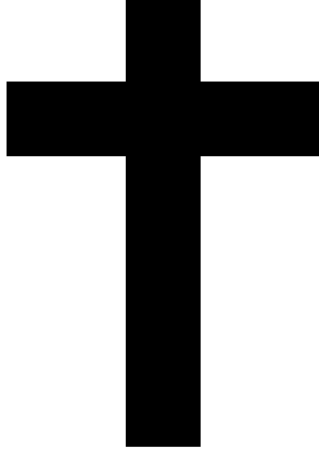

Ipqitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqathi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Iḡḡitchuat Makḡiḡaat - Agaayyutim Uḡalhi Inḡupiatun **The New Testament in Northwest Alaska Eskimo**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

FRT	1
Matthew	2
Mark	42
Luke	67
John	109
Acts	141
Romans	181
1 Corinthians	200
2 Corinthians	218
Galatians	229
Ephesians	236
Philippians	242
Colossians	247
1 Thessalonians	251
2 Thessalonians	255
1 Timothy	257
2 Timothy	262
Titus	266
Philemon	268
Hebrews	269
James	283
1 Peter	288
2 Peter	293
1 John	296
2 John	301
3 John	302
Jude	303
Revelation	305

Ipqitchuat Makpiġaat
Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun

The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo

Wycliffe Bible Translators
The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo
[esk]

First edition, © International Bible Society, 1997
Second Edition, © Wycliffe Bible Translators, 2010

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons License (Attribution, Noncommercial, No Derivatives)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Table of Contents

page

Uqalhich Aglaani Matthew-ŋum

Sivullianji Jesus Christ-ŋum

¹ Uvva ukua aglanjich sivullianjiñ Jesus Christ-ŋum, kinjuvianjupluni David-miñ Abraham-miñlu.

² Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñlu.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taapkuak aakanjak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-ŋum.

Hezron-li aapanja Ram-ŋum.
⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umialgum David.

David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliagaluarjanik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uziah-ŋum,

⁹ Uziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,
Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñlu. (Ukua taimani Israel-aagmiut aullau-
traupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaunjanikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,
Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,
Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,
Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,

¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,
Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,
Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

¹⁶ Aasiñ Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uñan Mary-m, taamna Mary Jesus annivigikkana
taiguutiqaqtuam Christ-mik.

¹⁷ Iluqatiñaasiñ kinjuviağiich aullağniipłutiñ Abraham-miñ David-munaglaan
akimiaguutailauniqsut, suli aullağniipłutiñ David-miñ iñuich aullautraulhatnunaglaan
Babylon-mun kinjuviağiich akimiaguutailaupmiñiqsut. Aasiñ iñuich aullautraulhatniñaglaan
akimiaguutailaupmiut kinjuviağiich aniñhanunaglaan Christ-ŋum.

Aniñja Jesus Christ-ŋum

¹⁸ Uvva Jesus Christ-ŋum aniñha itnaiplugu inniqsuq. Aakanja Mary nuliaksrau-
sitianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik iłitchuğniqsuq sinjaiyautilaağmiñik
Ippitchuakun Irrutchikun.

¹⁹ Aasiñ uiksrautaa Joseph nalaunjaruañuniqsuq. Iisimagaa katchuutlikrani Mary-
mik nalaunjaikisilaanja, aglaan kannjusaagunjiñiğaa iñunun. Taatnamik sivunniğniqsuq
avitchuklugu nalunautchipluni.

²⁰ Taavrumiņa isumaaluktitlugu Atangum isağulgan sagviutiniğaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinjuviağigaatin David-ñum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniññaiaqniłutin atakkii sinjiaupačkagaa Ipqitчуam Irrutchim.

²¹ Igñiqağisiruq. Atchigiğisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuğisigai iñuñni killuqsautiniñiñ.”

²² Tamatkua iluqatin atumarut tanjicsaqługu Atangum uqauttutigičkana tumigiplugu taimña sivuniksriqiri,

²³ “Taamna anjutituqsimaitchuaq sinjiauniaqhuni igñiqağisiruq.

Iñuich taiguutiqağisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut).

²⁴ Joseph-ñum itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isağulgan Atangum uqauttutaagun.

²⁵ Iłaksianifñiğaa igñiqağhanunaglaan; aasiññ Joseph-ñum atchigñiğaa Jesus-mik.

2

Puqiksaat Anjutit Aggiqsut Kivaknamiñ

¹ Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialğulhani, anjutit puqiksaat tikiññiqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuqhutin,

² “Sumiimma aniva umialgat Jew-ñuruat? Tautukkikput uvlugianja kivaknamiñ, taatnaghuta aggiqsugut sitquğvigityaqtuağługu.”

³ Umialgum Herod tusaakamiuñ taamna isumaalutchanjicsuq iluqatinju Jerusalem-miut.

⁴ Tavra katipkağługich iluqaisa qaukijich agaayuliqsit aglaliqirit, ilinjich apiqsruğniğai sumi Christ, anniqsuqtı akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan.

⁵ Ilinja kiuniğaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanjatigun ittuq,

⁶ Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunananiittuami Judah-m,

kamanaiññiqsraunuruasii akunğatni iñuifiñ Judah-m,

ilipsitiññ sivulliuqti aggiğisiruq

anjalatchityaqtuağuni iñugikkammik Israel-ñum.’ ”

Micah 5:2

⁷ Herod atangum nalunautchipluni puqiksaat anjutit tikisinnigai, ilitchuğiviginiallapiagağługich napmun ilipman uvlugiaq sagviqmagaan.

⁸ Ilitchuğianikamiuñ Bethlehem-muquniğai nipliqhuni, “Aullağusi pakallapiaqsuñ ililgauraq, aasiññ paçitkupsuñ ilitchuğipkağmagipsitña. Uvanaptuuq utlakmagigaga sitquğvigityaqtuağługu.”

⁹ Taavrumiņa umialgum uqautianikmatinj aullağniqsut. Tautuñniğaat uvlugiaq qiničkkaqtinj kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvlugiam nutqağniłhanunaglaan inimun ililgauram nayukkarjanun.

¹⁰ Tautukamitruñ uvlugiaq quviatchallapiagñiqsut.

¹¹ Isiqhutin tupiğmun tautuñniğaat ililgauraq aakanalu Mary. Sitquğviginigaat sivuğaanun ililgauraq. Anmağniğaičk akisuruagikkatin qaitchipluğasiññ maninjñ kaviqsaanik tipraqisautiniğlu, frankincense-nik sulı myrrh-niğlu.

¹² Aasiññ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunijlughich Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Piğruğniñat Egypt-mun

¹³ Taapka aullaanikmata isağulga atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Piğruutiun ililgauraq aakanalu Egypt-mun, aasiññ taamani-itçhumausi uvamnun uqautiniałapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakanjiağaa ililgauraq tuqutçhugługu.”

¹⁴ Joseph makitluni aullautiniğaa ililgauraq aakanalu unnuami Egypt-mun.

¹⁵ Immigñiqsuq Atangum uqauttutigičkana tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqługiga Igñiğaa.” Taatnamik tavraniinniqsut tuquniałhanunaglaan Herod-ñum.

Nukatpiagruurat Tuquğaqtaurur

¹⁶ Herod ilitchuğikami saglutaqtılaagmiñnik puqiksaanun anutinun qinnallapiagñiqsuq. Tilisiñiqsuq tuqutquplugich nukatpiagruurapayaat Bethlehem-miittuat sulı iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malğunnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuğiplugu puqiksaat anjutit uqautigikkana uvlugiam sagviłhagun.

¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusağnağniqsuq Ramah-mi

qiaruaq kinjuvğupluni.

Rachel-ñum qianiğai qitungaurani arayunaiqhuniunniñ

atakkii qitunganjich iluqatin tuquplutin.”

Jeremiah 31:15

¹⁹ Herod tuqanikman isağulga Atangum sagviğniqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni,

²⁰ “Makillutin aullautiun ililgauraq aakanalu nunanun Israel-njum. Taipkua tuqqutchiñiaquuat ililgauramik tuqurut.”

²¹ Makitluni aullautiniḡaa ililgauraq aakanalu nunanun Israel-njum.

²² Aglaan tusaakamiun Archelaus atanguniplugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuugatchanjiqsuq aullaḡsraḡmiñik. Kilikkaukama siññaktukun aullaḡniqsut nunanun Galilee-m.

²³ Aasiñ iñuuniagaqsiplutin nunaaqqimi Nazareth-mi. Immianiqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaḡisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtuatha John Paptaaqtitichirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitichiri quliaqtuaḡniqsuq iñuilaami Judea-mi,

² uqaḡhuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayuqautaa qalliruq.”

³ Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña nipliqhuni, “Iñuk tuḡhiraqtuq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum, naḡuḡlugu tumiksraña.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnugaaḡniqsuq pikukturuaam amian nuyaiñik, qisiñmik tapsiqaḡhuni, niqigaḡhuni pigligianik suli igutchaich siḡñaqtaallianjitñik nanipayaaq paqitchumiun.

⁵ Iñuich utlanjiḡaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiññlu avataani kuunjan Jordan-njum ittuat.

⁶ Iñuich quliaḡiniḡaich killuqsautitin aasiñ John-njum paptaaḡniḡai kuunjan Jordan-njum.

⁷ Aglaan tautukamigich iñugiakuat Pharisee-nuruat Sadducee-nuruat utlaturuat paptaagvianun uqautiniḡai, “Tuqunaliktun nimiḡiatun ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu agiḡñiaqtuamiñ qinnautaaniñ?

⁸ Qiñiqittitichi iñuunialapsigun isummitqillapiaqtilaapsitñik.

⁹ Suli isumaniqaasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqaqtugut.’ Nipliutiniḡipsi uumiña, uyaḡañmiñ makunakña Agaayyun iñiqsiñhiñauruq ililgaanik Abraham-mun.

¹⁰ Ipiḡautaaqtuaq kipriñhiñaaḡuqtuq napaqtunik kanjisiḡun. Napaqtupayaaq asirritñaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ igituluni ikniḡmun.

¹¹ “Iñumun paptaaḡipsi imiḡmik isummitqilḡimun, aglaan aqupkun agḡiḡisiruq kamanatluktuq uvañmiñ. Nakuunitchuña saagaliksramnik aluḡutiknik. Paptaaḡisigaasi Ipiqitchuamik Irrutchimik suli ikniḡmik.

¹² Tigummiḡigaa tiktittaun salummallapiḡukḡich mukkaaksrat sanikñuñiñ. Katiktisigai mukkaaksrat siḡluḡmiñun, aglaan ikipkaḡisigai sanikuich ikniḡmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqpluni ilaanun.

¹⁴ Aglaan John-njum paptaaḡunjitkaluagaqsiñḡaa uqautiplugu, “Ivich paptaaqtak-sraḡigaluḡikma. Suvaata utlavitich uvañnun paptaaqpluni?”

¹⁵ Aglaan Jesus kiuniḡaa, “Nakuuruq. Taamna taatnaḡuḡtigu tanjiñḡaḡipuk iluqaan Agaayyutim injaña.” John taatna piyumaliḡniqsuq.

¹⁶ Jesus paptaakkaunjanikami mayuḡniqsuq imiḡmiñ. Aasiñ qilak aḡmaḡhuni tautuñḡaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuq tiñmiḡruuratun miñluni ilaanun.

¹⁷ Aasiñ nipi qilañmiñ nipliḡniqsuq, “Taamnatavra piqpagikkaḡa Iḡñiḡa. Quyalisi-maaḡaña.”

4

Jesus-njum Anjiqusaqsiutha

¹ Taatnaanikman Ipiqitchuam Irrutchim sivulliḡniḡaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsiutyaqtitlugu tuunḡaḡmun.

² Aasiñ uisauraaḡhuni malḡukipiani uvluni unnuaniñ niḡisuliḡniqsuq.

³ Uktuaqtitichirim utlakamiun uqautiniḡaa, “Iḡñiḡipiaqpatin Agaayyutim makua uyaḡaich qaḡqiaḡuqtitkich.”

⁴ Aglaan Jesus kiuniḡaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqaḡhani, Iñuk iñuunianjitchuq niqilñiñakun aglaan uqalipayaatigun aniruatiḡun qanḡaniñ Agaayyutim.”

⁵ Tavrani tuunḡaum aullautiniḡaa Jerusalem-mun, aasiñ inillakḡuq qutchiññiqsrañanun nuvukkanan agaayyuvikpaum,

⁶ uqautiplugu, “Iḡñiḡipiaqpatin Agaayyutim nutiḡiaḡiñ. Aglausimaruq, Tiligiḡigai isaḡulikkani munaḡitqulutin.

Argaḡikkaḡmiknik akigaḡisigaatin.

Atniñitchumaittin isigaktin uyağarñun.’ ”

Psalm 91:11, 12

7 Jesus-ñum uqautiniğaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’ ”

8 Tuunğaum aullautitqilgiñiğaa Jesus qutchiñlapiiaqtuamun igğimun, aasiñ qiniqititlugu atanguvipayaañiñik nunam kamanautiniñiglu.

9 Uqautiniğaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquğvigigupña sivumñun.”

10 Jesus-ñum kiuniğaa, “Tuunğaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’ ”

11 Tavra tuunğaum uniñiğaa, aasiñ isagulgich tikiñiğaat savautiyaqługu Jesus.

Jesus-ñum Aullağniğaa Savaani Galilee-mi

12 Jesus-ñum tusaakamiñ John isiqtauniplugu aullağniqsuq Galilee-mun.

13 Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu.

14 Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiha,

15 “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu

tuñaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ñum,

Galilee-mi nunañatni Jew-ñuñitchuat,

16 tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami

tautuñiğaat kamañuqtuag qauma,

aasiñ qaumag qagğutiniğai iñuuniaqtuat tağğañani tuqłuhum.”

Isaiha 9:1-2

17 Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullağniñiğaa quliaqtuañi, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayyqautaa qalliruq.”

Jesus-ñum Tuqługniğai Sisamat Aqaluñiaqtit

18 Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñiğik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuag Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñiaqtauplutik.

19 Uqautiniğik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañniğisirutik iñuñik aqaluñiaqtitun.”

20 Tavrauvaa Simon-ñum suli Andrew-m uniñiğaik kuvratik malikługuasiñ.

21 Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqługu narvaqpaña Galilee-m. Tautukmiñiğik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparinlu Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqługniğik maliqupluni.

22 Tavrauvaa uniñiğaaq umiaqtik aaparinlu malikługu Jesus.

Jesus İlisautiriruğlu, Quliaqtuaqsiriruğlu, İtuqsiriruğlu

23 Jesus kukiłunıqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautripluni Jew-ñuruat katrağviniñi suli quliaqtuağiplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayyqautaata, mavruuqługiñlu iñuich atniğñautipayaañitñik.

24 Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiñ iñuich tik-iutruğniğaiç atniğñapayaaqtuat nanjirutipayaaqtuatlu, ilañich irrusiqługaqhutin qiiqsruq-taqtutinlu suli avatinich tuqñaplutin. Jesus-ñum mavruuğniğai iluqaitñik.

25 İñugiaktuat iñuich malinıñiğaat, agğiqhutin Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atilinmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ igluani ittuum Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuałha İğğimi

1 Jesus-ñum qiniqamigich iñugiallapiaqtuat mayuğniqsuq qimigaamun, aquvitluniasii. Malıgıuqtai Jesus-munıqsut.

Quviasuutiپیագات

2 İlaan ilisautiaqsiñiğai nipliqhuni,

3 Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsiruat inuqsralıgmiknik irrutchikun, atakkii Agaayyutim añaayyqautaa pigigaat.

4 Quvianamiurut tamatkua kinuvğuruat, atakkii Agaayyutim arakkisigai.

5 Quvianamiurut tamatkua piisañitchuat, atakkii nunapayaag pigigisigaat.

6 Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunñarualıgmik, atakkii Agaayyutim pisuiqsimaatitkisigai.

7 Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat, atakkii Agaayyutim nagliktuğisipmıgai.

8 Quvianamiurut tamatkua ummatıqaqtuat ipqitchuamik, atakkii qiniğisigaaq Agaayyun.

⁹ Quvianamiurut tamatkua tutqutitqatqitchiruat akungatni iñuich, atakkii Agaayyutim taiguutiqağisigai qitungağmiñik.

¹⁰ Quvianamiurut tamatkua piyuqaqsiruut piqutigiplugu nalaunjaruañiq, atakkii Agaayyutim añaayquautaa pigigaat.

¹¹ Quvianamiurusi piññlaqsruutigikpasi suli piyuagañi suli niplialutin qanusipayaanik pigi-itichuanik ilipsigun sagluturuagañilusi pisigilugu maliğuaqtauñiqsi uvamnun.

¹² Quviatchapiagağatğitchi atakkii kamanaqtuq akilñiusiaksraqsi ittuuaq qılañmi. Taatnatun-tuuq piyuqaqsiumñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittu Tağiutunlu Qammaqtunlu

¹³ “Tlipsi tağiuğigaasi nunam. Tağiuq tağiuğniğumi qanuğuni tağiuğniğitqikkisiva? Atuğumiñaiqsuq aglaan igitaksraqulñiñaqtuq tutmniğauquhuni iñuñmun.

¹⁴ Naniğigaasi nunam. Nunaaqçiq nappakkauruaq qimiğaaunun iriqsimatlaitchuq.

¹⁵ Kisupayaam ikitnamiun naniq ilitñaitkaa ataanun utkusium aglaan naniqağvijnun qaummatautlasiplugu tupquum iluani ittuapayaanun.

¹⁶ Taatnatun qaumapaqsigik nannisi sivuğaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallau-taqsi, aasiñ kamaksruaqsilugu aapari ittuuaq qılañmi.

Jesus İlisautriruq Maliğutaksrakun

¹⁷ “Isumanasi agğiññiñña piyaqquğiağlugich maliğutaksrañi Moses-ñun naagaqaa ilisauttutijnich sivuniksriqirit. Agğiñitçhuña piyaqquğiağlugich aglaan tanjiğiağlugich.

¹⁸ Uqautigipsi, Qılağlu nunalu piğumiñaitchuk aglausimaruaqaaq maliğutaksrani immi-umagaluaqnagu.

¹⁹ Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsralapiañatnik tillisit aasiñ ilisautripluni atlanik iñuñnik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayquataani. Aglaan kiñapayaaq kamaksruruuq tillisiñik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamanaqtuamik ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayquataani.

²⁰ Uvva uqautigipsi, Nalaunjaruañiqsi nakuutlunjitpan iñuuniağusiatniñ aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat suoramikunniñ isigumiñaitchusi añaayquataanun Agaayyutim.

Jesus İlisautriruq Qinnautitikon

²¹ “Tusaamarusi uqautauruamik iñuñnun inilğaan, ‘İñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuuaqtuuaq tikiutraugisiruq atanniivijnun.

²² Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnautriruuaq aniqatmiñik tikiutraugisiruq atanniivijnun, suli kiñapayaaq nipliraqtuuaq aniqatmiñun suksraunñiñiplugu tikiutraugisiruq uqaqsittağvijnun, suli kiñapayaaq nipliraqtuuaq aniqatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruq ikninjanun anasiññuqsagvijnun.

²³ Taatnamik, aatchuıtağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tunillaqtuğvijnmi itqağluğuañiñ aniqatvich sua-tasamma akikñautaa ilipnun,

²⁴ unillugu aatchuutiksrautin sivuğaanun tunillaqtuğvium aasiñ iħuqaqsıtaqqaaglugu taimña akinautaa aniqatuipnun, aasiñ utiğutin aatchuutigiyağlugu aatchuutiksrautin.

²⁵ Akilñiğikkaqıch uqaqsittağvijnmutiniaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qılamik piqatigijnjaan apqutmi. Aatchuutigiyağaatın atanniqsuqtımun, aasiñ atanniqsuqtım qaillutin qaunaksrimun isiqtautqulutin.

²⁶ Uqautigikpiñ, Aniyumiñaiptaqtutin kisianik akilñiğuvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus İlisautriruq Atlatulikon

²⁷ “Tusaamarusi itna uqaqsımaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’

²⁸ Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qıñıqtuuaq ağnamik ikñiğiplugu atlatuanıktuq isumamiñi.

²⁹ Taliqpium irivich killuqsaqtitpatin piğlugu igirruñ. Nakuutlunñiaqtuq piyaqquğupku ilaviñña timivich uumakña iluqaan timivich igitauliksrañaniñ anasiññuqsagvijnun.

³⁰ Suli taliqpium argakpıch killuqsaqtitpatin kipilugu igirruñ. Nakuutlunñiaqtuq piyaqquğupku argalñiñ uumakña iluqaan timivich aullaliksrañaniñ anasiññuqsagvijnun.

Jesus İlisautriruq Avitikon

³¹ “Uqaqsımaruqsuli, Kisupayaam avitkumiun nuliani qaitçilijn aglaamik nalupqi-naığutınik avinnikun.

³² Aglaan uqautigipsi, Anjutim nuliani tuniqsimagaluanñjaan ilaanun avitkumiun atlatuqtıkaa. Taamna avittuuaq patchısauruq. Suli anjun nuliaqtuuaq avittuamik atlatuqmıuq.

Jesus İlisautriruq Akiqsruutigun

³³ “Tusaasimagıksısulı itna uqautauruamik iñuğıkkaptıknun inilğaan, Akiqsruqtuğuvich navıññiaqnagu aglaan atuamayumagiñ akiqsruutigıkkın iñuñnun Atangun sivuğaañi.

³⁴ Aglaan uqautigipsi, Sumiunniin akiqsruğumiñaitchusi qilakun atakkii qilak Agaayyutim aquppiutağigaa,

³⁵ naagalu nunakun atakkii iñiqtuqisraqvigigaa isiganmifun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaaqqigigaa kamañaqtuam umialgum.

³⁶ Naagaqaa akiqsruğumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatipspkağumiñaitkii unniin taqspkağlugu.

³⁷ Taatnamik, anjigniağuvich anjillapiağumuutin suli naagaagniağuvich naagaallapiağutin, atakkii supayaam uqalhum illatauruam tamatkunnuja pigiitчуamitñaqtauruq.

Jesus Iļisauriruaq Akisaqtulikun

³⁸ “Tusaamagiksi uqauttutauruaq, ‘Iri akisautiqagli irimik, kiguttuuq kigutmun.’

³⁹ Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuğniaqnagu iñuum pimaqluktaqpatin. Kisupayaam isaksaqpatin taliqpiağun iqsrappich alağumagiñ igluanik iqsrappich.

⁴⁰ Kisupayaam akilipkağniaqpatin atnuğapnik uqaqsittağvinji pipkağumagiñ quppigaan.

⁴¹ Suli anjuyaktim nunurilusi saagaqtipasi natmajmiknik atauchimik mile-lamik saagautiyumagiñ malğunmik mile-laaknik.

⁴² Iñuum injiqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugaksraqukpan itigautipkağniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

⁴³ “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruaq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiasi aasiin uumigilugich uumiksrigikkasi.’

⁴⁴ Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi.

⁴⁵ Taatnağupsi qiniqtikiksi iñunun ihuaqun atriplugu aapari qilañmi ituaq, atakkii siqini siqiniñaagiksitkaa pigiitчуuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitudugu nalaunjaruanunlu nalaunjaichuanunlu.

⁴⁶ Piqpagigupsigik kisiitnik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata akiññaktaaqagnaqipisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitlapmiut.

⁴⁷ Suli pağlagupsigik kisiitnik aniqatiasi, savaaqagnaqipisi pitlukhusi atlanin? Taatnatun-tuuq tax-siliqirit pitlapmiut.

⁴⁸ Taatnamik nalaunjaruksraurusi atrilugu aapagikkaqsi qilañmi nalaunjalapiaqtuaq.”

6

Jesus Iļisauriruaq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaagniaqasiñ nalaunjaruakun savaaqsi qiniqusaqsiñağusi sivuğaatni iñuich. Taatnağupsi aapapsi qilañmiittuam akilijumiñaitkaasi.

² Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutinin niptusirağautigniaqnagich atrilugich ukpinjuaqtit Jew-ñuruat katrağvinjitni suli tumitchiani kamasruqusaqsiñaqhutinj iñunun. Uqautigipsi, akiljusiaqaaniktut.

³ Aglaan aatchuğuvich nagliktuutinin inuqsraqtuamun saumik argain iļisimapkagnaqnagu taliqpium argakpich savaanjanik.

⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun. Aapavich qilañmi qinițlaruam supayaanik akiljusiaksritkisigaatin.”

Jesus Iļisauriruaq Agaayulikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpinjuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutin katrağvinjitni suli saquvinjitni tumitchiat qinillañniaquplutin iñunun. Uqautigipsi, akiljusiaqaaniktut.

⁶ Aglaan agaayuyağniağuvich isigutin inipnun taluluguasiiñ suli agaayuyumautin aapapun qiniğnaichuamun. Aapavich qinițlaruam nalunaqtuakun akiljigisigaatin.

⁷ Suli agaayuguvich niplirağniaqnak imailaanik uqautinik atrilugich ukpiqtuanjitchuat, atakkii isumasuurut Agaayyutmun tusaagisiñiplutin takhluğuga agaayugumin.

⁸ Tuvrautinasii, atakkii Agaayyutim aapapsi iļisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluqaqtinasi ilaanun.

⁹ Itna agaayuyumuusi,

‘Aapapta qilañmiittuatin!

Iñupayaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqisitlugu taavrumuuna atqin.

¹⁰ Aullağniļi anjalatchiñiñ iñupayaanik.

Iñupayaq nunami tupiksriļi pisuhigikkapnik

qilañmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

¹² Suli natqigutluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaq̄lutriruanik uvaptiknun.

¹³ Suli sivullitiniagasiqut uuktuaqsiuhgmun, aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin sanj]ipayaqaqhutin kamanautiqaqhutinlu isuitchuamun. Amen.]

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi q̄lañmiittuam natqigutigisipmigaasi.

¹⁵ Aglaan natqigutinjtukupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi q̄lañmiittuam natqigutiymuñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus Iļisautriruq Uisauraatikun

¹⁶ “Suli uisauraagupsi, q̄iññaqanasi ipiq̄tunaqsilusi ukpinjuaqtitun. Q̄iññaḡiiliraḡaḡniḡaich kiiñnatiñ q̄iñiq̄qusaahñiñahutiñ iñuñnun ilinjitñik uisauraahgimkni. Uq̄autigipsi, akiljusiqaaniktut.

¹⁷ Aglaan uisauraagupsi uqsruqtiglugich niaqusi, suli igḡuḡlugich kiiñasi;

¹⁸ Q̄iñiq̄t̄iñiññaḡniḡaasi iñuñnun uisauraagusi aglaan Aapapsitñun q̄iññiñaitchuamun, suli Aapapsi q̄iñiqtuam nalunaqtuakun akiljusiaksritkisigaasi.”

Jesus Iļisautriruq Umialgutitigun

¹⁹ “Tugvaiñasi umialgutunik marrumuḡa nunamun, q̄upilgullu q̄aḡhumlu piñḡiq̄sakkajananun, suli tiglinjiaqtit siqumitchiplutin tigliktuḡvianun.

²⁰ Aglaan tugvaisitchi annigikkapsitñik q̄lañmun q̄upilgullu q̄aḡhumlu piñḡiq̄saḡumiñaisanjanun, suli tiglinjiaqtit siqumitchumuñaisanjanun tiglinjiaḡutin.

²¹ Atakkii annigipayaakkavich irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus Iļisautriruq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

²² “Iri nanigigaa timin. Irrakkiñ q̄iñitlaktakpaknik q̄aunagilguniaqtutin aullapayaḡvich.

²³ Aasiñ irrakkiñ pigiitpaknik ilvich saptaaqsiñiaqtutin. Aglaan q̄iñilguitchupku Agaayyun [kanjqsit̄la]l̄utin pisulhanik] q̄anutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtiginiappa!”

Jesus Iļisautriruq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

²⁴ “Kiñaliqaa savautriymuñaitchuq malḡun̄nik anjaayuqaḡaḡuni. Atakkii uumigigisigaa iḡaqataa aasiñ piḡpaḡilugu iḡaqataa, naaḡaqaa iluq̄naq̄simaḡaḡisiruq iḡaqataaun aasiñ suk-sraaḡlugu iḡaqataa. Savautriymuñaitchutin iluq̄aaknik Agaayutimiglu manin̄miglu.

²⁵ Taatnamik uq̄autigipsi, isumaalun̄niaqasi iñuūḡipsitñik, sumik niḡigisipmigaapsi suli imigusi, naaḡaqaa timigikkaq̄si sumik atnuḡaḡisipmigaapsi. Uvva iñuūḡi pit̄luktuan̄un̄itpa niḡimiñ suli timi atnuḡaaniñ?

²⁶ Q̄iñiq̄sigik tin̄miurat silami. Nautchirriit̄aitchut naaḡaqaa kiprit̄aitchut tugvailutinlu sigluḡm̄iknun. Naaḡauvva Aapapsi q̄lañmiittuam niḡipkaqsimaḡaḡigai. Ilipsimi akisutluktuan̄un̄iñiq̄pisi tin̄miuraniñ?

²⁷ Nallipsi isumaalun̄ni iñuūniqtusilaḡisivaun̄ iñuūḡi?

²⁸ Suli suvaata isumaalugaḡivisi atnuḡaaksrapsitñik? Usummatigillaksigik q̄anuq nauriat nunami nauraḡitilañatnik. Savat̄laitmiut naaḡaqaa uk̄iḡharrit̄aitmiut.

²⁹ Aglaan uq̄autigipsisuli, Solomon-unniiñ q̄anutun kamanaqtigigaluaqhuni atnuḡaaq̄an̄iñiq̄suq atriplugich piññaq̄naqtuat nauriat.

³⁰ Taatna Agaayutim q̄aunagitlan̄iq̄pagich ivgich ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitau-
plutin ikniḡmun, q̄aitchigisigaasi atnuḡaanik inuḡikkapsitñik. Uk̄piqsriḡikiññiaq̄pat!

³¹ Isumaalukas iññaḡusi, Sumik niḡiñiaq̄pisa imigutalu atnuḡaaḡaḡutalu?

³² Atakkii uk̄pin̄aitchuat isumaalukmiriaqtut supayaanik tamatkunin̄a. Aasiñ aapari q̄lañmiittuaḡ il̄isimaruq inuqsraq̄t̄laapsitñik iluq̄aitñik tamatkunin̄a.

³³ Pakaaq̄qaḡilugu Agaayyun anjalatchiruaq̄ nalaun̄naruan̄upluni umialiktun. Taatnaḡupsi q̄aitchigisigipsi inuḡikkapayaapsitñik.

³⁴ Taatnamik isumaalun̄niaqasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq̄ isumaaluutiq̄-
tuq̄ in̄migun. Uvlulaat̄ ihuḡiḡutiqaaniktut in̄migulaa.”

7

Jesus Iļisautriruq Atanniilikun

¹ “Atanniñiaqasi atlanik, Agaayutimli atanniñit̄chumaḡaasi.

² Atakkii atanniḡupsi atlanik, taatnatuntuuq̄ atanniikkaugisipmisi. Taatnatuntuuq̄ q̄anuq irruirigupsi atlanik irrutikkaugisipmisi.

³ Suvaata tautukpiun̄ irriutan̄uluuraq̄ aniqatvich iraani aasiñ suliqutigin̄it̄lugu tamanna q̄irugrait̄chiaq̄ iripni?

⁴ Q̄anuḡuvva uq̄autriññaḡniḡpich aniqatiupnun, ‘Piḡḡagu irriutan̄uluuraq̄ irimiitan,’ q̄iñisun̄aḡnaḡu q̄irugrait̄chiaq̄ irimiitan?”

⁵ Ukpiññuaqtii, sivilluulugu piiqsirruñ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniagiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiiksran aniqatvich iraanñ.

⁶ Qaiññiaqasigij ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiagaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigij akisuruat sunaurat sivuğaatanun kuniat, atakkii tutmaluginiagaich isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqqitchi

⁷ “Injigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktuğupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun.

⁸ Atakkii kiñapayaaq injisruqtuuaq akuqtuigisiruq, sulii pakaaqagtuuaq paqitchigisiruq, sulii talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun.

⁹ Kia igñiñi qaitchigisivaun uyaganmik injiqpan qaqquqtuğuguni?

¹⁰ Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik injiqpan aqaluktuğuguni?

¹¹ Pigiitchaluaqhusi ilisimaragigiksi qanuq qaitchiñiksraqsi nakuuruanik sunik qitunğaurapsitñun, maatnaasu aapasi qilañmiittuuaq qaitchiñiapiaqtuq nakuuruamik tamatkununa injisruqtuuanun ilaanun.

¹² Qanusipayaatigun irruitqusuugupsi atlanun iñunun taatnatuntuuq irrutriyumaasi atlanik. Taavruma atunim iligai iluqaisa ilisauttutinjich sivuniksriqirit sulii maligutaksranj Moses-ñum.”

Amisuuraqtuuaq Paa

¹³ “Isigitchi amisuurakan paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuuaq piyaqquğviksramun anjiruq, sulii tumi tasamuna qağanaqtuq aasiñ iñugiaktuat igligvigiplugu.

¹⁴ Aglaan paa sivuniqaqtuuaq iñuñigmun amisuuraqtuuaq sulii apqun tasamuna qağanaitchuq. Aasiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Iisagigaat Asianjigun

¹⁵ “Qaunagititchi sivuniksriqinjñuaqtuanik utlautruqtuat ilipnun atnuğaagutinj ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqtutun ugiagnahtutin.

¹⁶ Asianjisigun Iisaginiağisi. Iñuich asiagnağuuvat asiavññik kakitluñnaniñ, naagaqaa aqpiññik kakitlağnaligaaniñ?

¹⁷ Napaaqtuğiksuaq nauriraqtuq asiagiksuanik, aglaan napaaqtuğiiñlaq nauriraqtuq asiagiitchuanik.

¹⁸ Napaaqtuğiksuaq nauritlaitchuq asiagiitchuanik, sulii napaaqtuğiiitchuuaq nauritlaitchuq asiagiksuanik.

¹⁹ Napaaqtupayaaq asirritlaitchuuaq asiagiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniğmun.

²⁰ Taatnamik asianjisigun ilitchuğiniagisi, ami iñuuniallauhatigun.”

Qağaunniñ Naluniğipsi

²¹ “Kiñapayaaq uqaqtuuaq uvañnun, ‘Ataniiq,’ isigumiñaitchuq anjaayuuqataanun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriuruaq pisulhanik aapam qilañmiittuam.

²² Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqagisirut uvañnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqlugich irrusiqiuch sulii savaaqaghuta iñugiaktuanik quviqnaqtuanik.’

²³ Aasiñ nalupqinaiglugu uqautigisigitka, ‘Piiğitchi uvañniñ. Iisimanjññigipsi, pigiiñqirisii!’ ”

Malğuk Tuppirik

²⁴ “Taatnamik kisupayaaq tusaaruuaq tamatkununa nipliuttutigikkamnik aasiñ atuğlugich, atriqaqtuq puqiksaaamik iñunmik tuppiruamik uyağaum qaajanun.

²⁵ Sialugruağuuman kuugich ulitlutinj, sulii anuqhiğruağuuman makitalgupluni taamna tupiq ulğunñiñiqsuq, atakkii turviqaqhuni uyağanjmik.

²⁶ Aglaan kisupayaaq tusaagaluahuni nipliuttutimnik atuumanjñamigich atriqaqtuq isumalguitchuanik iñunmik tuppiruamik qaviam qaajanun.

²⁷ Sialugruağuuman kuugich ulitlutinj, sulii anuqhiğruağuuman makitalguitluni tupiq ulğuniqsuq suksraunğıllapiaqhuni.”

²⁸ Jesus uqajaqman taapkununa iñugiaktuat iñuich quvigusunijisut ilisauttutaiñik.

²⁹ Atakkii Jesus-ñum ilisautiniğai anjalatchisiquaqtuuanun iñuktun, atrisunajnağich aglaligirit.

8

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualinjmik

¹ Jesus atqaqman qimigaamiñ, iñugayaaqpaurat malinjniğaat.

² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitquğviginigaa sivuğanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñağuvich mamitihñiaugikma.”

³ Jesus-ŋum isaklugich argakni aksinñigaa nipliŋhuni, “Piyummatiqaqtuŋa, mamittin!” Tavrauvaa anjutim auyugaqtuana mamitikkauruq.

⁴ Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Uqaġniaqnak kisumununniiñ iñuŋmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivġiuqtillutin. Aatchuiyumautin tunillaunik Agaayutmun tuvraglugu Moses-ŋum tillisaa. Taatnaġuvich iñupayaam ilitchuġiniġaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruaq Anjuyyiuqtaifñ Qaukiata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anjuyyiuqtit qaukiata Rome-maġmium paaġniġaa apiqsruġlugu ikayuqupluni.

⁶ Tavra nipliġniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilliullapiaqhuni.”

⁷ Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Utlakkisigiga aasiifñ ihuaqsilugu.”

⁸ Anjuyyiuqtit qaukiata kiuniġaa, “Ataniiq, utlaktaksrauniljuqtuŋaunniifñ tupimnun, aglaan tillisiquahifñagiñ savaktigali ihuaqsiumuuq.

⁹ Atakkii anjalatiqaqmiuŋa qaukiġniik suli anjuyyiuqtiqaqhuŋa anjalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullagiñ!’ aullaġaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qaġġaiñ!’ agġiġaqtuq. Suli tilikapku savaktigikkaġa, ‘Taamna piun!’ piraġigaa.”

¹⁰ Jesus-ŋum tusaakamiuŋ taamna quviġusurñiqsuq. Nipliutiniġai iñuich maliktuat inmiñik, “Iñumun uqautigipsi, paqitchinitchuŋa Israel-unniifñ kisumik ukpiqsriġapiaqtuamik uumatun.

¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ŋunitchuat agġiġisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutin aasiifñ niġiqpaktuani Agaayutim anjaayugautaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu.

¹² Aglaan tamatkua Agaayutmun qitunġaġiniruat igitaugisirut taaġniqsralapiamun. Tavrani qiaġisirut tiriqualulutinunniifñ kigutinich.”

¹³ Jesus-ŋum nipliutiniġaa anjuyyiuqtit anjalataat, “Anġlaagiñ. Ukpiqsriġiapku iñiqtuagisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktiġniqsuq taavrumani sassaġniġmi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuani Iñuŋnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuŋniġaa Peter-m aakaruaŋa nalaruaq uunaqħuktitluni.

¹⁵ Jesus-ŋum aksinñigaa argaigun aasiifñ uunaqħunaiqhuni. Tavra makitiqhuni niġliuġtiaqsiñiġai.

¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiġluqaqtuata tikiutruġniġaich ilaanun, aasiifñ Jesus-ŋum anittaġniġai irrusiġluich uqahġimiñik, suli ihuaqsilugich iluqaisa atniġniġaqtuq.

¹⁷ Atuumakamiuŋ taamna tanjiġniġaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaŋa,

“Ilaan piiġai sayairrutivut timikun

suli akigaġiplugich atniġnautivut.”

Isaiah 53:4

Iluqnaunitchuat Maliġuaqtit

¹⁸ Jesus-ŋum tautukamigich iñugayaat avatimifñ tiliñiġai maliġuaqtini ikaaquplugich iġluanun narvaqpaum.

¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliŋhuni, “Iñisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.”

²⁰ Jesus-ŋum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tinmiuratlu silam ugluqaqħutin, aglaan Iġniŋan Iñuum iniksraitkaa napmun tullahksraŋa niaquġikkaġmi.”

²¹ Atlamsuli maliġuaqtim nipliutiniġaa, “Ataniiq, iluviġiallaktiqaqġlugu aapaga malikkumaikpiñli.”

²² Aglaan Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Malinġa, tamatkua tuqunaruat irrutchikun iluviqsillich tuqunaruaniġ.”

Jesus-ŋum Quunniġuqtikkaa

²³ Aasiifñ ikiniqsuq umiamun maliġuaqtaifñ malikhutin.

²⁴ Tavrakħatchiaq anuqħiġruaġuġniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruġnialiqħlugu umiaq, aglaan Jesus siñiktuaġniqsuq.

²⁵ Maliġuaqtaifñ utlakħlugu iqiiqsaġniġaat nipliŋħutin, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqqaqsiirugut.”

²⁶ Aglaan nipliutiniġai, “Ukpiqsriġikiñniaqpat! Suvaata iqsvisi?” Makitnami iñiqtigniġik anuġilu qaiqpaiħlu, aasiifñ quunniġuġniqsuq.

²⁷ Maliġuaqtaifñ quviġusukħutin uqaġniqsut, “Qanusiniqpa una anjun anuġimunniifñ qaiħqauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruaq Malġuŋnik Anjutik Irrusiġluqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igluanan narvaqpaum nunañanun Gadarenes, malguk aputik irrusiqhullak nuyuañnallapiaqtuak aggiqhutik iluvigñiñ paañniñ, kia-unniñ iñuum qaanilguisak apqutmi.

²⁹ Iñialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Aggiqpiñ nagliksaaqtitchaqtuaqhunuk sivuani piviksram?”

³⁰ Kuniagañniqsuq iñugiallapiqtuanik niñruanik uñasipianjitchuami.

³¹ Irrusiqhuch iniqsruağniñaat Jesus, “Aninniağuptigut tuyuğisigut tamatkunuja kunianun.”

³² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aullağitchil!” Aasiñ anikamiñ malğunniñ aputiñniñ isiqniqsut munaqsranun kunianun. Iluqatiñ kuniat pañaliñniqsut tunaanun narvaqpaum, napaqahutiñ qutailakun ipnakun aasiñ ipiplutiñ.

³³ Qaunaksriruut kunianik pigruñniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginiğaat iluqaan qanuqtılaañak aputik irrusiqhullak.

³⁴ Iluqatiñ nunaaqqim iñuiñ paañniñaat Jesus. Tautukamitruñ iniqtiğniñaat unitquplugu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Aputmik Aulatlaitchuamik

¹ Jesus ikipluni umiamun ikaağniqsuq aasii tikitluni nunaaqqimiñun.

² Ilanich iñuich tikiutrinisut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivğani. Jesus-ñum tautukamiñ ukpiqsriñhat nipliğniqsuq aulatlaitchuamun, “Ilauraamaan, quviatchağiginiñ. Killuqsautitin natqigutikkaaurut.”

³ Ilanich aglaliqirit uqağniqsut inmiknun, “Una iñuk uqağniqhuktağniqsuq.”

⁴ Jesus ilisimaplugich isummatinich nipliğniqsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik?”

⁵ Nalliaknik qaganatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisuğni?’

⁶ Iitchuğitqugipsi Iğniñanik Iñuum añalatchisiqatılaañanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.” Tavraasiñ nipliğniqsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivğatin aggiñ.”

⁷ Anjun makitluni aiñiqsuq.

⁸ Iñugayaat qiiñtuat taavrumiña quviğutchañniqsut, aasiñ kamaksruğniñaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik añalatchiğimik iñun.

Jesus-ñum Tuqluğaa Matthew

⁹ Jesus aullaqami tavrakña tautuñniğaa añun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqivini nipliutipluguasii, “Malinña.” Matthew-m makitluni malinniğaa.

¹⁰ Jesus niğniñaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutiñ niğiqasiğniğaiç Jesus-ñum maliguaqtaifiñ.

¹¹ Pharisee-ñuruat tautukamitruñ taamna apiqsruğniğaiç maliguaqtai, “Suvaata ilisautriksi niğniñaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”

¹² Jesus-ñum tusaakamiñ Pharisee-ñuruat apiqsruutaat nipliğniqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniğniqtuut.

¹³ Ki, ilitchaqsunyata taavruma uqañhan qanuututilaañanik, ‘Kimmutigitlukkiga naglikaq uumakña tunillaqtuğimni.’ Agginjitchunja tuqluğiağlugich nalaunñaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraalikun

¹⁴ Maliguaqtaiñ John-ñum utlanniğaat Jesus aasii apiqsruqlugu, “Suvaata uvagut Pharisee-ñuruatlu uisauraagağivisa aasiili maliguaqtitin taatnatun piñgitmipkaqlugich?”

¹⁵ Jesus-ñum kiuniğai, “Ilauraanji ilaqatniñniaqtuam alianniutlitchut ilaan nayuqataulhani ilinjitni. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraña tikiñniñiaqtuq. Tavrali aullaanikpan ilauraanji alianniugisirut uisauraagutinj.

¹⁶ Iñuk ilaaqtuutlitchuq nutaamik iliqniğmik atnuğaalunmun, atakkii ilaağutauruaq algutini-aqtuq utuqqaqtuamiñ atnuğamiñ aasiñ allaq aglitlukkuni.

¹⁷ Naagaqaa iñuich kuviritlitchut nutaamik misuqqumik puuğruanun. Taatnağaluaqmikpata puuğruat qaagñiaqtut aasiñ misuğqu kuviluni suli puunich suksraunğıutin. Aglaan kuvirağiğaat nutaq misuğqu nutaamun puumun. Iluqatikli puuğlu misuğuglu piñginjitchumuuk.”

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkunuja sivulliuqtim Jew-ñuruat katragviata tikiñniqsuq sitquqhumi sivuğaanun Jesus nipliqhuni, “Paniga amma tuquqammisquq. Maligluña aksiağun argaknik iñuulniasiiñ.”

¹⁹ Jesus-ñum makitluni malinniğaa piqatigiplugich maliguaqtini.

²⁰ Maliktitudu aġnam aunaqsruġuitlajsuam qulit malġunni ukiuni tikiññigaa tunuanun Jesus-ġum, aksiklugaasiñ atnuġaanjan akuagun

²¹ isumapluni iñmiñun, “Aksillagukkaluagiga quppigaaña mamilluñaaasiñ.”

²² Jesus-ġum kinjaqami qinñigaa aġnaq nipliutipluguaasiñ, “Aġnaaq, quviatchauġigini. Ukpisriħiqpich ihuaqsipkaġaatin.” Tavrakħatchiaq aġnaq ihuaqsikkauniqsuq.

²³ Jesus-ġum tikitñami sivulliuġtim tupqanun tautuñigai supluaqtuġnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinuvguruat.

²⁴ Nipliġniqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiagruk tuqanajtchuq. Siñiktuaqsiñiaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginiġaat Jesus.

²⁵ Iñugayaat anianikmata, Jesus isiġniqsuq niviaqsiagruum inaanun. Tigupmaniasiiñ arganmigun niviaqsiagruk makinniqsuq.

²⁶ Iñuich siaminniġaat tusaayugaallataq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruq Malġuñnik Iññuñnik Ayañaruñnik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakħa malġuk ayañaruak anjutik malinñiġaak kappajaplutik, “Nagliġillanñaqtiġuk, iġniġikkanañtiin David-ġum.”

²⁸ Jesus isiġman tupiġmun ayañaruak utlanñiġaak. Aasiñ Jesus-ġum apiqsruġniġik, “Ukpiġivitku uvamnun taamna savaaġitlatilaaña?” Taapkuak kiuniġaak, “Aa, Ataniq.”

²⁹ Jesus-ġum aksinñiġik irinjikkun nipliutiplugik, “Ukpiġipluñja taatnaqħutik qinñitlasitqiksutik.”

³⁰ Taapkuak anjutik qinñitlasitqinñiġisuk. Jesus-ġum alġaqsruallapiġniġik uqaqunjtluġik kisumununniiñ taavrumiña,

³¹ aglaan aullaqamik siaminniġaak tusaayugaallataq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruq Anjtmik Uqatlatichuamik

³² Taapkuak aniaqsipmiuġlu. Anjun irrusiġħulik uqatlatilaaq Jesus-muutikkauniqsuq.

³³ Irrusiġħuk anitmagu uqatlatilaaq anjun uqaqsiñiġisq, iñugayaat quviġisukħutiñ nipliġniqsut, “Qanñaunniñ tautuksimaiñniġisugut atrinjanik uuma Israel-mi.”

³⁴ Aglaan Pharisee-ñuruat nipliġniqsut, “Anitchiraqtut irrusiġħuñnik atuġluġu sanñja anjalataata irrusiġħuich.”

Jesus-ġum Iñuñksriħa

³⁵ Aasiñ Jesus kukiłuñniqsuq nunaqqipayaanu nunaqqiuranilu, iñisautripluni Jew-ñuruat kraġvinjitiñ quliatuagiplugulu tusaayugaallataq Agaayutum anjaayugautaagun sulii mamititluġich qanusipayaanik atniġñautiġililu nanjirritilgililu.

³⁶ Tautukamigich iñugayaat iñunjuħtañniqsuq, atakkii ihuiliħuħutiñ qanuqsasiusiħutiñlu atripluġu ipnaiġ qanunaksrailaaq.

³⁷ Jesus-ġum uqautiniġai maliguaqtini, “Katittaksraq iłumun iñugiakkaluatquq, aglaan savaktit ikittut.

³⁸ Injirsruqsium anjaayugana katichivium tuyuqaqulugu savaktinik katichivimun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malġuñnik Uqqiraqtinik

¹ Jesus-ġum iñmiñuquniġai qulit malġuk maliguaqtini, aasiñ sanñksriñniġai anitchitlasipluġich irrusiġħuñnik sulii ihuaqsipkaitlasipluġich qanusipayaanik nanjirritilijnik.

² Uvva ukua qulit malġuk uqqiraqtaiñ atinjich: Sivulliġ Simon taiguutiqaqtuq Peter-mik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iġñak Zebedee-m,

³ Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iġñiña Alphaeus-ġum, sulii Thaddaeus,

⁴ Simon-lu iłanata Zealot-kuaqtuat, sulii Judas Iscariot aatchuutigitiniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ġum Aullaqtikai Qulit Malġuich Maliguaqtini

⁵ Taapkua qulit malġuk Jesus-ġum tuyuġiniġai alġaqsruħuġich itnaqħuni, “Aullaġniaqasi Jew-ñunjitchuanun naagaqaa isiġniqasi nunaqqipayaanjitiñun Samaria-ġmiut.

⁶ Aglaan aullaħniħaġitchi iñuiñun Israel-ġum ittuanun tammaummiruatitun ipnaisun.

⁷ Aasiñ iġlaulħapsitiñ quliatuagiyumagiksi, ‘Agaayyun anjalatchiħiħiħaagtuq iñuñnik nutaakun.’

⁸ Ihuaqsipkailusi atniġñiaqtuanik, anipkaqtilluġich tuquruat, mamititchilusi auyugaqtualgitñik, anittagluġich irrusiġħuich, sulii aatchuutigiymagiksi akuqtuagikkaqsi akiilaaġluġu.

⁹ Maniħaagħniaqasi kaviġsaamiglu qatiqtaamiglu unniñ kanjuyamiglu.

¹⁰ Puukataiħaagusi aullaġupsi, quppigaaqtuailaaġusi, sulii aluġititquailaaġusi, naagaqaa ayauppanjħaagusi, atakkii savakti piqatitaksrauruq inuġikkanañnik.

¹¹ Nunaaqqimupayaagupsi naagaqaa nunaaqqiuramun pakakkumausi iñuñmik tukki-iyumaruamik, aasiñ tukkuummilusi tupqani aullağniaħapsitñunaglaan.

¹² Tukkuummigupsi taavrumani tupigmi nipliğumuusi, ‘Agaayyutim iħaaqutillaħniağumagaasi.’

¹³ Iñuich taapkuu pağlakpasi tutqiuutiqağniaqtut. Aglaan pağlanjtpasi tutqiu-tiqağumiħaitchut.

¹⁴ Kisupayaam akuqtunjtptasi naagaqaa naalağnisunjtptagik uqauttutisi, ipsuqtuqsium apyuq isigapsitñiñ aniñiağupsi tupigmiñ naagaqaa nunaaqqimiñ.

¹⁵ Iłumun uqautigipsi, qağanatluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorraħ-ñumlu Atanniivium uvluani taapkunakña iñuiñiñ tukkuiliñjtchumiñ ilipsitñik nunaaqqiatni.

Nagliksaaqtirrutiksrautit

¹⁶ “Tuyuğiniağipsi ipnaisun akunğatnun amaaqtut. Taatnamik puqikkumausi nimiğiatun suli suqłukkatatłaitchuatun tinmiağruuratun.

¹⁷ Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaagvinmuutigisigaasi ipiqaqtuğlusi Jew-ñuruat ka-trağvinjtñi.

¹⁸ Suli pisigiluna tikiutrauniaqtusi sivuğaatnun kavanauruať umialğillu. Piviksraqağisirusi iłisimaraulusi ilinjtñun suli Jew-ñunjtchuanun.

¹⁹ Aglaan tigurağupsi isumaalunıaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik, atakkii tavrağupan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik.

²⁰ Atakkii ilipsi uqağumiħaitchusi, aglaan Irrusiña Aapapsi uqağisuruq ilipsigun.

²¹ Aniqatim aatchuutigisigaa aniqatni tuqquťautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taat-natun qitunğaurani; ililğaat akikñaqtuipmiñiqsut anayuuqaagmiknik aasiñ anayuuqaatin tuqquťil-lugich.

²² Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutgiluna, aglaan makitaruaq payanaiğuni isuanun anniqsukkaugisuruq.

²³ Piyuaqsiğupsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Iłumun uqautigipsi naatçitłasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaanjitñi Israel-ñum Iğñiña Iñuum agğisigisuruq.

²⁴ Maliguaqti kamanatłutłaitchuq iłisautrimifiñi, naagaqaa savakti anayuuqağmiñiñ.

²⁵ Iñuich uumigigisigaat maliguaqti atunim ililugu uumigipmatun iłisautrigikkaña, suli taat-natuntuuq savakti anayuuqañatun. Iñuich tuqħirağniqpatruñ anayuuqaña tupquu Beelzebub-mik tupiqatauruať maatnaasu tuqħirağniağaiç taavrumiña atigmik.

Sivuugaginasigik Iñuich

²⁶ “Iqsiginiagnağisigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisuruq, suli nalunaqtua-payaaq ilitçhuğipkakkauğisuruq.

²⁷ Uqautigikkağa ilipsitñun taağmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutigikkañat suťttapsitñun quliaqtuağiyumagiksi tupqich qaanjatniñ.

²⁸ Suli iqsiginiagnağich iñuich tuqquťçirağaqtuat timimik, aglaan tuqquťchumiñaitkaat iñuusiq; sivuugagilħiñiaqsium taamna piyaqquťłaruuaq iluqaaknik iñuutçhimiglu timimiglu anasiñnuqsagvinjmi.

²⁹ Uvva malğuk tinmiurak tunitłaitpak atautchimun nalliglugik maniuuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitçhuq nunamun aapagikkaqsi nalunjaan.

³⁰ Agaayyutim iłisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanutun iñugiaktılañat.

³¹ Taatnağusi sivuuganası, akisuruñutłuktusi tamatkunakña tinmiurağayaaniñ.

Uqağilħalu Piłlaağilħalu Christ-mik

³² “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiłuni uvam-nun, ilaa nalupqinaiqługu uqağisipmigiga sivuğaanı Aapaa qılaniťtuam.

³³ Aglaan kisupayaam piłlaağikpaña iñunñun piłlaağisipmigiga Apaanun qılaniťtuamun.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğimik

³⁴ “Isumaniqasi agğiğniłuna tikiutityağlugu tutqium nunamun aglaan savikpak. Ag-ginjtçhuña iñuich piqatigilksityağlugich aglaan atingiqplugich.

³⁵ Atakkii piqutgiluna iğñiğuruat akikñaqtuťłasiplugich aapamiknik, paniuruat aakamikniglu, ukanuruat aakaruumikniglu.

³⁶ Iñuum tupiqatni uumirigigisigai.

Micah 7:6

³⁷ “Iñuum piqpagitłukkumiñ aapanı naagaqaa aakani uvamniñ maliguaqtaulguumiñaitçhuq uvamni, suli iñuum piqpagitłukkumiñ iğñiğikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliguaqtiginjtçhuq.

³⁸ Suli iñuum akiggiutinjtkumiñ sannigutani maligluna maliguaqtiginjtçhuq.

³⁹ Iñuum tigummiñiaqtuam iñuuhgimiñik tammaigisigaa ilumutuuruuq iñuuliq; aasiin iñuum tammaigumiuñ iñuuhli piqutigilunja piññaaktaagigisigaa.

Akiliusiaksrat

⁴⁰ "Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmigaaña, suli kisupayaaq akuqtuiruq uvamnik akuqtullapiaqmigaa tuyugiriga.

⁴¹ Kiña iñuk akuqtuiruq sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiññaaktaaksrañatitun, suli iñuk akuqtuiruq nalaunnaruamik iñuñmik pisigiplugu nalaunnaruañuħa iñuum akuqtuigisiruq nalaunnaruañuħa iñuum akiliusiañatun.

⁴² Suli kisupayaaq aatchuiruq atatchimununniiñ makua kamanaiññiqsraurat maliguaqtima nigliñiaqtuamik imigmik qallutmun pisigilugu maliguaqtuħa, ilumun uqautigipsi, tammaiymuññailapiağaa akiliusiaksrani."

11

¹ Jesus naatchianikami ilisautriñgimiñik qulit malguk maliguaqtimiñik aullağniqsuq tavrakña ilisautriyaqhuni suli quliaqtuağiaqhuni nunaaqñitñun Galilee-m.

John Paptaaqtitchiri Tuyuqaqtuq Malgũñnik Maliguaqtĩñnik

² John tusaakami isiqtauhgimiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq, savaaqaqti-laañnik, tuyuginigik malguk maliguaqtĩñni

³ apiqsruğiaquplugu Jesus, "Taimñauvich John-ñum uqautigikkaña agğiğñağniplugu? Naaga niğiuñiaqppisa atlamik?"

⁴ Jesus-ñum kiunigik, "Utigusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qiñikkaqsik.

⁵ Ayaunaruat qiñitlasiplutin, pisutlaitchuatu pisutlasiplutin, auyugaqtualgillu mami-tikkauplutin, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutin, tuqunaruat anjipkağugich, suli tusaayugaal-lautaq quliaqtuanupluni ilaippanñun.

⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqtanjichuaq pisigilunja."

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaaqsiptomaknik Jesus uqaaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, "Sumik qiñiğiaqpsi iñuilaami nunami, ivigaamik añalataakkañnik anuğim?"

⁸ Sumikmi qiñiğiağniqpsi? Iñuñmik atnuğaaqqtuq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuğaanik iñuuniaqtuanjurut umialgum tupiqpanji.

⁹ Taitñitpan sumikmi qiñiğiaqpsi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qiñikkaqsi pitłuktug sivuniksriqiriñi.

¹⁰ Uvvauna aglausimaruq John-kun,

'Atanjii, tuyuginigisigaa uqqiraqtiga sivupni.

Itqanaiyağisigaa apqutiksran sivunnapni.'

Malachi 3:1

¹¹ Ilumutuuruamik uqatunja ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatłuktug iñuñniñ aniru-aniñ nunami uvunjanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanaiññiqsrauruq ukunakña Agaayyu-tim añalatañiñi kamanatłuktug John-miñ.

¹² John Paptaaqtitchiri sagviqman Agaayyun aullağniñiqsuq añalatağmiñik iñuñnik, aglaan iñuich saqlaktuat aippaavak akililiqsuñiqsuq uvunjanunaglaan.

¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maligutaksrañiñ uqagigaaq John-ñum ag-ğiğñialhanunaglaan.

¹⁴ Ukpiğisukkupsiuñ sivuniksriqirit uqagikkañat ukpiğiniağiksi John Elijah-ñutilaanjik ag-ğiqsağumaruamik.

¹⁵ Kiña iñuk siutiqaqtuq tusaali.

¹⁶ "Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut ililgaatun aquppiplutin tuniriñiaqtuaton katimmavijñi suli tuqhirautiplutin avatmun,

¹⁷ 'Atuqtuurautigaluağipsi aglaan agğinjilusi.'

'Atuqhutali kinuvguutinik aglaan qianjitchusi.'

¹⁸ John agğiqami niğitlaiññiqsuq imiğlunilu, naagasuli iñuich uqatut irrusiğluqagñiplugu.

¹⁹ Iğñiñja Iñuum agğiqami niğitlapluni imitlaplunilu atlatitun, aglaan uqautiginigaaq itna, 'Marra niğiqsuraq imiqtuqtulu, ilauraaginiğaaq tax-siliqirit killuliqiritlu.' Agaayyutim puqiuata ilitchuğipkautauruq ilumutuuplugu savaañagun."

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Ilañatni

²⁰ Aasiin Jesus-ñum iñiqtiqsiñiğai iñuich nunaaqqiñi savaaqagvigitlukkani quvinqaqtu-aniñ atakkii isummitqinjitmata.

²¹ "Nakliuj Chorazin-nağmisiui! Nakliuj Bethsaida-ğmisiui! Savaaqagaluqtunja iñugiaktuanik quvinqaqtuanik akunnapsitñi. Makua quvinqaqtuat qiñikkasi savaañuniqpata inilgaanimma Tyre-milu Sidon-milu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuğaağutin suli agramun aquvillutin qiñiqtitlugu taavrumuuna mumiğitqin killuqsautmikniñ.

²² Aglaan uqautigipsi, Uvluani atanniivium iglutuyunaitlukkisiruq ukunakna Tyre-miñlu Sidon-miñlu ilipsitñi.

²³ Aasiñ Capernaum-miusii! Kamanagasugivisi? Iktaugisirusi anasiñquqsağvijnun. Atakkii quvinqaqtuat savaanjuruat ilipsitñi savaanujniqpata Sodom-mi, ittuinağayağaluaqtuq uvunjanuaglaan.

²⁴ Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniusiakstrañat qağanatluñniaqtuq atanniusiak-srapsitñiñ.

Aggiqhusi Uvamnun Miñguiqsiagitchi

²⁵ Tavraasiñ Jesus nipliñiqsuq, “Aapaan, atanguruatiin qilañmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsamaruat puqiksuaniiñ ilisamaruaniiñlu.

²⁶ Aa, Aapaan, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ.

²⁷ Aapaa sanñipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisamanjitkaa igñiguruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisamanjtmigaa aapa aglaan kisimi igñiguruam iñupayaamlu igñiguruam ilitchuğipkakkanja aapamik.

²⁸ Miñguqtuasi uqumailiqtuasiñlu! Uvunağitchi, miñguiqsiagtitchumagipsiñi.

²⁹ Akiyaqasiutiitichi uvamnun ilisagvigilunjaasiñ. Taatnağupsi iñuutchisi miñguiqsiagnaqtut atakkii piisaanjichunja atchikñunja.

³⁰ Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirrutiga ilipsitñun qağanaqtuq.”

12

Apiqsruun Miñguiqsiagvikun

¹ Akuniisunaqatin Jesus-lu maliguaqtañlu apqusaagñiqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun miñguiqsiagvium uvluani. Jesus-ñum maliguaqtañ niğisuliqhutinj nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksrani aasiñ niğiplutin.

² Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyaññaat Jesus, “Qiñillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik miñguiqsiagvium uvluagun.”

³ Jesus-ñum kiuniğai, “Aglisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataññlu pisilaanñat niğisuliqamin.

⁴ David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqatañlu, niğirut ipiqqsakkaauruamik qaqqiamik niğiraksriaturaamik kisiitñun agaayuliqsınun. Maligutaksrakuagnağitchuq niğipmatruñ taamna qaqqiaq.

⁵ Suli aglisimasuknağiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpañmi qaayugnaqsiñiğniathat miñguiqsiagvium uvluani, tavraami patchisaiñhat navguikamin maligutaksrani.

⁶ Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuuq agaayyuvikpañmiñ.

⁷ Iisimanayağniğupsi qanuutaulaananik uuma uqañum, “Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tuniñlaqtuñmiñ,” suksraunğigayaitchisi iñuich killukuanjichuat.

⁸ Atakkii Iğniña Iñuum ataniğigaa miñguiqsiagvium uvluan.”

Anun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakña aullaqami isigñiqsuq Jew-ñuruat ktrağvianun.

¹⁰ Anutiqağniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqağmiñiqsuq tavrani agvisiksrañiqiruanik Jesus-mik. Apiqsruññaat maligutaksrakuagnaqmagaan iluaqsiqkairuni miñguiqsiagvium uvluani.

¹¹ Jesus nipliutinigai, “Nalliqsi piqağniğumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaamun miñguiqsiagvium uvluani, taavruma amunayaiññipauñ taavrumakña?”

¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatlukuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuagnaqtuq ikayuiruni miñguiqsiagvium uvluani.”

¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna anun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isañniğai argañni aasiñ iluaqsiplutin iglunjsitun argaiñ iliplutin.

¹⁴ Tavrakña Pharisee-ñuruat anikamin katiplutin sivunniugñiqsut qanuğlugu Jesus tuqqutchukugu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruuq Savaktaa

¹⁵ Jesus ilisimapluni sumik sivunniuqtılaanñatnik, aullağniqsuq tavrakña. Iñugiaktuat iñuich malinññaat. Jesus-ñum iluaqsirağniğai iluqaisa atniğñaqtuat.

¹⁶ Jesus-ñum iñiqtiğniğai iñuich uqağitqunjitłuni.

¹⁷ Taamna immiqsaqlugu uqautaumaruuq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni, ¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkaga!

Ilaanuruq piqpagikkaga suli ilaagun quyalikkauplunja.

Iligisigiga irrusillautağa ilaanun, suli quliaqtuağisigaa iñupayaanun

qanuq atanniñiksrağa iñupayaanik atisiļugich.

¹⁹ Uqaalatlaitchuq iğialaluniļu.

Kia-unniñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

²⁰ Piyaqquğñianjitkai sayaitchuat iñuich ittuat pigittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiğañatun

atanniñiksrağmiñunaglaan iñupayaanik nalaunñaluniļu atisiļuniļu.

²¹ Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niğiugaqagisirut.”

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

²² Iñuich Jesus-muutiniğaat añun irrusiqñulik ayaunaruagļu uqatlaitchuağļu. Jesus-ñum iħuaqsiñiğaa. Tavralli taamna añun uqatlasiruč qinñitlasipluniļu.

²³ Iluqatin iñuich quviğutchañiqsut uqaqhutin, “Kiñuviagiñitkaluağniqpaun una David-ñum?”

²⁴ Aglaan Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ uqağniqsut, “Jesus anitchirağaiñiqsuq irrusiqñunik iñunñiñ atuğļu sañña Beelzebul-ñum añalataata irrusiqñuich.”

²⁵ Jesus-ñum iħisimaplugich sumik isummatilaañatnik uqautiniğai, “Iñuich atañguvinmiguuq akikñautirut avatmun; atanigliasiiñ taavrumani suksraunğıñiaqtuq iñugikkañi avgumakpata. Nunaaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamiñ makitatlaitchut.

²⁶ Taatnatuntuuq tuunğaq irrusiqñuni avgumagumiñ akikñautilituñ avatmun atañguvia isukhiñiaqtuq.

²⁷ Aasiñ anittağupkich irrusiqñuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittağuvativigik irrusiqñuich? Taatnamik atanniqsuqtiginiğisi.

²⁸ Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittağuma irrusiqñunik, nalupqinaitchuq Agaayyutim añalatchianiktilaaña iñunñik akunnapsitiñ.

²⁹ Kiñapayaaq isiqtuq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaagļu saññiruag iñuk tiglikkisiruč suurañiñik.

³⁰ Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikñautiruq uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiñiaqtuq.

³¹ Taatnağhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitagai iñuich killuqsautipayaañich itqagitqikkumiñaiğlugich uqağniqñuktapayaañich. Aglaan uqağniqñuktuaq akikñaqğlu Ipqitçhuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitçuq sumiunniñ.

³² Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiçhuamik akikñaqğlu Iğñiña Iñuum natqigutikkaugisiruč, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiçhuamik akikñaqğlu Ipqitçhuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitçuq pakmapak suli taimuñ.

Napaaqtuq Asianiļu

³³ “Napaaqtuq iħitçuğinaqtuq asianiğun. Napaaqtuğiksuaq asirriļautagāqtuq aasiñ napaaqtuğitçhuaq asirripluni asiagiitçhuanik.

³⁴ Iħipsi tuqunalgich nimigiati! Uqatlaitchusi nakuuruamik atakkii pigiiçhuanuplusi. Qanğaum uqağirağiğaa taatnasiq ittuq uummatni.

³⁵ Iñullautaq piqagaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiñ uqallautat anirağaqhutin uummatmiñiñ, aasiļi pigiiçhuaq iñuk uummatigmiutağqtuq killuğmik uqaqhuniasiiñ nakuunjitçhuanik.

³⁶ Uqautigipsi, uvluañi atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqağiiļapayaağmiktigun uqautigikkağmikkun.

³⁷ Atakkii uqağikkapsigun nalaunñasripkakauniaqtusi, suli uqağikkapsigun suksraunğıqsauğisirusi.”

Iñuich Jesus Savağuaat Quviqnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani iļanjsa Pharisee-ñuruat suli iļançich aglaliqirit uqağniqsut Jesus-mun, “Iħisautrii, qinğıktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinağutauplugu kisuutilaaqnik.”

³⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Makua iñuich pigiiçhuaatlu sayunaruatlu qinğıktut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinağutauplugich, aglaan qinğıumiñaitluñ taatnatçhimik. Qinñiñiğisiğaat quviqnaqtuq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriğirimun.

⁴⁰ Jonah aqalukpaum narraañi inniqsuq piñasuni uvluniļu unnuaniļu. Taatnatuntuuq Iğñiña Iñuum iħuviğmiitkisipmiuq piñasuni uvluniļu unnuaniļu.

⁴¹ Atanniivium uvluañi iñunjsa Nineveh-m patchisiginiğaaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutin killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuağutipmatin. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatłukuq Jonah-miñ.

⁴² Atanniivium uvluañi atañum ağnam patchisiginiğaaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agğiqhuni uñallam tuñaañi uñasikuamiñ naalağniyaqğlu Solomon-ñum puqiksilaaña. Atañii, iñuk maaniittuq kamanatłukuq Solomon-miñ.

Irrusiqłuk Utiquq

43 “Irrusiqluk anipman iñuñmiñ kukiługaqtuq paliqsaaqun nunakun pakakhuni iñiqtuısqiağviksrağmiñik, aasiñ paqingitługu.

44 Inñiñun uqağaqniqsuq, ‘Utiğlanja tupiğmun annivigikkamniñ.’ Aasiñ utiqami paqilağniğaa imailaaq inigisimakkani salikuqtaatchiaq suli inillaktullautaqtaq.

45 Anipluni aggiutriraqniqsuq tallimat malğunñik atlanik irrusiqlunñik pigiitłuktuanik inñiñiñ. Aasiñ isiqhutinj iñuuniagaqsirağniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigitłuksiraqtuq sivulligmiñ iñuuniağmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruq killulıqirini iñuuniaqtuat pakmapak.”

Aakanalu Aniqataılu Jesus-ñum

46 Jesus-ñum uqaqtıtlugu iñuñnun aakanalu aniqatinjılu qikağniqsut tatqaani uqaqtigisukhıgu Jesus.

47 Iñuich ilañjata uqauntiniğaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqtigisukhutin.”

48 Jesus-ñum kiuniğaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?”

49 Tikkuaqługich maliguaqtini nipliğniqsuq, “Qiniqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu.

50 Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuq pisulhanik aapaa qılanmiittuum aniqatigigiga naaqaqaa aakagiplugu.”

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

1 Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupiğmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii.

2 Iñugiallapiaqtuat iñuich katirviginigaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, iñugayaaqaurat makitaplutin narvam siñaanu.

3 Aasiñ Jesus-ñum uqauntiaqsiñigai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Iñugguuq nunaligiri nautchiityağniqsuq. 4 Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilañjich katagağniqsut apqutmun, aasiñ tijmiurat niğiplugich.

5 İlanjitsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianjitchuamun, aasiñ nauplutin qilamik atakkii nunakitłuni,

6 aasiñ siqiniq nuipman pasikługich pannaqlunñigai atakkii kanjiliviksraitłutin.

7 Suli ilañjich nautchiaksrat katagağniqsut akungatnun kakitlağnat, aasiñ kakitlağnat naukaminj nagguviksraiğniğaiç nautchiagiksaa.

8 Aglaan ilañjich katagağniqsut nunagiksuamun, aasiñ nauriñiqsut asianik iñugiaksiplugich, ilañjich atautchimiñ tallimakipianjutaaqhutin naaga pinjasukipianjutaaqhutin naaga iñuiniñaq qulinjutaaqhutin.”

9 Aasiñ Jesus nipliğniqsuq, “Kiña siutiqaqtuq naalağni.”

Sivunijat Atrikusautit

10 Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruğniğaa, “Suvaata uqaqpich iñuñnun atrikusautitigun?”

11 Jesus-ñum kiuniğai, “İlipsitñuñhiñaq Agaayyutim sagviğniğaa nalunaqtuananik anayyuqautaan qılaam, aglaan makunaja iñuñnun sagvikkaunjichuq.

12 Atakkii iñuk piqaqtuq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa mikiruuraqunniñ pigikkani.

13 Una pisigiplugu uqaqtunja iñuñnun atrikusautitigun:

Atakkii qiniğaluaqhutin ilisaqsritłaitchut

suli naalağniğaluaqhutin tusaatlaitchut aasiñ kanjitsitłaitłutin.

14 Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq İsaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni,

‘Tusaagaluağupsi kanjisiyumiñaitchusi,

suli qiniğumaagağaluağupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

15 Atakkii makua iñuich uummatinjich pitchiğniğniqsut,

tusaasunğitłutin supayaamik, iritinju siquplugich.

Utitiqiniğitçut Agaayyutmun mamitihksramiknun

atakkii qiniñitłaitłutin tusaatlaitłutinlu kanjitsitłaitłutin.’

İsaiah 6:9-10

16 Aglaan quvianamirusi, atakkii irigikkasi qiniñitlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutin.

17 İlumun uqauntigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunjaruatlu Agaayyutim iñuini qiniğukkaluağaa tamanna pakma qiniñkaqsi aglaan qiniñitkaat. Tusaasukkaluağaatuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaanjitkaat.

Jesus-ñum Kanjipsikağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

18 “Naalağniğaksiun qanuutautilaaja atrikusautim nautchirriqirikun.

¹⁹ Tamatkua tusraaruat uqahǫmik anjaayuqautaagun Agaayyutim kanjqsisunjaqatin atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik apqutumun. Aquagun pigiitchuam agqihuni aattaǫigai nautchirriutauruat uummataatniñ, suli piiguipkaǫai tusaakkanjatnik.

²⁰ Aasiñi akuqtuiruat uqahǫmik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruñ atriqagtut nautchiaksranik kataktuanik uyaǫaulamun nunamun.

²¹ Aglaan kanjliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra ihuñiñiq piyuqaqsuñǫlu tikitmata ihuich taapkua qilamik qapiqtǫigagtut.

²² Suli nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlaǫnat atrigigaat ihuk tusaaruauq uqahǫmik, aglaan isumaaluutit ihuuniañkun kinnitñiñiaǫutitlu umialgutitigun suqtig-ingǫigǫigaaat uqaliq taimmaasiñ naurisuñjaqani asianik.

²³ Aglaan ihuk akuqtuiruauq nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhtuñ nunagiksuumun atriqagtut ihuktun tusaaruatun uqahǫmik kanjqsiplugu. Ilaa naurisuuruq asianik, ilanñich tallimakipiatun, ilanñich pinjasukipiatun, suli atlat ihuñiñiaq qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksraǫiilatigun

²⁴ Jesus uqahǫniqsuq atlamiksuli atrikusautmik, “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq ihuktun nautchiuruatun mukkaaksraǫiksaanik nautchiivimñiñ.

²⁵ Aglaan ihuich siñiktitlugich uumiksri agqihuni nautchiñiqsuq mukkaaksraǫiilanik akungatnun mukkaaksraǫiksaat aullaqhuniasiñ.

²⁶ Naugaqsipmata nautchiat mukkaaksraurat nuñjuraqmata mukkaaksraǫiilatuuq sagviñmiñiqsut.

²⁷ Savaktit utlakamitruñ anjaayuqatñ apiqsruñǫigaaat, ‘Ataniq, nautchiñigiptiñ mukkaaksraǫiksaanik. Nakiñ makua mukkaaksraǫiilat nuivat?’

²⁸ Qaukhiata kiunǫigai, ‘Uumiksrim savaǫigaa taamna.’ Savaktit apiqsruñǫigaaat, ‘Aullaqvisigut nutchuǫaǫlugich mukkaaksraǫiilat?’

²⁹ Tavra kiunǫigai, ‘Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraǫiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraǫiksaanik.

³⁰ Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiñ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipirit sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraǫiilat qliqtaulaalugich ikipkaaqsruiǫlugich, aglaan katillugich mukkaaksraǫiksaat siglamun.’”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus-ñum uqautilǫiñǫigai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim anjaayuqautaa ittuq mustard-ñum nautchiaksrauranjatun ihuum nautchiikkantun nunatmiñi.

³² Mikiniqsraugalanjaǫmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami anjiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaqtuǫuhuni. Aasiñ tuñmiuranñi silam agqiqamin ugluñiqsut qisiq-siutñitñiñ.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus-ñum uqautilǫiñǫigai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq aǫnaq uqatñipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagaqatitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ñum Uqaqtilanña Atrikusautitigun

³⁴ Jesus-ñum uqahǫniǫigai iluqaisa sut tamatkua ihugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautailaǫumi uqatlainñiqsuq.

³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruauq sivuniksriqirikun itnaqhuni,

“Atrikusautitigun uqahǫsirunña ilñitñiñ.

Uqautigisigitka sutigun iriqsamaruatigun nunam aullaǫniñhanñiaǫglaan.” *Psalms 78:2*

Jesus-ñum Kanjqsipkaǫaa Atrikusaun Mukkaaksraǫiilatigun

³⁶ Jesus-ñum aullaqtitqaqǫlugich ihuich isǫniqsuq tupiǫmun. Malǫiqaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kanjqsipkallaktigtut atrikusaun mukkaaksraǫiilatigun nautchiivimñi.”

³⁷ Jesus-ñum kiunǫigai, “Iñuk taamna nautchiuruauq mukkaaksraǫiksaanik Iǫñǫigaa Ihuum.

³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraǫiksaat tamatkuanjurut qaitchuat injmiknik Agaayyutmun anjalatquplutin, mukkaaksraǫiilatli tamatkuanjurut qaitlutin injmiknik pigiitchuamun anjalatquplutin.

³⁹ Taamna uumiksri nautchiuruauq tamakuninña mukkaaksraǫiilanik tuungauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiñ kipirit isaǫulqulutin.

⁴⁰ Atriǫlugich mukkaaksraǫiilat katitauruat ikipkaqǫlugich ikniǫmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna.

⁴¹ Iǫññan Ihuum tuyuǫigisigai isaǫuligikkani aasiñ katityaǫlugich ukunakña Agaayyutim anjaayuqautmiñiñ killuqsasusaǫutipayaat suli ihupayaat pigiñiqiruat.

⁴² Isagulgich igitkisaigich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriquulatchilugich kigutitij.

⁴³ Nalaunnjaruatli qaumagisirut siqifiqtun anjaayuqautaa ni aapagikkagminj. Kiña siutiqaq-tuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruq iriqsimapmatun nautchi-ivinjmi. Iñuum paqitnamiuj iritqiklugu nautchiivinjmun; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityağniqsuq sulliñaurapayaagmiñik, aasiñ taqsigñiaqtun nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjaurapapakun

⁴⁵ “Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq taqsigñiaqtun pakaktuatun akisuruamik sunjaurapagiksaamik.

⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjaurapapmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaani taqsigługu taamna akisullapiaqtuq sunjaurapagiksaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisuli Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun ninjitaaruatun tagiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaamik aqaluñnik.

⁴⁸ Qaalallaanikamiñ aqaluñniaqtit nuqtıluqu siñaanun aquvitlutinj avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruat iliplugich aqaluqagvinjmiknun aasiñ nakuunjtchuat igitlugich.

⁴⁹ Itna itkisiruq isukhitpan nuna. Isagulgich avguityağisirut pigiıtchuanik iñujnik akungatniñ nalaunnjaruat iñuich

⁵⁰ igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriquulatchilugich kigutitij.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalgich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğai maliğuaqtini, “Kanjiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniğaat, “Aa, kanjiqsigivut.”

⁵² Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aglalıqipayaq ilisaaqatuaq Agaayyutim anjaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suurağmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivinjmiñiñ.”

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqağinjiaqamigich tamatkua atrikusautit aullağniqsuq tavrakña.

⁵⁴ Tikitluni iñugugvinjmiiñun ilisautiniğai iñuich katragviatni. Iñuich tusaaruat quvigusukhutinj apiqsruqtautiaqsiniqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqtıtmik suli sanjmik savaaqatlasipluni quvinqaqtuanik?”

⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iğniğinjipauñ? Aakanja taimña atiqanjitpa Mary-mik? Aniqatiginjpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas?

⁵⁶ Iluqatinj suli nukatchianj iñuuniaqataunjiñiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññanjniqpa tamatkuninja savaayanik?”

⁵⁷ Tavra atniummatiaqniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniğai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaq aglaan kamagikkaunjitluni iñugugvinjmiiñu naagaqaa ilamifiñu.”

⁵⁸ Tavra Jesus savaaqanjiñniqsuq iñugiaktuanik quvinqaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsrinjitlutinj ilaanik.

14

Tuqqautauha John Paptaaqtitchim

¹ Taatnalhatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun,

² uqautiniğai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anjtıqikhuni tuqułigmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlaniqsuq quvinqaqtuanik.”

³ Sivuanimma Herod-ñum tigupkağniğaa John qılıqsruqlugu isiqtaupkaqlugu. Taatnaqtin-niğaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nulianja.

⁴ Atakkii John Paptaaqtitchim akulaıqlugu uqautiniğaa Herod, “Maligutaksrakuagnangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nulianja.”

⁵ Herod-ñum tuqgutchukkaluağniğaa John, aglaan iqsiñniqsuq iñujnik atakkii ilinjisa isum-tatigiplugu John sivuniksriqirauplugu.

⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuğniqsuq sivuğatni Herod-ñumlu tuyugmianjiñu quyalilapiaqlugu.

⁷ Akiqsruğniğaa nalupqinaiqlugu qaitchigisiñiplugu supayaamik injipan.

⁸ Niviaqsiaq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipliğniqsuq, “Qaitchinja niaquanik John Paptaaqtitchim ilıluğ alluiyamun.”

⁹ Umialik aliatcharņiqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua niġiqatini tiliriņiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injaġikkana.

¹⁰ Herod tiliriņiqsuq isiqsivimun niaquġiaquplugu John.

¹¹ Itqutinġaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiin niviaqsiamun, aasiili taavruma aakamiņuuṭiplugu.

¹² John-ņum malġuaqtaif agġiqhutinj piņġaat timaa iluviqġuasiif. Taatnaamikamij uqautityaġnġaat Jesus.

Jesus Niġipkaifiqsuq 5,000 Arjutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ņum, aullaġniqsuq umiakun quvġutiplugu iņiullaamun kisimi. Iņugayaat tusaakamij maliutinġaat nunaaqqipayaaniņ pisukkataqhutinj.

¹⁴ Jesus tulakami tautuklugich iņugayaappaurat ilunjutcharņiqsuq. Mamitinniġai atniġnautinjitiif.

¹⁵ Unnuksraaġataqman malġuaqtaif utlanġnġaat uqautiplugu, “Unnuġuqtuq. Suviksrailaq manna. Tuyuġikkich iņuich nunaaqqiuranun tauqsġiaqulugich niqiksramiknik.”

¹⁶ Jesus-ņum uqautiniġai, “Aullanjtkumij sunjitchut. Iłipsi niġipkaqsigik.”

¹⁷ Kiuniġaat, “Piqaqtugut tallimalkhiņjanik qaqqianiglu malġuņniglu aqalunjik.”

¹⁸ Jesus-ņum niplutinġai, “Uvunautisigik uvamnun.”

¹⁹ Aasiif tiliriņġai iņugayaat aquvitquplugich ivinun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malġuglu aqaluk aagluġniqsuq qilanmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ņum avguqġugich qaqqiat qaiņiņġai malġuaqtimifun aasiili taapkua autaaqġugich iņugayaanun.

²⁰ Iuqatin iņugayaat niġiņiqsut niġisuiqhutin. Niġinaiqmata malġuaqtit katitchiņiqsut ilakunjitifik immiġataqġugich qulit malġuk aguuṭmaich.

²¹ Taapkua niġiruut 5,000-tuyuņnaq inniqsut anjutit, kisiqatigisunjaqnaġich aġnat ililgaatlu.

Jesus Pisuqtuq Imġum Qaanagun

²² Jesus-ņum malġuaqtini ikipkaqtġiņġai umiaqpaaramun ikaaġiaquplugich iġluanun narvaqpaum aasiif aipkaqġugich iņugayaat.

²³ Taatnaamikami mayuġniqsuq iġġimun agaayutyaqtuaqhuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisinjuġniqsuq.

²⁴ Tavra umiaqpauraq tikiņiņiqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqni-uliġniqsuq qailġutiplugu atakkii anuġim paġġaġuṭiplugulu.

²⁵ Aasiif Jesus-ņum utlanġnġai malġuaqtini uvluyasipman pisukhuni imġum qaanagun.

²⁶ Malġuaqtaif tautukamitruņ Jesus pisuktuaq imġum qaanagun iqsitcharņiqsut nipliqhutinj, “Aliuqtuaq marra!” Kappainaaqsifiqsut tatavrauplutinj.

²⁷ Aglaan tavrauvaa Jesus niplutinġai, “Quviatchauġigitchi. Uvanauruņa. Iqsifasi!”

²⁸ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, ilviupiaġuvich tilinņa utlaqulutin imġum qaanagun.”

²⁹ Jesus-ņum kiuniġaa, “Uvuņaġif.” Peter niukami umiaqpaaramiņ pisukhuni imġum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun.

³⁰ Aglaan Peter-m tautukamij qanutun sanjisilaana anuġim iqsitcharņiqsuq. Kivi-aqsikami kappainiqsuq, “Ataniiq, annautinņa.”

³¹ Tavrauvaa Jesus-ņum isautiplugich arganji tiguniġaa Peter niplutinġai, “Ukpiks-riġikiņiņiaqpat! Suvaata arguaqtuqpiġ?”

³² Ikipmaknik umiaqpaaramun anuġaiġiņiqsuq.

³³ Taapkua umiaqpaaramiittuat sitquġviginiġaat sivuġaanun Jesus uqaqhutinj, “Iłmun iġniġiniġaatin Agaayutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniġnautilijnik

³⁴ Ikaaqamij iġluanun nunaliņiņiqsut Gennesaret-mun.

³⁵ Aasiif iņunji taavruma nunam ilitchuġikamij Jesus-mik tuyuġniqsut uqqamik avallipayaamiknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsiplugich aasiif atniġnautilipayaat Jesus-mun.

³⁶ Injqsullapiaqġugu aksiljaniaqsifiaġukluguunniif akua atnuġaanjan, aasiif aktuipayaat-tuat ilaanik mamitikkauniqsut.

15

Iļisauttutijich Sivullianjuruat

¹ Pharisee-ņuruat aglaligiritlu utlanġnġaat Jesus Jerusalem-miņ apiqsruqġugu,

² “Suvaata malġuaqtivich kamagiltaitpatigik iļisauttutijich sivulliaġikkapta? Iġġunjtkaich argatin niġigaluaqatin.”

³ Jesus-ņum kiuniġai, “Suvaatamipsuuq kamagiltaitpisigik Agaayutim tillisai? Kamak-sritaitchusi atakkii malġukkisi iļisauttutijich sivulliaġikkapta.

⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaq uqamaqluutriruuaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.’

⁵ Ilipsiñiasiiñ ilisautirirusi iñuñmun uqautiñhiñnauniplugu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqağaluaqtuñja aatchuutiksramik. Aatchuutigiyumiñaitkiga ilipsiknun, atakkii akisruutigianikkiga Agaayyutmun.’

⁶ Taatnatun ilisautigupsiuñ iñuk kamaksritquñitlugu aapananik naagaqaa aakananik suungigisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi ilisauttutinich.

⁷ Ukpinqaqtisiil! Qanutun nalauttiginipqa Isaiah sivunikriqiri uqaqami ilipsigun,

⁸ Tamatkua iñuich kamaksrulgugaluğaattñja uqañhiñağmiktigun aglaan uummatinich unjasiksut uvamniñ piqpagillapiangitluña.

⁹ Agaayyuvigiragigaattñja imailaakun, atakkii ilisautirirut iñuich ilisauttutinñitñik iliplugich maligutaksragiruatun Agaayyutun.” *Isaiah 29:13*

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñuñmun

¹⁰ Jesus-ñum inñiñuquniğai iñugayaat nipliutiplugich, “Naalağniñlaksinñja kanjisiñusiasiiñ.

¹¹ Sum isiqtaqtuam iñuum qanğagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma anirağaqtuam qaniğmiñ, uqañhum qaayugnaqsipkagağigaa iñuk.”

¹² Maliguaqtaiñ utlaklugu apiqsruğniğaat, “Iñisimavigich Pharisee-ñuruat atniummatilaanñat tusaakamitruñ taamna uqautigikkan?”

¹³ Kiuniğai, “Nautchiapayaaq aapama qilañmiittuam nautchirriutinñaisañja amuruaniaqtuq kanjituummaan.

¹⁴ Inñimktuuglich. Ayaunñaruani sivulliuqtaurur ayaunñaplutin. Ayaunñaruam sivulliuqpapu ayaunñaruuaq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.”

¹⁵ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Uqautitigut qanuutautilaanñanik taavruma atrikusautim.”

¹⁶ Jesus-ñum nipliutinigai, “Iñipsipsuuq kanjisiñaitmivisi?”

¹⁷ Kanjisiñitpisisuli? Suapayaaq qaniğmuktuaq aqiağumugaqtuq aasiiñ anipluni timimiñ.

¹⁸ Aglaan sut tamatkua anirağaqtuut qanikun anirağaqtut uummatniñ, aasiiñ qaayugnaqsirağaqługu iñuk.

¹⁹ Aatakkii uummatniñ aniraqtut pigiitçhuat isummatit, iñuqaqtuñiq, ilaqatiqağaluaqhuni atlatuñiq, ilaqataiñluni sayuñjañiq, tiglyuñiq, tanjiğilaakun ilisimarauliq, uqaniqłuktahılu.

²⁰ Taapkuatavra qaayugnaqsirağagaat iñuk, aglaan niğiruni iğğugaluğnağich argaich qaayugnaqsitłaitçhaat iñuk.”

Ağnam Ukpigıtua

²¹ Jesus aullağniqsuq tavrakñja nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum.

²² Canaanit-ağmiu ağnaq tamaani iñuuniaqtuuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainñapluni, “Ataniiq, kinuviañja David-ñum! Nagligillañnaniñja! Paniga pigiiñilapiaqtuq irrusiğluqaqhuni.”

²³ Aglaan Jesus kiuniñniğaa. Maliguaqtaiñ utlaklugu injqsullapiagniğaat itnaqhutin, “Aqpiğiuñ una ağnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.”

²⁴ Jesus-ñum kiuniğai, “Tuyugiğkauruñja kisiitñun iñuñiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruatun ipnaisun.”

²⁵ Ağnaq utlautikami sitquğniqsuq sivuğanun nipliqhuni, “Ataniiq, ikayullañnaniñja.”

²⁶ Jesus-ñum kiuniğaa, “Nakuunğitçhuq pigupsiuñ ililğaat qaqquksrautaat qaiñluguasiiñ qipmiñun.”

²⁷ Ağnaq nipliğniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ niğipmiraqtut kanğakunik kanğaalaruani iñuñmij niğğivinñitñiñ.”

²⁸ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ağnaq, kamanallapiaqtuamik ukpiqsriñiqagniqsutin; injqsruağikkan savañjuğisiruq ilipnun.” Tavra ağnam pania iluaqsikkauniqsuq taavrumanı sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruq Iñuğiaktuanik Iñuñnik

²⁹ Jesus aullaqami tavrakñja iglauniqsuq siñiqsraqługu narvaqpana Galilee-m; aasiiñ mayuqhuni qimiğaa mun aqvinniqsuq tamañja.

³⁰ Iñuğiallapiaqtuut iñuich utlautiniqsut ilaanun tikiutruiplutin pisutlaitçhuanik, ayaunñaruaniq, uqatlaitçhuanik, sulguilmaruanik, suli iñuğiaktuanik atlanik. Iñuqqağniğaiç Jesus-ñum sivuğanun. Aasiil; Jesus-ñum iluaqsiiñiğai.

³¹ Iñuich quvigutçhanñiqsut qifiñqamisigik uqatłailaat uqaqasipmata, sulguilmaruat iluaqsikkaupmata, pisutlaitçhuat pisutlasiplutin, suli ayaunñaruat qifiñtlasiplutin; kamaksruğniğaat Agaayyutaat Israel-ñum.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 4,000 Anjutinik

³² Jesus-ñum maliguaqtini inñiñuquniğai nipliutiplugich, “İlunñutchaliquşuñja makuniña inñuñnik nayuutituññaqtuanik uvamni pıñasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtin-nianñitkitka niğisuñaitñik atakkii taqtukkaqpiaqtut apqutmi.”

³³ Maliguaqtaiñ nipliutiniğaa, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiññaqtuamik qaqqiamik marrumani inñiilaami niğipkautiksramik inğugayaanun?”

³⁴ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Qanutun inğugiaktigiruanik qaqqianik piqarppisi?” Kiuniğaa, “Tallimat malğunñik suli inğujakisuuranik aqalugauranik.”

³⁵ Jesus-ñum tiliriñiğai inğugayaat aqvutquplugich nunamun.

³⁶ Tiguniğai tallimat malğuk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaanikamiuñ Agaayyun avguqlugich qaiñniğai maliguaqtimiñun, aasili taapkua autaaqlugich inğugayaanun.

³⁷ İluqatın inñuich niğiniqsut niğisuigataqhutin. Aquagun maliguaqtai katitchiñiqsut ilakunik immigataqlugich tallimat malğuktun aguupmanñik.

³⁸ Tamatkua niğiruut 4,000-tun inğugiaktiginiqsut, ağnatlu ililğaatlu kisirrutisuñjaqnagich.

³⁹ Jesus-ñum aullaqtinñanikamigich inğugayaat ikiniqsuq umiaqpauramun tikitluni nunañanun Magadan-ñum.

16

Inñuich Qasiliñiqsut Quvinqaqtuamik Savaamik

¹ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuagıaqlugu. Apiqsruğniğaa qiniqtitquplutın quvinqaqtuamik savaamik nalupqinağıutaulugu Agaayyutım tuyuqtılaanñik qılınñiñ.

² Kiuniğai, “Unnuksraaqman uqağuurusi, ‘Sılınñuğniqatquq atakkii qılak kaviqsıruq.’

³ Suli uvlamaı uqağaqtsı, ‘Sılınñuğniqatquq uqluvak atakkii qılak kaviqsıruq nuvıyaqluğıqman.’ Sivuniqsıtılagaıuqhısi sılamık qılauım qılınñaragun, aglaan ilitchuğitılaiñniğisi qanuutautılaanñat quvinqaqtuat savaat atuumaruat akunnapsıtıñ.

⁴ Makua inñuich piğiıtchuatlu sayunñaruatlu qiniğuktut quvinqaqtuamik savaamik, aglaan qiniğumiñaitlutın taatnatchimik. Qiniñiñniğisiğaa quvinqaqtuaq savaaq sivuniksiriqirikon Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniñniğai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakatağniqsuq Maliguaqtimiñik

⁵ Jesus maliguaqtaiılu ıkaağniqsut igluanun narvaqpauım. Maliguaqtai ilitchuğiniqsut piğuisılaağmıknik qaqqianik.

⁶ Jesus-ñum uqautiniğai, “Qaunagititchi puvlaksautınñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”

⁷ Aglaan uqauragıniqsut inñmıknun itnaqhutin, “Uqautıgıgaa taamna qaqqalıgaanñiññapta.”

⁸ Jesus-ñum ilısımaplugich qanuq uqaqtılaanñat apiqsruğniğai, “Suvaata ilıpsıguuraq uqaurapısi qaqqıñniplıgu? Ukpıqsrıñiñniğaniqpat ilıpsıtıñ.

⁹ Kaniqsıtılaitpısisuli? Naagaunniñ itqatılaitpısigik avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun anutinun? Qapsiñik aguupmanñun immiqsıtısi?

¹⁰ Naagaunniñ tallimat malğuk qaqqiat avguqapkich 4,000 inñunun? Qapsiñun aguupmanñun immiqsıtısi?

¹¹ Qanuğimñıa kaniqsıtınñiñiqısi uqautıqanısilaaımnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautınñatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”

¹² Taatnaanikman maliguaqtai kaniqsıtiniqsut ilaanun uqautınısilaağmıknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilısauttınñitniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautıginiğaa Kisuutılaanña Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruğniğai maliguaqtini, “İğniñıa inñuım kisuunıplıgu uqağagıvat?”

¹⁴ Kiuniğaa, “İlanısa John Paptaaqtıchıraunıgaa, atlatlı Elijah-ñunıplıgu, atlatısulı Jeremiah-ñunıplıgu naagaqaa ilağinasuğıplıgu sivuniksiriqıraıñun Agaayyutım.”

¹⁵ Apiqsruğniğai, “İlpsilımi kisuunasuğıvisıtın?”

¹⁶ Simon Peter-m nipliutiniğaa, “Christ-ñurutin. İğniğıgaaın inñuuruam Agaayyutım.”

¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Simon, iğniñıa Jonah-m! Quvıanamiurutin! Atakkii uqautıgıkkan inñuım sagıvaqtunñitkaa ilıpnun aglaan aapaam qılınñııttuam.

¹⁸ Uqautıllakkıpiñ, Peter-ñurutin [itnautauruıq Uyağanmık] aasıñ taavrımuñıa uyağanmun nappagnağıga agaayyuvıga, suli sanñıpayaanñın tuqułhum akıñılyumıñıaitkai.

¹⁹ İlvıchuvva, qaitchıgisıgıkiñ itqutiksranik anıayyuqataanun Agaayyutım. Sua-payaaq qılıqsruumakkaqsı maanı nunami qılğutıqatıñıağısırıq qılınñı, aasıñ suapayaaq qılğutıayakkaqsı maanı nunami qılğutıayakkağısırıq qılınñı.”

²⁰ Jesus-ñum maliguaqtini uqaqtunıñniğai kisumununniñ inñunmun Christ-ñunıñı.

Jesus-ñum Uqautıginiğaa Tuqutiksranıñı Anpıkkauıksranıñı

²¹ Tavrakñaniñaaglaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaiqługu, “Jerusalem-muktuksrauruna. Tavraniasiñ nagliksaaqtuksraupluna sivulliuqtiğruaniñ qauklñitñiñlu agaayuliqsit aglaliqiriniñlu, suli tuqqatauruksraupluna. Aglaan anjipkkaugisiruna pinayuatigun uvlut.”

²² Peter-m avunaqtaagutiplugu Jesus iñiqtiğniğaa itnaqlugu, “Ataniiq, Agaayutimtuq taatniitiñğilliun taamna. Atumaruksraunjiptaqtuq ilipnun.”

²³ Jesus-ñum qivaiqlugu Peter nipliutiniğaa, “Tuungaaq, piigiñ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. Isummatiqanjitchutin Agaayutim isummataiñik, aglaan isummatiqagtutin iñuich isummataatun.”

²⁴ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Kisupayaam maligukkumina suksraaqtaksragigaa pisulli, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligluna.

²⁵ Atakkii kiapayaaq anniğiniagumiun iñuulli tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiymun iñuulli piqtigilunna piññakkisiruq ilumun iñuuligimik.

²⁶ Iñuum piññaktaagilhiñaugaluğaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçhii. Sakuunuragniaħa sumun atuğumiñaitçhuq! Tarra simmiutiksraitçhaa iñuum iñuutçhii.

²⁷ Atakkii Iğñina Iñuum aggiqsagumaruq piqtigilugich isağulinjni quvianañagun aapami, tavraniasiñ akilğisigaa iñupayaaq savaanjugun.

²⁸ Iñumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makitaruanik uvani tuqunianjitchuanik qinğaluagnagu Iğñina Iñuum aggiqpan umialgulugu.”

17

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

¹ Itçaksrat uvlut aquatigun Jesus-ñum aullautiniğai Peter-lu James-lu John-lu, aniqataa James-ñum, kisiitnik qutçhikuamun igğimun.

² Tavrani qinñiqtilugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni. Kiiñana qaummağiksiñiqsuq siqinñiqutun atnuğaanj qatiqsiplutin kirratchiatun.

³ Taatnagmiutlu Moses suli Elijah sagviğniqsuk uqaqtigiasqiplugu Jesus.

⁴ Peter-m nipliutiniğaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta uvani. Nappaitquguptigun nappaiñayaqtuna pinasunik palapkaaksranik, ataatchimik ilipnun, suli ataatchimik Moses-mun, suli ataatchimik Elijah-mun.”

⁵ Uqaqtitlugusuli qaumaruam nuviyam qulanjutiniğai aasiñ nipi nipliçhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagikkağa Iğniğa quyalimaaqtigillapiakkağa, naalağniyumagiksi.”

⁶ Maliguaqtit tusaakamitruñ nipi punniqsut nunamun iqsitçhakçhutin.

⁷ Aglaan Jesus-ñum utlaklugich aksinñiğai aasiñ nipliutiplugich, “Makititçhi, suli iqsinaigitçhi.”

⁸ Aağluqamin maliguaqtit qinñiñiñiqsut iñunmik. Jesus inniqsuq kisimi.

⁹ Atqaaqsikamin igğimiñ Jesus-ñum tilisiñiğai, “Uqağniqasi kisumununiñ tamatkunina qinñikkapsitnik Iğniğa Iñuum anjitiqilhanunaglaan tuquligimiñ.”

¹⁰ Maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah aggiqqaqtuksrauniplugu agginaiñnaan Christ?”

¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Taapkuva uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah aggiqqaagñaqtuq Christmiñ itqanaiyagiağlugu suapayaaq.

¹² Aglaan uqautigipsi, Elijah aggianiktug, aasiñ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq anjalatçhukamitruñ anjalatkaat. Taatnatuntuuq Iğniğa Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.”

¹³ Maliguaqtaiñ kanjisiğlatağniğaat Jesus-ñum uqaħa John Paptaaqtitçhirimik.

Jesus Iħaaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağrunmik Irrusiqlunimik

¹⁴ Jesus maliguaqtinilu tikitmata iñugayaanun iñuum utlanñiğaa sitquqçhuni sivuğaanun nipliçhuni, “Ataniiq, nagligillanñağun iğniğa. Qiiqsruğsupluni nagliksaallapiaqtuq. Akulaiqlugu puukağaqtuq ikniğmunlu imiğmunlu.

¹⁶ Maliguaqtipnuutigaluğiga, aglaan iħaaqsilguiñniğaat.”

¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqçhutaatçhuasii ilipsitni! Naagasuli killukuaqmisi! Qanutnaglaan nayuutiniaqpi ilipsitni? Qanutnaglaan iglutuqtaksrağivisisuli? Uvunautisaqsunjata nukatpiağruk.”

¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqlunmik anitquplugu nukatpiağrunmiñ. Irrusiqluk anitman nukatpiağruk iħaaqsilğniqsuq.

¹⁹ Maliguaqtaiñ utlanñiğaat Jesus kisipquqçhutinj apiqsruqlugu, “Suvaata irrusiqluk anitlaitpisigu?”

²⁰ Jesus-ŋum uqautiniġai, “Pisigiplugu ukpiqsrinjiġsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi mikitilaanġatun mustard-ŋum nautchiaksrauranġatun uqautiħiħiaugiksi una iġġiq, Nuuttin iħuħa uvakħa, aasiiħ nuunniaqtuq. Piħiħiaugisirusi supayaanik.

²¹ [Aġlaan kisiagun agaayuhikun uisauraaħikunlu anitlagai taatnatchich irrusiqħuich. Atlam sum anitchumiħaitkai.]

Jesus-ŋum Uqautigitqikkaa Tuqutiksranilu Anjpkakkauħiksranilu

²² Atautchimukamin Ġalilee-mi Jesus-ŋum uqautiniġai maliguaqtini, “Iġħiħa Iħuum aatchuutigikkauniaqtuq iħuħnun;

²³ ilinħisa tuqutkisiġaat. Aġlaan piħayuatigun uvlut anjpkakkauniaqtuq tuqutauħhaniħ.” Tavra maliguaqtai ipiqututħallapiġniqsut.

Akiliħiħa Agaayyuvikpaum Tax-siġutinħiħik

²⁴ Jesus maliguaqtiniħu tikitħamin Capernaum-mun nalautchirut iħuħnik katitchirau-nik aatchuutiniħ agaayyuvikpaħmun. Tamatkua Peter apiqsruħniġaat, “Umaa, iħisatriksi akiliħsuġaġiva tax-sinik agaayyuvikpaħmun?”

²⁵ “Aa, akiliħsuurq,” Peter-m kiuniġaa. Aasii isiqman tupiġmun Jesus nipliħqaaġniqsuq ilaanun apiqsruħluġu, “Simon, sumik isumavich? Kisiuniħ umialinħ nunam katitchiraġivat tax-sinik? Nunaqatmikniħ naagaqaa avakħaqtaniħ?”

²⁶ Peter-m kiuniġaa, “Atlaniħ.” Jesus nipliutiniġaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliħsuħniħiħniqsut tax-sinik.

²⁷ Aġlaan atnummativiagivut iħuħich. Auħlaġutin niksiaġiħiħ narvamun. Qanġaniħ sivilium aqaluum niksiaħpaħħ paqitkisirutin maniħmik. Tigulugu taamna qaitchumaġiħ iħiħitħun, aasii akiliħutilunuk.”

18

Kiħa Kamaħniġsrauva?

¹ Maliguaqtaiħ utlakħu Jesus apiqsruħniġaat, “Kiħa kamaħniġsrauva Agaayyutim anħayyuaħtaaniħ?”

² Jesus-ŋum tuħluħniġaa ilħlauraq iħmiħuqupluġu, aasiiħ qikaqtitluġu akunġatnun maliguaqtit

³ nipliħhuniħasiħ, “Uqautigipsi, isummitqinħsuagupsi aasiiħ ilħusi ilħlauratun isiġumiħaitħusi Agaayyutim anħayyuaħtaanun.

⁴ Kiħapayaħ atħiksiruaħ iħmiħiħ atripluġu taamna ilħlauraq kamaħniġsrauruq ukunakħa Agaayyutim anħayyuaħtaaniħ.

⁵ Suli kisum iħuum akuqtuħumiħu ilħlauraq piħsiluħa akuqtuħaħa.

Killuħsaħusaħġutit

⁶ “Aġlaan kia iħuum killuħsaħtitpaġu ilaħat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvaħnun ilħlaatun nakuutluħkayaqtuq taamna qunħisiġmiutħiħiħluġu uyaġakpaħmik ipiħkaħpan itiniqsraniħ taħium.

⁷ Qanutun tatamnaqtigivat nunam iħui killuħsaħsaħaħtuat iħuħnik. Taatnatchich killuħsaħsaħġutit atuumarut ataramik. Aġlaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iħuk ukpiħuħaitħiħiruaħ iħuħnik killuħsaħsaħaħiħmiħun.

⁸ Argapsi naagaqaa isiħapsi killuħsaħtitpaħi, kiħilugich iħitchumaħisi. Nakuutluħkayaqtuq isiħupsi iħuħiħmiħun argaħħusi naagaqaa isiħaħħusi uumakħa iħluħtun argaħniħmiħ naagaqaa isiħaħniħmiħ iħitaununiħasiħiħ isuitchuamun iħniħmiħun.

⁹ Suli iriħi killuħsaħtitpaħi piħiħluġu iħitchumaħiksi. Nakuutluħniħaqtuq isiħupsi isuk-sraitchuamun iħuħiħmiħun atautħimik iriħaħusi uumakħa malħuħnik iriliħniħiħ iħitaununiħasiħiħ anasiħiħuħsaħviħum iħniħanun.

Atrikuħaun Tammaqtuakun Ipaħkun

¹⁰ “Aħnaġititħi suħniħiħiħksraħatniħ makua ilħlaurat. Atakkii isaħuħiħiħ ataramik aapamnuħiħaurat qħaħmi.

¹¹ [Iħħiħa Iħuum aħħiħsuq anniħsuħiħaħluġu tammaqtuħaħ].

¹² Qanuq isummatinħayagħniħiħiħsuħ iħuk piħaħtuħaħ tallimakipianik ipnaħiħ aasiiħ atausiħ tammaħuniħ? Pakħiaħumiħaħiħiħpaħuħ taamna atausiħ tammaħtuħaħ? Uniħiħiaħiħaħ taapħua tallimakipiaħuħtaħat ipnaħiħ qħmiħaħmiħun.

¹³ Uqautigipsi, paqitħumiħuħ taamna atausiħ ipnaħiħ quviatħautiħitluħniħaħaħ ukunakħa tallimakipiaħuħtaħaniħ tammanħitħuħaniħ.

¹⁴ Taatnatuntuq aapapsi qħaħmiħtuam piħuħiħniħka atausiħunniħiħ ilaħat tamatkua ukpiqsriruaħ ilħlauratun ilħiħluħiħ tammaħquħuġu.

Aniħan Killuħsaħtuħaħ

¹⁵ “Aniqatin killuqsappan akiknagutin uqautityagun killuqsautaanik kisijnugusik ilaalu ilvillu. Naalaagnikpatin aniqatigiliutitqinjiaagin utitmun.

¹⁶ Aglaan naalaagnisunjitpatin utlatqikkumagin piqasigutin atautchimik naagaqaa malgunjik ininunjik. Taapkuu inuich ilisimarautlaniaqtut uqagipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikuttipayaq inillakkaugisuruq malgukkun naagaqaa pinjasutigun ilisimarauratigun.

¹⁷ Naalaagnisunjitpagich uqagilugu ukpiqtuanjuranun; naalaagnisunjitchuifaaqpan aasiin ukpiqtuanjuranikumniin irrutigisigiksi Jew-nunjitchuatun naagasuli tax-silqiritun.

¹⁸ Ilmun uqautigipsi, Suapayaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilgutiqaqtuinaugisuruq qilajmi; suli suapayaq qilgutaikkaqsi maani nunami qilgutaikyakkaugisuruq qilajmi.

¹⁹ Uqautipsaagipsi, Malguugupsik maani nunami aasii anjigitulistik supayaakun apiqsruugupsik, aapaa qilajmi savaagigisigaa ilipsitfun.

²⁰ Atakkii nani malguk naagaqaa pinjasut katikpata pisigiluna nayuutigisiruna ilinjiti.

Atrikusaun Natqigutrinjitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiin Peter-m utlaklugu Jesus apiqsruugniga, “Ataniiq, qapsiinaaglaan natqigutirak-sragivigu aniqatiga akitinaaguna killuqsappan? Tallimat malgunniaglaan?”

²² Jesus-nun kiuniga, “Tallimat malguhinaunilajanjik aglaan pinjasukipiaq qulit tallimat malgunniaglaan.

²³ Agaayutim anjaayuqautaa sagvippan atriqaugisuruq umialinjmik apiqsruqtuamalik savaktimiiq qanutun ilinjitiun akiqsruutiqaqmagaagmi.

²⁴ Makpigarriqisaanikman inuk akiqsruummirigikkaña manikpauramik tikiutikkaunisuq ilaanun.

²⁵ Akiliiyumiinaiqman anjaayuqanan tunirautquniga aagnaatu suli qitunqauraji suli iluqaisa suurapayaaji aasiin akiliutigilugich niggiqsruutainun.

²⁶ Savakti sitquqami sivugaanun uqapsaagnisusq, ‘Ataniiq, utaqqiurallanna. Utitqitichigisigikiin iluqaitnik.’

²⁷ Anjaayuqanan ilunnjutchautilugu aullaqtinniga natqigutiplugich niggiqsruutai.

²⁸ Aglaan savakti anikami tavrakña nalaunniga ilanjat savaqatmi niggiqsruummirigikkani qapsiuranik maninjik. Tiguniqlukamijun qimitchiqsruaqsiiniga nipluutiplugu, ‘Niggiqsruutin utitqirruq uvamnun.’

²⁹ Savaqataan purviginiga iniqsruaqluguasiin, ‘Utaqqiurallanna. Utitqitichigisigikiin iluqaitnik.’

³⁰ Aglaan akiqsruvgigikkaña utaqqisunijniqsusq. Aullautilhiinaaglaan isiqsivimun aasiin isiqtaupkaqlugu utitqitchiinaalhanunaglaan niggiqsruutaanik.

³¹ Atlat savakti qiniqamitruj taamna atuumaruq ipiqtutchallapiagnisut. Utlaklugu anjaayuqatqin uqautinigaat iluqaitnik atuumaranik.

³² Anjaayuqanan savakti isiquniga nipluutiplugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluaqikiin niggiqsruutipnik uvamnun iniqsruaqaqpa.

³³ Suvaata ilunjuksriinijniqich savaqatnik atriuna naglikrsiijhaptun ilipnik?’

³⁴ Tavra anjaayuqanan qinnautiplugu tuyuginiga isiqsirinun anasiinjuqsaaqplugu akiliiinaalhanunaglaan niggiqsruutipayaajinik.

³⁵ Taatnatuntuq aapama qilajmi irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiupsitnik uummatipsitni.

19

Jesus Iisaurirurq Avilikun

¹ Jesus uqanaiqami tamatkunija aullaagnisusq Galilee-miin utlautipluni nunaqqiuranjinun Judea-m akiani Jordan-nun.

² Inugiaktuat inuich malinjigaat. Jesus-nun mamitinnigai atnignaqtuat tavrani.

³ Inajisa Pharisee-nuruat utlanjigaat. Tavra uuktuqaqqlugu apiqsruilginiigaat, “Anjutim avitpagu nuliiani patchitchiguni supayaanik, maligutaksrakuaqnaqpa?”

⁴ Jesus-nun kiunigai, “Agliqisimasuknagiksi aullaagnipman Agaayutim iniqsiha anutmiglu agnamiglu.

⁵ Taatnaqhuni anjutim unisaksragigaa aapani suli aakani aasiin piqasiutiluni nuliagmiinun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik.

⁶ Malgunaiqsuk aglaan atausinjuqtuk. Inuum avitinijliun tuvaqatini Agaayutim piqasiutipkaqmatik.”

⁷ Pharisee-nuruat apiqsruugnigaat, “Suvaatami Moses tillisigaqniqpa anutmun agliutiqqaaglugu aullaqtilluguasiin nuliiani?”

⁸ Jesus-nun kiunigai, “Moses-nun avititkaasi nuliapsitni atakkii ilisautitchiitpaitlusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullaagniihaninaglaan.

⁹ Uqautigipsi, Agnaq tuniqsimauraqnaifnajaan anjutmifnun naagasuli anjtim avitkumiun, ilaqatniqajuniasii atlamik agnamik. Taamna anjun atlatuqtauruq.”

¹⁰ Maliguaqtaiñ nipliutiniġaat, “Taamna inniaqpan akungakni nuliagjik nakuut-lunniagņiqsuq ilaqatniġitchuni.”

¹¹ Aglaan Jesus kiuniġai, “Ifniġiaktuat ifniuch akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisiminjaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkarij akuqtutlagisigaat.

¹² Atakkii anjutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitchuanik; suli anjutiqaqmiquq ilaqatnikkumifnajiakkarij ifniuch; atlatsuli, ilaqatnikkummataitlutiñ atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Ifnuum akuqtugumifnagumiun taamna ilisauttun akuqtugliun.”

Jesus-ġum Agaayyutiniġai Ililgaurat

¹³ Ifniuch ililgaurat tikiutruġniġaich Jesus-mun arganji ililugich ililgauranun agaayyutitqu-plugich. Aglaan maliguaqtit ifniġiġniġaich tamatkua ifniuch.

¹⁴ Jesus nipliġniġisquq, “Ililgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinjitnun atakkii Agaayyutim anjaayyqautaa anjmaruq ifnujnun atriqagtuannun ililgaanik.”

¹⁵ Ilikamigich arganji agaayyutiġaaglugich aullaġniġisquq.

Nukatpiaq Sullifnaurauqaqtuaq

¹⁶ Anjun utlautiniġsuq Jesus-mun apiqsruġhuni, “Iisautrii, sunik nakuuruanik savagluġa piqatlasifnayaqpi isuitchuamik ifnuuġimik?”

¹⁷ Jesus-ġum nipliutiniġaa, “Suvaata taiguutiqaqpiġa nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruanjuruq. Aglaan ifnuuġiagukkuvich tupigiyumagitin tillisit.”

¹⁸ Nukatpam apiqsruġniġaa, “Nallinġich?” Jesus nipliġniġisquq, “Ifnuagņiaqnak, atlatuġniġaġnak atlam ilaqataanik, tiglinġiaqnak, sagluniaqnak ilisimaruġvich.

¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu ifnuuniaqatin iliptun ililugu.”

²⁰ Nukatpiaq nipliġniġisquq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutauflamniġaglaan. Sumik minitchivik?”

²¹ Jesus-ġum uqautiniġaa, “Tanġisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich surat pisin aasiifn qallugich maniich ilaipauranun. Taatnaguvich piñnakkisirutin akisuruamik qġarġmi. Taatnaanikkuvich tuniġa.”

²² Nukatpam tusaakamiun taamna ipiqtutchakhuni aullaġniġisquq atakkii sullifnaurauqaqhuni.

²³ Jesus-ġum nipliutiniġai maliguaqtini, “Iġumun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisuruq umial-guruami ifnujmi isġniaħksraġa Agaayyutim anjaayyqautaanun.

²⁴ Uqautipsaaġipsi, qaġanatluqtuq pikukturuam isihksraġa ‘Mitqutim Iraagun’ uumakġa umialguruam isihksraġaniñ Agaayyutim anjaayyqautaanun.”

²⁵ Maliguaqtaiñ tusaakamitruġ taamna quvigiutchallapiagņiqsut nipliġhutiñ, “Kiñami an-niqsuġifniġa?”

²⁶ Jesus-ġum takusaqġugich nipliutiniġai, “Sua ifniuch savaagiyumiñaisarġat Agaayyutim savagilapiagataġaa.”

²⁷ Peter-m kiuniġaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiġi sumik piñnariġiaqpi?”

²⁸ Jesus-ġum nipliutiniġai, “Uqautigipsi, Iġniġa Ifnuum aquvinġanikpan aquppiutaq-paġmiñun quvianagmiñi suli supayaq nutaaguppan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnik, aquppigisipmisi qulit malġunjun aquppiutaqpaġnun atanniġsuġlugich kinjuvianji qulit malġuk iġniġiñ Israel-ġum.

²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kinuniġmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaagmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigilunja akuqtuigisuruq akilġusianik tallimakip-iaġuġlugu. Piñnakkisiruq isuitchuamik ifnuuġimik.

³⁰ Aglaan ifniġiaktuat sivulliuurġat pakma aqulligisirit, suli ifniġiaktuat aqulliuurġat pakma sivulligugutiñ.”

20

Savaktit Nautchiiviniġmi

¹ “Agaayyutim anjaayyqautaa savviqupan itkisirġuq ifnuktun nautchiiviquqtuun. Anipluni uvlaatachaurami savaktiksraġsiuġniġisquq nautchiiviniġmiñun.

² Sivunniqatigiqqaqġugich savaktiksrat akilġisifniġiġugich uvlum akiksraġanik savak-pata nautchiiviniġmiñi tiliñiġai.

³ Qulinuġutailamun sassaġ tikitman aullalgitñami qiniġniġai atlat tunisiñiaġviniñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutiñ.

⁴ Nipliutiniġai, ‘Savviagitchiġi nautchiiviniġmi. Nalaunġaruamik akilġisigipsi.’ Savviagņiqsut.

⁵ Aullalġiñiġisquq uvlug qitiqquġunnaqman suli piġasunun sassaġ ilipman, taatnatunsuli savviaqtitchipluni.

⁶ Suli aullalgiññiqsuq tallimanun sassaq tikitchuñnaqsipman, aasiñ paqilgitñami atlanik qikağaqsıñnaqtuanik apiqsruğniğai, ‘Suvaata qikaqtuaqsıñnaqısı taatna uvluvakpauraq it-tuağhusı?’

⁷ Kiuniğaat, ‘Atakkii kia-unniñ iñuum savaktiksraqtaaqinjıtuta.’ Uqautiniğai, ‘Aullağitchili savviagısı nautchiivimñun.’

⁸ Anaqaksraaqman nautchiiviqatuaq uqağniqsuq savaktit arjaayuqanñun, ‘Tuqluğugich savaktaut akilikkich akiññaaktaanjitñik, aullağniğugich aqulliuplutinj savviaqtauniñ sivul-ğiñunaglaan.’

⁹ Aggiqmataasiñ taapkua savaktiksraqtaanñuruaq tallimanun sassaq ilipman, akiliğugich uvlum akiksrajanik.

¹⁰ Taapkuale savaktiksraqtaaqanñuruaq aggiqamin, isumaniqsut akikñatluñniaqhutin. Aglaan atausiullaaplutinj akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksrajanik.

¹¹ Taapkuale akuqtuikamin akiññaaktaagmiknik uqapılıuaqsıñiqsut akikñaqługu nunautilik

¹² uqağhutin, ‘Tamatkua aqallıich savviaqtaut savaktut atautğılıññami sassağniğmi. Akiligitin atunim uvaptiktun naagauvva iglutuqlugu uunaq savakhuta uvlututilaanñatun.’

¹³ Aglaan kiuniğaa ilañat, ‘Iauramaañ, savvağhutinjitkikiñi ivayağniağutin. Sivunni-uqatiginjitpına savagukhutin akiksrajanun uvlum?’

¹⁴ Tigulugu akilıusian anılaağni. Qaitchisukkiga anun savviaqtauaq aqulliupluni ilipnik-tuaq akiliipmatun.

¹⁵ Nalaunñaiññiqipik isumaptun anjalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa killuqsraqpich anniqsraitñama?’

¹⁶ Taatnatuntuuq aqullıich sivulliğutigisirut, suli sivulliich aqullığutilutinj. [Iñuğiaqtuat iñuich tuqlırakkaugaluatqut, aglaan ikituurat piksraqtaanñurut.]’

Jesus-ñum Pınatçhiğniğai Uqaqalı Tuqqtautiksraqmiñıglu Anıpkakkautiksraqmiñıglu

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaaqutiniğai qulit malğuk malığuaqtini uqauti-plugich,

¹⁸ “Naalağnisitchi, Jerusalem-munñiaqtugut Iğniña Iñuum aatçuutigikkauviksrajanun qaukhıñitñun agaayulıqsit suli aglalıqırinun. Ilinısa tuqqtaktaraqıñniñağaat.

¹⁹ Qaitkisigaat Jew-ñunıjtchuanun mitautigtıqlugu ipığaqtuğlugulu, suli kikiaktuuıtıp-kagługu sannığutamun; aglaan anıjtıqsikkauñiaqtuq pınayuatıgun uvlut.”

Aakauruam Inıqsruañja

²⁰ Aasiñ Zebedee-m iğñakkiñ aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun pıqatigıplugik iğñañni. Sitquğvıginiğaa sivugaanun inıjıqlu pısitquplutinj.

²¹ “Sum-ñum apıqsruğniğaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” Ağnam kiuniğaa, “Tilikik ukuak iğñakka aqupıtılasııglugik ilipni, ilaqataa talıqıpiğñun suli ilaqataa saumipñun atannıqsuıgıvıch anjaayuaqtıpni.”

²² Jesus-aasiñ niplığniqsuq, “Nalursı sumik inıqsruqtılaapsitñik. Imiñhiñauvitku qallun imıqsagaumakkağa [naagaqaa apqusaalhiñauvitku nanınnaqtuaq apqusaagaqsrautıgıkkaga?]” Taapkuak iğñakkiñ kiuniğaa, “Imiñhiñaugıpkuk.”

²³ Jesus-ñum niplıutiniğik, “Iłumun imığniagałuaqtusik qallutmiñ imığniakkamniñ. Aglaan piksraqtuksraunıjtchuna aquppiruksrajanik talıqıpmiñ saumimñılu. Taapkuak innak iñuqağniatku aapaa itqanayıautıkkanjıknun.”

²⁴ Qulit tusaakamin taavrumıña iluaginıñniğaiç taapkuak malğuk anıqatıgıik.

²⁵ Jesus-ñum tuqluğniğai malığuaqtini uqautıplugich, “Ilısımarusı anjalatıñıç Jew-ñunıjtçuat anjalannıglugaqtılaanñatnik iñunıjtñik suli kamañağniqsrañısa nanıjtçuuplugich.

²⁶ Aglaan taatnaittuksraunıjtçuq ilıpsıtñi. Kiñapayaaq kamañağuktuuaq akunnapsıtñi ilıpsıtñun savaktıruksrauruq.

²⁷ Suli kisupayaaq qaukhusukkumi savaktaagruquqtuksrauruq iluqapsıtñun.

²⁸ Taatnatun Iğniña Iñuum agginıjtçuq savautıpkagağuni, aglaan savautrıtyaqhuni suli qaitçaqtuqlugu iñuñlı tasuğukługich iñuğiaqtuat iñuich.”

Jesus Mamıtıçhıruq Malğunıç Ayaunaruañnik Anıtıñnik

²⁹ Jesus malığuaqtiniñı aullaaqıspmata Jericho-mun, iñuğıallıapıqtuat malıñniğaat.

³⁰ Malğuk anıtik ayaunaruak aquppiñıqsuk sanığaatni tumıtçıat. Tusaakamik Jesus apqusaagıniplugu kappanıanıqsuk, “Atanııq, kınıvıañja Davıd-ñum! Naglıgıllarıñiaqtıguk.”

³¹ Iñugayaat iñıqtıgıñıgıç nıpasaaquplugik, aglaan nıpitutluaraqhutik kappanıanıqsuk, “Atanııq, kınıvıañja Davıd-ñum! Naglıgıllarıñiaqtıguk.”

³² Jesus nutqağhuni tuqluğniğik, aasiñ apıqsruqlugik, “Sutquvisik uvamnun?”

³³ Kiuniğaa, “Atanııq, qıñıtılasııktuguk.”

³⁴ Jesus ilunıjtcharıñıqsuq taapkuñıña. Aksıñniğik irıñik. Tavrauva qıñıtılasııqsuk, aasiñ malıkkıgu Jesus.

21

Jesus-ŋum Tikisaalŋa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Aasiñ qallikamin Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iggigñun atiqaqtuamun Olives-mik. Tavrakŋa Jesus-ŋum tiliñigik malguk maliguaqtiŋni,

² uqautiplugik, “Aullaġutik nunaaqqiuramun sivunnaptikniittuamun. Amaniaŋani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuġġaŋalu. Pituiġlugik uvuŋautiyumagitik uvam-nun.

³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagitik atanġuruamun inuġiniġlugik. Taavruma tavrauvaa aullaqtinniġik.”

⁴ Iluqaan atuumanisqut tanjicsaqġugu sivuniksriqirim uqautigikkaŋa itnaqhuni,

⁵ “Uqautisigik iñuŋi Zion-ŋum,

Atanji, umialiksi agġiqsuq ilipsitñun.

Piisaanġichuq usiaqsisqut natmaksigviŋmi, nuġġaŋaniunniñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliguaqtik aullaġniqsuk tuvraqġugu Jesus-ŋum uqauttutaa inmiknun.

⁷ Taapkuak agġiutiniġaak natmaksigvik nuġġaŋalu Jesus-mun. Iliñiġaich atnuġaatik natmaksigviŋmun aasii Jesus aqvutluni taapkuŋnuŋa.

⁸ Iñuġiallapiatuq iñuich siaminniġaich atnuġaatin tumitchianun. Atlatli kipriñiqsut aqiqqunik napaqtuniñ siapsiutiplugich tumitchianun.

⁹ Iñuġayaat pisuqtuq sivuagun Jesus-ŋum sulitamatkualu maliktuat niprualaniqsut,

“Hosanna. Nangaglakput iġñiŋa David-ŋum.

Uvvatuq Agaayyutim piġiutiqaġliuŋ tikitchuq piqusiqhuni Ataniġmik.

Psalms 118:26

Nangakkauli Agaayyun qutchiŋñiqsrami qilaŋmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaani nunaaqqim agayaullaŋniqsut, aasiñ iñuich apiqsruqtuġniqsut, “Kiña una?”

¹¹ Tamatkua iñuġayaat kiuniġaich, “Taamna tavra Jesus-ŋuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ŋum Suaqtuiyaalŋa Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ŋum isiqami agaayyuvikpaŋmun anittaġniġai iluqaisa tauqsisquktat sulituni-siullaqtat tavrani, sulit ulġutaġlugich tiivlut maninñik simmiqsuġviŋich aquppiutanġitlu tamatkua tuisiullaqtat tiŋmiaġruuranik.

¹³ Jesus-ŋum uqautiniġai tamatkua, “Aglasimaruc Agaayyutim makpiġaaniñi, Tupiġa tagġisiqagñiaqtuq agaayutyagviŋmik, aglaan iriqtuġvigiġiutiġkaġiksi tiġliŋniaqtinun.”

¹⁴ Tavrani agaayyuvikpaŋmi ayaunaruat sulitpisutlaitchuat Jesus-muŋniqsut, aasiñ Jesus mamititlugich.

¹⁵ Qaukñiŋich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchaŋniqsut qiniqamitruŋ Jesus savaaqtuatuaq quvinqaqtuanik sulit ilġiġaat niprularuat agaayyuvikpaŋmi nipliqtuŋin, “Nangaglakput iġñiŋa David-ŋum.”

¹⁶ Tamatkuali nipliutiniġaat Jesus, “Tusaavigich makua sumik uqaqtillaanġat?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Ii, agliqisimasuknaġiksi uqaġiq uqaqsimaruaq,

‘Aniqammurat ilġiġauratlu nangaiġkaġniġitin quyyatillautamik?”

Psalms 8:2

¹⁷ Jesus-ŋum uniññiġai. Aullaġniqsut nunaaqqiġpaŋmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ŋum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹⁸ Uvlaaġuqman Jesus utillaġmi nunaaqqiġpaŋmun niġisuliġniqsut.

¹⁹ Qiñiqamiuŋ fig napaaqtua apqutmi utlaŋniġaa aglaan paqitchinġitluni fig-nik, tamarra milukataġaluaq. Jesus-ŋum nipliutiniġaa napaaqtuq, “Tavrakŋaniñaglaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna napaaqtuq pannaqġuktigñiġaa.

²⁰ Maliguaqtaiñ qiñiqamitruŋ taamna quviġutġhakhutiŋ uqaġniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqtuġpaun?”

²¹ Jesus-ŋum kiuniġai, “Uqautigipsi, Ukpqiqrissiġaġupsi arguaqtusunaqasi pitlanayaqtusi savaaġikkaptun taavrumiŋa fig napaaqtuanik, aglaantuq nipliġupsunniñi uumuŋa igġimun, ‘Nuutittin igitaulutin taġimun’ taatnallapiaq atuumanayaqtuq.

²² Ukpqiqrissiġkun apiqsruġupsi supayaamik akuqtuġisirusi agaayulikun.”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqa?

²³ Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiġniqsut agaayyuvikpaŋmun. Qaukñiŋisa agaayuliqsit sivulluqtuġratlu utlaŋniġaat Jesus ilisautriġkaġlugi aasii nipliutiġlugi, “Kisum anjalatchiñhagun savaaġivigich tamatkua? Kia sanjiksritpatin taatnatun?”

²⁴ Jesus-ŋum kiuniġai, “Uvanaptuq apiqsruġniġiġipsi atautchiñhiñamik. Kiugupsitŋa uqautigisipmiġipsi nakiñ anjalatchiñiqaġluŋa savaaġitillaanġatik tamatkua.

²⁵ Kia sanjiksritpaun John paptaaqtitchiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?" Uqaqtuyaagñiqsut injikun, "Uqaq Gupta agaayyutmiqsaunilugu Jesus-ñum uqautiniağaagut, 'Suvaatami ukpiğinjtpisiun John?"

²⁶ Aglaan uqaq Gupta iñukmiqnisaunilugu, iluigut chaktinniağivut iñuich atakkii inupayaat nalupqigijitkaat John sivuniksriqirautilaana."

²⁷ Aasiili kiuniğaat Jesus, "Naluruğut." Tavra nipliutiniğai, "Uqautiyumiñaitmigipsi sumiñ anjalatchisiqaqluna savaaqaqtılaamnik tamatkunija.

Atrikusaun Malğukkun Iğñikkun

²⁸ "Qanuq isummatigiviunli anun iğñiqaqtuaq malğunñik? Utlanñiğaa anjayukliq nipliutiplugu, 'Iğñiñ savviağiñ nautchiivimñun ugluvak.'

²⁹ Taavruma kiuniğaa, 'Savviağumiñaitchuna,' aglaan aquagun nunuuranisusq aullaqhuniasii.

³⁰ Aapanak utlautilgiññiqsuq ilaqataanon iğñiğmi uqautiplugu sivuanisun. Taavruma kiuniğaa, 'Savviağisiruna,' aglaan aullanjiññiqsuq.

³¹ Nalliak taapkuak iğñakkiñ tupiginiqpatku aaparik?" Kiuniğaat, "Taavruma sivullium." Jesus-ñum nipliutiniğai, "Nipliutigipsi, tax-siliqirit suli akiisut iñugiliutiniğai Agaayyutim anjaayuaqtumiñi sivupsitiñi.

³² John agğigaluaqtuq ilipsitiñun ilisautityaqhusi nalaunñaruakun iñuuniğviksrakun, aglaan ukpiğinjtkiksi John. Aglaan tax-siliqirit akiisutlu ukpiğigaa. Aasiili qiniqapsigik nunuuranjitchusi aquvatigun ukpiğilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

³³ "Naalağniłlagitchi atlamik atrikusautmik, Iñuqağniqsuq nunaqaqtuamik. Nautchirriğviliğniqsuq, sapukutchiqługu avataagun, nivakhuni misuguliğviksramik, nappaipluni nasiqsruğvijnmik, tavraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun. Taatnaanikami aullağniqsuq unjasikuamun nunamun. ³⁴ Tavra qallipman pukugviksraq asianik tuyuğiniğai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni ilinjitiñi.

³⁵ Aglaan nautchirriqirit tiguñiğaiç savaktai, aasiñ anaumikługu atausiq, suli tuqqtulugu ilanjat, atlasuli miłtuqtuługu uyağarñik.

³⁶ Tuyuqalgiññiqsuq atlanik savaktinik, iñugiatluktuanik sivulligiñi. Aglaan savvağlulgiññiğaiç taatnatun.

³⁷ Aqulliqpianuplugu tuyuğniqsuq iğñiğmiñik ilinjitiñun uqaqhuni, 'Talugiñiğaat iğñiğai.'

³⁸ Aglaan nautchirriqirit qiniqamitruñ iğñiq uqağniqsut injikun, 'Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.'

³⁹ Tiguplugu aninniğaat asialivijnmiñ tuqqtuluguasiiñ.

⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium agğigumi qanuğniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?"

⁴¹ Kiuniğaat, "Taapku iñukkuich nanjitlugich tuqunniğai, aasiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchuğumiñaqtuanun inmiñun asianik pivik tikitpan."

⁴² Jesus-ñum nipliutiniğai, "Ağliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqalha,

'Uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.

Taamna atanğum savaağigaa

suli quvinaqtuanunasugigikput.'

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuginiğisigai Agaayyutim anjaayuaqtaaa, uvakñaniñaglaan Agaayyun anjalatchiñiqtuq iñunñik tupiksriuranik pisuğimiñik.

⁴⁴ Aasiñ kisupayaaq puukaqtuq taavrumuña uyağarñmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitiñkumi inñmik kanugiñiğaa."

⁴⁵ Qaukinjich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautinjilisi maniqsut Jesus-mun uqautigitilaağmiknik.

⁴⁶ Tigusukkaluağniğaat, aglaan iqsiniqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niğiqpagvikun İlaqatniğviksrautni

¹ Taimma uqaqtauaqaqsilgiññiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni,

² "Agaayyutim anjaayuaqtaaa sagviqpan atriqagisiruq umialinñmik itqanaiyairuamik niğiqpagviksramik iğñi ilaqatniğviksrautaani.

³ Tiliñiğai savaktini tułğuaqplugich tamatkua aiyugaaqtauruat niğiqpagviksramun, aglaan agğigunjiñiqsut.

⁴ Umialik tilititqilgiññiqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, 'Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, İtqanainñikkiga nullautchiğviksrağa. Tuqqtuchianiktuna uqsraqsanjitiñik

tuttuqpaħunma nuggaǵmalu. Suapayaaq itqanaıqsuq. Aggıǵusi niǵıqpagiaǵıtchi katchuutini-aqtuanun.

⁵ Tamatkua aiyugaaqtauruat sulıqutiginıñıǵaıch aglaan aullaħıñıǵanıqsut, ılaıat savvı-aqhuni nautchiıvinımiñun suli atla taqsıǵıñıǵıvıñımiñun.

⁶ ılaıısa tıgunıqunıǵaıch savakti anaumıkıǵıch suli tuqqutqataǵıǵıch.

⁷ Umialgum tusaakamıñ taamna uumıtchaıniqsuq. Tuyuǵıñıǵaı anıyuyıqtını tuqqutchaqtuauqplıǵıch tamatkua iñuaqtuqtu suli ikıpkalǵı nunaaqıñat.

⁸ Tavra niplıutiniǵaı savaktini, ‘ılaqatnıǵıksraun itqanaıtkaıtuq aglaan taıpkua aıyugaaqtaugalaıtuat nalliummatıñıtchut.

⁹ Aullaǵısi tumıtchiat kanǵıalunıtınun aıyugaaqǵıǵıǵıtchi kisupayaanık qıñıkkapsıtñık agıǵıǵıch katchuutiniıaqtuak niǵıpkavıksrautaaknun.

¹⁰ Savaktit aullaǵıniqsut tumıtchianun aasıñ katıtchiaqsıplıtın iñunık atısiplıǵıch nakuuruatlu piǵııtıuatlu. ılaqatnıǵıksraunaasıñ immıǵıniqsuq paıtıtapayaagmıknık.

¹¹ Aglaan umialık isıqamı qıñıǵıǵıǵıch tuyuǵımiaksraqtaıñuruat, qıñıǵıñıǵaa iñuk tavrani atnugaaqtummaanıtchıuaq piqutıǵıǵılu ılaqatnıñıaıtuat.

¹² Umialgum niplıutiniǵaa taamna iñuk, ‘ılauraamaan, qanuǵhıtın isıqıch niǵıqpagıvanun atnugaaqtusunıaıqnak nalaunıaruanıq?’ Taamna iñuk nıpkıraıñıniqsuq.

¹³ Umialgum uqautiniǵaı savaktini, ‘Qılıqsıǵık argaıllu igıllıgu aası taagıniqrallapıamun. Tavrani itkisıruq qıaıq suli tiraalatchıñıq kıgutınık.’”

¹⁴ Tavrani İesus niplıpsaaǵıniqsuq, ‘ıñıǵıaktuat iñuıch aıyugaakkaugalaıtuat, aglaan ikıtuurat pikıraqtaıñıruat.’”

Akılıksrapıatıǵın Tax-sinik

¹⁵ Pharisee-ñuruat sıvunniugaqsıñıqsut pıtchaǵıkkılu İesus uqalǵıhıgı.

¹⁶ Tuyuqǵanıqsut malıǵıuqıtmıknık ılaanun, piqasıǵıǵıch Herod-kuaqtuanık uqaqhıtın, ‘ılisautrıı, ılisımarugıt nalaunıaruanıtuılaanıq. ılisautrııtın Agaayyıtım iñuunıǵıvıǵıtıkkanaıñık ıluımutuuruakun sugısunıaıqnaı qanuq iñuıch isummatıqatılaanıt, aasıñ sugıñıtımiǵıñ iñuun suurautilaıña.

¹⁷ Uqautıǵıt sumık isummatılaanıq taavrımuuna, Malıǵıtaksrakuaǵnaıpa akılıırını tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunıaitpa?’

¹⁸ Aglaan İesus ılisımapılu sıvunniugıtaıt piǵılıqılıkun niplıǵıniqsuq, ‘Ukpıñııaqtısiı! Suvaata uuktıuqpsıtıña?’

¹⁹ Qıñıqıtıllaksıtña manıñmık akılıqsuutaaurıamık tax-sınun!’ Qaitchiñıqsut manıñmık.

²⁰ İesus-ñum apıqsruǵıñıǵaı, ‘Kıa-una aglıutrana manıñmı? Kıasuli aglaña?’

²¹ Kıunıǵaat, ‘Caesar-m.’ Aasıñ İesus-ñum uqautiniǵaı, ‘Akılııutıǵılu Caesar-mun Caesar-m piǵıkkana, suli Agaayyıtımın piǵıkkana Agaayyıtım.’”

²² Tusaakamıtın İesus-ñum uqagıkkana quvıǵısunıniqsut unıtıluǵasıñı.

Apıqsruun Anıpkakkaulıkun Tuqulıǵmıñ

²³ Taavrımanı uvlımı Sadducee-ñuruat, tamatkua uqagıuuruat tuquruat anıtıtıñıñıplıǵıch, utlautıniqsut İesus-mun apıqsruǵıkkılu,

²⁴ ‘ılisautrıı, Moses-ñum uqautıǵaatıǵıt itnaqhıni, Anun ılaqatıqatıuq tuqıpan qıtunǵıgalıuqanı, taavrıma anıtım anıqataan ılaqatnıktaagııraqsraǵıñıǵaa uılǵaǵnaaq qıtunǵısilıgu anıtımık ılisımanaǵunıasıñ tuquruam qıtunǵaıtılaanıñık.

²⁵ Samma maanı ittıt tallımat malǵıktun anıqatıǵııch akunnaptıknı: anıyukıq nuliaqtıuq tuqıplunı qıtunǵaıtılunı, unıtılu nılıanı anıqatmıñun.

²⁶ Tuǵıasuli anıqataa taatnatun tuqıplunı pıñıyauǵılu, kıısaimma iluqatın anıqatıǵııch tuqvıt.

²⁷ Aqullıplunıasıñıñ aǵnaq tuqıpmıñıqsuq.

²⁸ Taapıku tallımat malǵıuuruat anıtıt nuliaqtıuq iluqatın taavrımıña aǵnamık, nallıata nılıǵıǵısiñıpaunı taamna anıtıqıvıñımi?’

²⁹ İesus-ñum kıunıǵaı, ‘Qanıtun kılıluqatıǵıvısi! Nalugısi Agaayyıtım uqalħıch ılaanlu sanıña.

³⁰ Iñuıch anıtıqıgımın tuqımıñ ılaqatnıktıuǵımıñıtchıt naagaqaa ılaqatnıktıtakıuımiñıtchıt. Aglaan itkisırut isagılıktıtın qılınanıtıtuatun.

³¹ Aglıqısimasuknaǵıksı Agaayyıtım uqautıtaı ilıpsıtın anıtıqılın tuqulıǵmıñ.

³² ‘Agaayyıtıǵıaatıña Abraham-lu İsaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ Agaayyıtıǵıñıtkaat tuqunıaruat aglaan iñuuruat.’”

³³ Iñıyaaıt tusaakamıtın İesus-ñum ılisautıtaı quvıǵısunıniqsut.

Kamaǵıniqsrakun Tillısigın

³⁴ Pharisee-ñuruat katımanıqsut tusaakamın İesus-mun nıpaıqsıñıplıǵıch Sadducee-ñuruat.

³⁵ Iļanata iļisautriņuruam maligutaksranik apiqsruņiġaa Jesus uuktuaguklugu,
³⁶ "Iļisautrii, nalliat tillisit kamaņiġisrauva maligutaksrani?"
³⁷ Jesus-ņum kiuniġaa, " 'Piqpagiyumagiņ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniņ uummatip-
niņ, iluqaaniņ iņuutchipniņ, suli iluqaaniņ isummatipniņ.'
³⁸ Taamna tavra sivulliq suli kamaņiġisraq tilliņ.
³⁹ Suli tuglia taatnaton itmiuq, 'Piqpagilugu iņuunigatatin iļilugu iliptun.'
⁴⁰ Maligutaksrapayaq suli sivuniksriqirit iļisauttutigikkanġich tunņaviqagtut taapkuņnuņa
malġuņnun tillisijņun."

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ņuruat katimapkaļugich Jesus-ņum apiqsruņiġai,
⁴² "Qanuq isummatigivisiuņ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq? Kia kinuniagiavauņ?"
Kiuniġaat, "David-ņum."
⁴³ Jesus-ņum nipliutiniġai, "Qanuġhunimi David-ņum, uqaġhuni Irrutchikun, taiguu-
tiqagiņqpauņ ataniġmik? Atakkii uqaġniġuguuq,
⁴⁴ 'Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun
uvaņnun akiiļiņiāhatnunaġlaan uumigiritin.' *Psalm 110:1*

⁴⁵ David-ņum iņmiņik taiguutiqaqpagu Ataniġmik, qanuġmi Anniqsuqti David-ņum
kinuviagiļtaniqpauņ?"

⁴⁶ Nalliatanniņi Pharisee-ņuruat kiulguiņiġaiġich Jesus-ņum apiqsruutai.
Tavrakņaniġlaan uvlumiņ kia-unniņi apiqsruqtaġuņaiġiġaat Jesus.

23

Jesus-ņum Kilktuutigiġai Ukpīņņuaqtit

¹ Taatnaanimkan Jesus uqaġniqsuq iņugayaanun maliguaqtimiņunlu, itnaġhuni,
² "Aglaliqirit Pharisee-ņuruatlu maligutaksriuqtut Moses-tun iņiļġaanimma.
³ Taatnamik tupigiraksraġigisi atuļugliļlu supayaanik uqautikpasi tuvrasuņqnaġich
qanuq pisuutiļaanat. Atakkii atuummitļaitchaat sumik uqaqqaġhutin.
⁴ Natmiqsuiragtut iņuņnun uqumaiļanik. Aasiisuli ikayuġummataitkaich akiyautisug-
luġich.
⁵ Savaapayaaqtiņ iņiqtagiġaġaat qiņiġqusaāhiņagutiņ iņuņnun. Agliļaaqtaġniġaiġich
puukataurat qaġgmikniļlu taliġmikniļlu imaqaqtuāt uqaļiņnik suli atnuġaaġmiņ
niviņalukkatanġich takliļaaqļugich. ⁶ Iniqallatuniqsut qaukliņiġich aquppiutanitniġ
niġiqpakmata, suli Jew-ņuruat katragvīnitni aquppilļatuplutiņ qaukhiuruam inaani,
⁷ suli tumitchiani paġlatqutuplutiņ suli iņuņnun tuġhiraqusuuplutiņ iļisautriņik.
⁸ Aglaan taiguutiqaġumiņaitchusi iļisautriņik, atakkii atautchiļhiņamik iļisautriqaġhusi
aasiiņ iluqasi aniqatigiiksusi.
⁹ Taiguġniqasiuņsuli kiņapayaq maani nunami aapapsitniġ, atakkii atautchiļhiņamik
aapaqagtusi qilāņmiittuamik.
¹⁰ Naagaqaa taiguqasiuņ kiņapayaq sivulliuqtinik atakkii atautchiļhiņamik sivulliuq-
tiqagtusri, taamna Christ-ņuruq, anniqsuqti akiqsruutauruq.
¹¹ Iņiuk kamaņiġisrauruq akunnapsitni savaktigiyumagiiksi.
¹² Suli kiņapayaq kamaņiġasugiruaq iņmiņik atchikisipkakkauġisiruq. Kiņapayaq atchik-
siruq iņmiņik kamaņiġisipkakkauġisiruq.

Jesus-ņum Suakataġai Ukpīņņuahtatigun

¹³ "Nakliuņ, aglaliqirisiiļlu Pharisee-ņuruasiiļlu, ukpīņņuaqtisii! Kanjqsitļaitkiksi Agaayyutim
uqaļha uqāqraqtaalu suli iļisautriņiļugich. Atriqagtusi iņuņnik aņmautiqaqtuanik Agaayyutim
aņaayūqautaanan aglaan aņmaņiļlugu. Isiņitchusi sulipsuq isiqtaiļigisi tamatkua
isiņniuraqtuat.
¹⁴ [Nakliuņ, aglaliqirisiiļlu Pharisee-ņuruasiiļlu, ukpīņņuaqtisii! Ivayaqtuipļusi tupiņitniġ
sulliņauraiņitniġlu uļġaġnaat, aasiiņ taimma qiņiqtinniagaqsiplusi takiruamik agaayuplusi,
taamna pisigilugu anasiņiņuqsasqsiuļiksraqsi piġiitluņiqaqtuq.]
¹⁵ Nakliuņ, aglaliqirisiiļlu Pharisee-ņuruasiiļlu, ukpīņņuaqtisii! Kukiļuktusi taġiukunlu
nunakunlu atautchimikunniiņ maliguaqtinigukhusi. Aasiiņ maliguaqtiksraqtaāġianikapsiuņ
anasiņiņuqsagvīņmutlasiraġigiksi piġiilitluklugu ilipsitniġ.
¹⁶ Nakliuņ, ayaunapļusi sivulliuqtauruasii! Uqagtusi, 'Kiņapayaq akiqsruqami agaayyu-
vikpakun taamna suuņitchuq, aglaan kiņapayaq akiqsruqami kaviqsaaķun manikun
agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!'
¹⁷ Ayaunapļusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak piļluktuanuva—kaviqsaaķ manik naaga
agaayyuvikpak ipqiqsitchipkairuaq kaviqsaaķmanik manijmik?"

¹⁸ Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruqami tunillaqtuǵvikun taamna suunjitñiplugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun tunillaqtuǵvinmi akiqsruutiniktug.

¹⁹ Ayaunaruasii! Nalliak ukuak pitluktuarjuva aatchuun naaga tunillaqtuǵvik ipqiqsitchip-kairuaq aatchuutmik?

²⁰ Taatnamik iñuum tunillaqtuǵvikun akiqsruqami taputiragigai aatchuutit tunillaqtuǵvinmiittuat.

²¹ Iñuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmiragigaa Agaayyun ittuqaq tavrani.

²² Iñuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmiragigaa Agaayyutim aqupputana taamnalua aquppuruqaq tavrani.

²³ Nakhiun, aglaliqirisiiñu Pharisee-nuruasiiñu, ukpinñuqaqtisii! Qulikuraqtusi avuǵutipsitñik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugich qulliupiaqtuat ilisauttutit maligutaksrani; nalaunñaruahiq, nagliktaq suli ukpiqsriñiq—taapkuva atuumaraksraǵaluasi minitchiragasanuqaasiaglaan sivulligich.

²⁴ Ayaunaplusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiaǵagigisi qallutipsitñiñ salummauti-tuǵlugich, aglaan iñgataqtigagigiksi pikukuruqaq natmaksigvik.

²⁵ Nakhiun, aglaliqirisiiñu Pharisee-nuruasiiñu, ukpinñuqaqtisii! Salumapkairusi qaahñañaitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilunñich immaukkaqhutin ivayaqtuǵmik suli killiqilignik.

²⁶ Pharisee-nuruasii, qanutun qinñitlaisigivisi! Salummaqqaqsigik iluñnik qallutimlu puggutamlu, qañigli salumayumauk.

²⁷ Nakhiun, aglaliqirisiiñu Pharisee-nuruasiiñu, ukpinñuqaqtisii! Ittusi qinñiyunaqtuatun iluvǵich silataatitun, aglaan ilunñich immaukkaqhutin tuqunaruat iñuich saunñitñik suli qaayunapayaaqtuanik.

²⁸ Taatnallapiaq qaahñañapsigun sagviaqtuǵaqtusi iñunñun nalaunñaruatun iliplusi, aglaan ilipsitñi immaukkaqtusi ukpinñuqaqtinik pigñilqiligniglu.

Jesus Sivuniksriqiruaq Anasiññuqsaaǵviksrañatnik

²⁹ “Nakhiun, aglaliqirisiiñu Pharisee-nuruasiiñu, ukpinñuqaqtisii! Qinñiyunaqsagisi ilunñich sivuniksriqirit suli nalaunñaruat iñuich.

³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iñuuniaqsimagupta inñilǵaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuuti-nayaitchugut ilinñitñi iñuuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’

³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitñik ilisimarauniqsusi kinjuviaǵitilaapsitñik tuqqutchiruanun sivuniksriqirinik.

³² Ki naatchiun sivulliapsi aullaǵniikkañat.

³³ Ilipsi qitunǵañich tuqunaqaqtuat nimigiat! Qanuǵlugu nanaqniaqpisun anasiññuqsaaǵvinmuktitaaviksraqsii?

³⁴ Taatnamik tuyuǵisiruñu sivuniksriqirinik ilipsitñun puqiksaaniglu iñunñik aglaliqiriniglu—ilañich tuqqutkisigisi, suli ilañich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiǵaqtuǵlugich katraǵvipsitñi suli qimaaratchilugich nunaaqqimiñ atlanun nunaaqqiñun.

³⁵ Taamna pisigiplugu anasiññuqsaaǵviksraqsii tikiññiaqtuq ilipsitñun maqitchip-kaiñapsigun aunñatnik nalaunñaruat iñuich maunñu nunamun, aullaǵniilugu iñuuaqtulhanñiñ Abel-nun iñuuaqtulhanunaglaan Zechariah-m igñinñan Barachiah-m, iñuuaqtapsi akunǵakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtuǵviumlu.

³⁶ Uqaqtigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiññuqsautiksraq tikiuamagisiruq makunñuñu iñunñun pakmapak iñuuruun.

Jesus-nun Piqaksriñña Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutchuurasii sivuniksriqirinik miñuqtuiruasiiñu uyaǵañnik tamatkunñuñu tuyuurauruanik ilipsitñun! Akulaiǵlugu katitchum-miǵaluaǵagigitka iñuǵikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtañitñiktuatun paiyaagmiñnik ataaknun isaqqunmi. ³⁸ Atañii, tupiqsi suksraakkaullapiaǵniaqtuq suunñilaguglugu.

³⁹ Taatnaqñuñu uqaqtigipsi, qinñitqikkumiñaitkipsitñu nipligñiñapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim pilñitigilunñu taamna tikitchuqaq atqagun atañun.’ ”

24

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquǵniñhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsipmagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaunñiñaat ininñitñik agaayyuvikpaum.

² Jesus-nun apiqsruñigai, “Iluqaisa makua tupqich qinñitpisigich? Uqaqtigipsi, Kisinñuqtaqagumiñaitchuqunñiñ uyaǵañmik qalliani atlam ulǵusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Iluññuǵutniglu Piyuaqsiiuksramiglu

³ Jesus aquppipkaqtitlugu iggimi taggisiaqtuamik Olives-mik maliguaqtaifi utlanigaaat kisipkuqhutinj apiqsruqlugu, "Uqautitigut uumiņa. Qakugun tamanna atuummifiņapa? Sukun ilitchuqutigin ilitchuğigisivisa aggyiasiguvich suli nuna isukhyasikpan?"

⁴ Jesus-ņum kiunigai, "Qaunatqiağigitchi iñuilli kinninjitchumagaasi.

⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich agğigisirut uqagutin, 'Christ-ņurņa,' aasiin kinnitigutin iñugiaktuanik iñuņnik.

⁶ Tusaagisirusi anuyaktuanik qanittuamiñ unjasikusamifiļu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatin tamatkua atumaruksraurur aglaan isukhigitchuqsuli.

⁷ Nunaagqich anuyyiuğisirut akiligiiksillutin avatmun suli atanguvich akiligiiksillutin avatmun, nigisukuilukmilutin, suli nuna aulapmiloni nanipayaaq nunani.

⁸ Iluqaitnik tamatkua aullağniisaagigai auliyautilhum.

⁹ "Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapstifun, suli tuqqutauħksrapstifun, uumigitchiulusi nunaagqipayaaniñ piqutigilunja.

¹⁰ Taimaniğuppan iñugiaktuat iñuich ukpigutaigñiaqtut, aatchuutigiragautilutin avatmun suli uumikkutilutin avatmun.

¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqirinņuaqtuat agğigisipmiñiqsut kinnitigutin iñugiaktuanik iñuņnik.

¹² Suli pisigilugu iñuich pigililqilhat iñugiaksitmukhutinj piqpakkutaat niglaqsifiņaaa.

¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payanaiğuni isuanun anniqsukkaugisiruq.

¹⁴ Quliaqtuağigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim anayyauqataagun, uqautigilugu nunaagqipayaanun. Aquagun isukħikisiruq.

Tatamnapiağataqtuaksraq

¹⁵ "Iñuk agliqiruaq ukuniņa kaniqsili. Qiñigniağiksi nagğunallapiağataqtuaq qikağlugu ipqitchuami inimi iniksrağinjsamiñi, Daniel-ņum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaņa.

¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunaņani Judea-m qimakkumaut igğifun.

¹⁷ Iñuksuli itkumi tupiğmi qaanani atqagñiaqani aikħiguni sumik tupiğmi iluaniñ.

¹⁸ Kiñasuli iñuk nautchiivinjmi itkumi utigniaqani aikħiguni quppiğaağmifiik.

¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, nakħiņ agnat siņaiyauniguminj suli aakat miluktitchigumin ililgaurağmiknik.

²⁰ Agaayutitchi qimaħksraqsi atuumatqunilugu ukiumi naagaqaa minguiqsiağvium uvluni.

²¹ Atakkii taivrumanis nagliksaaqpaurakħksraq atuomagisiruq atriginisana atuumaruaam aullağniifhaniñ nunam uvunjanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpaurakħ atuummitqinñianitchuq taavruma aquagun.

²² Aasii Atangum makua uvlut ilanņaqtaanjsuaqpagich, kiņa iñuk anniqsukkaayumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilanņaqtaagisigai.

²³ Taimaniğuppan kia iñuum uqautikpasi, 'Qiñiqsiun, uvva Christ,' naagaqaa itnaqpasi, 'Ikaniittuq,' ukpiginiąasigik.

²⁴ Atakkii anniqsuqtinņuat suli sivuniksriqirinņuat iligisirut savaaqagutin kamaņqtu-anik savaanik suli quvinqaqtuanik. Taapkunuuna kinniñiağniğaiħ Agaayyutim piksraq-taani pisağiyumiñagumisigik.

²⁵ Atanji, uqautigipsi taavruminja atuummigaluaqnagu.

²⁶ "Aasiili kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunjaqasi naagaqaa iriqsimanilugu uvani tupqum iluani ukpiginiąasiuņ.

²⁷ Atakkii Iğniņa Iñuum agğigisiruq atrilugu ikniqpalaņmun qaummağiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun.

²⁸ Sumipayaasuli tuqunaruq itpan, tavrunja tinmiaqpaich tuqunaraqtuğuurat katisuurut.

Agğiħksraņa Iğniņan Iñuum

²⁹ "Aquranağunaasiin uvluiñ nagliksaaqsiuħhum, siqifiņiq taaqsigisiruq

suli tatqiq qaumağingğuni,

uvlugiat katagaqmilutin qilaniñ

suli qaummatipayaani silam nuktitalutin inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

³⁰ Taivrumanis uvluni ilitchuqutaa Iğniņan Iñuum sagviğisiruq qilani. Iñupayaana nunam qialuni qifiğisigaat Iğniņa Iñuum agğiqsuaq nuviyakun qilaniñ sanņimigun suli kamanal-lapiaqtuakun kamaņautmigun.

³¹ Qalğuqtautiqpaktuğlugich nipiturat tuyuğigisigai isağuligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuņnik nakitñapayaaq nunami.

Iisaaksraņa Asirritħaitchuum Napaaqtum

³² “Iḷisaagaq̄itchi fig napaaq̄tumīñ, itnaqhuni, akiḡuīñ milukatanjich naugaq̄sīpmata suli sun̄aaq̄sīplutin̄ q̄ituglipmata ḷisimaraḡigiksi upinḡaam q̄allīḡha.

³³ Taatnatuntuuq̄ q̄iñiḡupsigik tamatkua atuumm̄iruat ḷisimaniaqm̄igiksi Iḡñiḡa Iñuum q̄allīḷapiaq̄tilaḡa q̄akma.

³⁴ Iñumun uq̄autigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuq̄uanin̄ianjitchut tamanna suapayaaḡ atuumaanikkaluaq̄nagu.

³⁵ Iluq̄ani nuna suli q̄ilak piyaq̄q̄ukkaugisiruk, aglaan uq̄aḡhich uq̄autigikkatka piñiḡigumiñaitchut.

Pivia Agḡiḷiksraḡan Iḷisimaraitchuq̄

³⁶ “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvlūq̄ naagaq̄aa sassaḡ sumi tikisilaaksraḡa. Isaḡulḡich q̄ilāḡmiittuat unniikii iḡñiḡuruam nalugaat. Kisimi aapam ḷisimagaḡa.

³⁷ Iḡñiḡa Iñuum agḡiq̄pan taimanisun itkisirūq̄ atrilugich iñuich iñuuniaq̄matun uvluiñi Noah-m.

³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliq̄paḡhum iñuich niḡiḡmaaqtut imiḡsimaq̄hutin̄lu, ḷiaq̄atniktuqhutin̄ suli q̄itungatin̄ ḷiaq̄atniktuq̄titlugich Noah-m isiḡñiḷhanunaglaan umiamun.

³⁹ Iñuich ḷitchuḡin̄iñiḡisut atuumaniaq̄tuamik uliq̄paḡmun piḡaḡilḡataq̄titlutin̄. Taatnatun itkisipmiuq̄ Iḡñiḡa Iñuum agḡiq̄pan.

⁴⁰ Malḡuk aḡutik savaktuak nautchiiv̄in̄mi, ḷiaq̄ataḡ tigurauliḡisirūq̄ aasiñi ḷiaq̄ataḡ uniktauliḡuni.

⁴¹ Malḡuk aḡnak mukkaaksriūqtuak mukkaaksriūḡv̄in̄mi, ḷiaq̄ataḡ tigurauliḡisirūq̄ aasiñi ḷiaq̄ataḡ uniktauliḡuni.

⁴² “Taatnaḡusi ataramik itq̄anaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi agḡiḡñiaq̄tilaḡanik.

⁴³ Aglaan ḷisimayumagiksi una, tupqum iñuan ḷisimayumiḡ napmun ḷikpan unnuaq̄ tiglin̄niaq̄tim agḡiḡñiaq̄tilaḡa qaunaginayaq̄tuq̄ tiglin̄niaq̄ti siḡumḡutitqun̄iḷlugu tupiḡmiñun.

⁴⁴ Taatnatuntuuq̄ itq̄anaitchuksraupmiusi atakkii Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡñiaq̄tuq̄ sassaḡniḡmi niḡiugv̄iḡin̄isapsitñi.

Tuniqsimaruaq̄ Naaga Tuniqsimaitchuaq̄ Savakti

⁴⁵ “Kiña tuniq̄simaruaḡuplumi isumatupluniḷu savaktauva? Ilaḡuruq̄ aḡaayūq̄am q̄aukḷiutikk̄aḡa atanun savaktimiñun tupiḡmiñi ittuānun niq̄iksritñiktaq̄tuāmun piviksraḡ nallaullapiaḡlugu.

⁴⁶ Qanutun quviasuktiḡigisiva taamna savakti aḡaayūq̄am utiḡumi paq̄itana savaaḡiḡlugu.

⁴⁷ Iñumun uq̄autigipsi, taḡum piksraḡtaaḡigisigaa taamna savakti qaunaksritq̄ulugu ḷiḷuq̄aitñik suuraḡmiñik.

⁴⁸ Aglaan q̄anuq̄ savaktauniq̄pan piḡiitluni? Isumapiaḡniqsuq̄ in̄miñun, ‘Aḡaayūq̄aḡa maunaraḡ utiḡn̄ianjitchuq̄,’

⁴⁹ aasiñi anaumiaq̄silugich atlat savaq̄atini suli niḡiḡatiḡipluḡiḷlu imiḡatiḡipluḡiḷlu imiḡtuḡtit.

⁵⁰ Aḡaayūq̄aḡa taavrūma savaktim utiḡniaq̄tuq̄ ḷiḷaḡatigun uvlut niḡiḡin̄jisillugu ḷilaanik sassaḡniḡmiḷu qaunagin̄isillugu.

⁵¹ Atan̄gata agḡiḡumi tatapsallapiaḡisigaa piḡasiutipkaḡlugulu uk̄pin̄ḡuaqtinun. Tavrani iñuich q̄iḡisirut tiriquulatch̄iluḡiḷlu kiḡgutit̄in̄.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaq̄siatigun

¹ “Aḡaayutim aḡaayūq̄autaa saḡv̄iq̄pan itkisirūq̄ q̄ulitun aḡutituqsimaitchuatun tigummi-aq̄aqtuanik nanniuramiknik paḡaḡiaḡlugu ḷiaq̄atniñniaq̄tuaq̄.

² Tallimat taap̄kunani isumaturuāḡniqsut, suli tallimat isumatuitlutin̄.

³ Taap̄kua isumatuitchuāt saḡaḡmiñiḡaich nanniuratin̄, aglaan uqsritq̄iutiksraḡnitñik saagan̄iñiḡisut.

⁴ Isumaturuataasiñi uqsritq̄iutiksraligaḡniqsut nanniuramiknun. ⁵ ḷiaq̄atniñniaq̄tuaq̄ tuulun̄apkaḡlugu taap̄kua ḷiḷuq̄atin̄ siñin̄nialiq̄amin̄ siñiksḡniqsut.

⁶ Tavra unnuaq̄ q̄itiq̄quq̄man iñuk niḷiq̄suq̄, ‘Marra, ḷiaq̄atniñniaq̄tuaq̄ agḡiq̄suq̄. An̄iḷusi paḡaḡiaḡsiḡ.’

⁷ Iḷuq̄atin̄ aḡutituqsimaitchuat makitnam̄in̄ ikummaktaḡniḡaich nanniuratin̄.

⁸ Isumatuitchuāt uq̄autiniḡaich isumaturuāt, ‘Qaitchisigut ḷiḷan̄anik uqsrupsi atakkii nanniuravut q̄amiaq̄siñiqsut.’

⁹ Aglaan isumaturuāt kiuniḡaich, ‘Naaga, naamayumiñaitpalun̄miugut uvaptiknunlu ilip-sitñunlu piḡupta, aglaan aullaḡusi taipkunun̄a tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsigiḡitchi piksrap̄sitñik.’

¹⁰ Tavralli isumatuitchuat aullaġniqsut, aasiin tauqsiġiaqtitlugich ilaqtatniġniaqtuaq agġiġniqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat katchuutivijmun niġiqpagaqhutiġ, tavraasiin taluplugu.

¹¹ Aqvativunli agġiqmiñiġisut alġianjich niviaqsia. Uqaaqsigaluaqtut, 'Ataniiq, anmautillaġniaqtigut.'

¹² Aglaan kiuniġai, 'Naluniġipsi. Kisuuvisi?'

¹³ Taatnaġusi qaunatqiaġigitchi. Atakkii nalugiksi uvluq unniin sassagġniq Iġniġa Iñuum agġiġksrana.

Atrikusaun Pinjasutigun Savaktitigun

¹⁴ "Suliuva Agaayyutim anjaayuaqataa sagviqpan atriaqatuaq anutmik iglausuktuamik uġasiksuumun nunamun. Inmiñuquplugich savaktigikkani qaunaksriliutinigai suuraġmiñun.

¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñigaa 5,000-tun manijñik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuiruqni pitlakkaġmiñun. Aasiin aullaġniqsuq iglaviksraġmiñun.

¹⁶ Taamna iñuk akuqtuiruq 5,000-tun manijñik aullaqhuni piñatchiasuñaqani tauqsiġniutinigai maniksriusriani, aasiin piñnautigiplugich 5,000-sipsaanik.

¹⁷ Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruq 2,000-tun piñnapsaaqmiquq atlanik 2,000-nik.

¹⁸ Aglaali iñuk akuqtuiruq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nunamun iriġniġaa anjaayuaqġmi manija.

¹⁹ Akuni piilġataġaluaqami anjaayuaqat taapkua savaktit utiġniqsuq, aasiin makpiġarriqutiaqsiplugich maniksriusrianaġigun.

²⁰ Tavra taamna iñuk akuqtuiruq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-naktaagmiñun uqaqhuni, 'Ataniiq, qaitchikapna 5,000-tun manijñik, uvva piñnapsaaqtunja 5,000-nik.'

²¹ Anjaayuaqan taavruma uqautigaa, 'Savaaqallautagġniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruaniqsutin savakti! Tuniqsimmatrifiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillanjiagipni anjalatiġuġutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatayagiñ anjaayuaqġikkapni.'

²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruq 2,000-tun manijñik agġiqhuni uqaġmiuq, 'Ataniiq, qaitchikapna 2,000-tun manijñik, uvva piñnapsaaqtunja 2,000-nik.'

²³ Anjaayuaqanuuq uqautipmigaa, 'Savaaqallautagġniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruaniqsutin savakti. Tuniqsimmatrifiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatayagiñ anjaayuaqġikkapni.'

²⁴ Tavralli iñuk akuqtuiruq 1,000-tun manijñik agġiqhuni uqaqtuq, 'Ataniiq, iġisimagipni. Anayaktuaqtaunjuġitchutin anjun. Pukuiraqutun nautchiivigiñġisapni katitchisuuplutinlu kangaqsruivingiġisaqniñ nautchiaksranik.

²⁵ Sivuuġapluja taatnaqhuja iriġitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.'

²⁶ Anjaayuaqan uqautigaa, 'Pigiitchuatin iqiasruuplutinlu savakti! Iġisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiġviniġisamniñ katitchiplunjal kangaqsruivingiġisamniñ nautchiaksranik.

²⁷ Iliñayaġniġitin manitka maniqiriñun, aasiin utiġuma akuqtuitlanayaqtunja pimñik naggutinjiñik.'

²⁸ Aasiin uqautiniġai atlat savaktit, 'Pisigij taapkua maniich ilaaniñ qaityaġiaġlugichaasii taavrumunja 10,000-tun maniqatuumun.'

²⁹ Tavraasiin kiñapayaaq anjalatchillaqtauaq aatchuusriaġmiñik piñnapsaaġisuruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piñnangitchuaq, mikiruamikunniin piginasugikkaġmiñik pikkaugisuruq ilaaniñ.

³⁰ Sinjitchiun piñnaniuranġitchuaq savakti taaktuam taagġniqsranun. Tavrani qiaġisirut tiriqullaisa kiġgutitij.

Aviktuiġksraq Nunam Iñupayauraji

³¹ "Iġniġa Iñuum agġitqikpan kamañaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat isaguliġikkani piqatigilugich, aqvinniaqtuq aquppiutaqpanmiñun kamañaqtuumun.

³² Aasiin iñupayauraji nunam katitaugisirut sivuġaanun. Tavrani aviktuiġisigai atausiut-taaglugich, atrilugu munaqsi avikuipmatun ipnaiñik tuttuħuranij.

³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpinmi tunaanun, aglaali tuttuħurat saumium tunaanun.

³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpinmiñi ittuat, 'Maunġitichi, aatchuusriaqatuaasii piġisiamik Aapamniñ, paitchaktaagisij Agayyutim anjaayuaqataa itqanaiaaħuruaq ilipsitun iñiqtaulħaniġaglaan nunam.

³⁵ Atakkii niġisuktauqama niqiksritchaġigikma. Imiġukamalu imiksritchaġigikma. Iġlaanġukama aiyuġaaqhuja isiqtitagigikma.

³⁶ Atnuġaanitħama atraksritchaġigikma atnuġaamik. Atniġnaqama takuraġigikma. Isiq-taukama tikitluja isiqattaagigikma.'

³⁷ Tavralli iñuich nalaunnjaruat kiuniagaat, 'Ataniiq, qanagaalaan qiniqpisigini nigisukavich aasiin nigipkaqhutin naagaqaa imigukavich imiqtitagivisigini?

³⁸ Qanjasuli qiniqpisigini iglaanuplutin aasiin isiqtitlutin naagaqaa atnugaanjitn'avich atnugaatitpisigini?

³⁹ Suli qanagaalaan qiniqpisigini atnigñaqhutin naagaqaa isiqsivini miitnavich takuniqpisigini?

⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaglugich, 'Illumun uqautigipsi. Qanunaglaan savautrikapsi naglin naqniqsranjatnun aniqatiuma savaagigiksi uvarnun.'

⁴¹ Aasiili uqautiniaqmigai tamatkua saumium tunjaani, 'Piigitchi uvarniñ! Anasiñnuqsakkauniaqtusi isuitchuami iknigmi itqanaiaayanuruumun tuungagmun isagulinñunlu.

⁴² Atakkii nigisukama niqiksritlaitchipsitja. Imiguliqama imiksritlaitchipsitja.

⁴³ Iglaanjukama ayugaatlaitchipsitja. Atnugaaitnama atnugaatitlaitchipsitja. Atnigñaqamalu isiqsivini miitnamalu isiqattaatlaitchipsitja.'

⁴⁴ Tavraptuug kiuniagaat itnagutin, 'Ataniiq, qanagaalaan qiniqpisigini nigisukavich imigukavillu naagaqaa iglaanjukavich atnugaaitnavillu, naagaunniin atnigñaqavich isiqtaukavillu aasiin savautingitlutin?'

⁴⁵ Aasiin kiuniaga, 'Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisungitn'apsi atatchimununniin naglin naqniqsraqtuamun savautriñgitchusi uvarnik.'

⁴⁶ Tamatkuali aullaqtitkisigai isuitchuamun anasiñnuqsaqsiuvijmun, aglaali nalaunnjaruat isuitchuamun iñuuligmun."

26

Sivunniugun Tuqtchuklugu Jesus

¹ Jesus uqaguigami tamatkunija, uqautigai maliguaqtini,

² "Iisimarusi, malguk uvluk aqagun atuumagisiruq Jew-njruat nigiqpagvikaanaj atilik Apqusaakkauhigmik, aasiin Igñija Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni."

³ Qaukhijich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpananun qaukdiat agaayuliqsit atilgum Caiaphas-mik.

⁴ Sivunniugaqsiñiqsut tigusraguklugu Jesus nalunautchilutin tuqulluguasiin.

⁵ Aglaan uqagñiqsut, "Nigiqpagvikaam uvluaani taatnagñiangitchikput. Iñuich anjalanniqluktaivaqtut."

Jesus Tipragiksakkauruq Bethany-ni

⁶ Uvvaasriin Jesus Bethany-miititlugu tupqani Simon-njum auyugaqtualgum

⁷ tikiññigaa agnam saagaqhuni nakasrunjnanuramik tipragiksautmik akisurumik nanuutiksramik, aasiin kuviplugu Jesus-njum niaquanun niginiiaqtitlugu.

⁸ Maliguaqtaiñ qiniqamitrun ikuaginiññigaaat nipliqhutin avatmun, "Supman asiñun tipragiksaun atuqpaun?

⁹ Una tipragiksaun tunikpan atqunautanayaqtuq qaisauluniasiiñ naglinnaqtuanun."

¹⁰ Jesus-njum iitchugiplugu nipliutigikkaanaj uqautinigi, "Suvaata una isumaaluksaaqpi-siun agnaq? Savautigaana savaallautamik.

¹¹ Naglinnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginiangitchipsitja ataramik.

¹² Uvvauna agnam kuvikamiun tipragiksaun timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauhiksrağa.

¹³ Illumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanjukpan nunapayaani, taavrumaptuug agnam savaana uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun."

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁴ Taimmali ilanata qulit malguk maliguaqtit, atiaqatuaq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukhijitñun agaayuliqsit

¹⁵ uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpisitja Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?" Akiliññigaaat iñuiniñaq qulitun maninñik.

¹⁶ Tavrakñaniñaglaan Judas qaunaksruaqsiuruq piviksramik aatchuutigisrukluq Jesus.

Jesus Nigiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Nigiqpagviani Atilijmi Apqusaakkauhigmik

¹⁷ Sivulliqpiami uvluaani nigiqpagvikaam puvlaksigniñilaanik qaqquunik maliguaqtit tik-iññigaaat Jesus uqautipluguasiin, "Nani itqanaiaquvisigut nigiqpadiksrapnik atilijmik Apqusaakkauhigmik?"

¹⁸ Kiuniğai, "Nunaqqimugitchi anjuntmun ilisimakkamnun uqautilugu, 'Ilsautri uqauqtuq, piviksrağa qalliuraqtuq. Nigiqpagvia atilik Apqusaakkauhigmik nigigivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.'"

¹⁹ Maliguaqtit piñiqsut Jesus-njum piraksrirtaun ilinjitñun, aasiin itqanaiaqhutin nigiqpagviksramun atilijmun Apqusaakkauhigmik.

²⁰ Unnuksraaqman Jesus aqurvinniqsuq nigisukhuni piqatigiplugich qulit malguk [malig'uaqtini].

²¹ Nigiñiallag'min Jesus-ñum uqautigai, "Uqautigipsi, ilapsisamma aatchuutiginiagaana uumiksriñun."

²² Iluqatinj isumaalutchallengeataqtut. Atausiuttaaqhutinj apiqsrillaagaqsigaat, "Ataniiq, uvanangitchuq, amii?"

²³ Uqautigai, "Ilaanjuruq misuqatauruq arganmiñik uvapkun puggatauramun. Taavruma aatchuutiginiagaana uumiksriñun."

²⁴ Igñina Inuum aullağisiruq uqałhum aglaksimalhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna anjun Igñinjanik Inuum aatchuutigitnaktuuaq uumiksriñun. Naku-utlukkayaqtuq taamna inuk taimani aniñginiñigumi."

²⁵ Tavralli Judas-ñum aatchuutigitnaktuuan apiqsruğniğaa, "Iisautrii, uvanangitchuq, amii?" Jesus-ñum uqautiniğaa, "Ii, ilviuruq."

Atangum Nullautchiğvia

²⁶ Nigiñiallag'min Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiñ malig'uaqtimiñun uqaqhuni, "Tigulugu nigğisiun, tavrataamna timiga."

²⁷ Tigupluguasiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun uqaqhuni, "Imigvigisiun!

²⁸ Taamna auga maqipkakkauruq inuğiaktuanun aullağniuruq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmilu inuñniñu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaigñiğaa sivunniugutni inuñnun natqigutiksraupluni killuqsautinjitñun.

²⁹ Imitqinñiangitchuna taavruma asiam misuğuanin uvakñaniñaglaan tikilğataqtillugu taimña uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa anjaayquataani."

³⁰ Atuanikaminj atuutmik aullaqtut igğimun taggisiqaqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqirurq Peter-m Piilaatiksraña

³¹ Pisullağmin Jesus-ñum uqautiniğai malig'uaqtini, "Iluqasi uniñniğipsitña uumani unnumi. Atakkii aglausimaruruq uqałğni itna,

"Tuqutkisigiga munaqsri,

aasiñ ipnaich siamillapiagutinj."

Zechariah 13:7

³² Aglaan anipkakkaujanikkuma tuqułğmiñ, aullağisiruna sivupsitni Galilee-mun."

³³ Peter-m uqautigaa Jesus, "Iluqatinj atlat suksraagaluaqpatin sumiunniñ taatnagumiñaitchikpiñ."

³⁴ Jesus-ñum uqautigaa Peter, "Uqautigikpiñ, anaqavak piilaagutiginiağikma pinasuniaglaan aqargiqpak qalğuqtağaluaqnaq."

³⁵ Peter-m uqautigaa, "Tuquqatigiraksrağipkiñunniñ piilaagiyumiñaiapiagikpiñ." Taatnatuntuuq uqaqtagmiut iluqatinj malig'uaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³⁶ Jesus-ñum aullaqtigai malig'uaqtini inimum atilimun Gethsemane-mik uqautiplugich, "Aquppiuraallagitchi uvani, agaayutyuaqtuqtilluna inuña."

³⁷ Aullauplugich Peter malğuglu igñanik Zebedee-m alianniuliqsuq iluiliulililapiaqhuniñu.

³⁸ Uqautigai, "Arrii, uvva uqumailiullapiagniqsuna. Alianam pisagilhiñaaguqtağaana. Tavraniituallagitchi qaunaksruqasillagluña."

³⁹ Taiñuqaqtaallakhuni pullapiaqługu kiiñani agaayuruq, "Aapaan, pisuligigupku piigun qallutaa nagliksaahum uvanñiñ. Uvana pisuliginillaaptun aglaan ilvich pisuliptun."

⁴⁰ Jesus utiqami malig'uaqtimiñun paqinnigai siñkuat. Apiqsruğniğaa Peter, "Qaunagiuraallakkumiñaitpisiñña atautchimiunniñ sassağniğmi?"

⁴¹ Siñiniasunaqasi agaayulusiñu. Ukpisrisainjitchumausiñi uuktuaqsugupsi. Inuum irusiq piyummatiqagaluaqtuq aglaan timi sayaitchuq."

⁴² Jesus aullatqilgitchuq ilaqaatani agaayupluni uqaqhuni, "Aapaan, una qallugauraq piigumiñaitpan uvanñiñ imiqtakksrağipagupku pilagu pisuligikkan."

⁴³ Utigitñami paqilgitchai siñkuat atakkii irinich siqupsağulililapiaqhutinj.

⁴⁴ Uvvaasiñ aullaligitchuq agaayutyaqhuni pinatchiğlugich, uqaqhuni taapkuninjasuli uqautigikkağmiñik sivuani.

⁴⁵ Jesus utiqami malig'uaqtimiñun uqautigai, "Siñkuatqapisisi iniqtuqisiahusi? Uvva, sassağ tikitchuq aatchuutigikkauviksraña Igñinan Inuum arganjitñun killuliqirir.

⁴⁶ Makillusi aullaqta! Aatchuutigitnaktuaga imma tikitchuq."

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷ Jesus uqağugaaqtillugu Judas agğigñiqsuq, ilanjat qulit malguk malig'uaqtit. Piqatigagñiqsuq inuğiallapiaqtuamik inuñnik savikpiraqtuani anautchiraqtuaniglu, tuyuumaruanik qaukñinjitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruanjitñiñiñu.

⁴⁸ Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisuruq. Tiguyumagiksi.”

⁴⁹ Taavrumatavra nalinjiñaaqługu utlakkaa Jesus pağlaplugu, “Pağlagikipiñ, ilisautrii!” aasiñ kunikługu.

⁵⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Iłauraamaañ, tavra taatnağiağugutinkii.” Tamatkua iñuich tigu-niğłukugu Jesus tiguğaat.

⁵¹ Tavrani ilañata taapkua piqatiniñ Jesus-ñum amuniğaa savikpani uugiraqtiğługuasii savaktiña qaukhiata agaayuliqsit. Uugiraqamiñ tavra siutaiqsigniğaa.

⁵² Tavrani Jesus-ñum uqautiğaa taamna, “Utiqtirruñ savikpaiñ puñjanun atakkii iluqatin añuyaktuat savikpakun piyaqquğisirut savikpakun.

⁵³ Isumanjipich iniqsrugupku Aapaga ikayuqtaliqilunja, akkuvaurapiaq tuyuğayağaañja qulit malğuktun kavluutinik isağulinik.

⁵⁴ Taatnağupku qanuğuni Agaayyutim uqalħa immiumagisiva uqağiruaq taatna ittusraupluni?”

⁵⁵ Taavrumani Jesus-ñum uqautiğai iñugiallapiaqtuat iñuich, “Savvaqłuktauvik, atakkii ag-ğiqhusi tigutyaqłunja savikpañnik anautanıglu. Uvluğaiğipman aquppigaluğaqtunja piqatigi-plusi agaayyuvikpañmi ilisautriplunja, aglaan tigusratlaitchipsitja.

⁵⁶ Aglaan iluqatin tamatkua atumarut atakkii Agaayyutim uqalħich uqağikkanjich sivu-niksriqirit immumaruksraupmata.” Tavrani iluqatin malığuaqtit unitchaat pigruqhutin.

Jesus Apiqsruqtuğaat Uqaqsittaagvıñmi

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniğaat Caiphas-mun qaukhiat agaayuliqsit ka-timmavigikkanañatnun aglaliqirit sivulliuqtıgruatlu.

⁵⁸ Aasiñ Peter-m malıñniğaa uñasiuraaqhuni qaukhiata agaayuliqsit igluqpanan silataaunaglaa. Isiqhuni aquppigataunıqsuq qaunaksrini qıñıgukługu qanuğisitalaaja.

⁵⁹ Qaukhiñich agaayuliqsit sulı iluqatin uqaqsittaagıtichirıt pakaaqagnaıqsut tanjığılaanik ilisimaraunanik sagluutıñıglu Jesus tuqutçukługu.

⁶⁰ Aglaan paqıtchinıñıqsut sumikunniñ, iñugiakkaluqhutin tikiaruat tanjığılaakun ilisimarauniaqtuat. Naagataı paqıtchinıñıt. Kiisaimmalu malğuk tanjığılaakun ilisimaraunak saavitpuk

⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna iñuk uqaqtuag, ‘Piyaqqułhiñaugiga agaayyuvikpaña Agaayyutim aasiñ nappatqıglugu piñasuni uvluni.’”

⁶² Uvvaasiñ qaukhiata agaayuliqsit makitluni uqautiğaa Jesus, “Kıggutiksraitpich sumik ukuak iññuk uqautaakkun ilıpkun?”

⁶³ Aglaan Jesus nipasaaqtuq. Qaukhiata agaayuliqsit uqautiniğaa Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivuğaañi iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitıgıt, Christ-ñuvich, Iğñıña Agaayyutim?”

⁶⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qıñığisigiksi Iğñıña Iñuum aquppıruaq talıqpian tunjaani sanñıpayaaqtuam, agğıgıni nuviyatıgun.”

⁶⁵ Tavrani qaukhiata agaayuliqsit alıgaağniğai atnuğaañi uqaqhuni, “Inmiñik uqağniqłuktağniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimarinik? Pakma tusaagisi uqağniqłutai.

⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiuniğaat, “Tuquruksrağtuq.”

⁶⁷ Aasiñ tivvuaqtuacsıñığaat kiñıñaragun qakiqtaqsımıaan pattakługu arganmiknik.

⁶⁸ Uqağniqsut, “Christ-ñuruatiin! Nalautçagutin uqautitıgıt, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piılaağıgaa Jesus

⁶⁹ Taatnalħatni Peter aquppıñıqsuq silataani igluqpaam. Niviaqsıgaa tikitługu nipliuti-niğaa, “Ilvichtuuq piqatıgıpmıkan Jesus Galilee-ğmiu.”

⁷⁰ Aglaan Peter piılaaqtuq iluqanjisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruña sumik uqautıqatı-laapnik.”

⁷¹ Aasiñ anıpmıan qanıtaçruamun, atlam qıñıqługu uqautiniğai tamatkua tavraniıttuat, “Uvvauna iñuk piqatauruag Jesus-mi Nazareth-miımi.”

⁷² Tavrani Peter piılaatqıksuq suamasıplugu, “Nalugıga taamna añun.”

⁷³ Sulı akkunilitchıallakługu qıkaqtuat tamaani utlakkaat uqautıgilıglu Peter, “Iłumun ilağıgaatin taapkua, atakkii uqausıpkun ilisimanaqtutin.”

⁷⁴ Tavra Peter suvıagaqsıñıqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasıñıuqsagıñıña uqanıñıñıguma ilumutuuruamık. Nalugıga kisuutilaaja taavruma añutim.” Uqaqtıtlugu tavrakñatchıaq aqargıqpak qalğıuqtağniqsuq.

⁷⁵ Peter-m itqaqtiğai uqautai Jesus-ñum inmiñun itna, “Aqargıqpak qalğıuqtağaluaqnagu piılaağıtıgıniğıkmı piñasunıaglaan.” Tavra anıplıni qıanıqsuq ilıñıllılapıaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Uvlaatchaurami qaukkinjich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruanjich Jew-ġuruat sivunniġniqsut tuqqutuchuklugu Jesus.

² Qiliqlugu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrali Judas, Jesus-ġum aatchuutigirinja, ilitchuġikami Jesus-ġum tuqqutak-sraġuqtılaanjanik nunuuratchallapiġniqsuq utiqtitlugich taapkua iñuiññaq qulit maniurat qaukkinjitiñun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruanjitiñunlu Jew-ġuruat

⁴ nipliġhuni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigitniklunja patchisailaamik iñuñmik.” Kiunniġaat, “Suutauniapqami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġigiiñ.”

⁵ Judas-ġum miłuqsautiniġai maniich agaayyuvikpañmun. Aullaqami qimiñniqsuq inmiñik.

⁶ Qaukkinjich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġniqsut, “Maligutaksrakuġnangitchuq tugvaigupta maniñmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.”

⁷ Sivunniġniqsut tauqsutiġisuklugu utkutchirim nunañjanik iluviqagvigiisuklugu iglaanġuruamun.

⁸ Taatnaqlugu taamna nuna taiguutiqaġaat nunañjanik augum ugluvañnunaġlaan.

⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruq tumigiplugu Jeremiah sivuniksriqiri uqauttigikkanja, “Tiguniġaich iñuiññaq qulit maniich. (Taapkua maniich iñugiaktılaanġat Israeal-aagmiut sivunniutiġikkanjich akiliutiġisuklugich ilaanun.)

¹⁰ Tauqsutiġiniġaat utkutchirim nunañja, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ġum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ġuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaaniktutin taatna.”

¹² Aasiñ Jesus pasiikkaukami qaukkinjitiñi agaayuliqsit sivulliuqtigruaniñlu kiunjiñniġai.

¹³ Kiisaimma Pilate nipliġpuq ilaanun, “Tusaqsaginjtipigich ilisimarriqsuutinjich akikñjaqhutin?”

¹⁴ Aglaan Jesus-ġum kiunjiñniġaa atatchimikunniñ uqaqsagñigmik. Kavanauruq quvigutthallapiġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaa

¹⁵ Uvvaasiñ ukiuġagipman niġipagvikaami kavanauruq anipkairaġniqsuq atatchimik isiqtamik iñuich pisukkañatnik.

¹⁶ Taatnañhatni iñuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkañat atiqaqtuq Barabbas-mik.

¹⁷ Iñugayaat katipmata Pilate-ġum apiqsruġniġai, “Nalliaknik anipkaitquvisitja – Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?”

¹⁸ Ilaan ilitchuġiniġaa tamatkua qaisilaanġat Jesus inmiñun siqñataqahigmiktigun.

¹⁹ Aasiñ Pilate aquppiqaqlugu atangum aquppiutanjani, aġnaata tuyuġniġaa uqqamik itnaqlugu, “Ilaksianagu taamna nalaunjaruq iñuk, atakkii ihuilliuġutigillakkiga ugluvak siññaktuġiplugu.”

²⁰ Aglaan qaukkinjisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksunjiġaich iñugayaat apiqsruġlugu anipkaquplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus.

²¹ Kavanauruam apiqsruġniġai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitja?” Iñuich kiuliġniġaat, “Barabbas.”

²² Pilate-ġum apiqsruġniġai, “Suniaqpiġuasiñ Jesus taiguutiqaqtuq Christ-mik?” Iluqatin kiuniġaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.”

²³ Pilate-ġum nipliutinġai, “Sumik savamaqluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiniġniqsut nipitusillapiqhutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!”

²⁴ Pilate ilitchuġiniqsuq qanuġunniñ piyumiñiñhanik suliasiñ apai nipruaqhutin iñuich. Imiksraqhuni igġuġniġai argañni sivuġaatni iñugayaat. Aasiñ nipliġhuni, “Uvva, patchisaujitchunja uuma iñuum tuqqutauniahagun. Taamna savaaġigiksi.”

²⁵ Iluqatin iñuich nipaalaniqsut, “Anasiñjuqsausiaksraq tuqqutauniahagun illi uvaptiknun qitunġaptiknunlu.”

²⁶ Tavrani Pilate-ġum anipkaġniġaa Barabbas, aasiñ ipiġaqtuqtitqaqlugu qaiñniġaa Jesus anjuyyiqtinun kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Anjuyyiqtit Mitautiginiġaat Jesus

²⁷ Aasiñ Pilate-ġum anjuyyiqtinjiñ Jesus aullautiniġaat kavanauruam igluqpañanunaasii, katipkaqlugich anjuyyiqtipayaat avatanjilugu Jesus.

²⁸ Atnuġaiyaqlugu atipkaġniġaat kaviqsaaamik atnuġaamik.

²⁹ Niaquḡusiuḡniqsut kakitlaḡnanik ilipḡlugu niaquanun tigummialiqḡlugu ayauppiamik taliḡpiagun. Aasiin sitquḡhutin sivuḡaanun mitautigiasiniḡaat nipliḡhutin, “Paḡlagiptigiñ, umialgat Jew-ḡruuat.”

³⁰ Taatnaanikmata tivvuaqtuḡniḡaat Jesus piḡlugu taamna ayauppiaq anaumi-aqsiḡluguasiiñ niaquagun.

³¹ Mitautigisuiqamitruḡ Jesus anuyyiuqtit mattaḡlugu atnuḡaaq atukkana atnuḡaatqiksinniḡaat atnuḡaanjiniḡ. Aasiin aullautiniḡaat kikiaktuutikkauviksranjanun.

Jesus Kikiaktuutiniḡaat Sannigutamun

³² Anuyyiuqtit anillaḡmin nalaunniḡaat anun Cyrene-naḡmiu atilik Simon-mik. Nunuriḡlugu taamna anun iqsruktinniḡaat Jesus-ḡum sannigutanjanik.

³³ Tikitḡnamin inimun atilimun Golgatha, itna mumiutiqaḡtuḡaq “Saunḡa niaqum,”

³⁴ anuyyiuqtit qaitchiñniḡaat misuḡqumik avuuḡtamik sunjamik. Aglaan Jesus-ḡum uuktu-allakkaluḡamiun imiḡunjiñniḡaa.

³⁵ Kikiaktuutianikamitruḡ Jesus anuyyiuqtit autaaḡniḡaich atnuḡaanj inmiknun saaptaḡ-tuutigiḡlughich.

³⁶ Aquvinniḡsut qaunagiasḡlugu tavrani.

³⁷ Qulaanun niaquan iliniḡaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ḡruuat.”

³⁸ Malḡuk tiglinḡniḡatik kikiaktuutiḡatigipmiñiḡik Jesus-ḡum, ilaqataa taliḡpianun aasiin ilaqataa saumianun.

³⁹ Inuich apḡusaaḡtuat niaqulaniḡsut nipliḡplutin pisaanḡatinik Jesus-mun,

⁴⁰ “Uḡḡuuruatin piyaḡḡulhiñnaumiplugu agaayyuvikpak nappatḡigḡlugu piḡasuni uvluni, anniḡsuḡiñ ilipnik. Iḡniḡikpatin Agaayyutim, atḡaḡiñ sannigutaminiñ.”

⁴¹ Taatnaton qauḡinisa agaayuliḡsit aglaliḡiritlu sivulliuḡtiḡruatlu pisaanḡapmiñniḡaat Jesus.

⁴² Uḡḡniḡsut, “Ikayutlagaluḡai atlat inuich, aglaan inmiñun ikayulguiñniḡsuq! Umialgik-paun Israel-ḡum, ki atḡaḡi kikiaktuutriviñmiñ. Aasiin ukḡigigisigikput.

⁴³ Tunḡaniḡsuḡ Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiḡumiun anniḡsuḡliun Jesus pakma, atakkii uḡḡniḡsuḡ iḡniḡinipḡluni Agaayyutmun.”

⁴⁴ Taapkuak tiglinḡniḡatik kikiaktuutiḡatauruak ilaani pisaanḡapmiñniḡaat Jesus.

Jesus Tuquruḡ

⁴⁵ Uvlug qitiḡquḡman taḡsiñniḡsuḡ nunapayaami piḡasuni sassagñiḡni.

⁴⁶ Iiyunḡaqsipman qulinḡḡutailam sassagñinanun Jesus nipliḡniḡsuḡ nipitusillapiḡhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suksraaḡpiḡa?)

⁴⁷ Iḡanisa inuich tamaani qikaḡtuat tusaakamitruḡ taamna uḡḡniḡsut, “Uvva uuma anutim tuḡhiraḡaa Elijah.”

⁴⁸ Tavravuaa ilaḡat inuich tigusiñniḡsuḡ misuktaḡtuamik. Immiḡsinniḡaa misuḡuḡḡmik ilipḡlugu qiruum nuvukkanjanun. Aasiin qaiñniḡaa ilaanun imiḡuplugu.

⁴⁹ Aglaan ilaḡich inuich nipliḡniḡsuḡ, “Ilaksianasiun. Naipḡtuḡlakput Elijah agḡigisipmagaan annautiyaḡlugu.”

⁵⁰ Aasiin Jesus nipliḡatikami nipitusipluni aniḡniḡniḡniḡsuḡ.

⁵¹ Tavruguuḡ talukuyaaq nivinḡruuaq agaayyuvikpaḡmi siiksniḡniḡsuḡ tatpichakḡa takanunḡaaglaan. Nuna aulapmiñniḡsuḡ sulii uyaḡaich quḡluḡhutin.

⁵² Iluvḡilli anḡmaḡniḡsut aasiin inuḡiḡtuat Agaayyutim inuḡi tuḡḡaluaḡtuat anḡiḡhutin.

⁵³ Anḡiḡianikamini uniniḡniḡaich iluviḡtin, aglaan aquagun anḡiḡiḡhan Jesus-ḡum nunaḡḡimunniḡsut ipḡitchuamun sagviḡhutin inuḡiḡtuanun inuḡun.

⁵⁴ Anuyyiuqtit anḡalatinḡlugu qaunaksriruḡat Jesus-mik qiniḡqamin aularuamik nunamik sulii supayaanik atuumaruanik, iqsitchallapiḡniḡsut nipliḡhutin, “Ilumun iḡniḡiniḡaa Agaayyutim.”

⁵⁵ Inuḡiḡtuat aḡnat qiniḡtuḡniḡniḡsut unḡavaniñ. Tamatkua aḡnat maliktuat Jesus-mik Galileemiñ savautriyaḡhutin ilaanik.

⁵⁶ Iḡapmiñniḡsut Mary Magdalene, Mary aakanḡak James-ḡumlu Joseph-ḡumlu, sulii aakanḡak iḡḡanḡisa Zebedeem.

Jesus Iluviḡniḡaat

⁵⁷ Unnuksraaḡqman umialik agḡiḡniḡsuḡ atilik Joseph-mik Arimathea-ḡmumik maliguaḡtaupmiñniḡsuamik Jesus-mi.

⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiḡaa timaa Jesus-ḡum. Pilate tiliriñniḡsuḡ qaitḡplugu timi Joseph-mun.

⁵⁹ Tavra Joseph-ḡum atḡaqamiun timi aasii nimiḡsuḡniḡaa salumaruamik ukilḡhaamik.

⁶⁰ Aasiin inillanigaa Jesus-ñum timaa nutaamun iluviliuqtamun uyağañmi, iluviksrağmiñun inñmiñik. Aksraanikamitruñ uyağakpak umiñigaa talua iluvğum aullaqhuniasiiñ.

⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppifiqsuk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iluvigmi

⁶² Uvvaasiiñ uvltuqikman, itqanaiağvium uvluan aquagun, qaukñich agaayuliqsit sulii Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun

⁶³ nipliğhutin, “Anjuun, itqagikput taavruma kinnirim uqağikkaña iñuunğañmi mak-itqikkisiñipluni aquatigun piñasut uvltu.

⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiiñ iluviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piñasuni uvlni. Maliguaqtai aggiqpiagtut tigliğlugu timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich anjitiqñiñlugu tuqumiñ. Taatnasiğ sagluhiq pigiiñlukkisiruq sivulligmiñ sagluutimiñ.”

⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniğai, “Piksrağusi anjuuyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaq-siun iluviq pisuqtalaapsitñi.”

⁶⁶ Tavrali utlautiniqsut iluvigmun anmagumiñiaiağiağlugu uyağak, sulii qaunaksriğlugu anjuuyiuqtinik.

28

Jesus Anjitiqsuq Tuquhiğmiñ

¹ Aquagun miñğuiqsiağvium, qauniuraagataqtuami sivulligmi uvluani akunniqsaa, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qiniğiağniğaa iluviq.

² Tavratavrani suamaruamik nuna iliqsraqtuq, atakkii isağulgan Atangum atqaqhuni qilañmiñ aksraktiniğaa uyağagrauq paananiñ aasii aquvirvigiplugu.

³ Qiniññañ atriqañniqsuq ikniqpalañmik, sulii atnugaanji qatiginiqsut aputitun.

⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit suuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqunaruatun iñuktitun.

⁵ Isağulgum uqautiniğik ağnak, “Iqsiñatik. Iisimagiga ivaqliqtik Jesus-mik kikiaktuutraurumamik.

⁶ Uvaniingitchuq. Anjitiqsuq nipliğmisun. Maunagitchik. Qiniğiatku Atanguruam nallavia.

⁷ Aullağitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anjitiqñiqsuq tuquhiğmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-mun. Taamani qiniğisigiksi.’ Tavrunjaaglaan.”

⁸ Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iluvigmiñ iqsiñlağmik quviasullapiağataqhutigli. Aq-paqsruaqhutik uqautriyaqtuk maliguaqtaiñik.

⁹ Uqautriyaqtuqtitlugik maliguaqtaiñik taimmañiaq Jesus-ñum nalaunniğik nipliutigaluni, “Pağlagiptik.” Taapkuak utlaklugu tigiñiğaa isiganigun, aasiiñ agaayuvigiplugu.

¹⁰ Uvvaasiiñ Jesus-ñum uqautiniğik, “Iqsiñatik. Aullağutik uqautityatkiñ aniqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qiniğisigaatja.”

Munaqsrit Quliaqtuathat

¹¹ Tavraguq, igliqtitlugik ilañich qaunaksrit nunaaqqimunniqsut uqautiaqsiplugich qaukñich agaayuliqsit iluqanjitñik atuumaruanik.

¹² Uvvaasiiñ taapkuu katimaanikmata sivulliuqtigruatlu sivunniuhutinj anjuuyiuqtitlu qaitchiñiğaiñ manigayaanik

¹³ uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitlugu unnuami timaa tigliniğaaat siñiktitluta aullautipluguasiiñ.

¹⁴ Taamnaasii uqautauruq kavanauruam tusaaniqpauñ quyaliniqsasğisigikput qanuutaisitchağusi.”

¹⁵ Anjuuyiuqtit akuqtuñiğaiñ maniich tupigiplugu urriqsusuaqtin. Taamna quliaqtuq siaminñasugaaqtuq akunğatni Jew-ñuruat uvluvañnunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

¹⁶ Tavraasiiñ qulit atautchmik maliguaqtit Galilee-munniqsut igğimun Jesus aullağvigitqukkañanun.

¹⁷ Uvvaasiiñ qiniqamitruñ agaayuviginiğaa, aglaan ilañisa nalupqisuutigiplugu.

¹⁸ Jesus-ñum tikitluni uqautiniğai, “Agaayutim sanñiksriñiñiğaañ añalatağitlasiplugich qilañmiittuat nunamiittuatlu.

¹⁹ Taatnamik aullağusi iñuñnun nanipayaq nunami maliguaqtigutititichi, paptaağlugich atqagun Aapauruamlu Iğniğuruamlu Ippitichuam Irrutchimlu,

²⁰ Iisautilugich kamaksritqulugich iluqanjitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutliğa ilipsitñi ataramik isuklitchaagatañhanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaŋniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, igñinagun Agaayyutim.

² Agaayyutim uqataa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,

“Atan̄ii, tuyuḡigisigiga uqqiraqtiga sivupni
itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuq̄hiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiun̄ apqutiksran̄a Atan̄gum,
nal̄guḡlugu tumiksran̄a!”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñun̄un̄ iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaaŋusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutim̄i natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumaaraaŋniqsut ilaanun̄ nakik̄ŋapayaq̄ Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliagimatigik killuqsautit̄iñ John-ŋum paptaaŋniŋai kuun̄mi taggisigaaqtuami Jordan-mik. ⁶ John atnuḡaaqaŋniqsuq pikukturuum amianik, qis̄in̄mik tapsiqaqhuniñ, niq̄iqaqhuniñ pigliḡianik suli igutchaich siiḡnaqtaallian̄it̄nik nanipayaq̄ paqitnami.

⁷ Quliaqtuaqtuq, “An̄unimma tikiun̄agis̄iruq kamanatduktuq uvan̄niñ, aasiñ siñiil̄guyumiñaitchuñun̄niñ aluḡut̄in̄ik.

⁸ Aa, il̄mutun̄ paptaaŋalugaŋipsi imikun, aglaan̄ ilaan̄ paptaaŋisigaasi Ipqitчуakun Ir-rutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaaakkaupman An̄iqusaqaŋsipluniñ

⁹ Taipkunani uvluni Jesus aggiŋniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaaŋniŋaa Jordan-mi.

¹⁰ Jesus-ŋum qakipqauraqami imiŋmiñ tautun̄niŋaa q̄l̄ak an̄maqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun̄ t̄in̄miaŋruuratun.

¹¹ Nipi tusagnaŋniqsuq pakmak̄ŋa, “Ilvich piq̄pagiplutin Igñiḡigikpiñ, quyalimaaḡikma.”

¹² Tarak̄ŋatarra Ipqitчуam Irrutchim aullaqtinn̄iŋaa iñuilaamun.

¹³ Taavani iñuilaami inniŋniqsuq mal̄gukipiaq̄ uvluni, aasiñ tuun̄gaum uuktuaan̄niŋaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niŋrutaiñi, aasiñ isaŋḡul̄gich savautiyaŋniŋaat.

Jesus Tuq̄luŋniqsuq Sisamanik Iqaluñniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isiŋniŋaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaan̄anik Agaayyutim.

¹⁵ Niŋliŋniqsuq, “Pakma an̄ayauḡaataa Agaayyutim qallipluni atuumaaqs̄iruq. Isum-titqiḡit̄iñ ukpiŋilugulu tusaayugaaŋis̄isuaq.”

¹⁶ Uvvaasiñ Jesus pisuktualgit̄luni siñaagun narvan̄an Galilee-m, tautun̄niŋik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriŋniŋniqsuak narvami, iqaluñniaqtauplutik.

¹⁷ Jesus-ŋum nipl̄ut̄igik, “Maliksik̄ŋa. Uvak̄ŋaniñaglaan̄ piññan̄niŋis̄irutik iñun̄nik aqaluñniaqt̄itun.”

¹⁸ Tarvauvaa uniñniŋiŋik kuvraŋikkatik maliaq̄sipluguasiñ.

¹⁹ Tarak̄ŋatarra Jesus pisuktuaallaalhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, kuvriŋniqsuak umiaŋmikni.

²⁰ Jesus-ŋum tautupqauraqamigik tuq̄luŋniŋik. Unisiŋaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun̄ savaktaiñun̄ umiami, maliaq̄sipluguasiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqlulik

²¹ Tikit̄ñamin̄ Capernaum-mun minḡuisiaŋvium uvluni Jesus katraḡviatnukt̄iḡniqsuq il̄isautriaq̄sipluniasiiñ.

²² Katimaruat aarigaaŋsun̄niqsut il̄isauttutaiñik atakk̄ii il̄isautripluni an̄alatchiŋiaq̄tuatun, atlakaupluni ukunak̄ŋa aglaliq̄iriniñ.

²³ Jew-ŋuruat katraḡviatni piq̄aŋniqsuq irrusiql̄un̄mik nipliaruamik,

²⁴ “Ilaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaq̄pisigut? Uvun̄aŋpich piyaq̄quŋk̄huta? Nalun̄itchiga kisuutilaan, ipqitчуan̄urutin Agaayyutim tuyuḡikkana.”

²⁵ Jesus-ŋum tarra tiliñiŋaa irrusiql̄uk itnaql̄ugu, “Qiñuisaaŋiñ! An̄il̄utinaasii an̄utmiñ!”

²⁶ Irrusiql̄uum iñukniaq̄ nagliksaaqt̄ituaan̄niŋaa q̄iŋsruqmatun̄niñ iŋialapkaq̄pauraql̄ugu uniksaaŋmiun̄.

²⁷ Iluq̄at̄in̄ tautuktuat taavrum̄iŋa quviŋut̄chakpagit̄lut̄in̄ apiqsruqt̄uutiŋis̄iŋis̄ut̄ avatmun, “Qanus̄iun̄iŋpa una? Qanus̄iun̄iŋpa nutaaq̄ il̄isauttun? Una an̄un̄ an̄alatchiŋiaq̄huni tilit̄lan̄iŋai irrusiql̄uich, aasii il̄in̄isa tupigitlan̄iŋaat.”

²⁸ Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atuumaruaq nunaqqipayaanan Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

²⁹ Anikaminj Jew-ñuruat katrağviatniñ tupqatnuñiqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu.

³⁰ Simon-ñum aakaruna nalanisusq uunaqłukhuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniğaat atniğñağniplugu.

³¹ Utlakługu ağnaq tiguniğaa argaigun makititlugu, aasiiñ uunaqłungiqsiqhuni. Tavra niqłiğutiqaqsiñiğai.

³² Minguiqsiagvium uvlua nuñitman, unnuksraakun siqifiñiq nipianikhuni, iñuich tiki-utriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniğñautiliñnik atlakaagiiñnik sulirrusiqłuliñnik.

³³ Iluqatij nunaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuğaanun.

³⁴ Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniğñautiliñnik atlakaagiiñnik sulirrusiqłuliñnik iñugiaktuanik irrusiqłuliñnik. Ilaan irrusiqłuiñnik nipliunijniñiğai atakkii ilisimaniğaat kisuu-tilaana.

Jesus Quliaqtuagñiqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qağaluaqnaqu Jesus aullağniqsuq nunaqqimiñ iñuiłaaun. Tavrani agaayuniqsuq.

³⁶ Simon-ñum piqasiqhuni piqatmiñnik pakaaqsiñiğaa.

³⁷ Paqitnamitruñaasiiñ nipliutiplugu, "Iluqatij iñuich qaiñiğukkaatin."

³⁸ Aglaan Jesus-ñum kiuniğai, "Aullaqtuksraurugut atlamun nunaqqimun. Uvanali quliaqtuagumañña taamani atakkii piqatigiplugu agğiqsuanuruna."

³⁹ Tarra ilaa quliaqtuagtuq katrağviniñi iluqaani Galilee-mi, anipkaipluni lu irrusiqłuliñnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualinmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumanisusq Jesus-mun sitquqhuniasii inijqsruqługu ikayuqpluni, "Ilvich pisuksiağuvich mamitilhiñiaugikma."

⁴¹ Jesus ilunjutchañnisusq, isakługich argagikkani aksikługuasiiñ. Nipliutiniğaa, "Pisuga-aağluna, mamititqugikpiñ."

⁴² Jesus nipliğluqqaqtuq taavrumiña, taamna tavrakñatchiaq iluaqsiruq auyugaqtuağmiñiñ.

⁴³ Tarra Jesus-ñum taamna anun aullaqtitkaluaqnaqu iñiqtiğniğaa,

⁴⁴ "Uqautiniaqnaqu kiñaunniñ aglaan agaayuliqsimugutin, qiiñiqtitchemigiñ iluaqsiñiñ ilaanun. Aatchuutiymautin tuniñiñautinik Agaayutumun tuvrağlugu Moses-ñum tillisigikkana mamititkaatinkii. Taatnağuvich iñupayaam ilitchuğiniğaa mamitilaan."

⁴⁵ Aglaan taamna anun aullaqami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkaułi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguñiñiqsuq nunaqqiñun, aglaan aullağniqsuq iñuiłaaun, iñuichaasiiñ utlaağaqsiplugu nakitñapayaaq.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Anutmik Aulatłaitchuanik

¹ Kijuağun ikituurat uvlut Jesus utitqiniñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu.

² Iñugiaktuat kativagitlutij tavruna iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam silataani. Jesus-ñum quliaqtuagutiniğai Agaayutum uqalhanik.

³ Tarra sisamat iñuich tavrunautriñiqsut aulatłailaamik iñuñmik.

⁴ Qalligaluaqhutin tikiłguñiñiğaat Jesus iñugiakpagitlutij iñuich. Tavra anmaqlugu tupqum qılaja atqatinnigaa taamna aulatłailaq qaatchiaqtuummaan. ⁵ Jesus-ñum ilitchuqłiqamij ukpiqsrisiqatilaanaj, nipliutiniğaa aulatłailaq, "Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ."

⁶ Iñajich aglaliqirir aquppiruat tamaani isummatiqagñiqsut itna,

⁷ "Suvaata una uqaqpa Agaayutitun? Taamna uqağniqłukturuq. Agaayun kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!"

⁸ Jesus-ñum irrutchiğmigun kanjisiğiliqamigich uqapiluhat, nipliutliñiğai, "Suvaata uqapilukpsi isummatipsigun?"

⁹ Qanuq una nipliutitquvisiun aulatłailaq, 'Killuqsautipnik natqigutigikpiñ' naagaqaa nipliutihanik, 'Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?' Nalliak qağanatlukpa?

¹⁰ Aglaan ilitchuğitqugipsi Iğñiñan Anutim anjalatchiğalhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik." Tavrani nipliutigaa aulatłailaq,

¹¹ "Tiligikpiñ, 'Makillutin, tigulugu qaatchian agğiiñ!'"

¹² Tavraknatchiaq taamna anun makitigtug. Tiguplugu qaatchiani aullaġniqsuq nakuqsipqauraqami. Qiniqtuapayaat taavrumiņa quvigutchanġniqsut. Kamasruaqsiġniġaat Agaayyun, “Tautunġanjitchugut taatnatchimik,” itnaqhutinġ.

Jesus Piksraġniqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunġalġniġniqsuq siġnaanun narvanġan Galilee-m aasii katirviginiġaat iġuagaġruich. Ilaan iġisautiaqsiġniġai.

¹⁴ Tamaani apqusaqami tautunġiġaa Levi, iġniġikkana Alphaeus-ġum aquppiruq savaaġmiġni manniġipluni. Tavra Jesus-ġum nipliutipmani itna, “Malinġa,” taavruma makitluni maliutliġniġaa.

¹⁵ Aasiin taavruma aquagun Jesus niġiġniqsuq tupqani Levi-ġum. Iġugiaktuat tax-siliqirirtlu atlat killuliqirirtlu aquppiqatiniġaich Jesus-ġumlu malġuaqtaiflu. Tamatkua iluqatin mali-aqsiġmiġniġaat.

¹⁶ Aglaliqirit suli Pharisee-ġuruat tautunġiġaat niġiqatigaqġugu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaiġich malġuaqta, “Suvaata ilaa niġiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?”

¹⁷ Jesus-ġum tusaakamigich nipliutigai, “Iġuaktuat taapkua atniġniġaitchuat inuqsranġitchut taaktinik aglaan ilinġich atniġniġaqtuat. Uvanġa agġinġitchuņa aiyugaaġiġlugich nalaunġaruat aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraalikun

¹⁸ Malġuaqta John-ġum Paptaaġirim suli Pharisee-ġuruat uisauraaġuuniqsuq piqusiġiplugu. Iġanjich iġniġich utlakamitruġ apiqsruġniġaat, “Suvaata malġuaqta John-ġum suli Pharisee-ġuruat uisauraaqmata, ilvilli malġuaqtitin taatnatlaifniġipat?”

¹⁹ Jesus-ġum kiuniġai atrikusautmik, “Iġaiġich uumani iġaqatniġiaqtuami uisauraaġniqpat iġaqatniġiaqtuam nayuutininġisuli? Taatnaġumiġniġaitchut iġaqatniġiaqtuam nayuutifhani.

²⁰ Aglaan uvluq tikitisiruq iġaqatniġiaqtuam aullaġviksranġa ilinġitniġi. Tavra uisauraagviksraqpaaluk.”

²¹ Jesus-ġum iġisautipsaaġniġai atrikusrautmik, “Iġuum utuqqaq atnuġaaq iġaagumiġniġaitchaa nutaamik ukilġhaamik atakkii iġaanġuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiin allaq aglitlukhuni.

²² Naagasuli, iġuum utuqqaq puuq immiġumiġniġaitchaa nutaamik asiam misuġuanik atakkii nutaam misuqquq alikkisigaa asiam misuġuan puuņa, suli asiam misuġua maqġisiruq taavrumakņa puumiġi. Aglaan nutaaq asiam misuġua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutaulaņa Minġuiqsiaġvium

²³ Uvluani minġuiqsiaġvium Jesus pisunġniqsuq nautchiivikun. Tarra malġuaqta tamaunnaaqamin pukunġniqsut mukkaaksranik, niġiaqsiġlugitaasiif.

²⁴ Tavra iġanjisa Pharisee-ġuruat nipliutliġniġniġaat, “Atanġi, suvaata ilinġich savakpat minġuiqsiaġvium uvluani malġutaksrakuagnaġitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?”

²⁵ Ilaan kiuniġai, “Aġliqimasuknaġiksi David-ġumlu piqataiflu inuqsriġhat niqiksraġmiknik?”

²⁶ David isġniġuguuq tupqanun Agaayyutim niġipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuq Abiathar-ġum qaukiudhatni agaayuliqsit. Malġutaksraptigun kimun-unniin niqiksrautitqunġniġaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ġum niġiġniġaa qaqqiaq, aasiin aatchuġniġaa maliktigikkani.”

²⁷ Taatnaġaluaqamigich Jesus-ġum nipliutipsaaġniġai, “Minġuiqsiaġvium uvluva iġniġtauruq iġunġun aglaan iġuk iġniġtaunġitchuq minġuiqsiaġvium uvluanun.

²⁸ Taatnamik iġniġiņa iġuum atanġuruq unniin minġuiqsiaġvium uvluani.”

3

Anun Argalik Pannaqġuktanik

¹ Jesus isitqinġniqsuq Jew-ġuruat katraġvianun. Aasiilġi tarani itmiġniqsuq anun argalik pannaqġuktanik.

² Jew-ġuplutinġi sivulliuqtuat qaunaksruaqsiġiġniġniġaat mavruigisikmanġaan minġuiqsiaġvium uvluani, tavraami agvisiksraqsuqġugu.

³ Jesus-ġum tarra nipliutiniġaa anun argalik pannaqġuktanik, “Makillutin uvunġiġiġi.”

⁴ Tavraniasiiġi apiqsruqġugich taapkua, “Nalliak malġutaksrakuagnaqpa Minġuiqsiaġvium uvluani—savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiġiq iġuulġmik naagaqaa tuqqutchiġiq?” Aglaan ilinġich nipaisaaġniqsut.

⁵ Uumitchaksaahum tikiumalġaluaġniġaa tarani aglaantuuq iġuirrutiginiġaa pitchiġiġhatigun suli suksraqanġiġhatigun, uummatiqaqhutinġi siqquqtuamik. Tarra

nipliutinigaa anun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiitai argai ihuaqsifniqsut iglumiktitun iliplutin.

⁶ Tarra taapkua Pharisee-njruat aullaqtigniqsut, tarvauvaa sivunniuqatigityaqługich Herod-kuuyaat qanuq tuquliksranjagun Jesus-njum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimifnik Galilee-m narvanjanunniqsuq. Iñugaağruich malilgiññaat Galilee-miñlu Judea-miñlu,

⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unataaniñlu Jordan-njum, avataañniñlu Tyre-mlu Sidon-njumlu. Taapkua tusaanigaat kamanaqtuanik savaaqalha utlakługuaasiñ.

⁹ Tarra Jesus-njum uqautiniğai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tigulhiñaaguuqplugu qanmiñun atakkii iñugaağruich ukua iñugiaksivagitłutin tatruligaat.

¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atrniğnautilgich tatviksraiğñaat aksigukługu Jesus.

¹¹ Tamarrasuli irrusiqługich tautukamitruñ putqatağvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ilich Iğñaña Agaayyutim.”

¹² Aglaan iñiqtiqtağniğai tamatkua ilinjitiñun ilitchuğipkautigitqunjitłuni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaağniqsuq tunjaanun kiniktaam nunam. Tarani qiniññağniğai tamatkua pigisukkani. Tarra utlanğniğaat.

¹⁴ Nalunaiqsagaı qulit malğuk maliguaqtiksrat, uqçiraqtaunik taiyuqługich piqatigisukługich, tuyuğisukługich quliaqtağiaquplugich.

¹⁵ Sanjiksriññaı mamititchitłasiplugich atrniğnaqtuanik suli anitchitłasiplugich irrusiqłunmik.

¹⁶ Uvva ukua qulit malğuiç Jesus-njum nalunaiqsagaıkanj: Simon-lu atchikkana Petermik,

¹⁷ James-lu John-lu iğñaak Zebedee-m Jesus-njum atchikkak Boanerges-mik, mumiu-tiqaghuni “Iğñaıkkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq].

¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñaña Alphaeus-njum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-njruaq,

¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunjaqani Jesus isigniqsuq tupiğmun. Iñugaağruich malilgiññaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtiniñlu niğilguilğniqputunniñ.

²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruñ taatnaqtuq aullağniqsut aggisityağukługu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat ihuağniğniplugu.

²² Iñajich aglaliqirit tikiññaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik aňalatiqatıuq, aasiñ anitchirağatıuq irrusiqłunmik atuqługu sanjña aňalataa irrusiqłuiç.”

²³ Jesus-njuntarra qallilaaquniğai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsıplugichaasiñ atrikusautitigun itna, “Qanuğuni tuunğaq anittaıgisıva tuunğagmik?”

²⁴ Uvva nunaaqçim aňalatai akıllılıqsuutikpata avatmun, taamna nunaaqçiq suksraunğniğiaqtuq.

²⁵ Uvvasuli iñuich tupiğmi atingiqpata akitnajaqtuutilutin suksraunğniğniqmiut.

²⁶ Uvva taatna qaukçiat tuunğaiç irrusiqłunji piyuutigumın avatmun, ilaan sanjña isukliññaıqtuq.

²⁷ Uvvasuli atla atrikusauñ: Kiñaunniñ iñuk isigumiñaitchuq sanjñiruañ iñuum tupqanun ivayaqtauqsıluniasıñ sulliñauranjiñik aglaan sivullilugu pitukkayağaa sanjñiruaq iñuk, tavrakjaasiñ ivayaqtauqsıluni sulliñauranjiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriumaaqtuq pisugaaqhuni iñuich kil-luqsautipayaanitnik suli uqagniqluktalıpayaanitnik Agaayyutmik.

²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitçaa taimunja iñuk uqagniqluutriruaq Ipqitçhuamik Irrutçhimik; taamna iñuk patchisaugisıruq isuitçhuaguni.”

³⁰ Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuqługu itna, “Taamna aňalatiqatıuq irrusiqłunmik.”

Jesus-njum Aakanalu Aniqatiunılu

³¹ Uvvali Jesus-njum aakanja suli aniaqatiunji tikiñniqsut. Qichaqhutin çakma kiligiaqtin-ğniğaat.

³² Iñajata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqçniğaaatin.”

³³ Jesus-njum kiuniğai, “Kiña uvaña aakapiağiviyu unniñ aniaqatiupiağiviyu?”

³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaaǵniǵai, “Atanjii, uvaŋa aakapiǵa suli ani-aqatiupiatka!

³⁵ Kisupayaaq savaaqaqtuaq pisuħhanik Agaayyutim, taamna iħuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ŋum iħisautiaqsilǵiñniǵai narvam siħaani imma. Iħuich katilǵiñniqsut iħugiaksiplutin. Taatnaqmataasiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruoramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iħugaaǵruich qichaqtuñnaqtut narvam siħaani.

² Ilaan iħisautiniǵai iħugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii iħisaututmiñi uqaaqtuutiuraaqługich.

³ “Naalaǵniħagitchil! Iħugguuq nautchiityaǵniqsuq.

⁴ Nautchirapaqługu nautchiaksrat iħanjich katagaǵniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitlutin niǵiñiǵaich.

⁵ Iħanjich kataniqsut uyaǵauruamun nunamun nunaqapianitчуamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitluni.

⁶ Aasiñ siqinǵum mayuaqami pasikługich atakkii kanjiaqapianitlutin pannaqłunniǵai.

⁷ Suli iħanjich kataniqsut akunǵatnun kakitlaǵnat, aasiñ kakitlaǵnat naukamin ǵagguviksraǵniǵaich asirrinjitlutin aasiñ.

⁸ Iħanjitsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqǵniqsut. Iħugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iħuiñnaq qulinuttaaqłutin suli iħanjich pinasukipianuttaaqłutin suli iħanjich tallimakipianuttaaqłutin.”

⁹ Ilaan nipliutigai, “Taamna iħuk siutiqaqtuaq naalaǵniħi.”

Sivuniyat Atrikusautit

¹⁰ Kisinŋuqamin, maliǵuqaťaiñ iħuiħu tusaaruat ilaanik apiqsruǵniǵaat taavrumuuna atrikusautikun.

¹¹ Jesus-ŋum nipliutigai, “Agaayyutim sagviǵaa nalunaqtuanjanik aŋaayuaqutaan ilip-sitħiħiħa, aǵlaali tamatkununja ukpiqsrinitchuanun uqǵaqtunja atrikusautitigulħiħa. Taamna aǵlausimaruaq uqahǵni immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkana,

¹² ‘Qinǵaluaqłutin irimiknik iħisaqsritlaitchut, unniñ tusaagaluaqłutin siutimiknik kanjisiħaitchut.

Kanjisiħiǵumin ǵumikpiaqtut Agaayyutmun, ilaanli natqigutigai killuqsautinitħik.’ ”

Isaiah 6:9-10

Jesus Kanjisiħiħiħa Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³ Jesus-ŋum apiqsruǵniǵai, “Naluniqisiun taamna atrikusaun? Qanuǵmi kanjisiħiħaqsigich atlat atrikusautit?

¹⁴ Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik.

¹⁵ Ilaatni uqahiq nautchiaksratun katagaqłumi apqutmun; tamatkua iħuich tusaaplugu uqahiq, aǵlaan tuunǵaum tikitlugu qilamik aattaǵniǵai uqahich nautchirriutauruat uumatinitħi.

¹⁶ Suli atlat iħuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyaǵauraalimun; tusaaplugulu uqahiq qilamik quviasukłutin akuqtuqługulu,

¹⁷ aǵlaan uqahiq kanjilnitman akuniutlaitchuq. Kinuagun iħuiħuħiħu piyuaqsiuħiħu ĩlipmaknik pigiplugu uqahiq qapiqtiǵniqsut.

¹⁸ Suli atlat iħuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akunǵatmun kakitlaǵnat. Taapku tusaaruat uqahǵmik

¹⁹ aǵlaan isumaaluutit iħuuniħikun, kinnitħinǵaǵutitlu umialgutmik suli kimmutit supayaamik suqutiginǵiǵaǵaat Agaayyutim uqahha. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik.

²⁰ Suli atlat iħuich atriplugich kataktuat nunagiksaamun: tusaakamitruñ uqahiq akuqtuqługu suli asirriaqłutin, iħanjich iħuiñnaq qulitun, iħanjich pinasukipiatun, iħanjitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

²¹ Jesus nipliutigikkani iħaniǵai, “Atanjii, iħuich iħiraǵinǵitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siħigviich. Aǵlaan iħuich naniq iħiraǵiǵaa naniqǵvinmun. ²² Agaayyutim iriqsimakkanj pakma sagviǵisigai iħaatnigu. Iħuich kanjisiħanitchaluaǵumisigik pakma kanjisiħisigaiħ taimanigu.

²³ Kiħa iħuk siutiqaǵumi tusaatlaruanjik, ki ilaa tusaali.”

²⁴ Ilaan nipliutimniñniǵai, “Ki, naalaǵnimmaǵiksi ata! Qanutun naalaǵnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kanjisiħaqtillaqsi itkisiruq, suli kanjisiħisaiħaǵniqutusi.

25 Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisuruq aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

26 Jesus nipliqsuq, “Atriquaqtuq anjaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruumik nautchiaksranik nunamun.

27 Unnuagağipman siñikhuni suli uvluğağipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa naułhat.

28 Aglaan nunam nauykağlugu asiriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuıllagaqtuq qıñıñaqsıuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puña pinñuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni.

29 Aglaan asiāt nautchiirim kipputmik kipiqaqsirağigai, katitçhivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

30 Jesus nipliqsuq, “Sumun atritłavisıgu Agaayyutim anjaayuqautaa iñuñmik? Uqautiniağipsi atrisılaañanik.

31 Atriquaqtuq nautchiaksrauramik atıqaqtuamik mustard-mik. Mikiniqtağaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukaniñ nunami

32 nauqaqsiraqtuq aglitłukhuni nauriapayaaniñ. Akiğuglüksipluni tinmiłuich uvluu-tıqağvıgırağniğaat tağğañatni akutuqpalgich.”

33 Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutirağniğai iñuich kanjısilğutilaañatitun.

34 İlaan uqautitłaitkai atrikusautılaağhuni. Aglaan kisinñuqamıñ malığuaqtıni kanjısipkağniuraapiağlugich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunniğıuqtıkaa

35 Tamarrumani uvlumi anaqaqsraaqman ilaan nipliutiniğai malığuaqtıni, “Akmunqata”

36 Tavrani ilinisa unıñniğaiçh iñugaağruich. Malığuaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut.

37 Anuqğıuqman qailığıuqhuni umıañat immautiaqsıñığaa.

38 Jesus aqvani umiam siñinñiqsuq akitchıllakkhuni. İlinisa itıqsagağniğaat niplialaplutiñ, “Ataniğ, sugıñitpiuñ piyaqquğupta?”

39 İlaa makitluni iñıqtıñniğik anuğılu qailığılu, “Ki, anuğaiğıli!” itnaqhuni. Anuğaiqhuni quunniğıuğniqsuq taatnaqman.

40 Nipliutiniğai, “Suvaata iqsivisi ukpiqutaitmatun?”

41 Taapkua iqsıliqpaurağniqsut. Apiqsruutiaqsıñiqsut avatmun, “Qanusıuniqpa una iñuk anuğımunniñ qailıqpauratlu kamagıvatrun?”

5

Jesus-ñum Mamititkaa İñuk İñugiaktuaniçh İrrusiğıulıçh

1 İliniçh ikaağniqsut igluanun narvam nunañatnun Gerasene-nağmiut.

2 Niuppqauraqman umiamiñ paağniğaa irrusiğıulğum iluvğich akunğatniñ.

3 Uvvaguuq taamna iñuuniagağniqsuaq tamaani. Kia-unniñ iñuum qiliqsımalğuitlugu kalimniğniçh;

4 Akulaiğlugu qilığaluağagağniğaat niukkunlu argaigunlu. Kıtuğaalaragağniğai qilğutini pi-ıyağlugich. Kia-unniñ iñuum nuyıqsıalğuiñığaa.

5 Ataramik unnuamılu uvlumılu nayıutirağniqsuq nıpaalapluni qıpiqsralakami iluvıgıçh akunğatniñ qimığaat qaañatniñ, suli iñugiaktuami kilıalapluni uyağañnun.

6 Taiññaqıuraq qıñıqamıñ Jesus aqpaliqsruğniqsuq ilaanun, sitquğvıgıpluguasiñ sivuğaunun.

7 İñuum iluaniñ irrusiğıuum piyaa nipıtugalukut, “Jesus, İğniña Qutçhıñıqsrauruum Agaayyutim, sunıaqpıña? Agaayyutim atqagun inığikpiñ anasıñıuqsaqunıtlıña.”

8 Jesus-ñum tilıgaa irrusiğıuk anıtquplugu taavrumakña iñuñmiñ.

9 Atakkii Jesus-ñum apıqsruğaa, “Sumik atıqaqpıçh?” İlaan kiuniğaa, “Uvaña atığa İñugiaktuaq atakkii uvagut iñugiaktugut.”

10 Tarra taavruma inıqsruagağniğaa, “Tuyuğıniqağıgıt tamarrumakña nunamiñ.”

11 Qanımi munaqsraqpaurağniqsuq malğıñmik kavluutiñnik kunianik, niğıñıaqhutiñ qimığaa.

12 İrrusiğıuich inıqsruaqsiñığaat, “İsiqtıttıgıt kunianun taapkunıña.”

13 Jesus-ñum anığniğai. İrrusiğıuk aullağniqsut añutmiñ, isiğhutiñaasiñ kunianun. İluqatiñ kuniat pañalikhutiñ anayasuktuasunıqatıñ ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñ ipıplutiñ.

14 Munaaqsriuat taapkuniņa kunianik qimakhutin uqautityaǵniǵaich nunaaqǵiǵmiut. Tamatkua ińuich aullaqhutinj tautugiaǵniǵaat tamanna atuumaruuq.

15 Ińuich utlautikaminj Jesus-mun tautuǵniǵaat irrusiqıluqǵaǵuugaluaqtuq aquppiruq at-nuǵaaqhuni qauǵrimaplunilu. Taatnaqhutin ińuich iqsitcharniqsut.

16 Tamatkua qiniqatauruat uqautigiaqsiniǵaat ińupayaanun qanuq atuumańha atlaǵuqman irrusiqıluqǵaǵuugaluaqtuq suli qanuq piyaqquńhat kuniat.

17 Tavra ińuich iniqsruagaqsiniǵaat Jesus aullaquplugu nunamikniń.

18 Jesus ikiiaqsipman umiamun taavruma irrusiqıluqǵaǵuugaluaqtuam iniqsruaqsiniǵaa maligukıluǵu Jesus. Maligulillapiǵniǵaa Jesus.

19 Naagauvva Jesus-nım maliqunıńniǵaa aglaan itna nipliutińhińaǵniǵaa, “Aıluńin ilauraacınun uqautityakkich tamarrumińa kamañaqtuamık Atangım savauttutaanık ilipnun suli ilunıjksrıńhanık ilipnun.”

20 Tavra ińuk aullaǵniqsuq, aasıń quliaqtuagaqsıpluni nanıpayaaq Qulini Nunaaqııi qanuq kamañaqtuamık savaaqńha Jesus-nım inımińun. Tarra iluqatınj ińuich quvıǵusuńniqsut.

Jairus-nım Pania suli Aǵnaq Aksikniktuuq Jesus-nım Atnuǵaanjanık

21 Jesus utiqami igluanun narvam, ińugiaktuat ińuich katilgińniqsut sińaani narvam.

22 Tavra agıǵımińiqsuq ańalataa Jew-nıruat katraǵviata, Jairus-mık atilik. Tautukamıun Jesus punniqsuq sıvuǵaanun.

23 Iniqsruallapiǵniqsuq itnaqhuni, “Paniuraǵa amma tuquńhińaǵuqtuq. Ilıllarıniaqugitka argaktin ilaanun mamıtquplugu. Ińuuyumaǵlı.”

24 Taatnaqmantarra Jesus taamuńaqatıqagıńniqsuq. Ińuich ińugiakpagıtlutınj malilgińniǵaat tatruqlıǵuunniń.

25 Aǵnaqtuq tamaanıımińiqsuq atniǵnautıqauqtuq auńmik qulıt malǵuńni ukiuni,

26 iluaqsıpaǵniǵaluaqtıluni ińugiaktuanun taaktınun. Akılıqsuutıgıplugıtunniń sullińauranı iluaqsıııńniqsuq, aglaan atniǵnıalıqsıııńniǵniqsuq.

27 İlaan tusaakamıun Jesus utlautiniqsuq ińugiaktuat akungatıgun. Tarra tunuanıń aksıńniǵaa atnuǵaaǵıkkarıa,

28 isumapluni, “Aksıkkupku Jesus-nım atnuǵaanı iluaqsıyumińaqtuńa.”

29 Tavrakıatıchiaq aunaacsruńaiǵniqsuq. İkpıgıniǵaa timıgıkkagımińi iluaqsııı taavrumakrıa atniǵnautmiń.

30 Jesus ilısimalıqhuni sanrı aullaqtılaanjanık inımińińi kınıǵniqsuq tatruqtuani niplıqhuni, “Kıa aksıqsıppaun atnuǵaaǵa?”

31 Malıǵuataıń nipliutigaa, “İlısimagaluaqlıǵu ińugiaktuanun tatruqtılaan, naagasuli apıǵsrıqtutın kimun aksısilaaqnik.”

32 Jesus qıńiǵniǵniqsuq kimun aksısilaaǵmińik.

33 Taavruma aǵnam Jesus utlanıǵaa iqsilıqısqıhuni atıaqsralıqısqıhuni ilısimaplunikıı iluaqsısilaaǵmińik. Putluni sıvuǵaanun uqautınıǵaa aksıńniplıgu.

34 Jesus-nım nipliutigaa, “Ukpıqsrıııqıpch iluaqsıpkagaaatın. Tutıqsautlasırutın, iluaqsırutın atniǵnautıgıkkarıniń.”

35 Jesus uqaqtıtlıgu ilanıj ińuich tikıńniqsut tupıgıkkarıniń taıvruma ańalataan katraǵvıum niplıqhutin, “Paniuran tuquanıktuq. İlaksıatqıńıaıqınaǵu İlısautrı.”

36 Jesus-nım sulıqıtıgısuńaqınaǵıch niplıqsuat niplıutigaa ańalataa katraǵvıum, “İqısińak, ukpıqsrıııńhińaǵıń.”

37 İlaan kınıaunniń ińuk maliqunıńniǵaa avataatıgun Peter-mlu, James-lu, suli John anıqatıgıkkarıa James-nım.

38 Tikıńnaminj tupqanun ańalataan katraǵvıum Jesus-nım qıńiǵniǵai kınıuvrııt tamatkualu qıarııt atqunallapiaq.

39 İsiqıhuni nipliutigai, “Suvaata itnaǵniqpısi qıaplusılu? Una ilılgaaq tuqunıtıchuq, sıńıktuıaqsııaqtuq.”

40 Tamatkua mıtautıgiaqsıniǵaat. Uvvaasııń anıtquıǵai. Kisınııuqıhutınj anıyuuqıaǵlu ilılgaa suli taapkualu pıńasut malıǵuataı ilılgaaam nalavıgıkkarıanun.

41 Tiguniǵaa ilılgaaq argaıgun nipliutıpluǵasıı, “Talıtha Coum” (mumiutıaqtuıaǵ “Nıvıaqsıaǵruuk, nipliutigıkpıń, makıttın”).

42 Tavrakıatıchiaq ilılgaaq makınnıqsuq pisuaqsıplunıasııń. Taamna ukıuqtutılaaqaǵniqsuq qulıt malǵunık. Taapkua nıyuuırtuıat quvıǵıtıhallapiǵniqsut.

43 İlaan ińıqtıǵniǵai kısımununnińi ilıtıchuǵıpkarııtılgıu tamanna atuumaruıaǵ aglaan nıǵıpkarıniǵaa.

6

¹ Taavrumakña Jesus aullaǵniqsuq iñuǵuqniǵviñmifñun. Malǵuqaqtaifñ malinǵiñaat.

² Minguiqsiǵvium uvluani ilaa ilisautriaqsiruuq Jew-njuruat katraǵviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruñ quvigiñuñiqsut nipliqhutiñ,

“Nakikñakiaq ilisimatiqǵaǵnikpa, una iñuk? Kia marrumiña puqiuñmik aatchuǵniqpaun suli sanñjmik savaaqatlasipluni quvignaqtuanik?”

³ Taamna qiruñnik savaaqǵaǵusruǵuq, amii? Iǵñiǵigaa Mary-m. Suli aniaqatigiñaat James-njuml, Joseph-njuml, Judas-njuml Simon-njuml, suli aǵnat aniaqatai marra iñuuniqhutiñ akunnaptikni.” Tarraasiñ ukpiǵinifñiǵiñaat kamanalħa.

⁴ Aglaan Jesus-njuml itnaǵniǵai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniǵiñaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñiǵiñaat iñuǵuǵviani unniifñ akunǵatni ilaǵikkaiñ naagaunniifñ kiñuñgani.”

⁵ Jesus savaaqalǵuifñiǵiñsuq quvignaqtuanik savaanik. Ilǵaluǵniǵai argañni ikituuranun atniǵiñaqtuanun iluaqsipluǵichaasiifñ.

⁶ Ilaan quvigiñsuutiǵiniǵigaa Nazareth-miut ukpiqsrisunñiħat. Jesus nunaaqqiñuktaǵniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-njuml Aullaqtikakai Qulit Malǵuich Malǵuqaqtini

⁷ Jesus-njuml sivunniqatigiñiǵai qulit malǵuich malǵuqaqtini, aasii aullaqtikaaqsipluǵich malǵuuttaaqǵuǵich. Sanñjksriñiǵai anitħitlasipluǵich irrusiqñunñik, ⁸ tilipluǵich,

“Iǵlauħapsitfñ saagaǵniqasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniifñ injularim puukatananik unniifñ manimik aullautriñiqaasi.”

⁹ Aluǵuaqtuǵusi suli atnuǵaatquitiqsrailaǵusi.”

¹⁰ Suli ilaan nipliuñiǵai, “Tukkuniǵupsi tupiǵmun atlamik tukkuksraqsuǵumiñaitħusi aullaǵniħapsitfñunaglaan,

¹¹ suli iñuich paǵlanjtpasi naalaǵnisunñitpatigiǵlu uǵalusi, unilǵu nunaaqqiǵ ipsuktuǵmagiksi apyuq isigapsitfñ. Taamna kilgutaǵisuruq ilinñitñun akuqtuñisilañatnik tusaayugaǵiksuumik. [Ilumun uqautigipsi, qaǵanatluñniaqtuq iñuifñi Sodom-njuml Gomorrħa-njuml atanniivium uvluani taapkunakña iñuifñiñ nunaaqqim.]”

¹² Quliaqtuǵutiǵiniǵiñaat iñunñun isummitquppluǵich mumikluǵich killuqsautinñiñ.

¹³ Suli antaiñiǵisut iñugiaktuatnik irrusiqñunñik iñunñiñ, uqsruqtuǵluǵilǵu uqsruǵutnik iñugiaktuat atniǵiñaqtuut iluaqsipluǵichaasiifñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

¹⁴ Herod-tuuq, Galilee-m umialǵa, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqǵniqsut ilaanik nanipayaaq. Iñanñch iñuich nipliqniqsut, “John Paptaaqtitchiri anitqinñiqsuq tuqulǵimiñ. Taatnamik savaaqatlasiiñiqsuq quvignaqtuanik.”

¹⁵ Atlat nipliqniqsut, “Elijah-njuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqaqniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq ilañatitun taipkua kamañuqtuut sivuniksriqiritun injilǵaan.”

¹⁶ Aglaan Herod tusaakami nipliqniqsuq, “Una John-nuniqsuq niaquikkakaǵa, makitqikhuni tuqulǵimiñ.”

¹⁷⁻¹⁸ Siuani Herod-njuml ilaqatigiliutinikkana aniaqatmi Philip-njuml nuliaña atilik Herodias-mik, John-njuml suakataǵaluǵniǵigaa Herod, “Malǵutaksrakuǵnanǵitħuq aniaqatvich nuliaǵikkana tuvaaqasiutigupku.” Taatnaqñuq Herod-njuml tigupkaǵniǵigaa John isiqsiuvñmuktitluǵuasiifñ aǵnaqtñ quyalisukluǵu.

¹⁹ Aasiifñ Herodias-njuml qinnautigaluǵniǵigaa tuqutħukkaluaqñuq, aglaan taatnaluñiñiǵigaa piqutigipluǵu Herod.

²⁰ Herod-njuml attaǵiniǵigaa John ilisimaplugu nalaunñapluni ipqitħuq iñuk. Taatnamik tuǵluqaqsimaǵniǵigaa. Naalaǵnisuullapiǵaǵa John tutqilisuugaluññaǵmi naalaqtuapayaqaamiñ.

²¹ Kiisaimma Herodias-njuml pivksrani nalautitpaa. Herod-njuml annivilirvia tikitman aiyugaaqñihuni qaukñitñik kavamauruat, anuyaktillu qaukñitñik suli sivulliuqtñitñiǵlu Galilee-m.

²² Tavra pania Herodias-njuml isiqhuni sayuǵniqsuq quyalipluǵu Herod suli tuyuǵmianj. Umialǵum nipliuñiǵigaa aǵnauraq, “Iniqsruǵiñ, sumik piqǵuǵkkanik aatchuǵisigikiñiñ.”

²³ Akiqsruutiñiǵigaa taamna aǵnauraq, “Qanutħipayaamik injuñpna qaitħisigisigikiñiñ, avvananikunniifñ atanǵuvñma.”

²⁴ Niviaqsiaq aakamiñukhuni itnaǵniǵigaa, “Sumik apiqsruǵisivik?” “Apiqsruǵumautin niaquanik John Paptaaǵirim,” aakanan itnaǵniǵigaa.

²⁵ Taamna utiǵniqsuq qilamiksruaqhuni umialñmun nipliuñiǵigaa, “Uvana aatchuqurunja ilipnun akkupak niaquanik John Paptaaqtitchirim puggutamun ililǵu.”

²⁶ Umialǵum tusaakamiñ aliasullilapiǵniqsuq. Aglaan akiqsruqtuutni piǵipluǵu suli piǵipluǵich tuyuǵmiani itigautipħanǵitħaa.

²⁷ Tarva Herod umialik tilisiñiqsuq niaquiqsirimik niaquanik John Paptaaqtitchirim aggitritquppluǵu. Taavruma isiqsiuvñmukhuni niaquifñiǵigaa John.

28 Aasiñ aggiutiplugu niaqua puggutamun iliplugu qaiññigaa agnauramun, aasiñ agnauram qaitlugu aakamiñun.

29 Tavrakña John-ñum maliguaqtaiñ tusaapqauraqamitruñ taamna, aiññaat timaa tugvaññaqługuaasiñ.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

30 Uqçiraqtit utiñniqsut Jesus-mun, uqautipluguaasiñ savaagikkağmiknik suli ilisautriğmikniglu.

31 İñuich utiqtagpaitlutin maliguaqtai niğgiviksraiññaichunniñ. Taatnaqhuni Jesus-ñum nipliutiniğai, “Kiata, kisinñuğuuutiluta iñuilaamun, minguiqsiallagiğitchi.”

32 Tavra aullagñiqsut iñuilaamun umiakun kisimin.

33 İñuich tautukamisigin aullaqmata, ilisaqñiğaiç. Aqpatkaqsiligniqsut iluqaitniñ nunaaqçiniñ tikumasukhutin sivuniğvigikkañatnun taapkua sivuatni.

34 Jesus niukami umiamiñ tautuñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik. İñunutcharñniqsuq atrilutiplugich ipnaiyaatun munaqsrailaatun. Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagatasrugruñniğai.

35 Uvluqpaquqman maliguaqtaiñ utlanñiğaat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaqput iñitçhuq, suli unnuaqsiyaa.

36 Aullaqtitkich iñuich nunaaqçiruranun. Tauqsigiğlich niqiksrağmiknik.”

37 Tarra Jesus-ñum kiuniğai, “Aatchuqsigik niqiksranitñik.” Taapkua apiqsruğniğaat, “Qaqquqsitquvisigut malğuk tallimakipak akiksranajnik niğipkautiksranajnik?”

38 Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanutunmi samma qaqqianuraqaqpsi? İtçhuğiniurallaktiğitchi.” İtçhuğikamitruñ Jesus uqautiğaat, “Paçittugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunik iqaluñnik.”

39 Tiligai iñuich aquvittiplugich ivigaamun.

40 Tavra tallimakipianutqataaqługich suli malğukipiaq qulitqataaqługich aquvittikaich.

41 Tiguniğai tallimat qaqqianurat suli malğuk iqalugauraak, aagluqhuni qilanmun quyyatiplugich. Aasiñ avguçługich qaqqiat suli iqalugauraak qaiññiğai maliguaqtimifun autaaqplugich tamatkununa niğisuktuanun.

42 İñuich niğniğniqsut, iluqatin aasiñ niğisuillaqiaqhutin.

43 Niğisuijanikmata katinniğaiç qulit malğuk aguupmaich ilakunik imalğich.

44 Taapkunani niğirvani 5,000-ñuniqsut anjutit.

Jesus Pisrukman Imiğmi

45 Niğianipqauraqmata maliguaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam igluanun, amuna nunaaqçiruramun Bethsaida-mun. Aasi taatnaanikami aitquniğai taapkua iñugayaat.

46 Suli aullaqtitkanikamigich mayuğniqsuq igğimun agaayutyahuni.

47 Qaumauraanñaan unnuksraaqman umiaq iliniqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaçługu nunami.

48 Qiñniğniğai sakuullaqiaqhutin iputtuat atakkii paaçługu anuği. Tamaaniguuq uvlaatchaurağquqman pisuktuağniqsuq qaanagun imğum. Qaanıqsagumaruatun piñniğai.

49 Tautuñniğaat ilisağipmiñagulu pisuktuaqtuq qaanani imğum. Aliuqtuaqsiniñasugiplitin nipliagaqsiniqsut.

50 Qiñiqamitruñ iluqatin tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchauğigitchi, uvañauruna, iqsiñasi.”

51 Tarra utlanñiğai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quviğutçhallapiğniqsut.

52 Tautukkaluaçługu Jesus niğipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kanıqsimalğuiñniğaat suli kisuutilaana, ukpigiłuitlugu tavrakii.

Jesus Mamititçhiruq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

53 Taapkua ikaaqługu narvaq tulanıqsut Gennesaret-mun.

54 Niukamin umiamiñ iñuich ilisaqñiğutiniğaat Jesus.

55 İglaunıqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutin atniğñaqtuanik akiyaqhutin siñiğviksummaysa itçhuğikamitruñ Jesus sumiilaana.

56 Napmupayaaq Jesus nunaaqçiruramukman suli nunaqpanmun iñuich aggiutruğniğaiç atniğñaqtuat illiuaqługich tumitçaanun apqusaagaksranıñun Jesus. Tamatkua iñuich inıqsruğniğaat Jesus atniğñaqtuat aksillañniğugluğunniñ atnuğaana. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsirağautiginiğaat.

7

Sivullianisa İlisauttutigikkarat

1 Tavra ilanisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit agğiqsuat Jerusalem-miñ utlanñiğaat Jesus.

2 Tautuñniğaiç Jesus-ñum maliguaqtit ilanisa niğiruat igğugaluqnağich argatin Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñun.

³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat niǵıllaiññiqsut iǵǵuǵaluaqñagich argatın, kamagi-plugu ilisauttutaat sivulliaǵıkkagmın inilǵaanımakñja.

⁴ Aikamın tauqsıǵıñiaǵıñmın sunik niǵıllaiññiqsut iǵǵuǵaluaqatın. Suli iñugiaktuat piraksriutınich aapamın malıǵutmıǵaıch itnatun ittuat, iǵǵuǵılgıch qallutit suli utkusiıch suli puggutat.

⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aǵlaliqirit apiqsruǵniǵaat Jesus, “Suvaata malıǵuqatitin malıǵutınıtpat ilisauttutıǵıkkanıññik sivulliapta, niǵıplutın qaqqıanik iǵǵuǵniǵılaanik arǵamıknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpıññuqaqturuasii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsıgun, itnaqhuni,

Iñuıch kamaksrulgugaluaǵaatñja uqalñiññagmıktıǵun

aglaan uummatınich uñasıksut uvamniñ [piqqpagillapianǵıtılunja].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun tanǵıllaanuruq

atakkii ilisautıritut iñuıch ilisauttutaitññik iliplugıch malıǵutaksraǵıratun Agaayyutim. *Isaiah 29:13*

⁸ Kamaginıtkaluaǵısı tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksrıplusi ilitqutchiññik iñuknitñqaqturuanıñ.”

⁹ Jesus-ñum nipliutipsaaǵniǵai, “Yaii, nalunǵıtkaluaǵniǵıksı qanuq ayaksımaalıksrañat tillisai Agaayyutim. Iñisımagaluaqñuǵu atuumaniaqtaksrauruq Agaayyutim pisudhagun kamagıraǵıñtkısi aglaan ilisauttutısi malıkkısi.

¹⁰ Moses tilisıñıqsuq, ‘Kamagiymagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapılutıruıruaq aapamıññik suli aakamıññik tuqqutaksraupiaqtuq’.

¹¹ Aglaan itna ilisautırusı iñuum nipliutılñiññıauplugıch añayuqaañni ‘Corban’ (mumiutiqaqtuq ‘ıkeyuǵıkkaluaǵıptık aglaan qaiññanıktunja Agaayyutmun’).

¹² Taatnaqamıǵguuq patchısaiyaǵnıraqtuq ikayuiñıksraǵaluaǵmıññik añayuqaañmıññik.

¹³ Taatnaqapsı ayakkısi uqalñi Agaayyutim taavrumuuna ilisauttutipsıgun. Suli iñugiaktuat atlat ilisauttutipsı atuumanıǵaǵıǵısi.”

Sut Qaayugñaqsrıuat Iñunñun

¹⁴ Uumaguuq tuqługniǵai iluqaisa iñuıch inımiñun nipliutiplugıch, “Naalaǵniñlaksıtñja, kanıqsıyumausıl!

¹⁵ Isaaǵaqtuq iñunñun sıłataaniñ qaayugñaqsrıaǵatunıññıch uqalñi samna annıuǵaqtuq uummatmıññiñ.

¹⁶ [Kiña iñuk sıutiqaqtuq tusaalı.]”

¹⁷ Jesus-ñum unıññamıǵıch iñugayaat isıǵniqsuq tupıǵmun. Malıǵuqatıñ kanıqsımasrukhtın apiqsrulǵıññıǵaat taavrumuuna atrikusautıkun.

¹⁸ Suakatagñıǵai, “Kanıqsıllaıññıñıqpat! Tusaanıtchuatun! Uvvaami qanutchim sıłataaniñ isaaǵaqtuam qaayugñaqsrıaǵatıññıchaa iñuk.

¹⁹ Atakkii isaaǵaqtanıtchuq uummataannun aglaan aqıaǵuanun anıpluniasıññıñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmaun taamna niǵıñıqsıǵai niqıpayaurat.)

²⁰ Nıplıpsaaqtuq, “Savıqsıqıtaqtuam iñunñıñ taavruma qaayugñaqsrıaǵıǵıǵaa iñuk.

²¹ Samakñja annıuǵaǵaqtut uummataaniñ iñuum, piǵııtchuat isummatit: sayunıñıq ilaqataunnani, tıǵlıyulıq, iñuıqtulıq,

²² atlatulıq, kaviuǵutıqalıq, piǵıılıqıqıq, kinnıtñıqıq, inımiñun añalalǵıñıq, sanıaktulıq, uqaǵnıqłuktalıq, kamanagısrugıqıq, kınnañaañıq.

²³ Iluqatın taapkua piǵııtchuat savıǵaqtut iñunñıñ, qaayugñaqsrıpluǵıasiññıñ taamna iñuk.”

Ukpıqsrıñha Aǵnam Jew-ñunǵıtchuam

²⁴ Tavrakñja Jesus aullaǵniqsuq tunaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isıǵniqsuq tupıǵmun nalutqaluaqñhuni iñunñun. Aglaan nalunıǵıññıǵaat.

²⁵ Uvvauna aǵnaq panıuraqagñıqsuq irrısuıqılunıññik. Tusaanıǵaa imma Jesus tikiumanıplıǵu. Utlakamıun purvıǵıniǵaa isıǵaıñun.

²⁶ Aǵnaq Jew-ñunıtchuq, animaplunı Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma inıqsruǵniǵaa irrısuıqłuk anıllanıaıquplıǵu panıuraǵıkkagmıññıñ.

²⁷ Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmıñ, “Ilıǵaat sivullıulıǵu niǵısuıqsıksraurıt. Nalaunñanıtchuq ilıǵaat qaqqıksrañat aatchuutıǵıñıksrañat makununja qıpmıñun.”

²⁸ Aǵnam kiunıǵaa, “Aa tarraami, Atanıq, naagaannıññıñ qıpmıñ niǵıvııch ataatni niǵısuupmiut kanǵanıññıññik ilıǵaat.”

²⁹ Ilaan nipliutiniǵaa, “Aarıǵaa, kıusrıññıñıñtaqtıntarra, ikayugısiǵıkpıñ. Agǵıññıñ, taamma irrısuıqłuk anıruq panıuraǵıkkagñıñ.”

³⁰ Taavruma aikamı paqıñniǵaa panıuraǵıkkani nalauraaqtuq sıñıvıññıñ, irrısuıqłuqaǵnıññıñıtchalukıt.

Jesus Mamititchiruu Iñuñmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaghuni utlautipluni narvananun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik.

³² Iñuich Jesus-muutilgiññiğaat iñuk tusaallaitchuaq suli uqallaitmisigalugu. Tarra injiqsruğniğaat patigługu argaiñik iħuaqsitqupługu.

³³ Tavra uñavaqtaagutillañniğaa iñugaagruñniñ. Iłiplugu tikiğikkani siutanun suli tivvuaqtuğłuch aksinñiğaa uqagıkkana iħuaqsitqupługu.

³⁴ Aagłughuni qılanmun aniqsaaqpanniqsuq nipliğhuni, "Ephphatha" (mumiutiqaqtuag "Anmağin").

³⁵ Tavrakñatchiaq siuttak anmağniqsuk suli uqana iħuaqsipluni, uqaaqsipluniasiiñ kanjiqsitqapłuni.

³⁶ Jesus-ñum tiliñiğai uqaqunıtlugich, aglaan iñiqtiğaluaqtıtlutıñ uqapsaağniqsut tamarrumuuna uuma savaagıkkanağun.

³⁷ Quviğutchallapiagñiqsut nipliğhutiñ, "Ilaa savaaqtuq supayaamik piłlautaqlugu: tusaallaiğaat tusaatlasiplugich suli uqallaitchuat uqatlasıplugich."

8

Jesus Niğipkañiğsuq 4,000 Arjutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuğłuniğai malığuaqtini inmiñun, aasii nipliutiğłuch,

² "Uvana ilunjugitka iñugiaktuat iñuich, atakkii nuyutıturıv uvpıtkni piņasuni uvluni niqiksraıgutiplutiñaasiiñ;

³ uvana aullaqtıtkupkich niğipkağaluğnagich ilinich taqtukkağisırut apqutmi. İlanıch agğiñiğsuq uñasikuamiiñ."

⁴ Jesus-ñum malığuaqtaiñ kiuniğaat, "Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuğisıvat taatnatun iñugiaktıgıruat iñuich niğisuiğutiñ?"

⁵ Tarra apiqsruğniğai, "Qapsiñik qaqqianuranik piqaqpsı?" Kiuniğaat, "Tallimat malğunıch."

⁶ Tarra tiliñiğai iñuich aquvitqupługich nunamun; aasiiñ tigukamıgıch tallimat malğuk qaqqianurat quyyavıgıqaağługu Agaayyun, avguğługich qaqqiat qaiñniğai malığuaqtimiñun autaağutiğitqupługich iñunun. Aasiiñ piñiğaat taamna.

⁷ Taapkua piqaqmıñiğsuqtuq mikıruuranik iqalugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñiğai malığuaqtini tamatkuaptuq autaağutiğitqupługich.

⁸ İluqatıñ iñuich niğiñiğsuq niğisuiğataqhutiñ. Malığuaqtıñ ilakut pukukmatıgıch imiñniğaiç tallimat malğuk aguupmaıch.

⁹ Taapkua niğıruat iñugiaktılaağniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaqaağługich

¹⁰ ikiniğsuq umiamun malığuaqtiniñu tiksıqhutiñ nunanjanun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiliñiğsuq Quviqnaqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat agğıqhutiñ uqavaagutiaqsilgiñniğaat Jesus uuktuaqsagıkkugu, "Savaaqaiñ quviqnaqtuamik. Taavrumuuna ilıchıuğipkağumiğaatıgıt Agaayyutim tuyugıpiathanik ilipnik."

¹² Aniqsaaqpagatağhuni Jesus-ñum qatmigiliutiniğai nipliğhuni, "Uvvali ukua tautugukamıñaglaan quviqnaqtuamik! Niplıutiğıpsı, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaığıtaulugu kisuuılaamnıch."

¹³ Taatnaqaağhuni unıñniğai. İkipluniasiiñ umıayamun aullağniqsuq taavruma narvam sıfanan igłuanun.

Kanjiqsitlaitchuat Malığuaqtıñ

¹⁴ Malığuaqtai aullaqamıñ piıguqtığniqsut qaqquunikunıñ aglaan atausıñhiñaq qaqqianuraq taquağiliñiğaat.

¹⁵ Jesus-ñum tiliñiğai, "Qaunagıyumausi pıvlaksautaatniñ Pharisee-ñuruat suli pıvlaksautaanıñ taavruma Herod atangum."

¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiğsuq avatmun, "Una uqaqtuq taavrumıña taqanıtıñapta qaqqıamıch."

¹⁷ Jesus-ñum ilısimalığniğai kanjiqsitlaiñhatıgun. Uqaqtuag ilısaıtrıñhatnik Pharisee-ñuruat suli surağathanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutiñ taqanıtıñmiknik qaqqumik. Taatnağhuni apiqsruğniğai, "Suvaata uqaqtuyaagaqsiğitpsı akunnapsıñi qaqqumik taqanıtıñıplısi? Kanjiqsitıñıpsısi? Puğisıgıvısi taatnatun?"

¹⁸⁻¹⁹ İriqagıaluahusi qıñilguitchusi suli siutiqagıaluahusi tusaalguitchusi. İtqagıñiñiğıpsıñ tallimat qaqqiat niğipkaıtıkakıch 5,000 iñugiaktılaalınun? Qapsiñik aguupmanıch immıvısi ilakunik katıchıkapsı?" Tamatkua kiuniğaat, "Qulit malğunıch."

20 “Suli nigipkautikapkich tallimat malgunnik qaqqiat 4,000 iñugiaktalaalijnun aasiin ilakugikkajich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmajnik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malgunnik.”

21 Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjqsilguitkaqsilgipisi?”

Jesus Ihuagsipkaiñiqsuq Qiñitlailamik Bethsaida-mi

22 Tikitmata Bethsaida-mun, tavrurautinigaat qiñitlaitchuaq iñuk injirsruqluguasiin ihuagsitquplugu.

23 Jesus-ñum tiguplugu qiñitlaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqlugu annisinigaa nunaagqimiin. Aasiin tivvuaqtuqqaqlugich irrak patinjigich arganjigich nipliutiplugusii, “Sumik qiñitlasiniqipich?”

24 Iñuk tauturniagaqsiniqsuq nipliuhuni, “Uvanja tautukkitka iñuich atriqaqlugich napaaqtunik pisuktuatun.”

25 Jesus-ñum ilitqinjigai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna ihuagsiniqsuq. Takpiksiliñiqsuq.

26 Qiñitlasipkaanikamiun Jesus-ñum uqautinigaa, “Aillaagiñ, aglaan nunaagqimun utiqtiñiagnak.”

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

27 Jesus aullañiqsuq piqatigiplugich maliguaqtini nunaagqimun qaninanun Caesarea Philippi-m. Iglituañigimikni apiqsruñigai, “Kisuunivatja makua iñuich?”

28 Tamatkua kiuniigaat, “Ilanja iñuich John Paptaaqtitichirauniplutin, ilanja Elijah-ñuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin injilgaanimma, itna uqaqatut.”

29 Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisitja?” Peter-m kiuniigaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana.”

30 Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunijlugu kimun-unniiñ.

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuquktisraniñu Anjipkakkautiksraniñu

31 Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagaqsiniñigai maliguaqtini, “Iñiñja Iñuum nagliksaaqtuksaruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñija agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayakun uvlut anjipkakkauqisruq.”

32 Nalupqinaiyautigai tamatkunija. Peter-m saniqpaktaagutilakkugu uqautinigaa Jesus taatnatchiñik uqaqunijlugu.

33 Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiñigaa Peter, “Tuungaaq, aullagiñ uvamniñ atakkii isumanjitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanjatinik.”

34 Jesus-ñum tuqluqmiñigai iñugayaat injimiñun maliguaqtimiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaqsrañigaa pisulli, iqsriutilugu sannigutani aasiin maligunja.

35 Atakkii kisupayaam anniginiagumiun iñuulli tammaigisigaa aglaan kisupayaam tamaiyumiun iñuulli pigilunja suli pigilugu tusaayugaallataq anniqsugiakun, taamna iñuugisipiaqtuq.

36 Iñuum piñiñaktaagilhiñaugaluağaa suurapayaanja marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchi. Sakuunuragñalha atugumiñaitchuq sumun.

37 Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuutchi.

38 Iñapsi kanjugivalukkaatja ilisauttitkalu sivugaatni iñuich killuuruat sayunaruatlu. Taatnatun Iñiñjan Anjutim kanjugigisipmigaaptuq utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiguni ipqitchuanik isagulinjik.”

9

1 Suli ilaniğai uumiña, “Iñumtuuruamik nipliutigipsi, Iñajich marra iñuich tuquyumiñaitchut qiñinjaiñjaan Agaayyutim anjaayuaataa sanjigun.”

Jesus-ñum Atlanjuqtilha

2 Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ñum kayunjigñigai Peter-lu, James-lu John-lu aasi sivuliasipplugich iggimun kisiisa. Qiñiqtitlugich Jesus atlanjuğniqsuq sivugaatni.

3 Atnuğanj qivliqisiraaraqhutinj qatqisiplutin aniutun, kia-unniiñ nunami salummağumiñaitkai qatqisitlugugich.

4 Tavrakñatchiaq tamatkua qiñigmiñigai Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiasipmatku Jesus.

5 Tarra Peter-m nipliutinigaa Jesus, “Iñisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuñiğupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut pinjasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.”

6 Peter qanuğviiñlapiagniqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangñiñiqsuq sumikunniñ uqağikkagmiñik.

⁷ Taatnaqsagtitudigich nuviyam qulanjutinigi. Nipi nuviyamiñ tusaḡnaqsifniqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanjuruq piqpagikkaga Iḡniḡa, naalaḡniyumagiksi!”

⁸ Taapkua alaqtasqikmata ilagikkak qifiḡnainjaniktḡniqsuk. Qifiñhiḡniqsut kisanik Jesus-mik.

⁹ Iluqatin atqaqsikamin taavrumakḡa igḡimiñ Jesus-ḡum tiliñiḡa uqautigitqunijlugich qifiñkanjit Iḡniñan Anjutim anjitiḡhanunaglaan.

¹⁰ Tamatkua tusaakamitruḡ tillisaa qanuqsagviitkaluaqhutin apiqsruqtuutiaqsifniḡaat avatmun, “Qanuutauruaq una anjitiḡiq tuqumiñ pivaun?”

¹¹ Tavra apiqsruḡniḡaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaḡuuvat Elijah aggiqsuksrauniplugu sivulliuluni?”

¹² Kiuniḡa, “Tavra Elijah aggiqqaḡniaqtuq Christ-miñ itqanaiyaḡlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruq Iḡniñna Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisifiñiplugu sulisuksraḡingigisifiñiplugu iñunḡum.

¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiñ anallaḡukkaat qanupayaq, tuvraḡugu aglausimaruq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaifiñiqsuq Nukatpiaḡruḡmik Irrusiḡlulimik

¹⁴ Tamatkua utiqamin atlanun maliḡuaqtaiñun tautuḡniḡaich iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliḡuaqtinun.

¹⁵ Iñuich tautukamitruḡ Jesus quviḡusullapiaqhutin aqpalisruqhutin ilaanun paḡniḡaat.

¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruḡniḡa, “Sumik uqaqtuyaḡutiqaqpsi?”

¹⁷ Ilañata iñugaaḡruich niplutiniḡaa, “Iñisautrii, tikiutrirunḡa iḡniḡikkamnik irrusiḡluqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchanik.

¹⁸ Irrusiḡluum anjalataḡipmagu ulḡutkaa nunamun. Ilaa qiluraḡallapiaḡaqtuq, innuliḡipluni qanigimigun, tiriquulaplugich kigutini suli tikkaksillapiaqhuni iluqaḡmi tuquruatununniñ. Uqauḡaluaḡitka maliḡuaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguifiñiḡaat.”

¹⁹ Tavrali Jesus-ḡum niplutiniḡa, “Aatai, ukpiqutaiñniḡaapat ilipsitni! Qanutunaglaansuli nayuḡniḡaqqisi? Qanutunaglaan iglutuḡtaksraḡivisi? Taamna nukatpiaq uvunautisaqsijata.”

²⁰ Iñuich Jesus-muutiniḡaat. Irrusiḡluum tautupqauraqamiun Jesus, nukatpiaḡruk qiiqsruḡtitkaqsifniḡaa. Ulḡupluni nunamun aksralikhuni innuliḡiaqsifniqsuq qanigimiñ.

²¹ Jesus-ḡum apiqsruḡaa aapanḡa, “Qanḡaglaan taatnaiḡiva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililḡaurauḡimiñiḡaglaan.

²² Akulaiḡlugu irrusiḡluum tuqunniqsimagaa igitqataḡlugu ikniḡmun suli imiḡmun. Pitlagupku suraḡallañniḡaḡuqtuq! Iñunḡugillañniḡaguta ikayuḡtigut!”

²³ Jesus-ḡum uqautiniḡaa, “Arguasuktuksraunijchutin pitlanilunḡa. Ukpiqsriñhiḡaḡvich supayaq piñhiñauruq!”

²⁴ Tavrauvaa aapanḡa ililgaam kappianaruq nipliqhuni, “[Ataniiq.] Ukpiqtunḡa. Ikayunḡa ukpiqsrisiqatluqulunḡa!”

²⁵ Jesus-ḡum qifiñiḡa iñuich utlaktigikkani. Iñiḡtiḡaa irrusiḡluk itnaqhuni, “Uqalaitchuaq suli tusaallaitchuaq irrusiḡ, anitqugikpiñ uumakḡa nukatpiaḡruḡmiñ, aasiñ isitqisunḡaqnak.”

²⁶ Irrusiḡluk iḡiallaksuqtuq qiluraḡaqtitudigich taamna nukatpiaḡruk, aasiñ uulillaktitudigich aniruḡ ilaaniñ. Taamna nukatpiaḡruk tuqunaruatun ililḡituq. Iñuich uqaqsifniqsut, “Ilaa tuḡliḡtuq.”

²⁷ Aglaan Jesus-ḡum tiguplugu argaigun ikayuḡlugu makitinniḡaa.

²⁸ Jesus isianikman tupiḡmun maliḡuaqtaiñ apiqsruḡniḡaat kisiñḡuḡuutiplugu, “Suvaata anilḡuitpisigu taamna irrusiḡluk?”

²⁹ Ilaan kiuniḡa, “Agaayulhiñalikun piñiqillapiaqhuni [uisauraalikunlu] anitlagaa taatnasiq irrusiḡ.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqquatauliksranilu Anjipkakkauiksranilu

³⁰ Taavrumakḡaḡhutin Galilee-kuaḡniqsut. Iñisimatqunijniñiḡaa kimun-unniñ naniitilaani,

³¹ atakkii iñisautrisukhuni maliḡuaqtimiñik, itna, “Iñuich tigugisigaat Iḡniñna Iñuum tuquluguasiñ. Tuqquataunikkumi piñayyakun uvlut taamna anjitiḡkisiruq.”

³² Aglaan maliḡuaqtaiñ kanjisiñniñiḡaat uqaqtuutigikkana, taluqsraḡhutin aasiñ apiqsruaḡalguifiñiḡaat Jesus.

Kiñna Kamanaḡniqsrauva?

³³ Tavra tikiñniqsut Capernaum-mun. Tupiḡmiillaḡmin Jesus-ḡum maliḡuaqtini apiqsruḡniḡa, “Sumik uqaqtuyaḡutiqaqpsi iglauḡaptikni?”

³⁴ Kiunijniñiḡaat atakkii iglauḡaḡmin uqaqahutin avatmun nalliḡmiknik kamanaḡniqsrauniamagaan.

³⁵ Ilaan tarra aquvitluni tuqluḡnigai qulit malḡuich maliguaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuksrauruq savaktiguumiḡluni iluqanjiñun.”

³⁶ Aasii qinñuaḡnigaa ililḡaaq inillakḡu akungatnun, saḡliriutiplugu itnaqhuni,

³⁷ “Kisupayaam akuqtugumiuñ ililḡaaq pisigilunja akuqtugaana, suli kisupayaam akuqtugumiña akuqtugumiñaitchaana uvanjahiñaq aglaan akuqtugaa taamna tuyugirigikkaga.”

Akitñaqtuqtiñitchuaq Uvaptiknun Ilagillapiaḡikput

³⁸ John-ñum Jesus niplutiniḡaa, “Iisautrii, qinñigikput una anitchiraḡiiruuaq irrusiqlunñik atuqluḡu atqin. Taavruma iñuum maliguanjitmigaatigut. Uvvaasiñ iniqtiḡikput atakkii maliguaqtigijitluḡu uvaptikni.”

³⁹ Aglaan Jesus-ñum niplutiniḡai, “Nutqaqtitnasiun atakkii iñuum savaaqaqtuam quviq-naqtuanik atuqluḡu atiga uqautigiyumiñaitkaana pigiñilunja.

⁴⁰ Akitñaqtuqtiñitchuaq uvaptiknun ilagillapiaḡikput.

⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchugumisi qallugauramun imiksrapstñik Christ pigip-masi akilñiusiaḡitlasipiaḡisigaa.

Killuqsasusaḡutit

⁴² “Kia iñuum killuqsasusaḡpagu ilanjat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvamnik ililḡaaton, nakuutlukkayaqtuq taamna qunisiḡmiutchiḡluḡu uyaḡakpañmik ipipkaqpan taḡiumi. ⁴³ Suli argakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. Huatlukkayaqtuq ilipni isiguvich iñuuhigmun argaillutin uumakña argaqaḡutin iglukturn aullañiksraqniñ anasiññuqsasḡvinñmun ikniḡmun qamit-lailaamun.

⁴⁴ [Tavrani qupilḡut tuquyumiñaitchut suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.]

⁴⁵ Naagasuli isigakpich killuqsaqtitpatin piigumagitin. Huatlukkayaqtuq isiguvich iñuuhigmun isigailutin uumakña isigaqaḡutin iglukturn iktauliksraqniñ anasiññuqsasḡvinñmun.

⁴⁶ [Tavrani qupilḡut tuquyumiñaitchut suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.]

⁴⁷ Suli ilvich irigikkaqkich killuqsaqtitpatin piiqsigumagiñ qaquḡilḡu. Huatlukkayaqtuq ilipni isiguvich anayyuqautaanik Agaayyutim atautchimiñ iriqañjaqkich uumakña malḡuñnik iriqaḡutin iktauliksraqniñ anasiññuqsasḡvinñmun.

⁴⁸ Tavrani

qupilḡut tuquyumiñaitchut

suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maaniñi iñuk inñmiguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun.

⁵⁰ Taḡiuq nakuuruq, aglaan taḡium taḡiuḡniḡpan qanuq taḡiuḡniḡñiaqpisun? Taatnamik qanusriuliqaiḡitchi taḡiutun, tutqiuḡiqḡusi akunnapsitñi.”

10

Jesus Iisautriruq Avitikon

¹ Jesus aullaqami tavrakña Judea-munñiqsuq iglunanun Jordan-ñum kuñjan. Tavrani iñuich katirvigilḡmatni sivuanisun Jesus-ñum iisautiuraagaqsilḡiñiñigai.

² Ilanjich Pharisee-ñuruat tikiḡluḡu uuktuqaḡsaniaḡaluaḡiñiñigaa, “Uvva, maligutaksrakuḡnaqpa iñuum avitkumiñuñ aḡnaqtin?”

³ Taavrumali kiuniḡai apiqsrutmik, “Qanuḡmi Moses-ñum tillisiqaḡpasi?”

⁴ Tamatkua kiugaat, “Moses aglausimaruq, Iñuum aḡnaqtin avitchukkumiñuñ qaitchiqil-iun aglanñik avirritiksranik aullaqtilluḡuasiñ.”

⁵ Jesus-ñum kiuniḡai, “Moses qaitchiruq taavrumiña tillitmik pitchiḡiñiḡisun.

⁶ Aglaan aullaḡniñhani Agaayyun iniqsipman supayaanik iniqsipmiñiqsuq anutmik suli aḡnamik.

⁷⁻⁸ Taatnamik anutim unitkisigaa aapaniḡu aakanilḡu, aḡnamiknun ililuni atausinñuḡutikaasiñ. Tavra malḡuññaiḡutik aglaan atausinñuḡisirisuk.

⁹ Taatnamik kia-unniñiñ iñuum avitinniaqnaḡik Agaayyutim atautchimuktitaḡikkak.”

¹⁰ Isiqamiñ tupiḡmun maliguaqtaiñ apiqsrutqilḡiñiñigaa taavrumuuna.

¹¹ Jesus nipliutigai, “Kisupayaaq avitchumi aḡnaḡmiñiñ aasiñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akinñagluḡu aḡnaqqaqtin.

¹² Naagaqaa aḡnam avitchumiñuñ anutni aasiñ kasuutiluni atlamun taamna aḡnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutigai Ililgaurat

¹³ Ilanjisa iñuich ililḡaat Jesus-muutiniḡaich aksiquplugich. Maliguaqtaiñaasiñ iniqtiqasiñiḡaich iñuich tikuḡtriruat ililḡaanik.

¹⁴ Jesus-ñum ilitchuḡikamigich iluḡajiñiñigai. Nipliutiniḡai, “Ililgaurat uvamnuktichigik. Avriaqutaunagich ilinjiñun atakkii Agaayyutim anayyuqautaa anmaruq inñun atriqaqtuanun ililḡaanik.

¹⁵ Itqagisijun una! Taapkuu akuqtuqtuat anjaayquautaanik Agaayyutim ililgaurat akuqtuipmatun, kisimij taapkuu tavruragisirut.”

¹⁶ Tarra ilaan sagliriutikamigich ililgaaat, iliplugich arganji ilinjitfun agaayyutiniagai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuag

¹⁷ Jesus aullapqauraqman iñuum aqpaliqsruqhuni purviginigaa itnaqlugu, “Nakuuruuag ilisautrii, qanugluña piññaaktaaqatlasifñayaqpiq isuitchuamik iñuudigimik?”

¹⁸ Jesus-ñum apiqsruñigaa, “Suvaata atchiqpiña nakuuruamik? Atautchiññaq nakuuruq, taamna Agaayyun.

¹⁹ Ijisimagitin tillisauruat, ‘Iñuauqtuqnak, atlatuqnak, tigliktuqnak, saglunak, saglutaqnak, kamagilugu aapan suli aakan.’ ”

²⁰ Taavruma iñuum kiugaa, “Ijisautrii, iluqaisa tamatkua tupigigitka nutaullamniñaglaan.”

²¹ Tavra Jesus-ñum tautunñigaa piqpaksrilikon itnaqlugu, “Atautchimik inuñniqsutin. Aullagutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiñ qailugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilji umialgutiqagumautin pakmani. Aasiñ taatnaanikkuvich maligluña.”

²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuligñiqsuq, aasiñ aullagñiqsuq iñuñliuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qañiqtuagatagaluaqamigich nipluutiniñgai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiliksranañt Agaayyutim anjaayquautaanun.”

²⁴ Maliguaqtai quvigusunñiqsut taavrumiña nipliqman. Aglaan Jesus-ñum nipluutitqinñigai, “Iilgaaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiliksranañt Agaayyutim anjaayquautaanun.

²⁵ Qaganatlukkayaqtuq pikukтуруam isiliksranañt ‘Iraagun Mitqutim’ uumakña umialguruamini isigñiaksranañt Agaayyutim anjaayquautaanun.”

²⁶ Maliguaqtai quvigutchallapiagñiqsut, suli apiqsruaqsiplutin inmiknun, “Kiñami anniqsugisifñiqa?”

²⁷ Jesus-ñum qañiqamigich irigruññaqlugich nipligñiqsuq, “Iñuk anniqsugumiñaitchug inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaagitlaplugu.”

²⁸ Tavra Peter-m nipluutiniñgai, “Atañji, unitchikput sua uluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-ñum kiuniñgai, “Nipluutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinuniñmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunqamiñik, unniñ umialgutmiñik pigiluña suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuudigimi piyuaqsugaluanañgamiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuuaq iñuudiq sivuniñmi tikiumaraksrani.

³¹ Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisifñiqsut aasiñ aqulliuruat sivuligugutin.”

Jesus-ñum Pijatchiññigai Uqaqalli Tuqqutauniatigmiñiglu Anjtiqkkauligmiñiglu

³² Ukua igligniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulluqtuagñigai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlat iñuich maliqsruqtuat iqsililaktut. Aasiñ katitaallakamigich qulit malguich iñuugiaktigiruat uqautiaqsilginiññigai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun,

³³ nipliqhuni, “Atañji, Jerusalem-munñiaqtugut. Iñuum aatchuutiniñgai Iñiñña Iñuum qaukñitñun agaayuliqsusun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqqutaksraguñniññaagaat. Tavralli qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun.

³⁴ Taipkuu mitautigigisigaat suli tivvuaqtuglugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqqutkisigaat. Aglaan piñayaukun uvlut anjtiqkksilgitchuq.”

Aakauruam Injirsuaña

³⁵ James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqhutin, “Ijisautrii, apiqsruutiksraaqigiptigini pisullapiakkaptiknik.”

³⁶ Tavra nipluutiniñik, “Suqagukkaluqaqpisik?”

³⁷ Taapkuu kiuniñgai, “Aquppiqasrigukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpiñi suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumanu uvlumi aquvitkuvich kamañtuani atanguvipni.”

³⁸ Aglaan Jesus-ñum nipluutigik, “Ijisimaniñuqtiku apqusaagaksrautigikkaqa apiqsruqayaitpaluktutik taatna. Imiññauvitku qallun imigviksrautigikkaqa naagaqaa apqusaalññauvitku nanjinaqtuuaq apqusaagaksrautigikkaqa?”

³⁹ Taipkuu malguk nipluutigaak, “Piññaauruguk.” Jesus-ñum nipluutigik, “Iliptik ilumutun imigisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nanjinaqtuakun apqusaagaksrautipkun.

⁴⁰ Aglaan piksraqtuksraunitchuña kimik aquppiruksramik taliqpiñi unniñ saumimñi, aglaan Agaayyun qañiññagik taipkuu inik tamatkununa iñunñun itqanaiautikkagmiñun inigitquplugik.”

⁴¹ Atlat qulit tusaakamitruḥ iḥuaginīñīgach James-lu John-lu.

⁴² Jesus-ḥumli inḥimiñuutiniḡai aasiñ nipliutiplugich, “Iḥisimarusi aḡalatinich Jew-ḥuḡitḥuat aḡalanniḡlugaqtılaanḡatnik inḥuḡitñik, suli kamaḡniqsraḡisa naqititḥuuplugich.

⁴³ Aglaan taatnatun ittukuḡraunḡitḥuq akunnapsitñi. Kisupayaḡq kamaḡniḡukkumi akunnapsitñi savaktiḡiyumagiksi.

⁴⁴ Suli kisupayaḡq ḡaukḥusukkumi akunnapsitñi savautriḡuuyumaḡq iluḡapsitñik.

⁴⁵ Iḡñiḡa Iñuum agḡinḡitḥuq inḥuḡnun savautiḡyaḡuni aglaan savautriḡyaḡhuni suli ḡaitḡaḡḡuḡu inḥuḡḡi tasuḡsautiksrauplugu inḡuḡiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitḡipkaiñiḡsuḡ Bartimaeus-mik

⁴⁶ Jesus maliguaḡtiniḡu tikiuḡmaniḡsut Jericho-mun. Aasiñ aullalḡitñiamin Jericho-miñ ḡiñitlailaḡ inḡiulauraḡḡiaḡti aḡuppiñiḡsuḡ tumitḡaam saniḡaani, atilik Bartimaeus-mik iḡñiḡa Timaeus-ḡum.

⁴⁷ Qiñitlailam ilitḥuḡḡiḡamiḡ Jesus Nazareth-miu apḡusaḡaḡsiñiḡlugu tuḡḡuḡaḡsiñiḡsuḡ, “Jesus, kiḡuvianaḡ David-ḡum, anniḡsuḡtaurutin Agaayyutim akiḡsruutigiḡkanaḡ inḡiḡaanimma. Naḡligillaḡnianaḡa.”

⁴⁸ Inḡuḡiaktuat inḡiḡḡiḡaluaḡḡiḡaat nipaḡsaaḡuplugu, aglaan nipitusipsaaḡniḡsuḡ, “Kiḡuvianaḡ David-ḡum, naḡligillaḡnianaḡa.”

⁴⁹ Jesus nutḡaḡḡiḡami tiliñiḡai tikiutitḡuplugu. Tamatkua utlaḡniḡaat ḡiñitlailaḡ nipliuti-plugu, “Ḥuḡiatḡaḡḡiḡiñ, maḡkillutin. Tuḡḡuḡaatin.”

⁵⁰ Ḥuḡyaliḡḡaḡitluni maḡsrikamiḡ ḡuppiḡaḡḡiḡniḡutigalugu aḡpaḡsruḡniḡsuḡ Jesus-mun.

⁵¹ Jesus-ḡum apiḡsruḡniḡaa, “Suvaata akku tuḡḡullavinaḡ?” Qiñitlailam uḡautiniḡaa, “Iḥisautrii, ḡiñitlasitḡiḡukkalaḡtuḡaḡa.”

⁵² Uuma kiḡuaḡ, “Itḡanaḡnaniḡḡiḡniḡsuḡ ukpiḡsriḡipkun.” Tavrakḡatchiaḡ ḡiñitlasiñiḡsuḡ. Nakuḡsiḡiḡami maliḡutigaluḡuḡniḡaa Jesus.

11

Jesus-ḡum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniḡtun

¹ Qaniḡani Jerusalem Jesus iḡlauḡataiḡu ḡalliñiḡsut nunaḡḡiḡuraanḡnun Bethphagemun suli Bethany-mun ittuanḡnun inḡiḡani atiaḡḡtuam Olives-mik. Jesus tuyuḡaḡniḡsuḡ malḡuḡnik maliguaḡḡiḡamiñ nipliutiplugik,

² “Nunaḡḡiḡuramukkitik. Taamuḡaasi isipḡauraḡuptik paḡitkisigiḡtik pituksimaruḡq nuḡḡanaḡ natmaḡsiḡvium natmaḡsiḡvigiḡmailaḡ sivuani. Pituḡiḡlugu uvuḡnautiyatku!

³ Kia inḥuum apiḡsruḡḡatik suvaata pituḡḡiḡiaḡmaḡaan nipliutiḡumagiḡtik, ‘Ataḡuruam inuḡiḡaa aglaan utiḡitḡisiḡyaa ḡilamik.’ ”

⁴ Taapkuak tarra aullaḡniḡsuk. Paḡinniḡaak natmaḡsiḡvium nuḡḡanaḡ tumitḡchiani pituḡaḡtuḡaḡ paanani tupḡum. Tarra pituḡḡiḡaak.

⁵ Taatnalu inḥuḡiḡi ḡiḡaḡtuat tamaani nipliutiḡaik, “Ukuḡḡiḡ, suniaḡḡuḡu una pituḡḡiḡitku?”

⁶ Aikḡiḡsuak taapkuak kiggutiniḡsuk Jesus-ḡum tillisaatun. Inḥuḡiḡi taapku aullaḡtiniḡaich.

⁷ Taapkuak taamna nuḡḡaḡ Jesus-muutiḡlugu, aasiñ ḡuppiḡaḡatik mattaḡḡuḡik iliniḡaich taavrumuḡa nuḡḡaḡmun. Jesus natmaḡsiaḡsiñiḡsuḡ.

⁸ Inḡuḡiaktuat inḥuḡiḡ ḡuppiḡaḡatin siamitkaḡsiñiḡaich apḡtun, suli ilaḡnich akiḡuñiḡik napaḡḡtum navḡuḡḡuḡich ilḡiḡuḡaiñiḡsut apḡtun.

⁹ Inḥuḡiḡ sivuḡun Jesus-ḡum suli tamatkua aquaḡun niḡruaḡaḡsiñiḡsut,

“Hosanna. Naḡaḡlakput Agaayyun!

Uvvatuḡ Agaayyutim piḡiḡtiḡaḡliḡuḡ tikitḡuaḡ piḡusiḡhuni Ataniḡmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim piḡiḡtiḡaḡliḡuḡ taamna aḡalatchiaḡsiḡruaḡ pakma sivulliaptiktun David-tun.

Naḡakkauli Agaayyun ḡutḡiḡñiḡsrami ḡilaḡmi.”

Psalm 148:1

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-muñiḡsuḡ. Tavruḡaḡami isiḡhuni agaayyuvikpaḡmun,

ḡiñiḡtuḡaḡataḡaluaḡami aniñiḡsuḡ. Tanuḡaksiḡluni aullaḡniḡsuḡ Bethany-mun piḡatiḡiḡlugich qulit malḡuk maliguaḡtini.

Jesus-ḡum Pannaḡtitkaa Fig Napaaḡtua

¹² Uvlaakuḡman iluḡatinḡ pisuktuḡaḡaminḡ Bethany-miñ Jesus niḡisuliḡniḡsuḡ.

¹³ Tautuḡniḡaa asirisuuruḡaḡ napaaḡtuḡ uḡavaniñ akutuḡḡaliḡaḡniḡman. Tarra takuniḡaa asirritmanḡaḡiaḡḡuḡ. Tikitñiaminḡ suḡaḡnianḡitḡuḡ. Akutuḡḡaliḡhiñanik paḡittuḡ atakkii pukunḡaḡsiḡḡitlunisuli.

¹⁴ Jesus-ḡum nipliutiḡaa napaaḡtuḡ, “Kia-unniñ inḥuum asiaḡtuḡvigiḡḡikkumiñaitḡaatin pakmaḡnaniñaglaan.” Maliguaḡtiniḡ tusaanḡaat taatnaḡman.

Jesus-ḡum Suaḡtuiyañha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitñamin Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpañmun. Anitkaqsilǵıñıǵai tunisiullaqtuat suli tauqsıqsuktuat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulǵutqataqluǵıllu nigǵıvıich akiñik simmiqsugvıich suli aquppiutanıch tunisiullaqtuat tıñmiagruranik tullautiksauruanik,

¹⁶ suli kiñannıñ akiyaqtitchumiñaiñıñıǵaa tuniaksranik agaayyuvikpakuaglugu.

¹⁷ İlisautiniǵai iñuich, “Aglasımaruq,

‘Uvaña tupıǵa taiyuutiqaǵısi ruq
iñupayaat agaayyutaqtuǵıviatnik’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi irıqtuǵıvılıutiniǵıksi tiglinıaqtınun.”

¹⁸ Qaukñıch agaayulıqsıt suli aglaliqirit tusaakamıtrun taamna, pakaagıaqsıñıǵaat qanuq taimma piyaqquǵuklugu. Nuyuaǵılıutiniǵaat atakkı iluqatın iñuich quvıǵısuutıǵıpluǵıch Jesus-ñum ilısautıtutai.

¹⁹ Unnuksraaqman Jesus aullalǵıñıñıqsuq nunaaqqımiñ piqatıqaqñuni malıǵıaqtımıñik.

İlisaksraq Pannaqlıtuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Suli uvlaaǵuqman apqusaqaqamın taututqınıñıǵaat asırısıuuruuq taimña napaaqtuq. Pannaqlunıqsuq kanjıtuummaǵmi.

²¹ Peter-m itqaqtılǵıñıñıǵaa imña atuumaruuq aasıñ nipliutiqluǵu Jesus, “İlisautrı, asırısıuuruuq napaaqtuq piñıllaqsruqtıkan panıqtıǵıñıqsuq.”

²² Jesus-ñum kiugai, “Ukpiqsrisıtchi Agaayyutmik.

²³ İñumutun uqautıǵıpsı, Niplıutıǵıpsıuñ iǵǵıq, ‘Ki, nuutıtın ıǵıtaulıtın taǵıumun’ atumagısıplıaqtuq. Taamna nalupqınaitchuq. Ukpıǵıllapaǵıpsıuñ iluqnaugısi taatna atumagısınılıǵu, tavra savaañupkalhiñıaǵıksı.

²⁴ Taatnamik nipliqsunja, qanutchıpayaat kipiǵınuǵıtuǵıgıkkası agaayyutıǵıgıpsıgı ukpiǵıtchi akuqtuǵıñıluǵıch, suli pıǵıniagısi.

²⁵ Agaayyugıpsı, natqıgutımaagıumagısi ilagıkkası qanutchımik akıqñaqtuutiqaǵıñıgıpsı. Taatnaǵıpsı aapagıkkası pakmanı ittuam natqıgutımaagısiǵaası kılıuutıpsıtñik.

²⁶ [Natqıgutırsımaıtıkpısi iñunıñ atlanik aapası pakmanı ittuam natqıgutıyumiñaitmıǵaası kılıuutıpsıtñik.]”

Kimik Jesus Tuyuǵıriqaǵıñıpa?

²⁷ Utıtıqkamin Jerusalem-mun, Jesus isıǵıñıqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukñıch agaayulıqsıt suli aglaliqirit suli sıvullıuqtıǵıruat tikiñıñıǵaat

²⁸ apıqsruqlıǵu, “Kia aatchuqpatın aňalatchıñıǵımkı savautıplutın tamatkunıña? Kia sanıñkırıñıñıqpatın taatnatun?”

²⁹ Jesus-ñum kiunıǵai, “Apıqsruǵıniagıpsı atautchıñıñıñıamık apıqsruutmik. Kiulgugıpsıtña uqautıǵıgıpsı aňalatchıñıkun tamatkunıña savalgutılaamnik.

³⁰ Nakıtña John aňalatchıñıñıka ilaan paptaaqtıtchısılaañanık? Agaayyutmiñ naaga iñunıñ? Uqautısıtña.”

³¹ Taapkuu uqqaagıaqsıñıqsıt iñmiknun, “Kiugıptıǵu pakmankıtaunılıǵu nipliutıǵısiǵaatıǵı, ‘Suvaatamı ukpiǵıñıñıqıpsıuñ John’

³² Naagaqaa uqagıumiñaitchugıt aňalatchıñıha iñukmiqnısaunılıǵu.” İlinısa sıvuugıniǵıniagıch iñuich, atakkı iñupayaaq ukpiǵıpiagıñıǵaaq John sıvunıksrıqıraunıplıǵu.

³³ Taatnagılaqaqamın kiñıñıñıñıǵaat Jesus, “Uqautılıuıñıñıǵıptıñıñı.” Jesus-ñumli kiugai, “Uvañaptıuq uqautıyumiñaitmıñıñıǵıpsı nakıkña aňalatchıñıñıkuñja tamatkunıña savaaqatılaamnik.”

12

Atrıkusaun Nautchırriqiritıgıñ

¹ Tavralı Jesus uqautrıñıqsuq Pharisee-ñuruanık atrıkusaıtmık. “Unaguuq iñuk nautchııvıqaǵıñıqsuq. Nautchırriǵıvılıuǵıñıqsuq, sapukutchıqlıǵu avataaǵun, nivakhunı misuǵılıuǵıksramık, nappaıplunı nasıqsruǵıvıñımkı, tarraasıñ atukkırıtıǵıplıǵu nautchırriqrınun, Taatnaanıkamı aullaǵıñıqsuq unıasıksaumun nunamun.

² Katıchıñıñıqıspman nautchııvıqaqtıuq tuyuqagıñıqsuq savaktaaǵırukmanık atugaksraqtu-anun piñıñıaktaaksraıtmıñ aıtquplıǵu ilıñıtıñıñı.

³ Tamatkua taamna tıgukamıtrun anaıǵıñıǵaat, aullaqtıtıluǵasıñ saagailaaqlıǵu.

⁴ Una tuyuqatqınıñıqsuq atlamık savaktımık. Aasıası tamatkua atnıaqlıǵu nıaqaqun, aullaqtıñıñıǵaat uqapılıuıtıplıǵu.

⁵ Tuyuqatqılınıñıqsuq atlamık. Maatna tamatkua tuqunnıǵaat. Tarra iñuıǵıktuat atlat tuyuǵıkkanjı iñuum nanıtıtqatıpaqtaǵıñıǵıch, ilıñıch anaıraǵaqlıǵıch, atlat tuquttaqlıǵıch.

⁶ Uvvaguıq taamna nautchııvıqaqtıuq atautchımık iǵıñıqaǵıñıqsuq piqpagıkkagımiñik. Aqullııplıǵu tuyuǵıñıǵaa itnaqñunı, ‘Tamatkua taluǵıǵısi valukkaat iǵıñıkkıkaǵa.’

⁷ Aglaan taapkoa nautchiiriqirit inmiknun uqağniqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralgu-ruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’

⁸ Atugaksraqtuat tigguaqunigaat igñinja, aasiin tuqqutlugu iginnigaat taavrumaknja silataanun nautchiivium.

⁹ Qanuğniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchağlugich taapkoa nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuunun.

¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha:

‘Uyağak tuppipirit ayakkanat,

taamna uyağak piitchuillaqiaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaağigaa

suli quvinqaqtuanunasugigikput.’”

Psalm 118:22, 23

¹² Jew-nuplutinj sivulliuqtit ilisimaniğaat uqaqtuutigiqlugu atrikusautmik akikñahiqtinj. Taatnaqħuğ tigusuliqpiavsaağaluagñigaat Jesus maatna aglaan taluqsrağniqsut iñunñik. Aasiin qanuusiksraqaminj uninñigaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³ Jew-nuplutinj sivulliuqtit tuyuğiniğaiç ilanjich Pharisee-nuruat suli Herod-kuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutininik.

¹⁴ Tikiumakaminj nipliutiniğaat, ‘İisautrii, ilisimarugut nalaunñaruñutilaaqnik sugisunagñagu qanuq iñuich isummatiqatilaanaj. Suginjmigiñ iñuum suurautilaanja, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkanj. Maligutaksrakuagñaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi?’

¹⁵ Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliñianjtpisa?’ Aglaan Jesus-num ilisimaniğaa ukpinñuağutaat nipliutiplugich, ‘Suvaata uuktuaqpisitnja? Kiata aatchuqsitnja qinillaaksramnik maniñmik!’

¹⁶ Tamatkua aatchuqmatni maniuramik apiqsruğniğai, ‘Kisumik atriqagñiqa?’ Kiunigaat, ‘Caesar-mik.’

¹⁷ Jesus-num nipliutiniğai, ‘Utiqtitchumagiksi pigikkaña Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaña Agaayyutim.’ Tamatkuatarra quvigusuutiginiğaat nipliutipmatinj taavruminja.

Apiqsruun Anjpkakkautikon Tuquliğmiñ

¹⁸ Tavra ilanjich Sadducee-nuruat Jesus-munñiqsut, taapkoa nipliguuruaq tuquruat anjitiqñiñiplugich. İinjsa apiqsruğniğaat,

¹⁹ ‘İisautrii, Moses-num uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anun ilaqatiqatuaq tuqukpan qitungisilugu anutmik ilisimanağuniasiiñ tuquruam qitungağitilaanjanik.

²⁰ Uvva uqaqtuunurur itna, İlaatinuuq tallimat malğuiç aniaqatigiich. Anayukkium nuliagiliutiniğaa una ağnaq, tuqupluniasiiñ qitungigaluaqani,

²¹ suli tuglian nuliagiliutiniğaa taamna ağnaq aasiin tuqulgitluni qitungigaluaqani, taatnatunsuli pinayuaq.

²² Tarra taatnatunsuli tallimat malğuiç nuliaginiğaat qitungigaluaqatinj. Aqulliupluni ağnaq tuqupmiñiqsuqtuq.

²³ Taivrumanı anjitiqiliğmi makitqikkuminj nalliata nuliagisivaun? Atakkii iluqatinj tallimat malğuiç nuliaginiğaat.’

²⁴ Jesus-num kiugai, ‘Naluniqpisiun nalaunğiliqsi? Nalunigiksi Agaayyutim uqałha aglausimaruaq ilaanlu sanñja.

²⁵ Tuqunaruat anjitiqikkuminj atrigigisigaich isağulğich atakkii ilaqatniktuğit itchumiñaitchuq pakmani.

²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpigaanjiñi Moses-num anjitiqilikun tuquliğmiñ—Agaayyutim nipaa tusağnaqtuq ikualaruamiñ uqpigaaramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-num Isaac-numlu Jacob-numlu’.

²⁷ Kanjqsimaiñiqsursi. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiqlugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun.’

Kamanağniqsraqat Tillisit

²⁸ İlanjata aglaligiqirit tusaaniğaa Jesus-num uqautigikkaña Sadducee-nuruatnun. İitchuğiplugu Jesus-num kiggutillautaqalha apiqsruğniğaa, ‘Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqanjitñiñ?’

²⁹ Jesus-num kiugaa, ‘Una tilliñ piitchuillaqiaqtuq, ‘Naalağnisitnja, Israel-aagmiunuruasii, Sanñruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanguruq.’

³⁰ Piqpagiraksragigiñ Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñuutchipniñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ. Sivulliuuraksraq tilliñ tavrataamna.

³¹ Tuglia taatnatun, 'Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliqtun ililugu.' Atlamik piitchuq tillitnik kamanatluktuamik taapkuñakña.

³² Taavruma aglaliqirim kiuniğaa, "Iisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaq-tuqtavra atlamik.

³³ Iñuum piqpagiraksragigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ suli iluqaaniñ kanjqsimaliğmiñiñ, suli iluqaaniñ sayagikkağminiñ, suli piqpagilugu iñuuniaqatni iñmisun ililugu. Iuatluktuq tupiksriiruni taapkuñniña tillisiñnik tikiutriğmiñ niğrutinik suli atlanik tunillautiksranik Agaayyutmun."

³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-ñum nipliutigaa, "Ukpigiñhiñaağugniğniñ Agaayyutmun aňalatchiñiksran." Tavrakña Jesus apiqsruqausiksraiğniğaa.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus iisautriğmiñ agaayyuvikpañmi apiqsruğniqsuq, "Suvaata aglaliqirit nipliğagivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag, kinjviağiniplugu David-mun?

³⁶ David, aňalatlugu Ipqitchuam Irrutchim, itnağniqsuq,

'Atangum uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun
uvañnun akiñiñialhatnunağlaan uumigiritin.'

Psalms 110:1

³⁷ David-ñum iñmiñik taiguutiqaqpagu Atanguruamik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kinjviağitlaniqpañ?" Iñugağruich naalağnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ñum Kiliktuutigiğai Aglaliqirit

³⁸ Iisautriğmiñiñ nipliutigai, "Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturu-anik atnuğaaqhutinj suli iñuñnun pağlatqusuuplutinj tauqsigiñiağvinjñi.

³⁹ Katrağvinjitñi suli iñuich niğiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuanu aquppiutanjitñi.

⁴⁰ Ivayaqtuqmigaich ulğağnaat tupigikkañich, aasiñ agaayyuraalğupmiut sivisuplugu agaayñuñuakikun. Tamatkua tamarra anasiññuusiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñuñniñ."

Ulğağnaam Iiraña

⁴¹ Jesus aquvinniqsuq igluanun ilirrivium aasiñ tautuktuagaqsiplugich iñuich ilirruat ilirrivimnun. Iñugiaktuat umialguruat iliriqpañniqsut.

⁴² Piqaqmiñiqsuq naalgiiktuamik ulğağnaamik ilirruamik malğunnik susauraañnik mani-ayauraañnik.

⁴³ Jesus-ñum tuğluğniğai maliğuaqtini nipliutiplugich, "Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuag ulğağnaaq iliritluktuq tamatkunakña atlaniñ ilirruaniñ.

⁴⁴ Iluqatin atlat piksraqahutin ilirrut sippakuuqtuaqhutinj, ağlaan ağnaq piksraiññağmi ilirruq tamatkiqlugu iluqaan pigikkani iñuuniutiksraiğluqhuniñniñ."

13

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquğniñhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus aullaqaqsiñman agaayyuvikpañmiñ, maliğuaqtaan ilañata nipliutiniğaa, "Iisautrii qiniğun. Qanutun piññaqnaqtigivat makua uyağaiç marrumani agaayyuvikpañmi!"

² Jesus-ñum kiugaa, "Quvigusuutigivigich makua kamanaqtuat tupqich qiriikkatin? Kisiñnuqtaqagumiñaitchuq uyağañmik qalliani atlam ulğutañianjitchuamik."

Jesus Sivuniksriqiruq Ihuñliuğutniglu Piyuaqsiutiksramiglu

³ Aquppiuqtuaqhutinj Jesus-lu igğiñi atiqatuaq Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ñumlu, John-ñumlu, suli Andrew-m apiqsruğniğaa kisiñnuutiplugu,

⁴ "Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniqpa?" Suli sukun ilitchuqutigun ilitchuğigisivisa iluqagmij tamatkua atuumaaqsikpata?"

⁵ Jesus-ñum uqaqsiniğai, "Qaunagiyumausi; kismun iñuñmun kinnipkağniqasi!

⁶ Iñugiaktuat tikiumagisirut atuglugu atiga nipliğutin, 'Uvaña Christ-ñuruña'. Kin-nitñiñkisirut iñugiaktuanik.

⁷ Ihuñliuğniqasi tusaqsraqağupsi añuyañmik maani naagaqaa uñasiktuani. Ağlaan isukhitchumifairgaqtusuli.

⁸ Nunaaqqich akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqqich, suli atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna iliqsragisiruq atlakaagiiñi nunani. Itkisipmiuq niğisunñaq suli ihuñliuq. Tamarra tamatkua aullağniisaagigisigai nagliksaalhum.

⁹ "Ağlaan qaunakkiagikkumausi ilipsitñik. Qaitqatagisigaasi uqaqsittaqtitchirinun, suli ipiqaqtuğisiyaasi katrağvinjñi. Tikiutigisigaasi kavanauruanun umialguruunlu pisigilunja. Tavra piviksraqağisifiqsusi ilisimaraulusi.

¹⁰ Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağigisigaat tusaayugaagiksuaq iñuñnun nanipayaaq.

¹¹ Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvijnmun isumaalusunqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrumanı İpqıtchuam İrrutchim ilısautigisigaasi nipliutiksrapstñik. Tavra nipliutigiymagiksi. Taamna İrrusia Agaayyutim uqağisıruq ilıpsıgun; niplıayumiñaitchusi.

¹² Anıaqatiñuruat qaitqatalıgısıgaıch anıaqatiñın tuqqutaksraulugich, sulı aapagıkkatın ıgñıgıruat. İlılgaat akikñaqtulıgısıgaıch anıayuaatın unniñ tuqqutaksraulugich tamatkua.

¹³ İñuıch nanıpayaaq uumıgıgısıgaasi pıgilunı. Aglaan Agaayyutim annıqsuğısıgaa sıvut-mulguruaq ısuanunaglaan.

Tatamnapiğataqtuaksraq

¹⁴ “İñuk ağılırıuaq ukunıñı kanıqsılı! Tautukkisigiksi nağğunallapiğataqtuaq qıkağuni tavrani qıkağvıksrağvıgıñısagmıñi. Taıpkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qımakku-maut igğıñun.

¹⁵ İñuk innıgumi tupqum qaanani isıgñıaqani saagakrsraqsıuğıağuni tupqum ilıuanıñ.

¹⁶ Sulı taamna qakma nautchiıvıñmi utıgñıaqani saagağñıağuni atnuğaaıñik.

¹⁷ Qanutun tatamnaqtıgısıgısat tamatkunani sıñayıauruani sulı miluktıchıruani taıpkunani uvluni.

¹⁸ Agaayyumuusi qımagvıksraqsı ıgıtqulugu ukiumi.

¹⁹ Taıpkunani uvluni iñuıch naglıksaatullapiğñaıqtut qañapanıñıaglaan Agaayyutim nuna iñıgataqmagu. Aasıñ taatnatun naglıksaaqtıgıtıkkumiñaitchut aquagun taavruma.

²⁰ Aasıñ Atangum ilaññaqtaañısuaqpagıch taıpkua uvlut kiña iñuk annıqsukkaıyumiñaitchuq, aglaan pısigilugich pıksraqtaagıkkañı ilaññaqtaagısıgı taıpkua uvlut.

²¹ Taimanıgun kía iñuum uqautıkpasi, ‘Atañı, uvva Christ-ñuruuaq Agaayyutim akıqs-ruıtıgıkkañı’ naagaqaa uqautıkpasi ‘Atañı, ilaa taimña’, ukpıgıñıaqnagıch.

²² Annıqsuqtıñın sulı sıvunıksrıqırıñın uat ilıgısrut savaanıglu quvıqnaqtuanıglu. Taavrumuuna kinnıñıağñıgaıch Agaayyutim pıksraqtaañı pısağıyumiñagumısıgı.

²³ Taatnamik qaunatqıağıkkumaısi! Kilıkkıpsı sıvuani tamatkunıñı iluqanjıñik pıñıñıñısa.

Agğılha İgñınan İñuum

²⁴ “Taıpkunani uvluni, pianıkpın taamna ilııllıuğıtıqpak, sıqıñıq taaqsıgısıruq,

sulı tatqıq qaumagıñıgıgıni.

²⁵ Uvluğıat katakkısrut qılñımiñ,

sulı qaummatıpayaanı sılam nuktıtaulutın inımiñıñ.

Isaiah 13:10; 34:4

²⁶ Taivrumanı uvlumi iñuıch tautukkisigaat İgñını İñuum agğıqsuaq nuvıyakun pıqagıni kamañıaqtuamık sanıñmık kamañıtıuummagmı.

²⁷ Taamna tuyuqagısıruq isağulıñnik katıchıtıyaqtuanık ataıchımun Agaayyutim pıksraq-taagıkkañıñik nakıñapayaaq.

İlısaaksrañı Asırıtıaitchuam Napaaqtum

²⁸ “İlısaaqagıtıchı asıavıqutıñıñ, itnaqhuni, naurıuraq nauñuraaqısvaalukman qıñıgnaqsıuraaqıspmata akutuqpalıksrı ilısimarağıgıksı pıngaañ qallıñha.

²⁹ Taatnatuntuuq, tautukkusıgık tamatkua atuumaruat ilısimagısıgıksı ısuksram tıkiu-maaqsıñha.

³⁰ İñumun nipliutıgıpsı, ukua iñuıch tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtıñıñı iluqaan tamanna.

³¹ Qılıaglu nunalu pııgısıruq aglaan uqalıtkı pııgumiñaitchut.

Pıvıa Agğılksrañan İlısımaraıtchuq

³² “Kıa-unniñ iñuum nalugaa taimanıgun İgñınan Anıutım qakugun agğılksrañı, uvañı unniñ isağulıgıch ittuat pakmanı nalugaat, aglaan kısımi Aapaa ilısimagaa.

³³ Qaunatqıağıksılısı, itqummaağıkkumaısi, atakkıı nalugıksı sumı atuumalıksrañı.

³⁴ Atrıqıaqtuq umalıñmık aullaqtuamık uñasıksuamun nunamun unıtchıplıni tupıgımiñik. Sanıksrıñıñıgaa pırigıkkani savaaksrañanı, tilıplıguasıñ talum munaqsraa qaunatqıağıquplıgu.

³⁵ Taatnamık itqummaağıkkumaısi atakkıı nalugıksı qakugu anıayuaqña tupqum ag-ğılksrañan, unnuamı naaga unnuagruamı naaga uvlaatchauramı unniñ uvlaamı.

³⁶ Agğıgumi tavrakñatchıaq paqıñıtchumagaası sıñıgısi.

³⁷ Nıpliutıgıkkaga iluqapsıñun sıvuani uqautıgıgıga iñupayaanun, İtqummaağıkkumaısi!”

14

Sivunniugun Tuqutchkulugu Jesus

¹ Atuumagaluaqtitnagik malguk uvluk Jew-nurut niqipagvikaanatalu atilik Apqusaakkauhigmik sulini ghata puvlaksignigilaamik qaqquumik, qaukkinjisa agaayuliqsit sulini aglaliqirit pakaaginigaat qanugimna tigusuklugu Jesus irigaqtugutin tuqulluguasiin.

² Aglaan ilinich niplighiqsut, "Niqipagvikaam uvluanini taatnagnianjitchikput. Inuich aupatchakpiaqtut."

Jesus Tipragiksakkauruq Bethany-mi

³ Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-num atnighnaituqaqtuam auyugaqtuamik. Aasini niqipkaqlugu agnam tikiññigaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruqutmik atigaqtuamik Nard-mik. Taavruma anmagñigaa nakasrunjanu kuviklugu uqsruqun Jesus-nun niaquanun.

⁴ Inajisa inuich ihuaginilghinñigaa aasini avatmun nipliqhutin, "Suvaata una piilaamun uqsruqun atuqpa?"

⁵ Tuninayaqtuq qaaniqlugu pinjasut kavluutit taalanik aasini qaiqlugu manik naglinnaqtuanun. Taatnaqhutin uqapiluktut akiknaqlugu agnaq.

⁶ Jesus-nun nipliutigai, "Suginaiqsium! Suvaata ihuilliuqtitpisiun taamna agnaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvanun.

⁷ Naglinnaqtuut itchagataqtut. Taimma qanutun savautilhiñaugisi nakuuruamik piyumiñagupsi, aglaan nayuutihaiñagumiñaitchuna.

⁸ Agnaq savaaqaqtuq piyumiñakagmiñik. Tipragiksagaa timigikkaaga itqanaiyautiplugu iluvikkauksrananun.

⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagikpatrun tusaayugaagiksuaq inuich uqautigigisigaat nalupqinaiglugu agnam taavruma taatnaaha itqakkutaaluniasii ilaanun."

Judas Aniqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilanaj qulit malguich maliguqaqtit, utlautiniqsuq qaukkinjifun agaayuliqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilinjitfun.

¹¹ Tusaakamitrun quviasulighiqsut, sulini akiqsruqñigaa aatchuguklugu maninñik. Tavrana Judas utaqqiagsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuqnaqsilugu.

Jesus Niqigatauniqsuq Maliguqaqtimiñi Niqipagviani Atilinmi Apqusaakkauhigmik

¹² Sivullipiami uvluanini niqipagvikaam puvlaksignigilaamik qaqquumik ipnaiyaaq tuqqutauruqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkauhigmun. Jesus-nun maliguqaqtaiñ apiqsruqñigaa, "Nanili itqanaiyauqvusigut niqipakiksrapitnik atilinmik Apqusaakkauhigmik?"

¹³ Jesus-nun tuyugigik malguk maliguqaqtinini nipliutiplugik, "Nunaaqquimukkitchik. Tavrani paaqisigiktik inuk saagaqtuq qikumik imiqagvinmik. Malikkumagiktik.

¹⁴ Napmun isiqpan nipliutiyumagiktik tupilik, "Ilsautri nipliqsuq, nanili iniqaqpich nigqiviksrammik ipnaimik atilinmik Apqusaakkauhigmik piqasigiluna maliguqaqtimnik?"

¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagvinmik inituruamik qulligmi inimi itqanailaamik inuqsranaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut."

¹⁶ Jesus-nun maliguqaqtai aullaqtut nunaaqquimukhutin. Paqinnigaat niplihata taatnatu-piaq, itqanaiyqhutin niqipagviksramun atilinmun Apqusaakkauhigmik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malguich.

¹⁸ Niqipkaqlugich Jesus-nun nipliutigai, "Ilapsisamma niqiatigikkagma aatchuutigigisi-gaana."

¹⁹ Taapkua aliasulighiqsut nipliutiplugich atausiuttaqhutin, "Uvana pivina?" atlatsuli, "Naaga uvana?"

²⁰ Jesus-nun kiunigai, "Ilapsisamma qulit malguuplusi ituuasi misuqsigatigikkagma puggutamiñ.

²¹ Inuk agaayyutitnaqtauruq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraglugu aglausimaruq ilaagun. Naklin inuk tamna aatchuiruq Inunmik agaayyutitnaqtauruamik! Ihuatlukayaqtuq taimani anijitchumi."

Atangum Nullautchigva

²² Tamatkua nigilgataqtitlugich Jesus-nun tiggumiplugu qaqquq quyyatipluguasiin avguqlugu qaiññigaa maliguqaqtimiñun nipliqhuni, "Tigulugu nigqisiun, taamna timiga."

²³ Jesus-nun tigukamiun qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsillaavigipluguasiin.

²⁴ Nipliutigai, "Una auga maqiruaq inugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim talugniqsuqñigaa akiqsruutni.

²⁵ Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuna asiam misuguanik taivrumunagaaglaan imiqviksramnun nutaakun anayuuqautaanini Agaayyutim."

²⁶ Tavra atuanikaminj atutnrik aullağniqsut iggimun atilijnmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruiq Peter-m Piilağniathanik

²⁷ Jesus-ñum nipliuṭigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigilunja. Atakkii aglausimaruag,

“Tuqqutchirunja munaqsririk,
taatnamik ipnaich siamitkisirut.”

Zechariah 13:7

²⁸ Aglaan kiñuagun anjitiqianikkuma aullağisirunja sivupsitñi Galilee-mun.”

²⁹ Peter-m nipliuṭigaa, “Iluqatij unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchunja.”

³⁰ Jesus-ñum itnağniğaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalğuaṭağaluaqnagu malğunjaaglaan piilaagutigiğisigikma piñasuniaglaan.”

³¹ Aglaan Peter nipliusuq qapinjaiqhuni, “Tuqulunjaunniñ nayuğniagikpiñ. Piilaagiyumiñaiqpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliqmiñiqsut iluqatij.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³² Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñaminj nunagiksaanjanun atilijnmun Gethsemane-mik nipliuṭigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyatillunja.”

³³ Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, sulii John. Uqumailiullapiagñiqsuq naglinjaqsipuniunniñ irrutchiğmigun

³⁴ nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumailiullapiagñiqsunja. Alianam pisağiñiñaaṭağalunja. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasillağlunja.”

³⁵ Taavunjaṭaallakhuni sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaağunjitluni piñağumiñaqpan.

³⁶ Itnağniqsuq, “Abba, Apaan, suapayaaq aṭalatkñ piiqugaluağiga nagliksaağutiqpak uvamiñ. Aglaan pisulhiñ atuumayumuq, pisuligijnlaapkun.”

³⁷ Jesus-ñum utiqami paqitlugich siñiktuat nipliuṭiniğaa Simon Peter, “Simaan, siñikpich? Munajiraallakkumiñaiñiqpichunniñ akkuvauraq?”

³⁸ Tavra nipliuṭilgiñigai, “Siñijniasunjaqasi agaayulusilu, ukpiqrsisainjitchumausili uukuakkaugupsi. Iñuk ilumutun piyummatiqagağaluaqhuni irrutchiğmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.”

³⁹ Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyaqhuni sivuanisun.

⁴⁰ Utiqami paqilgiñigai siñiktuat, irratinj uisalguililaklugichunniñ. Taatnamik ki-uqausiksraiñigaaṭ.

⁴¹ Utiqami piñayuakni nipliuṭiniğai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsigusu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutauliksrana iñuum Iğñinan tikitchuq aṭalatağiyumiñaqsipulugu killuliqirinun.

⁴² Makillusi, utlaglavut, atanji tunirigikkağa imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniğaaṭ

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilanjat qulit malğuiç maliguaqtañ tikiñniqsuq. Aggiquasiqhuni iñuğiaqtuanik iñunjik, saviqaqhutinj sulii anautchiraqhutin. Qaukijnich agaayuliqsit, aglalqiritlu sulii sivulliuqtigruat tuyuğiniğaiç.

⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuum ilaanik qaiñniğaa itnaqhuni ilitchuğipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkağa, tavra ilaanjuğisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguañ qanagilugu.”

⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiñ Jesus nipliuṭiniğaa, “Iñisautrii,” kuniklugu.

⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguqlunjaṭ.

⁴⁷ Iñanjata maliguaqtañ qichaqtuam amuliqamiñ savikpani anauniğaa savaktaat qaukhata agaayuliqsit, siutaiqsidugu.

⁴⁸ Jesus-ñum nipliuṭigai, “Suvaata tigutyapqisitña savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqduktaaunasuğivisitña?

⁴⁹ Uvlutaugağipman agaayuvikpañmi iñisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitña, aglaan aglaksimaqtuq taatna Agaayutim uqağhani ittukraupluni.”

⁵⁰ Tarrali maliguaqtañ iluqatij suksraaqhugu qimanjiqsut.

⁵¹ Nukatpiag, maliguaqtañ ilanjat, atnuğaaqagñiqsuq qalipqaañiñamik. Tiguliqsaqmani-tuuq

⁵² qalipquani unitlugu qimanjiqsuq atnuğaunnani.

Jesus Uqaqsittaagviñmi

⁵³ Taapkuu tigusiruat pituigun tasiuğniğaaṭ Jesus qauklatnun agaayuliqsit, katimaruan iluqatij qaukijnich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglalqiritlu.

⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq unjasiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpañan agaayuliqsit qaukhata. Aquppiqataunikuq qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikuñmi.

⁵⁵ Qaukijnich agaayuliqsit sulii iluqatij uqaqsittaagtitchirit pakaqagñiqsut agvisiksraniç akiknağlugu Jesus tuqqutçuklugu, aglaan paqitçitñaiñiqsut.

⁵⁶ Iñugiaktuat ilisimaraugaluqaqtut akikñaqhugu, aglaan ilisimaruaruat atinjtqataqtut.
⁵⁷ Tavra ilisimarit ilañich makinniqsut akikñaqhugu nipliqhutin,
⁵⁸ “Tusaagikput nipliqman, ‘Piyacquqisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruuq argañnik, aglaan piñayuakkun uvlut nappaiñiaqtunja atlamik iñiqtaunjtchuamik argañnik.’”
⁵⁹ Ilisimaritunniñ taapkua piqasiutlilginiñiqsut taavrumuuna.
⁶⁰ Qaukhiat agaayuliqsit makinniqsuq sivuqaatni. Tarra apiqsruñigaa Jesus, “Kiggutik-sraitpiun una ilisimarit uqağikkañat akikñaqhutin?”
⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqañitluni sumik.
 Apiqsrutqilginiñigaa qaukhiata agaayuliqsit nipliqhuni, “Christ-ñuvich, Iğñinja Nangakkauruam Agaayyutim?”
⁶² Jesus-ñum kiunigaa, “Tarra, Ilaañuruña. Tautukkisigiksi Iñuum Iğñinja aquppikpan taliqipiani Sanjipayaalgum qiniğisiplugu atqaqpan nuviyakun qilañmiñ.”
⁶³ Qaukhiata agaayuliqsit aliktuñigai atnuqaani nipliqhuni, “Inuqsrañaiqsugut ilisimaruksramik!”
⁶⁴ Tusaagiksi uqağniqluutaal! Qanuq sivunniğniqisi?” Iluqatin katimaruat tuqputak-srağugniqaat.
⁶⁵ Ilañjisa tivvuaqtuqlugu, irrak matuqqaqqlugik anaumikkaat apiqsruqlugu, “Ki, nalautchağiñ kimun anaumiktilaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattanigaaat.

Peter-m Jesus Piilağigaa

⁶⁶ Peter ititlugu silataani uqaqsittaagvium tikiñniğaa ağnam savaktaan qaukhiata agaayuliqsit.
⁶⁷ Uuma tautukamiun naniaqtuqaqtuq inmiñik ilisaqhiğniğaa nipliutiqlugu, “Ilvittuuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!”
⁶⁸ Peter piilaqtiqtuq, “Naluruña. Kanjicsimanjtchiga qanutchimik uqaqtilaan.” Nuktaaqti-tlugu aqargiqpak qalğugniqsuq.
⁶⁹ Suli ağnam taututqilginiñamiun nipliutiniğai tamatkua qichaqtuq, “Uvvauna ilagipmikkañat.”
⁷⁰ Peter piilaatqilginiñiqsuq. Kinuagunsuli qichaqtuq tavrani nipliutiniğaat Peter, “Illumun ilagigaatin Galilee-ğmiunjuqlutin.”
⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñnuqsagliña uqañitkuma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaña taavruma añutim.”
⁷² Tugliqiluglu aqargiqpak qalğugniqsuq. Peter-m itqağniğai uqağikkañi Jesus-ñum, “Aqargiqpak qalğugtağaluaqnagu malğunniaglaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” Itqaqamiun taamna qiaqaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniğaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqağmiñ uqaqsittaaqtitchirit katimaniqsut sivunniughutin. Tamatkua Jesus qiliqtinnigaaat. Qilğutilik tasikuaqlugu Pilate-muutiniğaat kavanauruamun.
² Pilate-ñum apiqsruğaa, “Uvva Jew-ñuruat umialgivatın?” Jesus-ñum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.”
³ Qaukñich agaayuliqsit pasiugniğaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumak-sriñniğniqsuq.
⁴ Pilate-ñum apiqsruqlitkaa, “Kiggutiksraiñniqich? Qanutunaglaan iñugiaktautigeruanik pasiuppatin!”
⁵ Jesus nipliñgitchuq. Taatnamik Pilate quviğusunniqsuq.

Jesus Tuquruksrağugaa

⁶ Ukiupayaqman Jew-ñuruat niğiqpavikaatni atilini Apqusaakkauğmik Pilate annak-titchirağniqsuq atauchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiñ.
⁷ Akunğatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuqaqaturuuq taapkua añuyakmata akikñaqhugu Roman kavamañatnik.
⁸ Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qasriliqsiñiğaat pituiquplugu isiqtaq pirağiliğmisun sivuani.
⁹ Pilate-ñum kiugai, “Pituiğitquvisitña Umialgatnik Jew-ñuruat?”
¹⁰ Iitchuğiniğaa qaukñjisa agaayuliqsit qaitchiñhat Jesus-mik siqñataqaliğmiktigun.
¹¹ Aglaali qaukñich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuñnik Pilate-ñum pituiğitquplugu Barabbas-mik.
¹² Pilate kiugai, “Qanuğisiñiqpigu una taiguutiqaqtuq Umialgatnik Jew-ñuruat?”
¹³ Iluqatin iñuich nipliaqpanniqsut, “Kikiaktuutili!”

¹⁴ Pilate-ŋum apiqsruŋiŋai, “Suvaata? Savamaq̄luqaqpa?” Aglaan iñuich nipliaqpaural-lapiaŋniqsut, “Kikiaktuutisiun!”

¹⁵ Pilate-ŋum quyalisuklŋgich iñuich pituiŋiŋiŋaa Barabbas ilinjitñun. Qaitkamiun Jesus aŋuyyiuqtimiñun tilifiŋai, “Ki, ipiŋaqtuqsuŋ! Kikiaktuutinaqsiruŋ.”

Aŋuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Aŋuyyiuqtit itqutiniŋaat Pilate-ŋum tupiqpaŋanun, aasiñ katitquniŋaich atlat aŋuyyiuqtit, ¹⁷ atnuŋaaq̄lugu akisruanik kaviqsaamik sulii niaquusiplugu kakitlŋŋanik aasiñ iliplugich niaquanun.

¹⁸ Kamaginŋuaŋniŋaat sivuŋaani nipliqhutin, “Uvvaguusq̄ Umialgat Jew-ŋuruat!”

¹⁹ Anaullaŋniŋaat niaquagun anautamik sulii tivvuaqtuq̄lugu sitquŋvigiplugu sivuŋaani Jesus.

²⁰ Mitautigianikamitruŋ mattaqtinniŋaat kaviqsaaq̄ silatiŋuaq̄ atipkaq̄luguasiñ ilaan atnuŋaaniŋik. Tavra aullautiniŋaat kikiaktuutiviksraŋanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniŋutamun

²¹ Uvvaguusq̄ iglaullaŋmin aŋuyyiuqtit paaŋniŋaat iñuk atiqaq̄tuaḡ Simon-mik utiqtuaḡ nunaaq̄q̄imun. Nunuriŋiŋaat iq̄sruq̄plugu Jesus-ŋum kikiaktuutriviksraŋa. Taamna Simon Cyrene-naŋmiu aapaŋak Alexander-mlu Rufus-ŋumlu.

²² Tikiutiniŋaat nunaŋanun taiyuutilinmik Golgotha-mik mumiutiqaq̄huni “Niaqum Saunŋa.”

²³ Imiksritkaluaŋniŋaat asiam misuŋanik avuplugu suŋaŋnitchuamik. Aglaan Jesus iminŋiŋiŋaa.

²⁴ Tamatkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuŋniŋaich atnuŋaani aasiñ saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraq̄plugu.

²⁵ Nine-aklaaq̄man uvlaami kikiaktuutiniŋaat.

²⁶ Aglaich pasikkusianŋi ilifiŋaich niaquan qulaanun itna aglaklŋgich, “Umialgat Jew-ŋuruat.”

²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malŋuk tiglinniaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani sulii ilaqataa saumiani.

²⁸ [Sivuniksriq̄rim tarra Agaayyutim uqaŋha immiumaruq̄, “Irrutiniŋaat savamaq̄lukuatun.”]

²⁹ Iñuich apgusaq̄tuat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanŋatinik Jesus-mun, “Aa! Uq̄aŋuuruatin piyaq̄q̄ulhiŋauniplugu agaayyuvikpak aasiñ nappatq̄iḡlugu pinasuni uvluni,

³⁰ ki, anniq̄suŋiñ ilipnik, aasiñ atq̄aŋiñ sanniḡutamifiñ.”

³¹ Taatnatuntuuq̄ qaukl̄inisa agaayuliq̄sit piqasiq̄hutin aglaliq̄irinin mitautigigaat, “Una anniq̄suiraq̄tuq̄ atlanik, aglaan inmiŋik anniq̄sulguŋitmiŋiq̄suq̄.

³² Ki, Christ, Umialga Israel-ŋum, atq̄aŋutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpiŋiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviaŋutiniŋaak.

Jesus Tuquruq̄

³³ Uvluḡ q̄itiq̄quq̄man taaq̄siŋiq̄suq̄ nunapayaami.

³⁴ Three-aklaaq̄man Jesus nipitusiŋiq̄suq̄, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiq̄aŋhuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suq̄utiginḡiq̄pina?”

³⁵ Ilaŋich tamatkua q̄ichaqtuat tusaakamiun nipliq̄sut, “Atanŋi, tuq̄luŋaŋaa Elijah.”

³⁶ Ilaŋat iñuich tiguliq̄amiun allaqtiḡun qilamiksruaq̄huni misukt̄iq̄lugu misuq̄q̄mumun, isautchiq̄siq̄lugu ayaupp̄inmik qaq̄luukkun aktuq̄lugu nipliq̄huniasiiñ, “Ki, q̄iŋiŋumagikput Elijah agŋiŋisipmagaan atq̄autiŋyaŋlugu.”

³⁷ Jesus nipaalaliq̄huni tuq̄uniqsuq̄.

³⁸ Talukuyaaq̄ agaayyuvikpaŋmi siiks̄iŋiq̄suq̄ tatpichakŋa takanunja taatna.

³⁹ Tavra aŋuyyiuqtit qaukiat q̄ichaqtuaq̄ Jesus-ŋum qaninani tuq̄pman nipliḡniqsuq̄, “Iumutun taamna aŋun iḡniŋiŋiŋiŋaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiŋiq̄sut aŋnat tautukuat uŋavaniñ, ilagiplugich Salome sulii Mary Magdalene sulii Mary, aakagikkanak taivruma kamanaiŋiŋiŋisram James-ŋum sulii Joses-ŋum.

⁴¹ Tamatkua piqasiŋuŋniŋaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat aŋnat malinŋaŋat Jerusalem-mun.

Jesus Iluviŋiŋiŋaat

⁴² Unnuksraaŋuraaq̄man Joseph Arimathea-ŋmiu tikiŋiŋiq̄suq̄. Uvva uvluaani sivuani Jew-ŋuruat miŋuiqsiaŋviat piuḡ.

⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiq̄huni utlautiniqsuq̄ Pilate-mun. Injaŋiŋiŋaa Jesus-ŋum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulluqtiḡruanuniqsuq̄ niŋiŋuqaŋniqsuq̄ aullaŋniŋiŋiksraŋanik aŋaayuaq̄taanik Agaayyutim.

⁴⁴ Pilate quvigusunniqsuq Jesus tuquaniktigñiqman. Tuqluğniğaa anuyyiuqtit qaukhat apiqs-ruqluğu tuquaniktigñiqmagaan.

⁴⁵ Tarra ilitchugianikamiun taavrumakña anuyyiuqtit qaukhatniñ Jesus-ñum tuqqutillaña, qaitkaa timaa Joseph-mun.

⁴⁶ Joseph tauqsigñiqsuq ukilhaagiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqluğu ukilhaagiksaamik ilinñigaa iluviliuqtamun uyağañmi. Aksrakluğu uyağañmik taluniğaa taamna iluviiq.

⁴⁷ Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qinñigñaak napmun ilinñiaqmanjaan.

16

Jesus Anitqisusq Tuquligmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiağviat qaanjaniqman, Mary Magdalene suli Mary aakanja James-ñum suli Salome tauqsigñiqsuq tipraqiksaanik uqsruqtigñuqluğu Jesus.

² Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaa tikitchut iluvigmun nuayasriuraqmiiğlu siqinñiq.

³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiami aksrakkisivaun uyağak paananiñ iluvğum?” (Atakkii uyağak anjigaluaqtuaq).

⁴ Tavrakña tautunñigaa uyağak aksraksimaanikluğu.

⁵ Tavra ağnat isigñiqsuq iluvigmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraaqtuuaq taliqpian tunjaani atnuğaaqahuni takiruamik qatitqaaamik. Quvigutchañniqsut.

⁶ Aasiin nukatpian nipliutigai, “Quvigusunjaqasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauraaq. Agaayutim anitqisitkaa. Uvani ingitchuq. Qinñiqsiun nallavia.

⁷ Aglaan uqautityaqsigig maliguaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-munñiaqtuq sivupsitñi, taamani tautukkisigiksi tuvragluğu uqauttutaa ilipsitñun.’ ”

⁸ Tarra uninñigaa iluviiq qilamik. Tatamitpaitlutin uuliksiñiqsuq. Niplinñiqsuq inñunmun apqutmikni iqstchakpaitlutin.

Jesus Sagvicsusq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaa, sagvigñiqsuq sivul-liuplugu taivrumunja Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiñ tallimat malğunñik.

¹⁰ Taavruma utlanñigai piqatigisuukkanja Jesus-ñum kiñuvğuruat qaiplutinlu.

¹¹ Uqautinñigai Jesus inñuniplugu suli tautunñiplugu. Tamatkua naagatai kiñuvğuruat tusaakaminj ukpiginñiqsuq.

Jesus Sagvigñiqsuq Malğunñun Maliguaqtinun

¹² Kinuagun Jesus sagvimiñiqsuq iglaatun ilipluni malğunñun ilanñiknun aullaqtuunñun nunaaqqimiñ.

¹³ Tavrakñatchiaq utigñiqsuk. Uqauraqsiniğaluağniqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiginñimñigai.

Jesus Sagvigñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliguaqtinun

¹⁴ Kinuagun Jesus sagvimiñiqsuq taapkununja qulit atautchiñun niginiñiaqtitlugich. Suakatağniğai ukpiqsirilguilhatigun pitchigilhatigunlu atakkii ukpiginñitlugich qinñiqtuat ilaanik kinuagun anitqilhan.

¹⁵ Nipliutigai, “Aullağusi luqaanun nunamun, quliaqtuağiyumagiksi tusaayugaagiksuaq anniqsugijakun iluqaitñun inñunmun.

¹⁶ Kisupayaaq ukpiqsirruaq suli paptaakkauraaq anniqsugisiruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsirñitjichuaq suksraunñiqsaugisiruq.

¹⁷ Tamatkua ukpiqtuat piqagnaqtut ilitchuqutainñik sanñim taavrumuuna: Atuqluğu atiga anittağisirut irrusiqlunñik suli uqatlagisirut atlakaagiiñik uqqanik.

¹⁸ Tigugaluaguminj nimigianik unniin imigaluaguminj tuqunamik nuyuağnamiyumifaitchut. Iligisigaich argagikkatinj atniğñaqtuanun aasiin tamatkua ihuaqsilutin.”

Jesus Aullautrauruq Qilanñun

¹⁹ Kinuagun Jesus-ñum Atanğum uqaqatigianikamigich, Agaayutim aullautiuraa-gaqsiniğaa pakmunja aqvutitluguasiin taliqpiniñi tunjaanun.

²⁰ Maliguaqtai aullaqhutinj quliaqtuağniqsut tusaayugaagiksuaamik nanipayaaq. Atanğuruam savaqatiginiğai nalupqinaigtuplugu uqauttutaat ilumun itilaanñik quvinqaqtuatigun savaanjisun.

Uqal̄hich Aglaan̄i Luke-ŋum

¹ Piqpagiplutin ilauramaan̄ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtılaaḡmik̄tigon̄ aglañniqsut atuumaruanik akunnaptikni.

² Iļisimaraurat uqautinigaatigut tautukkağmiknik taimakñaniñ aullağniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaḡtugañniqsut tusaayugaaḡiksuumik.

³ Qutchiksuan̄uruatiin, aglañniaqtuñja il̄itchuğiraksraqnik il̄isaaḡillapiaqqaaḡlugich uqağ̄ipayaakkajich aullağniñhaniñaglaan.

⁴ Aglaktuñja taavrumiñja il̄isimatquplutiñ il̄umutuupialhanik il̄isauttusağikkaq̄pich.

Anniviksraña John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsigaqm̄iñisusq̄ atil̄iñmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaḡatauniqsuq̄ agaayuliqsini tagḡisigaqtuani Abijah-tkutnik. Ağnaata atqa Elizabeth, paniḡniqs̄aali atlam̄ agaayuliqsim.

⁶ Iluqatik nalaun̄jaruan̄niqsuk̄ Agaayyutim̄ q̄iñiñhani, tupiksripl̄utik̄ iluqait̄nik̄ Atanḡum tillisaiñiglū atuqtaksraiñiglū.

⁷ Qitunğaiñiñisuk̄ atakkii Elizabeth qitunğit̄laiñiñ, sul̄i iluqatik̄ utuq̄qanaaḡuqhutik̄.

⁸ Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautinigaa Agaayyun̄ agaayuliqsaupluni.

⁹ Tuvraq̄lugū atuiraḡiñhat̄ agaayuliqsit̄ piksraq̄taaḡiniğaat̄ ikipkairuksraupluni tipraḡiksautmik̄. Isiḡniqsuq̄ agaayyuvikpañanun̄ Atanḡum.

¹⁰ Zechariah̄ ikipkaipkaqt̄ilugū tipraḡiksautmik̄ iñugaaḡruich̄ agaayuniqsut̄ sil̄ataani.

¹¹ Isaḡulgan̄ Atanḡum̄ saḡviutiniğaā q̄ichaqhuni talip̄pianī ikipkaiviuram̄ tipraḡiksautmik̄.

¹² Zechariah-m̄ tautukamiun̄ tupañniqsuq̄ iqs̄il̄iq̄siqhuni.

¹³ Aglaan̄ isaḡulgun̄ nipliutiniğaā, “Zechariah, iqs̄iñak! Agaayyutim̄ tusaaniğaā in̄iq̄sruñhiñ. Nuliaḡikkan̄ Elizabeth̄ iğ̄niğisuruq̄ an̄ugauramik̄. Atchiḡisiḡiñ̄ John-mik.

¹⁴ Quviasuutiqağ̄niaqtutin! Atlatlū iñugiaktuat̄ quviat̄chakkisirut̄ anikpan.

¹⁵ Iñullautaugisuruq̄ kamanaḡunī Agaayyutim̄ q̄iñiñhani. Im̄iḡumiñait̄chuq̄ asiam̄ misuq̄quanik̄ san̄ñisimaruamik̄. Anil̄gatağ̄im̄iñiñaglaan̄ an̄alat̄iqağ̄isuruq̄ Ip̄q̄itchuamik̄ Irrutchimik̄.

¹⁶ Ut̄iq̄t̄inniğaā iñugiaktuat̄ Israel-ñuruat̄ Ataniğ̄mun̄ agaayyutaat̄nun̄.

¹⁷ Ataniq̄ aggit̄laiññaan̄ taamnā John̄ quliaḡtugañiaqtuq̄ san̄ñiq̄ağ̄unī sivuniksriq̄iritun̄ Elijah-tun. Il̄auraağ̄nik̄sitkisigaī aapauruat̄ q̄itunğ̄anjit̄nun̄. Ut̄iq̄t̄kisigaī tupiksrit̄ait̄chuat̄ isum̄mat̄iq̄atlas̄ilugich̄ nalaun̄jaruamik̄. It̄q̄anaiyaut̄iḡisigaī iñuich̄ akuq̄t̄uḡumiñaq̄sil̄lugū Ataniq̄.”

¹⁸ Zechariah-m̄ nipliutiniğaā isaḡulik̄, “Qanuğ̄luñā il̄isimaniaq̄pik̄ il̄umutuut̄ilaaq̄nik̄? Atan̄ji, an̄ayuq̄aaqtuñja sul̄i nuliaḡikkağaā utuq̄qağ̄uqm̄iuq̄.”

¹⁹ Isaḡulgun̄ kiuniğaā, “Gabriel-ñuruña. Q̄ichaqtuñja sivuğaaanī Agaayyutim̄. Tuyuğ̄igaan̄ja uqaut̄iyaq̄uplutiñ taavrumiñja tusaayugaallautamik̄.

²⁰ Ukp̄iḡil̄guit̄chiñ̄ uqaut̄tut̄iḡikkağaā aglaan̄ atuumaḡisuruq̄. Atakkiī ukp̄iḡil̄guit̄ñap̄ña uqağ̄umiñait̄chutiñ̄ tikiğ̄atağ̄lugū uvluq̄ tamatkuā atuumaviksrañat̄.”

²¹ Taat̄naqt̄ilugū iñuich̄ utaq̄q̄iñiğaat̄ Zechariah̄ il̄isimasuk̄hutiñ̄ suvaatā muluvaal̄lakmagaan̄ il̄uanī agaayyuvikpaum̄.

²² Anisulliḡataq̄amī uq̄alguñiñisusq̄. Iñuich̄ il̄itchuğ̄iniğaat̄ q̄iñiqq̄uraaq̄al̄hā agaayyuvikpaum̄ il̄uanī. Uq̄alguñiñiñisusq̄ argan̄miñik̄.

²³ Abijah-tkut savagviksriutaat̄ Agaayyuvikpañmī naat̄nam̄iun̄ Zechariah̄ aiñisusq̄.

²⁴ Aquvat̄igun̄ taavrumiñja nulan̄ja Elizabeth̄ sin̄jayauniqsuq̄. Aasiñ̄ tallimanī tat̄q̄iñī aim̄miñisusq̄

²⁵ it̄naghuni, “Kiisaimmā san̄ñiruum̄ Atanḡum̄ Agaayyutim̄ ikayuq̄paan̄ja. Kan̄ñusut̄q̄ikkumiñaiqsun̄ja q̄itunğ̄it̄laiñiñil̄uñja.”

Anniviksraña Jesus-ŋum Uqautauruq

²⁶ It̄chaksranī tat̄q̄iñī Elizabeth̄ sin̄jayaun̄janikman, Agaayyutim̄ tuyuğ̄il̄ḡiñiñiğaā isaḡulik̄ Gabriel̄ nunaaq̄q̄im̄un̄ Galilee-miittuamun̄ atil̄iñmun̄ Nazareth-mik̄.

²⁷ Tuyuğ̄iniğaā niviaqsiamun̄ an̄jut̄it̄uqs̄imait̄chuamun̄ atil̄iñmun̄ Mary-mik̄ nuliaksrausiutianiktuamun̄ an̄jut̄mun̄ atil̄iñmun̄ Joseph-mik̄. Joseph̄ kin̄juağ̄iniğaā Atanḡum̄ David.

²⁸ Isaḡulgun̄ tikiñiñiğaā nipliutiplugū, “Pağ̄laḡikpiñ! Atanḡum̄ Agaayyutim̄ piksraq̄taaḡigaatin̄ iq̄atiḡiplutiñ. [Quvianaḡniqs̄raurutiñ̄ ağ̄napayaaniñ.]”

²⁹ Marȳ tupallapiaḡniqsuq̄ isaḡulgun̄ nipliuttutaagun̄ kan̄iq̄sin̄jit̄lugū suvaatā uqaq̄tilaan̄ja taat̄na.

³⁰ Isaḡulgun̄ nipliutiniğaā, “Iqs̄iñak̄ Marii! Agaayyutim̄ il̄huaq̄ut̄iḡigaatin̄.

³¹ Sinjayaugisirutin iǵn̄ilutinaasiin̄ aṅugauramik atchiqsaksraqikkaqnik Jesus-mik.

³² Taamna kamanagisiruq, sulı iñuich taiguutiqaǵisigaat iǵn̄injanik Qutchin̄niqsraurum Agaayyutim. Agaayyutim ataniǵuqtinniaǵaa David-tun sivullian̄jatun.

³³ Ataniǵuǵisiruq kin̄juvian̄jiin̄i Jacob-ṅum qan̄apak taimuṅa, sulı aṅaayyuqataa isuk-sraqaǵumiñaitchuq.

³⁴ Mary-m tarra nipliutiniǵaa isaǵulik, “Qanuq una itkisiñiqa? İlaqatniksimaitchuṅasuli.”

³⁵ Isaǵulgum kiuniǵaa, “İpqitchuaq İrrusiq tikiuamagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchin̄niqsraurum san̄ṅigikkajan̄ nayuǵisigaatin. Taatnaǵuni ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaǵumi İǵn̄injanik Agaayyutim.

³⁶ Aasiin̄, itqallaun̄ ilan̄ Elizabeth. Uqautigimasugauq qıtun̄ǵaqtılaıñniplıgu. Aglaan pakma sin̄jayauruq itchaksrani tatqıñi utuqqanaaǵuǵaluan̄ṅaǵmi.

³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaǵitlagaa.”

³⁸ Mary nipliǵniqsuq, “Ataṅum savaktigigaṅa. Atuumali uvan̄nun uqauttutigikkaptun.” Tavrakṅa isaǵulgum uniñniǵaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtıǵniqsuq nunaaqquiramun qimigaaṅniñiittuamun Judea-m.

⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniǵaa Elizabeth.

⁴¹ Elizabeth-ṅum tusaapqauraqmagu Mary-m paǵlataa ilummiutaq iliqsraqtıǵniqsuq. Elizabeth aṅalatiqaǵniqsuq İpqitchuamik İrrutchimik

⁴² nipliǵhuni nipitusipl̄uni, “Quvianaḡniqsraurutin aǵnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililgaaq sin̄jaiyaukkan.

⁴³ Qanutun quyyasiasiaqaqtıǵivik, ataniǵma aakagikkajan̄ utlagluǵniǵaaṅa qıñiǵiaqluṅa!

⁴⁴ Tusaapqauraqapku paǵlatıǵikkann ilummiutaǵa quviatchakhuni iliqsraqtıqtuq.

⁴⁵ Qanutun quviasuktıǵivich ukpiǵikapku Ataṅum uqalḥa tuyuutiǵikkaja ilipnun atuumagisiñniplıgu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliǵniqsuq,

“İñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruǵıǵa Atanıq.

⁴⁷ Quviatchautıǵıǵıǵa Agaayyun Anniqsuqtıǵıkkaga.

⁴⁸ Suun̄ıluqtuaṅa itqaǵiniǵaaṅa.

Uvakṅaniñaglaan iluqatıñ iñuich taiguutiqaǵisigaatṅa quvianamiuruamik

⁴⁹ atakkii kamañaqtuq San̄ṅiruaq Agaayyun savaaqaqhuni kamañaqtuanik uvamun.

Atqa ipqitchuq.

⁵⁰ Kin̄juviaǵiñi aippaavak

nagliktuutiqaǵai taluǵirıgikkani.

⁵¹ Agaayyun isan̄niqsuq san̄ṅiruaamik talıǵmiñik

aasiñ siamayaaqlıǵich kamañaǵasukuat sivunniugutituummaitñik.

⁵² Atchiksinnıǵai kamañaqtuat atañıch

suli atchikusat kamañaqsipkaqlıǵich.

⁵³ İnuqsraqtuat pisuiqsinnıǵai nakuuruanik

suli aullaqtıtlıǵich umialguruat saagailaaqlıǵich.

⁵⁴⁻⁵⁵ İkayuǵniǵaa savaktıǵıkkani İsrail nagliktuqlıǵich,

akıqsruutmisun sivullıaptıknun Abraham-mun kin̄juviapayaañiñunlu qan̄apak taimuṅa.”

⁵⁶ Mary nayuutiuraaǵniqsuq piñasuni tatqıñi Elizabeth-mi, aasiñ utıǵmun aipl̄uni.

Anıḥa John Paptaaqtıchirim

⁵⁷ İǵn̄iviksrani tikitman, Elizabeth iǵn̄iñiqsuq aṅugauramik.

⁵⁸ İlaıñ ilauraañiñılu tusaan̄ıǵaat Ataṅum kamañaqtuanik nagliktuıḥa Elizabeth-mun. Aasiñ tamatkua quviasuqasıǵniǵaat.

⁵⁹ Anıqammiuraq tallimat malǵuṅnik uvlianikman nalunaitıutchiaqsıfıǵaat atchıǵuklugu Zechariah-mik, aapan̄an atqanik.

⁶⁰ Aglaan aakaṅa nipliǵniqsuq, “Naagga, atıqaqtuksrauruq John-mik.”

⁶¹ Nipliutilıǵniǵaat, “Aglaan nalliatunniñ ilavich atıqan̄ıchut taavrumıṅa atıǵmik.”

⁶² Urriqaplutıñ apiqsruǵniǵaat aapan̄a kisumik atchıǵukkisipmagaan anıqammiuraq.

⁶³ Zechariah aatchuquniqsuq aǵlagviksramik, aǵlakhuniasıñ, “Atıqaǵisiruq John-mik.” Quviǵusun̄niqsut iluqatıñ.

⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uqatlasıtqıñiñiqsuq quyaaqsıplıguasıñ Agaayyun.

⁶⁵ Silallıun̄ıch atlayuatchan̄niqsut, aasiñ iñuich nunapayaani Judea-mi uqaǵiniǵaat.

⁶⁶ Tusaapayaaqtuat taavruminja isummatiginiḡaat apiqsruqhutin, “Qanusugisiñiḡaapa una ililḡaaq?” Nalupqinaitchuq Ataniḡmun iqatigitilaanja.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

⁶⁷ John-ḡum aapaña Zechariah aḡalatiqaḡniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqaḡniqsuq sivuniksriqipluni,

⁶⁸ “Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aagmiut!

Atakkii ikayuḡiaḡniḡai tasuqsagiaḡlugich iḡuni.

⁶⁹ Akunḡatniñ kinjuviaḡikkañiñ David-ḡum

Agaayyun piksraqtaaqḡniqsuq iḡunmik sanḡiaqtuamik anniqsuḡiaqhuta.

⁷⁰ Taimakḡaaglaan akiqsruḡaatigut tumigiḡlugich ipqitchuat sivuniksriqirini

⁷¹ anniqsugisiñiḡluta akililiqsuqtigikkaptikñiñ

suli sanḡiatniñ uumigirigikkapta.

⁷² Uqaḡniqsuq nagligigisiñiḡlugich sivulliaḡikkavut

itqagilugu ipqitchuaq sivunniḡutni.

⁷³ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa sivulliaqput Abraham

⁷⁴ annautigisiñiḡluta akililiqsuqtigikkaptikñiñ

uvaptiknun savautitqupluni iqsisunjaqata

⁷⁵ ipqilikun nalaunḡaruaḡikunlu iḡuunigtutilaaptikni.

⁷⁶ Ivich ililḡauramaan, taiguutiqaḡisirutin sivuniksriqiraanik Qutchinḡiḡsrauruum Agaayyutim.

Iḡligisirutin sivuani Atanḡum itqanaiyaḡiaḡlugu agḡiḡksraña

⁷⁷ uqautilugich iḡugikkañi

anniqsugisiñiḡlugich natqigutigisiñiḡlugillu killuqsautinjitiñik.

⁷⁸ Agaayyutigikkapput ilunḡuktauruq nagliktaupluniḡu.

Tuyuḡikpagu anniqsuḡti inniaqtuq uvaptiknun uvlum qausaḡatauraḡniḡatun.

⁷⁹ Ikayuḡisigai iḡuuniaqtuat taaqtuami iqsiñani tuḡulḡum,

aasiñi ilaan iḡuupkaḡata tutqiksilluta.”

⁸⁰ John aglipḡluni timimigun sanḡisiñiḡsuq irrutchikun. Iḡuuniaḡniqsuq iḡuiḡaami aullaḡniñiaḡhanunaglaan ilaan quliaqtuaqḡhan Israel-aagmiunun.

2

Anilḡa Jesus-ḡum

¹ Augustus atanḡunḡaḡmi Rome-mi tilisiñiḡsuq iḡuich nanipayaaq atqiqsitquḡlugich.

² Taamna atqiqsitchivik sivulluniqsuq. Taamna atuumapman aḡun atiaqtuuaq Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi.

³ Iḡupayaat utlautiniḡsut sivulliaḡmiñ annivinḡtiñun atqiqsitchaqtuqhutin.

⁴ Joseph-tuuq iglaupmiñiḡsuq. Aullaḡniḡipluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-munniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivianun atanḡum David. Joseph tavruraḡniqsuq atakkii ilaaptuuq kinjuviaḡiplugu David-ḡum.

⁵ Atqiqsitchaqtuqami aullautiniḡaa Mary nuliaksrausitianikkani sinjayauruaq.

⁶ Bethlehem-miittitlugik Mary iḡniḡsuliḡniḡsuq.

⁷ Iḡniñḡaḡniqsuq aḡugauramik. Nimiqsruqtuallaḡniḡaa ilipluguasiñi tuttuppaich niḡḡiviatnun atakkii iniksraitḡutin nullaḡviḡmi.

Munaqsriḡllu Isagulḡillu

⁸ Ilanjich munaqsrit unnuñiḡsut taavani nunami munaqsriḡlutiñ ipnaimiknik.

⁹ Isagulḡan Atanḡum sagviutiniḡai aasiñi qaumanan Atanḡum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiaḡniqsut.

¹⁰ Aglaan isagulḡum nipliutiniḡai, “Iqsiñasi, uvuḡaḡḡaja uqautilityaḡipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauruumik iḡupayaamun.

¹¹ Marrumani unnuami anniqsuḡti ilipsitñun aniruq David-ḡum nunaaqqiani, Christ-ḡuruq Ataniq.

¹² Una ilitchuqutauruq ilipsitñun ilaanḡutilaanjanik, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqs-rullaktaq nalaruaq tuttuḡpaich niḡḡiviatni.”

¹³ Tavrakraḡatchiaq iḡugiallapiqaqtuat isagulḡich qilaḡmiñ sagviḡniḡsut. Piqasiḡlugu isagulik nanḡaḡniḡaat Agaayyun itnaqhutin,

¹⁴ “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchinḡiḡsrami qilaḡmi,

suli tutqiuḡiaḡli nunami akunḡatni iḡuich quyalitiḡtuat ilaanik.”

¹⁵ Isagulḡich utiqmata qilaḡmun munaqsrit nipliḡniḡsut injmiknun, “Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautuḡiaḡlugu Atanḡum uqautilugikkaña uvaptiknun!”

¹⁶ Qilamiksruaqhutin paḡinnigaiḡ Mary-lu Joseph-lu suli aniqammiuraq nalauraqtuuaq tuttuḡpaich niḡḡiviatni.

¹⁷ Munaqsrit tautukamitruj uqaginiğaich isağulgum nipliuttutigikkanj taavrumuuna aniqammiurakun.

¹⁸ Tusaapayaaqtuat quvigusunjiqsut tamatkunija munaqsrit nipliuttutigikkanjitiñik.

¹⁹ Mary-m uummatigmiitchiutiniğai uqautigikkanjich aasiñ isummatigiuraaqhugich.

²⁰ Munaqsrit utigniqsut kamaksruqlugu nangaqhugu Agaayyun iluqaisigun tusaakkağmiktigunlu tautukkağmiktigunlu. Atuumaruq atriliplugu isağulgum atuumagisiñikkanja.

Jesus Atchiğaat Agaayyuvikpañmi Qaitlugu Agaayyutmun

²¹ Tallimat malğuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq nalunaitjutchisaujanikanman, atchiğniğaat Jesus-mik, atigmik isağulgum qaisanjanik Mary sinaiyauqaluaqtitnagu.

²² Ipqiğsağviksranjat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-muutiniğaaq qaitchaqtuaqlugu Agaayyutmun tuvraqhugu maligutaksranja Moses-ñum,

²³ maligutlugu aglausimaruq maligutaksranjiñi Atanguruam, “Aniqqaaqtuapayaaq anjugaaruq qaisaksrauruq Agaayyutmun.”

²⁴ Tunillaqtuğiağniqsuk malğunjik tinmiagruuranjik, injanuruamik maligutaksranjagun Agaayyutim.

²⁵ Jerusalem-mi anjutiqağmiñiqsuq atilinjmik Simeon-mik. Una anjun nalaunjanisusq taluqsriruq Agaayyutmik, suli utaqqiñiqsuq Israel-aagmiut annautikkauhiksranjanjik. Ipqitчуam Irrutchim nayuğniğaa.

²⁶ Ilaan uqautiniğaa tuquyumiñaiñiplugu qiniğaluaqnagu Christ Anniqsuqti Agaayyutim aqiğsruutigikkanja.

²⁷ Simeon sivullikkaupluni Ipqitчуakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun. Jesus-ñum anjauqaanjiñ tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaqlugu atuiragilhagun maligutaksram,

²⁸ Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililğaaq aasiñ quyaplugu Agaayyun,

²⁹ “Ataniq, aqiğsruutigikkan atuumapkağiñ, suli tuqqtulasirunja tutqilunja.

³⁰ Irramnik tautukkiga anniqsuqti ³¹ tuyuğikkan annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

³² Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuğiamik Jew-ñunjtichuanun suli kamanautaugisiruq iñuifun Israel-ñum.”

³³ Ililğaa aapaña aakanalu quvigusunjiqsuk tamatkunuuna Simeon-ñum uqauttutaigun Jesus-kun.

³⁴ Simeon-ñum qiniğautiniğik piliusiamik suli nipliutiqlugu Mary aakagikkanja, “Agaayyutim una ililğaaq piksraqtaağiniğaa agvisautyauqplugu tammahiksranjanun naagaqaa anniq-suhiksranjanun iñugiaktuanun Israel-aagmiunun. Ijtichuqtaugisiruq, aasi pisigiplugu ilaan kisuutilaanja iñugiaktuat iñuich uqagisirut akitñağlugu.

³⁵ Taatnağumij sagviğisiñiğaich iriğaqtuqhutin isummatigikkanjich ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶ Sivuniksriqiriqağmiñiqsuq uilğaağnaamik atilinjmik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinjuvianjiñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagniqsuq tallimat malğunni ukiuni, aasi uinja tuqupluni.

³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniagniqsuq uilğaağnaanupluni, aasiñ pakma ukiuninjiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillañiñiğaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuniñu agaayupluni.

³⁸ Taavrumani sassagniğmi tikiñiñiqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililğaaq iluqaitñun niğiugaqtaunun tasuqsaityahiksranjanik Jerusalem-ñum.

Utilhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ñum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqkkat maligutaksranjigun Agaayyutim utigniqsuk kinjuniğmikanun Nazareth-mun Galilee-miittuami.

⁴⁰ Ililğaaq Jesus aglippluni sanjisiñiqsuq, puqtiutiqallapiaqhuniñu. Suli Agaayyutim ihuaqutiniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuğagipman anjauqaak Jesus-ñum utlauriğniqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atilinjmun Apqusaakkauhigmik.

⁴² Jesus qulit malğunjik ukiunikman utlautiniqsut niğiqpagvikaamun piragiligmikitun.

⁴³ Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsuq. Utisagmakmik nukatpiağruk Jesus uninñiqsuq Jerusalem-mun, aasiñ aakanan Joseph-ñumlu naluniğaaq.

⁴⁴ Iglisaguginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalğataqlugu uvlug. Uvvaasiñ tikiu-makamik nullagviksrağmikanun pakaaqsiñiğaaq akungatni ilaminj suli ilauraanjiñi.

⁴⁵ Paqinjitñamitku utiaqsiñiqsuq Jerusalem-mun pakkiatqługu.

⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinnigaaq agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ñuplutin ilisautriñi, naalagñiplugich apiqsruqtaqługillu.

⁴⁷ Iluqatin tusaaruat ilaanik quvigusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun.

⁴⁸ Anayuaqaakkiñ quvigusuutiginiğaaq tautukamitku. Aakanan nipliutiniğaa, “Iğñiñ, qan-ulgitpisiguk? Aapanlu piñjksraliñlapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptigiñ.”

⁴⁹ Jesus-ñum kiuniğik, “Suvaata pakakpisiñña? Naluniqpitku nayuutiruksrauñiğaa aapaa tupqani?”

⁵⁰ Aglaan kaniqsinjñiñiğaaq kiggutaa.

⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiñiğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkañan itqagiplugich iluqaisa tamatkua uummatigñiitchiutiniğai.

⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuağiniğaat.

3

Quliaqtuaqałha John Paptaaqtichirim

¹ Akimiğuuataatni ukiut atanniqsuiñani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqatqumi Judea-mik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqatqumi Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiñ

² Annas-lu Caiaphas-lu qaukiuplutik agaayuliqsini. Taapkuva atangupkaqługich uqałha Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun iğñiñanun Zechariah-m iñuilaami.

³ John kukilunñiqsuq kuññan Jordan-ñum avataani quliaqtuaqhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitiñi paptaaqtillusi. Taatnağupsi Agaayyutimlu natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁴ John aggiğñiqsuq tuvraqługu aglausimaruaq makpiğaanani sivuniksiqiririm Isaiah-m itna,

“Iñuk tuqłuiratquq iñuilaamiñ:
Itqanaiautisium apqutiksrañ Atangum,
nalğuglugu tumiksrañ!

⁵ Natiğnapayaat immiğlugich,
iñiğich qimiğaallu naqigilugich,
saqunaruat apqutit nalğuqsaqmilugich,
qaiğiitchuat tumitchaat qaiqsagługich.

⁶ Tarrali iñupayaq ilitchuğiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.” *Isaiah 40:3-5*

⁷ Iñuğiatuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaqpulutin. Uqautiniğai, “Nimiğiatun ituasii, kia uqautivasi annatlasiniplusi anasiñjuqsautiksrañaniñ Agaayyutim?”

⁸ Iitqutchipsigun qiniğnaqsisiñ isummitqiliğisi killuqsautipsitiñi. Isumanasi, ‘Abraham sivulliağigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyağaiç kinuvaliutlagai Abraham-mun!

⁹ Agaayyutim atanniñiħa qallipiagataquq, iñuktun itqanaiqsuatun kipilñiħaağukługu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaq asirinjitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniğmun.”

¹⁰ Iñuich apiqsruğniğaat, “Qanuğmi pigisiñiğpisa?”

¹¹ Kiuniğai, “Kisupayaam malğunnik qaliğuaqağumi qaitçili iñunmun atnuğaaksraitçhuamun, sulı kisupayaq niqiksrautiqagumi niğipkaili niqiksraitçhuamik.”

¹² Iñanich tax-siliqirit utlautipmiñiqsuq paptaaqpulutin aasiñ apiqsruqługu, “Iisautrii, Sugisiñiğpisiñi?”

¹³ Uqautiniğai, “Katitçhiñasi qaanigługu piraksrusiaqsi.”

¹⁴ Iñajisa anuyyiuqtit apiqsruqmiñiğaat, “Uvaguataasiñ, qanuğisiñiğpisa?” Nipliutiniğai, “Aqsaknasigik iñuich nunuritiğusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akiljusiagikkaqsi.”

¹⁵ Iñupayaat niğiğuaqağniqsut Anniqsuqtimik aggiqsagumaruamik, aasiñ isumaniqsuq taamna John Christ-ñupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq.

¹⁶ Aasiñ John-ñum uqautiniğai, “Paptaaqtichirunja imikun, aglaan taimma iñuk aggiqsagumaruaq kamanatluqtuq uvamniñ. Siñjilguyumifaitçhuañniñ aluğutiñnik. Paptaağisigaasi Ipqitçhuakun Irrutçhikun sulı iknikun.

¹⁷ Tigummiagigaa tiktitaun salummağukługich mukkaaksrat sanikunñi, katillugichaasiñ mukkaaksrat sigłuağmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikuiç ikniğmun qamiyumifaitçhuamun.”

¹⁸ Atlakaagiiçkun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaallautamik iñunñun pitchuksaaqługich atlağupplugich iñuuniałhat.

¹⁹ John-ḡum iñiqtiqmifñigaa ataniq Herod atakkii ñlaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliaḡanik suli savaaqaqhuni iñugiaktuanik atlanik pigiiḡtuanik.

²⁰ Aasiñ Herod savaaqaqñiqsuq pigiiḡtluḡtuamik isiqḡaupkaḡamiñ John.

Paptaakkaulha Jesus-ḡum

²¹ Iluḡaisa iñuich John-mun paptaaḡtinḡanikmata, Jesus-tuuḡ paptaaḡtinniqsuq. Agaayupkaḡluḡu ḡilak anḡmaḡtuḡ

²² suli Iḡqitchuaḡ Irrusiḡ atḡḡñiqsuq ilaanun tiñmiḡḡruuratun. Nipi tusaaniḡaat pak-makḡa, “Piḡḡpagiplutin Iḡñiḡigikpiñ. Quyalimaḡḡikma.”

Jesus-ḡum Kaḡḡiḡviñi

²³ Jesus-ḡum aullaḡniikamiñ savaani, iñuiññaq ḡulinik ukiuḡtutillaḡaqñiqsuq. Iñuich isummatiginiḡaat iḡñiḡiniḡluḡu Joseph-mun,

iḡñiḡa Heli-m, ²⁴ iḡñiḡa Matthat-ḡum,

iḡñiḡa Levi-m, iḡñiḡa Melchi-m,

iḡñiḡa Jannai-m, iḡñiḡa Joseph-ḡum,

²⁵ iḡñiḡa Mattathias-ḡum, iḡñiḡa Amos-ḡum,

iḡñiḡa Nahum-ḡum, iḡñiḡa Esli-m,

iḡñiḡa Naggai-m, ²⁶ iḡñiḡa Maath-ḡum,

iḡñiḡa Mattathias-ḡum, iḡñiḡa Semein-ḡum,

iḡñiḡa Josech-ḡum, iḡñiḡa Joda-m,

²⁷ iḡñiḡa Joanan-ḡum, iḡñiḡa Rhesa-m,

iḡñiḡa Zerubbabel-ḡum, iḡñiḡa Shealtiel-ḡum,

iḡñiḡa Neri-m, ²⁸ iḡñiḡa Melchi-m,

iḡñiḡa Addi-m, iḡñiḡa Cosam-ḡum,

iḡñiḡa Elmadam-ḡum, iḡñiḡa Er-ḡum,

²⁹ iḡñiḡa Joshua-m, iḡñiḡa Eliezer-ḡum,

iḡñiḡa Jorim-ḡum, iḡñiḡa Matthat-ḡum,

iḡñiḡa Levi-m, ³⁰ iḡñiḡa Simeon-ḡum,

iḡñiḡa Judah-m, iḡñiḡa Joseph-ḡum,

iḡñiḡa Jonam-ḡum, iḡñiḡa Eliakim-ḡum,

³¹ iḡñiḡa Melea-m, iḡñiḡa Menna-m,

iḡñiḡa Mattatha-m, iḡñiḡa Nathan-ḡum,

iḡñiḡa David-ḡum, ³² iḡñiḡa Jesse-m,

iḡñiḡa Obed-ḡum, iḡñiḡa Boaz-ḡum,

iḡñiḡa Salmon-ḡum, iḡñiḡa Nahshon-ḡum,

³³ iḡñiḡa Amminadab-ḡum, iḡñiḡa Admin-ḡum,

iḡñiḡa Arni-m, iḡñiḡa Hezron-ḡum,

iḡñiḡa Perez-ḡum, iḡñiḡa Judah-m,

³⁴ iḡñiḡa Jacob-ḡum, iḡñiḡa Isaac-ḡum,

iḡñiḡa Abraham-ḡum, iḡñiḡa Terah-m,

iḡñiḡa Nahor-ḡum, ³⁵ iḡñiḡa Serug-ḡum,

iḡñiḡa Reu-m, iḡñiḡa Peleg-ḡum,

iḡñiḡa Eber-ḡum, iḡñiḡa Shelah-ḡum,

³⁶ iḡñiḡa Cainan-ḡum, iḡñiḡa Arphaxad-ḡum,

iḡñiḡa Shem-ḡum, iḡñiḡa Noah-m,

iḡñiḡa Lamech-ḡum, ³⁷ iḡñiḡa Methuselah-m,

iḡñiḡa Enoch-ḡum, iḡñiḡa Jared-ḡum,

iḡñiḡa Mahalaleel-ḡum, iḡñiḡa Cainan-ḡum,

³⁸ iḡñiḡa Enos-ḡum, iḡñiḡa Seth-ḡum,

iḡñiḡa Adam-ḡum, iḡñiḡa Agaayutim.

4

Jesus-ḡum Aniqusaaḡsiulha

¹ Jesus utiḡñiqsuq Jordan-miñ anjalatiḡaqhuni Iḡqitchuamik Irrutchimik. Sivullikkauniḡ-suḡ Irrutchikun iñuilaamun

² uuktuaḡsiutyaqhuni tuunḡḡmiñ malḡukipiami uvluni. Iluḡaani taapkunani uvluni niḡiñiññiqsuq, aasiñ niḡisuliḡhuni piviksranu isuklitmata.

³ Tuunḡaum nipliutiniḡaa, “Agaayutim iḡñiḡipiaḡpatin tilliñ una uyaḡak ḡaḡḡuḡuḡulugu.”

⁴ Aglaan Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Agaayutim uḡalha nipliḡsimaḡḡtuḡ, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuḡ ḡaḡḡuḡñiñakun.’”

⁵ Tavrakḡa tuunḡaum aullautilḡiñiḡaa ḡiñiḡitluguasiñ atañuvinḡiñik nunam

⁶ nipliutiplugu, “Aatchuǵisigikpiñ iluqaanik aňalatchiǵimik suli iluqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaňnun. Aasiñ qaitǵagisa kisumupayaaq qaitchukkupku.

⁷ Iluqaan tamanna piginayaǵiñ agaayyuvigigupña.”

⁸ Aglaan Jesus-ňum kiuniǵaa, “Agaayyutim uqalħa nipliqsimaatquq, ‘Agaayyuvigisaǵiñ Atanguruaq Agaayyutim savautilugu kisan.’”

⁹ Tavrakña tuunǵaum aullautilǵiñǵaa Jerusalem-mun inillakluǵuasiñ qutchinǵiqsraňanun nuvukkaňanun agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iǵniǵipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunua.

¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqalħa nipliqsimaatquq,

‘Agaayyutim isaǵulıñmifiun munaǵipkaǵisigaatin.’

¹¹ Nipliqhunisuli, ‘Akiyaǵigisigaatin argaňmiknik, aasii atniǵumiñaitchitin isigaktin uyaǵaňnun.’”

Psalm 91:11, 12

¹² Aglaan Jesus-ňum kiuniǵaa, “Agaayyutim uqalħa uqaqmiuqtuuq, ‘Uuktuǵumiñaitchiñ Atanguruaq Agaayyutim.’”

¹³ Tuunǵaum uuktuǵuǵaaǵuqamiuñ Jesus qanutchipayaakun unisimaallaňǵaa.

Jesus-ňum Aullaǵniǵaa Savaani Galilee-mi

¹⁴ Tavrakña Jesus utiǵniqsuq Galilee-mun saňñiaqħuni Ipqitчуakun Irrutchikun. Iñuich uqǵaǵniǵaat nanipayaaq.

¹⁵ Ilaa ilisautripluni katraǵviñitñi suli kamaksruǵniǵaat iluqatin.

Nazareth-miut Ukpıǵiñiñǵaat Jesus

¹⁶ Jesus Nazareth-muñniqsuq iñuǵuǵvigikkaǵmiñun. Jew-ňuruat minguiqsiaǵvium uvluani piraǵiǵimigun isiǵniqsuq katraǵviñmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalħaniñ.

¹⁷ Aatchuǵniǵaat makpiǵaaniñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Aňmaqamigich makpiǵaat paqinnıǵaa aglausimaruq,

¹⁸ “Irrusian Agaayyutim nayuǵaana.

Piksraqtaǵiǵaanañkii

quliaqtuǵitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuuanun.

Tuyuǵiǵaana uqǵitquplugu patchisaiǵun tigutaňuruanun

suli mamirrutiksraq qıñilaitchuanun

suli patchisaiquplugich nañıtaasiruut

¹⁹ suli quliaqtuǵitquplugu Atanǵum anniqsuiǵksraňan iñuǵikkaǵmiñik tikiñniqsuq.” *Isaiah 61:1-2*

²⁰ Jesus-ňum umiklugich makpiǵaat utiqittinniǵai katraǵvium savaktigikkaňanun aquvitluniasii. Iluqatin iñuich katraǵviñmi qıñiaqsıñiǵaat.

²¹ Iisautiaqsıñiǵai itnaqħuni, “Taamna Agaayyutim uqalħa atuumaniqsuq uvlupak agliqianupman tusaalħapsitñi.”

²² Iñupayaat aarigaǵutchañniqsut quvigusuutigiplugich saňñiaqtuat uqalħich uqauttutigikkañi. Nipliǵniqsut, “Una taimña iǵniǵingitpaun Joseph-ňum?”

²³ Jesus-ňum nipliutiniǵai, “Uqautiniǵipsitña uqauttutauruamik inilǵaanımma itna, ‘Taaktii, iħaqsıñiñ ilipnik!’ Tusaagivut savaǵikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqǵiñ uvani iñuǵuǵvipni.

²⁴ Iñumutuuruq, Sivuniksriqiri paglatlaitchaat iñuǵuǵviñmiñi.

²⁵ Naalaǵniłaksitña, Iñumun iñugiaktuanik uilǵaǵnaaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialuñitchuǵuq piňasuni ukiuni ukium avvañaik ilaplugich niǵisukuıllapiaqħutıñ iluqaani nunami.

²⁶ Naagauvva Elijah tuyuñniñniqsuq nalliatnun uilǵaǵnaat Israel-mi aglaan kisanun uilǵaǵnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni.

²⁷ Suli iñugiaktuanik iñuqaqmiñniqsuq auyugaqtualıñnik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniñ mamikkaunıñniqsuq avataagun Naaman Syria-ǵmiu.”

²⁸ Iñuñiñ katraǵviñmi tusaakamitruñ taamna qinnallapiaǵniqsut.

²⁹ Makitıqħutıñ tinuraqħugu Jesus annisinıǵaat nunaaqıǵimikniñ. Qaananuutiniǵaat iñgiuram nunaaqıǵimıñ irvianun igitchukħugu ipnamiñ.

³⁰ Aglaan akunniraqħugich iñugayaat aullaǵniqsuq.

Iñuk Irrusiqtulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-muñniqsuq, nunaaqıǵimun Galilee-miittuamun aasiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ňuruat minguiqsiaǵvium uvluani.

³² Iñuich quvigusuñniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii uqǵniqsuq liılaa aňalatchiǵıtaqtuatuun.

³³ Katragvijnmi iñuqaqmiñiqsuq irrusiqłulinmik igialaruamik,
³⁴ “[I]laksianatiguk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuñaqpich piyaqqugukhunuk? Nalunitchiga kisuutilaan, ipqitchuanuplutin Agaayyutim tuyugikkana!”

³⁵ Jesus-ñum tiliñigaa irrusiqłuk, “Qiuñisaañ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqłuum ulğusaaqtinnigaa añun sivuğaatanun iñuich unitługuasiñ atnisuñaqnagu.

³⁶ Iñuich quvigutchanıqsut nipliqhutin avatmun, “Qanusiniqpa una nipliun? Añalatitchiñigmik sanñimiglu uuma iñuum tilitłaniğai aasiñ irrusiqłuich aniplutin.”

³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminnıqsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñmik

³⁸ Aasiñi Jesus anikami katragvijnmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kinuğanun. Simon-ñum aakaruaña atniğñañiqsuq uunaqłukpakhuni. Uqautiniğaat Jesus taavrumiña.

³⁹ Utlakługu qichaghuni siñigviñ sanığaatnun tiliñigaa uunaqłuk aullaquplugu ilaaniñ. Tarra uunaqłungıqsıñiqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqługutiaqsıñigai.

⁴⁰ Jew-ñuruat minguiqsıñigviat nunıtmun, siqıñiq nipianikmanimma iluqatin ilaaraaqaqtuat atniğñaqtuanik atniğñautilgich atlakaagıñiñ tikiutinıgaich Jesus-mun. Iñiğai argañni iluqanjitñun aasiñ iluqaqıplugich iluqaisa.

⁴¹ Irrusiqłuich aninnığai iñugiaktuanıñ iñuñniñ nipliaplutin, “Iğniğigaañ Agaayyutim.” Jesus-ñum tiliñigai irrusiqłuich nipliqlunıtlugich, atakkii ilisimanığaat Christ-ñutilaana.

Jesus-ñum Quliaqtuaqalħa Katragvijnñi

⁴² Uvlağıqman Jesus-ñum unıñniğaa nunaaqıq iñuilaamukhuniasiiñ. Iñuich pakaaqsıñiğaat. Paqitnamitruñ igligiaqsıñiğaat aullaquñıtlugu.

⁴³ Aglaan nipliutiniğai, “Quliaqtuaqtuksraurua tusaayugaallautanik añaayugautaan Agaayyutim iñuñun atlanı nunaaqıñi. Taatnaqhuni Agaayyutim tuyugıgaana.”

⁴⁴ Taatnamik quliaqtuağniqsuq Jew-ñuruat katragvijnıñi nanıpayaaq.

5

Jesus-ñum Tuqługai Sivullıich Malığuaqtıt

¹ İañatni uvlut Jesus qichaghıqsuq siñaani narvam taggisıqaqtuami Gennesaret-mik. Iñuich tinuraτραğniqsut tusaasukhutıñ uqalħanik Agaayyutim.

² Tautuñıgik malğuk umiak siñaani. İqaluñıaqıtıt niuplutıñ salummaiñıqsut kuvramıknik.

³ Jesus ikiniqsuq ilaqataaknun umiak (umiagıkkanañun Simon-ñum) uqautıpluguasiñ ayaktaallaquplugu siñaaniñ. Jesus aquppipluni umiami ilisautrıaqsıñıqsuq iñuñmik.

⁴ İlisautrıñıqami nipliutiniğaa Simon, “Ayallagun umiaq itıruamun aasiñ kuvrıgiağusri, ilvich piqatıgıkkatinlu.”

⁵ Simon-ñum kiuniğaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. İqaluñıllaktugut. Aglaan nipliutıgıkkana malıglugu kuvrıgisırugut.”

⁶ Kuvrıqamıñ iqalukpaurağniqsut kuvratıñunniñ alıñniuralıqługich.

⁷ İsaaqtağniğaiç piqatıñıñ atlamı umiami itıuat ikayugıaquplutin. Utlautikamıñ imıñniğaiç taapkuak umiak iqaluñmik kiviñıalıgataqługik.

⁸ Simon Peter-m tautukamıñ tamanna sitquğniqsuq sivuğanun Jesus-ñum nipliqhuni, “Ataniiq, aullağıñ uvamniñ! Killıqıraurua.”

⁹ Atakkii ilaalı piqatıñıñı nargiasruñıqsut iqalukpauraqtağmıktıgıun.

¹⁰ Simon-ñum piqatik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, quvigusukmiñıqsuttuq. Jesus-ñum Simon nipliutiniğaa, “İqsıñak, uvakñaniñaglaan piñniñıñıgısisrutin iñuñmik aqaluñıaqmatun.”

¹¹ İqaluñıaqıtıt qakitıñıgaich umiatıñ siñaanun, unısiqługıchaasiñ supayaat malıaqsıplugu Jesus.

Jesus Mamititchıruq Auyugaqtualıñmik

¹² Jesus nunaaqımiñıtmami nalautchiñıqsuq añutmik auyugaqtualıñmik. Añutim tautukamıñ Jesus sivuğanunıqsuq inıqsruqługuasiñ, “Ataniiq, pisuksıñagıvıch mamitılhiñıgıkmı.”

¹³ Jesus-ñum isakługich argañni aksıñniğaa, “Piyummatıqaqtunı. İhuaqsıñı!” Tavrauıaa añutim auyugaqtuaña mamitıkkauruq.

¹⁴ Jesus-ñum tiliñigaa, “Uqautıgıniqnağı kisumunniñıñ, aglaan agaayılıqsımıgutin isıvıgıuqtıchumuutin. Aatchıyumuutin tunıllautınik Agaayyutmun tıvrağıgıch Moses-ñum tillısa mamitıkaatıknı. Taatnağıvıch iñupayaam ilıtuçıgıniğaa mamitılaan.”

¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminnıqsuq iñugiaktuat iñuich utlautıniqsut ilaanun tusaasukługu sulı mamıtıtıausukhutıñ atniğñaumıknıñ.

¹⁶ Aglaan iñuilaamuqaqsıñıqsuq agaayıtyaqhuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷ Ilaatri Pharisee-nuruat suli ilisautrit maligutaksranik aggiñiqsut nunaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñ lu suli Jerusalem-miñ. Jesus ilisautripkaqlugu taap-kua aquppiñiqsut naalañniplugu. Agaayyutim Jesus sanjiksritmiñigaa iluaqsitquplugich at-niññaqtuat.

¹⁸ Ilañich iñuich aggiñiqsut akiyaqlugu aulatlaitchuaq anun ilaan qaatchianagun. Itqutiniagaluagñigaa iluanun tupqum ilisuklugu sivuğanun Jesus.

¹⁹ Aglaan apqutiksranilguinñamitruñ, iñuitkii tatiplutin, akiyautiniñigaa qaajanun tupqum, aasriin aliklugu qilana tupqum atqaqtinnigaa qaatchianagun akungatnun iñugayaat iliplugu sivuğanun Jesus.

²⁰ Jesus-njum tautukamiun ukpiqsriñhat nipliutiniñigaa atniññaqtuaq, “Anjuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.”

²¹ Aglaliqirit suli Pharisee-nuruat isumaagsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqañniqluutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.”

²² Jesus-njum ilisimaniñigai sumik isummatiaqaqlaanañ apiqsruqlugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik?”

²³ Qağanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisugin’?

²⁴ Iitichuñipkañisigipsi Iññinan Iñuum añalatchirrutiañhanik natqigutritlapluni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniñigaa aulatlaitchuaq anun, “Makillutin tigulugu qaatchian añilaañiñ.”

²⁵ Tavrakñatchiaq anun makinniqsuq sivuğanun nayuutipayaaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqlugu Agaayyun.

²⁶ Iñuich katimapayaqaqtuat quviñusullilapiañiqsut, aasriin taluqsraliqhutinj nipliqhutinj, “Maatnatavra quviñallapiaqtuamik qiniñtugut uvlupak.” Tarra kamaksruñigaa Agaayyun.

Jesus Tuqluñiqsuq Levi-mik

²⁷ Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautunñigaa anun atilik Levi-mik aquppuruuq tax-siliqivimiñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maninñik Rome-mağmiunun. Jesus-njum nipliutiniñigaa, “Maliñña!”

²⁸ Levi makitiqhuni unitlugu suapayaqq maliaqsiniñigaa.

²⁹ Aquvatigun Levi niñiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiñmiñi. Aiyugaaqtauruani ilaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich.

³⁰ Uvvaasiin Pharisee-nuruat suli aglaliqirit uqaalaaqsiniñiqsut maliguaqtaiñun Jesus-njum, “Suvaata niñiqatauvisi imiqatauvisi lu tax-siliqirini suli killuliqirini?”

³¹ Aglaan Jesus kiuniñigai, “Iñuich atniññañitchuat taaktiqagñianitchtut aglaan tamatkua atniññaqtuat.

³² Agginjitchuna tuqluñiaglugich nalaunnagiruut inmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiqu-plugich.”

Uisauraañkun

³³ Ilañisa iñuich nipliutiniñigaa Jesus, “Maliguaqtai John-njum uisauraañiqsut akulaiqlugu agaayuplutinj suli maliguaqtinjich Pharisee-nuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtitin niñiraqtut imiqhutinjlu.”

³⁴ Jesus-njum kiuniñigai, “Isummatigivisigik aiyugaaqtauruat katchuutivinjimi uisauraaqu-plugich uiksraun inñaan? Naagga!

³⁵ Uiksrautaan aullağviksraña tikiññaiaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraanj uisauraañiaqtut.”

³⁶ Jesus-njum uqautitqinñigai atrikusautmik, “Kiñapayaq ilaaksrağumiñaitchuq nutaamiñ quppiğamiñ ilaagluğasiin utuqqaq quppiğaaq. Taatnağumi aliksiñagñağaa nutaaq quppiğaaq, atakkii nutaamiñ quppiğamiñ ilaaksrağumiñ atriginianitchea utuqqaq.

³⁷ Uvvasuli nutaaq asiam misuğua ittuksraunitchuq utuqqağmi puumi atakkii nutaam misuqquum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiin misuğua puuğlu suunğigisiruk.

³⁸ Aglaan nutaaq asiam misuğua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuğlu misuğuglu piiñinitchumuuk.]

³⁹ Kiñaunniin imiğukkumiñaitchuq nutaamik imiqqağuni asiam misuğuanik sanjismaruamik. Atakkii nipliğisiruq, “Utuqqağusiq nakuutlunñiqsuq.”

6

¹ Jesus pisuñniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiivatigun minguiqsiaǵvium uvluani. Maligutaqtinǵi pukuñniqsuq mukkaaksranik sanñiyaǵlugich argañmiknik niǵiaqsiplugitaasiñ.

² Pharisee-ñuruat apiqsruñniǵaich, “Suvaata savakpisi minguiqsiaǵvium uvluani? Maligutaksraǵikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.”

³ Jesus-ñum kiuniǵai tamatkua, “Aǵliqisimasuknaǵiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaañat niǵisuliqaamin.”

⁴ David isiǵniǵuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiñ qaqquksraqhuni tunillautauruamik Agaayyutmun niǵiñiǵaa aatchuǵlugich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununniiñ niǵiksrautigitqunǵiñiǵaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.”

⁵ Jesus nipliǵniqsuqsuli, “Iǵniñja Iñuum atañuruq minguiqsiaǵvium uvluaniunniñ.”

Anun Argalik Pannaǵluktanik

⁶ Atlami minguiqsiaǵvium uvluani Jesus ktraǵviñmukhuni ilisautriñniqsuq. Tavrani itmiñniqsuq anun argalik pannaǵluktanik.

⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisiksrailiqiniǵaat Jesus savaaqǵaǵusalugu nalaunnaitchuamik; naipiqtuǵniǵaat tautugiaqhutin iħuaqsiriǵisipmagaan ilisratlaitchuamik minguiqsiaǵvium uvluani.

⁸ Aglaan Jesus-ñum ilisimaniǵai isummatinich. Uvvaasiñ nipliutiniǵaa anun argalik pannaǵluktanik, “Makittin uvuñǵutin.” Anun makitluni tavruñniqsuq.

⁹ Jesus nipliutiniǵai tamatkua, “Apiqsruñniǵaipsi una, Nalliak maligutaksrakuǵnaqpa: savaaqǵaliq nakuuruamik naagaqaa piǵiitchuamik minguiqsiaǵvium uvluani? Ikayuqtuk-srauvisa iñuñnik naagaqaa piyaqquqtillugich?”

¹⁰ Qiniǵlugich iñuich avatmiñi nipliǵniqsuq añutmun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iħuaqsiniqsut.

¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu qinnallapiǵniqsut. Aasiñ uqautigiaqsiniǵaat avatmun qanuǵuklugu Jesus.

Jesus Piksraǵniqsuq Qulit Malǵuñnik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiǵaamuñniqsuq agaayutyaqhuni, unnuaq naatluguasiñ agaayupluni Agaayyutmun.

¹³ Uvluqman inmiñuquniǵai maliguaqtini. Piksraǵniqsuq qulit malǵuñnik taiguutiqaqkaǵmiñik uqqiraqtinik:

¹⁴ Simon-mik atchikkaǵmiñik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik,

¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iǵniñjanik Alphaeus-ñum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ñuruamik,

¹⁶ Judas-mik iǵniñjanik James-ñum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagan.

Jesus Iħisautriruq suli Mamititchiruq

¹⁷ Tavrakña Jesus atqaqatiginiǵai maliguaqtini qimiǵaamiñ. Qichaǵataǵniqsuq qaiǵiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat maliguaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich agǵiǵniqsut nakikñaliqaa Judea-miñ Jerusalem-miñlu suli nunaaqqinñiñ taǵium siħaani atiqaqtuamiñ Tyre-miglu Sidon-miglu.

¹⁸ Utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus suli iħuaqsikhutin atniǵñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iħuilliuqtitauruat irrusiqñuñmiñ iħuaqsikkauniqsut.

¹⁹ Iñupayaat aksiguñniǵaat atakkii sanñiyaqhuni inmiñi iħuaqsitlaplugich. Aasiñ tamatkua utlautiruat ilaanun iħuaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaǵutitlu

²⁰ Jesus-ñum tautuñniǵai maliguaqtini nipliǵhuni, “Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Añaayuaqataa Agaayyutim pigigiksi!

²¹ Quvianamiurusi niǵisuktuasii pakma;

Agaayyutim niǵisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi alianniqtuasii pakma;

Iǵlaǵisirusi!

²² Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,

ayaksimakpasi pigilugu Iǵniñja Iñuum aivakpasiunniñ

suli nipliutigikpasi piǵiitchuañunilusi.

²³ Quviatchapiǵitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii akiljusiaksraqsii pakmani kamañniqtaqtuq. Itqumasigik, sivullianjsa taatnautipmiraǵiǵaich sivuniksriqirit.

²⁴ Aglaan iqsifiñamiurusi umialguruasii pakma;

qaganaqtuaq iñuuiqisi isukhiññaiaqtuq!

²⁵ Iqsiñamiurusi niğisuiqisimaqaqtuasii pakma;
niğisuligisirusi!

Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvğugisirusi qialusilul!

²⁶ Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpassi.

Itqumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmirağigaich sivuniksriqinñuqaqtuat.

Piqpaksriñiq Uumiksirinik

²⁷ “Aglalaali naalağniruusii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akilñilijisquqtigikkasi, iħuaqquutilugich uumigirigikkasi.

²⁸ Apiqsruqsuñ Agaaayyun iħuaqquutilugich tamatkua taiyuaniqħuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua iħuaqquotriginñisasi.

²⁹ Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki, maniyumagiñ igħuanik iqsrappich; kia iñuum piñiqpagu quppigaañ, ki, pipkağmagiñ atnuğaanlu.

³⁰ Kisupayaam apiqsruqpatin suqaguguni qailługu, sulı kie tıguniqpagu pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqtitqulugu.

³¹ Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñunñun taatnatuntuuq irrutriyumuusi atlanik.

³² “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñunñik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuññağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmirağigaich tamatkua piqpagirigikkatin.

³³ Iħuaqquutigupsigik kisiisa iħuaqquotrigikkasi suvaata akuqtuññağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ taatnağaqtuttuuq!

³⁴ Atugaksritñikkupsi tamatkunñu kisiitñun utiqtititħlaruanun atugaksraqtağmiknik suvaata akuqtuññağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ atugaksritñikamin killuliqiritatmiknun utiqtitħivigitqupmiraqtut aktılaanñatun!

³⁵ Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iħuaqquutilugich iñuich sulı atuak-srillugich niğisuiqisunñatnagu utiqtitkisiñilugich. Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamañatqut-amik akilñisiamik, sulı iğniğigisigaasi Qutħinñiqsrauruañ Agaaayyutim iħuaqquutriruaq quyy-ataitħuanik pigiitħuaniglu.

³⁶ Nagliktausitħi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniñiq Atlanik

³⁷ “Suksraunğiqnasi atlanik, suksraunğiqsauritħchumausili; pigiñniğaiñiaqasi atlanik, pigi-ñniğakkaunitħchumausili; natqigitisimağlugich atlas, natqigitisimaakkaayumuasili.

³⁸ Aatħuğlugich atlas, aatħuusiaqagğumuasili; aa, akuqtuigisirusi immiğlugu uuk-tuun, naqiqsrağlugu, anjalallugu, ulipkaulalugu: akiyağniqtutilaapsitñun. [Agaayyutim aatħuğagğaaasi iğlikkutaħlaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaaayyutim uuk-tuutigigisipmıgaa ilipsitñun.”

³⁹ Jesus uqautiniğai atrikusautmik, “Qiniitħaitħchuañ iñuum sivulligumun atla qiniitħaitħchuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun.

⁴⁰ Malığuaqti kamañatħunitħchuaq ilisautrimifiñ, aglaan ilisaqtaupayaq naatħigumi ilisaagmiñik atrigaigutisigaa ilisautriñi.

⁴¹ “Suvaata tautukpiun irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiñ suliqutigisunñaqnagu qirugraitħchiaq iripni?

⁴² Qanuq uqautriññağniqpiñ aniqatiupnun, ‘Aniqatmañ, piğğlagu irriutañuluuraq irip-niñ!’ qiniisunñaqnagu qirugraitħchiaq iripni? Uqinñuqaqtii! Sivullilugulu piğsirrurñ qiru-graitħchiaq iripniñ. Qiniilguniağniñ! nalupqinağlugu irriutaiqsiħiksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Iłisağigaat Asianjıgun

⁴³ “Napaaqtuğiksaaq nauritħaitħchuaq asiagaıitħchuanik, naagaqaa napaaqtuğitħchuaq asir-ritħaitħchuaq nakuuruanik.

⁴⁴ Napaaqtupayaq ilisimanağaaqtuq asirrianıgun; pukutħaitħchusi aqpinñik kakitħğaniñ, naagaqaa asiavinñik kakitħğnaqaaqtuanik uqpinñi.

⁴⁵ Iñullautaq nakuurualıqıruq atakkii nakuuruamik isumaqaghuni; iñullautanıtħami pigiitħchualıqıruq atakkii pigiitħchuanik isumaqaghuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusip-iani salapqıgaa uqalığmıgun.

Malğuk Tuppirik

⁴⁶ “Taıguqtaksrağinıtħchipsitħa Atanipsitñik kamagiyumanıtkupsigik uqaututıgıkkatka ilipsitñun!

⁴⁷ Kiña iñuk uvañnukkumi naalağniğugich uqalığkakatka aasiñ tupıgilugich—ılisautıgısigıpsı qanuq atrıqaqtılaanñanik.

⁴⁸ Taamna atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupigmiñik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyağanmun. Kuuk uliqłukman qasaqtaqlugu taamna tupiq auliyanjitchuq atakkii payanjaitłuni.

⁴⁹ Aglaan kiña iñuk tusaaruq uqahigikkamnik tupiginiłlugich atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupigmiñik nunamun turviiłaaqlugu; uliqłuum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulguruq siqumitipiaqhuni.”

7

Jesus Mamititchiruaq Anjuyyiuqtañ Qaukhiata Savaktaanik

¹ Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñmik, ilaa Capernaum-munñiqsuq.

² Taavaniguuq Roman anjuyyiuqtañ qaukhiat savaktiqağniqsuq piqpagikkağmiñik; taamnaasii iñuk atniğñaqhuni tuqłhiñaaguqhuni.

³ Uvvauna anjuyyiuqtit qaukhiat tusaakami Jesus-mik tuyuqağniqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruanjitñik apiqsruqtaqlugu mamititquplugu savaktigikkani.

⁴ Tikitñamitruñ Jesus injiğniğaat pipiaqhutin, “Taamna iñuk ikayuqtaksrağipiağiñ,

⁵ atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ katrağviksraphtnik.”

⁶ Tavra Jesus malinjigai. Uñasiñaiqmiglu tupqaniñ anjuyyiuqtit qaukhiata tuyuğiniğai ilaaraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniiq, uvvanajniñnağpich. Uvva utlaktaksraunilugtuñauñniñ tupimnun.

⁷ Naagalu suunilugpaitłuna utlaktaksrağinilugikpiñunniñ. Uqallaksiñağiñ uqağimik aasiñ savaktigikkaga atniğñaqtuq iluaqsiniğtuq.

⁸ Atakkii añalatiqaqmıña qaukhiğniñ suli anjuyyiuqtiqaqluna añalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağiñ!’ aullağtuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qağğaiñ!’ aggiğtuq; suli tilikapku savaktigikkaga, ‘Taamna piun’ piragıgiaa.”

⁹ Jesus-ñum quviğusuutiginigaa taamna tusaakamiun. Kinjiaqami iñugağruñnun maliktigikkagmiñun uqağniqsuq, “Paqisimaitchuñasuli ukpiqsriğimik taatnatun Israel-aagmiuniñ!”

¹⁰ Anjutit tuyuruat utiqamıñ anjuyyiuqtit qaukhiata tupqanun paqiniğaat savakti iluaqsipługu.

Jesus Anjitiqsitchiruaq Uilgağnaam Iğñiñanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atilinjmun Nain-mik. Maliguaqtañ suli iñugiaktuat iñuich malinjigaat.

¹² Tikiñniqsuq pañanun nunaaqqim anilğataqmıñisullu akigaqtuat tuqunaruamik iñuñmik. Taamna tuqunaruq iğñitauğinikkañ uilgağnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ malinjigaat taamna ağnaq.

¹³ Atanguruam Jesus tautukamiun ilunñutchallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa ağnaq, “Qianak!”

¹⁴ Utlakługu aksinjigai tuqunaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavrumıña nutqaqmata Jesus nipliğniqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!”

¹⁵ Tuqunaruq añun aqvutiniğniqsuq uqaqsipłuniasiñ. Jesus-ñum utiqtinigaa aakananun.

¹⁶ Iñuich iluqatin taluqsratçanñiqsut kamaksruaqsipluguasiñ Agaayyun itnaqhutin, “Kamañaqtuq sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun aggiqsimanıqsuq annıqsuğiağlugich iñugikkani!”

¹⁷ Taamna tusaayugaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

¹⁸ John-ñum maliguaqtañ uqautiniğaat iluqaitñik tamatkunıña.

¹⁹ Tuqluğlugik malğuk maliguaqtıñni tuyuğiniğik atanguruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktksrauvısañ suli atlamik?”

²⁰ Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuğiaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa niğiuktksrauvısañ suli atlamik?’”

²¹ Taavrumani taatnalhatni Jesus iluaqsiragaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñmik atniğñañititñik nanjirruñititñiglu, suli anıttaqlugich irrusiqłuich, qiniñtasiplugıllu qiniñtlaichuat iñuich.

²² Jesus-ñum kiuniğai John-ñum maliguaqtik, “Uqautityatku John qiniñkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

‘Qiniñtlaichuat qiniñtlasirut, pisutlaichuat pisutlasirut,

tamatkuva ayuyagaqtualgich mamittut, tusaatlaichuat tusaatlasirut,

tuqunaruat anjitiqsikkaurut iñuñiğmun, suli tusaayugaallataq qulıaqtuanuruq inuqsraqtu-anun.’

²³ Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpiğutaiñğitchuaq piqutigipluna.”

²⁴ John-ñum uqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiasiniğaa iñugağruñnun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qiniğasugıvisi? Ivinmik anuğim añalatañanik liilaa?”

²⁵ Uvvasuli qifñigasugivisi iñuñmik atnuğallautalñmik? Iñuich atnuğallautaqağaqtuat inuqs-rasunaqatñ iñuuniağuurut inillatani.

²⁶ Uqautisitña, sumik qifñiğaqpisi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ.

²⁷ John taamna ilaanuruq Agaayyutim uqañhan uqautigikkaña itna, Agaayyun nipliqsuq, 'Atañji, tuyuğigisigta uqraqtiğa sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.' "

Malachi 3:1

²⁸ Jesus niplipsaaqtuq, "John [Paptaaqtitçhiri] kamanatluktutq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaunniñ kamanaiññiqsrauruq añaaquqautaani Agaayyutim kamanatluktutq John-miñ.

²⁹ (Tusaapayaaqtuut ilaanik tax-siliqirituummagmij tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunñaranik atuqukkanñik paptaakkauplutñ John-kun.

³⁰ Aglaan Pharisee-ñuruat sulì ilisautrit maligutaksranik ayaksimaniğaat Agaayyutim sivun-niutaa iñmiknun, sulì paptaaqunjitlutñ John-mun.)

³¹ "Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat?"

³² Atriqaqut ilìlgaanik aquppiruanik tunirifñiaqtuut katimmavñitñi tuqñirautiplutñ avat-mun,

'Atuqtuurautigaluağipsi katchuutituutiniq aglaan ağğñitlusi.'

'Uvagutli, atuqapta kinuvğuuutiniq qianitçhusi.'

³³ John Paptaaqtitçhiri agğiqami nigitlaniññiqsuq sulì imingitluni asiam misuğanik, naaga-sulì uqaqtusi irrusiqtuqagñiplugu.

³⁴ Iğñiña Iñuum nigiraqtuq imiqhuniñ. Pakma nipliğaqtsi, "Tautullaksiun iñuk nigğiqsuruuq imiqtuqtulu, ilauraanñat tax-siliqiritlu killuliqiritlu.'

³⁵ Agaayyutim puqñutaa ilitçhugipkautauruq ilumutuuplugu savaañagun."

Jesus Kinunğani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ Iñanata Pharisee-ñuruat aiyugaağniğaa Jesus nigiyaqtuauqplugu. Jesus utlautikami tupqa-nun, nayummagataqñuni tamañña nigiaqsifñiqsuq.

³⁷ Taavrumani nunaqqimi ağnaq iñuuniaqmifñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiun Jesus nigifñiağniplugu Pharisee-ñuruam tupqani agğiutirifñiqsuq nakasunñuamik imalñmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik.

³⁸ Qichağniqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qiapluni, imağquğlich qulvimifñik, iviklughich nutchamifñik, kuniklughich, sulì kuviplughich tiprağiksautmik.

³⁹ Pharisee-ñuruuq aiyugaaqtuq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq iñmifñun, "Uuma iñuum sivuniksriqiraupiağumi nalunifñayağaa una ağnaq aksiksiggikani; nalunifñayağaa qanutchimik iñuunisiqiaqtilaanñ! Atakkii ilaa killuliqirauruq."

⁴⁰ Jesus-ñum nipliutinigaa, "Simon, uqautraksrağigkpiñ." "Aa, ilisautri, uqautiñña!"

⁴¹ Jesus unipkaagaqsiruq, "Malğuk iññugguuq simmiljaksraqtuğvik akiqsruumanigaaq manifñik. Ilaqataan akiqsruumanigaa naliksralñmik tallimat kavluutit uvlut savaañatnik, ilaqataanaasiñ malğukipiaq qulinik.

⁴² Iluqatik taapkuak akililguifñiqmaknik akiqsruutaifñigik. Nalliak taapkuq piqpak-sritlukpa ilaanik?"

⁴³ Simon-ñum kiuniğaa, "Uumaqanuğii natqigutrikauruam añitluktuumik akiqsruutmik." Jesus nipliğñiqsuq, "Nalauttutin."

⁴⁴ Kinjiaqluğasiñ ağnaq nipliutinigaa Simon, "Tautugun una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitçinjitçhikma imigmik igğuutiksranatnik isiganña. Aglaan uuma ağnam igğuuğai isigatka qulvimifñik aasiñ iviklughich nutchamifñik.

⁴⁵ Ilvich iqinjitçhikma kunigluña. Aglaan uuma ağnam nutqautinjitçhai kunniuuğlich isigatka isigataqamaağlaan.

⁴⁶ Uqsruqtinjitçhai niaquğa. Aglaan uuma ağnam uqsruqtigai isigatka tiprağiksautmik.

⁴⁷ Uqautigikpiñ, uuma ağnam kamañaqtuumik piqpaksriñhan qifñiqtitkaa iñuigiaktuat kil-luqsautini natqigutikkauñhat. Aglaan iñuk killuqsautiqapaniññasugiruaq natqigutirak-sramik piqpaksripiagnianjitçhuq."

⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum uqautinigaa ağnaq, "Killuqsautitin natqigutikkaurut."

⁴⁹ Aflat aiyugaaqtauruat nigiqatigiplugu Jesus nipliğñiqsut avatmun, "Kisuunasugiva una? Natqigutritlaniqsuqunniñ killuqsautiniq."

⁵⁰ Aglaan Jesus nipliutinigaa taamna ağnaq, "Ukpiqsriñiqpich anniqsuğaañ. Iñuuniağifñi tutqiksilitun."

¹ Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaqługich nunaqqich nunaqqiuratlu quliaqtaqhuni tusaayugaallautamik añaayugautaanik Agaayyutim. Qulit malğuiçh maliguaqtaifiñ malinğigaat.

² İlanjisa ađnattuuq malikmiñigaat ihuasıkskaurat irrusiqłunıñ suli atniđñautiniñ. Taap-kua Mary-lu (taigutiqtaqtuq Magdalene-mik), taamna Jesus-ıum tallimat malğunıñk irrusiqłunıñk anitçirviğikkaña,

³ Joanna-lu, uıqtaqtuq Chuza-mik aňalatauruamik atanğum Herod-ıum iniqpanani, suli Susanna suli inuđiaktuat atlat ađnat. Tamatkua ikayuuttutiginigaiçh pigikkatın Jesus-mun suli maliguaqtaifiñ.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴ İlaatni inuđiaktuat inuich utlauruđniqsut Jesus-mun nunaqqipayaaniñ. İnugayaat katik-mata uqautiniđai uumınja atrikusautmik.

⁵ İlaatni inuik nautchiıyagañniqsuq. Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat ilanjich katagađniqsut apqutmun tutmiđagatauplutınjaasii, suli tinjmiurat silami niđiıplugich.

⁶ İlanjich katanıqsut uyagauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqłunıqsut atakkii nuna aılanjıluni.

⁷ İlanjich nautchiaksrat katanıqsut kakitlađnalğich akunđatnun. Aasiin kakitlađnat nauqasıqlugich nautchiaksrat nagguviksraiđniđigaich.

⁸ Suli ilanjich nautchiaksrat katanıqsut nunagiksaamun. Naukamın nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianıttaaqhutin atauchimiñ." Taamna uqausigillaan nipitusipluni uqallanıqsuq, "Kiña siutiqaqtuq naalađniñi!"

Sivunıjat Atrikusautit

⁹ Maliguaqtaifiñ apiqsruđniđigaat Jesus qanuutautilaanıñk taavruma atrikusautim.

¹⁰ Kiuniđai, "Agaayyutim sagviđaa nalunaqtuana añaayugautmi ilipsitñulhiñaq, aglaali tamatkunıña ukpiqsriñitchuanun uqaqtuña atrikusautitigulhiñaq. Taatnamik qiniđigaluahutin ilisaqsritłaitçhut,

suli naalađnigaluahutin kanjıqsitłaitçhut.

Isaiah 6:9

Jesus-ıum Kanjıqsipkađaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹ "Uvvauna qanuutaulha atrikusautim: nautchiaksraq uqalıđigaa Agaayyutim.

¹² Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atrıqaqtut tamatkunınja tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuunđaum tikitłuni aattađigai uqalhiçh uummatınjıtıñi ukpiqsritqunjıtługich annıqsukkautqunjıtługıllu.

¹³ Nautchiaksratlı kataktuat uyagauruamun nunamun atrıqaqtut tamatkunınja tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutin aglaan kanjılınjıtłunı. Ukpiqsriuraallakkaluahutin akkunısunıqaani aasiin uuktuaqsıuluđ tikitman qapiqtıđagıñiqsut.

¹⁴ Nautchiaksratlı kataktuat akunđatnun kakitlađnat atrıqaqtut tamatkunınja tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaałhum umialğulhumlu suli quvıananan marruma inuuniahum suqutiginıqsıtađigaat ukpiqsriñiq, aasiin asianat piđutlatıçhuq.

¹⁵ Nautchiaksratlı kataktuat nunagiksaamun atrıqaqtut tamatkunınja tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiađagataqlugu. Tamatkua tupiginiđigaat Agaayyutim uqalha aasiin asirriaqahutin anuqsruhıçh, suli inuusinjich atlanıuqtauplutın.

Nanıq Ataani Utkusium

¹⁶ "Kia inuun ikitnamınıñ nanıq matutłaitçhaa utkusınmik naagaqaa ilıtlaitçhaa ataatnun siñıviich. Aglaan ilırađigaa nanıqadıñınmun, inuıllı isıqtuat taututlarut nanıqaqman.

¹⁷ Qanutchıpayaaq irrikauraaq sagvikkaugisıruq, suli qanutchıpayaaq matukkaauraaq paqıtaugisıruq.

¹⁸ Qaunagıtıçhi taatnamik qanuq naalađnisılaapsitñik atakkii kisupayaaq piqaqtuq akuqtullaadırsıruq, aglaan taavruma piqanjıçhuam annıagısıgaa taamnaunniñ mikillapiaqtuq pigikkani."

Jesus-ıum Aakanalu Anıqatıunılu

¹⁹ Jesus-ıum aakanan suli anıqatıunıñ atlanıđigaat. Aglaan tikilguiñniđigaat inuđiakpaitłunı.

²⁰ İlanjata inuich nipliutiniđaa Jesus, "Aakanlu anıqatıutinlu qıçhaqtut kigga qiniđiguhutin."

²¹ Jesus-ıum nipliutiniđai iluqaisa, "Aakagıgıga anıqatıgıgıtkaılu makua tusaaruat uqalhanik Agaayyutim tupıgıplugulu."

Jesus-ıum Quunniđıuqtıkkaa Narvaq

²² İlanjatni uvlut Jesus maliguaqtınılu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, "Ki, ikaaqta igłuanun narvam." Tarra ayaksaadıñiqsut.

²³ Tinjıłaqsaıđıñmikni Jesus siñıksadıñiqsuq. Tavrakıatçııaq anuđıguutiqpaurađniđai narvamı, umıanjat immıaqsiplıguasıñ suli iluqatın navianniılıqhutinı.

²⁴ Maliguaqtañ utlaklugu Jesus itiqsağniğaat nipliçhutiñ, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.” Jesus makitluni iñiqtiğniğaa anuğiq qaiqpauratlu. Anniğuiqman quunnitçhiağullapiağniqsuq.

²⁵ Tavra Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Naami ukpiqsrihiçsi?”

Aglaan quviğusuniqsut iqsiliçhutiñ, aasiñ uqaçhutiñ inçmiknun, “Qanusuniqpa una iñuk anuğimunniñ qaiqpauratlu kamagivatruç?”

Jesus Mamitçhiruq Iñugiaktuaniç Irrusiçhuliñmik

²⁶ Jesus maliguaqtañlu tinilğaqsağniqsut nunañanun Gerasene-nağmiut, iğluanun narvañan Galilee-m.

²⁷ Jesus niupman umiamiñ paagniğaa iñuum nunaaqçimiñ irrusiçhulaçtuam. Taamna iñuk atnuğailaağniqsuq aimmitlaiçhuni, aglaan nayuutiraçniqsuq iñuviñi.

²⁸ Tautukamiuñ Jesus iğitluni isigaiñun nipliğniqsuq nipitusipluni, “Jesus, iğniña Qutçhiñiqsrauruaam Agaayyutim, suniaçpiña? Inçikpiñ anasiñuqsauçnitluna!”

²⁹ Nipliutiniğaa taavrumiña atakkii Jesus-ñum tiliplugu irrusiçhuk anitçuplugu ilaaniñ. Aippaavak anallaçhuniğaa akulaiçhugu. Tiguraçaluagaçtuq argaiñlu isigaiñlu. Qiliqsruçhugich kalimniğniç kiktugaagağniğai, aasiñ iñuilaamuktiaçhugu irrusiçhuum.

³⁰ Jesus apiqsruğniğaa, “Kisumik atiaçqapich?”

³¹ Taavruma kiuniğaa, “Uvaña atiga Iñugiaktuqaç,” atakkii iñugiçhutiñ irrusiçhulich isiqsi-maniqsut ilaanun.

³² Irrusiçhulich inçiqsruağniğaat Jesus tuyuğitçupitlutiñ samuña natiçsiñaitçhuamun.

³³ Uvvaasiñ iñuğiallapiaçtuat kuniat çanimi niğniğniqsut çimiğaa. Irrusiçhulich inçiqsruağniğaat Jesus aullaçtitçuplutiñ kunianun. Jesus-ñum aullaçtiniğai tamatkununa.

³⁴ Irrusiçhulich anikamiñ iñuñmiñ isiqniqsut kunianun. Iluqaçini aasiñ kuniat pañaliñniqsut ipnakun. Naparaçniqsut narvamun aasiñ ipiçlutiñ.

³⁵ Iñuich munaçsriçuat kunianik tautukamitruç taamna atuumaruqaç, çimachutiñ tusaayugaagaçtiniğaaçtuat nunaaqçimi avataañlu.

³⁶ Iñuich utlautiniqsut tautuğiaçhutiñ supmagaisa. Tikitñamitruç Jesus paçiniğaaçtuat iñuk anitçhiviçkkaña irrusiçhuniç aquppiruqaç isigaiñi Jesus-ñum, atnuğaaçhuni sulii çauçrimmaagaçhuni. Iñuich tamatkua iqsitçhuniç.

³⁷ Tamatkua munaçsriçuat tautuktuat taavrumiña uqaçtiniğaaçtuat iñuñnun çanuq iñuum mamitçkkaula.

³⁸ Iluqaçini Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaaçtuat Jesus aullaçuplugu iqsililapiaçhutiñ. Jesus ikiçluni umiamun utiaçsiñniqsuq Galilee-mun.

³⁹ Iñuum anitçhiviçkkaña irrusiçhuniç inçiniğaaçtuat Jesus, “Maligukkaluaçikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaçtitçka nipliutiplugu,

⁴⁰ “Ailutiñ uqaçiaçniğai Agaayyutim savauttutaaniç ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqçimukhuni uqaçsiñniqsuq çanuq Jesus-ñum savauttutaaniç inçimiñun.

Jairus-ñum Pania sulii Ağnaç Aksinçniçtuqaç Jesus-ñum Atnuğaañanik

⁴¹ Jesus utiqami iğluanun narvam iñugayaat paçlagaat atakkii utaçqiniğaaçtuat.

⁴² Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliçtaa Jew-ñuruat katraçviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ñum inçiqsruçhugu kiñuniçmiçuplugu,

⁴³ atakkii panitaula, çulit malçuniç ukiuqaçtuqaç, tuqaçsiñniqsuq. Jesus taamuñaçami iñugiaktuat iñuich tatviksraçniğaaçtuat avataañlu.

⁴⁴ Iñuich akunçatni itmiçniqsuq ağnaç aunaqsruçitlaiçsuqaç çulit malçuniç ukiuni. Akiliçsuutigiçaluaçniğai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unnin mamitçhuniçniğaa.

⁴⁵ Akunçatigun iñugayaat ağnam utlaklugu tunuaniñ aksinçniğaaçtuat Jesus-ñum akuagaçtuat atnuğaañan. Tavrakniçhiaç aunaqsruçuiçsiçniqsuq.

⁴⁶ Jesus apiqsruçniqsuq, “Kia aksikpaña?” Iluqaçini naluniçniqsut. Peter nipliğniqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraçhutiñ tinuraçatini. [Naagaavva apiqsruçtutini kimun aksiksi-laaçniç?]”

⁴⁷ Aglaan Jesus niçliqsuq, “Kia-imña aksikpaña. Iisimaliçigaga anipman sañniçkkaçaçtuat uvamniñ.”

⁴⁸ Agnam tautukamiuñ iñuich iñuich iñuich utlautiniqsuq uullilaçmi putluni Jesus-ñum isigaiñun. Sivugaatni iluçaisa iñuich uqaçtiniğaaçtuat suvaata aksinçhanik Jesus sulii çanuq ihaqsikkauçhi tavrakniçhiaç.

⁴⁹ Jesus uqaçtiniğaa, “Ağnaç, [çuiatçhauçniçniç] ukpiqsriçhulipich ihaqsipkaçatini. Aullaçhiñaagaçtutini tutçiksilutiñ.”

⁵⁰ Jesus uqaçtiniç kiliktuiruqaç tikiñniqsuq Jairus-mun nipliçhuni, “Paniuran tuçuruq. Ilaçsiatçiniçiaçnagaçtuat iisautri.”

⁵¹ Aglaan Jesus-ñum tusaapluguniç nipliutiniğaaçtuat Jairus, “Içsiñak; ukpiqsriçhuniçniçniç. Paniuran ihaqsisiçruq.”

⁵¹ Tikitñaminj tupiğmun Jesus-ñum isiqunjitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam aapañalu aakanjalu.

⁵² Iluqatinj iñuich qiaplutinj kiñuvğugaat ililgaaq. Jesus nipliutiniğai, “Qianasi. Ililgaaq tuqunjtichuq, siñiksiñiaqtuq.”

⁵³ Iluqatinj mitautiğiaqsigaat ilisimaplugu ağnauram tuqułha.

⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqługniğaa, “Niviaqsiaq! Makittin.”

⁵⁵ Ililgaaq iñuutqinñiqsuq makitluniasiiñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuqplugu niqiksranjanik.

⁵⁶ Anjauyqaak quvigutchanjnisuk. Aglaan Jesus-ñum uqaqunjiññiğik kisumun taavruminja atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtitkai Qulit Malğuiç Maligüaqtini

¹ Jesus-ñum katipkaqamigich qulit malğuiç maligüaqtini sanjiksriññiğai anitchitlasiplugich irrusiğunjik suli mamititchitlasiplugich atniğñautinik.

² Taatnaanikami tuyuğiniğai quliaqtuağiaqplugich anjauyqautaanik Agaayyutim suli iħuaqsitquplugich atniğñaqtuamik,

³ nipliqhuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ injularim puukatanjanik unniñ niqiksrapstñiğlu unniñ maninjmiğlu naagaqaa atnuğaatqiuçtiksrapstñik.

⁴ Kisupayaam akuqtuqpassi nayuutiyumausi taavrumani inaani aullağniaħapsitñunaglaan taavrumakña.

⁵ Iñuich nani akuqtunjtipasi unitchumagiksi taamna nunaaqçiq aasii ipsuktuğlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjitiñun akuqtuinjisilaanjanik tusaayugağiksuamik.”

⁶ Maligüaqtit aullaqaminj iglaunigsut nunaaqçiqurapayaatigun quliaqtuaqhutinj tusaayugaallautamik suli mamititchiplutinj iñunjik nanipayaaq.

Herod-ñum Qanuğviiħa

⁷ Herod-ñum, anjalatauram Galilee-mi, tusaaniğai iluqaisa Jesus-ñum savaanji. Tupanjanisug atakkii iñuich uqaqhutinj John Paptaaqtitchiri iñugutqinñiplugu,

⁸ ilançiq uqaqhutinj Elijah sagviğñiplugu, ilanjisuli uqaqhutinj sivuniksriqiri inilğaaqnisag iñugutqinñiplugu.

⁹ Herod nipliqsuq, “Uvanja John niaquiqsitağa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsraqikkakağ tamatkunuuna?” Taatnamik ilitchuğisunjiğaa Jesus kisuutilaana.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

¹⁰ Uqçiraqtit utiqaminj uqautigaat Jesus iluqaanik savaağikkağmiknik. Uvvaasiññ aullaqatiginiğai kisiitñik nunaaqçianun Bethsaida-m.

¹¹ Iñugaağruich tusaakamitruñ malinjigaat. Jesus-ñum paglaplugich uqautiniğai anjauyqautaanik Agaayyutim, suli iħuaqsiplugich tamatkua ikayuğnaqtuut.

¹² Unnuksraaqhuni siqinñiq nipipman, qulit malğuk maligüaqtit utlanjigaat Jesus nipliuçtiplugu, “Tuyuğikkich iñuich nunaaqçiquranun suli nautchiiviljñun nullağniurağiaqulugich suli niqiksraqiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.”

¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksranjitiñik.” Tamatkua kiuniğaa, “Uvva piqagałuaqtugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunjik iqalugauraanjik. Tauqsigiaquvisigut niqiksranjitiñik iñugaağruich?”

¹⁴ Anjutit 5,000-siyunnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maligüaqtini, “Iñuich aquvitichigik malğukipiaq qulinullaalugich.”

¹⁵ Maligüaqtit iñupayaat aquvitinniğaiç.

¹⁶ Jesus tiguniğai tallimat qaqquurat suli malğuk iqalugauraak aasii aağluqhuni qilanjmun quyyatigiplugich. Avguağai qaqqut iqalugauraaglu qaitlugich maligüaqtimiñun autaağutigitquplugich iñunjun.

¹⁷ Iñuich niğiñiqsut niğisuiğataqhutinj. Tavra maligüaqtit immiğniğaiç qulit malğuk aguuçmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginiğaa Kisuutilaana Jesus-ñum

¹⁸ Ĥaatniğuuq Jesus agaayupman kisinjuqhuni maligüaqtaiñ utlanjigaat. Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Kisuunasugivatña iñuich?”

¹⁹ Maligüaqtaiñ kiugaat, “Ĥanjisa uqağigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanjisasuli Elijah-ñuniplutin, atlatlu uqaqhutinj sivuniksriqiri inilğaaqnisag iñugutqinñiplugu.”

²⁰ Jesus apiqsruğniğai, “Ĥipsiasiiñ? Kisuunasugivisitña?” Peter-m kiuniğaa, “Ĥvich Christ-ñurutin, anniqsuqti akiqsruutauruq.”

Jesus-ñum Uqautiginiğaa Tuqułksraniħu Anjipkakkaułksraniħu

²¹ Jesus-ñum iñiqtillapiağniğai uqautigitqunjtłuni kisuutilaagmiñik kimununniñ.

²² Uqautipsaagnigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukhijsa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit naglik-saaqtikisigaat ayaglugulu Igñinja Iñuum tuquulluguasiñ. Aglaan pinayuakkun uvlut anjipkakkauqisuruq.”

²³ Iluqaisa nipliutiniñgai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksrağigaa pisuñi, iqsriut-lugu sannigutani uvlugağikpan aasii maligluña.

²⁴ Atakkii kia iñuum anniğiniagumiñ iñuñi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammai-yumiñ iñuñi piqutigilunja piññakkisuruq ilumun iñuñiğmik.

²⁵ Iñuum piññaktaagilhiñiñ augaluağaa suurapayaana marruma nunam aglaan tammautigisi-gaa iñuñi. Sakuugurağniñha sumun atuğumifaitchuq!

²⁶ Iłapsi kannugivalukkaatnja ilisauttutikal u sivuğaatni iñuich suksraqañitchuat Agaayyutmik. Taatnatun Igñinjan Anjutim kannugigisipmigaaptuuq utiğumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isağuliñnik.

²⁷ Ilumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilañitñik uvani makitaruat tuqunaiññağminj qinğiniatuanik Agaayyutim anjaayquataaniq.”

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

²⁸ Akunniqsaañanikman Jesus-ñum kayunjiutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuğniqsuq qimiğamun agaayutyaghuni.

²⁹ Agaayupkaçhugu qinññañ atlanñuğniqsuq atnuğaanilu qivliqisirauraçhutinj.

³⁰ Tavrakñatchiaq malğuk anjutik uqaqatiginiğaaq Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu

³¹ aasiiñ qinññañak qaummağilallañniqsuq. Uqaqatiginiğaaq Jesus tuqputauiksrañagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun.

³² Peter-lu piqatailu siñiñniaililapiagñiqsut, aglaan itiqaminj tautunniğaaq Jesus ka-manahagun qichaqatigiplugu malğuk anjutik.

³³ Anjutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniğaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniiłipput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut pinasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” Iłisamanjtkaluağniğaa uqağikkani.

³⁴ Peter uqaqatitlugu nuviyam qulanjiutiniğai; maliguaqtai iqsitchañniqsut nuviya qulanjiutipman.

³⁵ Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Igñiğaa piksraaqtaagikkaga; naalağniyumagiksi.”

³⁶ Uqağuiqman Jesus kisinjuğniqsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautiginiñniğaaq kisumununniiñ tautukkaqtinj.

Jesus Iłuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqłulijmik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu pinasutlu maliguaqtai atqaqaminj qimiğaamiñ iñuigiaktuat iñuich paağniğaaq Jesus.

³⁸ Iñuk nipliğniqsuq akunğatniñ iñugayaat, “Iłisautrii, tautullagun igñiğaa, tarra igñitlualuga.

³⁹ Irrusiqłuum anjalatmani kapyaaqsiniqsuq. Iłaa qilurağallapiağaqtuq suli innuliqiaqsiruq qaniğmigun. Irrusiqłuum atniqaqtuiñaaq suli unitłaiçhugu.

⁴⁰ Uqapsağaluağitka maliguaqtitin anitquplugu taamna irrusiqłuk aglaan anipkalguiñniğaaq.”

⁴¹ Jesus kiusriniqsuq, “Ukpiqutaiñniqaqpat ilipsitñi. Naagasuli killukuqmiusi. Qanutu-naglaan nayuqtigiraksrağivisi? Qanutunaglaan iglutuqtigiraksrağivisi?” Tavrani nipliutiniğaa iñuk, “Uvuñautisaqsunjata igñiğini!”

⁴² Nukatpiağruum utlautilhani irrusiqłuum ulğuqsraaqtininiğaa nunamun qiiqsruqtitkaqsipługu. Jesus-ñum iñiqtiğniğaa irrusiqłuk aasiiñ mamititlugu nukatpiağruk utiqtitlugu aapananun.

⁴³ Iluqatinj iñuich quviğusuutiginiğaaq kamanaqtuq sanñigikkana Agaayyutim.

Jesus-ñum Uqautigilgitkaa Tuqputauiksrani

Iñuich quviğusuktitlugutsuli Jesus-ñum savağikkanañik nipliutiniğai maliguaqtini,

⁴⁴ “Piğugniagnagu una uqauttutiginiakkağa ilipsitñun! Igñinja Iñuum aatchuutigikkauqisuruq iñunun tuqputqulugu.”

⁴⁵ Aglaan qanuutautilaana uqautigikkanañ iriqsimaniqsuq maliguaqtaiñiñ. Taatnaçhugu kanjisiłguiñniğaaq. Taluqsraçhutinj apiqsrulguiñniğaaq taavrumuuna.

Kiña Kamağniqsrauva?

⁴⁶ Maliguaqtit qapigtallittraaqsiniqsut nalliqtinj kamağniqsraupmagaan.

⁴⁷ Jesus-ñum ilisimanigai isummatilaanaq. Qinñuağniğaa ililgaag inillaklugu saniqçqamiñun

⁴⁸ nipliutiplugich tamatku, “Kisupayaam akuqtuğumiñ ililgaag pisigilunja tavra akuq-tuğana; suli kisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğisipmigaq taamna tuyuğirigikkaga. Iñuk kamañniqsrauruq akunnapsitñi ilaa kamağniqsrauruq.”

Akitñaquaqinçitçhuaq Uvaptiknun Iłagillapiağikput

⁴⁹ John nipliqsuq, “Ataniiq, tautuklikput iñuk anitchiragaqtuaq irrusiqłunnik atuqlugu atqin. Iñiqtiqikput atakkii uvagut ilaginjitlugu.”

⁵⁰ “Nutqaqtinnianaiqsuq,” Jesus-ñum nipliutiniḡaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akililiiqsunjit chuaq ilipsitñik ilipsitñuktuqtuq.”

Ilanisa Samaria-ḡmiut Akuqtuḡunḡitchaat Jesus

⁵¹ Jesus-ñum ilitchuḡikamiuñ utiqtuksraulñ Agaayyutmun isummiḡñiqsuq Jerusalem-mugukhuni.

⁵² Iḡlauḡiḡmiñ tuyuḡaḡniqsuq uqquiraqtinñik sivumiñi nunaaqḡianun Samaria-m itqanaiyautitḡupluni tukkuksraḡmiñik.

⁵³ Aglaan iñuich tarani akuqtunjinñiḡaat atakkii Jerusalem-munñiaqhuni.

⁵⁴ James-ñum sulı John-ñum, maliguaqtikñiñ, tautukamitku taamna nipliutiniḡaaq, “Ataniiq, qinñuaquvisiguk iknigmik qılajñmiñ piyaqquityaqulugu tamatkuniḡa?”

⁵⁵ Jesus-ñum kinjaqḡugich iñiqtiḡniḡai.

⁵⁶ Aasiñ Jesus maliguaqtai lu iglauniqsut atlamun nunaaqḡiuramun.

Iluqnaunḡitchuat Maliḡuaqtit

⁵⁷ Iḡliqtauḡiḡmiñi iñuum nipliutiniḡaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaḡuvich.”

⁵⁸ Jesus-ñum kiuniḡaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, sulı tinmiurat silami ugluqaḡhutinj, aglaan Iḡniñ iñuum iniksraitchuq minguiqsiaḡviksraḡmiñik.”

⁵⁹ Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniḡaa, “Malinḡa.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniḡaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailañ iluviḡiaḡlugu aapaga.”

⁶⁰ Jesus-ñum kiuniḡaa, “Ki, tuḡunaruat iluviḡilitruñ tuḡuruḡaḡikkaqtinj. Aglaali ilvich quliaḡ-tuaḡiaḡiñ anjaayuḡautaanik Agaayyutim nanipayaaq.”

⁶¹ Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qinñiḡiḡiḡsaḡiaḡlagich ilaḡikkatka.”

⁶² Jesus-ñum nipliutiniḡaa, “Kiña iñuk nunniyuqtuḡ kinjanḡatigalugu atuḡumiñaitchuq sumun anjaayuḡautaanı Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuḡigai Maliḡuaqtit

¹ Kiñuagun taavruma atanguruaq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malḡunñik iñunñik tuyuḡiplugich malḡuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqḡipayaanun tikitchaḡumakkaḡmiñun.

² Jesus-ñum nipliutiniḡai, “Katitaksraqtugaluaqtuḡ aglaan savaktit katitchiruksrat ikit-tut. Iniqsruḡmausi atanganun katitchivium tuyupsaaqulugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiivinjmiñi.

³ Aullañhiñaurusi. Tuyuḡiniḡipsi ipnaiyaatun liilaa akunḡatnun amaqqut.

⁴ Aullañiñiaḡasi manikuviumamik naagaḡaa puukatauramik naagaḡaa sakpakkimik; iḡliqtauḡlapsitñi nutqaḡaqtuḡniḡaḡasi kisumununniñi.

⁵ Supayaami isigniḡupsi tupiḡmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuñun uumani tupiḡmi illi.’

⁶ Iñuk tavrani iñuuniḡniḡpan piḡpaksriḡuni tutqiutmik, taamna tutqiun ituiñiaḡisiruq ilaani. Aasiñ taatniñḡiñiñikpan taamna tutqiun utiḡisiruq ilipsitñun.

⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupiḡmi niḡilusi lu imiḡusi lu qanutchipayaamik aatchuḡ-pasi, atakkii savakti akiliusiaksraḡtuksrauruq. Nuktaḡniḡaḡasi tupiḡmiñi atlamun.

⁸ Supayaami nunaaqḡimukkupsı paḡlakpasi niḡiyumausi payuḡutaatnik,

⁹ mamititçilusi atniḡniḡatuanik taavrumani nunaaqḡimi, uqautilugich iñuich, ‘Anjaayuḡautaa Agaayyutim qalliruq ilipsitñun.’

¹⁰ Aglaan nunaaqḡimukkupsı nani iñuich paḡlanḡipasi nipliḡumausi tumitçaanı,

¹¹ ‘Apyua nunaaqḡipsı isigaptikniñ ipsuktuḡisigikput; aglaan itqaiḡiyumagiksi una, Anjaayuḡautaanı Agaayyutim qallisiḡaasi!’

¹² Uqautigipsı, atanniivium uvluani Agaayyutim ilunḡugitlukkisigai Sodom-miut taavrumakñ nunaaqḡimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiñ, maliguaqtai aullaḡniqsut.]

Ukpiniḡchuat Nunaaqḡich Ilanitiñi

¹³ “Nakliñ, Chorazin-naḡmisiñ! Nakliñ, Bethsaida-ḡmisiñ! Savaaqḡaluaqtuñ iñugiaktuaniq quvinqaḡtuaniq akunnapsitñi. Makua quvinqaḡtuat qinñikasi savaajuniḡpata Tyre-milū Sidon-milū injiḡaanımma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissunñik atnuḡaḡutin sulı aḡramun aqvullutin qinñiqillugu taavrumuuna mumiñitqin killuqsautmikniñ!

¹⁴ Atanniivium uvluani iḡlutuyunaitlukkisiruq ilipsitñi ukunakñ Tyre-miñ lu Sidon-miñ lu.

¹⁵ Iipsitñunlu Capernaum-miusii! Kamañağnasugivisi qılañmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñnuqsagvıñmun!”

¹⁶ Jesus nipliutiniğai malıgıuaqtını, “Kisupayaam naalağnikpasi naalağnisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayakkisipmigaaña taamna tuyugirigikkaga.”

Jesus-ñum Malıgıuaqtai Utiğniqsut

¹⁷ Piñasukipiaq qulit malğuiç iñuiç utiqamin quviasullapiagniqsut nipliçhutın, “Ataniq, makua irrusiqlıuichunniñ tipigiragıgaatigut tilikaptigin anitquplugich atuqlugu atqıñ!”

¹⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Tautukkiga tuunğaq atqaçman atriplugu ikniçpalak pakmakña.

¹⁹ Naalağniğagıtchi! Saññiksritkipsi tutmatlasiplusi nımigianik putyuutliñnıglu akimat-lasiplusılı saññianiñ piyuaqtıgıkkapsi. Suli tamatkua atniğumiñaitchaasi.

²⁰ Quviatchautiginagu irrusiqlunñun tupiginılısi aglaan quviatchautigitluksıun atıgıkkasi aglausimağniğugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktıq

²¹ Taavrumani Ipiçtcham Irrutchim quviatchaktinniğaa Jesus suli uqaqtıtlugu, “Aapaan, atangıruatiin qılañmi nunamılu, quyagıkpıñ! Sagviğitin puçitçhuanun sut iriqsi-maruat puçiksuanıñ ilisimaruaniñlı. Aa, Aapaan, taamna sivunniğıkan quviagıgıñ.

²² Aapaa qaitçhigaaña saññipayaamik. Kia-unniñ nalugaa Iğniğuruam kisuupiaqtılaaña aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniñ nalugaa Aapauruam kisuutilaaña aglaan Iğniğuruam, suli tamatkua Iğniğuruam sagviutisukkani Aapauruamik.”

²³ Jesus-ñum kınjaqamıgıç malıgıuaqtını nipliutiniğai kisinñuutiplugıç, “Quvianamiurusi atakkii iñuursi taututlasiplusi atuumaruaniç!

²⁴ Uqautıgıpsi, Iñugiaktuat sivuniksriqirıt suli umialgıç tautugummiuğniğaat tamanna tautukqaçsi aglaan tautulğuitıluğı, suli tusaayummiuqlugu tusaakqaçsi aglaan tusaal-ğuitıluğı.”

Atrikusauñ Nakuuruakun Samaria-ğmiukun

²⁵ Iisautrim malıgıtaksranik utlakıluğı Jesus uuқтаuğıniğaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauıvı akuqtuisukkuma isuitçhuamik iñuuhıgmik?”

²⁶ Jesus-ñum kiuniğaa, “Qanuğmi malıgıtaksrani aglaksımaaqpa? Qanuq aglıqıplugu ilisauttutıgırağıvıun?”

²⁷ Anjıtım kiuniğaa, “Pıqpagıyumağın ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutçipniñ, iluqaaniñ sayagıkkapniñ, iluqaaniñ isummatipniñ; suli piqpag-ilugu iñuuniaqatin ilıluğı iliptun.”

²⁸ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna iñuuniağuvıç iñuugısirutin.”

²⁹ Aglaan aglaliqirim nalauññanasugniqahuni inñmiñk apiqsruqlıgıtçaa Jesus, “Kiña iñuuniaqatıgıvıgu?”

³⁰ Jesus uqaaqtıuagaqsıruq, “İaatnıguuq iñuqağniqsuq Jericho-muktuumik Jerusalem-miñ. İglauññaan tiglıñniqaqtı anallaqıñniğaat atnuğaiqlugu karukıluğı unıtıluğıasıñ tuçkhiñağıuqtıuq.

³¹ Agaayulıqsıptıuq iglıgmıniqsuq tamarrumuuna tumıtçhaakun. Tautukamıun taamna iñuk apçusaahıñağniğaa igıluagun tumıtçhaam.

³² İkayutıptıuq agaayyuvıkpıñmi taatnatun pipmiñıqsuq, aasıñ tautukamıun taamna iñuk apçusaagmıniğaa igıluagun tumıtçhaam.

³³ Aglaan Samaria-ğmiu igılaupmiñıqsuq tamarrumuuna tumıtçhaakun. Tikıtmiuq taavrumıña anallaqıktamun, aasıñ tautukamıun ilunıugıliutiplugu.

³⁴ Utlakıluğı kuvviqiniğai uqsruğıtımik wine-mıglu kılııağniñi aasıñ mamıtıqlugıç. Taatnaanıkami ilıniğaa taamna iñuk natmaksıgıvıurağmiñun nullagıvıñmuutıplugu qauna-ğıaqsıpluguası.

³⁵ Uvlutıqıman manniñniğaa malğunıç nullagıvıum iñua uqautıplugu, ‘Qaunagıyumağın. Tikıumatıkkuma tamaunnağıluña akıliğısıgıga qaunaksrıñıpkun ilaanik akıqsruutıqağniğupkiñsuli.’”

³⁶ Jesus-ñum apiqsruğniğaa ilisautri, “Qanuq isumanıqıç taapkuunıuuna piñasıtıgun? Nalliat iñuuqatauva taavrumıña iñunñun anallaqıkkauruamun tiglıñniqaqtıgıun?”

³⁷ Aglaliqirim kiuniğaa, “Taamna naglıktıurıuq ilaanik.” Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Taatanun iñuuniağıñ.”

Jesus-ñum İsiqattağvıgıç Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus malıgıuaqtınılu igılautıñıqhutın tikiñniqsut nunaaqıuramun. Ağnam tavrani atılgum Martha-mik aiyugaagıniğaa kınıniğmıñun.

³⁹ Aasıñ anıqatıqağniqsuq atıqaqtıuumik Mary-mik. Aquptaahuni isıgaiñ sanıgaatnun atangıruam naalaqtıuagıniğaa ilisautrıpan.

⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqağniqsuq suraksrağayaagmiñik. Utlaklugu Jesus uqautiniğaa, “Ataniiq, suginjtipiun aniqatma kisivripkaqman? Uqauttuun uvunjaqulugu ikayugiğluñ!”

⁴¹ Atanguruum kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik.

⁴² Aglaan atausiq piitchuillapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumifaisanjat ilaaniñ.”

11

Jesus İlisautriruq Agaayulikun

¹ İlanjatni uvlut Jesus agaayulgiñniqsuq kisinjuqhuni. Agaayunñaiqman ilanjata maliguqañni nipliutigaa, “Ataniiq, İlisauttutigit qanuq agaayuliksraptiknik John İlisautripmatun maliguqañtимиñik.”

² Jesus nipliutiniğai, “Agaayugupsi itnağusi,

‘Aapapta:

İñupayaaq nunami kamaksrili ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqñ.

Aullağniili anjalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigit uvlugağikpan niqimik inuğikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun savamaqluutriruanik uvaptiknun.

Sivullitiniqaqsigut uktuuaqsiuhğmun.’ ”

⁵ Jesus nipliutigai maliguqañni, “İapsisamma utlakkeyağaa İlauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘İlauraan, simmi İaksrağuktunja piñasanik qaqqianik.

⁶ İlauraaga iglauruq tikiumaruq tupimnun. Niqaitchunja nigipkautiksranjanik.’

⁷ İlauraanjan kiunayağaa tupqum İluaniñ, ‘İaksianaja! Talu kiluusaaniktuq. Qitunğatkalu uvanjal nallaaniktugut. Makitchunitchunja aatchuğiağutin.’

⁸ Uqautigipsi, una makitchunitkaluağuni aatchuğiağlugu qaqqumik İlauraagilğhun, makitchumiñaqtuq aatchuğiağlugu inuğikkanjanik atakkii taamna iniqsruqtuñiaqhuni.

⁹ Taatnamik nipliutigipsi, İñiğupsi qaisaugisiruq İlipsitñun; pakaagağupsi paqitkisigiksi; katchaktugupsi talu anmakkauniaqtuq İlipsitñun.

¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuq akuqtuğisiruq, sulı pakaagaqtuq paqitchisiruq, sulı talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun.

¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchuğayaqpauñ iğni nimigiamik iniqsruqpani iqalukturukhuni?

¹² Naagaqaa aatchuğayaqpauñ putyuutilinmik iniqsruqpani mannısuğukhuni?

¹³ Pigiitchaluağhusi İlisimarağigiksi qanuq aatchuliksraxsi nakuuruanik qitunğapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmanıttuq aatchuñiapiaqtuq İpqitchuamik Irrutchimik tamatkununja iniqsruqtuanun inñmiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anitchiñniqsuq irrusiqñunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqñuk anipman taamna iñuk uqaagsiñniqsuq. İñuich quvigutcharniqsut

¹⁵ aglaan ilanñich nipliqhutin, “Beelzebul-ñun, anjalataata irrusiqñuich, qaitchiñiğaa sanñimik anitqataitlasiplugu.”

¹⁶ Atlat uktuuağukhugu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quviqnaqtuamik İlitchuqutaulugu Agaayutmun tuyugitilaanjanik qılanñmiñ.

¹⁷ Aglaan Jesus-ñun İlisimaniğai qanuq isummatiqahat. Nipliutiniğai, “İñuich nunaaqqıkanñmi akikñautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanguviich aviksimagumın suksraunğigñiaqtut.

¹⁸ Taatnatuntuq tuunğaum irrusiqñunı avgumagumın akikñaqtuutilitın avatmun anayyuqautaa isukliñniqtuq. Nipliqsusi anitchirağagniplunja irrusiqñunı atakkii Beelzebul qaitchiplunjaquuq sanñimik savaaqatlasiplunja taatnatchimik.

¹⁹ Anitchirağaguma irrusiqñunı Beelzebul-kun kisukun maliguqañtigikkasi anitchiraqmıraqivat? Terra ilinñich atanniqsuqtiginiğisi İlisimanaqsılugu killukuapiagataqtilaaqsi.

²⁰ Aglaan anitchirağaqunja irrusiqñunı Agaayutim irrusillaunanjanun, taavrumuuna nalupqınaitchuq Agaayutmun aullağniñjaniktilaanja anayyuqautaa akunnapsitñi.”

²¹ “Sanñiruam iñuum paqnasimaaqmagich satkupayaanı qaunaksripluni tupiğmiñik, suurai tiglikkautlaitchut.

²² Aglaan sanitluktuam anuyaklugu akiñlikamiñ aullautirağigai satkui tunñavıgıkanñı, avguğugich tiglikkani piqatmiñun.

²³ İñuk piqataunitchuq uvamnı akikñautiruq uvamnun, sulı iñuk katitchiqataunitchuq siamitchiñniqtuq.

İrrusiqñuk Utiqtuq

24 “Irrusiqluk anikami inuñmiñ iglauratquq paliumaruakun nunakun pakakhuni miñguisiallagviksragmiñik. Paqinjitñamiñ nipliqsuq, ‘Utigñiaqtuñ tupigmun unisağikkamnun.’

25 Utigami paqinnigaa ini salumaplugu suli iluaqsasimapluni.

26 Aasiñ anipluni aggiutigai tallimat malguich irrusiqluich pigiiłtukuat inñmiñiñ. Isiqhutin inñuniağniqsut tavrani. Taamnaasiñ inuk pigiiłitluñniqsuq sivuanigñiñ.”

Quvianapiağataqtuag

27 Jesus uqaqtitlugu ağnam inugayaaniñ nipliutiniğaa, “Qanutun quvianaqtigiva ağnaq iğñiruaq ilipnik suli miluktitlutin!”

28 Jesus-ñum kiuniğaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqañhanik Agaayyutim aasiñ tupigiplugu!”

Qasilirut Quvinaqtuamik Savaaqaqplugu

29 Inñiich inuñgiaksaisañaaqsimata Jesus uqaqsiniñsuq, “Inñiich uvlupak pigiiłtuchuanjuruat qinñiğuktut quvinaqtuamik savaamik ilitchuqutaulugu kisuutilaamnik, aglaan qinñiğumiñaitchut taatnatchimik. Qinñiñiñiğisigaat quvinaqtuag savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonah-mun.

30 Iğñiñja Inñuum ilitchuqutauniaqtuq inñun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitchuqutauruag inñiñun Nineveh-m.

31 Atanniivium uvluanı atanguruam ağnam aggiqsuam unallamiñ maatnaasu patchisigigisigai inñiich inñuruat uvlupak atakkii taimmani iglaunıqsuq unasiksuumiñ naalağnıyaqhuni Solomon ilisautripman puqıutmigun. Atanjı, inñuk maaniıttuq kamanatlıktuag Solomon-miñ.

32 Atanniivium uvluanı inñıjısa Nineveh-m patchisigigisipmıgıaı inñuruat pakmapak, atakkii taimanı isummitqinñiıqsut mumıkhutın killuqsautmikniñ tusaakamıtrun Jonah-m qulıaqtuagałha. Atanjı, inñuk maaniıttuq kamanatlıktuag Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

33 “Kia-unniñ ikitnamiñ naniq iritlaitchaa naagaqaa ilitłaitchaa ataanun utkusium aglaan ilıragıgaa naniqağvinñmun. Inñuıllı qinñiğumagaat qauma isıgumın.

34 Irısi nannısun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qinñitlakpaknik qaunagılguniaqtutin aulla-payaagıvıch. Aglaan irrakkiñ pigiiłtpaknik saptaaqsiniñiaqtutin.

35 Qaunagıtıtchi qaumaruag ilıpsıtñı taaqtuanıjtchumuıq.

36 İlıqanı timın qaummaağıkpan, ilañja taaqtuamiısunıqanı, qaummaağıkkısiıruq ilıqaanı, atrıluq naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ñum Upyaktuğai Ukpınñuıaqıtı

37 Jesus uqanjıqman, Pharisee-ñuruam aıyugaağniğaa niğıyaqtuagaqplugu. Malıkkıgu nayum-magatağniqsuq tamañja niğıaqsıpluniasıiñ.

38 Pharisee-ñuruag atlasıktuq ilitchuğıkamiñ Jesus-ñum iğğunısilaañat arganıñ niğıgalaqanı.

39 Atanguruam nipliutiniğaa, “Aataı Pharisee-ñuruasıı, salumapkairusi qaalıñıñatñıñik qal-lutipsi suli puggutapsi, aglaan ilıpsıtñı immaukkaqtusi ivayaqtulıñmik suli pigiiłiqiñmik.

40 Ukunani ilısağunğıtchalıkkut. Agaayyutim inñıqtagağık ilıqaanıq qaanjalu ilıualu. Taat-natuntuuq inñıqtagağık inñuum timaalu isumaalu.

41 Aatchuıttıgısiñun imañat qallutipsılu puggutapsılu naglıñnaqtuanun. Taatnağıpsı sua-payaag salumagısiıruq sıvuğaañı Agaayyutim.

42 Nakhiñ Pharisee-ñuruasıı! Qulıkuraqtusi Agaayyutmun avuugıtınık naurianik. Naa-gataı inñunıñ anjalatıłıtıchısi nalaullıgu suli piqpaksrıñıtılı Agaayyutmik. Atuumarak-sraqtarra suli qulıkurıksraupmısi.

43 Nakhiñ, Pharisee-ñuruasıı! Qinñıqusaagaqtusi aquppiutağıksaanun aquvıtıli katragıññı suli pağlatqısuursı kamagılısı tauqısiğniğvinñı.

44 Nakhiñ, [ukpınñuıaqıtısiı]! Atriqaqtusi nalunaitñutchiñiğıñıñıñı ilıvıñik inñiich pisug-vıgıkkanjıñik qaanjatıgıñ naluıplıgıch.”

45 İlanjata ilısaıtrit malığıtaksranık nipliutiniğaa, “İlısaıtrıı, taavrımıñja nipliğavıch upya-ktuğıptıgıttuuq.”

46 Jesus-ñum kiuniğai, “Nakhiñ, ilısaıtrısiı malığıtaksranık. Inñiich natmiğagağısi kiviıpqaq-tağnaqtuanık aglaan ilıpsı isatłaitchısi argagıkkası ikayuıtıgısuğlugıch natmanñun.

47 Nakhiñ! Inñıqıraqıtusi ilıvıgıksaanık sıvunıksrıqırınun, taıpkununıñaañı sıvunıksrıqiri-payaanun sıvulliıağıkkapsı tuqqtuagağıkkanjıñun.

48 Taatnağıpsı anıqataupmısi, aasıısuı ilıuagıgıksı tamanna savaagıkkanjat sıvulliıağıkkapsı. Taıpkua tuqqtıchıñıqsut sıvunıksrıqırınık, naagasulı nappairusi ilıvinıñıñik.

⁴⁹ Piqtigiplugu Agaayyun nipligñiqsuq puqiligmigun, ‘Tuyuqagisiruḡa sivuniksriqiririk uqquiraqtiniglu iḡugikkamun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilajich suli piyuaglugich atlat.’

⁵⁰ Taatnaqhutin Agaayyutim anasiññuqsagisigai iḡugikkañi pakmapak iñuauqtulhatigun iluqanjitñik sivuniksriqiririk aullaḡñiñhaninḡlaan nunam,

⁵¹ aullaḡñiñplutin tuqqutauñhaniñ Abel-ḡum tuqqutauñhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunḡakni tunillaḡvium suli ipqitchuam inim. Aa, niplutigipsi, iñuich iñuurat pakmapak anasiññuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna.

⁵² Nakliuḡ, ilisautrisii maligutaksranik! Kanqisitlaitkiksi Agaayyutim uqalḡa uqquiraqtaalu suli ilisauttigitinḡlugich. Atriqagtusi iñuḡmik aḡmautiqagtuag Agaayyutim anjaayugautaanun aglaan aḡmajitlugu. Isinḡit chusi sulipsuug piñailutchiqsuḡmiplugich tamatkua isigñiuraqtat.’

⁵³ Jesus aullaagisipman tavrakḡa aglaḡiqirit suli Pharisee-ḡuruat naipiqtuagsiñiḡaat apiqs-ruqtaḡlugu supayaatigun,

⁵⁴ pisagisuklugu uqaqpan nalaungiluni.

12

Jesus-ḡum Kiliktuutigigai Ukpinqaqtuñiq

¹ Iñugaagruich kativiñnaqhutin ttruutivaitlutin tutiliqautiniqsut. Jesus-ḡum niplu-
tiqqaḡñiḡai maliguaqtini, ‘Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatniñ Pharisee-ḡuruat, ami
ukpinqaḡgutaatniñ.

² Qanutchipayaag matukkaauruag matuiḡisiruq, suli iluqani iriqsimaruag
ilitchuḡipkakkauḡisiruq.

³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusaḡnaḡisiruq qaumaruami,
suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautauḡisiruq nunaaqḡiñi.

Sivuugaginasigik Iñuich

⁴ ‘Uqautigipsi, ilauramaan, iqsginagich tamatkua tuqqutchiraḡaqtuat timimik aasiñ
taavrua aquagun savaaqalguilutin pigiitlukuamik.

⁵ Urriqsuutiniaḡipsi taluḡiraksramik, Sivuugagisiuḡ Agaayyun tuqupkainanikami
añalatchiñiqagtuag anasiññuqsagvñmuktitchitlapluni. Ukpigisitḡa, ilaa taluḡiraksraḡigiksi.

⁶ Tallimat tiḡmiurat tunitlaniñiqpat malḡunnun maniuraanun? Naagasuli Agaayyutim
atausiḡunniñ tiḡmiuraḡ piḡuumanḡitchaa.

⁷ Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyaḡikkasiunniñ niaqupsitñi kisisimaaqtut. Taatnamik
iqsiñasi, akisutluktusi iñuḡiaktuaniñ tiḡmiuraniñ.

Uqaḡilhalu Piiḡaḡilhalu Christ-mik

⁸ ‘Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaḡumi uqaqpan sivuḡaatni iñuich piginiḡuni uvamnun,
Iḡñinḡan iñuum nalupqinaḡlugu uqaḡigisipmigaa sivuḡaatni isaguligikkañiñ Agaayyutim.

⁹ Aglaan kia ayakpanḡa sivuḡaatni iñuich Iḡñinḡan iñuum ayakkisipmigaa sivuḡaatni
isaguligikkañiñ Agaayyutim.

¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaḡḡaa iñuk uqaḡniḡlukaqtuag Iḡñinḡanik iñuum. Aglaan
Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa iñuk uqaḡniḡlukaqtuag Iḡñinḡanik Irrutchimik.

¹¹ Iñuich uqaqsittaḡvñmuktikpasi sivuḡaatnun atangich suli añalati, isumaaluñniaqasi
qanuq naagaḡḡaa sumik uqaḡniaḡtilaapsitñik.

¹² Atakkii tavrāḡuqpan Iḡñinḡan Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaksrapisitñik.’

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iñuk iñugaagruñiñ nipligñiqsuq Jesus-mun, ‘Iñisautrii, uqauttuḡan aniqatiga aviqulugich
paisannaktaaksravuk aapamnuk unisaḡikkañi.’

¹⁴ Jesus-ḡum kiuniḡaa, ‘Aḡuun, atanniqsuqtayumiñaitchuḡa avḡuitlasiḡuḡa suuraksrap-
sitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!’

¹⁵ Nipligñiqsuq iluqanjitñun, ‘Munaḡititchi siḡñaktuḡigmiñ! Atakkii suuraḡaiksivaluḡumi
iñuk piñiñautigiyumiñaitchaa iñuḡiḡmik.’

¹⁶ Tavrali Jesus-ḡum uqautiniḡai atrikusautmik, ‘Iñaatniḡuug iñuqaḡniqsuq umialguru-
amik. Nunanḡa nauqpauraḡhuni kipsrarak.

¹⁷ Isumaḡsiñiqsuq, ‘Iniksraigitigita iluḡaisa nauriatka. Qanuḡisivik’

¹⁸ Itnaḡisiruñaliḡaa, uqaḡniqsuq inḡmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvaḡvitka aasiñ nappailuḡa
añitlukuamik. Tavruḡa tugvaḡisigitka nauriaḡikkatka suli atlat suuratka.

¹⁹ Taatnaankuma nipligisiruḡa uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piiñaktutin suura-
payaamik inuḡikkaḡnik iñuḡiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniḡiñ qagaluḡin
niḡilutin imiḡutinlu. Quviasuḡiñ!’

²⁰ Aglaan Agaayyutim niplutiniḡaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami
tuḡḡisirutin. Kia pigisivagich suuranaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’ ”

²¹ Jesus niplipsaagñiqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik in̄miknułhiñiaq aas-riñ suksraiłutin̄ Agaayyutit̄n̄jaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

²² Jesus-n̄um niplutit̄tin̄ñigai maliḡuaqtini, “Uqautigipsi isumaaluqun̄it̄l̄usi iñuuk̄imik, sumik niñiñiaqt̄ilaaksrapsit̄nik naagaunniñ sumik atnugaagñiaqt̄ilaapsit̄nik.

²³ Iñuuh̄iq pit̄łuktuan̄juniqsuq niqimiñ, suli timi pit̄łuktuan̄juruq atnugaanifi.

²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiit̄łait̄chut naagaqaa katitchit̄łait̄chut, suli siḡłuaqan̄it̄chut tugvagviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niñip̄kağagigai! Akisutluktusi tamatkunak̄ja tin̄m̄iñun̄iñ!

²⁵ Iłapsi iñuuh̄i tak̄łilaalguitchaa isumaaluut̄igilugu.

²⁶ An̄alatağil̄guin̄ñiḡupsin̄j sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluut̄iqappisi atlanik sunik?

²⁷ Tautullaksigich nauriat atnugarrit̄łait̄chuat in̄miknik. Aglaan uqautigipsi, Atangum Solomon atnugaallautat pigigaluaqługich atrin̄it̄chait̄ tamatkua piññiaqnaqtuat nauriat.

²⁸ Agaayyutim atnugaat̄lakpagic nauriat—ivgich illakhutin̄j uvluapak aasiñ ikipkaqługich uvlaakun—atnugaat̄lukkumifiñiñiqpasi? Aatai, ukpiqsriłikiñiñiaqpat!

²⁹ Isumaalukasi niñiñiksrap̄sit̄nik imiliksrap̄sit̄niğlu.

³⁰ Atakkii ukpin̄it̄chuat marrumani nunami isumaaluut̄iqaḡaqtut tamatkunin̄ja. Aapagikkapsi il̄isimagaa inuğikkaqsi.

³¹ Taatnağhusi pakaaqqağilugu Agaayyun an̄alatchiruaq nalaun̄jruan̄jupluni umialiktun. Taatnağupsi qait̄chigisigipsi inuğikkapayaapsit̄nik.

Umialgutit̄ Qil̄an̄mi

³² “Iq̄sināsi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qil̄an̄miittuam aatchuğukkaasi ilaan pigikk̄an̄anik qaunagil̄usriłi.

³³ Tunisigik sulliñaurasi qail̄luguasiiñ akuqtuaq naglin̄naqtuanun. Taatnağupsi inniaqtuq maniqaḡviq̄aqtun̄ piunḡiḡumiñait̄chuumik. Tugvaqsun̄j umialgutiksraqsi pakmun̄ja piyaqquğumiñait̄chuumun, atakkii tiglin̄niaqtim tiglikkumiñait̄chait̄ suli qupil̄ğut piyaqquğumiñait̄ługich.

³⁴ Nani umialgutitin̄ itpata tavrani uummatin̄ itkisipmiuq.

Itqanaismaaqtuat Savaktit̄

³⁵ “Itqanaiağumausi savautriłipsit̄ñun suli nannisi ikumalugich,

³⁶ atrilugich savaktit̄ utaq̄q̄iruat an̄aayuağm̄iknik utiqsağumaruumik katchuutiruat niğiq̄paḡviat̄niñ. Tikil̄luni katchaktuq̄pan an̄mautin̄ayağaat utaq̄q̄ipkasun̄atnagu.

³⁷ Qanutun quviasuktigivat savaktit̄ an̄aayuağmin̄ paqit̄patin̄ itqumalutin̄ suli itqanaill̄lutin̄ utiq̄pan. Naalağnisit̄chi, An̄aayuaq̄ saalisaḡisiruq aquvit̄illugich aasiñ payugl̄ugich.

³⁸ Qanutun quvianaqtigivat Ataniḡmin̄ paqit̄patin̄ piñhiñaağuḡutin̄ aḡḡiq̄siḡniq̄pan unnam qit̄qani unniñi aqugun.

³⁹ Nalup̄q̄igin̄it̄chiksi taamna, tupqum iñuan il̄isimagumiun̄ tiglin̄niaqtim tikiumah̄ksraja isiq̄tinnayaitchaa tupiğikkaḡmiñun.

⁴⁰ Iłipsipsuq, taatnatun piñhiñaan̄juyumausi, atakkii Iğ̄niñja Iñuum aḡḡiḡisiruq sassaḡniğmi niğiuğin̄isapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimait̄chuaq Savakti

⁴¹ Peter nipl̄iğ̄niqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumin̄ja atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

⁴² Atanguruam kiuniḡaa, “Uqallaglan̄ja tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq an̄aayuaq̄nata iḡlauh̄ḡmiñi qauk̄łiutikk̄an̄ja atlat, savaktit̄ niqiksrit̄quplugich piñiaqsikpan.

⁴³ Quvianamiuruq taamna savakti an̄aayuaq̄an̄ paqit̄pani savaguni utiq̄pan.

⁴⁴ Iłumun uqautigipsi, Atangum taamna savakti munaqsriłiutin̄iağaa iluqait̄ñun suurağmiñun.

⁴⁵ Aglaan taamna savakti qauk̄łiutikk̄an̄ja isummiḡniğumi, ‘An̄aayuaq̄a muluruq,’ tavrak̄n̄jaaglaan ipiğaqtuas̄ilugich atlat savaktit̄ an̄jutit̄ ağnatlu, suli niğiaqs̄iluni imil̄iḡuniłi,

⁴⁶ tavrauvaali an̄aayuaq̄nata utiğisiruq niğiuğin̄isil̄lugu kilikkaluaq̄nagulu. Uuma atangum piiḡisiḡaa savagvianiñ piq̄asiut̄ipkağlugu tuniqsimait̄chuanun.

⁴⁷ Taamna savakti qauk̄łiutikk̄an̄ja il̄isimagaluaqtuq an̄aayuaq̄ḡmi pisul̄hanik. Aglaan tupik̄srin̄it̄luni anasiñ̄uqsasuaqallapiaḡniaqtuq.

⁴⁸ Aglaan savakti naluruq̄ ataniḡmi pisul̄hanik nalaun̄jail̄qiruağlu anasiñ̄uqsakkağisiruq atqunaun̄ḡilaamik. Iñuk aatchuusiaq̄aqtuq atqunaq iñuich niğiuğiviḡisigaat atqunaq. Aasiñ̄ iñuk aatchuusiaq̄atluktuaq̄ iñuich niğiuğivigit̄lukkisigaat.

Jesus Aggiutriruq Aviktuilǵıǵımk

⁴⁹ “Aggiqsunıa nunamun isummitqıgiaqługich iñuich. Aggıñıǵa ittuq ikniqsuǵmatun nuna-mun, aa, uvvatuq iknaktinnaniksimalı.

⁵⁰ Akuqtuıǵısırıña paptaaǵutıksramık; qanutun iluıllıuqtıǵıvık atuumanıathanunaglaan!

⁵¹ Isumavisı aggiutrıñıplıña tutqıutmik nunamun? Qañaa, aggiutrirıña aviktuilǵıǵımk.

⁵² Pakmanıñaglaan anıyaqaaǵııch tallımauyumın avıkkısırut, pınasut akıllııǵıǵıgıch malǵuk sulı malǵuk akıllııǵıǵıgıch pınasut.

⁵³ Aapa akıllııutınıaqtuq ıǵñıǵımiñun sulı ıǵñıq aapamıñun; aaka akıllııutınıaqtuq panıñmiñun sulı panık aakamıñun; aakaruaam akıllııǵıǵısıǵaa ukuanı sulı ukuanıruuq aakaruaanı.”

Karıqsımalıǵu Atuumaruksraq

⁵⁴ Jesus-ñum niplıutılǵıñıñıǵai iñuich, “Tautukapsıunı nuviya kanaknamıñ niplıǵaqtısi sıalugıǵıñıǵıniplıǵu, aasıi sıalugıǵaqtuq.

⁵⁵ İkpıǵıkapsıunı anuǵı unallamıñ niplıǵaqtısi uunaqsıñıǵıniplıǵu, aasıi uunaǵıǵaqtuq.

⁵⁶ Ukpıñıñaqtausıı! İlisımagaluaqtısi sılaksramık qıññıñagun nunam qılaumlu. Suvaatamı nalıvısiunı qanutaulha atuumaruam pakmapak?

Atısıqatıǵıun Akıllıııqsuqtın

⁵⁷ “Suvaata ısıvǵıutılaitpısi ilıpsıtñık sum nalaunıatılaanjanık pıraksrapısi?

⁵⁸ Kia iñuum pasıkpatın malıǵutaksratıǵun aasıi uqaqsıttaǵıvıñmuutilıtın, pısuqtılaapnı inıllaksagımagıñı agvısigıkkın tıktıkaluaqnıǵu uqaqsıttaǵıvık. Taatnanııchuvıch fıktıutıǵısıǵaatin atannıqsuqtımın, aasıñı atannıqsuqtım qaitkısıǵaatin aıǵıqsuqtınun, aasıi aıǵıqsuqtıt ilıǵısıǵaatin ısıqtauvıñmun.

⁵⁹ Uqautıǵıkpıñ, anıyumıñaitchutın ısıqtauvıñmiñ akıllıǵaluaǵnıǵıch akıllıaksrapayaatin.”

13*Mumıǵısi Killıuqsautıpsıtñıñ Naaǵaqaa Pıyaqquǵısi*

¹ Jesus uqaqtılıǵu ilañıch iñuich Jesus-munıqsut uqautıplıǵu Galılee-ǵmıunık Pılate-ñum tuqqutanıñık tunıllaqtuqtıtılıǵıch Agaayyutmun; aunıllu aunıch nıǵrutıtlu avuǵıksıtılıǵıch.

² Jesus-ñum kiunıǵai, “Isummatıǵıvısigıch taapkua Galılee-ǵmiut killıqırautılunıplıǵıch atlanıñ Galılee-ǵmiunıñ tuqqutaupmata taatna?

³ Qañaa, uqautıǵıpsı, isummitqınııchupsı mumıǵısi killıuıtıpsıtñıñ iluǵası tuqıǵısırısi taapkunatıtun.

⁴ Itqallaksıǵık taapkua akımiıaq pınasut iñuich Siloam-mı tuqqatauruat nasırvıum katatqıpmıǵıch? Isummatıǵıvısigıñ killıqırautılunıplıǵıch iluqaitñıñ iñunıñıñ Jerusalemiñıñ?

⁵ Naagaa, uqautıǵıpsı, isummitqınııchupsı mumıǵısi killıuıtıpsıtñıñ iluqası tuqıǵısırısi taapkunatıtun.”

Atrıkusaun Asırıtılaiıaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ñum uqautınıǵai uumıña atrıkusaıtmık, “İlaatnıǵıuuq iñuk asırısuuruamık napaaqtuqagıñıqsuq nautchııvıñmiñı. Asıaqaaqmagaaqamıunı paqtıchınıñıñıqsuq.

⁷ Aasıñ niplıutınıǵaa nautchırıqırını, ‘Uvva, pınasunı ukiunı asıaqaaqmagaaqapku taamna napaaqtuq paqtıchınııchunı. Kıppuun! Atıqsıñıǵaa manna nuna.’

⁸ Aglaan nautchırıqırım kiunıǵaa, ‘Anıun, taatnııllaglı atautchımı ukıumı. Nıvanııaqtuñı avataagun sulı ilııqılıǵu nagıuksautmık.

⁹ Aasıñ asırıtılaiııqpan ukıutqıqpan nakuunıaqtuq aglaan pınııpan kıpınıǵıǵa.’”

Jesus Mamıtıchırıuq Aǵnamık Jew-ñuruat Mıñıuıqsıǵıvıata uvlıanı

¹⁰ İlanatnı Jew-ñuruat mıñıuıqsıǵıvıata Jesus ilısaıtrıñıqsuq katraqvıñmı.

¹¹ Tavranı itmıñıqsuq aǵnaq ırrusıǵıuqatıuq nanıtıchırıuamık ilaanık akımiıaq pınasut ukıunı. Taatnaqhunı imıplunı ısıvılǵııǵıñıqsuq.

¹² Jesus-ñum tautukamıunı tuqłıǵnıǵaa inımiñıuqıplıǵu, “Aǵnaaq, atnıǵıñıautıqsıtın.”

¹³ İıǵai arganı ilaanun. Aǵnam ısıvıtıqamı kamaksruaqıǵaa Agaayyunı.

¹⁴ Anıalataan katraqvıum ilıuagıñıñıǵaa Jesus-ñum ilıuqsılha mıñıuıqsıǵıvıum uvlıanı. Tarra uqautınıǵai iñuich, “İtchaksrat uvlut ittu savagvıksravut. Aggıǵaıtıtıchı taapkunanı uvlunı ilıuqsıraıtuqıǵıslı mıñıuıqsıǵıvıum uvlunıılaanı.”

¹⁵ Atanǵuruam Jesus kiunıǵaa, “Ukpıñıñaqtısiı! İluqapsı pıtıuǵıayaǵaa qunıñı unıñnıñ natmaktını inaanıñ imıǵıaqtuqtılıǵuası mıñıuıqsıǵıvıum uvlıanı.

¹⁶ Una aǵnaq kınıvıaǵıǵaa Abraham-ñum naagaunıñnıñ tuñǵaum pıtıksımaplıǵu akımiıaq pınasunı ukıunı. Pıtıutılaiıñııqıǵı marrumanı mıñıuıqsıǵıvıum uvlıanı?”

¹⁷ Taavruma kıǵgutaan kanıııchaktınıñıǵai akıllııqsuqtını, atlat iñuich quvıatıchakmıpkıaqlıǵıch ilıuqaagun quvınaqtaıtıǵun savaanıǵun.

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

¹⁸ Jesus apiqsrugñiqsuq, "Sumik atriqaqpa añaayuaqtaa Agaayyutim? Sumik atriligiñaipigiu?"

¹⁹ Ittuq mustard-ñum nautchiaksraunatun aņutim nautchiikkaņatun nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaaqtuqpağauqtuq aasiiñ tinmiurat silami ugluliuqhutin akigiuiñun."

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiqsrutqinñiqsuq, "Sumik atriligiñaipigiu añaayuaqtaa Agaayyutim?"

²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun ağnam akarrutiksraunatun mukkaaksramun, iluqani puvlanñialhanunaglaan qaqqiaksram."

Amisuurag Talu

²² Jesus igliqñiqsuq nunaqqisigun suli nunaqqiuratigun, ilisautripluni iñunñik iglaukiğmiñi Jerusalem-mun.

²³ Iñajata apiqsrugñigaa, "Ataniiq, ikituurañhiñat anniqsuğniaqpat?" Jesus kiuniğai,

²⁴ "Pisugtlaapsitñi isigñağitchi amitchuakun talukun, atakkii iñugiaktuat iñuich isigñağisigaluaqtut aglaan pilguyumiñaitchut.

²⁵ Iñuan tuqqum umikkisigaa talu. Qichağupsi silataani katchaktugisirusi talumi suli nipliğusi, 'Aņuan, aņmautillaktigut!' Kiugisigaasi, 'Nalugiga nakitña agqisilaaqsi!'

²⁶ Tavrari kiugisigisi, 'Niğirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaaqqitkini.'

²⁷ Aglaan niplitqikkisuruq, 'Nalugiga nakitña agqisilaaqsi. Piiğitchi uvañniñ, iluqasi pigilqiraurasii.'

²⁸ Qanutun qiatigisirusi tiriqulatchilugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit añaayuaqtaani Agaayyutim igitaukpağusi!

²⁹ Iñuich agqisigisirut kivaknamiñ kanaknamiñlu suli nigigmiñlu uñallamiñlu aasiiñ aquvil-lutin niğipagvinmun añaayuaqtaani Agaayyutim.

³⁰ Isummatigillaksiun una, ilasi suvasağinisasi pakma kamañaqsisakkaugisirut suli kamañaqhutin isumaruat pakma suvasaunğisirut."

Jesus-ñum Piqaksriñha Jerusalem-miunik

³¹ Iñajisa Pharisee-ñuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, "Aullaqtuksraurutin maakña, atakkii Herod-ñum tuqqutchukkaatin."

³² Jesus kiuniğai, "Uqautityaqsiun taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtauq, 'An-ittqatagitka irrusiqñuich suli ihuaqsiragaipluña atniğñaqtuanik uvluapak uvlaakunlu, suli piñayuaqun uvluq naatchigisirunja savaamnuk.'

³³ Iqliqtuksraupiaqtunja tumipkun uvluapak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutaatlaitchuq Jerusalem-ñum avataani.

³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutağigitin sivuniksriqirit, uyağañnik milluuqñugillu uqçiraqçit Agaayyutim tuyuğikkaņi ilipsitñun! Qapsiñaglaan katitchukkaluağagipsi atrilugu aqargiçpak piyaqçutailitniqtuq paiyağmiñik ataani isaqçunmi, aglaan pitchiğitçhusil!

³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiagñiaqtuq suunillağuglugu. Qiñitqikkumiñaitchipsitña nipliğviksrapisitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim plituiçiağliun taamna tikitchuq atqagun atanğum."

14

Jesus-ñum Mamititçilñha Atniğñaqtuamik

¹ Minguiçiağvium uvluani Jesus niğiyaqtuağniqsuq kiñunğanun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. Iñuich naiçitqulgiñiğaat.

² Iñuk Jesus-munñiqsuq puvinniqsuq iluqaani timimiñi.

³ Jesus-ñum apiqsrugñigai ilisautrit maligutaksranik Pharisee-ñuruatlu, "Maligutaksrakuağnaqpa mamititçiruni minguiçiağvium uvluani?"

⁴ Aglaan nipliniñiqsut. Jesus-ñum aksikçugu iñuk ihuaqsipkağniğaa aasiiñ aullaqtitlugu.

⁵ Tavra niplutinigai, "Iğniçiağupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisiağhum uvluani nuqin-nayaqçisiun tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiçsaqağupsi? [Taatnamik nalaunjaruq mamititçikama minguiçiağvium uvluani.]"

⁶ Aglaan kiggutiksraiñiğaat.

Atchiksuatiglu Tukkuğinñatiğlu

⁷ Jesus-ñum ilitçhuğiniğai iñajich aiyugaakkauruat piksrañhat aquppiutağinñisranik. Uqautiniğaiñi atrikusautmik.

⁸ "Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niçiqpagvianun aqvinniaqnak aquppiu-tağinñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuaq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq.

⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaq̄iqsuam iliptiknik utlakkayağaatin nipliğuni, 'Ki, una iñuk aquvilli uvuñja.' Kannusuliğayaqtutin aquvitiptatin atchitluktuumun.

¹⁰ Uvvaasiñ, aiyugaakkauyuvich aquvillutinaasiñ atchitluktuumun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaatin nipliutlutin, 'Ĵauramañ, uvuñagiñ aquppiutağitluktuumun.' Taavrumuna kamagigisigaatin sivuğaatin iluqatın aiyugaakkauruat.

¹¹ Atakkii kisupayaaq inmiñik kamañqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaaq atchiksiruaq inmiñik kamañsikkaauluni."

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaq̄iqsuuq, "Qitiqutaqtitchiñiağuvich unniñ nullautchiqsitchiñiağuvich, aiyugaağniaqñagich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silallitunlu, atakkii aiyugaağisipmigaatin. Taavrumuna akilisiagağisirutin.

¹³ Niğiqpaktitchiñiağuvich aiyugaağumagisi nagliñnaqtuat aulatlaitchuatu suli pisutlaitchuat q̄iñitlaitchuatu.

¹⁴ Aasiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiliiutiksraitchaatin. Agaayyutim akiligiğisigaatin taivrumani uvlumi anjitiqkpa taquhigiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisulhanik."

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ Ĵañat iñuich aquppiğataauruaq niğgiviñmi tusaakami taavrumiña nipliutiniğaa Jesus, "Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat añaaquqautaañi Agaayyutim."

¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Ĵaatniguuq iñuk aiyugaaqtinñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik.

¹⁷ Niğiñaqsipman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, 'Uvuñagiñtichi, supayaaq pilhiñaağtuq!' "

¹⁸ Aglaan iluqatın patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, "Tauqsıqsunja nunamik. Tautuğiağniagiga. Uvvatuaq akuqtuğun pisanjitchuuğutiga."

¹⁹ Atla nipliğniqsuq, "Tauqsıqammiğlunja tallimanik unirrautiqatigiñnik uuktuağiağniagitka. Uvvatuaq akuqtuğun pisanjitchuuğutiga."

²⁰ Suli atla nipliğniqsuq, "Ĵaatnikpaaluklunja, taatnaqlunja utlautilguitchunja."

²¹ Savakti utiğniqsuq uqautipluguasiñ añaaquqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniğaa pirini, 'Qilamiksruğutin tumitchaanugiñ suli akunğatnun tupqich nunaaqqimi qağgisillugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli q̄iñitlaitchuatu pisutlaitchuatu.'

²² Aquvatigun savakti nipliğniqsuq, 'Ataniq, savaağigiga savaağitqukan aglaan iniksrağtuqsuli.'

²³ Añaaquqam nipliutiniğaa savakti, 'Aullağiñ tumitchaanun. Uqautiyakkich iñuich nani-payaaq niğiqasiqulunja. Tupiğa immiğli iñuñnik.

²⁴ Uqautigipsi, taipkua iñuich utlautinitchuat aiyugaaqtugaluaqhutın uuksiyumiñaitchut nullautchiukkammik!' "

Jesus-ñum Maliguaqtini Ĵmniknun Suksraaqugai

²⁵ Iñugiaktuat iñuich malinñigaat Jesus. Kiñaiqamigich nipliutiniğai,

²⁶ "Kiña maligukkumi maliguaqtaulguymifiñaitchuq kisianik piqpagitluglunja aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliağmiñiñ qitunğamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ inmiñiñ.

²⁷ Kisupayaaq iglutuinitchumi sannigutağmiñik maligunjal maliguaqtaulguymifiñaitchuq.

²⁸ Nalliqsı nappaisukami nasirvinçmik aquvitluni naarrutiksraqaqmagağtuq savaaksrağmiñik.

²⁹ Turvilianikkaluaqlugu maniksraiñniğumi tupqum naarrutiksrajanik tamatkua q̄iñiqtuat iglautiginayağaat

³⁰ nipliğutin, 'Taamna iñuk nappaisağaluaqhuni naatchinitchuq.'

³¹ Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik añuyyiuqtıqatuaq akiliiñitutsukkumi atlamun umialinmun piqaqtuamun iñiñiñnik kavluutinik añuyyiuqtinik, ilaa aquvitqağuni sivunniğayaqtuq sanñigaluaqmagağmiñiğluğumiñ atla umialik.

³² Igluliuçiyumiñiñniğumi tuyuqagaqtuq kiliktımik pağlugu atla ataniq apiqsruğlugu q̄iñiurrititquluni unasinñaan."

³³ Jesus nipliğniqsuq, "Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiymifiñaitchiga suksraanğisuaqpan inmiñik suli suksraağlugulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñilaaq Tagiuq

³⁴ "Tagiuq nakuuruq, aglaan tagiuğniraanaiğumi, nakitña tagiuğniraalitqikkisiva?"

³⁵ Nakuunitchuq nautchiiviksrautmun unniñ naggutiksriuganun. Iktaksrañhiñauruq. Naalañniğagitchi, siutıqatuaasi!"

¹ Ilanjan ni uvlut iñugiatkuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasuklugu Jesus.

² Pharisee-nuruat suli aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, “Uuma iñuum paglagai killuliqirit niñiqatigiplugillul!”

³ Tavrakña Jesus-nım uqautiniğai atrikusautmik, itna,

⁴ “İlarisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammailugu ilanjat, suniaqpa? Uniññağai tallimakipiğuuatılal ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tammaqtuaq paqin-nialhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuñ quviatchallapiağniqsuq natmiutiplugu

⁶ aggisiniğaa. Tuqluqlugich ilauraani silalliuñlu nipliutiniğai, ‘Quviatchaktunja paqitnapku tammaqtuaq ipnaiga. Quviasuqasiqsikña!’

⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiğuuatılaniñ nalaunjaruaniñ iñunñiñ isummitqinñianñiñasugiruaniiñ.

Maniuraq Tammaqtuuaq

⁸ “Ağnaq qulinik qatitqaanik maniuraqagumi tammailugu ilanjat, suniaqpa? İkillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinnialhanunaglaan.

⁹ Paqitnamiuñ tuqluğai ilauraani silalliuñlu nipliutiplugich, ‘Quviatchaktunja paqitnapku maniurağa tammaitçağa. Quviasuqasiqsikña!’

¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isağulgi Agaayyutim quviasuqaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuuaq

¹¹ Jesus uqaaqtupsaağniqsuq, “İñugguğuvva malğunik iğñiqaqtuaq.

¹² Nukaqlıum nipliutiniğaa, ‘Aapañ, aatchunja pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiñ anutim avinñiğai suurani taapkununja iğñanmiiñun.

¹³ Uvlut aquuranatigun nukaqlıum tuniñiğai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun unasiksuumun. Tavraniasiiñ maniğutiniqsuq iñuuniamaqlukhuni.

¹⁴ Maniğutipman kakkaaqsiuñiq iñiñiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suillapiaqmiuğlu.

¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilanjatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qaunagitquplugich kuniani.

¹⁶ Niğisukpaitluni niğisukkaluağniqsuq kuniat niqiksranjitiñik aglaan iñuich niğipkağunıñiğaat.

¹⁷ Tavrakña qauğriaqpalanñiqsuq nipliqhuniasiiñ, ‘İluqatin aapaa savaktai sippakuuqtu-aqhutin niqiksraqağaqtu. Aglaan kakkaagataqtunja.

¹⁸ Makillunja aullağisirunja aapaanun nipliutiluguasiñ, Aapañ, killuqsagtunja ak-itñaqlugu Agaayyun ilviñlu.

¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunğiqsunja iğñipnik. İlaliutinñja akiññanñiaqtaunun savaktipnun.’

²⁰ Tavra makitluni aapamiñunñiqsuq.

“Unasiksitlugusuli aapañan tautunñiğaa aasiiñ ilunñutchakhuni. Aqpaqsruğniqsuq iğñiğmiñun iqtıluğasiñ kuniklugulu.

²¹ Iğñiñan nipliutiniğaa, ‘Aapañ, killuqsagtunja akitñaqlugu Agaayyun ilviñlu. Taiguu-tiqadtuksraunğiqsunja iğñipnik.’

²² Aglaan aapañan tuqluğniğai savaktini, ‘Qilamik, aggiutrisitichi nakuğniqsramik at-nuğaatqitukranjitiñik qititqıutılugulu suli sakpakkiğlugu.

²³ Taatnaanikkupsi akihğitichi uqsraqsaamik nuğgamik tuqulluguasiñ, uvagulli quvia-suguta niğiqpakkumaugut.

²⁴ Iğñiğaa tuqugaluqaqtuaq pakma iñuuruq, tammağaluqaqtuaq pakma paqitauruq.’ Tavraasiñ niğiqpaqasiñiqsut.

²⁵ “Taatnaqtıtlugich anayukkiq nautchiiviniñiñ aiñiqsuq. Qallikami tupiğmun tusaa-ğaqsiñiqsuq atuqtuuramik ağğiruaniğlu.

²⁶ Tuqluqlugu ilanjat savaktit apiqsruğniğaa, ‘Suvat ipkua?’

²⁷ Savaktim kiuniğaa, ‘Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqutuchisiplugu uqsraqsaamik nuğgamik. Niğgisigaa utitqıgluqman nakuupluni.’

²⁸ Aapiyanja qinnakpaitluni isıgunıñiñiqsuq tupiğmun niğiqpaktuanun. Aapañan anipluni injıqsruağniğaa isıquplugu.

²⁹ Aglaan uqautiniğaa aapani, ‘Atañi, iluqaitiñi ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniñiñ aatchunğanjitçikma niğiqpautiksramnik ilauraatkalu.

³⁰ Aglaan taamna iğñiğniñ maniğutiniqsuq akiusitugunlu. Aasiiñ aipman tuqutçhirutin uqsraqsaamik nuğgamik pisigiplugu.’

³¹ Aapañan kiuniğaa, ‘İğñiñ, itutin ataramik uvanı. Suuratka iluqaisa pigigitin.

³² Aglaan niğiqpaktuksraurugut quviasullapiağuta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuaq pakma paqitauruq.’ ”

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

¹ Jesus-ñum uqaaqtuutiniñgai maligüaqtini, “Taimmaguuq umialik savaktiqağniqsuaq anjalatchiruamik suurağmiñik. Iñuich umialik uqautiniñaat anjalatchiruamun maniigutchağniplugu.

² Umialgum tuqluqamiuñ uqautiniñгаа, ‘Sua uvvauna tusaakkağa ilipkun? Uqautiñña qanuq anjalatchisilaaqnik suoramnik. Anjalatchitqikkumiñaitchutin suoramnik atakkii maniigutchağniğikma.’

³ Savakti isummigñiqsuq, ‘Anjaayuqağma piiğatağaña savaamniñ. Qanuğisivik? Paulğiralguitmiuñña nunamik sulii kanjuqipmigiğa iñjualakksrağa.

⁴ Uvvaliqağa itnağisiruñña! Savañaiğuma ilaaraaqağumuñña tukkiqsiksramnik.’

⁵ Anjalatauruam tuqluğniğai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anjaayuqağmiñun. Apiqsruğniğaa sivulliq, ‘Qanutun akiqsruumaviuñ anjaayuqağa?’

⁶ Taavruma kiuniğaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliñnik qattağruñnik uqsrunik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniñгаа, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin aglaguñ tavruga malğukipiaq qulit.’

⁷ Apiqsrułgiñniğaa atla, ‘Ilvichaasiñ, qanutun akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniğaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliñnik miissuñnik mukkaaksranik.’ Suuranik anjalatauruam uqautiniñгаа, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguñ sisamakipiaq.’”

⁸ Atanğum Jesus-ñum uqağiniğaa nalaunñaitchuaq anjalatchiruam suuranik pillautagñniplugu pisaasuñhagun. Atakkii iñui nunam pisaasuñtuktut piqatiqaqamin iñuuqatiumiknik tamatkunakña ukpiqsiruaniñ.

⁹ ‘Uqautigipsi, ilaaraaliuğusi atuğusi manigikkapsitñik ikayuutiksrañatnik tamatkua inuqsraliutuatu. Ilaatnigun tuquniğuvich aasiñ manik nuñutpan iniqagñisirusi pakmani.

¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruam mikiruatiğun tuniqsimagisipmiuq anjruatiğun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiğun tuniqsimaitkisipmiuq anjruatiğun.

¹¹ Uvvaasiñ tuniqsimaitchuvich anjalatchiñiqni nunam suuraiñik, qanuğuni Agaayyutim tunjavigitlagisñiqpatin anjalatchiñiqni ilumutun umialgutauruanik?

¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranigun, qanuğuni Agaayyutim aatchutlagisivatini piksraqnik.

¹³ Kiñaaniiñ savautrilguitchuq malğunñik anjaayuqañnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiñ piqpagilugu ilaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiñ nağğugilugu ilaqataa. Savautrilguyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiglu maninimiglu.”

Ilañat Jesus-ñum Iliisauttutitijisa

¹⁴ Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ iluqaan tamanna, mitautiginiñaat Jesus atakkii piqpaksriplutin maninimik.

¹⁵ Jesus-ñum nipliutiniñgai, “Nalaunñanisuursi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiğai uummatisi. Atakkii sut kamañaqspakkauruat akunğatni iñuich Agaayyutim nağğugipiğai.

¹⁶ “Agğilhanunaglaan John Paptaaqtitchirim maligutaksrañalu Moses-ñum aglanisalu sivuniksriqirit anjalatkaich iñuuniaktivut. Aasiñ tavrakñaniñaglaan tusaayugaallautaña anjaayuqautaan Agaayyutim quliaqtuanuniqsuq, sulii piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatqulutin.

¹⁷ Mikiniqsralapiaqunniñ titiğnauraña aglaam maligutaksrani simmigiğumiñaitchuq kisanik qilaglu nunalu piiqpaknik.

¹⁸ “Kia anjutim avitchumuñ nuliiani aasiñ kasuutiluni atlamun ağnamun atlatuğaqtuq; taatnatuntuuq anñun kasuutiğumi avisimaruumun ağnamun atlatuqmıuq.”

Umialigtu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulgitchuq, “Ilaatniguuq umialiqagñiqsuq atnuğaaqağuuruam akisruuanik sulii iñuuniahuni ayuqsrañitluni uvluğagipman.

²⁰ Uvvauguğuna injularikniaq atilik Lazarus-mik killiğruaqaqtuaq. Iñuich inillañniñaat paaranun umialgum tupqan,

²¹ niğilakkasugaluni kanğanuranik kataktuanik umialgum niğgiviianiñ. Qipmich utlaklugu aluktuğaqniğaiç killii.

²² Injularikniaq tupqan isagulğich akiyautiniñaat sanigaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ.

²³ Aasiñ anasiññuqsagviñmi nagliksaallapiğataqtuq. Aağluqhuni tautuñniğaa Abraham unavanun Lazarus-lu saniganiittuq.

²⁴ Umialik tuqluğniqsuğli, ‘Abraham Apaañ. Nagligillañniñña! Tuyuğiuñ Lazarus kiñiğlaglu tikini imiğmun niğlaqtigiğliuñ uqağa, atakkii nagliksaallapiqatunña ikniğmi!’

²⁵ Aglaan Abraham nipligñiqsuq, 'Iğñiin, itqallaun una! Iñuuiqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiin Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiitchuamik. Aglaan pakma araut-tutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin.

²⁶ Naagaunniin itiruamik ikaagnağumiñaitchuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiin ikaatlaitchuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniñ.'

²⁷ Umialik nipligñiqsuq, 'Abraham, aapaan! Injigipñi, tuyugilugu Lazarus aapaa tupqa-nun.

²⁸ Tavrani tallimanik aniqatigaqtuñ. Kiliktuğiağligich tatamnaqtuamik, tarrali uvunajitchumagaat inaanun nagliksaağvium.'

²⁹ Abraham nipligñiqsuq, 'Aniqatiutin piqaqtut aglaanitñik Moses-ñum suli sivuniksrigirit uqautriqaqhutin tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalağniraksrağigaich taipkua uqaqpata.'

³⁰ Umialgum kiunigaa, 'Abraham, aapaan! Taamna apainujitchuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikayaqtut killuqsautmikniñ.'

³¹ Aglaan Abraham nipligñiqsuq, 'Naalağninjitchumisigich aglaan Moses-ñumlu sivu-niksrigiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniin utiguni tuquruamiñ uqautikpatin.'

17

Killuqsaunlu Natqigutritiğlu

¹ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, "Nalupqinaitchuq. Killuqsaqusağutit atuamani-aqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñunjik killuqsaqusağiligmigun.

² Nakuutlukkayaqtuq taatnasig iñuk igitaukpan tağiumun uyağajmik qunjisigmiutchiğlu, taamna ililgaamik killuqsaqusağitfiiktuq.

³ Taatnamik munağititchi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakatağumagiñ, aasiin isummitqik-pan natqituyumagiñ.

⁴ Killuqsağniqpan akitñağutin tallimat malğunniaglaan atautchimi uvlumi nipliguni, 'Nunuuraqluñ isummitqiksuna,' natqitiraksrağiginiñ.'

Ukpiqsritiğ

⁵ Uqpiraqtit nipliutiniğaat Ataniq Jesus, "Ukpiqsritiğput ilalağun.'

⁶ Atanğuruam kiunigai, "Ukpiqsritiğağniğupsi aktilaalimik mikiniqsranjatitun nautchiaksrat, nipliutihniğagiñ una napaaqtuq. Amulutin ilipnik kanjituummaqich aasiin nautchirritulutin ilipnik tağiumun. Ukpiqsritiğağniğupsi tupiginayağaatin.

Iłisautun Tuniqsimatikun

⁷ "Nalliqsi savaktigaqtuq nunniughuni naagaqaa munaqsritluni ipnaiñik aipman, uqautinayaqpiun, 'Aquvillaglutin niğgiin?'

⁸ Naagga! Uqautisuugiñ, 'Itqanaiyağniñ niqiksramnik. Saalisagutin niğipkanña imiqtil-lunjal. Niğianikkuma niğiyumautintuuq.'

⁹ Savaktin quyaraksrağinjitchiñ tupigipmatin!

¹⁰ Taatnatuntuq ilipsi, savaaqagupsi uqauttusiapsitñik nipligñaqtusi, 'Uvagut nallium-matinitchuat savaktit savałhiñiaqtugut savaaksrusiaptiknik.'

Jesus Mamititchuruq Qulinik Auyugaqtualiqnik

¹¹ Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunğakkun Samaria-m Galilee-mlu.

¹² Nunaaqquiramukami paaqsiruq qulinik iñunjik auyugaqtualiqnik. Qichaqtut unjasiksiplutin

¹³ aasiin kappinaplutin, "Jesus! Ataniq! Nagligillanñaqtigitul"

¹⁴ Jesus-ñum tautukamigich nipliutiniğai, "Agaayuliqsinugitchi isivgiuqulusi." Utlautil-lağmin iluaqsifiqsut.

¹⁵ Iłanjat ilitchugikami mamitilaagmiñik utiğniqsuq, kamaksruqługu Agaayyun nipitusipluni, putluni Jesus-ñum isigaiñun aasiin quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ğmioniqsuq.

¹⁷ Jesus nipligñiqsuq, "Qulit iñuich mamitichugaut. Naamiimma qulinjuğutailat?

¹⁸ Suvaata una sumiñuruq kisimi utiqpa quyasukługu Agaayyun?"

¹⁹ Jesus-ñum nipliutiniğaa, "Makillutin. Ukpiqsritiğpich iluaqsigaatin."

Agaayyutim Anjaayugautaağun

²⁰ Iłanjich Pharisee-ñuruat apiqsruğniqsut Jesus qakugun anjaayugautaa Agaayyutim ag-giğisipmagaan. Jesus-ñum kiunigai, "Anjaayugautaa Agaayyutim agğigumiñaitchuq tau-tuñnağuni.

²¹ Kiñaunniin nipligumiñaitchuq, 'Atanji, uvva uvaniittuq!' naagaqaa 'Iñña iñaniittuq!' Atakkii Agaayyutim anjaayugautaa uvaniittuq akunnapsitfi.'

²² Tavra nipligñiqsuq maliguaqtimiñun, "Ilaatnigu qiniñiguligisirusi ilanjanik uvluğikkañ Iğñinan İnuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi.

²³ İlanjich iñuich uqağisirut ilipsitñun, 'Qiniñiqsiun, iñña' naagaqaa 'Atanji, uvaniittuq!' Aglaan tautugiagnaqgach!

²⁴ Atrigağuni ikniqpalañmik qaummagiksipmatun qılak kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviğisiruq Iğñina İnuum uvluğikkağmiñi.

²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi.

²⁶ Uvluğikkañisiun Noah-m itkisiruq Iğñinan İnuum utilha.

²⁷ İñuich niğiplutin imiqhutinjlu suli anjutit ağnat katchuutiplutin uvlumunaglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliqñuun tuqqutkai iluqaisa.

²⁸ İtkisipmiuq uvlunisiun Lot-ñum, iñuich niğiplutin suli imiqhutinj, tauqsiquqhutin suli tunisiullaqhutin, nautchiiputin suli nappaiiputin.

²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ñum unikmagu Sodom, ikniq suli ağralitlailaat katanjnisut qılajmiñ aasiiñ tuqqutlugich iluqaisa.

³⁰ Taatnatun itkisiruq Iğñina İnuum sagviqpan.

³¹ Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaajani tupqum atqağniqaani isiguguni tupiğmiñun aikñiguni sulliñauragmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiivini itchumi ainiqaani tupiğmiñun.

³² İtqallaksiun qanuq piñha Lot-ñum nuliñal!

³³ Kia anniginiagumiñ iñuññi tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiymuiñ iñuññi piqutigiplunja piññakkisiruq ilumun iñuññimik.

³⁴ Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malğuk iññuk siñiñtuak siñiviniñi; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq.

³⁵ Malğuk ağnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq.

³⁶ Malğuk anjutik nautchiiviniñmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasiiñ ilaqataa unisikkaugisiruq."

³⁷ Maliguaqtaiñ aqipsruğniğaat, "Naniitkisiva, Ataniq?" Jesus-ñum kiunigai, "Sumipayaaq tuqunaruq itpan tinmiaqaich tuqunaruqtuğuurat katusurut."

18

Atrikusaun Uilgağnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniğai atrikusautmik. İlisautiniğai ataramik agaayutquplugich nikaliğasuñaqgach.

² "Nunaaqñiq atanniqsuqtigağniqsuq taluqsriñitchuamik Agaayutmik naagaqaa suvasağinjilugich iñuich isummataat.

³ Taavrumanıguuq nunaaqñimi uilgağnaaqamniñiqsuq ultiatraqtuamik taavrumunja isivigisimun ikayuqupluni akitñaglugu igluliuqtini.

⁴ Akunıguuq isivigisium suqutiginjiniğaa. Kiisaimmatai nipligñiqpuq injmiñun, "Taluqsriñitchalunjağma Agaayutmik suli suvasağinjilugich iñuich isummataat,

⁵ naagasuli taamna uilgağnaaq mingitñihagun uvamnik ikayuğisigiga akuqtutlasilugupigikkañanik nalaullugu. Taatnanjitchuma utlakpaitlunja mingisağatağisigañal."

⁶ Jesus-ñum ilapsaağniğaa, "İsummatigisiun qanuq piğiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa.

⁷ Agaayutim ikayuğumiñaiñniqpagich piksraqtaagikkani injisruqtuat injmiñun unnuaqtu-ummaan? Pisagumagisiva ikayuliksrantigun?

⁸ Naalağnisitchi. Agaayutim ikayuğisigai nalaullugu iñuñni, suli pisagumautisunjaqgach. Aglaan Iğñina İnuum utigumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriñiğmik nunami?"

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikon

⁹ Jesus-ñum uqautiniğai iñuich atrikusautmik tunjaruatigun nalaunjağimikmun aasii nağğugiplugich atlat.

¹⁰ "Ilaatni malğuk iññuk agaayuvikpañmun agaayutyagnaqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruaq atlaasiñ tax-siliqiri.

¹¹ Pharisee-ñuruq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, 'Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanjilquñja, qanutitanjilunjalu naagaqaa atlatuqñja atlatitun. Quyagikpiñ atriginjilugiga iñña tax-siliqiri.

¹² Uisauraaqñunja malğunni uvlunni akunniqsaañi suli qaitchağigiga qulikuat ak-iññaaktağma."

¹³ Aglaan tax-siliqiri qichağniqsuq unjanun aasii aagluqsunjaqaniunniñ patakługu satqani nipliqhuni, 'Agaayyuun, naglillanjanja, killuliqiraurunakii!'"

¹⁴ Jesus nipligñiqsuq, "Uqautigipsi, tax-siliqiri ainiqsuq nalaunjasiluni Agaayutmi, aglaan Pharisee-ñuruq nalaunjanjichuq. Atakñi kisupayaq kamañaqsipkaqtuq injmiñik atchiksigisiruq, suli kisupayaq atchiksiruaq injmiñik kamañaqsipkakauniqtuq."

Jesus-ŋum Agaayyutiniġai Iliġaurat

¹⁵ Ilanġich iŋuich tikiutriŋiqsut inqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakataġaich.

¹⁶ Aglaan Jesus-ŋum ililġaat inmiŋuquniġai nipliġhuni, “Ki, ililġaat uvamnuktichigich. Avriagutaunasi ilinjitfun atakkii anjaayquataa Agaayyutim anjaruq iŋunun atriagqtuanun ililġaanik.

¹⁷ Itqaqsiun una! Kisupayaaq akuqtuŋitichuaq anjaayquataanik Agaayyutim atrililġugich ililġaat isigumiŋaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliŋaurauqaqtuq

¹⁸ Jew-ŋuruat sivulliuqtaata apiqsrugniġaa Jesus, “Nakuuruuq ilisautrii, sumik savaktuk-srauvik akuqtuitlasilunja isuitchuamik iŋuuhigmik?”

¹⁹ Jesus-ŋum apiqsrugniġaa, “Suvaata taivinja nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim.

²⁰ Iisimagitin tillisit, ‘Atlasuġniaqnak, iŋuaġniaqnak, tiglinniaqnak, naagaqaa sagluuq-tuaġniaqnak atlatigun, sulikamagilugik aapan aakanlu.’”

²¹ Iŋuum kiuniġaa, “Nutaullamniŋaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.”

²² Jesus-ŋum tusaakamiun taamna nipluŋitiniġaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaillugillu maniich inuqsragqtuanun, ilvilli umialgutiqagumautin pakmani. Taatnaankuvich uvuŋaġutin malinja.”

²³ Aglaan taavruma iŋuum tusaakamiun taamna, aliatcharŋiqsuq atakkii umialgupluni.

²⁴ Jesus tautukamiun aliathaklugu nipliġniqsuq, “Qanutun saktiqnaqtigiva umialguruat iŋuich isihiksraŋat anjaayquataanun Agaayyutim!

²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iŋuum isihiksraŋa anjaayquataanun Agaayyutim uumaknja pikurturuam isihiksraŋaniŋ ‘Mitqutum Iraagun.’”

²⁶ Iŋuich tusaakamitruŋ apiqsrugniġaat, “Kiŋami anniqsukkaugisiva?”

²⁷ Jesus-ŋum kiuniġai, “Sua iŋuich savaaġiyumiŋaisaŋat Agaayyutim savaaġitlapiagataġaa.”

²⁸ Peter nipliġniqsuq, “Atanji! Unitchivut kiŋunnavut malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus nipluŋitiniġai, “Aa, kiŋaunniŋ unitchigumi kinuŋigmiŋik, nuliaġmiŋik, aniqatiu-miŋik anjaayquaaġmiŋiglu naagaqaa qitunġaġmiŋik piqutigilugu anjaayquataa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitluktumik marrumani iŋuuhigmi sulik iŋuuluni Agaayyutim qanapak taimuja.”

Jesus-ŋum Piŋatchiġniġai Uqaqali Tuqquatauniatigmiŋik

³¹ Jesus-ŋum qulit malġuich maliguaqtini kisinjuutiŋugich uqautiniġai, “Naalaġniŋlagitchi! Jerusalem-munjaqtugut. Tavraniasiŋ sivuniksriqirit aglaanġich Iŋuum Iġniŋagun atuuma-niaqtut.

³² Iŋuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ŋunjitichuanun. Mitautigigisigaat kanjunakun sulik tivvuaqtuġlugu.

³³ Ipiġaqtuġlugu tuqutkisigaat. Aglaan piŋayuatni uvlut anjitiqkikisilgitchuq.”

³⁴ Aglaan maliguaqtit kanjisiŋiŋniġaat uqaġikkana. Qanuututilaanja uqaŋhan iriqsimaniq-suq ilinjitniŋ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaanja.

Jesus Mamititchiruq Qiŋitlailamik Injularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiŋitlailaq injulari aquppiŋiqsuq saniġaatni tumitchaat.

³⁶ Tusaakamigich iŋuigaktuat iŋuich apqusaagtuat apiqsrugniqsuq, “Suvat ukua?”

³⁷ Uqautiniġaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaagtuq.”

³⁸ Taamna kappainjaaqsiŋiqsuq, “Jesus! Kinuviana David-ŋum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsrutitigikkanja inilġaanamma. Nagligillanjanja!”

³⁹ Iŋuich sivulliuuruaq suakataġniġaat uqautiŋuglu, “Nipaisaagiiŋ.” Aglaan nipitusilaagniqsuq, “Kinuviana David-ŋum, nagligillanjanja.”

⁴⁰ Jesus-ŋum nutqaqami inmiŋuutitquniġaa qiŋitlailaq iŋuk. Qallipman Jesus-ŋum apiqsrugniġaa,

⁴¹ “Sumik uvanun savautitquvich?” Kiuniġaa, “Ataniiq, qiŋitlasitqigikutnja.”

⁴² Jesus nipluŋitiniġaa, “Qiŋitlasiŋiŋ! Ukpiqsrilipich iluqaqsaat.”

⁴³ Tavrakŋatchiaq qiŋitlasiruq maliaqsipluguasiŋiŋ Jesus kamaksruqŋu Agaayyun. Iŋugaġruich tautukamitruŋ, iluqatin nangaġniġaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalhiŋaġlugu.

² Itmiŋiqsuq qauklat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiŋ umialgupluni.

³ Qiiñiñiñigaa kisuutillaana Jesus. Aglaan iñuñuluuraapluni qiiñilguiñiñigaa atakkii iñugiakpaitlutinj iñuich.

⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruñiqsuq sivuatnun iñugaagruih mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiiñiguklugu Jesus apqusaagñiaqtuaq taavrumuuna.

⁵ Jesus taruñaqami aagluñiqsuq nipliutiqlugu Zacchaeus, “Qilamik atqagañ, atakkii tukku-niaqtuna tupiqnun uvlupak.”

⁶ Zacchaeus qilamik atqagñiqsuq. Pağlanigaa Jesus quviasullapiaqhuni.

⁷ Iluqatinj iñuich qiiñiqtuat uqapiñuqaqsiñiqsut, “Una anjun Jesus tukkuruaq tupqanun iñuum killuliqirauruam!”

⁸ Kiñuniñmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniñigaa Atanguruuaq, “Naalañniñlagiñ! Qaitkisigiga avvaña suurağikağma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniğuma kisupayaamik utiqititçhisigitka sisamaullugu.”

⁹ Jesus-ñum Zacchaeus nipliutiniñigaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniñu anniqsukkaaniqsut, atakkii ilaaptuuaq kiñuviagağipmiğaa Abraham-ñum.

¹⁰ Iğniña iñuum agğiqsuq ivaqğiağiaqhuni sulii anniqsuñiaqhuni tammaummiranik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalağnipkaqlugich taavrumiña Jesus uqautipsaağniğai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiğaat anjaayuaqtaaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu.

¹² Uvvaasiñiñ nipliğniqsuq, “Ilaatniğuuq umialiqagñiqsuq aullağniaqtuamik nunamun uñasiksuumun umialiguqtitqupluni, aasii utiğuni.

¹³ Aullağaluqaani qulit savaktini aatchuğniğai ilaagullaa kaviqsaamik maniñmik uqauti-plugich, ‘Agliпкаğniurağumagiksi utiğniñiñamunaglaan.’

¹⁴ Aglaan nunaqatañiñ uumiginiğaat. Tuyuqağniqsut uqçiraqtinik maliquplugu ni-pliqhutinj, ‘Taamna iñuk umialigisunjitchikput.’

¹⁵ Taamna iñuk umialiguqami utiğniqsuq. Inmiñuquniğai savaktit tavrauvaa iñitçhuğisuklugu qanutun piñniaktillaarjat.

¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliğniqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu quliniksuli piñniaktuna.’

¹⁷ ‘Aarigaa! Savallaatagñiqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatigun. Anjalatiğugisigikpiñ qulinun nunaaqçiiñun.’

¹⁸ Tuglianiñ piriñ tikitñami nipliutiniñigaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu tallimaniksuli piñniaktuna.’

¹⁹ Taavrumuñña taamna nipliğniqsuq, ‘Anjalatiğugisirutin tallimani nunaaqçiiñi.’

²⁰ Piñayuatsuli piri tikiñniqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniñ tugvakkağa iriqlugu kakkiiñisamun.

²¹ Iqsigiqlutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraqaqtutin piğinisaqnik sulii katitchiraqtutin nautchiñisaganik.’

²² Atangum nipliutiniñigaa, ‘Suksraunjiñallaktutin! Nipliutiqlun atanniğisigikpiñ! Nalunjitchiñ nagliktañiğa, piksratalağiğa piğinisaqnik sulii katitchiñiğai nautchiñisaganik.

²³ Suvaatami iñitpiñ maniga manikuviñmun? Akuqtuğayağiğa illataa manium utiğuma.’

²⁴ Nipliutiniğai qichaqtuat tamaani, ‘Piqlugu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiñuq piriñuq piraqtuamun qulinik maniñniç.’

²⁵ Aglaan nipliutiniğaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuaq qulinik maniñniç!’

²⁶ Ilaan nipliutipsaağniğai, ‘Iñupayaaq piqaqtuaq aatchuusiagmiñik piñniapsaağisuruq sippakuqtauliğuni, aglaan iñuk piqanjitçhuaq, mikiruaqunniñ piğinasugikkaña piikkaugisuruq.

²⁷ Pakma taipkua iğluliuqtitka ataniqağunjitchuat uvañnik, uvuñautisigich tuqullugich aasii sivuqamni!’ ”

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaqlugich taavrumiña iğliqtuiñagñiqsuq Jerusalem-ñum tunaanun.

²⁹ Qallikami Bethphage-mun sulii Bethany-mun iğğiani atiqaqtuam Olives-mik, tuyuğiniğ malğuk maliğuaqtik sivumiñi,

³⁰ itnaqlugik, “Aullağitçhik nunaaqçuuramun taichuñña. Tikitçhağluqaqtutik paqtikisigiktik nuğğaña natmaksivium pituksimaruuaq natmaksiviumğanjilaaq. Pituiğlugu uvuñautiyumagiktik.

³¹ Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanguruam inuğigaa.’ ”

³² Tikitñamik tamaña paqinniğaaq iluqaan Jesus-ñum uqałhatun.

³³ Uvvaasiñiñ pituiğniñiaqtitlugu nuğğaña natmaksivium iñuan nipliutigik, “Suvaata pitu-iqpitku?”

³⁴ Kiuniğaaq, “Atanguruam inuğigaa.”

³⁵ Aasiñ Jesus-muutinigaat. Taatnaqqaaluglu quppigaatin iliniñgaik qaananun natmaksiaqvium, Jesus aquvitlumiasii.

³⁶ Natmaksiaqtitluglu iñuich quppigaatin tutmağvigliutinigaich tumitchaanun.

³⁷ Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiniñnaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat maliguaqtit Agaayyun quviatchautigiaqsiniñgaat suli nanğaqługu nipitusiplutin iluqaisigun quviqnaqtu-atigun qiniñkağmiktigun,

³⁸ “Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağlıuñ umialik tikitchuaq piqusiqlhuni Ataniğmik! *Psalm 118:26*

İlli tutqıun qılanjmi suli kamaun qutçinñiqsrami qılanjmi.”

³⁹ Aasiñ ilañisa Pharisee-nuruat akunğatniñ iñugağruich uqautiniñgaat Jesus, “İlisautrii, tilik-kich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!”

⁴⁰ Jesus kiuniğai, “Uqautigipsi, maliguaqtitka nipaasaağniqpata uyağaitlı niplianayaqtut nipi-tusilutin.”

Jesus-ñum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillağmi nunaaqçiq tautukamiuñ qıagaqsiniñsuq.

⁴² Aasiñ nipliñniqsuq, “Uvvatuq İlisimatitçi uvlupak suruksrautilaapsitnik tutqiu-tiqağukkupsi. Aglaan kanjısqitlajitçhusi!

⁴³ Uvltu tiktikisirut akıllıñiqsuqtipsi puuğisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyağusi quğğutilusılı sumıllıqaa.

⁴⁴ Suksraunğıllapiagisigaasi iñugikkasilu. Ataasiqunniñ uyağak minitçumiñaitkaat. Atuu-maniaqtuq atakkii ilipsi İlisaginıtıluğa Agaayyun aggiqman anniqsuğiaçhusi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaiħha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isigniqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisullaqtuatlu tauqsısuqtu-atlu,

⁴⁶ nipliutiqlugich, “Aglasimaruc uqalħani Agaayyutim itnaçhuni, ‘Tupiğa agaayyu-viksrauruç.’ Aglaan iriqtuğvigliutiçkağiksi tiglinıñaqtinun.”

⁴⁷ Uvluğagıpmān Jesus İlisautriñniqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñinç agaayulıqsit suli aglaliçirıt suli sivulliuqtığruat tuqutçunıñaat,

⁴⁸ aglaan qanuqsausiñniñgaat, atakkii iluqatin iñuich naalağnituiñağaat.

20

Kimik Jesus Tuyuğiriqağniqa?

¹ Uvltu ilañatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq İlisautripluni iñuñnik quliacıtuagıplugu tusaayugaallautaq. Qaukñinç agaayulıqsitlu aglaliçirıtlu piqasıqlhutın sivulliuqtığruanık utlanıñaat

² nipliutiqlugu, “Uqautitigut, kism añalatchiħhagun savaagıvıgıch tamatkua? Kia sanjıksritpatın taatnatun?”

³ Jesus-ñum kiuniğai, “Apiqsıruıllagıpsı uumiña. Uqautisitña,

⁴ nakitña John-ñum paptaağiħha taluğniqsıqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?”

⁵ İñmiknun kiumğatraaqsiniñiqsut, “Qanuğmi uqautigisiñiçpisıgu? Niplıgupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliğisıruç, ‘Suvaatami ukpiğinıtıpsıuñ John?’

⁶ Aglaan nipliğupta, ‘İñuñniñ’, iñugağruich mıluqtuğisigaatıgu uyağanıç atakkii nalupçığinıtıçhaat John sıvunıksrıçırılħha.”

⁷ Uvvaasiñ kiuniğaat, “Nalugikput nakitñaqtaulħa.”

⁸ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmıgıpsı nakitña sanjıqaçlıuña savaaqatılaamnıç tamatkuniña.”

Atrikusauñ Nautçıivıkuñ Nautçırriçirıtıgunlu

⁹ Uqaanıçmi taavrumıña Jesus-ñum uqaatıutıniğai iñuich atrikusautmik, “İlaatnıguuq iñuqağmiñniqsuq nautçırriçıvıluğniqsuamıç, atukkirrutıgıplugu nautçırriçırınun aasiñ aullaqamı muluplıni.

¹⁰ Katıçıvıç asianıç tıktımān tuyuqağniqsuq savaktımıç nautçırriçırınun akuqtuqu-plugıç piksrağmiñik katıtanıtıniñ. Aglaan nautçırriçırıt savaktı anaullağniğaat utıqtı-tıluğa saagaunıagu.

¹¹ Tuyuqalğinıñniqsuq atlamıç savaktımıç. Aglaan nautçırriçırıt anaullaqmiñniğaat uqanıçıutıplugu kanñunakun, suli utıqtıtmıñniğaat saagaunıagu.

¹² Tuyuqalğinıñniqsuq piñayuaknıç savaktımıç. Nautçırriçırıt añallaçlıklugu anınnığaat.

¹³ Aquagun taamna iñua nautçıivıç nipliğniqsuq, ‘Qanuğisıniçpıç? Tuyuğisıgıga iğniğa piçpıçkağa. İlumutun kamagıgıgısaat İluatun.’

¹⁴ Aglaan nautçırriçırıt tautukamıtrıñ nipliğniqsut avatmun, ‘Taamna tavra paıççak-taaksrautilik. Ki, tuqullakput suuranjiasıñ piñıçaktaagılugıç!’

¹⁵ Uvvaasiin anitlugu nautchiivijni miñ tuqunniġaat.”

Jesus apiqsruġniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit?

¹⁶ Agġiġisiruq aasiin tuqullugich taapkua iñuich, qailļuguaasiin nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruj taamna nipliġniqsut, “Naagga, taatnaqtuk-sraunjitichuq!”

¹⁷ Jesus-ñum tautuklugich apiqsruġniġai, “Taamna uqahiq qanuutauva?

‘Uyaġak tuppirtit ayakkanat,

taamna uyaġak piitchuillapiiġaqtuq tuppirauni.’

Psalm 118:22

¹⁸ Kisupayaaq puukaqtuq taavrumuñ uyaġanmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyaġaum kattaqitniġkumi iñuñmik kanuġiñiaġaa.”

Akiļiaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁹ Aglaliqirit suli qaukļiñich agaayuliqsit tigusunniġaat Jesus tavrani. Atakkii iļitchuġniġaat uqaġnipluġu taavrumiñ atrikusautmik injmiktigun. Aglaan iqsifiñiqsut iñuñmik.

²⁰ Naipiqtuqasiñiġaat Jesus. Tuyuqaġniqsut naipiqtuqtiksranik nalaunñanñuqaqtuanik. Pisaġisunniġaat Jesus uqayusautinik, qaitchuklugu anjalatchiġiqaqtuamun kavanaauruamun.

²¹ Tamatkua naipiqtuqtit pisaasuġmigaqlugu nipliutinigiġaat Jesus, “Iļisautrii, iļisimagikput uqahiqtin suli iļisauttitutin nalaunñahat. Iļisimagikput suqtiksriñiñi iñuich iļhatnik, aglaan iļisautrirutin Agaayyutim iñuuniaġvigitqukanatnik ilumutuuruakun.

²² Uqautitigut, maligutaksrakuġnaqpa akiļiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunñaitpa?”

²³ Aglaan Jesus-ñum kanjiqsifiñia pisaasuġmigahat aasiin nipliutiplugich,

²⁴ “Maniļlaksasiñ uvamnun maniuraq. Kia agliutrañ maninmi itpa? Kiasuli aglañ?” Kiuniġaat, “Caesar-m.”

²⁵ Uvvaasiin Jesus nipliñiñisquq, “Nakuuruq, akiļiutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkañ aasiin Agaayyutmun pigikkañ Agaayyutim.”

²⁶ Tavrani sivuġatni iñuich pisaġilguitchaat sukununniñ. Nipaisaaqhutinj quviġusuutiqaġniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anjpkakkauļikun Tuqtigimñ

²⁷ Iļanich Sadducee-ñuruat, uqaġuuruat iñuich anjtitlaiñiñiplugich tuqunaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliuhutin,

²⁸ “Iļisautrii, Moses aglañniqsuq maligutaksramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Anjun iļaqatiqaqtuq tuqukpan qitunġigaluaqani, taavruma anjutim aniaqataan iļaqatniktaaġirsraġniġaa uļgaġnaaq qitunġisilugu anjutmik iļisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaanjanik.’

²⁹ Iļaatniguuq tallimat malġuk aniqatigiich inniqsut. Anjayukliq iļaqatinñniqsuq tuqupluniasiiñ qitunġigaluaqani.

³⁰ Tuglian nuliġniġaa uļgaġnaaq,

³¹ aasiin piñayuaunik. Taatnatuntuuq iluqatinj tallimat malġuich tuquniqsut qitunġigaluaqatinj.

³² Aquļliupluni uļgaġnaaq tuquniqsuq.

³³ Uvvaasiin, uvluni tuqunaruat anjtitqipata iñuuligmun, nuliġiplugu iluqatinj tallimat malġuk kia nuliġiġisivaun?”

³⁴ Jesus kiuniġai, “Katchuutruļiq pigigaa marruma iñuuniaļhum,

³⁵ aglaan anjutit aġnatlu anjtitqikkuninj tuquliġmiñ katchuutiraġaġumiñaitchut pakmani.

³⁶ Atriqaġisirut isaġuļiñnik tuqutdaitchuanik. Iġniġigai Agaayyutim atakkii anjtitqikkauplutinj tuquliġmiñ nutaamun iñuuligmun.

³⁷ Suli Moses nalunaiqlugu ukpiqnaqsifiñia anjtitqilij iñuuligmun ikualaruakun uqpiġaurakun. Moses-ñum uqautiginiġaa Ataniq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu, suli Jacob-ñum.’

³⁸ Iļaa Agaayyutiginiġaat iñuuruat, piginjitchaat tuqunaruat, atakkii iļaanun iluqatinj iñuich iñuuruat.”

³⁹ Iļanich aglaliqirit uqaġniqsut, “Aarigaa kiggutin, iļisautrii!”

⁴⁰ Tavrakñ apiqsrutqinaiġniġaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ñum Pharisee-ñuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqaġniqpat Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruq, kinjuviaġiniplugu David-mun?”

⁴² Atakkii David iļaa nipliñiñisquq Psalms-ni,

‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

⁴³ uvañnun akiļiñiñahatnunaglaan uumigiritin.’

Psalm 110:1

44 David-ŋum inŋimiñik taiguutiqaqpagu Ataniġmiñik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum kinuviaginiqpaun?”

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

45 Iluqatin iñuich naalaġnipkaqluġich Jesus-ŋum nipliutinigai maliguaqtini,

46 “Qaunagititchi tamatkunakŋa aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnugaqhutin. Suli purvigittutlaturut inuñnun paġlatqusuuplutiñ tauqsigñiaqviniñ. Aquppiutaksraqtuuraqmiut aquppiutaġiksaanik ktraġviniñ iñuich niġipakmata.

47 Ivayaqtuqmigaich ulġaġnaat, tigliktuipluġich kinjunauranitñik, suli qiñiqusaatlaturut agaayuuraaqamin]. Anasiñŋuqsausiaqaġisirut pitluġlugu atlaniñ iñuñniñ.”

21

Uilgaġnaam Iliraja

1 Jesus tautunŋiqsuq umialguruanik inuñnik iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun,

2 tautukmiñigaa inuqsraqtuq ulġaġnaaq ilisiruaq malġunnik patukpaanik maniuraanik.

3 Nipliġniqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuq ulġaġnaaq ilisitluktuq iluqaitniñ atlaniñ,

4 atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilaŋatniñ umialgutmin, aglaan aġnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan inuuniutiksraġaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaaquġniathanik Agaayyuvikpaum

5 Ilanisa maliguaqtit uqautiginigaa qanutun qiñiyunaqtilaanja agaayyuvikpaum, piññaquqsisaqtaq uyaġanik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipliġniqsuq,

6 “Iluqaan tamanna tautukkaqsi—taimanigu kisinŋuqtaqaġumifaitchuqunniñ uyaġanmik qalliani atlam ulġusimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Iluilġuġutniglu Piyuaqsiuliksramiglu

7 Iñuich apiqsrugniġaat, “Ilisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutitkun ilitchuġigisivisa piyaqquġviksraq aullaġniqaqsikpan?”

8 Jesus-ŋum kiunigai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. Iñuġiaktuat iñuich agġigisirut uqaġutin, ‘Christ-ŋuruna! Pivik tikiumaruq!’ aglaan malinŋiaqnasigik.

9 Iqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik aġayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutin aglaan isukhitchumiñaitchuq taapkunuuna.”

10 Niplipsaaġniqsuq, “Nunaaqquġich anuyyiuġisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuġisirut atlanik atanguviniñik.

11 Nuna iliksraġisiruq tatamnaqsiluni. Iñuich kakkaagisirut. Iñuich atniġniatiqaġisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuaġnaqtuat sagvigisirut qilaŋmi iqsiqpaġluġich iñuich.

12 Sivuatni tamatkua tikiomagaluqnaġich, tiguraulusi piyuaqsiuġisirusi. Iñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi ktraġvinmiknun isiqtaupkaġusi, tikiutruġusi sivuġaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluna.

13 Taivrumani piviksraqaġisifiqsusi ilisimaraulusi.

14 Isumaalujaġitichi kiggutiksrapstitñik tiguraugaluqasi.

15 Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligimiglu uumigiripsiunniñ igluliuġumiñaisanjanik.

16 Anayuqaapsi aniqatiupsilu ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqqutaugisirut.

17 Iluqatin iñuich uumigigisigaasi pigiluna.

18 Aglaan atausiunniñ nuyanja niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq.

19 Qichaġitichi anuqsruġikun. Nikaitkupsi piññaaktaaġiniġiksi iñuuliqsi.

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaaquġniathanik Jerusalem-ŋum

20 “Tautukkupsinŋ Jerusalem puuqpatruŋ anuyaich ilitchuġigisigiksi qallilħa piyaqqukkauksrajan.

21 Taipkunani uvluni kiñapayaaq inuuniaqtuq Judea-mi qimakkumaq igġiñun. Kiñapayaaq nunaaqgimiittuq aullaqtuksrauruq, suli avataani nunavinmiittuq nunaaqqimuktusraunitchuq.

22 Atakkii taapkua uvluġigai anasiñŋuqsautiksram immiumatqupluġich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich.

23 Qanutun tatamnaqtigisivisa taipkunani uvluni aġnanun sinjayauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuq iluññaq tikiomagisiruq tamarrumunja nunamun, atakkii Agaayyutim qinnataa akiknautaugisiruq makununja inuñnun.

24 Ilanich tuqqutaugisirut savikpakun atlat suli tigutaaqsiulutin Jew-ŋunitchuanun. Ilinisa tutniġaġisigaat Jerusalem piviksraqtin isukfiññaħatnunaglaan.

Aggĩlha Igñĩjan Iñuum

²⁵ “Atlayuağnağisirut siqĩñĩglu tatqĩglu suli uvlugiatlu. Iñuich nanipayaaq qanuusik-sriağisirut, iqsilutinj nĩpruağnĩjanik tagĩum aksraligruanjĩñĩglu.

²⁶ Iñuich igĩvruağisirut iqsilutinj isumaaluhĩgmikni sumsuli tikitchuksranjanik iluqnaanun numamun, atakkĩ qaummatipayaañi silam nuktitaulutinj inimikniñ.

²⁷ Qĩñĩgisigaat Igñĩja Iñuum aggĩqsuaq nuviyakun qĩlanjĩñ sanjĩmĩgun kamanallapiaqtu-akun kamanautmĩgunlu.

²⁸ Tamatkua atuumaagsikpata qichağitchi niğĩugaqağusi. Atakkĩ tasuqsakkaulikraqsĩ qalliruuq.”

Iĩsaaksraña Asirritlaitchuam Napaaqtum

²⁹ Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Qĩñĩllaksaqsijun asirrisuuruuq napaaqtuuq suli iluqaisa atlat napaaqtu.

³⁰ Milukata sagviaqsipmata iĩsimaragĩgiksi upingaa qalliħha.

³¹ Taatnatuntuuq atuumaagsikpata tamatkua uqautigikkatka iĩtchuğĩgisigiksi anjaayuuqataan Agaayutim tikiñĩñaliħha.

³² Itqallaksijun una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatinj atuumagaluaqtĩnagich.

³³ Qĩlaglu nunalu piĩğisiruk aglaan uqalitka piĩğumiñaitchut.

Munağimmaagĩlĩksraq

³⁴ “Munağititchi! Isumaiqsitnasi taanğamunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniaħhum. Taatnanjitchupsi uvlum quvĩqpiagaasi tavraknjatchiaq niğĩungĩsillusi.

³⁵ Naniğiatun pisağĩgisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq numami.

³⁶ Munağiyumausilĩ agaayulisi ataramik makitalgulusiasiiñ payanajĩğisi iluqaani atu-umarauksrani aggĩğĩñiħhanunaglaan Igñĩjan Iñuum.”

³⁷ Uvluğagĩpman Jesus iĩsautriiraqtuuq agaayuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñĩktagiagĩniqsuq iğğĩani atĩqatuum Olives-mik.

³⁸ Uvlaağumqan iñuich utlautiraqtut agaayuvikpañmun naalağnisukługu uqaqpan.

22*Sivunniğun Tuqtuchukługu Jesus*

¹ Niğĩqpagvikaag atilik Apqusaakkaulĩgmik qalliñĩqsuq iñuich niğĩpmata puvlaksĩniğĩlaamik qaqqumik.

² Qaukĩñich agaayuliqsiti suli aglaliqirit tuqqutchuñniğaat Jesus nalunautchilutinj aglaan iqsiginiğaiħ iñuich.

Judas Anjĩtuq Aatchuutĩgisukługu Jesus

³ Tavrakña tuungaaq isĩniqsuq Judas-mun atĩqatuumun Iscariot-mik, iħanjat qulit malğuk malĩğuaqtit.

⁴ Judas-ñum uqaqatigityağniğai qaukĩñich agaayuliqsiti anjalatinjĩlu agaayuvikpaum iħaqtitchiñiaqtinjĩñ qanuq aatchuutĩgisukługu Jesus ilĩnjĩtũun.

⁵ Quviasukhutinj akiqsruğaat akilĩğukługu manĩjmik.

⁶ Judas anjĩniqsuq. Pivĩksraqsĩugaqsĩñĩğaa aatchuutĩgisukługu Jesus ilĩnjĩtũun iñuich nalupkağlugich.

Itqanaiyaħiq Jew-ñuruat Niğĩqpagvikaanun Atilĩmun Apqusaakkaulĩgmik

⁷ Akunniqsaaami uvlua Puvlaksĩniğĩlaam qaqqum tikiñĩñiqsuq, taamna Apqusaakkaulĩhum ipnayaam tuqurviksraña.

⁸ Jesus-ñum tuyuğĩgik Peter-lu John-lu itnağlugik, “Itqanaiyağiatku niğĩqpaħĩksraqput.”

⁹ Apĩqsruğniğaaq, “Nani itqanaiyaquvisĩguk?”

¹⁰ Jesus-ñum kiunĩgik, “Isĩğuptik nunaaqquimun paağĩsĩgiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilĩjmik. Malikkumaiktik isĩqpan tupĩgmun,

¹¹ suliasiiñ niplĩutilugu iñua tupqum, Iĩsautri niplĩğĩniqsuq, Nani iniqaqpiħ tuyuğmiaqagvĩñmik niğğivĩksramnik ipnaimik piqasiğłunja malĩğuaqtĩmmik niğĩqpagvikaami atĩqatuumi Apqusaakkaulĩgmik?”

¹² Uuma urriqsuutĩgisigaatik inimik nallaauraallagvĩluumaqaqtuumik qullĩğmi itqanaiħaamik inuqsrañaiqługu. Tavrani itqanaiyaħiħaurutik.”

¹³ Aullaqamik paqĩnnĩğaaq taatnatun Jesus-ñum uqalħatun, aasiiñ itqanaiyaqhutinj niğĩqpagviksramun atilĩmun Apqusaakkaulĩgmik.

Atanğum Nullautchiğvia

¹⁴ Niğğivĩksraqtĩnj tikitman Jesus aquvinnĩqsuq piqasiqħuni uqĩraqtĩnik.

¹⁵ Nipliutinigai, “Nigiqatigisullapiagipsi uumiņa ipnaimik nigiqpagvikaami atiqaqtuami Appusaakkauligmik nagliksaanjainiņagmal

¹⁶ Uqautigipsi, nigiqtinjainiņitkiga immiumaniahanunaglaan aņaayquataani Agaayyutim.”

¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ņum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliqhuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiņ!

¹⁸ Uqautigipsi, uvakņaniņaglaan imitqikkumiņaitčuņa asiam misuģuanik agģiņiahanunaglaan Agaayyutim aņaayquataan.”

¹⁹ Jesus-ņum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguļlugu qaqquq qaiņņigaa nipliqhuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitņun. Niģģisiņ itqakkutgilugu uvaņnun.”

²⁰ Taatnatuntuuq, nigianikamiņ qallun qaiņņigaa nipliqhuni, “Asiam misuģua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluņiqusiqlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitņun.”

²¹ “Ataņiil! Iļaspisamma aquppiqatima qaiņņiģaaņa.

²² Iģņiņa Iņuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakļiņ iņiņmi qaitchiruami ilaanik!”

²³ Maliguaqtai apiqsruqtautiaqsiņiqsut avatmun nalliqsij qaitchiummatiqaqmagaan ilaanik.

Uqavaaģun Kamaņaņnikun

²⁴ Maliguaqtai qapiqtailitragņiqsut nalliqsij kamaņaņiqsraugisipmagaan.

²⁵ Jesus-ņum niplutinigai, “Jew-ņunitchuat umialgich sanņiqaqtu itņiņmikni suli aņalatit taigukkautulatluplutiņ Iļauraanitņik Iņuičh.

²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunitchusi. Kamaņaņiqsrauruq akunnapsitņi iļi nukaqlisun suli sivulluqti savaktitun.

²⁷ Kiņa kamaņaņiqsrauva—taamna aquvitluni nigiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktug. Aglaan iqasiģipsi payuktaqtitun.

²⁸ “Iļipsi, nayuģipsitņa uuktuģsiupayaaqama.

²⁹ Atriļlugu aapaa aņalatchitļaspikaiļha uvamnik, taatnatuntuuq aņalatchitļaspikaģisipmigipsi.

³⁰ Nigiqasiģisigipsitņa imiqasiģļuņalu aņalatchiaqsiguma iņiņnik, suli aquppiqasiģisigipsitņa taivrumani atanniityaģuma kinuģiaģiņik qulit malģuņnik iģņiņitņik Israel-ņum.

Jesuv Sivuniksriqiruv Peter-m Piļaađiksraņnik

³¹ “Annaa, Simon! Naalaģniļagiņ! Tuuņgam uuktuģumiņaqsifiņģaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikļuņiņi.

³² Aglaan agaayyutigikpiņ ukpiqsriļhiņ qapiqunilļugu. Utiguvich uvaņnun sayyigisigitin aniģatiutin.”

³³ Simon Peter-m kiuniģaa, “Ataniiq, isiqtuģasiļhiņaugikpiņ suli tuquģasiģutin!”

³⁴ Jesus nipliqsuq, “Peter, uqautigikpiņ, aqargiqpak qalģuqtaģaluaqņagu uvlaami piļaaģisigikma piņasuniaglaan.”

Maniaģvigli Puukataģlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ņum uqaanikami taavrumiņa apiqsruģiņģai maliguaqtini, “Taimani tuyuģikapsi manikuviiļaaqhusi puukataiļaaqhusiļu sakpakkiilaaqhusiļu, inuqsraqpisi?” Kiuniģaat, “Inuqsraņitchugut.”

³⁶ Jesus nipliģņiqsuq, “Aglaan pakma, kiņa maniaģviquģumi naagaqaa puukataģuģumi saagaģligik. Suli kiņapayaaq savikpaitchumi tuniraksraģigaa quppiģaani aasiņ tauqsigumi savikpaņmik.

³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqaliģ aglausimaruq Agaayyutim makpiģaaņiņi atuumaruk-srauruq, itna ‘Irrutiniģaat savamaqluktuatun.’ Iluqaan aglausimaruq uvapkun immiu-makkauniaqtuq.”

³⁸ Maliguaqtit nipliģņiqsut, “Ataniiq, uvva malģuk savikpaak!” Kiuniģai, “Tavra apa!”

Jesuv Agaayuruq Iģģimi Atiliņmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullagiņņiqsuq iģģimun atiliņmun Olives-mik piragiģimisun, aasiņ maliguaqtaif malikkaat, [aglaan Judas maliņitchuq.] ⁴⁰ Tikitņamiņ taruņa niplutinigai, “Agaayulusi ukpiqsrisaiņitchumausiļi uuktuģsiugupsi.”

⁴¹ Tavrakņa aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq.

⁴² Nipliģņiqsuq, “Aapaan, pisuģiyupku piģuņ qallutaa nagliqsaalhum uvaņniņ. Uvaņa pisuģiņiļaaptun aglaan pisuģiņi savaaņuli.”

⁴³ [Isaģulgm qilaņmiņ sagviutinigaa sayyiqļugu.

⁴⁴ Ihuļiupakikun agaayuniqsuq piļiqitlukhuni, aasi ilaan siiqsipkalha kataktuq auktun nunamun.]

⁴⁵ Makitnami agaayuliḡmifiñ utiqhuniyasiñ maliguaqtimifiñun tavra paqinnigai siñiktuat, minḡuqhutin ihuilliupaitlutin.

⁴⁶ Nipliutiniḡai, “Suvaata siñikpisi? Makillusi, agaayyutitchi ukpiqsrainitchumausiñi uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniḡaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitlugu iñugiaktuat iñuich tikiñiqsut, sivulliḡugich Judas-ḡum, ilanata qulit malḡu maliguaqtit. Utlaklugu Jesus kuniñigaa.

⁴⁸ Aglaan Jesus nipliutiniḡaa, “Judas, kuniklugu aatchuutigivun Iḡniḡa Iñuum?”

⁴⁹ Maliguaqtit nayuutiruat Jesus-mi tautukamitruḡ taamna atuumaruuaq uqautiniḡaat, “Ataniḡ, atuḡlavut savikpavut!”

⁵⁰ Ilanata anauniḡaa qaukiata agaayuliḡsit savaktaa siutaiqsiḡlugu taliqpianik.

⁵¹ Aglaan Jesus nipliḡniḡsuq, “Anḡaa! Apaiḡsuq!” Aksiklugu iñuum siutaa mamitinniḡaa.

⁵² Taavruma aquagun Jesus-ḡum nipliutiniḡai qauklich agaayuliḡsit suli anjalatinich agaayyuvikpaum iḡuqtitchiñiaqtiñiñ suli sivulliḡuḡitruat tikitchuat aiplugu ilaa, “Aatai, tikitchuksravisi savikpaligaaḡusi anautaniglu uvaḡa liilaa savamaḡlukti?”

⁵³ Nayuḡaḡikapsi agaayyuvikpaḡmi uvluḡaḡipman tiguniatlatchipsitḡa. Aglaan pakma savaviksraḡigiksi sanḡiagun taaqtuum.”

Peter-m Piilaḡiniḡaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniḡaat tupqanun qaukiata agaayuliḡsit, suli Peter-m malinḡiḡai taavakḡatluk.

⁵⁵ Ikniaḡniḡsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilaliḡniḡai aquppiruat tavrani.

⁵⁶ Ilanata pirit aḡnam tautuḡniḡaa Peter aquppiruaq saniḡaani ikniḡum. Qiñiḡlugu nalinḡiḡaaḡlugu nipliutiniḡaa, “Una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi!”

⁵⁷ Aglaan Peter piilaḡniḡsuq, “Aḡnaaq, nalugiga!”

⁵⁸ Kiñuurajagun iñuk ilitchuḡsrirmiñiqsuq Peter-mik nipliḡhuni, “Ilvich, ilagigaatintuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniḡaa, “Naagga, ilaginitchaataḡa.”

⁵⁹ Sassaḡniḡum kiñuagun atlam iñuum qapinaiḡhuni upyaḡniḡaa, “Iñumun una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi, atakkii Galilee-ḡmiunuruq!”

⁶⁰ Aglaan Peter-m kiuniḡaa, “Nalullapiḡiga sumik uqaqtilaan.” Uqaqtitlugu tavrakḡatchiaq aqargiḡpak qalḡuqtaḡniḡsuq.

⁶¹ Atanḡuruam qiviaḡhuni tautuḡniḡaa nalinḡiḡaaḡlugu Peter, aasii Peter-m itqagḡniḡaa atanḡum nipliḡha inmiñun, “Aqargiḡpak qalḡuqtaḡaluaqnaḡu uvlaapak piilaḡutigiḡisigikma piñasuniḡlaan.”

⁶² Peter tavra anipluni qianiḡsuq ihuilliullapiḡhuni.

Jesus Mitautigiḡaat Anaullaḡlugu

⁶³ Iñuich munaḡsriruat Jesus-mik mitautigiḡniḡaat anaullaḡlugu.

⁶⁴ Matuplugik irrak apiḡsrugḡniḡaat, “Kia anauvatini? Nalautchaḡni?”

⁶⁵ Nipliutimiñiḡaat iñugiaktuanik pisaanḡatinik.

Jesus Uqaqsittaḡviḡmi

⁶⁶ Uvlaḡuqman Jew-ḡuruat sivulliḡuḡitruat qauklich agaayuliḡsitlu aglaliqiritlu katiniḡsut, aasiñ Jesus tikiutiniḡaat uqaqsittaḡtitchirinun,

⁶⁷ nipliḡhutin, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ḡuvich, taimña akiḡsrutaauruaq Anniḡsuḡti?” Jesus-ḡum kiuniḡai, “Uqautigupsi ukpiḡinaiḡtichipsitḡa;

⁶⁸ suli apiḡsrugḡpsi apiḡsrutmik kiuyumiñaitchipsitḡa.

⁶⁹ Aglaan uvakḡa Iḡniḡa Iñuum aquppiḡisiruq tuḡaani taliqpian Agaayyutim piqatuum sanḡipayaamik.”

⁷⁰ Iluqatin nipliḡniḡsut, “Ilvich, Iḡniḡivatin Agaayyutim?” Kiuniḡai, “Ilpsi, uqaqtusi Iḡniḡiniḡlunḡa.”

⁷¹ Kuisaimmalu nipliḡniḡqut, “Inuqsranaiḡsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliḡha.”

23

Jesus Pilate-muutiniḡaat

¹ Iluqatin iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniḡaat kavanauruamun.

² Tavrani pasiaḡsiñiḡaat Jesus itnaḡhutin, “Ilitchuḡigikput una anḡun killukuaḡtitchiḡha iñuḡtiknik atakkii uqautiniḡai akilḡuḡitlugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniḡaisuli ilaa Christ-ḡuniḡluni umialik.”

³ Pilate-ḡum apiḡsrugḡniḡaa, “Umialigivatin Jew-ḡuruat?” Jesus anḡniḡsuq, “Aa, nalaututin.”

⁴ Taamna atumaanikman Pilate-ḡum nipliutiniḡai qauklich agaayuliḡsit iñuḡaḡruillu, “Ilitchuḡitichunḡa patchisiksramik uumani anḡutmi.”

⁵ Aglaan qapinaipsauraqut, "Iisauttutimigun aḡayagaḡigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma maunqahuniasiiñ."

Jesus Herod-muutiniḡaat

⁶ Pilate-ḡum tusaakamiḡ taamna apiqsruḡniḡaa, "Una anḡun Galilee-ḡmiuḡuva?"

⁷ Iḡitchuḡikamiḡ Jesus-ḡum agḡiqsilaanḡ nunamiñ analatananiñ Herod-ḡum, tuyuḡiniḡaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi.

⁸ Herod quviasupaḡataḡniḡsuq tautukamiḡ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qñiḡummiuḡlugu inḡlḡatluk. Tautukkummiuḡniḡsuq Jesus savakpan quviḡnaqtuanik.

⁹ Herod-ḡum apiqsruḡtaaqsiñiḡaa Jesus iñuḡiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ḡum kiunḡiñiḡaa.

¹⁰ Qaukñinich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinaipsauraqhutinḡ pasiḡniḡaat Jesus.

¹¹ Herod-ḡum anḡuyyiuḡtaiñilu mitautiginiḡaat Jesus suvasaḡinḡitlugu. Atipkaḡlugu atanḡum atnuḡaallautananiḡ utiḡtinniḡaat Pilate-mun.

¹² Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu iḡauraḡiiksinniḡsuk sivuani uumigiikkaluaḡtuak.

Jesus Tuquruksraḡuḡaat

¹³ Pilate-ḡum katipkaḡniḡai qaukñinich agaayuliqsitlu sivulliḡutit iñuillu,

¹⁴ suli nipliutiplugich tamatkua, "Tikiutigiksi una anḡun uvaḡnun nipliqhusi sivulliullautanḡiñiplugich iñuich. Isivḡiḡaluaḡlugu sivuḡqapsitñi paqitlaitchiga savamaḡluutiḡaḡlugu pasiḡḡutipsitñik.

¹⁵ Unniñ Herod-tuuḡ paqitchinḡitchuḡ agvisiksramik, atakkii utiḡtinqinḡiḡaa uvaptiknun. Una anḡun piitchuḡ sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun.

¹⁶ Taatnaḡluna ipiḡaḡtuḡtitaḡaḡlugu aullaḡtiktisigiga."

¹⁷ [Pilate patchisaḡsitchisuuruḡ atautchimik isiḡtamik niḡiqpagvikaam uvluan].

¹⁸ Iñugaaḡruich niplianiḡsut, "Tuḡqutchiunḡ taamna iñuk aasiñ tigtuaaḡtaunḡaiqsillugu Barabbas!"

¹⁹ (Barabbas isiḡtauniḡsuq atakkii iḡaḡpluni tamatkunani aḡayakhutinḡ nunaaqḡimi tuḡqutchiuranilū).

²⁰ Pilate-ḡum Jesus patchisaḡiḡukkaluaḡaa. Taatnamik uḡaḡvigitqikkaluaḡai iñugaaḡruich.

²¹ Aglaan iḡialaniḡsut nipitusiplutinḡ, "Kikiaktuutisiunḡ! Kikiaktuutili sannḡutamun!"

²² Pilate-ḡum pinḡatchiḡlugu nipliḡniḡsuq, "Sumik savamaḡluutiḡaḡpa? Paqitchinḡitchuḡa sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. Ipiḡaḡtuḡtillugu patchisaḡisigiga."

²³ Aglaan iḡialapsauraḡniḡsut kikiḡaḡtuutiraksraupiḡniḡplugu sannḡutamun. Kiisaimmalu iḡialaḡimiktigun akimavut.

²⁴ Uvvaasiñ Pilate-ḡum atanniḡniḡaa Jesus kipiḡniḡuḡataatitun.

²⁵ Pilate-ḡum pituiḡniḡaa Barabbas pisukkanḡat, taamna isiḡtauruḡ atakkii iḡaḡpluni tamatkunani aḡayakhutinḡ iñuḡaḡtuani, aasiñ qaitlugu Jesus ilinḡitñun pisuḡhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaḡ Sanniḡutamun

²⁶ Anḡuyyiuḡtiti sivulliḡniḡaat Jesus. Pisullaḡmiḡ paaqsiniḡsut iñuḡmik Cyrene-naḡmiuḡmik atiqḡaḡtuamik Simon aitmuktuamik nauchiiviniḡmiñ. Tamatkua nunuriḡniḡaat akiyaḡiaḡplugu sannḡutamik aquaḡun Jesus-ḡum.

²⁷ Iñuḡiallapiḡatuaḡ iñuich malinḡiḡaat. Akunḡatni itmiñiqsut aḡnat qairuat uḡualaplutinḡ.

²⁸ Jesus-ḡum kinḡaqami nipliutinḡiḡai, "Aḡnaanjisi Jerusalem-ḡum! Qirratiginasitḡa aglaan qirratigisitchi ilipsitñun qitunḡapsitñunlu.

²⁹ Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliḡisilhat, 'Quvianamiurut taapḡua aḡnat qitunḡaitchuat sinḡaiyautlaitchuatlu miluktitchisimaitchuatlu.'

³⁰ Taivrumani uvlumi

iñuich nipliḡisirut iḡḡiñun, 'Katagitchi uvaptiknun!'

suli qimiḡaanun, 'Iriḡtigit.'

Hosea 10:8

³¹ Atakkii taatnatun irrutikpatrunḡ patchisaitchuaḡ pakmapak, qanutun irrutriñiaqmivat iñuḡmik taimanigu?"

³² Malḡuk atlak iññuk, iluḡatich savamaḡlüksimaruaḡ, tuḡqutauruksraupmiñiqsuk piḡataulugik Jesus-mi.

³³ Anḡuyyiuḡtiti tikiñniḡqsut atiqḡaḡtuamun "Saunḡa niaqum." Tavrani kikiaktuutiniḡaat Jesus suli taapḡuaḡ savamaḡlüksimaruaḡ piḡasiḡlugu, iḡaqataa taliḡqian tunḡaanun suli iḡaqataa saumian tunḡaanun.

³⁴ Jesus nipliḡniḡsuq, "Aapaan, natḡigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaḡaḡtilaaḡtinḡ." Avguḡniḡaich atnuḡaanḡi nalautchaḡautigiplugich.

³⁵ Iñuich qichaḡtuat tautuktuḡaḡniḡaat. Jew-ḡruat sivulliḡutinḡisa mitautiginiḡaat, "Annautiraḡigai atlat. Ki anniḡsuḡli inḡmiñik Christ-ḡyumi, Anniḡsuḡti akiqsruutauruaḡ Agaayyutim piksraḡtaaḡikḡana!"

³⁶ Anjuuyiuqtit mitautigipmiñigaa. Utlaklugu aatchuñigaaat sunağnit chuamik misuqqumik
³⁷ nipliqlhutiñ, “Anniqsuğniñ ilipnik umialigikpatin Jew-ñuruat!”

³⁸ Niaquan qulaagun aglaklugich uqałhich, “Taamnauvva umialgat Jew-ñuruat.”

³⁹ Ilaqataan savamaqluksimaruaam nivinaruam uqağniqluktaqmiñigaa, “Christ-ñuguvich an-
 niqsuğniñ ilipnik uvaguglu!”

⁴⁰ Aglaan ilaqataan iñiqtiğniğaa nipliqlhuni, “Taluginjitiñ Agaayyun? Tuqqutaksrauruti-
 ntuuq ilaaton.

⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnağnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanjitchuq
 pigiit chuamik.”

⁴² Aasiñ nipliutiniğaa, “Jesus, itqağillanjananjan tikitchuvich anjaayuqautipnun!”

⁴³ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Akiqsruğikpiñ, marrumani uvlumi piqasiğisigikma
 utaqqiviniñmi.”

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqinñaağinaiğniqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman
 sassaq;

⁴⁵ talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] nivinaruuaq agaayyuvikpanmi siiksiğniqsuq tat-
 pichakña takununaaglaan.

⁴⁶ Jesus nipaalaliğniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiğa!” Taatnaanikami tuquniq-
 suq.

⁴⁷ Rome-mağmiut qaukiata anjuuyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruaq kamaksruğniğaa
 Agaayyun nipliqlhuni, “Illumutun taamna anun nalaunjaruq!”

⁴⁸ Iñuich katiruat qiniğiaqlugu kikiaktuutrijiq tautukamitruñ tamanna atuumaruaq,
 utiğniqsut kinuniğmikkun ipiqut challapiaqhutin.

⁴⁹ Iluqatin tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilağipluğillu ağnat maliktuat Galilee-miñ
 qichağniqsut taiñakñatluk qiniğiaqhutin.

Jesus Iluviğniğaa

⁵⁰⁻⁵¹ Iñuqaqmiñiqsuq atiliniñmik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik, nunaaqqimiñ Judea-mi,
 nalaunjaruaq qanutiñanjanit chuaglu iñuk, sulii utaqqiniqsuq tikiñiqsrajanik anjaayuqataan
 Agaayyutim. Ilağaluaqhuni uqaqsittaqtit chiriñiñ aniqataunjinñiqsuq sivunniucmata
 tuqqut chuklugu Jesus.

⁵² Joseph-ñum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiniğaa timaa Jesus-ñum pisuklugu.

⁵³ Tavrakña atqaqlugu timaa Jesus-ñum, nimiqsruğniğaa ukiñhaağiksaamik, ilipluğusiñ
 iluviñuqtamun uyagañmi atunğañit chuamun.

⁵⁴ Iluqani tamanna atuumanisusq minguiqsiağvium uvlua aullağniyasipman.

⁵⁵ Ağnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ maliniğaaat Joseph tautukluguasiñ qanuq Jesus-
 ñum timaa ilipmagu iluviğmun.

⁵⁶ Utiqhutin kinuniğmikkun itqanaiyağniğaiç tiprağiksautilgich uqsruğutiksrai timaan Je-
 sus. Jew-ñuruat minguiqsiağviatni minguiqsiağniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ñum.

24

Jesus Anjipakkauruq Tuqutiğmiñ

¹ Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaaami ağnat iluviğmunniqsut saagaqhutin
 tiprağiksautiliniñ uqsruğutiksraiñik itqanaiyağmikkun.

² Paqinniğaaat uyagaq aqsraqtinaniqsuq paananiñ iluvğum.

³ Tavraasiñ isiqamini paqiniğniğaaat timaa atanguruam Jesus.

⁴ Qanuqsausiuqtitlugich tavrakñatchiaq malğuk anjutik qitñaağnaqtuanik atnuğaaallak
 qichağniqsuk saniğaatni.

⁵ Iqsitchakhutin ağnat sikinniqsut nunamun. Anjutik nipliutiniğaiç, “Suvaata tautu-
 gaaqpiisi iñuuruamik akunğatni tuqunaruat?”

⁶ Uvaniingitchuq atakkii iñugutiqisuq. Itqallaksiun qanuq uqaqtilaana ilipsitñun Galilee-
 miñnağmiñi, itna,

⁷ ‘Iğniña Iñuum qaisauruksrauruc killuuranun iñunñun kikiaktuutikkauluni, aasiñ
 piñayuatiğun uvlut anjitiqikkumapluni iñuñiğmun.’”

⁸ Ağnat itqağniğaaat uqağikkaña.

⁹ Utiqhutin iluviğmiñ uqautiniğaiç qulit atausiq maliğuaqtit atlatlu iluqaitniç tamatku-
 niña.

¹⁰ Taapkuva ağnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakanja James-ñum, sulii atlat ağnat.
 Uqautiniğaiç uqçiraqtit tamatkuniña atuumaruanik iluviğmi.

¹¹ Aglaan maliğuaqtit isumanisusut ağnat piñiñiqinipluğich. Taatnamik ukpiğiniñiğaiç.

¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruğniqsuq iluviğmun; auğrukami tautuniğaa
 nimğutaa ukiñhaağiksuaq kisian. Kinuniğmikkun quviğusautitiniğaiç tamatkua atuummiruut.

Pisukkataaǵniqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumanı uvlumi malǵuk Jesus-ǵum malıǵuaqtık nunaaqǵiuramunıǵaǵniqsuk atilın mun Emmaus-mik, unjasiksilaaqtuq tallimat malǵunı mile-lanık Jerusalem-mın.

¹⁴ Pisullaǵmik uqaǵniqsuk iluqaanık atuumaruamık.

¹⁵ Uqqaǵıksitlugık Jesus pisuqasıǵniǵık;

¹⁶ tautukkaluaǵniǵaak aglaan ilısaǵınıñniǵaak.

¹⁷ Jesus-ǵum nipliutinıǵık, “Sumık uqaqpsık pisuktuahaptıkni?”

Qichagpaahıǵniqsuk alianaqsiplutık.

¹⁸ İlaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruǵniǵaa, “Kisivich naluvalunıqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.”

¹⁹ Jesus-ǵum apiqsruǵniǵık, “Sunık?” Kiuniǵaak, “Tamatkunıǵa atuumaruamık Jesus Nazareth-miumun. Taamna anun sivuniksriqıraunıqsuq sanıǵıaqtuq uqaǵıǵmigun savaaǵmigunlu sivuǵaani Agaayyutimlu iñuıllu.

²⁰ Qaukñıch agaayulıqsıpta sulı sıvullıuqtıpta sıvunniǵniǵaat kikiaktutıtıquplugulu tuqutautıquplugulu.

²¹ Niǵıuǵıǵaluaakpaqtı ilaanunıplıǵu tasuqsairuksrapıluǵu Israel-aaǵmiunık. Marrumani uvlunı pınayıǵıǵaat atuumapmanaglaan.

²² İlapta aǵnat tupakkaatıǵut pitluklǵuunnıñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluvıǵmun,

²³ aglaan paqıǵınıñniǵaat timaa. Utiqaminı nipliǵniqsut tautunıplıtın isǵullanıǵık uqautırıranıǵık Jesus iñuunıplıǵu.

²⁴ İlavut utlautiniqsut iluvıǵmun paqtıluǵu taatnatupıaq aǵnat uqaǵhatıtun, aglaan qıñınıtımıñniǵaat Jesus.”

²⁵ Tavralı Jesus-ǵum nipliutinıǵık, “Qanutun isumailıaaqtıǵıvıvısık! Qanutun sukaisıǵıvısık ukpiqsriǵksrapsıtñık supayaanık sivuniksriqirit uqautaitñık!

²⁶ Uqaǵniǵuǵat Christ, Annıqsuqtı akıqsruutaıruaq naglıksaaqtıksraunıplıǵu tamatkunıǵa isıǵaluaqanı kamanautımıñun.”

²⁷ Jesus-ǵum ilıchugıpkıǵniǵık uqautıǵıkkauruanık inımgun iluqaitñı Agaayyutim uqaǵıñı, aullaǵniplunı makpıǵaanıñniñ Moses-ǵum sulı aglanıtñıñ iluqatın sivuniksriqirit.

²⁸ Qallıkaminı nunaaqııuramun ıǵlıǵınımıkun, Jesus pisuktuıñıǵniqsuk qaanjıñıǵniqıtuatun.

²⁹ Jesus-ǵum nipliutinıñniǵaak nipliqtık, “İttuallıǵını uvaptıkni. Taaqsısaıqsıǵatıǵut.” Malıkugık nayuǵniǵık.

³⁰ Jesus aquvinnıqsuq niǵıqasıǵıklugık. Tıǵusıkami qaqqumık quyanıǵaa Agaayyun. Avguqlıǵu qaqquq qaiñniǵaa ilınıknun.

³¹ İrratik anımaqmata ilısaǵıqsılıǵniǵaak. Aglaan qıñniǵnaiqsıǵniqsuq ilınıknıñ.

³² Uqaqasıñıqsuk inımıkun, “Uunaqsaagıaluaqpiñuk uummatiptıkni uqaqatıǵımatıǵık tumıtchaanı sulı kanıqsıpkıqıluǵu Agaayyutim uqaǵıha uvaptıknun.”

³³ Maksrıkhutık utıqtıǵniqsuk Jerusalem-mun. Paqınnıǵaık qulıt ataıchıch malıǵuaqtıt katımaqatıqatıuat atlanık.

³⁴ Tamatkua katımaruat niplianıqsut, “Atanǵuruaq anıtqınıñıqsuq ilumun! Sagvıǵniqsuq Simon-mun.”

³⁵ Malǵuk utıqtıqtıuak uqautınıǵaıch atuumaruamık tumıtchaanı sulı qanuq ilınıknık ilısaqsrıǵıgmık Atanıǵmik avıǵıpman qaqqumık.

Jesus Sagvıqsuq Malıǵuaqtımıñun

³⁶ Malǵuk uqaqtılugık taavruminıǵa, tavrakñatchıaq atanıq Jesus qıchaanıkıǵniqsuq akunǵatnı nipliutıplıǵıch, “Tutqıtuıqǵııtıl!”

³⁷ Tatamıtchanıqsut atakkıı tautukkasunıñıaqhutın alıuqtımık.

³⁸ Aglaan nipliutinıǵı, “Suvaata tupaktıqpsı? Suvaata ukpiqsrıñıtpsı?”

³⁹ Tautuksıǵıch argatka isıgatkalu. Uvanıapiaqtunı. Aksıǵınıñ ilıchugıniaqtısi. Atakkıı alıuqtıq tımıqanıtıhuq saunıqanıtılunılu uvaptun.”

⁴⁰ Uqaqamı taavruminıǵa qıñıtıtkaı arganımıñık sulı isıǵanımıñık.

⁴¹ Malıǵuaqtıt ukpıǵıııñniǵaatsulı aglaan quvıǵusukhutın quviasullapiaqıhutınlu. Jesus-ǵum apiqsruǵniǵı, “Uvani niqksraqqpsı?”

⁴² Aatchuǵniǵaat ıǵaamık iqalunmık.

⁴³ Tıǵupıluǵu niǵniǵaa sıvuǵaantı.

⁴⁴ Tavra nipliutinıǵı, “Tamatkua uqautıǵıkkatka ilıpsıtñunımma nayutınıǵıma ilıpsıtñı, suapayaaq atuumanıǵniplıǵu aglausımaruatun uvapkun malıǵutaksrıǵa Moses-ǵum sulı aglaanıtñı sivuniksriqirit sulı Psalms-nı.”

⁴⁵ Tavra anımaǵniǵaı isummatınıch kanıqsıtıqıplıǵıch uqaǵhanık Agaayyutim.

⁴⁶ Nipliutiniġai, “Taamna aglausimaruq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruq, naglik-saaqtuksrauruq tuqulunilu aṇitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut,

⁴⁷ sulì atqagun tusaayugaagiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqijikun sulì natqiu-tikkaulikun killuqsautiniñ iñunun nanipayaaq, aullaġniilugu Jerusalem-miñ.

⁴⁸ Iļisimaraugisirusi tamatkunuuna.

⁴⁹ Tuyuġisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkaṇanik. Utaqqiruksraurusi nunaaqqimi saṇṇim pakmakṇa tikiññiañhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qilaṇmuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ṇum annisiniġai nunaaqqimiñ Bethany-m tuṇaanun. Tavrani isaklugich argaṇni piliutiksriññiġai maliġuaqtini.

⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmuṇa.

⁵² Maliġuaqtit agaayyuviginiġaat utiqhutiṇaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiagataqhutin.

⁵³ Ataramik agaayyuvikpaṇmiinniqsut [nanġaqlugu] quyaplugu Agaayyun.

Uqal̄hich Aglaan̄i John-ŋum

Uqal̄hum Timinīl̄ha

¹ Aullaŋniisaqqaagatalīgmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni.

² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaŋniisaqqaagatalīgmi.

³ Taavrumuuna Uqal̄hikun Agaayyutim iñiqtaŋigai supayaat. Atausriuraqunniñ iluqaaniñ iñiqtaŋikkanañiñ iñiqtaunŋitchuq ilaa piill̄lugu.

⁴ Uqaliq kanjigigaa iñuul̄hum. Taavruma iñuul̄hum iñuich qaggutigai, kanjisīpikraŋatnun Agaayyutmik.

⁵ Taamna qauma qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.

⁶ Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqaŋniqsuq, iñuŋmik atil̄ŋmik John-mik,

⁷ taivrumuuna qaumakun iñuŋmik uqautrityaqtitlugu. Aggiŋniqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugill̄u.

⁸ John ilaa taivrumin̄jaunŋitchaluaqhuni, aggiŋniqsuq taivrumin̄ja qaumamik uqautrityaqhuni.

⁹ Taimmataimña qauma ilumun aggiŋniqsuq nunam iñuifun kanjisīpchaityaqtuaq iñupayaanik nunami.

¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iñuifun ilitchuŋiŋiñīgaat.

¹¹ Ilaa ilamiñun tikitman, ilaiñ akuqtunŋitchaat.

¹² Aglaan ilan̄hich ukpiqsripl̄utin̄ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitungaŋiliutiŋipkaŋai Agaayyutmun.

¹³ Tamatkua aniñŋitchut timim qitungiul̄hagun naagaqaa iñuum pisul̄hagun, aglaan anitqin̄iqsut tuvraŋl̄lugu Agaayyutim pisul̄ha.

¹⁴ Taamna taggisigaqtuaq Uqaliŋmik iñuquqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagut qin̄iŋikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq iluaqutrih̄ikun suli ilumutuul̄ikun. Taamna kamaanaun piil̄in Ilaan akuqtuaŋigaa aapamiñiñ Iŋñituaun̄uŋimigun.

¹⁵ John-ŋum taamna uqautigin̄igaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaŋa itnaqama, ‘Taimña aggiqsuaksraq aqupkun kamanatluqtuq uvan̄niñ, takku anigaluaqnaŋa in̄janiksimaaqhuni.’”

¹⁶ Inuqtuusrimaiŋimiñiñ nagliktagm̄igun Ilaan piil̄iutiqaŋaatigut; iluqata ikayuŋaatigut ikayutqigaaqhuta iluaqqutmigun.

¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maligutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan iluaqqun suli ilumutuul̄iq Jesus Christ-kun aggiqsuk.

¹⁸ Kia-unniñiñ Agaayyun qin̄iŋaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrin̄uruam Agaayyutmi suli Aapam saniŋaaniittuam, ilitchuŋipkaŋautigigaa.

John Paptaaqtit̄chirim Niplīl̄ha Christ-ŋunŋiñīpluni

¹⁹ Jew-ŋuruat Jerusalem-miñ tuyuqaŋniqmata agaayuliqsiniq Levi-tkuayaaniglu apiqsruŋiaql̄lugu John kisuupman̄aan,

²⁰ itna kiggutiksraisaun̄aqani uqautiniŋai nalupqinaiql̄lugu, “Uvaŋa Christ-ŋunŋitchun̄ja; Anniqsutiksrautaunŋitchun̄ja.”

²¹ “Kisuuvitmi? Elijah-ŋuvich?” John-ŋum kiuniŋai, “Taavrumin̄jaunŋitchun̄ja.” “Naaga taimña Moses-ŋum uqautigikkaŋa sivuniksriqirauvich?” John-ŋum piñiŋai, “Taimñaunŋitchun̄ja.”

²² Nipliutil̄giñīgaat, “Uqautitigutmi kisuutilaaniq. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyugiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?”

²³ John kiuniŋai, “Uvaŋa taimñaun̄a uqagiŋmakkaŋa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna, Iñuk tuql̄tuqtuaq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiun̄ apqutiksraŋa Atan̄gum,

nal̄guŋl̄lugu tumiksraŋa.”

Isaiah 40:3

²⁴⁻²⁵ Taapkua uqqiraqtit tuyuruat Pharisee-ŋuruaniñ, John apigil̄giñīgaat, “Uvva, Christ-ŋunŋiñīguvich naagaqaa Elijah-ŋunŋitchuvich, naagaqaa taimña sivuniksriqiraunŋitchuvich, suvaata paptaagivich?”

²⁶ John kiuniŋai, “Uvaŋa paptaagutiqaqtun̄ja imikun. Aglaan akunnapsitni qichaqtuq ilitchuŋimaisaqsi.

²⁷ Ilaa aqupkun sagviŋisiruq. Uvaŋa sin̄iil̄guyumiñaitchun̄aunniñ aluŋit̄ŋik.”

²⁸ Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchian̄ani John-ŋum paptaaqtit̄chiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaana

²⁹ Uvlutqikman John-ñum Jesus qiniñigaa utlautiruaq inmiñun, aasrii upyaklugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana piigiyatuaq nunam inuiñ killuutaatnik!

³⁰ Ilaa taimñauruq uqautigikkaga itnautigiplugu, ‘Inuk imma aggiñiaqtuq akiaqtiksrağa. Kamanatluktuq uvarniñ, takku ilaa anigaluaqmanja inñaniksimaaqhuni.’

³¹ Uvaja nalugaluaqlugu kisuugisilha, tikumaruna paptaagusriluna imigmik ilitchuqipkautigisrukluq Israel-aagmiunun.”

³² Uvva itnailiplugu John-ñum ilisimarrigaa, “Uvaja qiniñigaga Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuq pakmakña atriqaqñuni tinmiagruuraturun aasrii ilaaniitluni.

³³ Kanqisianingitchaluağiga kisuutilaana, aglaan Agaayyutim tuyugirima imikun paptaagiyaqñuna, uqautigaana itna, ‘Ilvich qiniñisigiñ Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni inñunmun, ilaa taimñaugisiruq paptaagiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’

³⁴ Aasrii uvaja qianiikkiga taamna atuumaruq aasrii uqautigitlaplugu Iğniñihagan Agaayyutmun.”

Jesus-ñum Sivulliich Maliguaqtai

³⁵ Uvlutqikman John taraniilgiñiqsuq malğunmik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni.

³⁶ Qiniñiamiuñ Jesus apqusraaqtuq John-ñum upyarñigaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaana.”

³⁷ Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniğaaq Jesus.

³⁸ Jesus-ñum kinjaqami, maliutiniğmakni qiniñiguk apiginiğik, “Sua pakikpitchu?” Taapkuak kiuniğaaq, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguq Rabbi mumiutiqaqtuq ilisautrimik.)

³⁹ Ilaan kiuniğik, “Uvunağutik qiniñiatkul!” Taapkuak utlauri'amik qiniñigaaq nani irvivaqtılaana, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyunnaqsiruami sassaq unnuksraaqman.

⁴⁰ Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutriraq Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu.

⁴¹ Andrew-m sivulliuplugu paqilğaağniğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik),

⁴² aasrii Simon Jesus-muutiqlugu. Jesus-ñum qiniñigluq nipliutiniğaa, “Ilvichuvva Simon, iğniña John. Taiyutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyagañmiglu).

Jesus Tuqluñha Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³ Uvlutqikman Jesus sivunniğniqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniğaa, “Maliguanña!”

⁴⁴ Philip-guuq Bethsaida-ğmionuñiqsuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni.

⁴⁵ Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniğaa “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñumiqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iğniña.”

⁴⁶ Nathanael-ñum piñigaa, “Qanusriq nakuuruq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiniñiaqsagun!”

⁴⁷ Jesus-ñum qiniñiamiuñ Nathanael utlautiruaq inmiñun nipliğniqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigilğaq.”

⁴⁸ Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqlugu ilisimavina?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqluğaluaqtitnak qianiñniğikpiñ atanjusrima'avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.”

⁴⁹ Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim Iğniñiniğaañat! Israel-aagmiut umialiginiğaañat!”

⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsiqpich qiniñni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam? Qiniñisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.”

⁵¹ Jesus-ñum nipliutipsaagñigai, “Iñumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qiniñisigiki qılak anmaqpan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktat naagaqaa atqaqtuq Inuum Iğniñanun.”

2

Jesus-ñum Atlanñuqtitchiñha Imigmik Misruqqumun

¹ Uvluk piñayaukun katchuutniñaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ñum aakanja itmiñiqsuq.

² Suli Jesus-lu maliguaqtinilu aiyugaaqtupmiñiqsut katchuutniñaqtuanñun.

³ Misruğutaat nuñupman, Jesus-ñum aakanjan nipliutiniğaa, “Ukua misruğutaqsut.”

⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tiliuqtaksrağingitchikma sutquluna. Piviksrağasuli tikiumaitchuq.”

⁵ Jesus-ñum aakanjan uqautiniğai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.”

⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyağaich imiğnun inniqsut, atausriq immaqtutilaqaallaapluni iñuiññaqtun naagaqaa iñuiññaq qulit gallon-tun, Jew-njruat maligutaksrirusriagikkağmikkun igguutiksraqtuğvikaanajch.

⁷ Jesus-ñum uqautiniğai, "Immiqsigik qattat imiğmik." Tarra immiğñiğaiç qaqłukpiuraqługich. ⁸ Tarakñaaarii Jesus-ñum nipliutigai, "Tarakña qalusriłusri, niğiqpaktuat anjalataa payuksiuñ!" Taapkua payurñiğaat.

⁹ Anjalataata niğiqpaktuat uukamiuñ imiq misruğuguqtitaq naluniğaa nakitññaqtautilaaja tamarruma misruqququm, aglaan taapkua savaktit qalusriruat imiğmik iłisimaniğaat. Taavruma anjalataata niğiqpaktuat tuğługnigaa uiksraun,

¹⁰ nipliutiplugu, "Atlas autaaqtitchiraqtut misruğugiññiksramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitłunñiqsramik piqaqtitkaqsiplugich. Aglaan ilvich itinnigiñ misruğugiññiqsraq isruanunaglaan."

¹¹ Sivulliqpianuplugu taamna quvinqaqtuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtağiniğaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qiniqtinniğaa. Aasrii maliguaqtaifi ukpigiłiutipsaagniğaat.

¹² Tamarruma aquagun Jesus aakanilu nukatchianilu sulı maliguaqtinji Capernaum-niqsut, taraniasriiñ itlutin ikituurani uvluni.

Jesus-ñum Suaqłuiyaitha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-njruat niğiqpagvikaanaj atilik Apqusaaakkauliğmik tikiyasriuruq, aasriiñ Jesus Jerusalem-mun aullağniqsuq.

¹⁴ Agaayyuvikpañmi pakinnigaa iñuich tunniuqqairuat anjusalłunñik ipnaiñiglu tinmiagruuraniglu sulı simmiqsuqtit maninñik aquppiruat manniqivinimikni.

¹⁵ Aasriiñ akłunaamik, ipiğaqtuusriqhuni uumaruapayaat aninnigai Jew-njruat agaayyuvikpañatniñ, manniqivinich simmiqsuirit maninñik ulğutlugich, simmiqsuutinich siamitlugich.

¹⁶ Sulı tiliplugich tunisiullaqtuat tinmiagruuranik itnaqhuni, "Tamatkua uvakña anitçhigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguqnağul!"

¹⁷ Maliguaqtaifi itqağniğaat uqalıq aglausimaruq itna, "Agaayyuuñ! Siqñigillapialigma tupiğikkapnik iluqnausqsimaaqtitkaaja."

¹⁸ Jew-njruat nipliutitqiniğaat apiqsruutmik, "Sumik quvinqaqtuamik iñiqtaqagutin qiniqtinnayaqpiuñ uvaptiknuñ nalaulhiñ taatnasriğaqavich?"

¹⁹ Jesus-ñum kiugai, "Unauvva agaayyuvikpak piyasruni uvluni nappatqikkisigiga."

²⁰ Jew-njruat apiqsruğniğaat, "Piñasruni uvluni nappatqikkisiviun? Malğukipiaq itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikpak una!"

²¹ Aglaan Jesus uqautigikkaña agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun.

²² Taamani tuquliğmiñ anitqikman, maliguaqtaifi itqağniğaat taatna uqalħa, arguaqquaitlugich aglausimaruat uqalħich, sulı Jesus uqautigikkañi.

Jesus Iłisimagai Iluqaisa Iñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niğiqpagvikaami taggisıqaaqtuami Apqusraaqtitauliğmik iñugiaktuat ukpigiñiğaat qiniqamisigik quvinqaqtuat savaañi.

²⁴ Aglaan Jesus-ñum ilumutuuginginiñiğai, atakkii ilaan iñuich iłisimmaagikługich.

²⁵ Iñuktigun kanıqsipkağniğnaqhuni inginiñiqsuq, ilaan kanıqsimmaagikługich iñuich isrummatinich.

3

Jesus-ñum Iłisautriħa Nicodemus-mik

¹ Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atıqaaqtuq Nicodemus-mik, Jew-njruat sivulliugtaifi ilañat, piqataupluni taapkunani Pharisee-njruani.

² Unnuat ilañatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliqhuni, "Iłisautrii! Iłitçhugigikput ilvich iłisautriksrauplutin tuyuulhiñ Agaayyutmiñ. Kia-unniñ piyumiñaitçhai quvinqaqtuat savaat kisanik Agaayyutim piqasriumalugu."

³ Jesus-ñum kiugaa, "Iłumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqiniğisuağuni, Agaayyutim anjauyqautaa qiniłtasriyumiñaitççaa."

⁴ Nicodemus-ñum apiqsrułiginiğaa, "Qanuğuni iñuguanıktuaq anitqikkisiva? Nalupqinaitçhuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitçhuq, aniñi tuglılitłasriługu."

⁵ Jesus-ñum kiugaa, "Iłumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, iñuk anitqiniğisuağuni imikun sulı Ipqitçhuakun Irrutçhikun isitlasriyumiñaitçhuq Agaayyutim anjauyqautaanun.

⁶ Tamatkua anıruat iñuñniñ iñugruifiaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitçhuam Irrutçhim anitqiksitani iñuugisırut Ipqitçhuakun Irrutçhikun.

⁷ Quviğusruutiginagu nipliutiga, 'Anitqiksraupiaqtusri'.

⁸ A nuigi iglîgâqtuq napmupayaaġukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuġim siigrunġina, aglaan ilîsimatlaitchiksi nakiñ agġiġha unniñ napmuġha. Taatnatun kiñapayaaq ittuq ani-maaqtuq Ippqitchuakun Irrutchikun.”

⁹ Nicodemus-ġum apiqsruġniġaa, “Qanuġuni taatniitlagisiva?”

¹⁰ Jesus-ġum kiugaa, “Ilvich ilîsautraugaluahutin Israel-mi taamna naluniqpiuġ?

¹¹ Ilumutuallapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqaġagtugut ilîsimakkaptiknik suli ilîsautriraqtugut qiñikaptiknik. Aglaan nallipsi uqaġiġput akuqtuġummataitchaa.

¹² Ilipsi ukpiġingitchipsitña uqautikapsi nunakġaqtatigun; qanuġusri ukpiġitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmakġaqtatigun?

¹³ Kiñauñniñ pakmuġa mayuqsimaitchuq, aglaan Iñuum Iġñina atqatqaaq tatpakmakġa.

¹⁴ Moses kivikmatun nimigianġuuaq nappaqutamun suviksrailaami, taatnatun Iñuum Iġñina kiviktaksraugisiruq.

¹⁵ Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.

¹⁶ “Agaayyutim nunam iñi piqpagivagitlugich, Iġñituluni aatchuutiginiġaa. Kisupayaaq ukpiqsriġikun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq.

¹⁷ Atakkii Agaayyutim Iġñiñi tuyuġingitchaa atanniqsuqtatquplugu nunam iñuifun aglaan anniqsuqtatquplugu iluqaitñun.

¹⁸ Kisupayaaq ukpiqsripluni tunġaviñiktuaq Iġñinjanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriġikun tunġaviñiksimitluni Agaayyutim Iġñituagikkjanik.

¹⁹ Taatnaiġiplugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuifun tikitman. Aglaan iñuich piqpagitlukkaat taatqaaq taavrumakġa qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaahutin piġiitchuamik.

²⁰ Kisupayaaq irrusriñiksimaahutin piġiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutilaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriġiliutikkani piġiitchuaq sagviqungitlugu.

²¹ Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlautiraqtuq, taavruma qaumamun sagviumatquplugu irrusriġiliutikkani tupiksriġikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqitichiri Ilîsamarauġha Jesus-kun

²² Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtiniġu aullaġniqsut nunanjanun Judea-m. Tarani ittuallanġiqsuq ilinjitñi suli paptaaqiġipluni.

²³ John-tuuq paptaaqiġiqsuq Aenon-mi unasriñgitchuamiñ Salem-miñ, takku imġukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaaġaġlugu ilaan paptaaqtaġniġai.

²⁴ John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivimun.

²⁵ John-ġum maliguaqtaiñ ilanġich uqaksraqtuqsiñiqsut Jew-ġuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkauġikun.

²⁶ Aasriiñ John-mun utlautiplutin uqautiplugu, “Ilîsautrii! Anġun itqagivun Jordan-ġum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaqiaqsiruq, aasrii iñuum iluqani utlakkaa!”

²⁷ John-ġum kiuniġai, “Kiñauñniñ sumik piqagumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñġunnani.

²⁸ Ilipsi ilîsimarigigipsi nipliqsimahapkun ‘Uvaġa Christ-ġungitchuġa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruġa, itqanaiautityaqtitlugu.

²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpam ilauraġa qichaqatauraqtuq naalaġniplugu, quviagiġiplugu tusraaġha nukatpam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasruġiġa naammatigiruq.

³⁰ Ilaa piġuqtuksrauruq kamañaqsitlugini, uvaġaasrii nuimaigluġa.

Ilaa Agġiqsuq Qilaġmiñ

³¹ “Ilaa agġiqsuq pakmakġa iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakġaqtaiñ iñuñiñaupluni nunamiittuanġuruq, nunakġaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa agġiqsuq qilaġmiñ kamanatluktuq iluqaitñiñ.

³² Aasrii uqautigigaa qiñikkani tusraakkaniġu, aglaan kisupayaaq uqaġha akuqtungitchaat.

³³ Ilaa akuqtuiruam uqaġhanik nalupqigingigaa Agaayyutim ilumutuġha.

³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyuġikkjanan Agaayyutim uqaġhi uqaġigai, takku Agaayyutim qaitchiġiplugu inuñaiġlugu Ippqitchuamik Irrutchiġimiñik.

³⁵ Aapam Iġñiñi piqpagiġiplugu aasrii supayaaq aatchuutigigai ilaanun.

³⁶ Ilaa ukpiqsriuruq Iġñiġmik isruitchuamik iñuñiqagtuq, aasrii tupiksriñgitchuaq Iġñiġmik iñuñiqagumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qanġavak taimuġa.”

- ¹ Pharisee-ḡuruat tusraaniqsut Jesus iḡunnatluaqsiñiḡlugu paptaaḡitlukhuniḡlu John-miñ
² (Jesus ilaa paptaaḡiḡitchaluaḡtitlugu, aglaan maliguaḡtai).
³ Jesus-ḡum tusraa'amiuḡ uḡaḡiḡkaḡat, Judea-miñ aullaḡniqsuḡ Galilee-mun utiqhuni.
⁴ Utiḡimiñi taavrumani Samaria-kuaḡtuksrauniqsuḡ.
⁵ Tikiññiqsuḡ Samaria-m nunaḡḡḡinun atiqḡtuamun Sychar uḡasriḡiḡñiḡsuamun nunanianiḡ Jacob-ḡum qaisanianiḡ iḡñiḡmiñun Joseph-mun.
⁶ Jacob-ḡum nivviana taraniñniqsuḡ. Aasrii Jesus iḡluaḡiḡmikniñi iḡiḡtuqhuni, nivviam saniḡaanun aḡuvinniqsuḡ, uvluḡ qitiḡquḡman.
⁷ Samaria-ḡmiu aḡnaḡ aḡḡiḡñiqsuḡ imiḡtaḡiaqhuni. Aasrii Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, "Imik-sriḡḡa!"
⁸ Immali maliguaḡtai nunaḡḡḡimuniḡniqsut niḡiksramiknik tauḡsiḡiaḡhutin.
⁹ Aḡnam Samaria-ḡmium nipliutiniḡaa, "Ivich Jew-ḡurutin aasrii Samaria-ḡmiuḡpluḡa. Qanuḡhutin iniqpiña imiḡukhutin?" (Uvvaḡakku Jew-ḡuruat piḡatiḡatlaitchut Samaria-ḡmionik.)
¹⁰ Jesus-ḡum kiugaa, "Iḡisimaḡupku Agaayyutim aatchuutiksraḡa suli kisuulḡa inḡitiḡikkaḡpich imiksritḡupluni inḡiyayaḡiñ, aasrii Ilaan qaitchiḡutin iḡuunaḡtuamik imiḡmik."
¹¹ Aḡnam nipliutigaa, "Ivich qattaitmiutin, aasrii nivviaḡ itipmiuḡ. Nakiñmi imiḡ iḡuunaḡtuḡaḡ piñayaḡpiuḡ?
¹² Jacob-ḡum sivulliapta uumiḡa nivviamik piḡaḡtitaḡatigut, qitunḡaiñlu suli pamiḡsaanisa imiḡvigiḡmakkaḡatnik. Ivich Jacob-miñ kamanatluktuḡaḡunasrugivich?"
¹³ Jesus-ḡum kiugaa, "Kiñapayaḡaḡ imiḡtuḡaḡ imiḡmiñ uumakḡa imiḡulitḡikkisuruḡ.
¹⁴ Aglaan kiñapayaḡaḡ imiḡmiñ aatchuutiksramniñ imiḡumi imiḡulitḡiḡñiaḡitchuḡ, takku imiḡ aatchuutiksraḡa itkisiruḡ ilaani suliḡtuatun nivviatun imiḡmik iḡuunaḡtuamik, piḡaḡtillugu ittiksramik isruḡlaamun iḡuulḡimun."
¹⁵ Aḡnam nipliutigaa, "Taavrumiḡa imiḡmik qaitchiḡḡa, imiḡulitḡiḡñiḡchumuḡjali unniñ uvuḡa imiḡtatḡiḡñiḡchumuḡa."
¹⁶ Tarra Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, "Aullaḡutin uḡautityaḡuḡ iḡaḡatin pakma nayuḡtigikkan, aasriiñ uvuḡatḡiḡutik."
¹⁷ Aḡnam kiuniḡaa, "Iḡaḡataichuḡa." Jesus-ḡum kiugaa, "Ivich nalauttutin nipliḡavich iḡaḡataiñiḡplutin.
¹⁸ Ivich iḡaḡatniḡtuḡsamaruami tallimani, aasrii nayuḡtigikkan pakma nalauḡlugu iḡaḡatiḡiḡitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaḡavich nalauttutin."
¹⁹ Aḡnam nipliutigaa, "Taatnaiḡiḡlugu iḡsimmatiaḡniḡavich kaḡniḡsigiga sivuniksriḡiraulḡiñ.
²⁰ Samaria-ḡmiut sivulliavut agaayumaḡuḡurut uumani iḡñimi aasriiñ ilipsi Jew-ḡuruani uḡaḡaḡtursi iḡuiḡh agaayumaḡtuksrauniḡlughich Jerusalem-mi."
²¹ Jesus-ḡum nipliutiniḡaa "Aḡnaḡ, ukpiḡiḡḡa, Piviksraḡ tikitkisuruḡ iḡuiḡh agaayyuvigit-laiḡñiaḡmatruḡ Aapa uumaniunniñ iḡñimi naagaunniñ Jerusalem-mi.
²² Samaria-ḡmiusri iḡsimanḡiḡpiḡaḡiksi kisumun agaayumaḡaḡisi; uvagut aglaan Jew-ḡuruani iḡisimaḡikput kisumun agaayumaḡaḡiḡput, takku iḡuiḡh anniḡsuḡtiksaḡat Jew-ḡuruaniñ kaḡiḡaḡtuḡ.
²³ Aglaan piviksraḡ tikisaḡtuḡ, pakmaunniñ tikiuḡaaniktuḡ, iḡlumun putḡataḡviḡaḡtuat agaayumaḡvigiḡniaḡmatruḡ Aapa Iḡḡitchuakun Irrutichikunlu iḡlumutuulḡikunlu. Takku Aapa-uruḡaḡ piḡaḡtuḡuḡ iḡuiḡh agaayumaḡvigiḡniaḡtuḡanik inḡmiñun taatnaiḡiḡlugu.
²⁴ Agaayyun Irrusiruḡ. Tamatkuḡa putḡataḡviḡaḡtuat ilaaniḡ agaayumaḡtuksraupiaḡ-tut Iḡḡitchuakun Irrutichikunlu iḡlumutuulḡikunlu."
²⁵ Aḡnam nipliutiniḡaa, "Uvaḡa kaḡniḡsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik aḡḡiḡsaḡumaruaḡ. Ilaan aḡḡiḡumi uḡautisraḡumakkaḡatigut supayaḡmik."
²⁶ Jesus-ḡum nipliutigaa, "Uvaḡa uḡaḡatin Ilaanuruḡa."
²⁷ Taatnaaniḡmiuḡlu tarani Jesus-ḡum maliguaḡtai utiḡniqsut. Atḡunaḡ quvigiḡtchaḡniqsut Jesus aḡnamik uḡaḡatiḡaḡniḡman. Aglaanguuḡ nalliata nipliutiḡiḡñiḡaa aḡnaḡ, "Sumik pisukpich?" naagaḡaa apiḡsrungñiḡḡat Jesus, "Suvaata aḡnamik uḡaḡatiḡaḡpich?"
²⁸ Tarakḡa aḡnam imiḡtautniḡ unitlugu, nunaḡḡḡimun utiḡniqsuḡ, uḡaḡaḡsiḡlumiḡasriiñ iḡunḡun,
²⁹ "Maligluḡa qitiḡiaḡsiuḡ iḡuk uḡautriḡa suraḡalipayaamnik. Ilaa Christ-ḡunḡitchaluaḡaḡa?"
³⁰ Tamatkuḡa unifiḡḡaḡat nunaḡḡḡiḡ utlautiplutinḡ Jesus-mun.
³¹ Taatnaḡhatniḡguuḡ, maliguaḡtaiñ Jesus uḡapsaaḡniḡaḡat, "Iḡisatrii, niḡḡiñ!"
³² Ilaan kiuniḡai, "Niḡautiḡaḡtuḡa iḡsimanḡisapsitñik."
³³ Taatnaḡman maliguaḡtai avatmun apiḡsruḡtautiaḡsiñiqsut, "Iḡuum una payunḡitchaluaḡniḡpaḡuḡ niḡiksramik?"
³⁴ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, "Niḡautiḡaḡtuḡa tupiksriḡmik tuyuḡirima pitḡutaanik suli itḡanañiḡksraḡanik savaam qaisanjan iḡiḡtaḡiḡtuḡlugu."

³⁵ “Uqagaqtusri, itnaijiluglu nautchiiviksigan, ‘Sisamani tatqiñi ittaqtuq katitchiviksraq.’ Uvañali nipliutigipsi, qiniqtuallautaqsigik nauruat pakma pinjuqtuq katitaulhiñaaguqhutinj.

³⁶ Iñuk kipripluni katitchiruaq akindñaagaqtuq katitchihigimiñi nauruanik isruitchuamun iñuuhigmun, atunim aasrii nautchiiruaqlu kipriruaqlu quviasruqatigiikkisiplutik.

³⁷ Uqautauruaq ilumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipriplugu, katitlugu mukkaaksraq.’

³⁸ Uvaña tuyuqipsi kipripluusi katitchitquplusri nautchiivinjmi savaaqagvigimaispsitñi atlat savaañatni aasrii piññagusri taipchua savaañatniñ.”

³⁹ Samaria-ğmiut iñugiaktuat nunaaqçimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik ağnam itnañhagun, “Ilaan uqautigaaña supayaamik atuqsimakkamnik.”

⁴⁰ Taatnaqlugu Samaria-ğmiut tikitñamitruñ, ittuallaquaqsiñiğaat injmikni. Jesus-ñumaasriiñ malğunni uvlunni nayuğniğai.

⁴¹ Iñugiaksilaagñiqsut ukpiqsriuruaq ilaan uqauttutaigun.

⁴² Aasrii ağnaq uqautiniğaat, “Ukpiqsriñiqsugut ilvich nipilhiñağingisapkun ağlaan uvap-tiknik tusraaplugu, ilitchuğigikput ilumutun anniqsuqtiksraulha nunam iñuifnik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Anjalatchirim Iğñiñanik

⁴³ Kiñuagun malğuk uvluk Jesus aullağniqsuq Galilee-mun.

⁴⁴ Ilaan ilisimagaluaqlugu, “Sivuniksriçiri kamakkusriaqatlaitchuq injmi nunamiñi,” aullağviginigaa.

⁴⁵ Galilee-mun tikitman iñuich pağlanigaaat, qiniianiklugu supayaaq savaagikkaña niğiqpagvikaami taggisraqtuami Apqusaakkauligmik, takku ilinjittuuq utlautiniqsut niğiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

⁴⁶ Taatnaqhuni Jesus utitqinñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imigmik misruğuqutitchivinimiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq anjalatchiri iğñiqağniqsuq at-niğñaqtuamik.

⁴⁷ Tusraa’amijun Jesus tikitlugu Galilee-mun Judea-miñ, utlaklugu apiqsruğniğaa Capernaum-muglugu iluaqsipkağayaitmanaan iğñi tuqluñhiñaaguqtuqaq.

⁴⁸ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Nalliqsunniñiñ tarra ukpiqsriyumiñaipiaqtuq, qiniğaluaqani kamañaqtuaniglu savaanik quvinqaqtuaniglu.”

⁴⁹ Anjalatchirim kiulgiñniğaa, “Malinjña, çitunğauraa tuqugaluaqtitnagu!”

⁵⁰ Jesus nipliutigaa, “Aullağiñ, iğñiğiniñ iñuugisuruq!” Taavruma iñuum Jesus-ñum nipliutaa ukpiğiplugu aullağniqsuq.

⁵¹ Anjilaatmuktitlugu savaktaiñ paagñiğaat tusraapkağiaqlugu “Iğñiğiniñ iñuugaqsiruq.”

⁵² Apiqsruğniğai qañaağlaan iğñi iluaqsitmuqaqsipmanñaan. Taapkua kiuniğaat, “Ikpaksraq uvluqpaguğniğimiñiñ atautchimun iliyunnaqsipman uunaqluutaiqsuq.”

⁵³ Aapauruam ilitchuğiniğaa atuummiñha taivrumanı sassağniğmi Jesus-ñum nipliutik-mani, “Iğñiğiniñ iñuugisuruq.” Taatnaqhuni ukpiliğniqsuq, sulı iluqagminj tupiqatipayaanjılı.

⁵⁴ Taavruma tugliğiniğaa quvinqaqtuqaq savaaña Jesus-ñum Galilee-mukman Judea-miñ.

5

Jesus-ñum Mamititchiñha Atniğñaqtuamik Narvauram Siñani

¹ Aquagun tamarruma Jew-ñuruat niğiqpagvikañat ilgiñniqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun.

² Taamani Jerusalem-mi Ipnaiç Paañatni narvauragağniqsuq tallimanik quliğutilik. Hebrew-tguuq uqañatigun taiyuutiqağniqsuq Bethzatha-mik.

³ Iñugiallapiaqhutinj iñuich atniğñaqtuq nalaniqsut tamatkunani quliğutin atinjñi qiniñitlaichuat, pisrutlaitchuat, sulı auliyatlaılait taqçiplutinj imğum iliqsraqtikiksrañanik.

⁴ Uvvaguqtakku qakugulitchiaqlugu Agaayyutin israğulğan imiq iliqsraqitağniqmagu aasrii sivulliq atniğñaqtuaniñ kiñiğaaqtuqaq anjalatupaqqaqlugu imiq mamitauragağniqsuq qanusripayaamik atniğñaqtaiqagaluaninjagmi.

⁵ Iñuğuuq atniğñaqtuqaq iñuifniñaq akimiq piñasruni ukiuni tarani itniñniqsuq.

⁶ Jesus-ñum qiniğniğaa nalaruqaq sulı kanıqsipługu ilaan atniğñañha takiruumi, aasrii nipliutiniğaa, “Iluqaqsisikkaluaqpich?”

⁷ Atniğñaqtuam kiuniğaa, “Uvaña kiñisaitchaqtunja imiq iliqsraqtitaupman. Takanunjağniqatitlunja atlam sivulliugağiğaaña.”

⁸ Jesus-ñum nipliutigaa, “Makillutin, ikivğatin tigulugich pisruğiñ.”

⁹ Taimmaiñaq taamna mamitaunıqsuq; ikivğani tiguplugich, pisruñniqsuq.

Uvlug tamanna taavruma atuummivia Jew-ñuruat minguiqsiağviginigaaat.

¹⁰ Taatnaqlugu Jew-ñuruat nipliatiqağniğaat iñuk iluaqsikkaauruqaq, “Ugluvak minguiqsiağvıuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivğapnik akiyaqavich.”

¹¹ Ilaan kiuniğai, “Taivruma iluaqsipkaqtima uqautigaaña, ‘Ikvğatin tigulugich pisruğiñ.’”

¹² Taapkaa apiqsruǵniǵaat, “Kia taatnaquvatin?”

¹³ Aglaan taavruma iluaqsikkauruam ilitchuǵinginiǵaa kisuutilaana, atakkii Jesus tamaakna piǵǵniqsuq iǵugiakpagitluni tamanna.

¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-nun paqinnigaa Jew-nuruat agaayyuvikpañatni aasriiñ nipliutiplugu, “Atañii. Pakma iluaqsirutin. Killuqsatqinñiaqnak. Takku killuqsaguvich pigitlukuatq tikitpiaqtuq ilipnun.”

¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-nuruat uqautiaqsiñigai Jesus-nuniplugu iluaqsipkaqtini.

¹⁶ Taavrumiña piqsuriqhutin Jew-nuruat piyuagaqsiñigaa Jesus, ilaa iluaqsiñiñiplugu minguiqsiaǵvium uvluani.

¹⁷ Jesus kiuniǵai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqlugu, suli uvañaptuuq savaktuksraup-miurja.”

¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-nuruat sivunniqsillapiaǵniǵai tuqqutchuklugu, taavrumu-nahifiaungitchuaq minguiqsiaǵvium atuqtaqsraigun aglaan nipliñhagunlu Agaayyutmik aapaqanipluni suli atriliutipluni inmiñik Agaayyutmun.

Iǵniǵuruam Anjalatchiħa

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iǵniq iñiqtatqatitichuq inmigulħiñaq. Ilaa savaaqagaaqtuq taavrumiña qiniikkaǵmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtatqaqman, Iǵniñantuq savaaqiraǵigaa.

²⁰ Aapam Iǵni urriqsuutiragigaa iluqaanik savaagitlakkaǵmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatluktuanikunniñ tamatkunakna iñiqtagikkañiñiñ, ilipsi quvigusrullapiatlasriłusri.

²¹ Atriplugu Aapaa anipchairaǵiħa tuquruunik iñuqtuqilǵimun, taatnatullapiaq Iǵniña qaitchitlaruq iñuulǵimik tamatkununa pisukkaǵmiñun.

²² Aapanja inmiñik atanniqsunǵiqhuni, aglaan Iǵni qaitchianiniǵaa atanniilǵimik.

²³ Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iǵniñanun atrilugu iñuich kamaqsriħat Aapanjanik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Iǵniñanun kamakkutaitmiuq Aapanjanun tuyuǵiraanun.

²⁴ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik suli ukpiqs-riruaq tuyuǵirimmik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuulǵimik. Taamna atanniqsuiyumiñaitchuq, aglaan pituǵaaniktuq tuqunajǵimiñ iñuulǵimun.

²⁵ “Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññiaqtuq, ami tikiumaaniktuq tuqunaruat tusraahiksrañat nipaanic Iǵniñan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut.

²⁶ Atriplugu Aapauruaq Ilaa kanjuruq iñuulǵimi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iǵniǵikkani kanjutlasriplugu iñuulǵimi.

²⁷ Suli qaitchaa Iǵni nalaullugu anjalatchiħiksramik atanniqsuiǵimik, atakkii Ilaa Iñuum Iǵniǵiplugu.

²⁸ Taamna quvigusrutiginagu, piviksraq tikiññiaqtuq tuquruat iluqatin iluvigni tusraag-isiħat nipaanic.

²⁹ Aasrii ilinich anjitiqlutin iluvigniñ, tamatkua savaagiksuat anjilutin iñuulǵimun suli tamatkua savaagitchuat anjilutin sivuuǵanaqtuamun atanniqsuiuviksraǵmiknun.

Iłisimarit Jesus-kun

³⁰ “Sumik savaaqagumiñaitchuna uvapkuñaq. Uqausriusriaǵa tuvraqlugu Agaayyutmiñ atanniiraqtuna. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunjarut, takku pisulħapkun itinǵitlugu, aglaan tuyuǵirima pisulħagun.

³¹ Uvapkuñaq uqaqsagñiaǵuma, iñuich ukpigiymuniñaitchaat ilumutuunilugu.

³² Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuq ilumutun uvapkun.

³³ Ilipsi tuyuqaqapsi iñuñnik kanjisiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik.

³⁴ Iñuñmik ilisimariqaǵnangitchaluaqluna, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuq-plusri.

³⁵ John atriaqtuq nannimik ikimaruamik qaummagiksiplugu, ilipsipsuq sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaña.

³⁶ Aglaansuli uvapkun piqaqtuna ilisimarimik kamanatluktuumik John-nun ilisimarauħaniñunniñ, makua savaat iñiqtagikkaǵma, Aapaa qaisañiñ savaagitquplugich itqanaǵlugich tamatkua nalupqinaiqsruǵaat Aapamun tuyuǵiħa.

³⁷ Aapauruaqtuq tuyuqaqtuq uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraangaqsimaitchaluaǵiksi nipaa unniñ kigiñana qiniǵlugu.

³⁸ Ilipsi uqaututai piginǵitlugich unniñ ukpiginǵitlugu taamna tuyuǵikkaña.

³⁹ Iłisaagigisi uqaħich aglausimaruat iñuulǵimik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuut uvapkun,

⁴⁰ aglaan piyummataitchusri uvaḡnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuulǵmik uvap-kun.

⁴¹ “Nanǵaqsuǵksraq iñuḡniñ qiniǵniǵaǵingitchiga.

⁴² Aglaan ilisimagiksi, suutnǵingitchiksi piqqaksriǵiq suvaluk Agaayyutim piqqaktaḡa.

⁴³ Agǵiqsuḡa Aapaa aḡalatchisaagun aasii akuqtunǵitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña agǵiq-pan iḡmi sanǵimigun, ilipsi akuqtunǵiǵiksi.

⁴⁴ Ilipsi nangautisruuruani avatmun aasriiñ suliquḡingitchiksi nangausriaksraqsi Agaayyutimiñ kisianiñ. Qanuǵusrimi ukpiqsriñiaqpsi?

⁴⁵ Isrummatiginagu uvaḡnun patchisiqtugisisiñilursi Aapaanun. Moses-ḡum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunḡavigikkaqsi.

⁴⁶ Ilumun ukpiǵiniǵupsiuḡ Moses, tunḡaviginayaqmigipsitña ukpiǵiluḡa takku ilaan aglakti-gun uqautigigaḡa.

⁴⁷ Aglaan aglaaǵikkani ukpiǵingitchiñapsigik, qanuǵusri ukpiqsrigisivisi uvaḡa uqalimnik?”

6

Jesus-ḡum Niǵipchaiḡha 5,000 Aḡutinik

¹ Taavruma aquagun Jesus ikaaḡaruq taagatchiananun narvaḡan Galilee-m. Taamna narvaq tagǵisigaqmiuq Tiberias-mik.

² Iñuǵiallapiaktuat malilǵiññiǵaat, atakkii ilinisa qiniǵluǵich quviqnaqtuat savaḡni iḡuqsiraǵaǵikun atniǵnaqtuanik.

³ Jesus qimiǵaamun mayuqḡhuni, aquvinniqsuq malilǵuaqtinilu.

⁴ Jew-ḡuruat niǵiqpavikaḡat tagǵisigaqtuat Apqusraaqtitauǵimik tarani qalliñiqsuq.

⁵ Jesus qiniǵluǵich iñuǵiallapiaktuat iñuich utlautiruut iḡmiñun nipliutiniǵaa Philip, “Nakiñ tauqsigayaqpsi niǵisuiǵutiksraḡatnik ukua iñuich?”

⁶ Taavruminǵaguq nipliutiniǵaa Philip uktuaqḡugu, Jesus-ḡum ilisimaanikkaluaqḡugu suǵksrani.

⁷ Philip-ḡum kiuniǵaa, “Malǵuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisaǵuptigik iñullaa mikiruuramikunniñ niǵiyumiñaqsilugu.”

⁸ Malilǵuaqtit ilaḡata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq,

⁹ “Uvvaavani nukatpiaǵruk piǵaḡniqsuq tallimanik qaqquuranik barley-nik suli qaluu-raanik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñuǵiaktigiruami iñuḡmi?”

¹⁰ Jesus nipliutigai, “Iñuich aquvititchigik.” Ivigaḡupluniguuq tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Aḡutiñhiñat 5,000-siyuḡnaq.

¹¹ Jesus-ḡum qaqqiaq tigu'amiuḡ, Agaayyun quyanigaa agaayupluni, autaǵutaupluniasrii iñuḡnun aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqǵniqsuq qalukkun. Aasrii iluqatij niǵifiqsut pisuiǵataqḡutin.

¹² Niǵisuiǵlakmata, Jesus nipliutigai malilǵuaqtini, “Iḡakupayaat katitchigik aasrii iksis-runaqasri.”

¹³ Katitchi'amin, immiǵniǵaich qulit malǵuḡnik aguupmaich ilakuatnik tallimanin barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niǵǵivigikkaḡatñiñ.

¹⁴ Iñuich qiniǵamitruḡ quviqnaqtuat savaaq Jesus-ḡum iñiqtaḡa niplilǵniqsut, “Ilumutun una ilaanuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq agǵiqsuksrautauruq nunam iñuñiñun.”

¹⁵ Jesus-ḡum kaḡiqsiñiǵaa iñuḡnun umialiguqtinniaǵksrani nunuriluni. Taatnaqḡuni unitluǵich aullaumiḡallaḡniqsuq qimigaanun kisimi.

Jesus-ḡum Pisruḡha Imǵum Qaanagun

¹⁶ Unnuksraaqman malilǵuaqtai narvamun utlautiniqsut.

¹⁷ Umiamun iki'amin utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqḡugu narvaq. Unnuǵuqman Jesus-ḡum utlanǵiññiǵaisuli.

¹⁸ Anuǵiǵuutiqpauraǵniǵai qailǵuutiḡluǵich.

¹⁹ Malilǵuaqtit iputlutin piñasruḡnik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qiniǵaqsiniǵaat Jesus pisruktuaq imiǵmi qalliruq umiamun. Aasrii ilinich iqsitchallapiǵniqsut.

²⁰ Jesus-ḡum nipliutiniǵai, “Iqsiñasri! Uvaḡauruḡa.”

²¹ Taapkua ikiyumaliqsiǵaḡniǵaat, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiññaniktiǵniǵaa sivuniǵikkani.

Jesus-ḡum Qaqqianuḡha Iñuulǵimi

²² Uvlutqikman iñuich iñuǵiaktuat aullanǵitchuat tamaaniananiñ narvam, ilitchuǵiniǵaat atausrisualuk umiaq taraniitilaanik. Jesus aullaqataunǵiḡha malilǵuaqtimigun suli itqǵiniǵaat kisimiñ malilǵuaqtaiñ aullahat.

²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiniqsut qaninjanun niǵiqpaviata Atanǵuruq agaayutrianiḡman.

²⁴ Iñugiaqtuat kanjicsima' amitruñ Jesus taraniñgihla unniññ maliguaqtai, umianun ikiplutin Capernaum-mun aullañiqsut pakaklugu.

²⁵ Narvam igluani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutinigaat, "Iñisautrii! Qañaaqlaan mañjaqich?"

²⁶ Jesus-ñum kiugai, "Iñumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku niñiñapsigun qaqqiamik pisuigataqhusri piqutigitlusruñaqñagich qinñikkasri quviqnaqtuat savaatka sanñjigikkapkun.

²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piungiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqaqitchi niqimun ittuak-sramun isruitchuamun iñuuligmun. Taamna niqi Iñuum Iññinan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsağigaa iluağikkauñhagun Ilaa."

²⁸ Tamatkua apiqsruğaaat, "Suruksrauvisa savaaqağniagupta Agaayyutim savaaññik?"

²⁹ Jesus kiugai, "Uvva savaaq savaağitqukkana Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuğikkağmiñik."

³⁰ Tamatkua kiugaat, "Sumik qinñikkigayaqpsigut quviqnaqtuamik sanñjipkun, uvagut qinñiglugu ukpiqsritlasriñuta ilipnik. Sumik iñiqtaqağayaqich?"

³¹ Sivulliaavut niğimarut taiyuutilinmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksrailaami atriplugu uqautigimaruuaq inilğaan uqaligmi, itna, 'Ilaan qaitchigai qaqqumik niqksranatnik pakmakña.'"

³² Jesus nipliqsuq, "Iñumun nipliutigipsi, taimña Moses niqiqaqitichiruq ilipsitñik pakmakña timilñiñamun ittuamik, taiyuutilinmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik ilumutuuruuamik niqksramik pakmakña qilañmiñ."

³³ Uvvaatku niqksraq Agaayyutim qaisaña ilaannuruq atqaqtuuaq pakmakña iñuuligmik qaitchipluni nunam iñuifñun."

³⁴ Tamatkua nipliutinigaat, "Ataramik qaitchisigut taavrumiña niqksramik."

³⁵ Jesus-ñum nipliutigai, "Uvaña atrigigaaña qaqqiam niqksrauruum timikun, uvaña kanjigigaaña iñuutlasriñikkasram iñuutchikun. Iñuk utlautiruaq uvañnun niğisulitqikkumiñaitchuq, sulit ukpiqsruuaq uvapkun imiğulitqikkumiñaitchuq.

³⁶ Aglaan uvaña uqautionikkipsi arguaqtuñapsigun, takku ilipsi qinñigaluaqluña savaağikkapkun ukpiqsrisunğitichusri.

³⁷ Kiñapayaaq Aapaa qaisaña uvañnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvañnun utlautiruaq saqitchumiñaitchiga.

³⁸ Takku atqaqtuña pakmakña tuyuğirima pitqutigikkana iñiqtağityaqlugu, pisullapkuunğitchuuaq.

³⁹ Uvvauna pisuuligigaa tuyuğirim uvamnik tammaitqunğiliksrağa nalliatnikunniññ qaisağianikkanñiñ uvañnun aglaan iluqaisa anitqiksillugich iñuuligmun uvlumi aqulligmi.

⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuuligigaa iluqatiñ qinñiqtuat iğniğuruuamik sulit ukpiqsruuat ilaanik piqaliksranat isruitchuamik iñuuligmik aasrii uvaña makititkisiplugich iñuuligmun aqulligmi uvlumi."

⁴¹ Jew-ñuruat uqapiluuatigiasniñigaat ilaan nipliñhagun, itna, "Uvaña niqksrauruna atqaqtuuaq pakmakña."

⁴² Iñiñich nipliñiqsut, "Jesus-ñungitpauna, Joseph-ñum iğniña? Uvagut ilisimagivut aapanalu aakanalu. Qanuğhunimi nipliava atqağnipluni pakmakña?"

⁴³ Jesus kiugai, "Uqapiluguiqitchi!"

⁴⁴ Kiñannniñ uvañnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruum tuyuğirima uvañnun utlautipkaqmami. Aasrii uvaña anitqiksitkisigiga iñuuligmun uvlumi aqulligmi.

⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, 'Agaayyutim iñupayaat ilisautigisgai.' Kisupayaaq naalağniuruuq Aapamik sulit ilitchiyumaruuaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvañnun.

⁴⁶ Kia-unniññ qinñiqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutimiqnisauruum qinñiqsimagaa Aapa.

⁴⁷ Iñumutuuruuamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsruuaq isruitchuamik iñuuliqaqtuq.

⁴⁸ Uvaña qaqqianuruña iñuunaqtuuaq.

⁴⁹ Iłipsi sivulliasri niğimanñjağminj pakmakñaqtamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun.

⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuuaq pakmakña itniittuq, kiapayaaq niğikpagu tuquyumiñaitchuq.

⁵¹ Uvaña iñuunaqtuuaq qaqqiaq atqaqtuuaq pakmakña. Kiñapayaaq iñuk niğigumi taavrumakña qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuña, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksrağikkaga nunam iñui iñuutlasritquplugich."

⁵² Taatnaqman Jew-ñuruat uqaatchagutiniqsut inmiknun aasrii apiqsruqlugu, "Qanuğuni uuma iñuum timimiñik niqksriññiaqpatigut?"

⁵³ Jesus-ñum kiugai, "Iñumutuuruuamik nipliutigipsi, ilipsi niğiñğitichupsiuñ timaa Iğniñan piqağumiñaitchusri iñuuligmik ilipsitñi.

⁵⁴ Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuuhñiñaktaqtuq, aasrii anjtiqisitikisigiga iñuuhgmun aqulligmi uvlumi.

⁵⁵ Uvvatakku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq.

⁵⁶ Kisupayaaq niqiqaqtuq timimnik suli imiqaqtuq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutitluni uvañni.

⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyugipluñja, suli uvañaptuuq iñuuruña ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiqaqtuq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun.

⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiuñ iñuugisiruq qañavak taimuña. Taamnauruña qaqqiaq atqaqtuq pakmakña atriginğisaja qaqqiam sivulliapsi niğitçanjat, naagaunniñ tuquplutin.”

⁵⁹ Taatnağniğai Jesus-ñum ilisautriñigmiñi katragvinjmi Capernaum-mi.

Uqalħich Isuitchuakun Iñuħikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliğniqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuliksraña sakiqnaqtuq. Kia naalağnisivaun?”

⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ñum kanjicsimapmitçanji maliguaqtini uqapiluktuat tamarrumuuna uqagikagmigun. Taatnaqlugich nipliutiniğai, “Taavruma nipim piyumu-mataiqsitaqsivasri?”

⁶² Isrummatigisriun qiniħiksraña Iğñiñan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkagmiñun. Taatnaqsikpan nikaliğukkayağniqisipi?

⁶³ Ipqitçhuaq Irrusriq iñuuhiaqtitçhiruanuruq. Timi iñuuhiaqtitçhiğitçhuq. Uqalħich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkağisipiağasri.

⁶⁴ Naagauvva ilapsi ukpigiğitçhaich,” Jesus-ñum taatnağniğai. Iñisimaplugu aullağnisagañatħaniñ kisuulħat ukpiqsriğitçhuaq suli kisuuğisilħa tuniriksrağmi.

⁶⁵ Aasrii nipliğniqsuq. “Taavrumiña piqusriqlugu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñailħa uvañnun kisianik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasriilugu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqługu ilaa.

⁶⁷ Taatnaqhuni Jesus nipliutiniğai qulit malğuk maliguaqtini, “Ilipsisuuq kiñumuakkumanğitçhaluaqmivisi?”

⁶⁸ Simon Peter-m kiuniğaa, “I, Ataniq, kimunmi aullağisivisa? Ilvich pigigitin uqalħich isruitchuamik iñuunaqtuat.

⁶⁹ Pakma ukpigiğikput ilitçhuğiplugu ipqitçhuanutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.”

⁷⁰ Jesus kiugai, “Ilipsi qulit malğuuplusri piksraqtaagingitpisimi? Aglaan ilari Tunğaqmiqnisauruq.”

⁷¹ Ilaanguuq uqautiginiğaa Judas, iğñiña Simon Iscariot-ñum. Uvvatakku Judas qulit malğuuqataugaluaqhuni, tunisiyumaniqsuq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqatailu

¹ Tamarruma kiñuagun Jesus igliğniqsuq Galilee-mi, igliğummatailħaqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ñuruat tuqutçhukługu.

² Jew-ñuruat niğiqpagvikaanjata Palapkaat tikiyasriruq.

³ Uvvaasriiñ Jesus-ñum nukatchianjiñ anjutit nipliutiniğaat, “Unillugu mannaaq, aullağniñ Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qiniğumigaat savaaq iñiqtagikkan.

⁴ Kiñauñniñ irqisimatlaitçhuq savaagmigun ilisimatqullapiaqami. Ilvich iñiqtapaqtuami tamatkuniña, iluqaitñun iñuñnun ilitçhuğipkağniñ.”

⁵ Taatnağniğaat nukatchianjuniñ ukpiqsriğitçlutin Ilaanik.

⁶ Jesus nipliutigi, “Piviksrağa nalaullugu tikiumanğitçhuqsuli. Ilipsi aullaħiñaanjurusri sumipayaaq.

⁷ Nunam iñuñ uumigikkagingitçhaasri uvaptun, atakkii uvaña uqausrimaplugich iñuuniaħat pigiiłħagun.

⁸ Ilipsi niğiqpagvikaanukkitçhi. Aullağitçhuña pakma atakkii aullağviksrağa tikiu-manğitçhuqsuli.”

⁹ Taatna uqautilğaaqlugich Galilee-mi ittuallanjiqsuqsuli.

Jesus Niğiqpagvikaanani Palapkaatit

¹⁰ Aquagun nukatchiani niğiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullağniqsuq sagviaqtusrunağani iñuñnun, aglaan nalunautçhipluni.

¹¹ Jew-ñuruat qiniğniğaluağniğaat niğiqpagvikaanani itnaqhutin, “Naamiimma taimña?”

¹² Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilanich uqaqhutin iñullaunauniplugu aasriilū ilanich uqaqhutin pigiiñniplugu kinnitñiniplugu iñuñnik.

¹³ Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutigingiñniğaa sagviğlugu, atakkii iqsiplutin Jew-ñuruat sivulliutitnik.

Jesus Iļisautriļha Niġiqpagvikaanjan

¹⁴ Niġiqpagvikaanjata avvaņa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatnun aasriiņ ilisautriaqsipluni.

¹⁵ Jew-ņuruat atqunaq quviġutchanņiqsut nipliġhutinj, “Qanuqħuni una iņuk ilisimaniqpa apa, ilisaqsimaitchaluqaħuni?”

¹⁶ Jesus kiugai, “Iļisauttutiga uvamniqnisaunġitchuq aglaan Agaayyutmiņ tuyuġirimniņ.

¹⁷ Kisupayaam piyummatiqagumi maliguglugu Agaayyutim pisulħa ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaaukmagaan.

¹⁸ Iņuk nipiqaqtuq iņmigulħiņa piņņanņiaġaqtuq kamagitchiuliksraġmiņik. Aglaan taamna kamanaqtitħiruq tuyuġirimniņik ilumutuuruq, ilaani piitħuq tanġiļaaq.

¹⁹ Moses-ņumliumaa qaitchitanasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniņ maligutaksrapayaaq tupiginġitchaa. Suvaata tuqquatchumavisitņa?”

²⁰ Iņugiaktuat kiugaat, “Iļvich tuunġaqtuqatutin! Kia tuqquatchukpatinj?”

²¹ Jesus kiugai, “Atautchimik quvinqaqtuamik savaaqagama, iluqasri quviġusruutigigiksi.

²² Moses-ņum tilifigaasri iġņaurasri nalunaitjutchiquplugich. Nalunaitjutchiqusaviksraņat nukatpiaġruich uvluq nalaurretupman miņġuiqsiagvijnmun nalunaitjutchiqusuurusri miņġuiqsiagvijnmi. Uvvasuli, taamna tillisiņ aullaġniņiġitchaluaqmiquq Moses-miņ aglaan sivulliapsitniņ ilaan sivuani.

²³ Nukatpiaġruk nalunaitjutchikautlaniqpan Jew-ņuruat miņġuiqsiagviatni, Moses-ņum maligutaksraņa navigunġiļlugu, suvaatami uumisutivisitņa iņunmik iluaqsiġkaiņipluņa Jew-ņuruat miņġuiqsiagviatni?

²⁴ Atanniqsuiņasri sagvirautiġulħiņaq qiņiņalħiņakun aglaan atanniqsuisitchi nalaunņaruakun.”

Jesus Christ-ņuva?

²⁵ Jerusalem-miut ilanġich nipliġniqsut, “Imņaunġitchaluaqpa iņuk ipħua tuqquatchukkaņat?

²⁶ Aasrii maaniittuq! Ilaa uqautriruq sagviqħuni. Naagauvva nalliatunniņ itanġiġitchaa. Iphua sivulliuqtit kanġisniġitchaluaqpatruņ Christ-ņunilugu?

²⁷ Aglaan Christ agġiqpan, kia-unniņ ilisimayumiņaitħaa nakitņaqtaulħa. Naagauvva ilisimagikput uuma iņuum kisunņik anayuuqaaqalħa.”

²⁸ Jesus ilisautriņiġmiņi Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatni nipliġniqsuq nipitusripluni, “Iļipsi iļitchiġipiagaluqapsitņa? Kanġisvisisiņ nakitņaqtautilaaġa? Uvaņa agġiņitchuņa uvapkuifiaq, aglaan tuyuġiriga ilumutuuruq. Iļipsi nalugiksi.

²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniņ agġiļuņa, aasriiņ Ilaan tuyuġipluņa.”

³⁰ Tamatkuaguuq iņuiħ tiguymagaluaġniġaat, aglaan kia-unniņ tiguņiņiġaa takku Ilaan tigukkauviksraņa tikitmangitluni.

³¹ Iņugiakpauraqtuq ukpiqsriņiqsut Ilaanik, aasrii nipliġhutinj, “Taimņa Christ agġiġumi, quvinqatluqtuanik savaanik iņiqtqaġisiva uuma iņuum iņiqtanġiif?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

³² Pharisee-ņuruat tusraa’amisigik, iņugiaktuat isivruaġutiqaqtuq ilaanik, ilinġich piqasriqħutin qaukħinġich agaayuliqsiniq tuyuqagņiqsut qaunaksrinik tigutaaquplugu Jesus.

³³ Jesus nipliġniqsuq, “Uvaņa nayuqtaullapsaaġaluagupsi aullaġisiriņa Ilaanun tuyuġirimnun.

³⁴ Iļipsi pakiaqsisigipsitņa, aglaan paqitchumiņaitchipsitņa, aasriiņ irviksramnun tikitchumiņaitħusri.”

³⁵ Taatnaqman Jew-ņuruat uqaaqsiļiņiņiqsut iņmiknun, “Napmuņiaqpa una iņuk uvap-tiknun paqitchumiņaiņiņa? Ilaa aullaġniaqpa Jew-ņunġitchuat nunaaqġiatnun, Jew-ņuruat iļuuniaġviatnun ilisautityaġlugich Jew-ņunġitchuat?

³⁶ Uvvatakku nipliqsuq, ‘Iļipsi pakikkisigaluagipsitņa, aglaan paqitchumiņaitchipsitņa.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiņaitħusri.’ Qanuqpaami taatnaqami?”

Kuunji Iņuunaqtuam Imġum

³⁷ Niġiqpagvikaam uvluva aqulliq nuimatluқтаunijiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqħuni nipliġniqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imiġukkumi utlautiluni uvaņnun imiġli.

³⁸ Atriļugu aglausimaruat uqalħich, itna, ‘Kiņapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imġa suvlik-tuaġuņiaqtuq silatmun uummataaniņ.’”

³⁹ Taatnaiļiplugu Jesus-ņum uqautiginigaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuġniakkaņat ukpiqs-riruut ilaanik. Tarani taatnalħani Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmuņa qilaņmun.

Atingirun Iņunņi

⁴⁰ Iñugiaktuum iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqałhi nipliğñiqsut, "Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!"

⁴¹ Iñanjiñi niplianiqsut, "Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniaqsuqtimik)." Aglaali atlat itnağniqsut, "Christ aggiğumiñaitchuq Galilee-miñ.

⁴² Agaayyutim uqałhich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviagiğisifiñiplugu David-mun, suli anigisiñiplugu Bethleham-mi nunaaqqiani David-ñum."

⁴³ Taatnaqhutinj igluguiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutinj ilaanik.

⁴⁴ Iñanisa tiguyumagaluağniğaat aglaan kia-unniñ tigungiñiğaa.

Ukpiqsriñğihat Jew-ñuruat Qauklich

⁴⁵ Qaunaksrit utiğniqsut qauklichich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğaiçh, "Suvaata uvunautingitpisiun?"

⁴⁶ Qaunaksrit kiuniğaiçh, "Uvagut tusraavaaluktugut iñunmik taatna uqalgutigiruumik."

⁴⁷ Pharisee-ñuruat nipliligiñniqsut, "Iłipsi kinnipçhangitchaluaqpsi?"

⁴⁸ Iłitçhuğimaitpisiun nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñğihat İlaanik?

⁴⁹ Aglaan iñugaağruich kisiminj ukpiğigaat. Tamatkua iñuich kanjicsimmataitçhut maliğutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutinj suksraunğıqsauyumaqtut."

⁵⁰ Nicodemus-guug ilaunniqsuq taapkunani qauklichni suli Pharisee-ñuruani. Taamna qiniğiaqtuug Jesus-mik sivuani, aasrii nipliğñiqsut,

⁵¹ "Maliğutaksrağikkaptigun atanniipkatłaitçhaatigut iñunmik tusraagaluaqnagu naagaqaa iłitçhuğigaluaqnagu sumik pisilaaja."

⁵² Taapkua İlañ kiuniğaat, "Uvva, Galilee-ğmiunupmivich? Iłitçhuğimaitniñiqpiun uqałhich aglausimaruat? İlisaglugich aasriñ kanjicsigisiğifi sivuniksriqirit aggiğiğaqsimaiñhat Galilee-miñ."

Ağnam Anjukkauħa Sayunatikun

⁵³ [Tarani iluqatinj anjilağniqsut,

8

¹ aglaali Jesus utlautiniqsuq iñğiuramun atilinjmun Olives-mik.

² Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautiligiñniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. İñuich iñugiakpauraqtuat kattivigiligiñniğaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsiligiñniğai.

³ Aglaligirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anjukkauuramik sayunatikun aasrii iluğaisa sivugaatnun qichaqtıllugu.

⁴ Jesus-mun nipliğñiqsut, "İlisautrii! Una ağnaq anjukkauurug sayunatikun.

⁵ Uvagut maliğutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkañatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłtuğıllugu tuqqutaksrauplugu. Qanuğli una ağnaq nipliutiginayaqpiun?"

⁶ Taatnağniğaat Jesus pitçhaqtıllugu ilinjich piqagukkaluaqhutinj agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglanjiniqsuq arganmiñik.

⁷ Taapkua apiqsruqtaqtıñi aaqsiptomata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, "Nallipsi kiluqsasqimaitçuam sivulliluni iyagañmik miłuqsaaqaağliun."

⁸ Taatnaqqaaghuni sikitluni nunamun aglaaqsiligiñniqsuq.

⁹ Taamna tusraa'amitruñ, taapkua iluqatinj aullağniqsut atausriuttaaqhutinj aullağniplutinj utuqqaatluñniğmikiñi, Jesus kisinjıuqtıllugu ağnağlu qichaqtuug tarani.

¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, "Naamiimma taipçhua? Nalliataunniñ tuqqutaksrağıgnivatın?"

¹¹ Ağnam kiuniğaa, "İi, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitchuja." Jesus nipliutigaa, "Uvanaptuug tuqqutaksrağığumiñaitçhikiñi. Aullaħiñaağıqtutin aglaan killuqsatqisrunaqnak!"]

Jesus Qaumman Nunam İñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqinjıñai, "Qaumaksrauruja nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnağuni iñuuniatqikkumiñaitçuq taatquakun."

¹³ Pharisee-ñuruat kiuniğaat, "İlvich ilisimarriqsimarutin ilipniħiñaaq, taatnaqtıllugu ilumutuugilguitçhikput. Sumun atuğumiñaitçuq taamna."

¹⁴ Jesus kiugai, "Taatinğitçhuq. Uqautigigaluannjağma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga suli napmun aullağniaqtılaaga. İlipsi ilisimanğitçhiksi nakiñ aggiqsilaaga unniñ napmuniaqtılaaga.

¹⁵ İlipsi atanniqsuiraqtusri iñuħiñaulikun, atanniğviagautaitçhuna kimun-unniñ.

¹⁶ Aglaan atanniuraksraunığuma atanniutiksrağa ilumutuuniaqtuug, takku tamarrumuuna kisima ingitçhuna, aglaan Apauruam tuyuğirima piqasriqsugaaja.

¹⁷ Aglausimaruq maliğutaksriusriapsitfi malğuułutik ilisimarik atıpkunik uqautaak ilumutuuginiplugu.

¹⁸ Uvaja uvamnik ilisimarriqsimaqtuna suli Apam tuyuğirima ilisimarriqsimaqmigaaja."

¹⁹ Tamatkua apiqsrugniġaat, “Naami aapagikkam?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalua. Iļisimanigupsitña, Aapagaptuuq iļisimanayaġiksi.”

²⁰ Jesus-ñum taatnaġniġai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni iļiraqagvigiþlugu pivigikkapañatni. Aglaan nalliataunniñ tigungiñniġaa, takku tuqputauviksraña tikumangitluni.

Jesus-ñum Iļumutuuruñuħa

²¹ Jesus nipliutitqinġiġai, “Uvaña aullaqsagumaruña. Pakiaqsigisigaluagipsitña, aglaan tuqugisirusri killuunġapsi natqiguttusriaqanġitchupsi. Atlanġunġiļlusri, aullalguyumiñaitchusri aullaġviginiakkamnun.”

²² Jew-ñuruat nipliġniġsut, “Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniacpa? Takku nipliqsuq, ‘Aullaġumiñaitchusri aullaġviginiakkamnun.’”

²³ Jesus kiugai, “Iļipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtaurusri. Iļipsi agġiqsaunġurusri marrumakña nunamiñ, aglaan nunamiqñisaunġitchuña.

²⁴ Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunġapsi tuqugisiñiþlusri. Tuqugisipiaqtusri killuliqiraunġapsi ukpiġingisuaġupsiuñ ilaanutillaaga.”

²⁵ Taapkua apiqsrugniġaat, “Kisuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullaġniisaqqaapiaħhaniñ uqautigaluagipsi kisuutilaamnuk.

²⁶ Iñugiaktuatigun nipliġluña isilġiġumiñagaluaġipsi. Uvaña nipiqaqtuña nunam iñuiñun tusraakkaħhiñamnuk ilaaniñ tuyuġirimiñi iļumutuuruamiñ.”

²⁷ Tamatkua kanġiqsiñiġniġaat uqautrisilaaqtin Agaayyutikun Aapauruakun.

²⁸ Taatnaqħugich Jesus nipliutilġiñniġai, “Iñuum Iġniña kivanikkupsiuñ, iļitchuġipmiļugulu piġisigiksi ilaanutilaaga, suli iñiqtacaqtanġiħa uvapkuñiñaq aglaan nipiqaħa Aapam kisimi iļisauttutaagun.

²⁹ Aasrii tuyuġiriga uvamni piqatauruq, ilaan kisivriþchanġitchaanja, takku ataramik quyalimaagiga.”

³⁰ Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriniġsut Ilaanik.

Qitungai Abraham

³¹ Taatnaqħugich Jesus nipliutiniġai Jew-ñuruat ukpiqsriruut ilaanik, “Iļipsi iļisauttutitka tupigitiñiġupsigik sivutmun, iļumutun malġuaqtaginiġaiġipsi.

³² Iļumutuuruuq iļitchuġiniġaiġiksi, iļumutuulhum patchisaisitkisigaasri.”

³³ Taapkua kiuniġaat, “Uvagut Abraham-ñum kiñuviaġigaatigut. Kimununniñ savaktaagruumaitchugut. Uvvami qanuqpiç nipliqaovich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?”

³⁴ Jesus nipliutiniġai, “Iļumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsacaqtaquaq savaktaagruulitraqtuq killuġmun.

³⁵ Savaktaagruġli nayuutitlaitchuq anayuuqaaġiñi ataramik, aglaan iġniġuruuq nayuutiraqtuq.

³⁶ Iļipsi Agaayyutim Iġniñan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri.

³⁷ Iļisimagiga Abraham-mun kiñuviaġiliqsi, naagasuli tuqurviksraqsiuġipsitña, takku akuqtuumangitlugu iļisauttutiga.

³⁸ Uqautiqaqtuña Aapama qiñiqtitanjanik uvamnun, aasrii iñiqtacaqtaqtusri Aapapsitniñ uqauttusriapsitniñ.”

³⁹ Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ñum kiuniġai, “Iļipsi iļumun Abraham-ñum qitungaġikpasri, savaaqagayaqtusri ilaaton.

⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsiuġipsitña, uqautigaluqtitlusri iļumutuuruamik tusraakmanik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsaimaitchuq.

⁴¹ Iļipsi savaaqtaqtusri Aapagikkapsi savaañiñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapaļauñunġitchugut. Aapa atausriq piġigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitungai Tuunġaum

⁴² Jesus kiugai, “Agaayyutmik iļumun aapaqagupsi piqpaginayaġipsitña, takku agġisaunġuruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluña agġiñitchuña uvapkuñiñaq aglaan ilaan tuyuġiþluña.

⁴³ Suvaata kanġisitlaitpisiuñ uqaliġa? Iļipsi naalaġniyummatiqanġitchiksi uqauttutiga.

⁴⁴ Tuunġaum aapagikkapsi qitungaġiþlusri aasrii malġutchiyumaruanġuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullaġniisaqqaapiaħhaniñaglaan ilaa tuqutthiruaruq. Ilaa tapiqsuusri-maitchuq tujaanun iļumutuulhum ilaa piitluni iļumutuuruamik inmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtacaqtaqtuq takku saglaturanġupluni, sagluuqtuakipayaam aapagiþlugu.

⁴⁵ Uvaña iļumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpiġingitchipisitña.

⁴⁶ Kiñaanmiñ niplilguitchuq uvapkun iļumutuġuġlugu killuuranġuniļuña? Uvvami uqauti’apsi iļumutuuruamik, suvaata ukpiġisrunġitpisiñi?”

47 Iñuum aggiqsuam Agaayyutmiñ naalañigai Agaayyutim uqautai. Iłipsi agaayyutiqniqsauñitłusri naalañiyummataitchusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

48 Jew-ñuruat kiuniğaat Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqaapta ilvich Samaria-ğmiuniplutin suli tuunğaqtaqaqhutin.”

49 Jesus kiuniğai, “Uvaña tuunğaqtaqañgitchunja. Aapaga kamagikkagigiga aglaan kamakutaitchipsitña.

50 Pakkiagñgitchiga kamagikkauliksraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagigaa kamanaqtitauliksrağa, aasrii ilaa atanğuruq.

51 Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttitka tupigigumigich tuquyumiñaiapiaqtuq.”

52 Jew-ñuruat kiuniğaat, “Pakma nalupqigingigikput tuunğaqtaqañhiñ. Abraham sivuniksrigirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupigikpagu uqaqtutin tuquyumiñaiapiañniplugu.

53 Uvagut sivulliaqvit Abraham tuquaniksimaqtuq sulipsuq sivuniksrigiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniapñimiuva ilvich?”

54 Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq kamakutitqağñağuma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtunja, taavrumiña ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik.

55 Aasriisuli ilitchuğianiksimaitchiksi, aglaan uvaña ilisimagiga Agaayyun. Uqağuma Ilaa nalunilugu sagluturuañuniaqtunja ilipsisun. Aglaan ilisimallapiağiga aasriiñ uqağha tupigiplugu.

56 Abraham-ñum sivulliapsi ukpiqsriiğmigun kanjisiplugu agğigisiğiga nunamun quvitchautigikkanja suli qiniğummiuqlugu taimña uvluga. Arguaqquataiłlapiaglugu agğigisiğiga ilaa quviasruktuq.”

57 Jew-ñuruat kiuniğaat, “Malğukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasiñ qiniğsimaniviun Abraham?”

58 Jesus kiugai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuanunniñ Abraham-ñum aniñksrañan, inñaniktunja.”

59 Tamatkua tigusriñiqsut iyagañnik miłtuqtuğuklugu, aglaan Jesus iriğniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ñuruat agaayyuvikpañatniñ.

9

Jesus-ñum Iłuaqsigaa Anñun Ayaunaruq Aniğmiñiñaglaan

1 Jesus pisruksaahigmiñi qiniğniqsuq añutmik ayaunajisusamik aniğgatahigmiñiñaglaan.

2 Maliguaqtañ apiqsruğniğaat, “Iłisautrii! Kia killuqsautaan aniñhaniñ ayaunapkağniqpaun? Ilaan naagaqaa añayuqaakkiñ killuqsautaaknik?”

3 Jesus-ñum kiugai, “Taavruma ayaunajaha kanjiaqñgitchuq ilaan killuqsalhanun unniñ añayuqaakkiñ killuqsalhanun. Ayaunaruq Agaayyutim sanñja qiniğnaqtitquplugu ilaagun.

4 Savaagiraksraqigikput sivutmun piyumiñagnaptikni. Unnuaq tikiññaqtuq, kia-unniñ savagvigiymuñaisañja.

5 Uvaña maani nunami innamni qaumaksraurunja nunam iñuiñun.”

6 Taatnaanikami Jesus-ñum tivvuaqħuni nunamun akurrutinigaa magğamun, aasriiñ nanuklugik magğamik taavruma añutim irrak,

7 nipliutiplugu, “Aullağutin igğugiağun kigiñan narvaurañanun Siloam.” (Taamnaguuq mumiutiqaqtuq Tuyuuğmigik.) Taamna añun aullaqħuni, kigiñiñ igğugiaqamiun utiğniqsuq qiniñlasripluni.

8 Iñuuniatatniñ suli tamatkua qiniqtikaanñiñ injiularupman apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Unauvva taimñaunğıtpa añun aquppiłuni injiulayuk?”

9 Iłanjisa taivrumiñajunigaa. Iłanjili nipliğniqsut, “Qañaa! Taivrumiñajunğıtchuq, taatnatun qiniñaqaqsiñiaqtuq.” Taamna añun inñiñiñ nipliğniqsuq, “Taimñaaurunja.”

10 Tamatkua apiqsruğniğaat, “Qanuqħutinni qiniñlasripkakkaavich?”

11 Ilaan kiugai, “Iñuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaqħugik aasriiñ tiligaañja Siloam-mun igğugiaquplugu kigiñağa. Tarra aullaqtunja, aasriiñ igğuqsagluqqaqtunja qiniñlasrirunja.”

12 Taapkua apiqsruğniğaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniğai, “Nalurunja.”

Pharisee-ñuruat Apiqsruqtuğaa Iłuaqsikkauruq

13 Tamatkua taamna añun qiniñlaisimaruq aullautiniğaat Pharisee-ñuruanun.

14 Tamannaguuq uvlug Jesus-ñum maqatlamik nanuklugik añutim irrak piłha qiniñlasritquplugu Jew-ñuruat miñguiqsiağviginigaa.

15 Tarra Pharisee-ñuruat apiqsrułginiğaat qanuqħuni qiniñlasripanañan. Aasrii uqautiniğai, “Taivruma maqatlatiğugik irrakka, igğuqapku kigiñağa pakma qiniñlasrirunja.”

¹⁶ Pharisee-nuruatguuq ilanjich nipligñiqsut, “Taimña iñuk taatnaipluḡu iñiqtaqtauaq Agaayutmiqnisaungñiqsuq, takku atuqtaksraq minguiqsiagvikun tupikkutaiñigaa.” Atlatli nipligñiqsut, “Qanuḡunimi iñuk killuliqirauruag iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quviqu-naqtuamik savaanik?” Taapkua igluḡiiksinniqsut taavrumuuna.

¹⁷ Pharisee-nuruat apiqsrutqilgiñigaa taamna anun, “Qanuḡli nipluutigitanayaqpiun ilaa qinñitlasripkagniplutin?” Taavruma kiuniḡai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸ Jew-nuruat ukpiqcutiqagumanḡiñigaa qinñitlaiḡimñiñ qinñitlasriḡha. Kiisaimma tuḡluḡpaich taavruma anutim anayuaqaak.

¹⁹ Ilinjisa apiqsruḡniḡaich, “Una iḡñiḡivitchu? Nipluutigitlavitchu animañha ayaunapluni? Qanuḡhunimi qinñitlasriḡha pakma?”

²⁰ Anayuaqaakñiñ kiuniḡaich, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iḡniḡikkaqpuḡ suli ilisimagikpuk anilḡimñiñaglaan ayaunañha.

²¹ Aglaan nalugikpuk qanuḡhuni pakma qinñitlasriḡha, naagaqaa nalugikpuk kimun qinñitlasripchañha. Ilaa iñuguaniksimaatquḡ suli kiggutitlasrimaatquḡ inñimun. Apiqsruḡtaqsium.”

²² Anayuaqaanuruak taatna nipligñiqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-nuruanun, takku sivunni-aniksimaatquḡ kia iñuum nalupqinaigluḡu uqaḡikpagu Jesus Christ-nuniḡu anitkisipluḡu katraḡviñmikiñi.

²³ Taatnaqhutik taapkuak anayuaqaanuruak nipligñiqsuk, “Ilaa iñuguaniksamaruḡ, apiqsruḡtaqsium!”

²⁴ Tugliḡiḡuḡu tuḡluḡiñigaa inñimiknun taimña anun animaruag ayaunapluni aasriiñ nipluutiḡuḡu, “Agaayutim sivuḡaani akiqsruḡiñ ilumutun uqaḡisiḡapkun. Uvagut ilitchuḡigikput taimña uisitun killuliqirauñha.”

²⁵ Taavruma kiuniḡai, “Ilaan qanusriuñha nalugiga. Atausriḡ ilisimagiga, uvaḡa ayaunagaluaqtuami pakma qinñitlasriḡha.”

²⁶ Taapkua apiqsrutqilgiñigaa, “Qanusriḡahutin qinñitlasripkaqpatin?”

²⁷ Kiuniḡai, “Uqautianikkaluaḡipsi aglaan naalaḡnisunḡitchusri. Suvaatami tusraatqiguasqilḡitpisiun? Naaga maliguaqsutisrukpsi ilaanun?”

²⁸ Tamatkua kiuniḡaat uqaḡilūutiḡuḡu, “Ilvich taivruma maliguaqtigiliutigaatin. Uvagut Moses-nun pigigaatigut.

²⁹ Ilisimagikput Agaayutmun uqaḡutruñha taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ agḡiqsilaḡa.”

³⁰ Taavruma anutim kiuniḡai, “Atlayuaḡnarruḡtugalukut nalunikapsium nakitñiaḡtaulhagun, aglaan qinñitlasripkaḡaḡa.”

³¹ Ilisimagikput, Agaayutim naalaḡnitlaiñha killuuranun, aglaan naalaḡniraḡigai kamagirini suli tupiksriḡuḡat pisulḡimñiñik.

³² Nunam aullaḡniisaḡatañhaniñ tusraanḡaqsimaitchut iñunmik qinñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik.

³³ Kisianik taimña iñuk agḡiqsuanḡuluni Agaayutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaḡalḡuyumiñaitmiuḡ.”

³⁴ Tamatkua kiggutluḡniḡaat, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanḡulutinlu aglaan ilisautniagaqsivisigut?” Taatnaqqaḡuḡu ilinjisa aninniḡaat katraḡviñmiñ.

Irrutchikun Qinñitlaiḡuḡu

³⁵ Jesus tusraanḡaa ilaa aninnipluḡu. Paqitnamiun nipluutiniḡaa, “Ukpiḡiviumḡ Iḡñiḡa iñuum?”

³⁶ Taavruma Jesus kiuniḡaa, “Uqautinḡa kisuutilaḡanik. Uvaḡali ukpiḡiyumigiga ilaa.”

³⁷ Jesus nipluutigaa, “Ilvich qinñianiksimaḡiñ, suli ilaanuruḡ pakma uqaḡatin.”

³⁸ “Ataniḡ! Uvaḡa ukpiḡiḡkpiñ,” taamna nipligñiqsuq, aasrii sitquḡhuni sivuḡaanun Jesus-nun.

³⁹ Jesus nipligñiqsuq, “Agḡiḡniḡsuḡa nunamun pisigipluḡu atanniqsuiḡksraq, ayaunaruḡat qinñitlasripkaḡluḡich, suli qinñitlanasriḡuḡat ayaupkaḡiaḡluḡich.”

⁴⁰ Ilanjisaḡuuḡ Pharisee-nuruat tarani ituat tusraa’amitruḡ taatna nipliqman apiqsruḡniḡaat, “Uvaguttuuḡ qinñitlaiḡuaḡivisigut?”

⁴¹ Jesus-nun kiḡuḡai, “Ilipsi qinñitlaiḡchupsu killuutaiñniḡaḡaluaqtusri, aglaan qinñitlaruaḡiplusri ilipsitñik killuutiḡaḡuḡaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiḡaḡvikun

¹ Ilumutuuruamik nipluutigipsi, “Iñuk isinḡitchuaḡ ipnaiḡaḡvium taluagun, aglaan mayuaḡtaḡtuḡat atakun tiglinḡiaḡtauruḡ ivayaḡtuḡtaupluniḡ. ² Aglaan isigaaḡtuḡ talukun ipnaich munaqsriḡiraḡigaaḡ.

³ Taluliqirim taluigutiragigaa. Ipnaiich tusraaragigaat nipaa tuqlugaqmatinj atigmiktigun, aasrii ilaan annisiraigigai.

⁴ Annisianikamigich sivulliuagagigai aasrii ipnaiich maliklugu nipaa ilisimaplugu.

⁵ Tamatkua atlamik maliutritlaitchut, aglaan qimagaagigaat nipaa ilisimanigitlugu.”

⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatinj, ilinjisa kanjicsiqniginnigaat sumik uqautitilaactinj.

Jesus Nakuuruuq Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinigaai, “Ilumutuuruuamik nipliutitigipsi, Uvaja taluuruna ipnaii.

⁸ Atlakauplutinj sivumni tikiaruat iluqatinj tiglijniaqtaururur ivayaqtuqtauplutinjlu aglaan ipnaiich naalagnisaitchaich tamatkua.

⁹ Uvaja taluuruna. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsugisiruq; ilaa isiqituni naagaqaa aniruni paqittagnaqtuq niqiksraq.

¹⁰ Tiglinjaqti tikitchaqtuq kisanik tigliqiaqhuni tuqqutchityaqhuni unniin piyaqquq-taityaqhuni. Uvajali agqigsuna tamatkua ifuich ifuuligmik piinnaquplugich inunajilapiaglugu.

¹¹ “Uvaja munaqsriilautagigaatnja ipnaiich. Munaqsriq nakuuruuq tuquyummataqtaqtuq ipnaiinik piquisriguni.

¹² Akiinjanjaqtim munaqsriunigitchua ipnaiich pigingitchai. Unitlugich qimagaqtuq qiniquami amaqqumik aggiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kinmaqlugich siamitkaqsiplugich tamatkua ipnaiich.

¹³ Akiinjanjaqti ifuk qimagaqtuq akiinjanjaqtaulhiinagimigun. Suksragingitchai ipnaiich.

¹⁴ “Uvaja ipnaiich munaqsraat nakuuruuq. Ilimmaagitka ipnaiitka sulilinjisa uvaja.

¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimalha uvannik, uvajaptuuq Aapa ilisimagiga. Uvaja piyummataqagiga tuquiksraga piqutigilugich.

¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaiich pigigitka munaqsriinjmi uvaniingitchuat. Tikiutrasragitmigitka, aasriin naalagninigaat nipiga. Tarra atautchiinagugniaqtut ipnaiich sulil munaqsrii atautchiinamik.

¹⁷ Aapam piqpagigaana tuqqutriumalapakun piqusriqluna ifunjik, aasriin tuqqutaunjanikkuma ifugutqikkijhichuna.

¹⁸ Kia-unniin tuqqutchumiinaitchaana nunuriluna. Uvapkuiinaq qaisagigiga pisulapakun, qaihiinaagiplugu sulil satuhiinaagiplugu. Taamna tillisiaagikkaaga Aapaaniin atuqugiga.”

¹⁹ Tarani Jew-njuruat atinigininiasut piqusriqhutin tamatkunija uqaututitnik.

²⁰ Ifugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuungagimik piqagniqsuq, kinniqruruq. Suvaata naalakpi-siun?”

²¹ Atlatli niplianiqsut, “Ifuk tuungaqtalik uqagumiinaitchuuq taatna. Qanuquni tuungaqtalik qiniltasripkaigisiva ayaunjaruamik?”

Jew-njuruat Ayaihat Jesus-mik

²² Igininiasuq nigiqpagivikaaq Jerusalem-mi. Itqaututiginigaag Jew-njuruat agaayyuvikpanjat anjalgitqikman taimani qaayugnainjanikmagich. ²³ Jesus pisruksaaqniqsuq Jew-njuruat agaayyuvikpanjatni Solomon-nun Quligutaanik taggisilinjmi.

²⁴ Aasriin Jew-njuruat avataanun kati'aminj nipliutitigaat, “Qanutun taktigiruami naligutitchaasvisisigut? Ilumutun uqaututitigut, Ilvich Christ-nuvich?”

²⁵ Jesus kiugai, “Uqautianikkaluaqipsi, aglaan ukpiginigitchipsitina. Savaat ifuqtagikkaagma Aapaa sanjiquataagun uqautigigaatnja.

²⁶ Aglaan ukpiginigitchipsitina atakkii ipnaiingitlusri.

²⁷ Uvaja ipnaima nipiga naalagaagigaat, uvaja ilisimaplugich, ilinjisa malikluna.

²⁸ Ifuuligmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinjich tuquyumiinaiqlugitunniin. Kia-unniin ivayaagi yumiinaitchaj uvajniin.

²⁹ Sua Aapaa qaiinjanikaanja uvajnun kamanatluktuuq iluqaaniin. Kia-unniin ivayaagi yumiinaitchaa Aapam qanakkutaaniin.

³⁰ Aapagalu atausriuruguk.”

³¹ Jew-njuruat iyaaganjik tigusritqiligininiasut miluuguklugu.

³² Jesus nipliutitigaai, “Sivuqqapsitini uvaja savaaqtautiami ifugiaktuanik savaallautanik Aapam uvajnun iniqtagitqukkaniinik, nalliatigun tamatkua miluqtugukpsitina?”

³³ Jew-njuruat kiunigaat, “Savaallautatigun miluqtugungitchiptigini, aglaan sagluuqtuagutiqalapakun, takku ifuulhiinagualuaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin.”

³⁴ Jesus kiugai, “Maligutaksragikkapsitini aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliginiasuq, ilipsi agaayyutaurusri.’

³⁵ Kanjicsimagivut uqalhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuna. Agaayyutim taiinigaai agaayyutitnik taipchua ifuich akuqtuiruat uqahigimiinik.

³⁶ Uvajali tigusriagipluna Aapam tuyugikkaagigaana nunam ifuifun, qanuqhusrimi nipl-avisi saglupluna uqagnigluutiginiplugu Agaayyun nipliqama igiginipluna Agaayyutmun.

³⁷ Ukpiginanja savaaqangitchuma Aapaa savaanjinik,

³⁸ aglaan savaaginiḡupkich, ukpiginiḡitchaluaḡupsitñaunniif, savaagikkatka ukpigiraksraḡigisri. Taatnaḡupsiuḡ kaniqsiñiaqtusri nalupqisrunḡiḡlusri Aapam uvamniitilaanjanik suli uvaḡa Aapamniitilaamnik.”

³⁹ Taapkuaguḡuq tiguyumatqiaqsilḡiñiḡaaḡ aglaan annalḡiñiḡisḡuq ilinisa arganjitñiñ.

⁴⁰ Jesus utilḡiñiḡisḡuq Jordan kuuk ikaaqḡuḡu taivruma John paptaaḡivianun, aasrii tarani itkaqsipḡuni.

⁴¹ Iñuḡiaktuat iñuich tikiagaqsiñiḡaaḡ avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiḡtaqanḡitchaluaḡtuq quviḡnaqtuanik aglaan uqauttutipayaana uumuuna iñukun ilumuturuḡ.”

⁴² Taatnaqhutin iñuḡiaktuum iñuum ukpiginiḡaa Jesus.

11

Lazarus-ḡum Tuḡulha

¹ Iñuk Bethany-mi iñuuniaḡtuḡ atiqḡtuḡ Lazarus-mik atniḡñaliḡiñisḡuq. Taamna Bethany nunaḡqiuḡuḡ nukaḡiik Mary-mḡu Martha-mḡu irviak.

² Taamnaguḡuq Mary taimña kuviriruruḡ tipraḡiksamuk Atanḡum isigaiñun aasrii al-laḡḡuḡich nutchamiñik. Taavruma anjuntunḡa Lazarus atniḡñaliḡiñisḡuq.

³ Nukaḡiik aḡnak tuyuḡaḡniḡisḡuq Jesus-mun kilgutmik itnaḡḡuḡu, “Ataniiq, ilauraannan piḡaḡikkat atniḡñaliḡisḡuq.”

⁴ Jesus tusraa’ami niḡliḡisḡuq, “Taamna atniḡñaq isruḡanḡitchuḡ tuḡuḡiḡmun. Atuummigiḡisuruḡ kamagikkauliksraḡanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iḡniḡa kamaḡsikkautḡupluḡu taavrumuuna atniḡñakun.”

⁵ Jesus-ḡum piḡaḡigai Martha-lu aniḡataalu Mary Lazarus-lu.

⁶ Ilaan tusraa’amiuḡ Lazarus atniḡñagḡniḡluḡu, irvinimiñi ituallapsaḡniḡisḡuq malḡuḡni uvlunḡi.

⁷ Tarakḡa maliḡuaḡtini niḡliutiniḡai, “Ki, utitḡilḡakta Judea-mun!”

⁸ Maliḡuaḡtaiñ kiuniḡaaḡ, “Iḡisautrii! Uvvaquyuraḡnaami Jew-ḡuruat iyaḡanḡik miḡuḡtuḡniḡaḡuḡaatin, utiḡniḡalḡitpiñmi taamuḡa?”

⁹ Jesus niḡliḡisḡuq, “Uvlum ḡaumaninḡa sassaḡanḡitpa qulit malḡuḡniḡ? Iñuk uvlum ḡaumaninḡani iḡliḡumi putukkitchumiñaitchuḡ, atakkii ḡiñiḡḡuḡu siḡiḡḡum ḡaummataa mar-ruḡa nunam.

¹⁰ Aglaan unnuam taaḡtuami iḡliḡumi, putukkikisuruḡ piḡiḡuni ḡaumamik.”

¹¹ Jesus taatnaḡḡaaḡḡuḡich niḡliḡiñisḡuq, “Iauraḡput Lazarus siñiksḡtuḡ, aglaan iḡi-ḡisḡitḡaḡtuḡniḡaḡiḡa.”

¹² Maliḡuaḡtaiñ kiuniḡaaḡ, “Ataniiq, siñikkumi iḡuaqsiniḡtuḡ.”

¹³ Aglaan Jesus piñiḡisḡuḡ Lazarus tuḡuniḡluḡu. Taapkuḡa isrumaniḡsḡuḡ uḡaḡasrukniḡaḡḡuḡu siñiksapiaḡtuamik.

¹⁴ Jesus niḡliutiniḡai nalupḡinaḡḡuḡu, “Lazarus tuḡuruḡ.

¹⁵ Aglaan piḡutigiḡlusri, ḡuḡaruḡa taamani iḡiḡḡapkun, ukpiḡsrisiñiḡuplusri piḡluḡluḡu. Utḡlakput!”

¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malḡimik, niḡliḡiñisḡuḡ maliḡuaḡtaḡatmiñun, “Ki! Iḡisautrii, piḡsriḡlakput! Uvaguḡuḡu tuḡuḡatigiḡyumigikput!”

Jesus Anḡiḡiḡviuruḡ Suli Iñuḡhupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, iḡitchuḡiniḡaa Lazarus iluviḡtaunaniḡsimapluḡu sisamani uvluni.

¹⁸ Bethany-guḡuq unjasriḡuni iḡiñiñisḡuḡ Jerusalem-miñ. Sivisutilaaḡaḡniḡisḡuḡ malḡuktun mile-laksrayuḡnatun.

¹⁹ Aasriiñ Jew-ḡuruat iñuḡiaktuat agḡiḡiñisḡuḡ, Martha-lu Mary-lu ḡiñiḡiaḡḡuḡik araḡ-tuḡiaḡḡuḡik aninauranḡnik tuḡulḡhagun.

²⁰ Martha-m tusraa’amiuḡ Jesus agḡiaḡsiḡluḡu aniḡluni paḡniḡaa. Aglaan Mary aim-miñisḡuḡ.

²¹ Martha-m Jesus niḡliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninauraḡa tuḡunayaitchuḡ.

²² Aglaan ilisimagiḡa, pakmaunniñ Agaayyutim ḡaitchitḡaḡaatin, ḡanusripayaamik inḡiḡuvich inḡimiñiñ.”

²³ Jesus-ḡum niḡliutigaa, “Aninauran anḡipchakkaugisuruḡ.”

²⁴ Martha-m niḡliutigaa, “Kanḡisimagiḡa Ilaan anḡipchakkaugisilḡa aḡulliḡmi uvlumi.”

²⁵ Jesus-ḡum niḡliutigaa, “Uvaḡa anḡiḡiḡviuruḡa suli iñuḡhupluni. Kisupayaḡ tuḡḡapḡluni ukpiḡsriuruḡ uvamnik iñuḡisuruḡ tuḡḡaḡaluaḡtaḡunniñ.

²⁶ Suli kisupayaḡ iñuuruḡ ukpiḡsriḡluni uvamnik tuḡuyumiñapiaḡtuḡ. Taamna ukpiḡiviuḡ?”

²⁷ Martha-m kiḡgaa, “Aa! Ataniiq! Ukpigiḡiḡa Christ-ḡuḡiñi, Agaayyutim Iḡniḡiḡiplutin, agḡisḡsḡkrautauruḡaḡ nunamun.”

Jesús Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaahuni utiǵniqsuq, aasrii Mary aniaqtatni tuǵluǵuǵu nalunaitchipluni, "Iisautri agǵiǵniqsuq, amma utlaqugaatin."

²⁹ Mary-m tusraa'amiuǵ iǵniqsruǵhuni paaǵiǵniǵaa.

³⁰ Jesus-suli tikiñjaniksimitluni nunaaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paaǵiviani.

³¹ Jew-nuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuaat araqtuǵniaǵluǵu qiniqamitruǵ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut iluviǵmun qiatyaaqsinipluǵu aasrii aniaqsriǵluǵu.

³² Mary-m tikitluǵu Jesus qiniqamiuǵ isigaiñun punniqsuq nipliqhuni, "Ataniiq! Uvani itchuvich, aninǵauraǵa tuqunayaitchuq."

³³ Jesus-guuq qiniqamiuǵ Mary kiñuvǵuruuq qiaapluni tamatkualu Jew-nuruat tuvaaqatañ qiaqasriǵluǵu, ilaaptuuq ihuilliullapiaǵniqsuq Irrutchiǵmiñi ilunǵutachakhuni.

³⁴ Apiqsruǵniqsuq, "Napmunimma iluviqisiuǵ?" Taapkua kiuniǵaat, "Ataniiq! Maliguta qiniǵiaǵun!"

³⁵ Jesus-tuuq qulviruq.

³⁶ Jew-nuruat qiniqamitruǵ nipligñiqsut, "Qanutun atqunaq piqpagitigigaluaǵniqpaun!"

³⁷ Aglaali ilanich nipligñiqsut, "Uvva uuma qiniqitlasripchaitlaruam ayaunaruam irraknik tuqqutchailiyumiñaiñnayaǵniqpaun Lazarus, amaǵaa?"

Jesús-ñum Anǵipchaǵaa Lazarus Tuqunǵhaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaǵhuni Jesus utlauriniqsuq iluviǵmun inillaksimaruamun sisitun ittuamun talupluǵu iyaǵakpañmik.

³⁹ Jesus tiliñǵai, "Iyaǵak piqsiuǵ!" Martha nipligñiqsuq tuquruam aǵnaunǵa, "Ataniiq! Tipliǵunǵaqsiruq. Sisamani uvluni iluviqtuǵanjaniksamaruq."

⁴⁰ Jesus nipliuǵta, "Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqquǵiaǵuvich qiniǵayaǵniqsutin Agaayyutim kamanautaanik."

⁴¹ Tarakña tamatkua iñuich iyaǵak piqmatruǵ, Jesus aagluǵhuni nipligñiqsuq, "Aapaan! Quyaǵikiñ tusraarǵi'apña.

⁴² Iisimaruñ aataramik naalaǵniǵikma. Taamna nipluǵtigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuǵat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqallapkun uvamnik."

⁴³ Taatnaamikami nipitusriluni tuǵluǵniqsuq, "Lazarus, anniñ!"

⁴⁴ Tuqunaruuq aniñiqsuq iluviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaiñlu kigiñanalu. Jesus nipliu-tiniǵai, "Qilǵutaǵluǵu aullaqtitchiuǵ."

Sivunniǵun Tuqtuchukluǵu Jesús

⁴⁵ Jew-nuruat iñuǵiaqtuǵat Mary-muqattaqsimaruat qiniǵluǵu Jesús iñiqtaña, turvigipluǵu ukpiǵiaǵutriñiqsut ilaanik.

⁴⁶ Aglaan ilanich Jew-nuruat Pharisee-nuruanun utiǵniqsut, aasrii uqautiplugich Jesús iñiqtanjanik.

⁴⁷ Taatnaqhutinj Pharisee-nuruatlu qaukñijilu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchiririk uqaqatigiǵukhutinj itnaqhutinj, "Qanuǵisivisa quvinqaqsipluǵu savaanjūn taivruma iñuum iñiqtaigun?"

⁴⁸ "Ilaatuǵutitchuǵtigu taatna iñupayaam ukpiǵiaǵutigisigaa. Aasriiñi Rome-maǵmiut qaukñijich piyaqquǵisigaat agaayuvikpakput sulī nunaaqquǵiput."

⁴⁹ Taapkua ilanǵarguuq atiqaqtuǵu Caiaphas-mik, qaukdipluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipligñiqsuq, "Kanjiqsimaiǵataqtusri!"

⁵⁰ Iisimangitpisiuǵ iluatluha uvatikuñun atautchim iñuum tuqqutaukha piqsriǵuni iñuñnik uumakña iluqagmi nunaaqqim piyaqqukkaukñaniñ?"

⁵¹ Taatnaguǵuq nipligñiñniqsuq injmiñiñniǵaa, aglaan qaukdipluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriǵiniǵaa Jesús-ñum tuqqutriñiksraña Jew-nuruaniq,

⁵² taapkuninjñiñniǵaaǵitchuǵu aglaan atausriǵuqtitchitqiguni anayuaqaaǵisun iluqaitñik siammayaqqsimaruanik ukpiqsriuanik Agaayyutmun.

⁵³ Taatnaqhutinj tamarrumakña uvlumiñaglaan Jew-nuruat qaukñijich sivunniǵniqsut, qanuǵluǵu tuqqutuchukluǵu Jesús.

⁵⁴ Taatnaqñuni Jesús igligatqiniñniqsuq sagviluni Judea-mi. Aglaan aullaǵniqsuq nunamun qanittuamun suviksraillaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsiplutinj maliguaqtinilu.

⁵⁵ Jew-nuruat niǵipagvikañat taggisiraqtuǵu Apqusraaqtitauǵimik qalliñiqsuq, aasrii iñuǵiaqtuǵat iñuich nunamiñ utlauripluni Jerusalem-mun niǵipagvikaam sivuani itqanaiyaǵiaqhutinj, qaaayūǵnaityaqhutinj injmiknik [maligluǵu maligutaksraq].

⁵⁶ Iñuich niǵiūñniqsut Jesús-mik, Jew-nuruat agaayuvikpañatnun kati'aminj apiqsruqtautiplutinj, "Qanuǵli isrumavich? Nalupqinaitchuq utlaurigisukñaitchuq niǵipagvikaamun taavrumani."

⁵⁷ Qaukñinich agaayuliqsit Pharisee-ñuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum ilitchuğikpagu naniitilaña Jesus kilgutigitquplugu ilinjisa tigusruklugu.

12

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

¹ Itchaksrat uvlut sivuatni niğiqpagvikaam taggisicqaqtuam Apqusraaqtitauliğmik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniagvianun, taimña Jesus-ñum anjipchakkaña tuqułiğmiñ.

² Nullautchiuğutiniğaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aquppiqataupkaqluğu Jesus-mi niğğiviniñi.

³ Aasriiñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuam mik tiprağiksautmik kuvviqiniğai Jesus-ñum isigal, aasrii nutchamiñik allaqluğich. Naimasruğnaqtuam tiprağiksautim immiğniğaa iluqaan tupiq.

⁴ Jesus maliguaqtañi ilañat, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq Jesus-mik, nipliğniqsuq, ⁵ “Suvaata tiprağiksauñ tunikkaunğıtpa piñasrunun kavluutinun manijñun, qaisauluniasriiñ inuqsraqtuñun?”

⁶ Taatnağniqsuq pigaqatlulikuunğılaaq inuqsraqtuñmik, aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqağviat akiyağikkani piksraqtuğvigiraqniğaa.

⁷ Jesus nipliqsuq, “İaksianagu ağnaq! İlaan pigiliun ilakuni taivrumuña uvluanun iluviqtuaviksrağma.

⁸ İipsi ataramik piqağniaqtusri inuqsraqtuñmik iñuñmik, aglaan nayuutiyumiñaitchuña ataramik.”

Sivunniugun Tuqtchukluğu Lazarus

⁹ İñugiaktuaruğu Jew-ñuruat tusraaniğaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutinj, pisigisruñaqnağu Jesus kisian aglaan Lazarus qiniğiağukluğu, Jesus-ñum anjipchakkaña tuqułiğmiñ.

¹⁰ Taatnaqluğu qaukñinich agaayuliqsit sivunniucmiñiqsuat tuqqtchukluguptuuq Lazarus;

¹¹ atakkii ilaa piqutigitplugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiğaiç qaukñiñ ukpiğiağutriplutinj Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niğiqpagvikaamun taggisicqaqtuaq Apqusraaqtitauliğmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsiplugu.

¹³ İlinich Palm napaaqtunjtñiñ akiğuksraqhutinj paagaqsiñiğaat nipliaplutinj,

“Hosanna. [Nanğağlakput Agaayyun!]

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliun tikitchuaq picusriqhuni Ataniğmik, *Psalm 118:25, 26*

Agaayyutim piliutiqağliun Israel-ağmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigvinimik natmaksiağniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi aggiqigaasri,

natmaksigvium nuğğanani usriaqsiaghuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶ Tarani maliguaqtañi kanjicsiñiğniğaat taamna; aglaan Jesus anjitiqianikman pakmuñanikhuni, ilinjisa itqağniğaat aglausimaruam uqałhum taatnaqsimalha, suli itqaqmigaat iñuich immiutilhat taivrumuña uqauttutmun.

¹⁷ İñugiaktuaruğu nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluviğmiñ tuqułiğmiñ anjitiqisitman, tusraayugaaqtirrutiginiğaat tamanna atuumaaniktuag.

¹⁸ Taatnaqhutin iñugiaktuat Jesus paagniğaat, atakkii tusraananiqhutin ilaa savaktilañanik taavrumiña quvinqaqtuam mik.

¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaqsiñiqsuat, “Uvagut pigunğıllapiagaqsirugut! Takkua, iñupayaat iluqatin malitigaat!”

Jew-ñunğıtchuat İlanjisa Uqaqatiqağuthat Jesus-mik

²⁰ İlanjituğu Jew-ñunğıtchuat akunğuruat tamatkunani Jerusalem-muktuanı kamak-srityaqhutinj Agaayyutmik niğiqpagvikaami.

²¹ Tikiñniqsut Philip-mun Bethsaida-ğmiumun Galilee-mi, uqaqhutin, “Anuun! Uqaqatig-illagukkaluağikput Jesus.”

²² Philip-ñum uqautityağniğaa Andrew, malguuplutikaasrii uqautityağniğaaq Jesus.

²³ Jesus kiuniğik, “Tuqqtuaviksrağa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq İñuum İğñinjan atqunaq kamagikkauliksranañun.

²⁴ Uvaña ilumutuallapiaqtuam mik uqautigipsi, mukkaaksram nautchiaksraña suunğıtchuq kisianik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnaiplugu tuquanikami tikiutiriraqtuq iñugiatluktuanik nautchiaksranik.

¹ Aasriiñ sivuurañani niġiqpagvikaam taggisiqactuum Apqusraaqtitauhiġmik, Jesus iġisimaniqsuq aullaġviksrani tikisilaanjanik nunamiñ marrumakña Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagiraġiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiġai isruanunaglaan.

² Jesus-lu maliguaqtiinilu nullautchigñiqsut. Tuunġaum isrummianinjniġaa Judas Iscariot, Simon iġñiġikkana, tunitquplugu Jesus.

³ Jesus-ñum iġisimaniġaa Aapam aatchuutigitilaana iluqaan sanñi inmiñun. Iġisimapiġaa agġiqsilaani Agaayyutmiñ sul i aullaġniaqtilaani Agaayyutmun.

⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq niġġiviniñiñ, aasriiñ qalliich atnuġaani piqġugich, ivgutmik tapsipluni.

⁵ Aasriiñ kuviripluni imiġmik iġġuġviuramun, iġġuaqsiplugich maliguaqtigikkaġmi isiganjich, aasriiñ allaqtiqġugich ivgutmik tapsigikkaġmiñik.

⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniġaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iġġuġniaqpigich isigatka?”

⁷ Jesus-ñum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaaġikkaġaa, aglaan aqvvatigun iġtchugigisigiñ.”

⁸ Peter-m nipliutiliġniġaa, “Qakugununniñ isigatka iġġuġumiñaiipiagitin.” Jesus-ñum kiuniġaa, “Iġġuġitichupkch isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvañi.”

⁹ Simon Peter-m kiulgiñniġaa, “Ataniiq! Isigalhiñiġingisatka aglaan argatkalu niaqūġalu.”

¹⁰ Jesus-ñum kiuniġaa, “Kisupayaaq iġġuaniksamaruaq salumallapiaqħuni iġġuqtiksusraunġitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsamarusri aglaan taamna atausriq.”

¹¹ Jesus iġisimaniġaa kisumun tuniñiaqtilaani; taatnaqħuni nipliutiginiġaa, “Iluqasri salummaqsamarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iġġuanikamigich atitqianikġugich atnuġaaniġu utiġniqsuq inimiñun niġġiviniñun. Aasriiñ apiqsrugniġai, “Kanjiqsisivi sutilaamnik ilipsitiñun?”

¹³ Taiyuġipsitiña Iġisautrimik sul i Ataniġmik, aasrii nalaunñapluni taatnaliqsi, atakkii taavruminñauruñ.

¹⁴ Uvañjaasrii, ilipsi Atannapsi sul i Iġisautripi, isigasri iġġuġitka. Ilipsipsuuq iġġuutiruksraurusri isigapsitiñik avatmun.

¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapstniġik, ilipsipsuuq iñiqtiaqapulusri iñiqsiġġaptun ilipsitiñun.

¹⁶ Iġumutuullapiaqtuam iġ uqautigipsi, Savaktaaġruk kamanatluktuanjūnġitchuq ataniġmiñiñ, unniñ uqġiraqti kamanatlunġitchuq taavrumakña tuyuġirimiñiñ.

¹⁷ Iġisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuġupsigik.

¹⁸ Taamna nipliutiginiġitħiga iluqapsigun. Iġisimaniġitka taapkua piksraqtaaġikkatka, aglaantuq uqakiq aglausamaruaq immiqsursauruq itna, ‘Iñuk niġiqatiga niqimik ak-iġiġuqtuq uvamni.’

¹⁹ Kilikipsi taavrumiña pakma atuumaħksrañan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpiġitquplugu ilaanutilaamnik.

²⁰ Iġumutuullapiaqtuam iġ nipliutigipsi, iñupayaam akuqtuġumiuñ kiñapayaaq tuyuġikkaġaa akuqtuqmiraiġaanañaptuuq. Sul i akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmiraiġaat tuyuġiriga.”

Jesus Sivuniksriqiruq Tunikkautiksraġmiñik

²¹ Taatnaqqaqġugich Jesus ihuġiġniġniqsuq irrutħigimiñi aasrii nipliutiġugich, “Iġumutuullapiaqtuam iġ nipliutigipsi, ilapsi tuniñiaġaana.”

²² Maliguaqtit qiniġutiaqsiñiqsut avatmun, kanjiqsiñiġillapiaqħu.

²³ Maliguaqtit ilañat, taimña Jesus piqpagikkana, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun.

²⁴ Simon Peter-m urriqaniġaa itnaqħuni, “Apiqsrugun kisumik uqautiqaqtilaana.”

²⁵ Taamna maliguaqti qalliġiaqħuni Jesus-mun apiqsrugniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?”

²⁶ Jesus kiugaa, “Ilaanuruq qaitħikkaġaa uumiña qaqġiaviñauramik misruqqaagħu im-iqġamun.” Tarakña tiġusripluni qaqġiaviñiġmik misruqqaagħu qaiñniġaa Judas-mun, iġniñanun Simon Iscariot.

²⁷ Judas tiġuluqqaagaa qaqġiaq Tuunġaum isigniġaa. Tarani Jesus-ñum nipliutigaa, “Savaaġisrukkan piun qilamik!”

²⁸ Nalliataunniñ niġiñiaqatauruat kanjiqsiñiġniġiaat qanuututilaanjanik Jesus-mun nipliutilħa.

²⁹ Ilañjich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas añalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsiġiaquniplugu inuġikkaġmiknik niġiqpagvikaami, unniñ qaitħityaquplugu sumik inuqsractuanun.

³⁰ Judas akuqtuanikamiun qaqġiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuanuruq.

Nutauruaq Tiliñ

³¹ Judas anianikan Jesus nipliqsuq, “Pakma Iñuum Iġniña kamañaqsiġkkaħuruq. Sul i Agaayyun kamañaqsiġkkaħuruq Ilaagun.

³² Aasrii Agaayyun kamaaqsiqakkauniqpan Ilaagun, Agaayyutimtuuq injmiñik sagvigisigaa kamaautaa Iğñinan İnuum, Ilaan kamaausriğlugu tarvauvaa.

³³ İilgauramaan! Uvaña nayuutiqqakkumifñaiqsuña. Pakaaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-nuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, 'Aullalguitchusri aullağviginiakkamun.'

³⁴ Nutaamik tillimik qaitchigipsi, Avatmun piqqakutiyumuusri! Atriługu piqqaksriñğa ilipsitñik, taatnatuntuuq piqqagikkumuusri.

³⁵ Avatmun piqqakutigupsi, iñupayaat iłitchuğigisigaat uvamni maliguaqtalıqsi."

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piılaaħksrajanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruğniğaa, "Ataniiq! Napmuñniaqpitch?" Jesus-ñum kiuniğaa, "Pakma malilguitchiñ aullağviginiakkağa, aglaan aquvatigun malikkisigikma."

³⁷ Peter-m apiginiğaa, "Ataniiq! Suvaata malilguitpigiñ pakma? Uvaña tuquħhiñaaguqtuñja pisigilutin."

³⁸ Jesus-ñum kiugaa, "Itqanaipiaqpitch tuqqutisukluña? İlumutuuruamik nipliutigipkiñ, aqargiqpak qalğunaiññaan piılaağutigisigikma piñasruniaglaan."

14

Jesus-ñum Apqtaulħa Aapamun

¹ Jesus-ñum nipliutigai, "İuıllıuqtinagich uummatisri. Ukpiqsrimaagitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpiqsriıusripsuuł!

² Aapaa kiñunğani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautityağniagipsi iniksrapsitñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan.

³ Aasrii aullağuma itqanaıyağiağlugu iniksraqsi aggitqikkisiruña, aasrii uvañnun injmagusri nayuutitlasriıusri nani itchuma.

⁴ Aasrii iłitchuğianikkiksi qanuq tikiññiaħksraqsi taıvrumuña aullağniagıvıgıkkamnun."

⁵ Thomas-ñum nipliutigaa, "Ataniiq! İlisimanğitchikput napmuñniaqtılaan. Qanuğlugu taıvrumuñağniadhun apqtaaa iłisimagsıvisıgu?"

⁶ Jesus-ñum kiugaa, "Uvaña apqtaauruña, ilumutuupluña, sulı iñuulħupluña. Kiñaunniñ Aapaanukkumiñaitchuq kisianik uvapkun.

⁷ Pakma iłitchuği'apsitña iłitchuğipmıgıksıpsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakñaniñaglaan iłisimagsıksı sulı qıñiqsimaplugu."

⁸ Philip-ñum nipliutinıgaa, "Ataniiq! Aapamik urriqsuutıtıgıt. Taamna inuğıkkatuagıgıgıkput."

⁹ Jesus-ñum kiugaa, "Takıruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasulı iłitchuğingitpiña, Philip? Kisupayaam qıñiqsimaruam uvañnik qıñianıksımaga Aapa. Suvaatami nipliıqıpitch Aapamik urriqsuutıtıqıplıusri?"

¹⁰ Philip! Ukpiğingitpiuñ uvaña Aapami nayuutıtılaağa sulı Aapa uvañni itılaañja? Tamatkua uqaħhıch uqautıgianıkkatka ilipsitñun uvamnıqnısaunğıtchıt. Aapauruam nayuutıruam uvañni iñıqtağıgı savaanı.

¹¹ Ukpiğisritña uqaqama Aapami itılaamnıksı sulı Aapa uvañni itılaañjanıksı! Naagaunniñ ukpiğisritña savaapkun.

¹² İlumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpiqsriıruaq uvapkun savañniaqmıuq savağıkkamnıksı, piñiaqtuqunniñ kamaanatłuktuanıksı savaanıksı tamatkunakñja, atakkıi aullaaqsiıruña Aapaanun.

¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaamik injıgıpsı attapkun piqtıgıgıluğı Aapauruam kamaanaqtıtıaulħksrajanun uvapkun Iğñıgıruakun.

¹⁴ Sukupayaaq injıgıpsitña atıgıkkapkun, iñıqtağıgıgıgıgı.

Akıqsruun İpqıtuham İrrıtuħım Qaisaulħksrajanun

¹⁵ "Piqqagıgıpsitña tupıgıgıgıgıgırsı tıllısıtka.

¹⁶ Aasrii injıgıgıgıgı Aapa qaitchıtqulusri atlamıksı ikayuqtıksramıksı nayuqtıksrapsitñıksı qanjavak taimuña.

¹⁷ Taamna İrrısrıgıgıgıgı ilumutuulħum. Nunam iñıñiñ akuqtulguıtchaat qıñingitlugu unniñ kanjısimaitlugu. Aglaan iłisimagsıksı, takku iñıuqataruq piqtıgıgıplıusri sulı ilipsitñıñniınaıqtuq.

¹⁸ "Unıtıħumiñaitchipsi kısıññuğusri. Utıgıħıtıħıuñja ilipsitñun.

¹⁹ Sivıksısurami nunam iñıñiñ qıñıtqıkkumiñaiğısaatñja aglaan ilipsi qıñıgıgıgıpsıtña, takku iñıuħıapkun ilipsıpsuuq iñıuğısrıusri.

²⁰ Taimña uvluq tıktıpan iłıtıħuğıgıgıgıgıksı Aapamnı itılaağa sulı ilipsi uvamnı, aasriıpsuuq uvaña ilipsitñı.

²¹ Kisupayaaq piqaqtıuq tıllısımıksı tupıgıgıpluğıllıu ilaañuruq piqqaksrırauruq uvamnıksı. Aapaa piqqagıgıgıgıgı piqqaksrıruaq uvamnıksı. Uvañaptıuq piqqagıgıgıgıgıgıgı iłisımıpkıağlunja ilaanun."

²² Judas-ŋum (Iscariot-ŋungitchuam) nipliutiniġaa, “Ataniiq! Qanuġutin ilisimapkaġisivich uvaptiknun ilisimapkasruŋaqnak nunam iñuiñun?”

²³ Jesus-ŋum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnġik tupigigisigai uqałatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalu tikitkisigikpuk iñuuniaqasriġlugu.

²⁴ Kisupayaam piqpaksrinġitchuam uvamnġik tupigitlaitchai uqałatka. Uqałhich tus-raakkasri uqałinġitchitka, aglaan agġiaġaqtuq Aapamiñ tuyuġirimiñi.

²⁵ “Tamatkuniña uqautigipsi nayuutiññaġmasuli ilipsitñi.

²⁶ Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuġiraksrajan attapkun ilisautigisigaasri supayaamik itqagqitaġlugillu iluqaisa uqauttutitka ilipsitñun.

²⁷ Qiñuiññaamik unirvigigipsi. Tutqutimnġik tutqutitqagqitchi. Nunam iñui qinuiññaqagumiñaitchut qinuiññaqagqirrutiptun. Iħuilliqtitnagich uummatisri! Iqsisuñaqasri!

²⁸ Tusraagipsitña nipliġama aullaġniagñipluña, aglaan agġitqinñiagñipluña ilipsitñun. Piqpagipiagñiġupsitña quviasrugayaġaluaqtusri aullaġniħapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluqtuq uvamniñ.

²⁹ Tamarrumiña pakma kilianikkipsi atuummigaluaqnaġu ukpiqsritquplusri atuummiluni pikpan.

³⁰ Tarakñaaglaan uqaqtuqatigilguigñiagipsi, takku nunam marruma anjalataa, Tuungaq, agġiaqsiruoq. Ilaa piitchaluaqtuq sanñimik akiililuña,

³¹ aglaan nunam iñuiñ ilitchuġiraksraġigaat piqpaksrinħiġa Aapamik. Taatnaqługu tupigiraġigiga Aapam tillisipayaaña. Makillusri, uvakña aullakta!”

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

¹ “Uvaña atriaqatuna napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriqiraupluni.

² Ilaan piigagigaa akiġupayaaq uvamniittuaq asrirriraġanġitman, suli nagguksaqługu akiġupayaaq asrirriraġaktuq asrirrripsaaquplugu.

³ Ilipsi salummakkaunaniġtusri uqałikun uqautigianikkapkun ilipsitñun.

⁴ Piqatautiñagitchi uvamni suli uvañaptuq ilipsitñi. Uvamni nayuutingiqsuñuġupsu asrirriaqagumiñaitchusri, atrilugu akiġuq inġmigun asriritlaitchuaq kisanik napaaqtumi itnami.

⁵ Uvaña atriaqatuna napaaqtumik, ilipsiasriñi akiqqutun. Kisupayaaq nayuutiruaq uvañni suli uvaña ilaani, atqunaq asrirriaqagisiruq, takku sumik iñiqsiyumiñiaipiaqtusri piilluña uvaña.

⁶ Kiñapayaaq nayuutingitchuaq uvamni ittuq akiqqutun igitaupluni tuqulliruatuñ. Taat-natchich akiqut katilugich ikniġmun igittaġigaich ikipkaġviksrañatun.

⁷ Ilipsi uvamni nayuutigupsu suli uqałiġikkatka ilipsitñi, aasrii qanutchimik pigiyu-makkapsitñik inġiqsuġupsu qaisauniaqtuq ilipsitñun.

⁸ Aapaa kamanautaa qinñiġnaqtitaugisiruq tumigilugu atqunaq savaaqqallautaqi. Taat-natun ukpiqnaqsigiksi maliguaqtigitilaaqsi uvamnun.

⁹ Piqpagikkaġigipsi atriplugu Aapaa piqpaksrinħa uvamnġik. Nayuutititchi piqpakku-timni.

¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriluguptuq uvaña Aapaa tilli-saiñik tupiksripluña itmatun piqpakutaani.

¹¹ Tamatkuniña uqautigipsi quvianaġikkaga ilipsitñiitquplugu, suli quvianaqaguplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atrilugu piqpaksrinħiġa ilipsitñik.

¹³ Kiñaanñiñ kamanatluqtuam piqpakkutaitchuq uumakña iñuum qaitchiñhaniñ iñuuhġimiñik piqutigiplugich ilauraani.

¹⁴ Ilipsi uvañni ilauraanurusi tillisitka atuġupsigik.

¹⁵ Savaktaaġrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaaġruum ilisimatlaitchaa ataniġmi suraġalħa. Aglaan ilauraanik taiyuutiqagisigipsi, takku supayaamik Aapamniñ tusraakkam-nik ilitchuġipkaġipsi.

¹⁶ Ilipsi piksraqtaaginġitchipsitña, aglaan piksraqtaagigipsi suli nalunaigusri asrirriaqagu-plusri iñuġiaġlugu suli asrirituiñuġusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusri-payaamik inġupsuñ attapkun.

¹⁷ Taatnaqhusri taatnaiiplugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriħat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iñuiñ uumigikpasri itqagiraksraġigiksi uumigikkauliġaptuq sivupsitñi.

¹⁹ Ilipsi pigipkaġupsu nunam iñuiñun, piqpaginayaġaasri pimiktitun ilisusri. Aglaan piksraqtaagigipsi marrumakña nunakualigmiñ piginġiqsiltusri tamarrumuña; taatnaqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri.

²⁰ Itqagiyumagiksi uqalħich uqautigikkatka ilipsitñun, ‘Savaktaagruk kamanatluk-tuanungitchuq ataniġmiñiñ.’ Ilinjisa piyuakkagigaaṭṭa, tarrali piyuagisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttutitka, tarrali tupigigisigaasripsuuq.

²¹ Aglaan ilinjisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pipipkaħiqsi uvaṇnun, ilisimanġitlugu tuyuġiriga.

²² Agġiġitchuma suli uqautiġitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisangitchuugutiksraitcut killuqsautmiktigun.

²³ Kisupayaam uumigi’amiña Aapagaptuuq uumigipmiragigaa.

²⁴ Savaaqasimaitchuma akunġatni iñuum iñiqtaġingaqsimaisaṇanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiñianikkaluaħlu iñiqtaġa uumigituiñaġaṭṭa suli Aapaga.

²⁵ Taamna taatniittuksrauruq tanjuplugu taimña uqautauruq aglaksimakkana maliġutaksriusrainjiñi, ‘Uumigigaṭṭa patchisailaakun.’

²⁶ “Aglaan ikayuṭti agġiqpan, tuyuġiniakkagma Aapamiñ, Irrusria ilumutuħhum Aapamiqnisauruq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun.

²⁷ Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullaġniħħaniñ.

16

¹ “Uqautigipsi tamatkuniña ukpiqqtaiqunġitlusri.

² Iñuich anitqataġisigaasriunniñ ilinjisa katraqviñmikniñ. Aa, piviksraq tikitichumaaqtuq kia iñuum tuqqtuchumisi savautriñsrukniagisiruq Agaayutmik.

³ Taatnaiħlugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaliħmikkun Aapamik unniñ uvaṇnik.

⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniña itqagitqupluġich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irru-tiaqsikparsi taatnaiħlugu. Uqautiġitchaluaġipsi tamatkuniña maliġuaqsutiqqaaqpsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaṇa

⁵ “Aglaan pakma utiġniaqama ilaanun tuyuġirimnun nallipsi apiqsruqtangitmigaṭṭa nap-muaqsisilaapkun, ‘Napmunñaiaqpiħ?’

⁶ Aasriiñ pakma kilikapsi aliatħaktusri.

⁷ Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, iluatlukksiruq aullaliksraġa. Uvvatakk uallangitchuma ikayuqtiksrapsi utlanġniangitchaasri. Aglaan aullaġuma tuyuġisigigila ilipsitñun.

⁸ Aasrii agġiġumi ilitchuġipkaaqsisigisai iñui nunam nalaunġitlutin killuqsautikun suli nalaunġaruħkunlu atanniiviksraakunlu.

⁹ Uqautigisigai nalaunġiñiħlutiñ killuqsautikun takku ukpiqsriñiħlutiñ uvamnik,

¹⁰ suli nalaunġaruħkun takku Aapamunñaqtuṇa aasrii qiñitqikkumiñaitħipsitña,

¹¹ suli atanniivikun takku aṇalatchiruaq marrumani nunami Tuunġaq atannikkaunaniħtuq.

¹² “Uqaksraqaġaluaqtuṇa iñuġiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kanjicsiyumiñaitħusri.

¹³ Aglaan Ipqitchuq Irrusriq ilumutuħħmikk ilitchuġipkairuksraq agġiġumi, ilaan kanjicsipħaaqsisigisigaasri iluqaanik ilumutuuruaniħ. Ilaa uqagumiñaitħuq aṇalatchiħiħqatmatun inmiġun aglaan uqautigisigaasri tusraakkagmiñiħ, suli quliaqtuaġutiniagaaasri sunik tikitħuksranik.

¹⁴ Ilaan kamaṇaqtitkisigaṇa, takku uqaksraqiħkaġa quliaqtuaġiniagaa ilipsitñun.

¹⁵ Iluqaan Aapam pigikkaṇa pigipmigigaptuuq. Taatnaħlu nipliutigigila Ipqitchuamun Irrutchimun quliaqtuaġiniagniħlu ilipsitñun uqaksraqiħkaġa.

Alianaq suli Quvianaq

¹⁶ “Sivikisuurami qiñiġisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaṇaġun qiñiaqsilgilluṇa.”

¹⁷ Iħanjituuq maliġuqtaim uqaaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisruṇaħasri qiñiġisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluṇa,’ suli itnaqami, ‘Aullaġniaqtuṇa Aapamun?’

¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraq’? Uvagut kanjicsitħaitħikput sumik uqautiħaħa.”

¹⁹ Jesus-ħum kanjicsimaplugu apiqsruħħat taavrumuuna nipliutiniġai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiħaqtulaṇanik uqaqama, ‘Akuniisruṇaħasri qiñiġisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsilgilluṇa.’ Taamna apiqsruutigisukħlu uqaksraqtutigivisiñ akunnapsitñi?

²⁰ Uvaṇa nipliutigipsi ilumutuuruamik, ġiapkaġusrilħ alianniutħillusrilħ nunam iñui quvi-atħakksirut, aglaan alianniħiqsi mumikkisiruq quviasruħħmun.

²¹ Agnaq ġitunġuqtuq auliyautipmani nagliksaaġaqtuq tikiuħaħuġun atniġnam, aglaan annaaniħtiqami puuyuġaġigaa nagliksaaħi auliyausrima’ami, quviatħagaqtuq ilaalugruaq anipman nunamun.

²² Taatnatun alianniugutiqağaluaqtusri pakma aglaan qıñıtqıkkısılgıtchipı suli uummatisri quviatchakkısrut, aasrıı kıa-unnııñ iñuum ivayağıyumiñaitçhaa quvianaq ilipsitñiñ.

²³ Taivrumani uvlumi apıqsruqtaaqısyumiñaitçhipsitña sutıgun. Uqautıgıpsı ilumutun, Aapam qaitçhıgısaasrı ilıpsı inıgıupsıuñ qanusrıpayaaıık attapkun.

²⁴ Uvuñanunaglaan inıqsruqtangıtçhusrı sumık attapkun. Inıqsruğıtçhi ilıpsılı akuqtıuyımuusrı suli quvıanaksraqsı inunaitçhumuuq.

Akıilıtñiñha İesus-ñum Nunam İñiñiñ

²⁵ “Uqautıgıpsı tamatkunıña atrıkusrautıtıgun. Pıvık tikıtçhağumarıuq uqağııgıvıksırağa ilıpsıtñun atrıkusrautıtıgun aglaan uqautılrasrıgısgıpsı kanıqsıñaqslıgu Aapaurıakun.

²⁶ Taimña uvlıuq tikıtan, inıqsruqtasıgıksı attapkun. Uvañauñniñ inıqsruutıngıtçıpsı Aapamun.

²⁷ Uvvatakkı Aapam pıqpağısaasrı takku pıqpaksrıplıusrı uvamnik suli ukpıqsrıplıgu agğıqsımağıga Agaayyutmiñ.

²⁸ Uvaña ilımun agğıqsıuamı Aapamıñ marrumuña nunamun. Uvva pakma aullaagsılğıtçhuña maakña nunamın utıqsaqhuña Aapamun.”

²⁹ Malıgıuqatıñ nıplıtınıgaat, “Uvvalıqaa uqañıñ kanıqsıñaqtuq. Pakma uqañğıtçhutınunniñ atrıtıgun.

³⁰ Uvagut kanıqsıgıkpıt pakma ilısimahıñ supayaamık. Inuqnanğıtçhuq kısımun apıqsruqtıqulıtın. Taavrumuuna ukpıgıgıkpıt agğıqsıuanañıñ Agaayyutmiñ.”

³¹ İesus kıugai, “Uvvapakma ukpıqsrıliqpaalukpısı?”

³² Pıvık tıkıñıñıaqtuq, tıkıumaanıktıuqamı, iluqasrı sıammayaaqıtıauıksraqsı, atasrıukat-taagıusrı kılunnapsıtñun kısıñıuğluña. Aglaan kısımallapıaq inğıtçhuña, takku Aapaa nayıgaañ.

³³ Tamarrumıña uqautıgıpsı qıñıñıñıaqaqıplıusrı pıqataulıpsıgun uvamni. Nunam iñıñıñ naglıksaaqtıt kısıgaasrı, aglaan quviatchauğıkıtçhi. Uvaña akıilıanıksımagıga nunam añalataa.

17

İesus-ñum İñıqsruñha İñmıgıun

¹ İesus taatnaanıkamı, ilaa aagluğhıni nıplıgıñıqsuq, “Aapaan, pakma pıvıksraq tıkıumarıuq. Kamañaqıspkağıñ İğñıgıñ, İğñıqıplı kamañaqısyumagaatın.

² Uvvatakkı ilvıch añalatchıtılapkağıñ iluqaitñiñ iñunıñ suli qaitçıtılaplıni isruıtçhuamık iñıuñıgıñ iluqaitñun qaisagıkkıağun ilaanun.

³ Una isruıtçhuag iñıuñıq itnautaurıuq, iñııch ilıtçhuqsrılıksrıñat ilıpnık kısıvıch ilımun Agaayyutautılaraqñık suli ilıtçhuğılgıu İesus Christ ilvıch tuyıgıkkıan.

⁴ İıtçhuğıpkautıanık kıga kamañahıñ nunam iñıñıñun. İtqanañanık kıga savaaksrırtıgıkkıan uvañnun.

⁵ Pakma, Aapaan, kamañaqıspkañña sıvuqqapnı, kamañautım atrıñanık pıgıkkıgıma itnama ilıpnı nuna iñıqtaugıuqañıuğunıñıñ.”

İesus İñıqsruıtıñha Malıgıuqatıñıñ

⁶ Uvaña ilıtçhuğıpkautıanık kıkpıñ iñunıñ ilvıch qaisaqñun uvañnun marrumakña nunamıñ. İl vıch pıgılıutıtıgıtın, aasrıñ qaitıtın uvañnun, aasrıñ tupıgıgaat uqañıñ.

⁷ Pakma ilıtçhuğıgaat sıvıpayaaq qaisan uvañnun agğıqsılha ilıpnıñ.

⁸ Qaitçhıtka uqalıgıñ kaisaqñık uvañnun. İñıjısa akuqtıuğıgu, ilıtçhuğıgaat ilımun agğıqsıuanañıga ilıpnıñ ukpıgıplıgu ilıpnun tuyıgıgıga.

⁹ Agaayyutıtıgıtka tamatkua. Pakma agaayyutıtıgıtıtkı nunam iñıñıñ, aglaan agaayyutıtıtkı tamatkua qaisatın uvañnun, takku ilıñıch pıgıtıgıtın.

¹⁰ İlıuqaan uvañ pıga pıgıpmıgıñ suli ilıuqaan ilvıch pıñ uvañaptıuq pıgıgıga, aasrıñ kamañalıga qıñıgıñıaqtıuq tamatkunuuna.

¹¹ Pakma utlatıñıaqtıuñ ilıpnun nunamı inğıgıluña, aglaan tamatkua inıñıaqtıt nunamı. İpğıtçhuag Aapaan! Qaunagıyummıgıtın annautrığlıgıch sıñıgıkkıağun atıgıkkıapıch qaisagıkkıapıch uvañnun, ilıñıllı atautçhıñıñıayımuut atrılgıu uvaguk atasrıuñıqıpkı.

¹² Uvaña nayıutıñnamnı nunamı ilıñıtıñı qaunagıgıkkatka annautrıuğlıgıch sıñıjıağun atıgıkkıapıch, ilvıch atçıutıtıgıkkıapıch. Qaunagıtka aasrı atasrıquñıñıñ tammanğıtçhuq, aglaan taimña iñuk tammaqıtsıraurıuq, Agaayyutım uqañha immiutaıplıni.

¹³ Pakma utlautıyasrıruña ilıpnun. Taatñailıplıgu uqaqtıuñ inıñamnı nunamı, ilıñıch pıqaqıplıgıch quvıanağıkkıamnik inıñıağılgıu.

¹⁴ Qaitçırıuñ uqalıgıñık ilıñıtñun, aasrıñ nunam iñıñıñ uumıgıgaıch, takku pıqatıgıñıgıgıch nunam iñıñıñ atrıplıgu uvañ pıqatauñıgıgıga nunam iñıñıñun.

¹⁵ Uvaŋa injiqsrungitchikpiñ piiqulugich marrumakŋa nunamiñ, aglaan injigikpiñ qaunag-itquplugich piñiñnaiglugich tuungagmiñ.

¹⁶ Uvaŋa piqataungitmatun nunam iñuiñun ilinjittuuq piqataungitchut nunam iñuiñi.

¹⁷ Iumutuullapkun ipiqiqsimaakkich ilipnun. Uqahñiñ ilumutuuruq.

¹⁸ Tuyugigitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun.

¹⁹ Ilinjich piqutigiplugich ipiqiqsimaqtuŋa ilipnun, ilinjittuuq ipiqiqsimaquplugich ilipnun ilumutuulikun.

Jesus Injqsruutiñha Ukpigtuañjuruapayaanik

²⁰ “Agaayutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiqsrruaksrat uvamnik ilinjisa uqahhatigun.

²¹ Agaayutigitka iluqağmiñ atautchisun itquplugich. Aapañ! Atautchisuttuq illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun suli uvaŋa ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrumuunali nunam iñuiñ ukpigiagutiyumigaat ilvich tuyuqağhiñ uvañnik.

²² Uvaŋa qaitchigitka atrinjanik kamanahiqpich qaisaqpich uvañnun, piqutigiplugu ilinjich atautchiññauksrañat atrilugu uvaguk atausriuhqpuq.

²³ Uvaŋa illuŋa ilinjitiñi suli ilvich uvañni, taavrumuuna ilinjich atausriñjuğumuut. Nunamli iñuiñ kanjisiyumigaat ilipnun tuyugitiga suli ilvich piqpakstriñhiñ ilinjitiñik piqpakstripmatun uvañnik.

²⁴ Aapañ, tamatkua qaisatin uvañnun iqatigisrukkitka sumiitçhuma ilinjitiñun qñiqquplugu kamanaun pigipkakkan uvañnun takku ilvich piqpagipluŋa nuna iñiqtaunñaiñjaan.

²⁵ Nalaunñaruq Aapañ! Nunam iñuiñ nalugaatin, aglaan uvaŋa ilisimagikpiñ suli ukua maliguagt ititçhugigaat tuyugitilaaga ilipnun.

²⁶ Iitçhugipkağikpiñ ilinjitiñun, suli iitçhugipkapsaagñağikpiñ. Tarrali piqpakstriñiq piqpakutigikkan uvañnun uvañalu nayutiyumuut ilinjitiñi.”

18

Jesus-ñum Tigurautha

¹ Jesus agaayuanikami taavrumani, aullağniqsuq maliguagtiniļu ikaaqlugu kuuguuraq taiñaqtuq Kidron-mik. Taakmanianani inniqsuq nautchiivik. Jesus maliguagtiniļu isiqniqsut taavrumuŋa. ² Judas-ñumaasrii, aatchuutigitniqtuam ilaanik, ilisimanigaa suniitilaana. Uvatakku Jesus-ñum tarunautisruuniğai akulaiqługu maliguagtini tarani.

³ Taatnaqhuni Judas utlaintiqsuq nautchiivimun piqasriqhuni anuyyiuqtinik suli agaayuyvikpaum qaunaksraiñik, tuyuuplutinj qaukñititiñi agaayuliqsiniñ suli Pharisee-ñuruaniñ, saagaqhutinj satkunik suli nanniñik.

⁴ Jesus-ñum kanjisiqmaplugu suapayaq atuumaniaqtuq injimiñun paağniğai nipliutiplugich, “Kiña pakikpisiun?”

⁵ Taapkuua kiuniğaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaŋa taimñauruŋa.” Judas-ñum, aatchuutigitniqtuam ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat.

⁶ Jesus-ñum nipliutipmatinj, “Uvaŋa taimñauruŋa,” tamatkua kiñumuktuqhutinj ulğusraagniqsut nunamun.

⁷ Jesus-ñum apiqsruqtinñigai, “Kiña pakikpisiun?” Kiuniğaat, “Jesus Nazareth-miu.”

⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Iłipsi pakakkupsitña, maliguagtika aullaqtitçhigik!”

⁹ Taatna nipliutiniğai Jesus-ñum tanjisaqlugu nipliutigimaanikkani itnaiłiplugu, “Aapañ, atausriqunniñiñ tamangitçhuq qaisaqniñ uvañnun.”

¹⁰ Simon Peter-guq savikpaqaghuni, aasriñ amuliqamiun anaupluni ilaan siutaiqsigniğaa taliqplanik tamarrumiŋa qaukiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuq Malchus-mik.

¹¹ Jesus-ñum nipliutigaa Peter, “Tugvağunj satkugikkan puñjanun. Isrumavich akuqtuñianğitiñasrugalugu uvamun nağliksaagutiqpak Aapama sivunniagikkana uvamun? Uvaŋa nağliksaagłuŋa tuquruksauruŋa. Imiqtakstrağigiga taamna imañ qallutim Aapama qaisañ uvamun?”

Annas-ñum Apiqsruqtuñha Jesus-mik

¹² Anuyyiuqtit piqasriqhutinj qaukiğmiknik suli Jew-ñuruat qaunaksrinjisa tiguniğaat Jesus qiliqsruqlugu,

¹³ aasriñ sivulliuplugu Annas-muutiuplugu ataniğmun, taataruanjanun Caiaphas-ñum. Caiaphas-guq qauqñupluni agaayuliqsauñiqsuq tamarrumani ukiumi, niñuagiplugu taavruma Annas-ñum atañğun.

¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriñiqsuq qaukñititiñik Jew-ñuruat iħuatlukisiñiñiplugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqsriğuni iluqaititiñi iñuñnik.

Peter-m Piilaaqatha Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun maliniñaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukiata agaayuliqsit, isigñiqsuq igluqpañanun qaukiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus.

¹⁶ Peter-li qichağniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukiata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutinigaa Peter tatqamuña uqatigianikamiun nivi-aqsiağruk taluqiri.

¹⁷ Taavruma taluqirim niviaqsiagruum nipliutiniğaa Peter, “Uvva, ilagivatin maliguaqtañiñ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Ilagingitchaatña.”

¹⁸ Alappaañupluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichağniqsut avataani auksiqhutin inmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqspimiñiqsuq inmiñik.

Qaukiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

¹⁹ Qaukiata agaayuliqsit apiqsruqtuğniğaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun.

²⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Uqağaqtuña sagvipluña kisupayaamun. Ilisautrisruuruña Jew-ñuruat katraqvinjitiñ suli agaayuvikpañatni. Nipiqangitchuña qanutchiñik iriğaqtuğluña.

²¹ Suvaatami apiqsruqtapisiñta uvaña. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiħat uvañnun. Ilinjisa ilisimagaat qanuq uqaliğaa.”

²² Taatnaqman Jesus ilaņataguq qaunaksrit patiktiqlugu nipliutigaa, “Qanuqhutin it-naiplugu kiuluqpiun qaukiat agaayuliqsit?”

²³ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña nipliğuma qanutchimik nalaunñaigluq uqautigiuñ iluqaitiñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunñaruamik pakma nipliğniğuma, suvaata patikiña?”

²⁴ Annas-ñum tuyuginigaa Jesus qliqsruutraq Caiaphas-mun qaukiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piilaaqapsaħa Jesus-mik

²⁵ Peter-guuq auksiguğaağniqsuq ikniğmun aasriiñ iñuich apiqsruğniğaat, “Taavruma iñuum ilagingitpatin maliguaqtañiñ?” Peter-m piilaağutiniğai, “Ilagingitchaatña ilaan maliguaqtañiñ.”

²⁶ Ilaņataguq qaukiñun agaayuliqsim savaktaiñ, ilaginikkañan taivruma siutaisikkañan Peter-m, nipliutiniğaa, “Qiniñgitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchiiviniñmi?”

²⁷ Peter piilaağiniñiqsuq, “Ilagingitchaatña.” Taatnaqmiuğlu taimña aqargiqpak qalğutağniqsuq.

Pilate-ñum Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

²⁸ Taapku aullautiniğaat Jesus Caiaphas-ñum tupqaniñ kavanam Pilate-ñum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ñuruat isiqataungiñniqsut tatqamuña aqliqsralikun salumaigumanğitlutin inmiknik. Piqutigiplugu niğiqataulikraqtin itquplugu niğiqpagvikaami taggisiqagtuq Apqusraaqtitauğimik.

²⁹ Taatnaqhuni Pilate anipluni uqaqatigityaqtuağniğai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqaqpisiun qamna iñuk?”

³⁰ Taapku kiuniğaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaqlukkatağuni piñgitpan.”

³¹ Pilate-ñum nipliutiniğai, “Tigusriuñ ilipsitniñ atanniqsuğluq tuvrağlugich maligutaksrasri.” Jew-ñuruat kiuniğaat, “Rome-mağmiut tuqqtchipkaiyumiñaitchaatigut iñunmik maligutaksrirtiptigun.”

³² Taamnaguuq atuummiñiqsuq immiutaupluni Jesus uqautigimakkananun qanuq ililugu tuqcutauliksrağmigun.

³³ Pilate isigñiqsuq kiñumun inimiñun aasriiñ tuqluqlugu Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Uvva umialgivatın Jew-ñuruat?”

³⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Taamna apiqsruutigiviuñ ilipniħhiñaq naaga atlat uqautivatın uvapkun?”

³⁵ Pilate nipliqsuq, “Jew-ñunasugiviña? Jew-ñuqativich suli qaukiñjisa agaayuliqsit qaisağigaatin uvañnun. Suruami pivatin?”

³⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña umialgunğitchuña marrumani nunami. Umialguguma atriğluq umialik marrumani nunami, maliguaqtitka anuyakkayaqtut tigutqunğılluña Jew-ñuruannun. Aglaan aņalatchiğga maakñaqtaunğıpiaqtuq.”

³⁷ Pilate-ñum apiqsruğiniğaa, “Iłviñmi umialguvich?” Jesus-ñum kiugaa, “Tarra, nipliutigiğni umialgunipluña. Uvaña aniruañuruña suli nunamuktuanuruña piqsruqtuğluña uğaiksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuulikun naalagağigaña.”

³⁸ Pilate-ñum apiqsruğaa, “Suami una ilumutuuhig?”

Jesus Tuquruksrağuaat

Pilate-ŋum kiñumun anilgitłuni Jew-ŋuruanun nipliutiniġai, “Uvaŋa paqitchilġuiñiqsuŋa sumik tuqurrutiksraŋanik.

³⁹ Aglaan tuvraqługu atuumiragikkaqsi piñhiñaagutigiga patchisaigihksraġa isiqtamik ilipsitñun uumani niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitauligmik. Ilipsi uvaŋnun patchisaigsitquvisiun umialgat Jew-ŋuruat ilipsitñun?”

⁴⁰ Taapkua kiugaaat nipitusriłlapiqhutin, “Taamnaunġitchuaq, pisutlukkiput Barabbas.” Taamna tiglinjaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ŋum Jesus tigupkaługu ipiġaqtuqsipkaġniġaa.

²⁻³ Aŋuyyiuqtit niaquusrigñiġaat kakitlaġnanik suli atnuġaaługu umialiktamik ukiłhaaġiksaamik aasrii nipliatiaqsipługu, “Iñuuqpakkumuutin umialgat Jew-ŋuruat.” Suli tikiñniġaat patitkiqataaqsipługuasrii.

⁴ Pilate-ŋum anitqikhuni nipliutiniġai iñuich, “Pakma ilaa annisigisigiga ilipsitñun, iłitchuġitqulugu uvaŋa sumik paqitchiñiġhagun atanniusriaksraŋanik pigiililugu.”

⁵ Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitlaġnanik suli umialiktamik atnuġaalik. Pilate nipliutiniġai iñuich, “Uvva, qñiqsiun iñuk!”

⁶ Qaukñich agaayuliqsit suli qaunaksrit qñiqamitruŋ iġiallaksagñiqsut, “Kikiaktuutisriun sannigutamun, kikiaktuutisriun sannigutamun!” Pilate-ŋum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannigutamun. Paqitchiñiġichuŋa agvisiksraŋanik atanniusriaqaħiksraŋan taatna.”

⁷ Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Maligutaksraqtugut uqaliqaqtuamik ilaa tuquruksraupługu takku nipiqaqtuq iġniġinipluni Agaayyutmun.”

⁸ Pilate-ŋum tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasrulilłapiqhuni itqutipkaġniġaa Jesus.

⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuŋa uqaqsittaagviñmun nipliutiniġaa Jesus, “Nakiñ aggiqsuami?” Aglaan Jesus kiunġiñiġaa.

¹⁰ Pilate-ŋum nipliutigiñiġaa, “Iłvich uqautisrunġitpiña? Itqagiuŋ uvaŋa aŋalatchirutiqałiġa patchisaıñhiñauplutin suli kikiaktuutipkaħhiñauplutin sannigutamun.”

¹¹ Jesus-ŋum kiugaa, “Pigigiñ aŋalatchiġiq uvapkun kisanik qaisaulhagun ilipnun Agaayyutkun. Taatnaqħuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaqtuq kamanatluktuamik ilipniñ.”

¹² Pilate-ŋum tusraa'amiuŋ taamna ilaan annautisrulilłapiatlukkaluaġniġaa patchisaigługu. Aglaan Jew-ŋuruat iġialaplutin kiumanigaaat, “Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñaitchaatin. Kiñapayaq iñmiñik ataniġuqtaqtuaq Caesar-m akilłiġiġaa umialguruam Rome-mi.”

¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniġaa Jesus aasrii aquvitłuni atangun inaanun, taggisilimun “Iyaġaŋmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.”

¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnałhum niġiqpagvikaamun taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauligmik, Pilate nipliutiniġai Jew-ŋuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!”

¹⁵ Tamatkua iñuich iġialaplutin kiuniġaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ŋum apiqsruġniġai, “Uvaŋnun kikiaktuutipkaġtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukñich agaayuliqsit kiuniġaat, “Uvagut qaukiġmik umialiqagtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqangitchugut.”

¹⁶ Tarra Pilate-ŋum qaiñniġaa Jesus ilinjitñun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich aŋalataqsiñiġaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktuutiviksraġmiñik, tikiutiplugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunġanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.”

¹⁸ Taapkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutiniġaat Jesus sannigutamun, piqasriġługu malġunnik atlanik iñiñun kikiaktuutiplugik sannigutanun avataanun, Jesus qitiġiłiutiplugu.

¹⁹ Pilate-ŋum aglañniġaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit ilipługu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ŋuruat.”

²⁰ Iñugiaktuat Jew-ŋuruat agliqiniġaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia unasriñiġitłuni nunaaqñimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapłuni piñasruinutlugu uqautchisiġun Hebrew-tigullu Latin-tigullu suli Greek-tigun.

²¹ Jew-ŋuplutin qaukñisa agaayuliqsit itnaġniġaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ŋuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqagñilugu, uvaŋa umialigigaatna Jew-ŋuruat.’”

²² Pilate-ŋum kiuniġai, “Qanuq ilipługu uvaŋa aglakkaġa taatna aglaksimagisiruq.”

²³ Anjuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruj Jesus sannigutamun, tiguniqaiç atnugaanji a-taagaqsiplugich sisamainutlugich, atausriuttaagutin piqatlasriplutin, aasriin atnugaana kiluilaaq ukilhaaq aulailaq qaligurrjanumaniqsuq.

²⁴ Anjuyyiuqtit uqaagsiñiqsut avatmun, "Aliktusruñaqnagu una, nalautchaagautigilakput ilitçuqisaglugu kimun piginiaqtilaana." Taatnaqamitruj immiññaat uqaliq uqautigi-maruaq itna,

"Ilinjisa autaaqaiç atnugaatka inmiknun,
suli nalautchaagautigiplugu atnugaaga."

Psalm 22:18

Anjuyyiuqtit piññaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichagñiqsut killinani kikiaktuutrivium Jesus aakanalu, suli aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, suli Mary Magdalene.

²⁶ Jesus-ñum qiniqamiun aakani suli maliguaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliu-tiniqaa aakani, "Aakaan, tarra igniñiñ!"

²⁷ Suli nipliutiylugu taamna maliguaqti, "Tarra ilvich aakan!" Tarakñaniñaglaan taavruma maliguaqtim inmarñiñaa kiñuniñmifun.

Jesus-ñum Tuqulha

²⁸ Jesus-ñum ilisimaniqaa, sum iluqani immikkauha, suli agliqsimaruaq uqaliq immianik-titçhaqhugu nipliñniqsuq, "Imiguktuña."

²⁹ Piñaluguuq tamaani inniqsuq imalik siigñaqluktuamik misruqqumik. Tarra iliniññaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiin akiqqumik israuttusriqlugu takpichuna israaguטיפלugu qaqluuknun.

³⁰ Jesus akuqtuqamiun misruquq nipliñniqsuq, "Tarra naattuuq." Aasriin sikitlugu niaquni anigniñniqsuq.

Jesus Kapigaat Sanniqaagun

³¹ Tarra Jew-ñuruat inigniññaat Pilate, niugaaqtaqulugich tuqunaqiaqplugich taapkua anutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillugich sannigutanjitiñ. Taatnaqunniqsut takku tik-iumapluni tallimmiuq akunniqsaami ilinisa nivinjatqungitlugich timit sannigutanjitiñ minguiqsiaqviuum uvluani, takku tikiumaniaqhuni nuimaniqsraq minguiqsiaq atlaniñ minguiqsiaqñiñ.

³² Anjuyyiuqtit taruñaqamin niugaaqtaqñiñaiç taapkuak avataani Jesus-ñum tuqqutauqatauruak Jesus-kun.

³³ Aglaan tikitmatruj Jesus ilitçuqiniññaat tuquaniksimalha. Taatnaqhugu ilinisa niugaaq-tanginiññaat.

³⁴ Aglaan ilanata anjuyyiuqtit kapiniqaa panamiñik Jesus-ñum sannigaagun aasrii tarvauvaa auglu imiglu maqiplutik.

³⁵ Inuk taamna qiniqtuaq taavrumiña ilisimarrigniñaa ilipsipsuuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, suli ilisimaga uqauttutmi ilumutuulha.

³⁶ Taatnailiplugu iniqtauniqsuq aglausimaruaq uqahigmi immiqlugu, "Nalliatunniñ sauniqkkanin piyaqtakkauyumiñaitçut."

³⁷ Suli atla uqaliq itnaqsimaruaq, "Ilinjisa sukuqlugu qiniqisigaat ilaa kapukkaqtin."

Jesus-ñum Iluvikkauha

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ñmiu maliguaqtaupmiñiqsuq Jesus-mi nalu-nautçipluni takku iqsimmañmi Jew-ñuruaniq pipluni. Apiqsruqman Pilate-ñum pitquniqaa timi, Joseph-ñumaasrii aullautiplugu.

³⁹ Nicodemus, taimñaptuuq qiniqiaqtuq Jesus-mik unnuami, tuvaagatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaalinmik tipraqisautinik atlagiñik atiaqqtuanik myrrh-miglu aloe-miglu.

⁴⁰ Taapkuak inñuk piññaak Jesus-ñum timaa nimiqsruqlugu ukilhaamik piungiyaikkusriqsusimmaan, taatnatun Jew-ñuruat timimik savaaqagagilhat atriplugu.

⁴¹ Taavrumaniguuq nautçiivinmi Jesus-ñum tuqqutauviani inniqsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaijaaq.

⁴² Uvvaasriin pisigiplugu Jew-ñuruat paqnaviat, suli taavruma iluviksram qaniñhagun, inillanñaat Jesus taruña.

20

Iluviq Inuitçhuaq

¹ Uvlaatçaurami aullagñiisautani akunniqsaam tanuqagugaaqtitlugu, Mary Magdalene iluviqmunniqsuq aasrii qiniqlugu iyaqak. Piiqsimaniqsuq paananiñ iluvñun.

² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun suli atlamun maliguaqtimun, Jesus-nun piqqagikkaranun, aasrii uqautiplugik, "Iñuich aullautiniġaat Ataniq iluviġmiñ. Iñitchuġiñġitichikput napmun inillaktilaana."

³ Peter-lu atlatu taamna maliguaqti utlautiniqsuk iluviġmun.

⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqataan maliguaqtim uniññiġaa Peter tikilġaaqhunasrii iluviġmun.

⁵ Auġrukami qinñiġiġaa ukiġhaaġiksaaq nimiqsruutaa aglaan isinginñiġisq.

⁶ Kiñuagun tikitñami Simon Peter uiyuiñaqhuni isigñiġisq tatqamuña qinñiqhugich aasriiñ ukiġhaat nallaviani,

⁷ suli ukiġhaaq nimġutauruaq Jesus niaquanun inillaksimanġiññiġisq taapkununa ukiġhaanun aglaan imullaksimaniqsuq ilaagun.

⁸ Taimñali atla maliguaqti tikilġaaġaluaqtuaq iluviġmun isiqmiñiġisq, qinñiqhugu aasrii ukpiqsripluni.

⁹ Ilinġik kanġisianilguiññiġaaksuli aglausimaruq uqaliq itnaqsimaruq ilaa anġitqikkisiñiplugu tuquġiġmiñ.

¹⁰ Tarakña taapkuak maliguaqtik utiġniqsuk anġilaahutik.

Jesus-ġum Sagviġha Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li siġataani itluni iluvġum qianiġsuq. Qiallaġmi auġruaġniqsuq qinñiqhukhuni iluviġmun.

¹² Aasrii qinñiqtuq malġunġik israġullanġnik atnuġaallanġnik qatiqtaanik aquppiruak Jesus-nun timaan irviani, ilaqataa niaquan tunjaani aasriiñ ilaqataa isigaiñ tunjaatni.

¹³ Taapkuak nipliutiniġaak, "Marii, suvaata qivavich?" Kiuniġik, "Iñuich aullautiniġaat Ataniġa, aasriiñ nalugiga ilinġitñun napmun inillaktilaana."

¹⁴ Taatnaqqaahuni kinġiaqhunasrii qinñiġiġaa Jesus qichaqtuaqtuaq, aglaan ilitchuġiññiġaa Jesus-ġutilaana.

¹⁵ Jesus-ġum apiqsruġniġaa Mary, "Suvaata qivavich? Kiña pakikpiun?" Aġnam nautchialiqinasugiplugu nipliutiniġaa, "Iñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillañña napmun inillaktilaana; uvanali aiyumigiga."

¹⁶ Tarra Jesus tuqġuġaa atqanik, "Marii!" Aġnaq kinġiaqhuni uqagñiġisq ilaanun, "Rabboni!" (itnautauruaq Hebrew-t uqausriñisigun, Iļisautrii!)

¹⁷ Jesus-ġum nipliutitqinñiġaa, "Aksinñiaqnaña takku aullanġitchuñasuli pakmuña Aapamun. Aglaan aullaġutin aniaqatimnun kiligiakkich pakmuñaġniġniġun ilaanun Aapamun Aapagikkapsitñunlu, uvaña Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun."

¹⁸ Mary Magdalene uqautityaġniġai maliguaqtit qinñiġniplugu Ataniq suli tamatkunija uqautinipluni.

Jesus-ġum Sagviġha Maliguaqtimiñun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaġniisautaani akunniġsaam, maliguaqtit katimmiñiġisut atautchimi kiluusautiplutin nuyuaqhutin Jew-ġuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ġum tikitġugich akunanġiġiġai nipliutiplugich, "Qinñiññaq ilipsitñun!"

²⁰ Taatnaqqaahuni qinñiqtinñiġai ikiñiġmiñik arganmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchaġniqsut qinñiqamitruñ Ataniq.

²¹ Jesus-ġum nipliutitqinñiġai, "Qinñiññaq illi ilipsitñun! Atriplugu Aapam tuyuqalħa uvamnġik, taatnatuntuuq tuyuġiġipsi."

²² Taatnaqamigich aniqsaagvigiñiġai taapku maliguaqtini nipliutiplugich, "Akuqtuqsiun Ippitchuq Irrusriq.

²³ Iłipsi natqiusrimaagupsigik iñuich killuqsautinġich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaanġitchuġisigik killuqsautinġich natqikkaunġitchuť."

Jesus Sagviġha Thomas-mun

²⁴ Iļanġarguuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malġimik, tarani inġinñiġisq Jesus tikitman.

²⁵ Atlat maliguaqtit uqautiniġaat, "Qinñiġikput Ataniq!" Thomas nipliutiniġai, "Qinñiġisugaupkich ikiñiñi kikiagiġich argaiñi suli ililugich argatka ikiñinjanun saniġaani ukpiqsriyumiñaitchuña."

²⁶ Akunniġsaanġanikhutin kiñuvatigun maliguaqtit katimalġiññiġisut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umkutuitiqagñiġisut, aglaan Jesus akunanġanilġiññiġai nipliġhuni, "Qinñiññaq ilipsitñun!"

²⁷ Ilaan nipliutiniġaa Thomas, "Israutilugich argaktin uvuña, qinñikkich argatka, israaġutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunġiġutin ukpiqsriiñ!"

²⁸ Thomas kiuniġaa, "Ivich ataniġiġikpiñ suli Agaayyutigiġikpiñ!"

²⁹ Jesus-ŋum nipliutigaa, “Ukpiliqppich qiiñianikapŋa kisiaanik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriruat qiiñigaluqaŋaŋa.”

Qanuq Pitquriihat Ukua Makpiġaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtaqaġniqsuq iñugiaktuanik atlanik quvinaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuġaatni, aglaksimalutin iñgitchuanik ukunani makpiġaani.

³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsrirtquplusri Jesus Christ-ŋutilaanjanik Iġniŋa Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsrilipsigun ilaanik.

21

Jesus-ŋum Sagviġha Tallimat Malġuŋnun Maliguaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaaġniqsuq inmiñik maliguaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnallipluġu,

² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malġimik, Nathanael-lu Cana-ġmiu Galilee-mi, iġñaglu Zebedee-m suli malġuk atlak maliguaqtik, iluqatin atautchimiinniqsut.

³ Simon Peter nipliġniqsuq ilamiñun “Qalliġniaqtuŋa.” Taatnaqman taapkua atlat niplu-tipmiñiġaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatin ikiniqsut umiamun, aglaan unnuqaqtutilaanjani sumikunniñ qalunġiñiqsut.

⁴ Siqiiñgum mayuuraalhani Jesus qichaġniqsuq imġum siñaani aglaan maliguaqtañ ilitchuġinġiñiġaat Jesus-ŋutilaanja.

⁵ Ilaan niplutiniġai, “Iliġaat, qaluutiqaqpsi?” Iliŋisa kiuniġaat, “Naami.”

⁶ Ilaan nipliutiliġiñiġai, “Sinjitchiuŋ kuvraqsi taliqpijan tuŋaanjanun umiapsi, ilipsiġi qalukkumuusri.” Maliguaqtit sinjinniġaat kuvraqtin aasriñ payyaksagniġaat nuqitchaqamitruŋ umiam iluanun takku qaluuvagitluni. ⁷ Maliguaqtim Jesus-ŋum piqpagikkaŋan niplutiniġaa Peter, “Piñña Ataniginiġikput.” Simon Peter-m tusraa’amiuŋ takpiñña Atanġulha, ilaan atitqiksiqamiuŋ atnuġaani mattaummitchani misinġiñiqsuq taġiumun.

⁸ Taapkua ilai maliguaqtit kilvaġniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluŋnik ilinġi ŋasriuraqhutin siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpaktaaqhuni urrakstrayunjalikutun.

⁹ Ilinġi tulakamiŋ, qiiñiqut ikniapiamik qaluŋnik uutalinġimik suli qiiñiqhutin qaqqunik.

¹⁰ Jesus-ŋum niplutiniġai, “Uvuŋautrisitchi ilaŋitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.”

¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kalinġiġaa kuvraq siñaanun imalik qalukpaŋnik, tallimakipiaq malġukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktilaalinġik; naagatarra iñugiakkaluqhutin kuvraŋat alinġiñiqsuq.

¹² Jesus-ŋum niplutigai, “Uvuŋaġusri niġisitchi.” Nalliataunniñ maliguaqtit apiqs-ruġumangiiñiġaa, “Kisuvich?” Iliŋisa ilitchuġiniġaat Atanġutilaanjanik.

¹³ Jesus-ŋum qallilaqaqhuni tigu’amiuŋ qaqqiaq autaagniġaa ilinjitñun. Taatnatunsuli piñiġaa qaluk.

¹⁴ Taavrumani piñatchiġiñiġai Jesus-ŋum qiiñiqtitahi inmiñik maliguaqtinun anjitqiqaaqhuni tuquġimiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinġi niġianikmata Jesus-ŋum niplutigaa Simon Peter, “Simon! Iġniŋa John! Piqpag-itlukpiña ukunakŋa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iiisimagiñ uvaŋnun piqpagiñiñ.” Jesus-ŋum niplutigaa, “Niġipkakkich ipnayaatka.”

¹⁶ Tugliqiluguu Jesus nipliutiliġiñiġaa, “Simon! Iġniŋa John! Piqpagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iiisimagiñ uvaŋnun piqpagiñiñ.” Jesus-ŋum nipliutiliġitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.”

¹⁷ Piñatchiqiġuk Jesus-ŋum nipliutiliġitchaa “Simon, Iġniŋa John, piqpagiviña?” Peter aliatchaŋniqsuq Jesus-ŋum apiqsruqmani piñasruni atiruamik, “Piqpagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Iiisimagiñ suapayaq. Iiisimagiñ uvaŋnun piqpagiñiñ.” Jesus-ŋum kiugaa, “Niġipkakkich ipnaitka.”

¹⁸ Iumuturuamik nipliutigikiñ, nutau’avich tapsiaġiksiplutin igliġaqtutin napmupayaagukavich. Aglaan utuqqaġuġuvich atlam iñuum qiiñiġaatain israaqtillutin aullautlulin aullaġvigisrunġisaqun.

¹⁹ Taatnaqamiuŋ Jesus-ŋum uqautiginiġaa qanutchikun tuquġikun Peter-mun kamaaqtinnaqtilaanja Agaayyun. Taatnaqqaqġuġu niplutiniġaa, “Maliguanja!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtulu

²⁰ Peter-m kiniaqhuni qiiñiġaa maliguaqti Jesus-ŋum piqpagikkana maliktuq. Taimñaunniqsuq ikusiksimaqtuq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamiŋ suli apiqsruqtuq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniŋiaqpatin?”

²¹ Peter-m qiiñiqamiuŋ taamna apiqsruġniġaa Jesus, “Ataniiq! Qanuġniaqpaliuna?”

²² Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa iŋuupkaġukkupku aggitqinŋiaĤammunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinŋa!”

²³ Taamna uqattutaa siaminniqsuq akunġatnun aniqatigiinun taamna maliguaqti tuquyumiŋaiŋiŋiplugu. Jesus taatnanġiŋiŋiqsuq tuquyumiŋaiŋiŋiplugu, aglaan itnaĤiŋaqhuni, “Iŋuupkaġukkupku aggitqinŋiaĤammunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniŋa, sulipsuuq aglaktuaq tamatkuniŋa, aasrii nalunġitchikput quliaqtuaġikkanjan ilumutuulĤa.

Uqaliqsaaġun

²⁵ Iŋugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iŋiqtatigkanja. Iluqatin aglaksimalutin ataus-riukattaaglugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigummianilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suragáahat Uqqiraqtit

¹ Aglaktunja uuminja Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpigaani aglaktunja suragalipayaanjiñik Jesus aullağniñhaniñaglaan savaaqaligmiñik

² taivrurunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuanu Jesus aullağaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruk-srauplugich.

³ Jesus tuqquqtitqaaghuni piqatigirağigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuğnağumiñaiqługu anjitiqłha malğukipiat uvlut akunğatni, sulı Jesus-ñum uqautiplugich anjaayuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qılajmun

⁴ İlaatniguuq Jesus-ñum piqatigilğitñamigich tiliñğai itna, “Uniññaqnağun Jerusalem aglaan utaqquyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkana qaitkisiniplugu, uqautigikkağa ilipsitñun.

⁵ Taimñaaguq John paptaagutiqaqtuaq iñunun imiğmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.”

⁶ Taapkua uqqiraqtauruksrat katilğitñamin piqatigiplugu Jesus apiqsruğniğaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqinñiappiun anjaayuqaun Israel-aagmiunun [umialiqağumiñaglugich taimanisun]?”

⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Aapaa kisimi sivunniğisigaa qakugun atuumaliksraña. İlaan ilisimapkağumiñaitkaa tamanna ilipsitñun.

⁸ Akuqtuigisirusi sanjımiik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimarağaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaanılu Judea-mi sulı Samaria-mi unniñ nunaaqqipayaaniñi nunam.”

⁹ Taatnaamikigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmunja ilinjitñun qiniqtitluni aasii ilinjisa qiniqlaiqsıniğaat nuviyam puuqtimaun.

¹⁰ Aullaqtıqman qiniğugaaqtitlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malğuk iññuk atnuğallak qatıqtaanik qıkaqasıitliğniqsuk ilinjitñun,

¹¹ nipliçhutik, “Galilee-ğmiut, suvaata qıkaqhusi qiniqniapisi qılajmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitniñ tatpakmunja aggitqıkkıñhitçuq taatnatun ilipsi qiniqmatun aullaq-man tatpakmunja.”

Matthias-ñum İnanığaa Judas

¹² Malığuaqtit tavrakña utıniqsut Jerusalem-mun iñgiuramiñ taiguutiqaqtuamiñ Olives-mik unjasikpaguni ingiñniqsuamiñ nunaaqqimiñ.

¹³ Tavrıña tıktıñamin Jerusalem-mun, ilinjich mayuğniqsut inimum taivrurunja irvigıkkagmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James iğniğikkana Alphaeus, Simon-lu Zealot-ñuruuq, sulı Judas iğniğikkana James-ñum.

¹⁴ İluqağmın katiniqsut akulaiqługu inıqsruğviksrağmiknun piqasiçhutın ağanik sulı Mary-mik aakagıkkanañik Jesus nukatchianjıñıglu.

¹⁵ İkituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimanıqsut, tallimakıpiaq iñuiññamik iñugiaktıgiyurınaçhutın. Peter-m makitluni nipliutinığai,

¹⁶ “Anıqatıumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnığaa David makpıgaaniñi Agaayyutim. Uqağiniğaa Judas-kun sivuanı atuumagaluaqtıtnağun ilaan savaaqaliksraña, taamna Judas sıvullıruuq tıgurıruksranik Jesus-mik.

¹⁷ Judas ilağaluaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ñum piksraqtaagıkkana savaqatıqtıplugu uvaptikni.

¹⁸ Judas-ñum aatchuutıgianıkamıun Jesus akiññaktaaqniqsuq manıññik. Taavrumınjaasıñ taqqsıniqsuq nunaviñiğmik ilaan ilıvıgıkkagmiñik. Tavrani katakami iluqanı ilıva qaağniqsuq.

¹⁹ İluqağmın iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaanığaat, aasii inmın uqağmıkkun taıguusıniğaat Judas-ñum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqıvia).

²⁰ Agaayyutim makpıgaanani aglausımaruuq Psalms-ni itna,

‘İlaan tupqa iñuiğumaıuq iñnitqıkkumiñaiğumi.’

Psalms 69:25

Aglausımaruuqsulı,

‘Atlamik iñunmik inanjıqsıqağumaıuq savaaña.’

Psalms 109:8

21-22 Taatnaçługu iñuk inanjıturıksraurıq Judas-ñum savaanun. Taamna iñuk ittuksraurıq aullağniımaruuq uvaptikni aasıısulı ilisımarautlasıruuq anjitiqłhagun Atannapta Jesus.

Ilaa piqatigisimakkaqput John-ñum quliaqtuaqipmauñ paptaaktitchiñisuli nayuqtigisi-makkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauñ Jesus pakmunja qılanmun.”

²³ Ilinjich nalunaigñiqsut malğunñik iññunñik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu.

²⁴ Aasii agaayyuniqsut itnaqhutin, “Ataniq! Ilvich ilisimarañuruatin uummatinjitñik iñupayaat, taatnağlugu tikkuagutillañniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich.

²⁵ Taamna uqqiraqti inañtiyumuñuq Judas-mun atakkii unisağigaatigut aullaqhuni piksraq-taağmiñun.”

²⁶ Taatnaqqaaghutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraq-taayuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuaq

¹ Uvlugğuuq taiguutilik Pentecost tikiuapman iluqatin ukpiqsriruat katimalgñiqsut.

² Taimmaiñaq ilinjisa tusaagaqsilğniğaat siğruktuaq pakmakña liilaa anuqlıqpaqtimatun. Taamna siğruktuaq tusağnaqsiñiqsuq iluqaani inimi.

³ Ilinjich qññaqsiñiqsut ikniğmik liilaa qñññaliñnik uqqatun siamitlutin iñupayaanun.

⁴ Ipqitchuam Irrusim anjalatkaqsiñigai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaqsiñiqsut atlaqaagñiñik uqqiqhutin, taatna kanjisiñiaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin.

⁵ Tavraniquuq Jerusalem-mi Jew-ñuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaañiñiñ nunam taluqs-riruat Agaayyutimik.

⁶ Tusaakamitruñ siğruktuaq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluqatin qanuğviğñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñiaqsiplutin sumiugñisigun uqqatigun.

⁷ Quviğutchallapiaqhutin uqaqsiñiqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik?

⁸ Naagaunniñ kanjisiñianigivut uqaqmata uqaasilıaaptigun iñuquñiaħaptigun.

⁹ Uvaguñ Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut,

¹⁰ Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvaguñ iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ,

¹¹ suli Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Anñjaruaguñ Jew-ñuupluta aasiñ mumiksuaquñ Jew-ğusimaaqhuta—iluqapta tusaagivut kanjisipluğilı tamatkua uqaqmata kamanagtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.” ¹² Quviğutchallapiaqamin kanjisiñiaqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanutaauva una?”

¹³ Iñuilliasiiñ ilanjich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaqsiñiqsut, “Ukua imil-illapiaqsimaqlutin piñiqsut.”

Peter-m Uqautriħa Iñunñik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsiqmata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtigatmiñik kiutyaqługich. Nip-itusipluni nipliutiniğai, “Jew-ñuqatipta suli iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi, naalağniñlaksitñal Nalupqinağlugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaañanik.

¹⁵ Ukua imiliqsauññitçhut isumaħapsisun atakkii uvlaañusugaaqtuqsuli.

¹⁶ Taamna atuumaruaq Joel-ñum sivuniksriqirim uqautigikkaña itna,

¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaiñlugu itkisiruaq aqulligñi uvluni, Uvaña siamitkisigiga Irrusiğikkağa iluqaitñun iñunñun,

Iğñasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsisirut, nutaagikkasi qññquuraaliğutin suli utuqqanaasi siññaqtuqtağutin;

¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka anjutitlu ağnatlu Irrusiğikkammik taipkunani uvluni aasii sivuniksriqiaqsiłutin.

¹⁹ Qññitkisigigitka quviqnaqtuat qılanmi suli atlayuağnaqtuat nunami, auglu ikniğlu suli itchialaruag,

²⁰ siqñiqunniñ tanuğaaqsiługu unnuatun unniñ tatqiq kaviqsaağlugu auktun sivuani kamanallapiaqhuni uvluan Atanguruam tikiuamiksraña.

²¹ Taipkunanasii kisuypayaq tuqluqpan Agaayyutmun ilaan anniqsuğisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalağnisitchi uqaħamnun! Jesus Nazareth-miñ anjaturuq Agaayyutim tilikkaña. Agaayyutim savaagipkağaa sanñiaqhutin atlayuağnaqhutinlu qññikkisutininik.

Qiiñigisi nalupqinaiqługu ilisimaplugich tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna ilisimapmigiaksipsuug Agaayyutmun tuyuğilha.

²³ Ilipsi anjalataksrirutigigiksi Jesus sumiunuruaanun tuqqutitlugu kikiaktutitpkaqlugu san-niğutamun. Aglaan Agaayyutim pisuhigmigunlu ilisimahiğmigunlu sivunniunjanikkaña taatna.

²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiuñ tuqułiğmiñ pituiqlugu iñuuhigmun. Jesus tuqqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiymumiñaitchuq iluviğmi tuqujaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ñum uqautiginigaa itna,

‘Uvaña qiiñigiga Atanguruuq sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni

aasiñ tunñalguruna ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaqlugu uummatiga quviasuqtuq, suli nipiqaqtuna quviasuğimik.

Tuqugisigaluanñagmaunniñ niğiuğagigiga nalupqinaiqługu,

²⁷ Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigaa iluviğmun,

naagaqaa timaa savaktivich piunğigniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutriruasii uvamnun apqutmik iñuuniagviksramnik,

aasii quviasukisiruna atakkii nayuutipluna ilipni.’

Psalms 16:8-11

²⁹ “Aniqatiut, uvaña uqautiraksragigipsi nalupqinaiqługu sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuqupman iluviğaat, aasiñ ilisimagaat iluvğa marrumuñaağlaan uvlumun.

³⁰ Ilaa sivuniksriqirauruq suli kaniqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani inñmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaña David-ñum kinjuvianij ilañat atanigüqtikisiñiplugu inñmisun.

³¹ David-ñum qiiñiquuraaginiğaa qanuq Agaayyutim anjkatqihiksraña anniqsuqti ak-iqsruutigikkana taamna Christ uqautigiplugu itnaqhuni, ‘Agaayyutim unijnitchaa ilaa iluviğmun suli timaa piunğijnitchuq.’

³² Taamna Jesus Agaayyutim anjqtiksikka iluviğmiñ, aasii uvagut ilisimaraurugut taavrumuuna.

³³ Agaayyutim ilaa taliqpinñmiñuktikka kamanaqsiplugu suli qaitchiplugu Ipqitchuamik Irrusiğmiñik Aapami akiqsruutigikkanañatun aasiñ Jesus-ñum qaitchiplugu uvaptiknun. Tamanna akuqtuğikput pakma, taatnamik qiiñiaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvap-tigun.

³⁴ David inñmi timituummagmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliğñiqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniğaa Ataniğa,

Aquvittin kamagiviksraupnun,

³⁵ aquppiñapni uumiksritin anjalataksrirutigigisigitka ilipnun.’

Psalms 110:1

³⁶ “Aasiñ Israel-aagmiupayaasii ilitchuğiraksragigiksi nalupqinaiqługu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa atanigüqługu suli anniqsuutauplugulu.”

³⁷ Taapkuva iñuich tusaakamitruñ Peter-m uqautigikkana ihuilliuğniqsut. Apiqsruğniğaat Peter-lu atlatlu uqçiraqtit, “Aniqatiut, Qanuğisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaagñigai, “Nunuuraliğusi mumigitchi killuqsautipsitñi. Suli ataus-riukattaagusi paptaaqtittitichi ukpiqsririğugusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqiu-tiyumagaasi killuqsautipsitñi, aasiñ ilaan aatchuğisigaasi Ipqitchuamik Irrusimik.

³⁹ Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkana tunaaqatquq ilipsitñun qitunğapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun uñasikuami, iñuich iluqaisa Atanguruam Agaayyutipta tuqluğai inñmiñun.”

⁴⁰ Peter uqatquq iñugiaktuanik atlanik uqahignik. Aasiñ ilaa naatchiqami itnaqlugich, “Annautillaksagñiğitichi ilipsitñik anasiñjuqsautmiñ tikiññiaqtuamiñ pigiitчуuanun iñuñnun tuqqutçhiruanun Jesus-mik.”

⁴¹ Iñugiaktuat ukpiqsriñiqsuq uqahignik suli paptaaqtitlutinj, iñuk 3,000-yuñnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriuanun tamarrumani uvlumi.

⁴² Ilinjich ilisaaqaaqsiiñiqsuq uqçiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqatigiikhutinj suli injirsruqatigiikhutinj.

Qanuq Ukpiaqtuanuruaat Piqatigiñhat

⁴³ Uqçiraqtit iñiqtaqagniqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniñ iñupayaat ikpigiagutiniğaat Agaayyutim savaaqalha uqçiraqtitigun.

⁴⁴ Iluqagmij ukpiqtuat atautçimiysuñiqsuq suli piqatçirrutiplutinj suurağmikkun avat-mun.

⁴⁵ Inuqsriuliqamij tunisiñiqsuq nunautmiknik suli suoramiknik, aasiñ autaaqlugich piññaktaatinj iluqaitñun inuqsriuqtuanun.

⁴⁶ Uvlutaugagipman ilinjich katrağniqsut agaayyuvikpañmun. Niğirağagniqsuq atautçimi kinjuniqmikni, aasiñ niğikamij quviasukhutinj pisuillapiqhutinju.

⁴⁷ Ilinjisa quyaragigaat Agaayyun, aasiin atlat iñuich nakuagigaich ukpiqsriruapayaat. Suli uvlugağipman Atangum ilaniktuuqtinnigai iñuñnik ukpiqtuanjuruanun tamatkunija anniqsukkağmiñik.

3

Peter-m Iħuaqspkaiħa Pisutlailaamik

¹ Ilaatinuuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, iñuich iniqsruğviat tikitmalhani.

² Agaayyuvikpañmi paaqağniqsuq taggisilinmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq anjun una aquppiraqniqsuq pisunğañitħuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugağipman ilamiñun tavrunautipkağniqsuq taavrumuñja paamun iniqsruğviksrağmiñun maniuranik iñuñniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpañmun.

³ Peter-mlu John-ñumlu apqusaqmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpañmun injignigik aatchullaliksrağmigun maninmik.

⁴ Taapkuak kinjaqamitku iriğruifaaqluğu Peter-m nipliutiniğaa, “Qifiñigtiguk!”

⁵ Taavruma iñuum qifiñiaqsiñigik niğiukhuni aatħuusiaksrağmiñik ilinikñiñ.

⁶ Peter-m nipliutiniğaa, “Maniitħuñja suoramikunniñ aglaan aatħuğniagikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.”

⁷ Peter-m tigukamiun taliqpiagun makitqupluğu, taimmaiñaaq anjutiqniam niunji sayaniktigniqsuk.

⁸ Nutiniqsuq qikaqtiqħuniasiiñ pisuaqsipluni. Ilaan isiqatiginiğik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañmun pisukhuni misigaqsimmağmi quyyasimmaan Agaayyun.

⁹ Iñuich tavrani qifiñiğaaq pisukħuğu quyammağmi Agaayyutmik.

¹⁰ Iñupayaat ilisağiniğaaq injularaupluğu aquppisuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisilinmi Piññaqnaqtuamik. Iluqağmin quviğutħallapiağniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuñja anjutmun.

Peter-m Quliatuħa Agaayyuvikpañmi

¹¹ Iñuitguuq qifiñiqamitruñ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaañak Peter-mlu John-ñumlu aupiħautiginigaa, aasiin qifiñiaqħuğich katimmavinmun taggisilikun Solomon.

¹² Peter-m qanuğviiqsuat qifiñiqamigich nipliutiniğai, “Israel-aagmiut, qanuğmi taamna quviğutħautigivisiun qifiñipaaqsiplutaasiñ? Uvaguk pisutlasipkanjittikpuk manna anjun sanjnittikun naagaqaa ukpiqsrilħaptikkun.

¹³ Aglaan Agaayyutaata sivullipta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu iħuaqspkağaa manna anjun Jesus-kun, aasiin taavrumuuna ilaan kamanaqtitkaa iğniñiñ Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus anjalatinun pigiitħuanun suksraaqħuğu sivuğaañi Pilate-ñum sivunniutianikmaunniñ patchisaigukħuğu.

¹⁴ Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunñaruagħu naagasuli ayakkiksi, iniqsruqħuğu Pilate pituğitqupluğu iñuuaqtuqtimik.

¹⁵ Taatnaħapsigun tuqutkiksi taamna qaitħiruaq iñuuhigmik aglaan Agaayyutim anjtiqkisiñja tuqunaruaniñ. Uvagut ilisimariqsimmaagikput taamna.

¹⁶ Turviqaqħuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlailaaq qifiñkaqsi ilisimakkaqsiħu mamiitkauruq. Taamna anjun ukpiqsriniqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqħuğu iħuaqsikkauruq sivuqqaqsiñi.

¹⁷ “Aniqatiumaan, ilisimagaluagmigiga una, ilipsiħu sivulliuqtituummapsiħu qaitkiksi Jesus sumiunjuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriħiqsi Jesus-mik.

¹⁸ Agaayyutim injilgaan uqağikkanja iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruq anniqsuqti nagliksaaqtuksraunipluğu, aasiin ilaan taatnaqtitkaa.

¹⁹ Aasiin mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piğumagai killuqsautigikkasi.

²⁰ Taatnağupsi Atangum sayyaagiksiqkağisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuğitlayumagaa Jesus annautriksraqtağianikkani ilipsitñun.

²¹ Taamna Jesus qilañmi ittuksrauruq taivrumuñja uvlumun supayaat nutaagħiksrañatmunaglaan, Agaayyutim ipqitħuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun injilgaan.

²² Moses-ñum nipliutiginigaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqağisigaasi sivuniksriqirimik, atrilūğu tuyuqaħi uvamnñik; taimña itkisiruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalağniaksrağigiksi supayaamik uqautikpasi.

²³ Kiñapayaaq naalağniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkanañnik ilayuyumiñaitħuq Agaayyutim iñuifiñi suli piyaqukkauqsipluni.’

²⁴ Iluqağmin atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut.

²⁵ Atuumaruuq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kinuviagikkanaasi Abraham-nun. Agaayyutim akiqsruḡaa qitunḡanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumina akiqsruutumik, itna, Uvaḡa piḷiutiqaḡisigitka iluqaisa iḡuich nunami kinuviagikkaptigun.

²⁶ Taatnaḡḡu Agaayyutim anitqiksitmaun savaktini Jesus tuyuḡigaa ilipsitḡun sivulliplugu ikayuḡḡhusi mumigusilu pigiiliqiliḡikkapsitḡin.

4

Peter-mlu John-numlu Apiqsruqtukkaulhak Uqaqsittaagvini

¹ Peter-lu John-lu uqautrisugaatitlugik iḡunḡanik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutinj Sadducee-nuruanik tikiḡḡiqsut.

² Ilinja iluaginḡiḡaich uqqrtaqtik ilisautripmakn Jesus anitqinḡiplugu tuqunaruaniḡ, taamnaasiḡiḡ ilitchuqutaupluni tuqruat anitqikkisiḡhatnun.

³ Tigupkaḡniḡaich isiqtaupkaḡlugik isiqsiviniḡ unnuapak unnuaguḡhuniki.

⁴ Aglaan iḡugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriḡiqsut, iḡugiaktiilaalyunḡat 5,000-mik anḡitilḡiḡat.

⁵ Uvlutqikman Jew-nuruat sivulliuqtinḡilu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katinisut Jerusalem-mi.

⁶ Annas-tuuq qaukḡiat agaayuliqsit itmiḡiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutinj atlanik ittuank qaukḡium agaayuliqsim ilaiḡiḡ.

⁷ Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaḡamisigik apiqsruqtaaqsiḡiḡaich, “Qanuḡḡu iḡuqaqspkaqpitku taamna anun? Qanutchimik sanḡiqaqpsik? Kia atqagun taamna pivitku?”

⁸ Peter-m anjalatiqaḡhuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniḡai, “Sivulliuqtaurusii sivulliuqtigruanḡuplusi,

⁹ Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkaauviḡuk ikayuḡḡhaptigun taavrumina pisutlailaamik iluqaqspkakkaptiknik?

¹⁰ Iluqasi suli Israel-aagmiupayaaat ilisimaraksraḡigiksi una, Sanḡiqaqtuq atigikkanaḡun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiḡiḡ Agaayyutim anitqiksitlugu tuqunaruaniḡ. Taatnaḡḡu taamna anun qikaqtuq iḡuqaqsiḡkaupluni sivuqqaqpsitḡi.

¹¹ Taamna Jesus taimḡa Agaayyutim uqalḡiḡ uqautigikkanaḡat itna, ‘Uyaḡak tuppurit ayakkaḡat,

taamna uyaḡak piitchuḡilapiagaqtuq tuppirauni.’

Psalms 118:22

¹² Aasiḡiḡ Agaayyun atchiuruq atautchiḡiḡiḡamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsuḡumiḡaqsipḡta. Taamna anniqsuḡti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³ Tarra uqaqsittaatqitichirit quviḡutchaḡniqsut qiniḡamisigik Peter-mlu John-numlu taluqsrautaisilaanḡakniglu ilisaqsimaisilaanḡakniglu. Iḡisimagaich piqataulhak Jesus-mi.

¹⁴ Aasiḡiḡ qiniḡiḡiḡaat anun iluqaqsiḡkauruuq qikaqataulha Peter-milu John-milu. Taatnaḡḡutin niplilḡiḡiḡiḡiqsut akikḡaḡlugik.

¹⁵ Taatnaḡḡaahutin anillaquniḡaich uqaqsittaagviniḡiḡ, aasiḡiḡ anipmaknik sivunniuqtaallakhutinj itna:

¹⁶ “Qanuḡḡugik atanniḡisivisigik ukuak anutik? Jerusalem-miupayaaat ilitchuḡianitniḡaat atlayuḡḡnaqtuq iḡuqaqspkaḡiḡ atuumakkaḡa taapkuḡnuuna, aasiḡiḡ naagaagumiḡaitkikput.

¹⁷ Aglaan siamitqunḡitlugu marrumani tusaayugaaq iḡunḡun, taatnaḡḡata aniqsraaqtuḡlavut uqatqiqunḡilugik kimununniiḡ taavrumuuna Jesus-kun.”

¹⁸ Taatnaiḡiplugu sivunnianikamin iḡiḡiḡiḡaich quliaqtaunḡitlugik Jesus-kun iḡunḡun sumiunniiḡ naagaqaa itqautitqunḡitlugich taavruma atqanik.

¹⁹ Aglaan Peter-mlu John-numlu kiuniḡaik, “Nalliḡsi tupiginaḡayaqpsisu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuḡitlukpaun ilaan? Sivunniḡsiun taamna!”

²⁰ Uqautiginaiḡumiḡaitkikpuk sua qiniḡkaqpuḡ tusaakkaḡpuḡlu.”

²¹ Aniqsraaqtuḡqianikamisigik aasiḡiḡ pilitlugik agvisiksraitḡutin anasiḡiḡuqsalḡiḡiḡaich. Iqsigiplugittuuq iḡuich atakkii iḡupayaaat kamaksriḡilapiaghutin Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun.

²² Taamnaguḡuq anun quviḡnaqtuakun iluqaqspkakauruuq malḡukipiaḡuaniksimauruuq.

Ukpiqsruuat Iniqsruutḡiḡat Taluqsrautailḡimik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiḡniqsuk ukpiqtuḡnuruqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukḡiata agaayuliqsit suli sivulliuqtigruat sivunniulḡhatnik.

²⁴ Ilinja tusaakamitruḡu agaayuqatiqaḡniqsut itnaḡḡutin, “Kamaḡtuatiin atanḡuruuq, iḡiḡisruatiin iluqaanik qilaḡmilu nunamilu taḡiumilu.

²⁵ Aasiḡiḡ ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkana uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-nunḡitcheat qinnakpat?’

Suvaata iñuich sivunniuppat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaaqqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaich anjuyautnatin akilliigluqługu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkarjalu. *Psalm 2:1-2*

²⁷ Ilumun marrumani nunaaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-nunjtchuanik suli iñuifnik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiġaat akiknaqługu Jesus savaktin ipqitichuaq anniqsuqtiksriukkan.

²⁸ Katinniqsut savaññaġukhutinj supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun injilġaan atuumaruksrauruaq.

²⁹ Aasiin pakma, Ataniiq, itqaġlugich Jew-nuruat qullinjich qanuqhutinj aniqsraaqtuqmatigtut. Savaktigikkaqpitch, uqaqtigtut uqaġnik taluqsrautaiġuta.

³⁰ Ikayuqtigtut iħuqaqtılasılgıch nanjttaut suli savaktigtut atlayuaġnaqtuanıglu quvıqnaqtuanıglu atanniutaagun ipqıtluni savaktıgıkkapkun Jesus.”

³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigıkkanaat aulaniqsuq. Tavraami anjalatıqhutıñ Ipqıtchuanıñ Irutchimik aullaqhutıñ uqaqsiñıqsut Agaayutim uqaħıñıñ taluqsrautaiqhutıñ.

Atunim Pigıgaıch

³² Uvvaguuq ukpiqsripayaaqtuat atausınñuutriplutıñ atıpiagñıqsut irrutchimıkkun. Nalıtunniñ iġlıgıñıqługu inmi suurani aglaan atunim atuġniġaat suuraġıkkatıñ.

³³ Uqqıraqıt kamanaqtuakun saññıkun ilısimarañıqsut anjtıqıħagun atanguruam Jesus suli Agaayutim ikayuqpanñıġai iluqaisa.

³⁴ Taapkunani ukpiqsırıuani piññıqsuq inuqsraqtuamıñ. Sua inuqnaqsıpmān ilaħa tunısıraqtuq nunaviññıgıñik naagaqaa tupıgıñıñik, tunısıanıkamıasiññ tavrıñautıraġniġaa akuqtuani tunıagıñıñıñ

³⁵ aatħuutıgıplugu uqqıraqıtınun. Taapkua-aasiñn autaaġniġaaat taamna manıñ inuqsrıupayaaqtuānun.

³⁶ Ukpiqsırıuamıñ iñuqaġniqsuq Joseph-mıñ, Levi-tkuayaanıpluni iñuguqtuāq Cyprus-mı, taavrumıñ uqqıraqıtıt taıguutıqakkanat Barnabas-mıñ (mumiutıqıqtuamıñ pıtuħksaaqtımıñ).

³⁷ İlaaptuuq tunırıpmıñıqsuq nunautmıñıñ qaitıluqasıñnıñ akuqtuani uqqıraqıtınun.

5

Ananias-lu Sapphıra-lu

¹ Tavranıguuq iñuqaġmiñıqsuq nuliagıññıñik atıqıqtuanıñ Ananias-mıglu Sapphıra-mıglu. Taapkuak iññıñ tunırıñıqsuk nunautmıñıñik iluqatıñ pigıkkagıñıñıñıñ.

² Akuqtuagıñıñ ilaħanık tugvaiñıqsuq aġnaataasiñn ilısimapıluġu anıġaa. Aglaan sıppaħa qaitkaa uqqıraqıtınun.

³ Peter-m nipliutıniġaa, “Suvaata tuungagımun anjalatıtpıch? Suvaata sagıluqsruutıvıñ Ipqıtchuaq İrrusrıq irıqqakun tugvaqsıplutıñ ilaħanık nunaıtvıch akıan?”

⁴ Tunıgaluaqnaġu nuna pigıkkān aasiñn kınıuagun tunıħhan akuqtuagıkkān pigıgıñ. Sum taatna isummiqpatın? Sagıluqsruutrıñjtchutıñ iñuññıñ aglaan Agaayutımıñ.”

⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamıgıch Peter-m uqaġıkkāñı puuktıgñıqsuq tuqıpluni. Tusaapayaaqtuat taavrumıñ taluqsratħanıqsut.

⁶ Nukatpıat nımıqsruqtuallakamıtrıñ tımaa annısiplıgu iluvıgıagñıġaaat.

⁷ Uvvaasiñn pıñasut sassaġniġıch kınıuatıgıñ aġnaat agıgıñıqsuq sutılaanatnık nalıpluni.

⁸ Peter-m apıqsruġniġaa, “Uqautıñħa, ilıptık tunıvıtku nunaıtrık taatnatunaglaan?” Aġnam kınıniġaa, “İ, tavra taatnatunaglaan ittuq.”

⁹ Peter-mıñ piñıġaa, “Suvaata uuktuaġniqıptıku Agaayutım İrrusıa? Atanıñ, taapkua iluvıqsırıat ilaqatıpnık qakma aullaatıgısiıpmıgaatın taatnatun.”

¹⁰ Tavrauıaa puuktıgñıqsuq Peter-m sıvuġaanun tuqulıqhuni. Nukatpıat isıqamıñ qıñıqıluġu tuquruıaq aullaatıniġaaat iluvıgıaqlıgu sanıġaanun anıtaata.

¹¹ Tavra ukpiqtuanıñıñ suli iñıppayaat tusaaruat taavrumıñ taluqsratħanıqsut atqunaq.

Quvıqnaqtuāt Atlayuaġnaqtuātlu

¹² Uqqıraqıtıt savaaqagñıqsut iñuġıaktuanık atlayuaġnaqtuanık suli quvıqnaqtuanık akunġatıñıñ iñuıch. İluqatıñ ukpiqsırıruat atausınñuġniqsut katımmavıanun Solomon-ñum.

¹³ Ukpiqtuanıñjtħuat ilalıqsuaqsınıġaıch taluġıplugıch aglaan ilınısa uqautıgıllau-taġaluaqługıch.

¹⁴ Aglaan iñuġıaktuat anıutıtlu aġnatlu ukpiqsırılıqsuat Atanıgıñıñ Jesus-mıñ, taatnaqługu ukpiqtuāt iñuġıaksıtmıllapıagñıqsut.

¹⁵ İñuıch ilııuqaıgıqsıñıqsut atnıġnaqtuanık tumıtħaanun sıñıgıvıññun naagaqaa ikıvıġanun nıġıuġıplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan taġġanun mamıtınnasugılutıñ.

¹⁶ Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniññaqtuaniak suli ihuilliūqtittanñiñ irrusiqluich. Taatnailplugu iluqatin iluaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiihkat

¹⁷ Taamna atuumaanikman qaukhiat quliaqtuaqtit piqasiqhutin maliguaqtaiñik Sadducee-njruanik qinnallapiagniqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugnigsut qanuq aňalaksraňatigun.

¹⁸ Ilinjisa tiguniñaiç uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsivimun.

¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isağulgan Agaayyutim aňmañnigai isiqsivium paanji aasii annisiplugich, itnaqhuni,

²⁰ "Agaayyuvikpaňmugusi uqağiağitchi iñunñun nutaakun iñuuniaħikun tumigiplugu Jesus."

²¹ Taamna tusaapqauraqamitruň agaayyuvikpaňmukhutinj qauňuraaqman tavraniasiñiñ ilisautriaqsiplutin. Qaukhiat agaayuliqsit piqatiniñlu katinniñaiç uqaqsittaaqtitchirit suli iluqaisa Jew-njruat sivulliūqtigruañich. Tuyuqağniqsut isiqsivimun uqqiraqtit tavrũautitquplugich.

²² Uvvaasiñ qauñaksrit tikitmata isiqsivimun paqingiññiñaiç tavrani uqqiraqtit. Aasiñ utiqhutinj taamuña katimaruñun uqautiniñaiç,

²³ "Isiqsivimun tikitñapta kiluusaqaghuni suli qauñaksrit paani qauñaksrigaluagniqsut. Aglaan paat aňmaqaptigik paqtichinjchugut iñunñik iluani."

²⁴ Agaayyuvikpaum qauñaksraňata qaukhiata suli qaukhiñisa agaayuliqsit tusaakamitruň taamna isumatuyaagaqsiiñiqsut sutilaaksraňagun.

²⁵ Taatnaqtitlugich iñuk isiqhuni, "Atañi, isiqtsi amma agaayyuvikpaňmi ilisautrirut iñunñik" itnaqtigniñai.

²⁶ Agaayyuvikpaum qauñaksrit piqasiqhuni qaukhiñmiknik taamuñagniqsuq tavrũautityaqlugich uqqiraqtit. Aglaan aňallağluutaiqhutin nuyuağiplugu iñunñun miłqutuaqsiiħksraqtin uyağañnik.

²⁷ Ilinjisa uqqiraqtit tavrũautikamisigik sivuğaatnun uqaqsittaaqtitchirit, qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtaagsiñiñai,

²⁸ "Qanusigalgitpsi?" itnaqhuni, "Uvagut aniqsraaqtuutigigaluakkaqpūt ilisautritqunñiłusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat ilisauttutri ilisimagaat suli ilinjisa patchisiğuhuta tuqulhanun Jesus-nuñ!"

²⁹ Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniñaiç, "Tupiksriřruni Agaayyutmik sivulliuruq tupiksriłiğmiñ iñunñik.

³⁰ Ilipsi Jesus kikiaktutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivullipta aňitqiksitaña tuqũaruaniñ

³¹ kamañagniksraňanun ataniğuluğulu anniqsuutiğuluğulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ.

³² Uvagut ilisimariqsimmaagikput piqasiqhuta Ipqitчуamik Irrutchimik Agaayyutim qaisağikkana tamatkununa tupiksriřruanik ilaanik."

³³ Jew-njruat uqaqsittaaqtitchirit tusaakamitruň taamna uumitchallapiagniqsut, suli tuqquťchisuliğniqsut uqqiraqtinik.

³⁴ Uqaqsittaaqtitchirit ilañata Pharisee-njruaq makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuq Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni ilisautrauruq maligutaksramiknik. Makitnami tiliñiğai uqqiraqtit anillaquplugich.

³⁵ "Israel-aagmiunjuuasiil!" itnaqtigniqsuq ataniğnun, "Aniyagilugu qanuq aňalatchiħaksraqsi taapkunija aňutinik.

³⁶ Aippaniğuuq iñuqağniqsuq atilimik Theudas-mik kamañagsugaluni iliruamik. Iñunnañniqsuq sisamanik kavluutinik iñugiaktigruanik. Aglaan tuqquťaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut taatnağluğuaasiñ suuñaiçhuni.

³⁷ Aquagunsuli Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik inmiñun naagatarra tuqquťaupman iluqağmiñ maliguaqtai siaminniqsut.

³⁸ Pakmaasiñ alğaqsrulaglapi itniñilugu, Aullağlich ukua iñuich. Iħaksianagich. Tamanna sivunniğutaatlu savaañatlu iñukmiqnisaupkan atlatitun piungigisiruq,

³⁹ aglaan agaayyutmiqnisaupkan akiłiyumiñaiçpiagisi. Inniagtusi nuyuağnami ak- illiğutisağupsi Agaayyutmi." Taatnailplugu Gamaliel-nuñ alğaqsrũniğai.

⁴⁰ Atañiç akuqtuğniğaat alğaqsrũtaa aulailañuğutin kamakkuťiqaguklugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinñiñaiç kinumun aasiñ ipiğaqtuťitlugich. Aniqsraaqtuğniñaiç uqatqiqunñiługich taavrumuuna Jesus-kun, aasiñ anipkaqlugich.

⁴¹ Uqqiraqtit aullağniqsut uqaqsittaaqtitchiriniñ. Ilinjich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtağıplutin nagliksautiglikksraňagun Jesus.

42 Uvluḡaḡipman agaayyuvikpaḡmi iñuich tupiñitñilu ilisauttigituiñaḡniḡaat quliaqtuagiplugu Jesus akiqsruutaapluni anniqsuqtauruag, Jew-ḡuruat niḡiugikkaḡat.

6

Tallimat Malḡuk Ikayuqtiksraqtat

1 Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ḡuraaqtuat suli Hebrew-ḡuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ḡuraaqtuat nipliḡñiqsut uilgaḡnaatin miñitchuunipluḡich uvluḡaḡipman autaaqmata iñuuniutiksranik.

2 Taatnaqhutin qulit malḡuuplutin uqḡiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniḡaich nipliḡhutin, “Nalaunnañitchuq quliaqtuanaḡigupta piqusiḡata aḡalatchiñiaḡkun autaaḡiksrajanik.

3 Taatnaḡusi, aniḡatiut, piksraḡitchi tallimat malḡuḡnik aḡutinik akunnapsitñiñ, iñuḡnik aḡalatiqatuanik Ipḡitchuamnik Irrutchimik puḡikhutinlu. Aḡalatchipkaḡniḡaḡivut autaaḡiksrajanik.

4 Uvagut iñiqsruqtuiñaḡisirugut suli quliaqtuagtuiñaḡata.”

5 Taapkua sivunniugutaat quyaqnaḡniqsuq iluḡaitñi katiruan, aasiiñ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriḡapiaqtuamnik aḡalatiqahuni Ipḡitchuamnik Irrutchimik. Iḡaksraḡlugu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ḡuqsamaruamnik.

6 Taapkua katimaruat tikiutiniḡaich piksraḡtaatin uqḡiraqtinun aasii ilinisa iñiqsruutiḡluḡich ilipluḡiḡlu argatin ilinjitñun.

7 Tavra Agaayyutim uḡaḡha siaminniḡsuq, Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktugniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriḡimiplutin.

Stephen Tigukkautha

8 Stephen, iluaqquaaḡun suli sanḡiaḡun Agaayyutim, savatlasiiñiqsuq quviḡnaqtuanik suli atlayuaḡnaqtuanik akunḡatni iñuich.

9 Iñuqaḡniqsuḡḡuq ittuanik Jew-ḡuruamnik Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua tagḡisiqahutin Pituikkaauruanik uqaallatiaqsiniḡaat Stephen.

10 Aglaan Ipḡitchuam Irrutchim puḡiutiqatinniḡaa. Tavraasiiñ nipliḡman qapiḡtal-guiñniḡaat.

11 Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliiñiqsut aḡutinik sagluuqtuagupluḡich, “Tusaagikput uqaḡman akikḡaḡlugu maliḡutaksraq Moses aḡlagikkana suli akikḡaḡlugu Agaayyun.”

12 Tamatkua taatnaḡimikkun aḡalanniḡaich sivulliḡtḡiruat suli aḡlaliḡirit. Kiisaimma Stephen tigiḡiḡpaat sivuḡaḡniutipkaḡlugu Jew-ḡuruat uqaqsittaaḡtichirinjitñun.

13 Aasii ilanjitñik aḡutinik itḡutriḡutin sagluuqtuagutiksranik ilaḡun. Taapkua niplia-gaḡsiḡlutin itna, “Una aḡun ataramik uqaḡtuq akikḡaḡlugu uvagut ipḡitchuagikkaput agaayyuvikpak suli akikḡaḡlugu maliḡutaksraḡa Moses-ḡum.

14 Aasiiḡuḡ tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siḡumitqaḡlugu agaayyuvikpak simmiḡisiñipluḡich atuḡtaksrat tamatkua ivrumakḡa Moses-miñ tunḡaviḡikkavut.”

15 Iñupayaarḡuq aḡuppiruat uqaqsittaaḡviḡmi qiniḡpaaqsiniḡaat iriḡruiñaḡlugu Stephen, tautukḡuasiñ kiiñana iliruaḡ kiiñanatin isaḡulḡum.

7

Stephen Uqaqtullaḡha

1 Qaukhium agaayuliḡsim apiqsruḡniḡaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliaḡhat?”

2 Stephen kiuniḡaa, “Aniḡatiut suli Aapaanuruasii, naalaḡniḡlaksinḡa! Agaayyun kamaḡa-qtuag savḡiḡniqsuaq sivulliḡptiknun Abraham-mun iñuuniaḡuḡaaḡtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullaḡksraḡan Haran-mi itchaḡtuḡhuni.

3 Nipliutiḡluḡich itna, ‘Uniḡlugu nunan suli ilatin aullaḡiñ nunamun tikirvigitḡukkamnun ilipnun.’

4 Taatnaḡhuni nunanatinñ Chaldea-ḡmiut aullaḡniqsuq Haran-mun iñuuniaḡiaḡhuni. Aasii kiḡuaḡun Abraham-ḡum aapaḡa tuḡuanikman tavrani Agaayyutim nuutinniḡaa marru-muḡa nunamun nayukkaptiknun pakma.

5 Taatnaḡtilhani tamaani Agaayyutim qaitchinḡkaluaḡniḡaa Abraham inḡmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruḡniḡaa qaitchigiḡisiñiplugu pigilitilugulu ilaanun suli kiḡuviaḡiñun, naagaunniñ Abraham qitunḡiunḡaan.

6 Agaayyutim nipliutiniḡaa itna, ‘Kiḡuviaḡikkatin iñuuniaḡisirut iglaaḡlutin atlami nunami. Sumiḡuruat nunurilugich savaktitaulutin suli sisamani kavluutini ukiuni iluaqutitchiunḡlutin.

⁷ Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkamnik. Kinjuagun tamaruma ilinich utigutinj taivrumaknja agaayumaagvigiaqsilunja marrumani nunami.' Taatna Agaayyutim uqautinigaa.

⁸ Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitjutchiqplugich anutitij. Taatnaqami qiniqitkaa tupikrsisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-nun nalunaitjutchiqmiñigaa tallimat pinayuatigun uvlut. Isaac-nun nalunaitjutchiqmiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malguk sivulliaut.

⁹ "Aglaan taapkua sivulliaquqtuat killuñigaat nukatchiaqtin Joseph tunipluguasii savak-tauviksranjanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayugniigaa

¹⁰ ikayuqlugu ihuilliugvinmiunniñ itman. Agaayyutim nakuagiliutipkaaga puqisiqilugulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi anjalatiguñigaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupigmiñun.

¹¹ Kinjuagun nigisunnaqsiniqsuq Egypt-mi Canaan-milu, taatna sivulliaut nigisusuliqhutinj.

¹² Aasiñ Jacob tusaakami niqksraqaqpniplugu Egypt-mi ilaan sivulliaut tuyugiqqaagñigai tasamuña.

¹³ Iñatni tasamuñalgimatata Joseph ilitchugipkañiqsuq inmiñik aniqatiumiñun, aasiñ Pharaoh-m ilitchuginiñigai Joseph-nun ilai.

¹⁴ Joseph-nun aapani Jacob ayugaagñigaa Egypt-muquplugu qitungaqtuummaan. Taapkuaguquq iñugiaktiginisut pinasukupiaq akimiamik.

¹⁵ Tavra Jacob-nun qitungani nuurrutiniñigai Egypt-mun, tavraniasiñ ilaalu sivulliautlu tuqplutinj.

¹⁶ Ilinisa timinich iluvigiaqtañigaich Shechem-mun taivrumunja Abraham-nun tauqsiagimakkjanun iluvigivksrauplugu inmiknun Hamor-m kinjuvianjiñiñ.

¹⁷ "Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaasipman, kinjuvianji iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksilapiagñisut.

¹⁸ Umiallitqinñiqsuq atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik.

¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiniñigai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaut, nunuriplugitunniñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksranjatnun.

²⁰ Taatnalhatniguuq Moses aniñiqsuq qiniyunaqhuni, aasiñ anayuaqakkiñ qaunagiplugu pinasuni tatqini.

²¹ Iriqsimalguiqlugu kinjunani anipkañigaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguaqlugu iñiñgmisun pamiqsagñigaa.

²² Ilaa ilisaagaqñiqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamaqaqsiplugu uqahigmiñi savaamiñilu.

²³ "Aasiñ malgukupiamik ukiunikkami Moses sivunniñiqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiani.

²⁴ Tikitqammihunilu Egypt-miu anallaqlupman injatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuñigañigaa payyaksaqtuuq. Ikayuisağniaqhumi tuqunnigaa taamna Egypt-miu.

²⁵ Isumapluni aniqatiumiñun kanjqsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuliksrani annautriksranjanun iñunmiñik. Aglaan taapkua kanjqsimanjiñiñigaat.

²⁶ Uvlutqikman qiniñiginiñiqsuq Israel-aagmiunjik anuyaktaunjik. Ilaan iluaqsisipkañigaqsiñigik itnaqlugik, 'Ukuqtiik, aniqatigiisutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?'

²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñunigaa Moses itnaqlugu, 'Kisuunasugivichuvva? Anjalatchiñiaqpih atanniqsuñiaqhutinlu uvaptiknik?'

²⁸ Tuqutchuqaqsilgitpina taivrumatun Egypt-miutun tuqqtaptun ikpaksraq?'

²⁹ Moses-nun tusaakamiun taamna qimanñiqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midia-gmiut nunanjan. Taapkunani malgunjik iñiñiqagñiqsuq.

³⁰ "Malgukupiami ukiunaniman isağulgum sagviutiniñigaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaninani iggian Sinai-m.

³¹ Moses-nun qiniqamiun atlayuaqiplugu utlanñigaa taamna uqpik qiniñmağiksaağuklugu. Tavraasiñ tusaanigaa Agaayyutim uqautigikkana,

³² 'Uvanja sivulliaqpih Abraham-nun Isaac-nunlu Jacob-nunlu Agaayyutaat.' Moses tataavrallanñiqsuq qiniñnianqilugunniñiñ.

³³ Agaayyutim nipliutiniñigaa, 'Alugutikkiñ mattakkik, taamna qikağviñiñ Agaayyutim nunagigaa.

³⁴ Iñmun qiniñniñiga pigiñipluni nagliksaaqtitaulhat iñunma Egypt-miutuat tusaaplugich mingutlulhat, atqaqtunasiñiñ ikayuñiağlugich. Pakma maunagiñ, tuyugisigikpiñ Egypt-mun.'

³⁵ "Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqataiñ ayakkanat itnaqlugu, 'Kia uvaptiknun sivulliuqtiguqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?' taimñauruq Agaayyutim tuyugikkana

ilinjitñun sivulliuqtaulugu anniqsuiyaquplugulu, ikayuqlugu isağulikun qinñikkaña ikularu-ami uqpiñmi.

³⁶ Moses-ñum annisinigai Egypt-miñ. Iñiqtaqaqniqsuq quvinqaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik Egypt-milu, Kaviqsaami Tağiumilu suli iñuilaami malğukipiani ukiuni.

³⁷ Taamna Moses nipliqsimaruaq Israel-aagmiunun, 'Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyugisigaasi atrilugu tuyuqałli uvamnı; taimña itkisirıq ilapsitñiñ.'

³⁸ Israel-aagmiut katimalhatni iñuilaami igğiani Sinai-m isağulğum uqaqatiqağniqsuq Moses-mik, aquagunaasiñ Moses-ñum uqautiplugich sivullıavut uqałıñnik akuqtuağıkkanjitñik Agaayyutmiñ. Taimakñaaglaan ilitchuğirugut qanuq iñuuniaıiksrapıtknik.

³⁹ Sivullıapta tupigiyumanıñiñgaat, ađlaan suqutiginjitkaat aňalatiqağhutinj kimmu- mikkun utıgukhutinj Egypt-mun.

⁴⁰ Taatnaqhutinj Aaron uqautiniğaa, 'Kiikaa, aangurrısıgıt sivullıqsıksrapıtknik, atakkii imña Moses annıtrıvıt Egypt-miñ naluplugu sutılaaņa.'

⁴¹ Ilinjich iñiqsıñıqsut aanguamik nuğğaqıtuun aasiñ tunillaqıtuasıplutinj aanguağmıknun, quvi- asuutıgıplugu iñiqtağıkkajıñ arganjmiknik.

⁴² Taatnaqmata Agaayyutim suqutiginjisaallañıgıaı agaayyumiñaqsıplugich uvlugianun qılajmi, ađlaanımaruatun makpiğaañatni sivuniksriqirıt itnaılıplugu,

'Israel-aagmiunıjurasii,

malğukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqıtuqtusi agaayuvıgıaluaqnaņa.

⁴³ Iglıgıtiniğıksi panapkaaqtuummaan aanguaq Moloch suli atrıña uvlugıañan aanguağıkkapsi Raıphan.

Tamatkuak aanguırrıgıgaaı iñiqtağıkkası putqatağvıgısrıklugich.

Taatnağısi tuyugıgıgıpsı unataanon Babylon.'

Amos 5:25-27

⁴⁴ "Sivullıapta iñuilaami iglıgıtiniğaa panapkaa. Taavrumuuna Agaayyun nayuutıruq akunğatni. Moses-ñum iñiqtağıkkajıña Agaayyutim pigısukkanatun, tuvraqıluğı ilıktıgıun inmi ilısautıusanatun. ⁴⁵ Kınıvativun sivullıapta akuqtuqlugu taamna panapkaağ sivullıamıknıñ iglıgıtiniğaa akıqsruutauruamun nunamun. Joshua-mılu ilinjısalu tıgısağısaqsıñıgıat nuna taıpkunakña iñunıñiñ Agaayyutim unıtanıñiñ, tavrıñaasıı panapkaağ nappaqlugu David-ñum aňalatiğulhanunaglaan.

⁴⁶ Agaayyutim David nakuagıgıniğaa. Aasiñ David-ñum inıgıniğaa Agaayyun nappaitılasıpluni tupıgımk ilaanun.

⁴⁷ Kiısaimmaguq Solomon nappaiñıqpuq taavrumıña tupıgımk, agaayyuvıkpanımk.

⁴⁸ Ađlaan Agaayyun qutchinıñıqsraqıtuq irvıqanjıtkaluaqtuq tupıgımk iñuıch nappakkañatnik, nipliğmatun İsaiah-m sivuniksriqirim itnaılıplugu,

⁴⁹ 'Agaayyun nipliqsuq, Qılak atanguvıgıgıga aasıı nuna tutmağvıgıplugu.

Qanutchımıkmı tupıgımk nappaiñıyaqpsı uvamnun?

Sumımi mıngııqsıağvıqagısvıvıq?

⁵⁰ İlumun iñiqtağımakkağa supayaq tamanna.'

İsaiah 66:1-2

⁵¹ "Taıpkunatıtun pitçıgıılaurası tıggakhusılu. Tusaasunıtmısi Agaayyutim uqałhanık naagasuli ukpıksrısunıtmıplısunıñiñ. Sivullıapsıtun ilıpsıpsıuq ataramık akıllııqsıurısi İpqıtçuamıkkı İrrutçımıkkı.

⁵² Sivuniksriqirıpyaat sıvullıapsı naglıksaaqtınnıgıat, tuqqutlugıch Agaayyutim uqqı- raqtanıñ uqaqtuanıkkı injılğan agğıhıksrıñagun Agaayyutim nalaunıñıraq savaktıksrıña. Pakma ilıpsı aatçuutıgıgıksı tuqqutlugaası.

⁵³ İlıpsı akuqtuıgıaluağhusı malıgıtaksraq tumıgıplugu isağulıñı Agaayyutim qaisanıkkı naagasuli tupıgıñıtkıksı."

Stephen Tuqqutaulha Mıluqtuqlugu

⁵⁴ İlaurat uqaqsıttaaqıtçırıt naalağnıgımkıni Stephen-mun qınallapıağıqsut. Qın- nakpaitıltıñ inımkınunıñiñ aňalalğulıñıqsut.

⁵⁵ Ađlaan Stephen İpqıtçuam İrrutçım aňalatlugu aagıluğhıni Agaayyutim qaumanğa qıñıgıniğaa suli İesus qıkaqlugu Agaayyutim talıqpıanı.

⁵⁶ Nıplıgıñıqsuq, "Atanjı, qıñıgıga qılak aňmaqlugu suli İğñıña İñuum qıkaqlugu Agaayyutim talıqpıanı."

⁵⁷ Tamatkua qullıñıch nıprallañıqsut umıklugıch sıttatıñ arganjmiknik. İluqağmıñ pitçaqıluğıch

⁵⁸ aasıñ nunaaqqımiñ anıtnamıtrıñ mıluqtuğatağıniğaa uyağanjmik. İlısımırıksraqtaat mat- tağnıgıaıch quppıgıatıñ ilıplugıch nukatpıamun atılıgaamun Saul-mıkkı qaunagıtıqıplugıch.

⁵⁹ İlinjıtñun mıluqtuqtılunı Stephen agaayunıqsuq, "Atanııq İesus! Anıgıniğaa pıñı!"

⁶⁰ Sıtquqamı niplıanıqsuq, "Atanııq! Taavrumuuna kılıuqsahatıgun anasıñıñıqsıqnağıch." Taatnaanıkkımi tuqunıqsuq.

8

¹ Saul-ñum iħuaginiga tamatkunña tuqutaulħa.

Saul-ñum Ukpiqtuanjuranik Nagliksaaqtilħa

Taivrumakña uvlumiñ ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñiqsut atqunallapiaq. Tavrakña ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaqqiuraifiñ Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqğiraqtit kisinñuqğugich Jerusalem-mi.

² Iñajisa iñuich taluqsriuat Agaayyutmik iħuviñigaat Stephen aliasulikun kiñuvğuplugu.

³ Taavrumali Saul-ñum piyaqqaqsisigñigai ukpiqtuanjuruat. Siñiqsraqğugich iñajisa tupinich pakagiaqğugich anutitlu ağnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanjutha Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat.

⁵ Philip-li nunaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñunñun tavrani.

⁶ Iñugiaktuat iñuich naalağniñlapiagñiqsut Philip-ñum uqagikkaniñun. Atakkii qifiğvigiğiniğaat atlayuağnaqtuanik ilaa.

⁷ Nipituisplutin irrusiqğuiħ anitauniqsut iñugiaktuanifiñ iñunñiñ, sulii iñugiaktuat sayairru-tilgich aulatlaitchuatlu iħuaqsikkauplutin.

⁸ Taatnaqhutin Samaria-ğmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anjatkuq

⁹ Taavrumaniguuq nunaqqimi iñuqagñiqsuq atilinmik Simon-mik. Ilaa quvigutçhaktichiñiqsuq Samaria-ğmiunik anjatkuuħikun aasiifiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni.

¹⁰ Iñuqagminñ nunaqqimi kamanaiñiqsramiñlu kamanagñiqsramiñlu naalağnitqiağpiagñigaat aasiifiñ uqaqhutin, “Taavrumani iñunñi ittuq Agaayyutim sanña iħisimakkaqput Sanñiqpauraq.”

¹¹ Sivisuruamik ilaan quvigutçhaktinnikkañi anjatkuuħikun, taatnaqhutin naalağnitqiağpiagñigaat.

¹² Aglaan Philip-ñum quliaqtuağiaqsipmauñ tusaayugaallautaq Agaayyutim anjaayuaqtaagun sulii Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiifiñ paptakkauplutin anutitlu ağnatlu.

¹³ Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii aquagun paptaaqtiligmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quvigutçhanñiqsuq qifiqami Philip-ñum iñiqtağikkaniğun quvinqnaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

¹⁴ Aasiifiñ uqğiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ğmiunun Agaayyutim uqalħi akuqtuğniplugich tuyuqagñiqsuq Peter-miglu John-miglu tavrulla.

¹⁵⁻¹⁶ Ukpiqsriñiqsuat paptakkauplutin Atangum Jesus atqagun aglaan akuqtu-isimaiñiqsutsulii Ippitçuamik Irrutçhimik. Taatnaqhutin taapkuak tikitñamik inqisruutiniğaiħ akuqtuutquplugich.

¹⁷ Peter-mlu John-ñumlu iħiqiniğaiħ taapkuu arganmiknik. Tarvauvaa Ippitçuam Irrutçhim analatkaqsiñigai.

¹⁸ Simon-ñum qifiğniğaa Ippitçuam Irrutçhim qaisauragaħħa tamatkunña uqğiraqtik iħiqipmatigik arganmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-lu John-lu qaitçhisuaqsiñigik maninñik

¹⁹ itnaqhuni, “Tunisisitñaptuuq taavrumiña sanñimik. Uvvatuq iħiqigupku argannik iħuk akuqtuutlayumauq Ippitçuamik Irrutçhimik.”

²⁰ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyaqquğvinqmugiñ maniksuummağpich! Uvvaa tauqsitlanasugiviniñ maninñik Agaayyutim aatçuutigikkañi?”

²¹ Sivugaani Agaayyutim nalautisimaitlutin naagasulii tupigiñitlugu, taatnaqhutin iħaliqsuutiviksraifiñiqsutin uvaptikni sulii Agaayyutim savaanani.

²² Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiħiqniñ! Inqisruğutin Agaayyutmun natqititqulutin kaviuğuksaahipnik!

²³ Iħitçuğigikiñ immaukkaqsiplutin killuqsriğmik sulii killuğmun analatitlutin.”

²⁴ Simon-ñum itnağniğik Peter-lu John-lu, “Inqisruutillañiaqsitña Agaayyutmun anasiñnuqsauñiħiħa.”

²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iñuuniaqtaullañniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqħutik uqalħiñik atanguruam aasiifiñ utiqħutik Jerusalem-mun. Iğlauğimikni tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaaq nunaqqiuraifiñ Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ğmiulu Iħirakuvik

²⁶ Aasiifiñ isağulgan atanguruam Philip uqautiniğaa, “Paqnalutin unallam tunaanugiñ tikirviksraqnunaglaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.”

²⁷ Ilaa aullaqtigñiqsuq. Iqliqtaullakhuni nalautchiñiqsuq Ethiopia-ǵmiumik. Taamnali iñuk ilirakuviraqñiqsuq Ethiopia-ǵmiut Kandaki-ǵatni (Ethiopia-ǵmiut taggisiqagñikkanat ataniqtin Kandaki-mik), aasiñ ilaa Jerusalem-murñiqsuq agaayutyaghuni Agaayutmun.

²⁸ Aitmuligmiñi tuttuqpagaqtuaǵmiñi agliqiniqsuq Isaiiah-m sivuniksriqirim makpiǵaanjñik.

²⁹ Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniǵaa Philip, “Utlagun tamanna tuttuqpagaqtuaq mali-aqsiluguaasiñ.”

³⁰ Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiun taamna ilirakuvik agliqipluni makpiǵaanjñiñ sivuniksriqirim Isaiiah-m apiqsruǵniǵaa, “Kanjiqsivun agliqikkan?”

³¹ Taavruma kiuniǵaa, “Kanjiqsipkaǵniaqtaunnaǵa qanuǵluǵa kanjiqsiniǵapik?”

³² Taamna uqahiq agliqiaǵikkaǵa itniinniqsuq,
 “Iñuk ipnaisun tasikuqtauruatun tuqqtaksraqtimiñun,
 ipnaiyaatun niplitlaitchuatun salikkaukama
 ilaa nipliǵñaiyuǵattuq.

³³ Uqacsittaahigmiñi iñupayaam aǵallaqluutiniǵaa atchiksipkaqluguaasiñ.

Kia-unniñ kanjiulguvagich?

Ilaa kinuviarjitchuq atakkii tuqqtulugu.”

Isaiiah 53:7-8

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuǵviiqhuni apiqsruǵniǵaa Philip, “Uqautiñiñauviǵa kisumik sivuniksriqirim Isaiiah-m uumani uqautiqaqtılaanjanik? Inmiñik naaga atlamik uqautiqaqpa?”

³⁵ Philip-ñum ilitchuǵipkaqlugu Isaiiah-m uqahaniñ sivulliuplugu uqautiniǵaa tusaayugaal-lautamik Jesus-kun.

³⁶ Iǵlauligmiñi tikiñniqsuk imiǵmun. Taavruma ilirakuvium nipliutiniǵaa, “Uvva imiq! Sum pirailigisivaǵa paptaakkauliksramniñ?”

³⁷ [Philip-ñum piñiǵaa, “Ukpiqsriguvich iluqaaniñ uummatipniñ paptaadhifaurutin.” Ilaa nipliǵniqsuq, “Ukpiǵillapiaǵiǵa Jesus Christ Agaayutmun iǵniǵilha.”]

³⁸ Taavruma ilirakuvium tuttuqpagaqtuaq nutqaqtinniǵaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiǵmun. Philip-ñum paptaaǵniǵaa.

³⁹ Imiǵmiñ qakikamikaasiñ Agaayutum Irrusian nuktitiǵniǵaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qiñitqinjitñamun iǵliqtuiñagñiqsuq quviatchallapiaghuni.

⁴⁰ Philip ilitchuǵiniqsuq Ashdod-mi itilaǵmiñik. Tavrakǵa tusaayugaallautamik quliatu-uaǵniqsuq iluqanjitñi nunaaqqiurani tikilǵataligmiñunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ñum Mumiǵha

¹ Saul-ñumli sivutmuutiniǵaa aniqsraaqtuiñi tuqqtuchisulikun tamatkuniǵa Atanǵum ukpiqtuanjurañiñik. Ilaa utlautiniqsuq qaukiatnun agaayuliqsit

² aglaqaǵukhuni taluǵnaqutiksraǵmiñik Jew-ñuplutin katraǵvinjitiñ Damascus-mi. Aasiñ ilitchuqsrigumi ukpiqtuanik Ataniǵmun Jesus taamani ilaan tigutlugich anjutitlu aǵnatlu utqutiraksraulugich Jerusalem-mun.

³ Tavra iǵlauniaqtitlugu qallipluni Damascus-mun, taimmaiñaq qaumangum qilajmiñ qaggutiniǵaa.

⁴ Katakami nunamun tusaaniqsuq tuqǵuǵaqtimiñik, “Saul! Atanji! Suvaata nagliksaaqtit-piǵa?”

⁵ Saul-ñum kiuniǵaa, “Ataniiq, kisuvvich?” Uqautraan nipliutiniǵaa, “Uvaǵa Jesus ilvich nagliksaaqtitaǵikkann.

⁶ Makillutin utlautiñ nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq piñiksraqnik.”

⁷ Tavrani Saul-ñum iǵliqatai taatnakkaulhani qikaǵniqsut niplitlaiqhutin, tusaagaluqǵu nipi aglaan iñua qiñinjilugu.

⁸ Saul makitnami nunamiñ uñiñami qiñitlaiǵniqsuq. Taapkuva tasiuqǵu Damascus-muutiniǵaat.

⁹ Ilaa piñasuni uvluni qiñitlaiñniqsuq, niǵinjitmuiq naagaunniñ iminjitmuiq.

¹⁰ Ukpiqsriruaqtaǵuǵuuq Damascus-mi atiqaqtuq Ananias-mik. Agaayutum qiñiqaquraaqtitlugu tuqǵuǵniǵaa, “Ananias!” Ilaan kiuniǵaa tuqǵuusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuǵa, naalakkikpiñ.”

¹¹ Atanǵum piñiǵaa, “Makillutin aullaǵiñ apqutmun atiqaqtuamun Nalǵuqtuamik. Taamma Judas-ñum tupqani apiqsruǵumuutin Tarsus-miumik atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq.

¹² Ilaan taamna qiñiqaquraakun qiñiǵniǵaa anun atilik Ananias-mik utlaklugu inmiñun patiklugu arganjmiñik qiñitlasitqiksinniǵaa.”

¹³ Ananias-ŋum kiuniġaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna anjun Saul qanunun kapyapkaiñiplugu Jerusalem-mi.

¹⁴ Pakmaimma tikiñniqsuq Damaskus-mun qaukiat agaayuliqsitniñ taluġnaqusiġlugu tigiñiħksrañagun kisupayaanik agaayumaatquanik ilipnun.”

¹⁵ Agaayutim nipliutilgiñniġaa, “Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtagigiga savautritqu-plugu uvamnuk iħitħuġipkautigilunja iñunjun Jew-ŋunjitħuanunlu umialinjitħunlu suli Israel-aagmiunun.

¹⁶ Suli kanjiqsipkaġisigiga qanunun nagliksaaliħsraña piqutigiplunja.”

¹⁷ Tavrakña Ananias aullaġniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumunja tupiġmun patinjigaa Saul arganmiñik nipliħhuni, “Aniaqaan Saul! Atanġum Jesus tuyuġigaaña ilipnun taivruma qinikkaqpiħ apqutmi utlautiniqni maunja. Ilaan tuyuġigaaña qinħitlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitħuamun Irrutħimun sivulliquplutinlu.”

¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqaluum kavisañisun katagaalaqaqsiñiqsut Saul-ŋum irrakniñ aasiiñ ilaa qinħitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.

¹⁹ Nigianikman sayanjan uttaqiniġaa.

Saul-ŋum Quliaqtuatha Damascus-mi

Aasriñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi.

²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ŋuruat katraqvinjitiñun quliaqtuaġutiplugich Jesus-kun itnaiħiplugu, “Taamna Jesus Agaayutim iġniġiniġaa.”

²¹ Tamatkua iluqaġmij tusaaruat taavrumiña quvigiħhutiñ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñanjiħkaluaqpa Jerusalem-mi tuqquħħiraġaqtuaq ukpiqtuanuruanik? Suli maunja utlautipluni sivuniqaqħuni tigiñiħuni taatnatiħiñik utqutrisukħuni qaukħijitiñun agaayuliqsit?”

²² Aglaan Saul quliaqtuaħiġmiñi kanjiqsipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñunjik Jesus taamna Christ-ŋuħhanik nalupqinaiqħugu. Jew-ŋuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksrañniħiqsut.

²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ŋuruat katimaaqsiñiqsut sivunniqħutiñ tuqquħħukħugu Saul.

²⁴ Aglaan kilinjigaaat taatna sivunniqħniplugich. Unnuaqtuummaan uvlumiħu Jew-ŋuruat qaunaksruġniġaaat nunaaqqim paanjiñi tuqquħħumaplugu.

²⁵ Tamatkuali ukpiqsriruut unnuat ilanjan ikinigaaat Saul aguupmanmun atqauti-pluguaasiiñ siħatmun anmanġagun katchiqaum.

Saul Jerusalem-miħha

²⁶ Tavrakña Saul utiġniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiiñ ilaiutniagaqsigaluaġniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguaġiplugu ukpiqtuaġuħha iqsigiaqsiñigaaat.

²⁷ Aglaan Barnabas-ŋum ikayuġniġaa Saul taapkununautiplugu uqħiraqtinun. Ilaan kanjiqsipkautiginiġai Saul-ŋum qiniħha Agaayutmik apqutmiñi suli Agaayutmun tuħuġniplugu suli uqautipmiplugich Saul-ŋum quliaqtuaħhanik taluqquataiqħuni Jesus-kun Damascus-mi.

²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqquataiqħuni quliaqtuaqaqħuni Jesus-mik.

²⁹ Uqaqatiqaqmieuq akilħiħiqħugich Greek-ŋuraaqtuat aglaan ilinjitiñun tuqquħħumagaluaqtitluni.

³⁰ Ukpiqtuaqatiunjiñ (ilitħuġikamiñ taavrumiña) samunautiniġaaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiqtuanuruaqpaat Judea-mi, Galilee-miħu suli Samaria-mi tutqiksiiñiqsut sayyikkauplutiñ irrusiġmikmun. Ukpiqtuanuruat iñuunniqsut taluqsrilutiñ Agaayutmik, suli Ipqitħuam Irrutħim pitħuksaagñiġai aasiiñ iñugiaksisañiħhutiñ.

Peter Lydda-mi Joppa-miħu

³² Peter-li iħliġniqsuq napmupayaq. Iħliġmiñi utlakmiñiġai Agaayutim iñui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautħiħiqsuq anutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulatlaiħaq, makingiñniqsuaq tallimat piħasuni ukiuni siñigvinjiñiħi.

³⁴ Peter-m nipliutiniġaa Aeneas, “Jesus Christ-ŋum iħuaqsiġaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq.

³⁵ Iñupayaat Lydda-mi Saron-miħu qiniħamitruñ taamna ukpiliġniqsut Agaayutmik.

³⁶ Joppa-miħu aġnaqaġniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tiġun atqa taiħaġniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaġniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqagñiqsuq nakuuruamik ikayuħipluni inuqsratquanik.

³⁷ Taamna aġnaq atniġniħliħuni tuquniqsuq. Iġġuanikamitruñ inillañniġaaat qullianun tuqquħħun.

³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter innipluq Lydda-mi, malğunñik iññunñik tuyuqağniqsut ilaanun, itna uqaksriuqluğik, “Qil-amiksruğutin utlautiñ.”

³⁹ Peter-m itqanaiayaqtigami malinñigik taapkuak. Tikitmata taamunja mayuutiniğaat qulligmun inimum. Uilğağnaat puuğniğaat qiaplutin qiniqtitaqluğu atnuğarrianñik Dorcas-nun iñuunñagmi.

⁴⁰ Peter-m anipkaqluğich iluqaisa taapkua tavrakña inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kinjaqluğu taamna timi nipliutiniğaa, “Tabitha makittin!” Taavruma ağnam uitñami qiniğniğaa Peter aquvitluniasii.

⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuğniğaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilğağnaatlu isiqtitluğich qiniqtinniğaa ilinjitñun iñuuplugu.

⁴² Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavruminja aasiiñ ukpiqsriqluğutin Agaayyut-mik.

⁴³ Peter tuyuğmianuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitum-mairimik.

10

Peter suli Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi anutiqağniqsuq atilinjmik Cornelius-mik anjalatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuali anuyyiuqtit agğiğniqsuat Italy-miñ.

² Taamna Cornelius agaayyutiqağniqsuq tupiqatituummağmi taluqsriplutin Agaayyut-mik. Ikayuiñiqsuq Jew-nuruat naglinnaqtuanñitñik agaayumaaqtuanñipluni.

³ Iñatni unnuksraat pinasugunnaqsipman qiniqquuraağniqsuq nalupqinaiqluğu qiniğniğaa Agaayyutim isagulga isiqhuni tuqluqtini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-nun qiniqpakhugu isagulik iqsiñkun kiuniğaa, “Suva? Anunul! Qanuq-samna?” Isagulgum itnağniğaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsruñhiñ tautuklugu ikayuiñhiñ naglinnaqtuanik. Taatnaqhuni itqağigaatin.

⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqağin iñunñik uvunautityaqtillugu Simon taggisiaqtauaq Peter-mik.

⁶ Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuug qitummairimi tagium siñaani irviciaqtuami.”

⁷ Taatna uqautianikamiun taamna isagulik qiniğniğniqsuq. Cornelius tuqluiñiqsuq malğunñik savaktinmiñik suli atautchimik anuyyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriru-amik.

⁸ Ilaan uqautiqaaqluğich tamarruminja atuumaruamik Joppa-munaasiiñ tuyuginiğai.

Peter-m Qiniqquuraatha

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuğniqsuq tupqum qaanun iniqsruğiaqhuni uvluppaguqtuami.

¹⁰ Ilaa niğisulillaqmiuğlu. Niqiksraniq itqanaiayaqtitluğich Peter-li qiniqquuraağniqsuq tatpakmani.

¹¹ Qiniğniğaa qilak anmaqluğu sumimña atqaqiaqsiñiğaa atriqaqtuam ukiñhaaqpaktun ninjitaauratun nunamus sisamatigun iqirguigun.

¹² Taamna imaqağniqsuq qanusipayaanik nunam niğrutaiñik paamguqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniğaa, “Peter! Makillutin tuqqtuchilutin niğgiñi!”

¹⁴ Peter-m kiuniğaa, “Ataniñ! Taatnağumiñiaipiaqtun! Niğniğasimaitchunja qanutchimik ağılğikkamnik unniñ qaayuğikkañatnik.”

¹⁵ Peter-m tusaatqilğiniğaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakñaj ilvich isumatigiyumiñaitchitin qaayuğnağluğich.”

¹⁶ Taatnaiñiqsuq pinasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukiñhaaq nuqitqinñiğaa tatpak-munja.

¹⁷ Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanuutautilaanjanik qiniikkiutauruam inñimiñun. Taatnaqtitluğu taipkuali Cornelius-nun tuyuğikkañaj apiqsruqtağniqsut nani Simon tupqa itmanjaan, aasiiñ ilitchuqsrianikamiñ nutqağniqsut talum sivuğanun.

¹⁸ Apiqsruğniqsut, “Tukkumaruaqpaqpa uvani atilinjmik Simon Peter-mik?”

¹⁹ Peter-mli taamna kanjisiñiaqtitlugu qiniqquuraakkağmi qanuutautilaanjanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğaa, “Qakma silatipni pinasut iñuich pakakkaatin.

²⁰ Paqnalutin atqağin. Piqasiğikkich tuyuğikkağigitkakii.”

²¹ Peter atqaqami nipliutipiağai, “Uvanja pakinñiğipsitña. Suplusi agğiqpisi?”

²² Taapkua kiuniğaat, “Cornelius-nun anuyyiuqtit atangata tuyuğigaatigut. Ilaa nakuur-ruanuniqsuq anun agaayusuuruuq Agaayyutmun suli iluqatin Jew-nuruat kamagiplugu. Agaayyutim isagulgan uqautiniğaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqaututik-sraqnik.”

²³ Peter-m tukkiġnigai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata malinġigai. Iġansaptuuq ukpiqtuat tavrakna Joppa-miñ tu-
vaaqasiġnigaaat.

²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñnigisut. Cornelius-ġum niġiukhuni iġani suli iġauraani
katinnjaniksimanigai.

²⁵ Aasiñ Peter isiaqsipman Cornelius-ġum purviginiġaa agaayuvigiplugu.

²⁶ Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, "Makittin! Uvanaptuuq iñuħhiñauruġa."

²⁷ Peter-m uqaqatiginiġaa Cornelius itqutagalugu tupiġmun. Tavraniasiñ iġtchuġiniġai
iñuġiaktuat iñuich katianinġisuat.

²⁸ Tavraasiñ nipliutinigai, "Iġlipsisuuq iġisimallapiakkaqsi Jew-ġuruat piqasiqsuutilġuyu-
miñaitchuat atuqtaksranjisigun Jew-ġunġitchuat. Aglaan Agaayyutim iġisautiġaġna uvanġun
kiñapayaaq iñuk qaayuġitqunġitlugu.

²⁹ Taatnaqħuġa qanniġniqapħa utlautirunġa pisagumasunġaħa. Apiqsrullaglakpiñ, su-
vaata qanniġniqapħa?"

³⁰ Cornelius-ġum kiunigaa, "Sisamat uvlut unġataatni itnaiġiunnaqsiruami uvlumi
kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitħuġa, taimmaiħaq aġun atnuġaalik
qaummaġiksuanik qikaaniktigniqsuq sivuqqamnun.

³¹ Itnaġaħa, 'Cornelius! Inġisruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin
savaatin itqagigai.

³² Tuyuqagiiñ Joppa-mun aġutinik uvunġautityaqtillogu Simon taggisuqatuaq Peter-mik.
Taamanna taamma tukkuummirurq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siħaani it-
tuami.'

³³ Taatnaqħuġa uiguiħaqħuġu qanniġikpiñ, iħuqquutiluġniġiptigut uvunġaħapkun. Uvva iluqata
katirugut Agaayyutim sivuġaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiħiksrapġigun
ilipkun."

Peter-m Uqautriħha

³⁴ Peter aullaġniħiġisqut itnaqħuni, "Pakma puttusrigiġa iħumutun Agaayyutim irrutriħha
iñuġnik atisiplugich.

³⁵ Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunġarualiqipluni Agaayyutim
akuqtuumaagniġaa, taamna sumiunġugisunġaan.

³⁶ Nalupqisunġitħuġa tusaatilaapsitħik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuġikkaħa
Israel-aagmiunun, itnaqħuni, Agaayyutim qiniġutripkaġaa iñuġnik Jesus Christ-kun,
taamna Jesus Atanġuruuq iñupayaani.

³⁷ Tamanna tusaayugaallataq aullaġnipluni Galilee-miñ kinuagun John-ġum Pap-
taqtitħirim quliaqtualħan siamittuq iluqaanun Judea-mun.

³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqħuġu piqasiqħuġu Ipqitħuamik
Irrutħimik pikkaħa. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli
iħuqsiħaġakkaħi tamatkua tuunġaum anjalataħi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqħuġu.

³⁹ Aasiñ uvagulli qiniqħuġu iluqaan iñiqtagikkaħa Jew-ġuruat nunanġatni suli Jerusalem-mi,
uqautiġlugikput qanuq iġiplugu kikiaktuutiħa sannigutamatun suli iñuġnun tuqquataġiħa.

⁴⁰ Taamna taatnakkaħat Agaayyutim anġitqiksitkaa tuquħiġmiñ piħayuaħni uvlut. Iġansa
iñuich nalupqinaiqħuġu qiniġaaat.

⁴¹ Iluqallapiagmiñ iñuich qiniġitħaluġaaat, aglaan qiniġikput Agaayyutim piksraq-
taagipluta quliaqtuaġitquplugu iħaagun. Uvagut niġiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim
anġitqiksinnjanikmagu tuquħiġmiñ.

⁴² Aasiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallataq uqautigiquplugu iñuġnun,
iħisimarusimaaqpluta ilaa taivrumiħaħi Agaayyutim piksraqtaħa atanigħuqħuġu iñuuruani
suli tuqunġaruani.

⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkaħat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi
ilaanik Jesus-ġum natqigutigisigai killuqsautai atigmiġun."

Jew-ġunġitħuat Akuqtuiħat Ipqitħuamik Irrutħimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaatitlugu iluqaitħun naalaġniruanun uqauttutaanik
Ipqitħuam Irrutħim atqaqiniġai.

⁴⁵ Tamatkua Jew-ġunplutin ukpiqsriħat taamakħa Joppa-miñ maliktuat Peter-mik
quviġusunġisut Agaayyutmun qaiħa Ipqitħuamik Irrutħimik tamatkununaptuuq Jew-
ġunġitħuanun.

⁴⁶ Sumiuliraqħutin uqqatigun tusaagaqsiñiġaich uqaqtuat Agaayyutmik quyaħlutin.

⁴⁷ Tavraasiñ Peter nipliġniqsuq, "Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitħuam Irrutħim anjalatkai.
Kiami paptaaqsaiħraġniaqpagich imiġmik?"

⁴⁸ Taatnaqħuġich ilaan tiliñiġai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua
inġisruġniġaaat uvluiquuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiĥa Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-nuñitichuanik Agaayyutim uqalhanik akuqtuiruanik.

² Aasiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilañich ukpiqsriuat Jew-nuñlutinj isumaqaqtuat Jew-nuñlutinj ukpiqsriuat nalunaitñutchiquplugich nakuaginjñiññaat Peter-m quliaqtualha Jew-nuñitichuanun.

³ Piññaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kinungatnun nalunaitñutchinaitchuat, niñiqatigikapkich killuqsagñiqsutin.”

⁴ Taatnaqlugich Peter-m uqautiaqsñiñgai qanuq atuumaĥagun aullañniġatalahaniñaglaan.

⁵ Itnañiqsuq, “Itluna nunaaqqiani Joppa-m injiqsruĥamni qñiñquuraaqtuña. Qñiñgiga sua-imña atqaqtuaq qñiñalik ukñiĥaaqpaktun. Ninjititauruq sisamatigun iqirñuigun tatpakmakña, nutqaghuni saniqqamnun.

⁶ Qñiñviksuqapku qñiñtuña niñrutinik uumaruanik paamgutaruaniglu suli tinmitlaruanik, imañik taavruma.

⁷ Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqutchiĥlutin niññiñ!’

⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaipiaqtuña, Ataniiq! Qanusiq agliñikkağa qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’

⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugnaqlugu.’

¹⁰ Taatnañipluğu atuummiruq piñasuniaglaan, aasiñ taamna qñiñkakağa nuqitaupluni kinjmun tatpakmuña.

¹¹ Taatnaqtitluna piñasut iñuich tikiññiqsut taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapku tuyuğirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ.

¹² Ippitichuaq Irrutchim uqautipmaña maliquplugich qanuğviitichuñaqnaña. Uku itchak-srat aniqatiut tuvaaqasiğaatña Caesarea-mun. Iluqata isiqtuğ Cornelius-nuñ tupqanun.

¹³ Aasiñ uqautipluta Cornelius-nuñli qñiñquuraakkağmiñ isagulinjik tupiğmiñi aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuğaglutin uvuñautityaqtirruq Simon Peter

¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakkanan anniqsuğisigaatin kinjuniqtuummaqpitlu.’

¹⁵ Aasiñ tasamuñitluta uqaqsikama Ippitichuam Irrutchim atqaqigai ilinjich atrillapiaglu piñi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi.

¹⁶ Itqagitka Agaayyutim uqalhi itnaqsimaruat, ‘John-nuñ imikun paptaaqtitchiĥa aglaan ilipsi paptaaqkaugisiliqsi Ippitichuakun Irrutchikun.’

¹⁷ Taamna nalupqinañlapiagtuq Agaayyutim qaitchiĥaptuq Ippitichuamik Irrutchimik Jew-nuñitichuanun atriplugu qaisağikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanğuruakun Jesus Christ-kun. Qanuğlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrañaniñ?”

¹⁸ Taatnañiplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinjisa nutqautiniğaat pisaanñatriñ. Ilinjich quyaaqsiñiqsut Agaayyutim itnaqhutin, ‘Agaayyutimtuuq pivigaqtilluğniğai mumiñksrañatigun Jew-nuñilaat piññaaktaaquplugich isuitichuamik iñuuligmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakña ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuqaqsuuplutinj aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaaglu. Ilañich tikiumaniqsut Phoenicia-mun ilañich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaghutin tuñaaqaglu Jew-nuruanun kisiitñun. ²⁰ Aglaan ilañilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlautiruat Antioch-mun tamatkununaqtuq Jew-nuñitichuanun uqautigiluumaağniğaat tusaayugaallautaq Atanğuruakun Jesus-kun.

²¹ Agaayyutim sayyiqsimaniğai, aasiñ iñuğiaktuat tusaaruat mumiksitlasiplugich Ataniğmun ukpiqsriñkun.

²² Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutin tuyuqagñiqsut Barnabas-mik Antioch-mun.

²³ Barnabas tikitñami, ilaan ilitchuğiniğaa Agaayyutim savaağikkaña taamani, aasiñ quyallapiagñiqsuq. Ilaan pitchuksaağniğai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaañkun.

²⁴ Barnabas iñullautapluni ukpiqsriñlapiaghuni Ippitichuam Irrutchim anjalataginiğaa. Tavraasiñ iñuğiaktuat iñuich maliguagtiğugñiqsut Agaayyutmi.

²⁵ Tavrakña Barnabas aullağniqsuq Tarsus-mun pakkiaqlugu Saul.

²⁶ Aasiñ paqitnamiuñ Antioch-muutiniğaa. Tavraniasiñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñuğiaktuanik ukpiqtuanuruaniñ ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanuruat taiyuutiniñiqsut sivulliuplugu “Christ-nuñ iñuifiik.”

²⁷ Taatnaĥatni tamaani ilañilli sivuniksriqirit utlautiniqsut Jerusalem-miñ Antioch-mun.

²⁸ Ilaŋat atiqagñiqsuq Agabus-mik sivullikkauligmigun Ippitchuakun Irrutichikun mak-itluni uqağñiqsuq niğisunnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiñ niğisunnaq taavruma uqautigikkaŋa atuumaruq Claudius qaukkuipkaqlugu Rome-mi.

²⁹ Taatnaqhutin ukpiqtuat sivunnigñiqsut aatchuutinin tuyuqağukhutin piyummifñañiqututilaağmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi.

³⁰ Ilinjich tuyuğñiqsut aatchuutinin Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanjuruat qaukkinjñun.

12

Ukpiqsirruat Piyuaqsipusaalhat

¹ Umialgumli Herod-ŋum aullağniñigaa nagliksaaqtitchiñiq ilanjitñik ukpiqtuanjuruat.

² James, John-ŋum aniqataa, savikpanmik tuqgutinnigaa.

³ Aasiñ Herod kanjiqsikamiuj quyalitñiñ Jew-ŋuruaniq tigonigaa Peter suli nanjititchiaqsifñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriñha atuummifñiqsuq niğifhatni pupsañniğilaamik qaqqiamik.

⁴ Peter taamna tigukamitruj inillañniğaat isiqsivimun, qaitlugu sisamañun aŋuyyiuqtinun qaunagituqlugu. Herod-ŋum sivunnigaa Peter tikiutilugu iñunun atanniqtichuklugu niğiqpagvikaq atilik Apqusaakkauligmik pitlukpan.

⁵ Peter isiqtaulhani ukpiqtuanjuruatli injiqsruutiniğaat piñiqillapiaqhutin Agaayyutmun.

Peter-m Anipkaŋa Isiqsivimñi

⁶ Herod-ŋum tikiutisukkaa Peter iñunun atanniguklugu sivuğaatni iñuich. Unnuañani anitchiñiksraŋan iñunun Peter sifinjiqsuq akungatni malğuk munaqsrik, malğuiñik kalimñiğñik pituqaqhuni, suli isiqsivium pañi qaunaksriqaqhutin munaqsriñik.

⁷ Taimmaiñaq atangum isağulga sagviğñiqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isağulgum iqi-qsagñigaa aksiklugu Peter tuiqqañagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñiğich katanjiqsut tayağniñi.

⁸ Isağulgum qilamiksriğñigaa, “Tapsiağiksaagutin, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaagñigaa, “Uligaagutin malinjaj!”

⁹ Peter-m maliaqsiniğaa isiqsivimñi kanjiqsillapiağaluaqnagu isağulinmun taatna piñi. Ilaa siññaqtuğasukniagñiqsuq.

¹⁰ Apqusaagutinigaa sivulligñi qaunaksrini tuglinjitiñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tik-iñniqsuk savigruağmun paamun anigisiplutik nunaaqqimun. Taamna paa aŋmalgiñniqsuq injmigun, ilinjikaasiñ aniplutik. Ilinjik qilamiksruhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isağulgum uninjñigaa Peter tamañja.

¹¹ Tavrani Peter-m kanjiqsivaaluaqsiniğaa tamanna atuumaruq. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqigijaiğigaa Agaayyutim tuyuqalha isağulinmiñik annautisaqluñja Herod-ŋum aŋalatchiñhaniñ. Ilaan anniqsuqmigaaña Herod-miñ suli Jew-ŋuruaniñ piyaqqisuktuanñi uvannik.”

¹² Taamna qauğriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinuğanun Mary-m, aakanan John Mark-ŋum. Tavraniñi iñugiaktuat katimaniqsut injiqsruqhutin.

¹³ Taluata silataani Peter katchaqtuğniqsuq. Niviaqsiaq atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan.

¹⁴ Peter-m nipaa iñisaqligñigaa. Quviatchaqtippaitluni aŋmautialuaqnaguunniñ utiqtiğniqsuq kifumun uqağiaqhuni, “Peter qakma!”

¹⁵ Taapkua nipliutiniğaat, “Kinniçivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiağruk nalupqisunjiñiqsuq. Aasiñ kiulgiñniğaat, “Irrusia pivalukkiñ.”

¹⁶ Peter-m nutqautinjñigaa katchaqtuñi. Kiisaimmatai aŋmautiniqpaat. Ilinjisa qiniqamitruj quviğutchanjiqsut niğiuñillaqhutin.

¹⁷ Peter-m urriqaniğai nipaasaaquplugich aasiñ uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annisilaagñiñik isiqsivimñi. Uqautipsaagñigai, “Kilikumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullağniqsuq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupiññaniqsut. Kanjiqsitlaiğniğaat qanuqtilaaña Peter-m.

¹⁹ Herod-aasiñ tiliriniqsuq iñunun pakaquplugu Peter aglaan paqinjñiğaat. Herod-ŋum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqgutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagiaqhuni Caesarea-mi.

Herod-ŋum Tuquŋa

²⁰ Herod-ŋumguuq qinnausimallapiagñigai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-milu Sidon-milu. Taatnaqhutin ilinjisa katiplutin qiniğiağniğaat Herod. Taapkua utlaturuat sivulliu-plugu ilauraannaktaağiniğaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuq Blastus-mik. Aasiñ

taatnaqqaaghutin utlautiplutin Herod-mun iniqsruǵiaǵniǵaat qinuiǵusimaaliksrǵmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqǵaǵviqatut umialgum nunagikkarjaniñ.

²¹ Uvvaasiin nalunaiqsami uvlumi Herod atnuǵaaqtuqdhuni umialgutnaǵmiñik aquvinniqsuq atanǵuvinimiñun uqautriviksraǵmiñun iñuñnik.

²² Tyre-miut suli Sidon-miut naalaǵniruut Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutinj, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Inñhiñiq nipiqanjichuq taatnatchiñik.”

²³ Taimmaiñaq Agaayyutim isaǵulgan Herod atniǵñatchiǵniǵaa inalaunjiñi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niǵiñiǵaat aasiin tuquniqsuq.

²⁴ Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqalhanik aasiin iñgiallapiqtuat akuqtuǵniǵaat.

²⁵ Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaǵmiknik utiǵniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inmikun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqatha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

¹ Ukpiqtuanuruat Antioch-mi iǵaǵniqsut iñuñnik sivuniksriqiriniglu ilisautrifiniglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutilinjmik Taaqsipanmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuǵuqatiqǵniqsuaq Herod-mik kavanaauramik) suli Saul-mik.

² Uisauraaǵniqsut tamarumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniǵai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaaqisigik uvanñun savaaksranun tuǵlummatigikkamnun ilinjknun.”

³ Tavra uisauraaqhutinj agaayuanikaminj arganjmiknik patikdugiglu tuyuǵiniǵaich.

Uqqiraqtik Cyprus-mulhak

⁴ Ipqitchuam Irrutchim tuyuǵiniǵik Barnabas-lu Saul-lu. Iǵiqhutik Seleucia-mun aasii tavrakja tiksigiñiqsuk qikiqtamun taiyuutilinjmun Cyprus-mik.

⁵ Ilinjik tikitñamik Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuaǵniqsuk Agaayyutim uqalhanik Jew-ñuruat katraǵviatni. John Mark-mik ikayuqtuqǵniqsuk.

⁶ Tavrakja nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk anatkumik Jew-ñuruamik atiqatuumik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqǵaǵniqsuq sivuniksriqiraunipluni.

⁷ Ilaan ilannaǵiniǵaa kavanaauruq taavrumani qikiqtami, atiqatuaǵǵuuq Sergius Paulus-mik suli puqisuañupluni. Taavruma kavanaauruamguuq aiyugaaqtullapiǵniǵik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqalhanik.

⁸ Aglaan taavruma anatkum Elymas-ñum akililijisugniǵik taapkuak atakkii kavanaauruq ukpiqsritqunjitlugu Christ-mik.

⁹ Aasiin Ipqitchuam Irrutchim anjalataǵigaa Saul, taggisiqǵmiruqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ñum qiniqamiñ nalinjinaaqlugu taamna anatkuk

¹⁰ nipliutiniǵaa, “Ilvich tuunǵaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginiǵiñ ataramik kinniplugich iñuich pisaasulipkun. Uqautiginajuguj Agaayyutim ilumutuulha saglu-uqtuanunilugu.

¹¹ Pakma Agaayyutim anasiññuqsǵniǵaatin. Qiniñlailaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnaǵluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqǵniǵigaa taatuumun matulhak irrañmi. Ilaa saptaaqsiñiqsuq kisumun iñuñmun tasiullanjanuqpluni arganjmigun.

¹² Kavanaauruam qiniqamiñ taamna atuummiruq ukpiligñiqsuq quviǵutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuniñlu Antioch-munniqsut Pisia-mi

¹³ Paul-lu tuvaaqatiuniñlu Paphos-miñ tiksigiñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum uniniñigik utiqhuni Jerusalem-mun.

¹⁴ Taapkuak Perga-miñ iǵiñiqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisia-mi. Jew-ñuruat mirǵuiqsiaǵviata uvluanu utlautiniqsuk katraǵviatnun aquvitlutikaasiñ.

¹⁵ Moses-ñum maligutaksraña suli sivuniksriqirit aglaanitiñ agliqianikman katraǵvium qaukjinisa itnaǵniñinjik, “Aniaqatiuk, uqaututiksraqaǵuptik pitchuksaǵutmik iñuñnun uqaqutiptigiñ ilinjñun.”

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiñiǵai, “Jew-ñuqatiumaaj suli sumiññuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalaññilaksitñaj!

¹⁷ Agaayyutaata Israel-aǵmiut sivullivut piksraqtaaǵinikkañi. Ilaan kamañsipkaǵlugich taimani iñuñniahatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ sarñjimgun kamañqatukun.

¹⁸ Suli malgukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglauhatni siviksraillaami munaqiplugich.

¹⁹ Tavra iñugaağruich Canaan-mi piyaqquanikamigich iñuksraqtağmifun nunaksrirutiginigaa.

²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malgukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñigai sivulluqtiksrañitnik iñuguñialhanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim.

²¹ Aasiñ taapkua Jew-ñuruat umialiqagaqsiptomata Agaayyutim qaitchiñigai Saul-mik iğñinjanik Kish-ñum kinjuvianjiniñ Benjamin-ñum. Malgukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginigaaat.

²² Aglaan Agaayyutim Saul piiqlugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguqluguasii taap-kununa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaña sivuani, 'Taamna David iğñina Jesse-m iñuk quviasuuttigigiga atuiğisipluni pisuhigikkammik iluqaagun.'

²³ Taavrumakña David-ñum kinjuvianjiniñ Agaayyutim tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtik-sramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsruhiğmisun.

²⁴ Sivuanii Jesus-ñum agğilhan John-ñumli quliaqtağutinigai iluqaisa Jew-ñuruat mumiqu-plugich paptaaqtillugillu.

²⁵ Aasiñ John naatchiyasikami savaagmiñik ilaan nipliutiniğai, 'Kisuunasugivisitña? Uvaña taivruminjanitichuña niğiuğikkaqsi. Ilaapiaq agğiqrağiaqtuq kinupkun. Uvaña taivruma isigaiñi aluğutaiqsiksrauluñanunniñ nalliummatinitchuña.'

²⁶ 'Aniqatiumaan, Abraham kinjuviağikkañasii suli iluqasi uvani taluqsrruasii Agaayyut-mik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuğiakun tuyuruq uvaptiknun.

²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuq Jerusalem-mi suli sivulluqtituummağmin iłitchuğiniññaat Jesus Anniqsuutaulha. Minguiqsiağvipayaami agliqirağiaich uqaututiniç sivuniksriqirit katrağvinmikni aglaan kanjicsaisatlugich. Patchisigikamitruñ Jesus ilinjisa ilumun atuumap-kagñigaich sivuniksriqirit uqautigikkañich.

²⁸ Sumikunniñ patchisiksraitçaluanağmin agvisiksraitlugu injiniğaat Pilate tuqqutitquplugu.

²⁹ Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliguqatni atqagnağaat kikiaktuutrivinmiñ inillakluguasiiñ iluviğmun.

³⁰ Aglaan Agaayyutim anitqiksinnigaa tuquhiğmiñ.

³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuğniqsuq tamatkununa igliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua ilisimaraurut ilaagun iñuğikkaptiknun Jew-ñuruanun.

³²⁻³³ Uvagtutuq uqautigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaña sivulliptiknun pakma atuumapkağniğaa uvaptiknun kinjuvianjuvanun anitqiksintamiun Jesus iñuuhigmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna, 'Ilvich iğniğigikpiñ,

ugluvak aapaquqtuña ilipnun.'

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anipkaqamiun Jesus tuqqutqikkumiñaiqlugu akiqsrupsaagñiqsuq itna, 'Aatchuqniagipsi ipqitçuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkammik David-mun.'

Isaiah 55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğniqsuq,

'Savaktin ipqitçuaq aupkağumifaitkiñ.'

Psalm 16:10

³⁶ David-guq savautrigaluaqmirusaq Agaayyutmik iñuuhigmiñi. Tuqupman iluviğniğaat piqasiutiplugu sivullianjiniñ, timaa aasiñ tavrani aupluni.

³⁷ Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anipkakkña tuquhiğmiñ anjaitçuq.

³⁸ Iauramaan, iluqasi kanjicsiruksraurusi ilumutuuhigmik quliaqtağikkammik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñagui killuqsautisi. Kiñanunniñ tupiksriñialigimigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakaayumiñaitçuq Agaayyutimi.

³⁹ Aglaan kisupayaq ukpiqsruuruq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani.

⁴⁰ Taatnamik qaunagititçi. Atuumninitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnau-taat,

⁴¹ 'Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuağilugu piyaqquğniqatusi.

Iñuupkağlusi savaaqagisiruña ukpiğiyumiñaisapsitñik unniñ iñuum uqautiniagaluapasi.' "

Habakkuk 1:5

⁴² Paul-lu Barnabas-lu aniaqsipmakkik katrağvatiñi iñuich aiyugaaqtuqaqsiniğaiç utitqiquplugik minguiqsiağvik tikitqikpan uqautipsaagiauqplutin tamarrumuuna.

⁴³ Kinjuagun katimañhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaagtuat Jew-ñuruat ukpiğiasiatnun maliaqsiniğaiç Paul-lu Barnabas-lu. Aasiñ ilinjik pitchuksaagñigaich ataramik tunjavigitquplugu Agaayyutim iluaqqutrisaa.

⁴⁴ Minguiqsiagvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutinj Agaayyutim uqalhanik.

⁴⁵ Tavrali Jew-njuruat qiniqamisigin iñugiakpauraqtuat siqñalillapiaqhutinj akiknjaqługich Paul-njum uqautai uqagñiqłuutiaqsiñiğaat.

⁴⁶ Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqagñiqsuk taluqsranillapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqalħa sivulliuługu uqautauruksauruq ilipsitiñun Jew-njuruannun aglaan tusaasukkumifaitkiksi. Taatnahipsigin ayakkiksi iñuulik Agaayyutinj aqtauruaq. Taatnamik uninjñiğipsi aullağunuk tamatkunuja Jew-njuntichuanun.

⁴⁷ Taatnakii Agaayyutim urriqsuğaatiguk itnailiplugu,
‘Nalunaiqsagigikiñ qaumaruatun itquplutin Jew-njuntichuanun
anniqsuqıplugich iñuich sunianjanipayaaq nunam.’”

Isaiah 49:6

⁴⁸ Tavra Jew-njuntichuat tusaakamitruñ taamna quyaqsiñiqsut Agaayyutim uqalhanik quviatchallapiaqhutinj. Aasiñ taapkua piksraqtaanjuruat iñuuliqaqıplugich Agaayyutinj aqtauruam ukpiqsriłiğniqsut.

⁴⁹ Uvvağuuq Agaayyutim uqalħa siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami.

⁵⁰ Tavrali Jew-njuruat akatchiñiqsut ağanik kamağikkauruanik taluqsriaruanik Agaayyutim suli qaukiñnik taavrumani nunaaqqimi. Piyuaqtinniğaiç Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiñ nunamikniñ.

⁵¹ Uqqiraqtik ipsunñiğaaq qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiñ aullağniqsuk Iconium-mun.

⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunniqsut Ipqitçhuam Irrutçhim aqalatlugich.

14

Iconium-miıłħak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlaultilgiñniqsuk Jew-njuruat katragviatnun. Uqautriıłautapiğatağniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-njuruatlu Jew-njuntichuatlu ukpiqsriłiğisitlugich.

² Aglaan Jew-njuruat ukpiqsriyumiñaitçhuat akatchiñiqsut Jew-njuntichuanik. Ilinjisaunniñ akiknjaqtuliqsitkaich ukpiqsriaruanik.

³ Uqqiraqtik nayutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiçhutik Agaayyutikun. Quliaqtualħakni ihuaqutrihiğmigun Agaayyutim savaktitlasıplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinniğaa uqauttutaak ilumutuıłħa.

⁴ Nunaaqqim iñui malğuiğugniqsut, ilanjich iñuich ilaliutiplitinj Jew-njuruannun atlatsuli tapıutiplitinj uqqiraqtinj nun.

⁵ Kiisaimma Jew-njuntichuat suli Jew-njuruat sivulliuqtıtuummağminj sivunniğniqtut aqallaqługukıç unniñ miłıqtuğıç uyağanjik.

⁶ Uqqiraqtik ilitçhuğikamitku taamna sivunniğun qimanñiqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinjñun Lycaonia-mi.

⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiñniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miıłħak

⁸ Tavraniğuuq Lystra-mi qiniğniqsuk iñunmik pilguirritiqaqtuamik isiganmigun anilğatahiğmiñiğlaan. Pisunğanjiniğisuuq aglaan aquppitıplunı.

⁹ Taamnaguuq naalagñiğisuuq Paul-njum uqauttutaiñun. Aasiñ ilitçhuğıplugu taavruma ukpiqsrisılaanja ihuaqsikkauđksrağmigun Paul-njum qiniqsiñiğaa nalaagun

¹⁰ nipliutiniğaa nipitusıpluni, “Qikağiñ.” Taamnaguuq anjun maksriñniqsuq pisukkataaqsıpluniasii.

¹¹ Uvvağuuq iñugiaktuam Paul-njum savaagıkanja qiniçamiun Lycaonia-ğmıuraaqhutinj nıprallañniqsut itnaqhutinj, “Agaayyutivut iñuğniqsut aasii atqaqhutinj uvaptiknun.”

¹² Atçhiğniğaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipli-raqtaupman.

¹³ Tavraniğuuq piqagñiqsuat agaayyuvinjmik aanguağmiknun Zeus-mun sıłataani nunaaqqim. Aasiñ agaayulıqsi taamavrumuja Zeus-mun tikiutriñiqsuq uumaruanik anjusalunik naurianıglu paamun. Tavrataamna iñuıllı tavrani tuniğlağuaqsıñiqsut kamakrsisukhutinj uqqiraqtinjnik.

¹⁴ Uvvaasiñ ilitçhuğiaqsikamitku taamna Barnabas-njumlu Paul-njumlu alıktuğniğaiç atnugaatik aasiñ upaktuutiplitik itnaqhutik tamatkunuja,

¹⁵ “Ukuqsii, suvaata itnasiğaqpsı? Iñuđhiñauruguk ilıpsısuntuuq. Agğıqsuanjuruguk uqautıyaqhusi tusaayugaallautamik mumiğugaluqhusi matkunakja agaayyutinjñaniñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qılamlu nunamlu tağiumlu supayaamlu taapkunani ittuam.

¹⁶ Taavruma Agaayyutim qaanjaniktuami iluqaisa iñuich ilatchigñigai sivunnitlasiplugich iñuniahhatigun.

¹⁷ Aglaan ataramik kanjicsimapkañigaa nakuuruanuñhi savaallautağmigon, sialuk tatpakmakña qaitlugu suli niqiksrat nautchiat piviksranjısigon qaisimaağai, ilipsiliasiiñ quviasuktitlusi.”

¹⁸ Taatnailiplugu uqautiurağniallaisa Barnabas-numlu Paul-numlu nutqaqtıpqaurağniğaik tunillakiksranjatniñ inmiknun.

¹⁹ Aasiñ ilanjich Jew-nuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ tavrurajligniqsut. Tavra piqatiksrağniaqtuqhutin iñugiaktuanik inmiknun uyağanik miluqtulğniğaat Paul. Kalinñigaat anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniağlugu.

²⁰ Aglaan ukpiqtuaqatiunı katipmata avataanun Paul makitluni utiğniqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiñ ilaalu Barnabas-lu aullalğitlutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utilhak

²¹ Paul-lu Barnabas-lu quliatuqaqmaknik tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriğniğniqsut. Tavraasiñ utiğniqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu.

²² Pitchuksaağlugich tunjaviqaqplugich Agaayyutmik, uqautiniğaiç itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut iñugiaktuanik ihulliuğutinik isitlasiñiapiğata ayaayugataanun Agaayyutim.”

²³ Tikitchağikamik ukpiqtuanuruanun nalunaiqsisiraqniğaiç ukpiqtuanuruat qaukhksranjitnik, suli agaayugaaqahutin uisauraqhutinlu tamarrumani uvlumi injqsruutiniğaiç Agaayyutmun qanagitquplugich tunjavigikkanaatnun.

²⁴ Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiñniqsuk.

²⁵ Tamatkunani Perga-mılu tusaayugaallataq uqautiğiaqsilğniğniğaaç, tavrakñaasiñ Attalia-mukhutik.

²⁶ Taavrumakña tiksiquhutik utiğniqsuk Antioch-mun aullaqqaagaatvıñmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanuruat injqsruutianikamisigik Agaayyutmun qanagitquplugik savautihakni inmiñun. Taavrumunı utiğniqsuk naatchikamik savaağmiknik.

²⁷ Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinnigaiç iluqaanik Agaayyutim savaanjanik tumigiğlugik suli Jew-nunıjtchuatunniñ ukpiliqsitlugich.

²⁸ Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagan iñuich ilanjich tikiñniqsut Antioch-mun. İlisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitjutchisimaitchupsi timipsigon tuvraqlugich Moses-nım tillisai anniqsukkauyu-miñaitchusi!”

² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsiñiqsuk ilinjitnik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunniğniqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksrağaiç uqçiraqtıtu ukpiqtuanuruat qaukhinjıtu tamatkunuuna Moses-nım tillisaiğun.

³ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruaqatinısa tuyuğiniğaiç. Iğliğniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutinı Jew-nunıjtchuatunniñ mumiñniplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiç quviatchaktinnigai.

⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanuruat piqasiqhutin uqçiraqtinik suli qaukhğnik pağlanigaiç. Taapkununı tusaayugaaqtirrutiniğniğaat Agaayyutim iluqaan savaağikkana inmiktiğun.

⁵ Aglaan ilanjich ukpiqsriurat Pharisee-nusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-nunıjtchuat ukpiqsriurat nalunaitjutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaalutinı tupigiraksrağinıluğun malığutaksraña Moses-nım.”

⁶ Taatnaqhutinı uqçiraqtıtu ukpiqtuanuruat qaukhınısalu katimaniqsut isummatigisuklugu taamna.

⁷ Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni niplığniqsuq, “Aniqatiumaan! İlisimarusi inılğaan akunnapsitniñ Agaayyutim piksraqtaağipmanı uqagaıquplunı tusaayugaallautamik Jew-nunıjtchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik.

⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimalığmigon iñuich isumanjitnik uqagaıgaa akuqtuiñi Jew-nunıjtchuanik qaitchiplugich İpçitchuamik İrrutchimik, atriplugu qaitchıñi uvaptıknun.

⁹ Uvagullu ilinjılu atlakaagiingsingitkaatıgıt. Killuqsautinjitnik natqıutinığai ukpiğıagutripmata.

¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiunı Agaayyunı suli Jew-nunıjtchuat tupiksripkağniğlugich tillisinik sivullıaptalu uvagullu tupıgilğuisaptıknik?

11 Uvagut ukpigigikput Agaayyutmun anniqsuliqput ihuqqutritihagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuq.”

12 Katimaruanguuq iñuksruiqhutinj naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayu-gaaqtirruataaknun atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim iñiqtağikkañagun inmikun akungatni Jew-ñunjtichuat.

13 Uqağuiqmaknik James-ñum uqautiaqsiniğai, “Aniaqatiumaan, naalaqsitñaj!

14 Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağniñipluni ukpiqtitlugich inmiguuqitichaqługu Jew-ñunjtichuanin iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumuñiaqsiplugich.

15 Suli sivuniksriqiririr uqautaatnun immiutitħa itnauvva aglausimaruamun,

16 ‘Aqaguun Atanguruaja utiğisiruñja.

Aasiñi ikayuitqikkisiruñja David-ñum kinuvianinik tupaagruktitun ittuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruaq.

17 Iluqağminj atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyutmik, iluqağminj Jew-ñunjtichuat piksraqtaagikkatka uvanñun.

18 Taatna Atanguruuq uqaqsimaruq, iłitchuğipkairuaq tamatkuniñja inilğaan.’

Amos 9:11, 12

19 ‘Aasiñ uvanñi sivunniutigiga uqumailliuqtitpħasunjaqnağich pilavut Jew-ñuruat atuqtaksranjisiğun Jew-ñunjtichuat mumiksuaat Agaayyutmun.

20 Aglaan aglaglugich uqautilavut qanusiq niq tunillautauamakpan aanguanun nigıtunıllıgu, suli qaayugnaqtualıgımiñ atlatulıkuun piisimaaqulugich, suli augıqsımaılıaanıku nigıtunıquunıllıgıch unniñ auktunıquunıllıgıch.

21 Taimakñaqarñja Jew-ñuruapayaat ilisimağaat atuqtaksrat Moses-kun qaisauruat atakkii minğuiqsiağvipayaami aglıqiıplugich inñunñun katraqvinjiti. Tavra.”

Tuyuqħat Ukpiqtunñuruunun Jew-ñunjtichuanun

22 Tusaakamisigin uqıraqıtıt suli qaukiuruatlu iluqağmıglu ukpiqtunñuruat sivunniğniqsut anjatinik piksraqıkhutinj Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii nalunaiqsıplutin Judas-mik taggisıaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak inñuk sivullıuqtıllautauınsısuak ukpiqtunjaqatiumikni.

23 Taapkunñuuna tuyuuntinj tuyuunıqsut, “Aniaqatıusii, uvagut uqıraqtauruaguutlu qaukiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaanñagmik iluqaitñun Jew-ñunjtichuanun ukpiqtunun Antioch-mi, Syria-mılu suli Cilicia-mi.

24 Tusaanıgıput ilanjitñun ilagıkkaptıknun ihuıllıtaağniplısi akatlusi uqalıgmıkkun, taatna pitqulugich pinıtkaluaqtıtlutinı uvaptıknun.

25 Tavra-taatna katımapluta suli iluqata atısplıta, piksraqtaaqtuğut uqağıaqtauksranik aasii aullaqtıllugich ilıpsıtñun. Taapkuak piqataugısırık ilauraannaptıknı Barnabas-mılu Paul-mılu,

26 taapkuak inñuk suksraağırık inñuıliğmiknik savautrıliğmikni Atannaptıknıku Jesus Christ.

27 Judas-lu Silas-lu tuyuğiniağıvut ilıpsıtñun. Uqautıpsaağısıgaası tamatkunıuna aglakkaptıgun.

28 Atakkii İpqıtıhuuq İrrusıq piqatıgiplıgu sivunniqsugut qaitchısunıtılsı malılgunaitchuanıku tuvraaksranıku, aglaan taapkunıñja atumanapiaqtunıku:

29 niqinıku tunıllautıgımaruanıku aanguanun niğiniñasi auktusunjaqasılu unniñ qımisimaruamik niğrutmik niğiniñasi, suli piisimağası qaayugnaqtualıgımiñ atlatulıkuun. Taapkunakñja qanagıgupsı pillautagınaqtı. Tavra.”

30 Aullaqtıtauruat tıktımata Antioch-mun katıpkagıniğaiç iluqası ukpiqtuat aasiñ qaitchıplıgıch taapkunıñja aglanıku.

31 Inñuich aglıqianıkamısıgıku tuyuuntinj quviatchanıqsut pitçuksaağilıgmıkkun.

32 Judas-lu Silas-lu sivuniksriqırauliğmikun uqautrıñıqsuk ukpiqtunıku pitçuksaağıgıch ukpiqsriñıgmıkkun sayyaksaqłıgıllı.

33 Aasiñ tavraniısugruanıkmaknik ukpiqtunjaqatıunıtıñku taıkuuqhutinı aullaqtınnığaiç kinumun tuyuğiriñitıñun.

34 [Aglaan Silas sivunniğniqsuq nayuutısukħuni.]

35 Taapkuaglı Paul-lu Barnabas-lu ittuıñagınsıku Antioch-mi. Piqasıçhutık atlanıku ilısautrıñıqsuk Atanguruam uqalıñniñku qulıaqtuahutık.

Paul-lu Barnabas-lu Avıthak

36 Kinuvatıgun Paul-ñum niplıutiniğaa Barnabas, “Kiata, utıgıvıgilavuk nunaqqıurapayaat Agaayyutim uqahaniç qulıaqtuagıvıgıkkavuk tıktıqattaagıgıch aniaqatıut kanıqsıyağılgıgu qanuğı pisılaanat.”

37 Barnabas-ñum tuvaqatıgısunıñaa John Mark aullağumık.

³⁸ Aglaali Paul-ñum iħağinjitkaa aullautiħa ikayunijtługikkii quliaqtuaqmaknik, unitługikunniñ Pamphylia-qsiuħakni.

³⁹ Taatnaqhutik qapiqtaiñiłlapiagñiqsuk piqatigiññiqhutihutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullağniqsuq.

⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullağniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik inñiqsruutiniğaiħ Agaayyutmun qaunagitquplugik igliħakni.

⁴¹ Iğliğniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaqługich ukpiqtuañruat ukpiğutinjich.

16

Timothy-m Piqasiutiħa Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iğlaugaluaqamik tikiłgatağniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniguuq ukpiqtuaqamniñiqsuk atiliñmik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuañupmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni.

² Iługağmin ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-mi lu uqautigillaautağniğaat taamna Timothy.

³ Paul-ñum Timothy maliquniğaa inñigun. Taatnaqlugu nalunaitñutchiqsinnigaa piqutigi-plugich Jew-ñuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunimatruñ taamna Timothy aapaqalħa Jew-ñujitchuamik.

⁴ Apqsrautiliğmikni nunaaqçurani uqautiniğaiħ ukpiqtuañruat tuvraqtaksranik, uqçiraqtit suli qaukħiħ Jerusalem-mi sivunnikkanjitiñik ilinjitñun tupigitquplugich.

⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuañruat sayyikkauniqsut ukpiqsriłiğmiktigun suli ilaniktuuğniqsut ukpiqtuağtuquanik uvlugağipman.

Paul-ñum Qiñiqquuraalħa Troas-mi

⁶ Taapkua iğliğniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ğmiut nunañat. Ipqitchuam Irrutchim piyumataisimatini tusaayugaallautamik Asia-muutrinjiniñiqsut. Ilinjich taunujanjiniñiqsut.

⁷ Aasiñ qallikamitruñ Mysia-m killinja saqusukkaluağniqsut Bithynia-m tunaanun, aglaan Jesus-ñum Irrutchiğmignun taatnamuqunjiniñigai.

⁸ Taatnaqhutin nalğugniqsut Mysia-kun tasamurja Troas-mun.

⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiqquuraagñiqsuaq Macedonia-ğmikum qiñiñuauqtuamalik itnaqhuni, "Macedonia-mun ikaagutin ikayuğiaqtigut!"

¹⁰ Paul qiñiqquuraaqtitqaaqlugu ittanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigiğikput tuqluħiqut tusaayugaallautamik quliaqtuağiaqupluta iñunñun taakiqkunurja.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuağulħa

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalğughuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiñ taavrumakña uvlutqikman Neapolis-mun tiksighuta.

¹² Tavrakña tagraqtugut Philippi-mun, qaukħiğmun nunaaqçiatnun Macedonia-ğmiut, iñugiaktuamik Rome-mağmiunik iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqçimi uvlutqutugut.

¹³ Mingiçiağvium uvlua tikitman anipluta nunaaqçimiñ utlaurirugut kuugum siñaanun inñiqsruğiağasugiplugich. Aquvintapta uqaaqtuutrirugut ağanik tavrñaptuuq katiruanik.

¹⁴ İlanat naalaqtikput atiqagñiqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniucqairuanjuniqsuq sunauraammağiksuanik ukiħhaanik, agğiqsuanumapluni nunaaqçianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanjuniqsuq Agaayyutmik. Aasriñ Agaayyutim piyumiñaqsipkağaa akuqtuñiksrananun Paul-ñum uqagikkaniñik.

¹⁵ Taamna ağnaq paptakkaukami piqasiqhuni tupiqatiunjiniñik ilaan aiyugaağugich itnaqhuni, "Ukpiqtuañunasugipsitñja utlanttutitichi tuppamni itchaqtuağusi." Kayunaiğniğai tukkiqtługich aasiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulħak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut ilanatni inñiqsruğviptiknun utlautiħaptikni kupaluuniksuaq niviaqsigaksraq nalautkikput. İlaa tuunğaqtaqagñiqsuaq taatnatchikun sanñiqalğimignun sivuniksriqipluni, aasiñ atqunaq maninmik piñiñautinikkarja atanni.

¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaatigut nipliapluni itna, "Ukua iñuich savaktai kamağniqsraurum Agaayyutim."

¹⁸ İñugiaktuani uvluni taamna niviaqsigaksraq taatnağniqsuq. Uvvaasiñ Paul-ñum ağıuplugu kinjaqlugu irrusiq itnağniğaa, "Jesus Christ-ñum atqagun tiligikiñ anitquplutin taavrumakña." Tavrauvaaguuq tuunğaqtaq aniñiqsuq niviaqsigaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchuğikamini maninñanñiutrinjii pıqsıgnıqman Paul-lu Silas-lu tiguniğaiħ. Kaliksraqługik katimmavınmuutiniğaiħ sivulluqtinjitñun.

²⁰ Rome-mağmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniğaiħ itnaqhutin, "Ukua iñuich Jew-ñuruat akatchirut iñunñik nunaaqçipsitñi.

²¹ Iisautriplutin atuqtaksirrutit akikjaqlugich malinjniakkavut. Rome-magmiunurugut! Ilinjisa ilisauttutinich akuqtugumiñaitkivut unniñ tupigiyumiñaitkivut.”

²² Inūgaagruič tappiutiniqsut piyuagniktuanun. Rome-magmiut aňalarutilgich tilisiñiqsut aliktuilugik atnuġaanjnik Paul-ňumlu Silas-ňumlu aasi ipiġaqtuquplugik.

²³ Ipiġaqtuqaaqlugik isiqtaupkaġniġaich, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillau-taqlugik.

²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillanġniġik qamaniakġmun inimun, isiganjglu payanaiqsuusiqlugik uqumailanik qiruňnik.

²⁵ Uvvaasiñ unnuaqpaguňnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayun atuqhutik. Atlas isiqtaugatinikñik naalaġniñiġaich.

²⁶ Taimmaiñaq nuna iliqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunňavii auliyarñiqsut, talupayaat anmaqlugich suli kalimñiġich isiqtapayaaniñ katak hutin.

²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami iličhuġiplugu talut anmaniqmata isumaniqsuq isiqta-payaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqqtuchaġumaqsiliġniqsuq inñiñun.

²⁸ Aglaan Paul-ňum nipitusipluni nipliutiniġaa, “Aniyasaqnak ilipnun! Iluqata ittugut!”

²⁹ Isiqsiri qinñuaġniqsuq nannimik. Itchaġlukami tatkivunja punniqsuq uulillaġmi sivuġaaknun Paul-lu Silas-lu.

³⁰ Tavrakna annisikamigik atlamun apiqsruġniġik, “Anutiik! Qanuġluňali anniq-suġayaqpiq?”

³¹ Taapkuak nipliutiniġaa, “Atanġuruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriľutin anniqsuġisirutin tupiqatituummaqpich.”

³² Agaayyutim uqalñiñ quliaqtuaġvigiaqsiniġaa atlallu ittuat tupqani.

³³ Unnuaqpaguqman isiqsirim iġġuaqsiniġik atniġniñik aasiñ ilaa tupiqatituummaġmi paptaaqtikkauniqsuq.

³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiġmiñuutiqlugik niġipkaġniġik. Tupiqatiġiich quviatchanñiqsut ukpiġagutriplutin Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaaġutqikman Rome-magmiut aňalatinjisa aikġiqsuqtitin tiliñiġaich anipkaquplugik taapkuak anutik aullaqtillugiglu.

³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautiniġaa itna, “Qaukñich anitqugaatik Silas-lu. Aullañiñaġuqtutik aniuuraġniġitčik.”

³⁷ Aglaan Paul-ňum aikġiqsuqtit nipliutiniġai, “Pasiyumiñaitkaatiguk sav-vagluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiġaqtuqhunuk inñun qinñiqtitlugu inillakmiplunuk isiqsivimun. Uvaguktuuq Rome-magmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtichunñiqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiptaqtuq! Rome-magmiut qaukñiich inñmiknik uvunġutin anipkaġlisiguk!”

³⁸ Aikġiqsuqtit Rome-magmiut aňalatinjitiñun uqautiginiġaich Paul-ňum uqautai. Tusaakamij Paul-lu Silas-lu Rome-magmiunulhakkuntuuq iqsitčanñiqsut.

³⁹ Taatnaqhutin uqapsaaġiġniqsut ilinñiñun. Anipkaġniġaich isiqsivimniñ aullaquplugik nunaaqqimiñ.

⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsivimniñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunġanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qinñilġniñiġaik suli pitchuksaaqlugich aasiñ unilugich.

17

Thessalonica-miilħa

¹ Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliñniqsuk Thessalonica-mun piqagñiqsuamun Jew-ňuruat katraġvatnik.

² Piraġilġmisun tavrunalġinñiqsuq inñun uqaqataupluniasiñ. Pinjasuni minguiqsiaġvium uvluani kanjisiqkautiginiġai Agaayyutim uqalñi,

³ suli nalupqinaiyagunñiġaa Anniqsuutim nagliksaqhuni tuqqtauruksraulħa suli anjtiqksuksraulħa tuqulġmiñ. Paul-ňum itnaġniġai, “Taamna Jesus uqaġikkaġa ilipsitiñun Anniqsuutauruq.”

⁴ Inañich Jew-ňuruat ukpiqsriľilapiaqhutin ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taat-naqmiñiqsuttuq inñiġaktuat Greek-ňuruat agaayusriqisruuruat suli quilliuruat aġnat.

⁵ Aglaan Jew-ňuruat siqñaliġniqsut. Katitchiñiqsut nalaunñaniuranjtchuanik inñukhutinj piqatiksraġmiknik. Ilinjisa nunaaqqim inñi akatkaqsiniġaich. Isiġiġniġaat Jason-ňum tupqa pakakhutinj Paul-miglu Silas-miglu inñunutisuklugik.

⁶ Aglaan paqinjitiñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksraġniġaich nunaaqqim aňalatiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak inñuk akatchiñiqsuk inñun nanipayaaq. Pakmatuq nunaaqqiptiknuñniqsuk

⁷ aasiñ Jason-ňum tukkiqsimaplugik. Paaqlanñiġaich tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutin atlamik umialiqaniplugu atiqaqtuamik Jesus-mik.”

- ⁸ Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaqqimlu aňalatai akanniǵaich uqaatchagutiñgmun.
⁹ Taatnamik aňalatiť Jason-lu atlallu annitchiqsinnigaiť manıññik aasiñ aullaqtılgıch.

Berea-miľthak

¹⁰ Unnupqauraqman ukpiqtuqatiñjiknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnigaiť Berea-mun. Tavrani ulautılǵıññıqsuk Jew-ńuruat katraǵıatnun sivuanısun.

¹¹ Iñuich Berea-mi uqautısunatlukpayaǵniqsut apkunakńa Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutinj uqalıq naalaqluǵu, sulı uvlugagıpman Agaayyutim uqalıñi isaaǵiniǵaich iľitchuginiapiqluǵu tamanna Paul-ńum uqagıkkana ilumutuutilańjagun.

¹² Iñugiaktuat tavrani ukpiqsrilǵniqsut, iñugiaktuat qullıunuplutinj Greek-ńuruat aǵnatlu ańutitlu.

¹³ Aglaan Jew-ńuruat Thessalonica-mi tusaanigaať Paul-ńum Agaayyutim uqalıñiñ quli-aqtuqaǵnipluǵuuptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrıuqaťniqsut akatchiaqsilǵıťlutinj iñuñnik isaalhiñaǵuqıgıch.

¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksriǵniǵaať Paul aullaqupluǵu taunıńa taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniıtuıñniǵniqsuk Berea-mi.

¹⁵ Taapku aullautıruat Paul-mik taunıuautinnigaať Athen-mun. Taapkuale Berea-ǵmiut utıǵniqsut. Paul-ńum uqautitquniǵik Silas-lu Timothy-lu inmiñuqupluǵik piyu-miñaqsiqauraqpaknik.

Athen-miľtha

¹⁶ Paul taqıqıǵmiñi Silas-mıǵlu Timothy-mıǵlu Athen-mi aliatčhallapiaǵniqsuq qıñiqami iñugiaktuanik aañuanik nunaaqqimi.

¹⁷ Paul uqaqatiqaǵniqsuq Jew-ńuruanıǵlu katraǵıatni sulı Jew-ńunjıťchuanıǵlu agaayyiaq-taqtuanik. Uvvasulı uvlugagıpman uqaqatiginiǵai nalautnamıgıch atautchimugıvatni.

¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ńuruanıǵlu Stoic-ńuruanıǵlu ilisautrinıťñik qapiqsıǵıtraqatiqaǵniqsuq. Iľañich uqaǵniqsut, “Sumik una uqavaaľhakti uqaksraqtuva?” Iľañıllıǵuuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapallıqsuq.” Taatnautig-iniǵaaruuq Paul qulıaqtuqman Jesus-mik sulı ańıtqıłǵimik.

¹⁹ Aasiñ tikiutinıǵaať Paul sivuǵaatnun katımaruat Areopagus-mi itnaqluǵu, “Iľisimasukkaluaqtuǵut tamarrumińa nutaamik ilisauttıgıkkapnik. ²⁰ Iľañı tusaakkapta atlayuagıgıkput. Iľitchugısuǵıkkıkput qanuutaulańa tamarruma.”

²¹ Tamaanıli iluqaǵmiñ Athen-naǵmiut sulı avakıaqat tavrani naalaguuniqsut tamarrumu-na nutaupluǵu tusaakkaǵmıkkun unniñ uqaksraqtuutıgıpluǵıch.

²² Tavrani Paul qıkaǵniqsuq sivuǵaatnun taapku katımaruat Areopagus-mi itnaqluni, “Athen-naǵmiut! Iľitchugıgıga agaayyutinik ukpiqsrilıapiaqısi.

²³ Pisuktaulħami nunaaqqıpsıťi qıñıgıťka agaayumaniagıvıgıkkasi. Paqıttunıa aañuauťuǵıñmik aglaqaqtuamık, ‘Agaayyutmun nalukaptıknun.’ Taavrumuana agaayumaniagıvıgıkkapsıťiñ naluǵaluaqluǵu uqautiniagıpsi.

²⁴ Agaayyun iñıqtaqaqtuq nunamik sulı supayaanik imagıkkaniñik. Atanguruuq qılanımlı nunamılu irvıqanıťchıuq agaayyuvıkpañni iñuich iñıqanıťi.

²⁵ Unniñ tunıanıťchıuq iñunun qaitchiľiksranatnun inuǵıkkamiñik atakkıi iñupayaat qaitchıgai iñuıñıǵmıǵlu aniǵniǵmıǵlu supayaanıǵlu.

²⁶ Iñuñmiñ atautchimiñ iñıqtaǵıgaa iñupayaaq, taamna agıgıvıgıpluǵu iñuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivuanı iñıqtaǵıgıaluqnaǵıch sivunniqsımagai qanutun sulı nani iñuich iñuutilaaksrańat.

²⁷ Agaayyutim inillańniǵaa taatnatun iñuich pakaagıkpatni paqıtauyumiñaqsipluni atakkıi Agaayyun qanıtkaluauťtuq iluqaptıkni.

²⁸ Atakkıi ilaagun kisanı iñuuniaqhutalu aulalukhutalu ittugut. Taatnaqhutinj aglaktıpsi iľanısa uqaǵıgaať itna, ‘Uvauťtuuq ilaan qıtunǵagıgaaťıgıť.’

²⁹ Tavra qıtunǵaıniqmatıgıt isumaruksraunıťchıgıt Agaayyutim irrusia atrıqagıasukniagılu aañuanik manıññik kaviqsaanik naagaqaa qatıqtaanik unniñ uyaǵanıñik piľıukkanik savayulħatıgıun iñuich.

³⁰ Taıpkunani ukıuni iñuich naluplutinj piľhatni Agaayyutim tautıñıgaať ilħat aglaan pakma tillısiqagaa iñupayaaq mumiqupluǵu killukun ilħatniñ.

³¹ Ilaa nalunaiqsqaqtuq uvlumik atanniqaqsıgımi nunam iñuanik nalaunıaruaľıkun tumıǵıpluǵu iñuk piksraqtaagımakkanı. Ilaan nalupqınaıyaǵniǵaa iñupayaanun ańıpkaqamıuñ piksraqtaagımakkanı tuqqutaulħaniñ.”

³² Tusaakamıtrıuñ Paul-ńum uqaaqtuutaa ańıtqıľıkun tuqqutaulıǵmiñ iľanısa tipsısautig-inıǵaať aglaan iľanıllı niplıǵniqsut, “Naalaqtaupsaagıkkıptıǵıñ.”

³³ Tavra Paul-ńum unıññıǵai katımaruat.

³⁴ Iľanısa iñuich piqasiǵniǵaať ukpıliqhutinj. Piqasiqsai ilaqaǵniqsut Dionysius-mik, iľanınatıǵlu Areopaa-ńuruat aǵnamıǵlu atılıñmik Damaris-mik sulı atlanik.

18

Paul-ŋum Corinth-miitha

- ¹ Taatnaamikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq.
- ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ŋuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli ağnaatik Priscilla-mik. Tavruñaptuuq tikitqammiñiqsuq atakkii Rome-mağmiut atangata Claudius-ŋum aqpiğıplugich Jew-ŋuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ŋum qiñiğiağniğik.
- ³ Piññañniutiqağniqsuk iñuuniutigiplugu palapkarrirualigmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuñiqsuq taapkuñuñu.
- ⁴ Aasii minguiqsığağipmata Jew-ŋuruat katrağviatni uqaqatiqağağniqsuq Jew-ŋuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqlugich.
- ⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ŋum aullağniñaniñniğaa quliaq-tuatluñi tusaayugaallautamik Jew-ŋuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ŋuniplugu anniqsuqtauniplugulu.
- ⁶ Jew-ŋuruat iğluliqmatni uqaqhutin piğiiliplugu, Paul-ŋum ipsuñniğaa qavia atnuğamiññi aasiñ ilaan kanjıqsipkaqsaqługich qanuqhuni taatnağmiñnik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchu-miñaitkupsi patchisigiruksaurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna. Uvakñaniñaglaan Jew-ŋuñitchuanun quliaqtuagisıruña.” Taatnaqqaqlugich unıñniğai.
- ⁷ Paul nayuutiasırıuq tupqani Jew-ŋuñitchuam atiqaqtuam Titus Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa silaligiplugu Jew-ŋuruat katrağviata inniqsuq.
- ⁸ Crispus, qaukliq Jew-ŋuruat katrağviatni, ukpiğiağutiniğaa Agaayun qitunğaqtuumağmi. Suli iñugiaktuat Corinth-ağmiut tusaakamin uqağmik ukpiqsırligmiñiqsut suli paptaaqtitlu-tin.
- ⁹ Unnuat ilañatni Paul qiñiıquuraağniqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna, “Iqsisunaqnak! Sivutmun uqağniñ! Qapiqtasunaqnak!
- ¹⁰ Piqasımagikpiñ. Kia-unniñiñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.”
- ¹¹ Ukiuq avvağmik ilaqasıqlugu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni iñuñnik Agaayyutim uqağhanik.
- ¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ŋuruat katiplutin tiggugluklugu Paul uqaqsittaağvinmuutiniğaat
- ¹³ itnaqhutin, “Uuma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqługu maligutaksraq.”
- ¹⁴ Paul-aasiñ nipliñiñaağtuğlu Gallio-m uqautiniğai Jew-ŋuruat, “Taamna iñuk iñiıtaqaqpan nalaunñaitchuamik tuvraqtaksrallu tupiginıllugich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalagñiñksrağa anuqsrusilunı ilipsitñun.
- ¹⁵ Aglaan pasikapsiun uqałiqtigun iñuıllı atinısıgun ilipsilı maligutaksrapsıgun, ilipsitñik ihuqsaqatksraqıksi. Taatnatchisıgun atanniqsuyumiñaitchuña.”
- ¹⁶ Taatnaamikami anipkağniğai uqaqsittaağvinmiñ.
- ¹⁷ Jew-ŋuruat tiggugluñniğaat Sosthenes, anjalataa Jew-ŋuruat katrağviata, ipiğaqtuqlugu sivuğani uqaqsittaağvium. Aglaan Gallio-m suqutiginıñniğai.

Paul-ŋum Utiha Antioch-mun

- ¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniñniğai piqasiqñuni Priscilla-mıglu Aquila-mıglu tıksiqhutin Syria-mun. Sivuanı ayakksraqmi Cencreae-miınñağmi nıaqqi salipkağniğaa piğusiatitun Jew-ŋuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun.
- ¹⁹ Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ŋuruat katrağviatnun tavrani uqaqatiqağniqsuq Jew-ŋuruanik.
- ²⁰ Ittuatluuraallaqaluağniğaat inmikni aglaan Paul anıñniñniqsuq.
- ²¹ Unıtaqsıkamıgich uqautiniğai, “Agaayyutim pitqutıgıkpagu utiğihitchuña ilipsitñun.” Aullalğniñniqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniñniğik Priscilla-lu Aquila-lu tavrıuña.
- ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiñiğiaqlugich ukpiqtuanıruat tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun.
- ²³ Tavrani itkalualğitñami qanutuntai aullalğniñniqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagıaqlugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualha Ephesus-mi

- ²⁴ Jew-ŋuruatlıguuq ilañat atıqaqtuaq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiñniqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalguraunıqsuq kanjıqsımmağıksaunıpluni Agaayyutim uqağhanik.

²⁵ Iisaisiaqaqhuni Agaayyutikun aasiin piyummatiqallapiaqługu ilisauttutiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ñum ilisimahifañigaa John Paptaaqtitchirim quliacqtağihalu paptaaqtitchihalu.

²⁶ Uqautriaqsiniqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ñuruat katrağviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisiniğaaq kinunimiknun aasii ilisautipsaaqlugu sukuitłukługu Agaayyutim annautrillatilaanjanik inunjik.

²⁷ Apollos sivunniqman aullağukhuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuğniğaat aglakhutin ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqlugich pağlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagnaqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim ihuagqutriłhagun.

²⁸ Kanjicsifaqsipługu uqaqtuutriłigimigun akiilittaniğai Jew-ñuruat aasiin uqaqatigiłigimikni Agaayyutim uqalhatniñ nalunaigaqlugu taamna Jesus Christ-ñulha.

19

Paul-ñum Ephesus-miilha

¹ Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukiłukhuni kivataagun tikiłgatağniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiniqsuq ilanjitnik ukpiqtuat.

² Apiqsrugniğai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapku kiuniğaat, “Tusaaniniñisugutunniin Ipqitchuamik Irrutchiqaqtılaanjanik.”

³ Paul-ñum apiqsrugniğai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapku kiuniğaat, “John-ñum paptaaqtitchisaagun.”

⁴ Paul-ñum itnagnağai, “John paptaaqtitchiruaq inunjik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniğai Israel-aagmiut ukpiqsriruksrauhat agqiqsuksrauruamik kinumigun, taavrumiña Jesus-mik.”

⁵ Tusaakamitruñ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanguruam Jesus.

⁶ Aasiin Paul-ñum aksikmagich arganmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanjuruat anjalatqaqsiniğai. Uqaqaqsiniqsut uqautchikun kanjicsifañatitlachuakun sulivuniksriqip-miñiqsut.

⁷ Inugiaktiłaagağniqsut qulit malğuiyunjanik inunjik.

⁸ Paul inniqsuq tavrani pinjasuni tatqini isaağaqhuni Jew-ñuruat katrağviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni inunji Agaayyutim anayyuqataaunik ukpiqsriłiqsinniaqlugich.

⁹ Aglaan ilanjich taapku pitchigiilauniqsut ukpiqsrinittutin. Uqautiqaqsiniğai ak-iliłiqlugu agaayyutikuagaiaq katimaqatiumiknun. Taatnaghuni Paul-ñum uniniğai maliktituduni ukpiqsriuanun inmigun. Aasiin ulvuğagipman ilisautriaqsiniqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani.

¹⁰ Taamna atuummiñigaa malğunni ukiunji. Taatnamik iluqatin inuich Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatlu inuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaanigaat Agaayyutim uqalha.

Atumaruaq Iğniğutaiñun Sceva-m

¹¹ Agaayyun iniqtaqağniqsuq quvinaqatuanik tumigiplugu Paul.

¹² Inuich iniqsrugniğaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Ilinisa tikiutinigaich atniğnaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniğnaqtuanun ihuagsikkauniqsut sulivuniksriqipmitlugich.

¹³ Ilanjich Jew-ñuruat inuuniağniqsutunniin irrusiqłuiyaipłutin inunjik. Ilinijich igliğagumaatchanjiqsut nunaaqłipayaanun. Uuktuagnağaat anitchiullaħksraqtin irrusiqłunjik Jesus atqagun, nipliutruqlugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliacqtağikkañagun.”

¹⁴ Sceva-m Jew-ñuruat qauklat agaayuliqsiniñisa tallimat malğunjik iğniğutai uuktuuq-paalukmiñiqsutuuq taatnatun.

¹⁵ Aglaan taapku irrusiqłunjik nipliutiniğai, “Jesus ilisimagikput sulivuniksriqipmitlugich. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?”

¹⁶ Taatnaguug nipliutiqqaaqlugich inuum irrusiqłunluk mitchiqiniğai piyuklugich. Tatamnaqsilłapiaqługu akiiliniğai. Taapkuaguug taatnasiniğnaqtuat pikiagnaqsut tupiğmiñ atniqat sulivuniksriqipmitlugich.

¹⁷ Iluqagmin Jew-ñuruatlu Jew-ñunjitchuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atumaruaq iqsitcharniqsut. Taluqsriłigniqsut atanguruam Jesus atqanik.

¹⁸ Inugiaktuat ukpiqtuağtuat uqağiaqsiniğaat sagviqlugu inunjun inuuniağaluatiqin anatkukun.

¹⁹ Sulivuniksriqipmitlugich ilisaaqatnat anatkukniñ katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitnun qiniğnaqsipługu. Kisiqipmatigik makpiğaat akisutilaanat 50,000 taalanjiqsut.

²⁰ Taatnailipłuni Agaayyutim uqalha siaminniqsuq sulivuniksriqipmitlugich inuuniağaluatiqin anatkukun.

Akataulhat Ephesus-mi

²¹ Kijuaqun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunnigñiqsuq Macedonia-kuagñikhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuñaqqaaglunja igliqtuk-sraugisirunja Rome-mun,” itnağniqsuq.

²² Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtinjn tuyuğiniğik Macedonia-mun innağmi Ephesus-mi unjataaniļu.

²³ Taatnałhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagñiakun.

²⁴ Inñuk suliuqtu atiqagñiqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvinnjualiugñiqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaanjata maninñaktitpagağniğai savaktit.

²⁵ Taatnaqhuni tuqluğniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik pinñjualiugñiqnik aasii nipliutiplugich, “Anjutiit, ilisimarusi taavruma savaapta maninñaktillautagağigaağitigut.

²⁶ Iipsi ilitchuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğagñiha aanguat inñiqtauruaat inñuktigun agaayyutauninñiplugich. Uvani Ephesus-mi sulil iluqaaniyunnak Asia-mi inñugiaktuat inñuch malğualigaiç ilisauttutai.

²⁷ Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piñiksranjanun. Taatnałhiñauñitchuq. Atuumaniaqpaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurajan Artemis suuyumiñaiñiksranja sulil taavruma aanguaqpauram piugukkaugisiliksranjaptuuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkanjata inñupayaam Asia-mi unniin iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguuuq inñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnanñiqsuq aasiin igiallaksahutinj, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!”

²⁹ Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaagqimun. Taapkua akilliuuruaat tigu-plugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautinigaich katimmavikpauragñmiknun.

³⁰ Paul-tuuğguuq taamunagukkaluağniqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtu-aqatiunin pitquninñigaat.

³¹ Inñisali qauklicch ilannaanin qanniugñigaat qinñiqtitqunijlugu katimaruanun.

³² Taamapkua katimaniqtutilaağmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kanjicsimallapiasunagnagu sumik kattutiqaqtılaaqtinj.

³³ Jew-ñuruat Alexander saqinnigaat sivuğaatnun katimaruaat uqağvinñmun nipliutik-sraqaghunikii. Urriqaplugich uqaqniurağaluagñiqsuq inñun.

³⁴ Inñuich ilitchuğikamitruñ Jew-ñutilaanja iluqağminj igialaniqsut malğunni sassağniyunnannin itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!”

³⁵ Kiisaimmatai nunaagqim anjalataata nipaiqsilğataqamigich inñugiakpauraqtuat nipliutiniğai, “Ephesus-miut! Inñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalħa agaayyuvikpaurajanik kamanaqtuam aanguaam atriljanuruam atqatqitlugu pakmakña qilanjmiñ.

³⁶ Tamanna kia-unniin piilaağilguitkaa. Taatnağusi nipaiqsuksraurusi, qanulłaktitchiñiağuiqitchi.

³⁷ Inñuk uvunautiniğisi ivayaqtunjitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitniñ unniin uqaqanjtkaluaqtitlugik akiknaglugu aanguaqpauraqput.

³⁸ Demetrius-ñum sulil savaktain akiknautiqagumitruñ nalliat inñuich, ittut piviksraat uqaqsittaahğmun sulil taatnatchimun nalunaiqsaaqatugut ataniğnik. Taapkununja inñuich tikutitlagaich agvisitinj.

³⁹ Aglaantuuq piqagñiğupsi qanutchimik pigisukkapsitniñ inillałhiñaupmiuq nalauullugu katimalħatni nunaagqim inñuich.

⁴⁰ Nuyuağnallapiaqtuami ittugut itnaiñiplugu akataulłaptigun uglupak. Pisanitchuugutiksraitlugu igialahiqput qaisaksraitçugut agvisiksralautamik.”

⁴¹ Taatnaqqaaglugich ağıupkağniğaa katimalħat.

20*Macedonia-mun Greece-munlu*

¹ Akataulğataanikmata inñuich Paul-ñum katinnigaai ukpiqtuat. Tavra pitchuk-saaqqaaglugich aullağniqsuq Macedonia-mun.

² Iğliħmiñi tamatkunani nunaagqini uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaağillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiin tikilğitlumi Greece-mun,

³ aasiin nayutinniqsuq tavrani pinjasuni tatqini. Kijuaqun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Ilitchuğiniğai Jew-ñuruat sivunniulħat piyaqquğuklugu. Taatnaqhuni igliğniqsuq Macedonia-kun.

⁴ Sopater Pyrrhus-ñum iğniña Berea-ğmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ğmiu, Gaius Derbe-ğmiu, Timothy Lystra-ğmiu, Tychicus suli Trophimus nunañaniñ Asia-m tuvaqaqtiginigai.

⁵ Aullağniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ uqaqpiłuta tavrani.

⁶ Kinuagun niğiqpagvikaam puvlañniğilaanik qaqqianik atumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kinuatigun Troas-mi ilaliğhugich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutipluta akunniqsaa.

Paul-ñum Aqulliuplugu Troas-miñtha

⁷ Sivulliuplugu uvluañi akunniqsaa katirugut atautchimun nullautchiğviliciñiaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ñum quliaqtuagvigiñigai katimaruat unnuaqpaguğataqtitlugu.

⁸ İnugiaaktuaniñ naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni.

⁹ Nukatpiałğguuq atilik Eutychus-mik aquppiñiqsuq ıgalğum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychus siñniñialılapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagñiqpuq. Taavrumakñaañi qul-ğiiñiñ piñayuakniñ inıt katanıqsuq nunamun. İlaiñ tikitmatruñ tuquaniñiqsuq.

¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulanıqsiqamıuñ iqittaağniğaa nipliğhuni, “İsumatuyaaqasi! İñuuruqsuli.”

¹¹ Utianikami tatpakmuña autaağniqsuq qaqqiamik niğiplutiñaasiñ. Aquagun Paul-ñum uqautipaağniğai uvlugataqtitluguaglaan. Tavra aullağniqsuq.

¹² İñuich taimña nukatpıaq agğisiñiğaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quviatchal-lapiğniqsut.

İglauthat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiñ ayupluta umiaqpañmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisağumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni.

¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpañmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun.

¹⁵ Taavrumakñ tiksilğitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piñayuatuñi uvlut kinilitchugut Miletus-mun.

¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniitchunıtluni Asia-mi. Tikiluağulığniqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpañ uvluañi Pentecost-likipata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata.

Paul-ñum Uqağuiqsaałha Ephesus-miut Qauklijitñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qanığniğai ukpiqtuanıruat qauklijich Ephesus-mi katimaqatigisukhugich.

¹⁸ Taapkua tikitmata nipliutiniğai, “İlisimagısi iñuunialığa akunnapsitñi taivrumakñ siviluuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun.

¹⁹ Atanğuruuq Jesus savautigıga iluqnauqluña. İlaatiñlu qulvisigun unniñ sakiqniğutitigun Jew-ñuruat naglıksaaqtitkaatña.

²⁰ İlisimaplusi annıqqtutılaitkipsi supayaamik ikayuyutayumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriñamni ilısautıplusi katimmavıñiñi suli kinunnapsitñi.

²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunıchuatlu atisiplugich alğaqsrıgıtka killuqsautıñiñi Agaayyutmun mumıqplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich.

²² Pakma İpqitchuam İrrutchim piyumapkaqluña Jerusalem-mun aullağniqaqtuña ilısımanıtkaluaqlugu qanuq irrutikkauliksrağa taamani.

²³ Ağlaan ilısımatuağıga una, iluqanıñi nunaaqqiñi İpqitchuam İrrutchim kilıgağıgaanña isıqtaugisiñipluña naglıksaaqtitaugisiñiplunıal.

²⁴ Ağlaan iñuuhıga piñluktuanıñıchıuq uvamni. Naatchısuktuña savaamnik Atanğuruam Jesus qaisanıkanı uvamnun, İlaan uqaqupmaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun ihuaqqtiginıplugich iñuich.

²⁵ Akuni itkaluaqtuana ilipsitñi quliaqtuagıplugu Agaayyutim uqalıha ilipsitñun, ağlaan pakma ilısımagıga ilipsitñun qıñıtqıkkumiñaiğıga.

²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nallıqsi annıqsukkauyumiñaiñiñıqpañ ukpiqsriğikun patchısaayumiñaiqsuña,

²⁷ atakkii annıqqtunıtlısi uqaıtikapsi iluqaan Agaayyutim sıvunniutaanik.

²⁸ Qaunagıyumuısi ilipsitñun suli ukpiqsrıruapayaanon İpqitchuam İrrutchim qau-naksraqsrırutıgıkkanı ilipsitñun. Munaqsrıguğısi Agaayyutim iñuıñiñi piğiliutıkkanıñun iğniğmi tuqqtaułhagun.

²⁹ Naluñıtkıga aullaanıkkuma ilısautırit ittuat iqsıñaqtuaton amaqqutıtun tıktıkiñıhat akunnapsitñun, aasii atniłıtın ukpiqtuanik.

³⁰ Suli akunnapsitfiin iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik malik-suaqtitchiñağutinj inmiknun.

³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun qulvisigun alğaqsruiqsi pirjasuni ukiuni uvlunjtifi unnuuqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi.

³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqaut-tutaanik ilisautigikkağma ilipsitfiun. Agaayyutim sayaksraqağasi suli qaitçilusi ikayyutmik pigikkağmiñik iluqaitfiun iñugikkağmiñun.

³³ Uvaña kavijunjtçuña iñuum manianik naagaqaa atnuğaanjñik.

³⁴ Ilisimagiksi argannik savaaqalığa piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inuğikkaptiknik.

³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuiñksrajanik sayaitçuanik itqagilugu Atanğuruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusi-aqalığmiñ.’ ”

³⁶ Paul-ñum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginigai injiqsruligmun.

³⁷ Qianiqsut iqtlugu Paul kuniklugulu,

³⁸ aasiñ aliasruutigiplugu niplijha qiniñitqikkumiñiñiñipluni ilinjitiun. Tuvaaqatchiğniğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iglauha Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjitiñ tiksighuta nalğughuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiñ tiksilgitluta Pataramun.

² Tavrani iljtçuğigikput umiaq ikaağniagñiqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuña ikipluta tiksilgitçugut.

³ Qiniñnaqsipman qikiqtaq Cyprus unalliñaanğagun qikiqtam tiksigsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik.

⁴ Paqitlugich ilanjich ukpiqtuat nayuğivut akunniqsaaami. Anjalataagun Ipqitçuam Ir-rutchim iñiqtiğaluağaat Paul Jerusalem-muqunjtlugu.

⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nunjtman aullalgitçugut. Iluqagmij ukpiqtuat ilaqtituummağmij suli qitunğaqtuummağmij malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium siñaani sitquqhuta injiqsrutugut.

⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjilli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuğlugich uvlumi.

⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malğuuğutigikkañat ikayuqtiksraq-tat Jerusalem-mi piksraqtaañjurut.

⁹ Taamna Philip paniqagñiqsuaq sisamanik niviaqsianik uinñniğilaanik sivuniksriqirau-pltinjtuuq.

¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik agğiğniqsuq Judea-miñ.

¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiuj isiganji argañiñu qliğniğai ni-pliğhuni, “Taatna Ipqitçuuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ñjurut Jerusalem-mi qliqsruğisigaa marruma tapsim iñua aasii Jew-ñjuntçuuanun qalsagilugu.”

¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaağaluağikput utlautitquñjtlugu Jerusalem-mun.

¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaiğniaqpisitña? Uvaña itqanağutianiksimagia qliqsrukkauksraq Jerusalem-mi unniñ tuqqutauksraq piqusigluña Ataniğmik Jesus-mik.”

¹⁴ Nutqaqtilguitñaptigu nipliutliñiğikput, “Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumuq!”

¹⁵ Ipsaağaluaqapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun.

¹⁶ Ilanjisa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiğaatigut Mnason-ñum kinunğanun nul-lañaviksraptiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miunuruuq ukpiqtuağuniqsuaq sivulliqs-i-gun sivuaniiomma.

Paul-ñum Tikiqattaalha James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutin pağlağaatigut.

¹⁸ Uvlutqikmanaasiñ Paul-ñum piqasigaaatigut qiniğiaqlugu James, aasiiñ ukpiqtuanjuruatlu qaukñijich nayuutiniqsut tavrani.

¹⁹ Paul-ñum pağlijanikamigich tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtanjanik tumigiplugu savaagikkani akunğatni Jew-ñjuntçuuat.

²⁰ Naalaqtaunjanikamitruj quyanigaat Agaayyun nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kanjicsillagiiñ piqalha iñugiallapiaqtuanik Jew-ñuruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinjich pipkailutinj Moses-ñum maligutaksrajanik.

²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaaqqqinjitiñ suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitñutchiqsunijitlugich qitunğauragikkajich naagaunniñ kamagitqunjitlugich Jew-ñuruat ilitqusiata.

²² Taipkua nalupqinaitchuumik tusaagisigaat aggiñhiñ. Qanuğisifiqipisami?

²³ Atuirusraurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik anjutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanğagumiñaiñhat salipkağumiñaiñhatlu niaqunich.

²⁴ Taapkununa anjutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitqusiaticun salummaqsagutin suli akililutilugich tunillautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnağuvich iluqağmij ilitchuğinayağaat tanjigilha qanutchim tusaakkağmij ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrajanik Moses-ñum.

²⁵ Aglaan Jew-ñunjichuat ukpiqtuağtuat ilitchuğipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitiñun nigitqunjitkivut niqinigli tunillautauruamik aanguanun aukmigli unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtualigmiñ atlatulikun.”

²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq anjutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tvraqlu Jew-ñuruat ilitqusiaticun suli utlautipluni agaayyuvikpañmun uqautityaqlu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagtiliqinj naanniaqtılaanjanik. Akunniqsaanjanikan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ñum Tigukkauha Agaayyuvikpañmi

²⁷ Tallimat malğuk uvlut nunjitchautaatni ilanjisa Jew-ñuruat Asia-ğmijñuruat qiniğniğaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiğniğaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguğluklugu Paul.

²⁸ Iğialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayuğitchi. Uuma iñuum ilisautriuam iñuñnik nani-payaaq akikñaqlugich Israel-aagmiut suli akikñaqluğu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikñautipluni uumuuna agaayyuvikpañmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ñunjichuanik uvuna qaayugnaqsipkaqlu ipqitçhuaq ini.”

²⁹ (Taamna niplianiqsut atakkii sivuani qiniqlu Paul nunaaqqimi piqatigalha Jew-ñunjichuumik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaglugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqlu tigguğluñniğaat.)

³⁰ Taatnaqhutinj iluqatinj iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqs-ruqhutin Paul tigguğluñniğaat aasii kalikhugu agaayyuvikpañmiñ. Tavrauua agaayyuvikpaum paanj umiñniğaiçh.

³¹ Taapkua aupiñautriuut tuquñhiñağusqamigaatlu Paul, imma kilinjniğaat Rome-mağmiut anjuyiuqtinisa qaukhat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.

³² Taavruma qaukium katititlugich anjalatit suli anjuyiuqtini upaktuğniğai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiniqamitruj qaukhiq anjuyiuqtituummaan anauminğigniğaat Paul.

³³ Taavruma qaukium tikitñamij Paul tiguniğaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malğuiñik kalimniğnik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiğai itna, “Kiña una anjun? Sumik savvaqlukpa?”

³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iğialaqsiniqsut atinjichuumik nipimik. Qaukium ilitchuğilguñniğaa sumik agvisiqhutinj itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliñiğai anjuyiuqtit Paul inaatuutitquplugu.

³⁵ Tikiutikamitruj tutipqinun anjuyiuqtit akiyağaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliq-paitlutinj.

³⁶ Iñuich malgutigaluagniqsut iğialaplutin, “Tuqutchiun!”

Paul Uqapsağutriruq Iñmiñik

³⁷ Anjuyiuqtit itqutitñhiñağumatni Paul inimiknun ilaan niplutinigaa qaukhiq, “Uqaqatig-illakkumiñaqpiğii?” Taavruma apiqsruğniğaa, “Uqatlavich Greek-tun?”

³⁸ Ivruminanjitpich Egypt-miu qanajammiuraq akatchipluni akililijisutmik, sivulliqlugich sisamanik kavluutiuyunjanik satkulinjnik iñuilaamun?”

³⁹ Paul-ñum kiuniğaa, “Jew-ñuruña animapluña Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluña taavrumani nunaaqqimi iñuich ilisimallautakkañatni. Nipliqsillanjanña iñuñnun!”

⁴⁰ Tavra qaukium uqaquniğaa. Paul-guq tutipqinun qikaqhuni urriqaniğai iñuich. Nipaiqmata ilaan niplutinigai Hebrew-tun itna,

22

¹ “Aniaqatiuamaan suli aapanuruasii, naalağniłaksiun uqautiksrağa patchisaiñapkun sivuqapsitiñ!”

² Taapkuaguug tusaagaqsikamitruj uqaqlugu Hebrew-tun iñuksruigñiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñigai itna,

³ “Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluqañña, uvaniasiññ Jerusalem-mi iñugquñña. Gamaliel-mik iñisautriqañña. Ilaan pillautaqñña iñisautigaña sivulliapta maligutaksranik. Nalaññasuktuanñurñaptuug Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak.

⁴ Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniaqñugich ukpiqsripmata Christ-mik, anjuninglu ağaninglu tigusiullakñña inillaktaqñugich isiqsivñimñun.

⁵ Qaukiat agaayyuliqsit suli iluqaqñimñiv sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaqaat uqaqtillaaga ilumutun. Iñijitñiñ aglaksraqñña Jew-ñuruat katraqñiatnñun Damascus-miittuanun, aullalgitchuñña tigusityaqñña ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqñña kalimñigñik qiliqñugich anasiññuqsaqñviksrañjatnñun.

Paul-ñum Uqatha Mumiñigimigun

⁶ “Uvluqpaguqtuami igliññamni qalliplugu Damascus taimmaiññaq qaumanqum pakmakña qaggutigaña.

⁷ Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvaññun itnaqtuag, ‘Saul, suvaata nanjitipña?’

⁸ Apiqsruqñiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaña, ‘Uvaña Jesus-ñuruña Nazareth-miu naglik-saaqtitaqñigkan.’

⁹ Tuvaqaqatiuma qaumaniq qiniqñaluaqaat aglaan nipaa uqautrima tusaanjitkaat.

¹⁰ Apiqsruqñiga, ‘Ataniiq, sutquvña?’ Atangum kiugaña, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamna taamani uqautiniagaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnñun atuq-plugu.’

¹¹ Taavruma qaumaniqpauram qiniñlaiqsitigñiqmaña tuvaqaqatiuma tasiuqñña Damascus-mun tikiutigaatña.

¹² “Taavrunani anun iñniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqñuni tupiksrruaq maligutaksranik kamagikkauplunilñu Jew-ñuruanun Damascus-mi.

¹³ Taavruma utlanñigaña. Qikaqami saniqqamnñun nipliutigaña, ‘Aniaqaan Saul, qiniñtlasiqtigñiñ!’ Taimmaiññaq qiniñtlasiqtiksuna.

¹⁴ Nipliutigaña, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaaqñigaatin iñitchuqñitquplugu pisuññi, qiniñquplugu Agaayyutim savaktini suli tusaatquplugu taavruma nipaa.

¹⁵ Iñisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiniñkapnik suli tusaakkapnik.

¹⁶ Pakma utaqqisunaqñnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin piqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqñakkauña Quliaqtuauqplugu Jew-ñurñitчуuanun

¹⁷ “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpañmi iñiqsruññamni qiniñquuraaqñña,

¹⁸ Agaayyutnñun uqautipkaqñña itna, ‘Qilamiksrugñit Jerusalem-miñ aullagñiñ atakkii iñuich uvani akuqtugumiñaitkaat iñisimaraudiññi uvapkun.’

¹⁹ Kiugiga, ‘Ataniiq, iñijisa iñisimallapiagaat katraqñivñiñ isiqtaksraqtuñña ukpiqsrruanik ilipnik ipigaqtuqñugich.

²⁰ Suli Stephen iñisimarigikkan tuqqutaupman uvaññaptuug tavraniittuñña iñuagiplugu tuqqutauñña unniññ qaunaksipluñña tuqqutçhruat atnuqaanñitñik.’

²¹ ‘Aullagñiñ tuyugñigisigipñiñ Jew-ñurñitчуuanun unñasiksuanun,’ Atanguruam nipliutigaña.”

²² Iñuich naalagñiñigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna igialaksagñiqsut nipituti-laagmikni, “Igitçhiñ, tuqqutçhiñ! Ilaan iñuuruksrañitçhuq!”

²³ Iñijich igiallagñimñiv atnuqaamnik isaaqtausiçhutñiv gavia silamun tinjipkaqñigaat.

²⁴ Aasi Rome-mağmiut atangata iñugikkani tiliññigai Paul itqutitquplugu anjuyyuuqtit in-aatnñun tillisigiplugu ipigaqtuqñugich iñitçhuqñiniqñuglu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqñi-laañatnik.

²⁵ Iñijisa qiliqsruanikmatni ipigaqtuqñiviksrağmiññun Paul-ñum nipliutiniqaa anjuyyuuqtit qaukiat qikaqtuag tavrani, “Ipiqaqtuññiñauvisiññ Rome-ñum iñugikkana apiqsruq-tağaluaqñaguunñiñ savvağlukmaññaan?”

²⁶ Taavruma anjuyyuuqtit anjalataata tusaakamiññ ilaan qulliqpiaq nipliutiniqaa, “Qanuq savaaqapçhich? Taamna anun Rome-ñum iñuginiğaa.”

²⁷ Taatnaqñuni anjuyyuuqtit qulliqpiañata Paul utlakñugu apiqsruqñiğaa, “Uqautiñña. Rome-ñum iñugivatin?” Paul-ñum anjigñiğaa.

²⁸ Qulliqpiam nipliutiniqaa, “Uvaññali tauqsiaqñikkağa Rome-mağmiuguliksrağa manijmik.” “Aglaan uvaña animaruña Rome-mağmiun iñugipluñña,” Paul-ñum itnağniğaa.

²⁹ Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piqsaaqñiqsut tavravua. Taamnaunñiñ qulliqpiaq iqsitçhañiqsuq kanjiksikamiññ Paul-ñum Rome-mağmiunñitilañña suli ilaan qiliqsruqñinniqamiññ kalimñigñik.

Paul-ŋum Tikiutiqaŋha Uqaqsittaagtitchirinun

³⁰ Taavrumaguug anuyyiuqtit qulliqpianata kanjicsisunniġaa nalupqinaifluklugu sumik piqusiqŋlugu Jew-ŋuruanun patchisiqutilha Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimniġich piiqsinnigai aasii qaukŋijisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliŋigai katitquplugich. Tavrakŋa Paul tavrurautiniġaa aasii qikaqtitlugu sivuġaatnun.

23

¹ Paul-ŋum qiŋiqtuaġataġniġai iriġruiŋaaqŋugich taapkua uqaqsittaagtitchirit aasii nipliġhuni, “Aniqatiumaan! Uumuŋaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauġrimmaaġiutillautakun iŋuuruuŋjuruŋa sivuġaani Agaayyutim.”

² Paul taatnaqman Ananias-ŋum, qaukŋiat agaayuliqsit, tiliŋigai tamatkua qikaqtuat qaniŋani Paul-ŋum patiktitiquplugu qanġagun.

³ Paul-ŋum nipliutiniġaa, “Ilvich ukpiŋŋuaqtiil! Agaayyutimtuug nalupqinaifluklugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraġipluŋa tuvraqŋlugu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitin tilirikavich patiqupluŋa.”

⁴ Anjuringuug qanittuat Paul-mun nipliutiniġaat, “Agaayyutim qaukŋijuruuq agaayuliqsaa uqamaqŋuutiġiŋ.”

⁵ Paul-ŋum kiuniġai, “Aniqatiumaan! Uvaŋa ilisimarajiŋiŋiġa sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaŋa. Atakkii Agaayyutim makpiġaanjiŋi aglausimaruq itna, ‘Ilpsi uqamaqŋuutyumifŋaitkisi iŋuġikkapsi aŋalatiŋich.’”

⁶ Paul-ŋum ilitchuġikamigich ilaŋich katimaruat Sadducee-ŋuruanuŋhat suli ilaŋich Pharisee-ŋuplutiŋ ilaan nipliutiniġai taapkua uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaŋa Pharisee-ŋuruŋa iġniġipluŋa Pharisee-ŋuruam. Ittitaruŋa uqaqsittaagviŋmi uvani piqutigiŋlugu niġiugaqahigat tuquruat anitqihiksraŋatigun iŋuukliġmun.”

⁷ Taatnaguug Paul nipliġman tavravuaa Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu uqaala-traaqsiŋiqsut, aasiiŋ katimaruat atiŋaiqhutiŋ.

⁸ Atakkii Sadducee-ŋuruatguug uqaqhutiŋ tuquruat iŋuutqikkumiŋaitlugich suli piiŋiŋipluŋu irrutchiŋiġlu isaġuliniglu. Aglaaŋi Pharisee-ŋuruat ukpiqsriplutiŋ iluqaitfiik taapkuniŋa.

⁹ Taatnaqhutiŋ katimaruat nipituisaiŋaġniqsut. Ilaŋich aglaliqirit Pharisee-ŋuruanuŋplutiŋ qapiqtailiŋlapiġniqsut itnaqhutiŋ, “Paqitchilguitchugut savvaqŋuutaanik uuma iŋuum. Isaġulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.”

¹⁰ Taapkua uqavaahat iġlutuyunaiqman taamna anuyyiuqtit qulliqpianat isummiġniqsuq ilinjitŋun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni anuyyiuqtini tiliŋigai taapkunuŋa katimaruanan ivayaagitquplugu Paul ilinjitŋiŋ aasii itqutilugu anuyyiuqtit inaatnun.

¹¹ Tamarrumani unnuami Atanġuruam qikaqasiqŋlugu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Ilisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuug Rome-mi ilisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqtchuklugu Paul

¹² Uvlaaġutqikman Jew-ŋuruat katimakamiŋ sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiŋ akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumifŋaitchugut unniŋi imiġumifŋaitchugut sumik Paul tuqunŋanikkaluaqŋagu.”

¹³ Sippaqaqŋuguguug malġukipiaq taapkua inniqsut sivunniugtuat itna.

¹⁴ Aasii utlautiplutiŋ agaayuliqsit qaukŋijitŋun suli sivulliuqtigruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqŋlugu akiqsruqtugut qanutchimik niġiyumifŋaitluta Paul tuqutkualuaqŋagu.”

¹⁵ Taatnaġusi, ilpsi uqaqsittaagtitchirituummapi tuyuqagitchi anuyyiuqtit qulliqpianatnun Paul tavrurautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanŋuaguklugu. Uvagut tuqutkisiŋmigikput sivuani tikiŋiksraŋan uvuŋa.”

¹⁶ Aglaarguug Paul-ŋum uyuguan, aġnaunġan iġniŋa, tusaaniġaa taamna sivunniukkaŋat. Taatnaqhuni anuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaŋniġaa Paul uqautityaqŋlugu taavrumiŋa.

¹⁷ Paul-ŋumaasii tuqŋuqamiŋ anuyyiuqtit aŋalataat nipliutiniġaa, “Anuyyiuqtit qulliqpianatnun taamunatiuŋ una nukatpiaq, piqagŋiŋisq uqaututiksraġmiŋik ilaanun.”

¹⁸ Taavruma aŋalatiŋ taamunautiniġaa qulliqpianatnun anuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ŋum isiqtauruam tuqŋuqŋa iŋiġaŋa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguug uuma uqaututiksraġaġaatin.”

¹⁹ Taavruma anuyyiuqtit qulliqpianata tasirriutiŋlugu avuŋaqaġutiniġaa aasiiŋ apiqsruqŋlugu, “Sumik uqaututiksraġaŋa?”

²⁰ Taavruma nukatpam nipliutiniġaa, “Jew-ŋuruat sivunniugtuat inġukhutiŋ uvlaakun tikiutiŋquplugu Paul uqaqsittaagviŋitŋun apiqsruqtapsaanŋuaguklugu.”

²¹ Aglaan aniqnagich atakkii malġukipiaq iŋuich sippalik iriqsmaniaqtut utaqqiruat ilaanik apqutmi. Ilaŋich akiqsruqtaanikhutiŋ niġitqikkumiŋaitlutiŋ unniŋi

imitqikkumiñaitlutinj tuqqutkaluaqnagu ilaa. Ilinjich-amma itqanaiqhutinj utaqqigaat ilvich anjliksran.”

²² Taavruma qulliqpiam nipliutiniġaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniiñ taamna ilitchuġipkaġniaqnagu suli tamatkuniña uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqaqlugu taamna nukatpiaq aullaqtinnigaa.

Paul-ġum Tuyuulħa Kavanaauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuqħiñiqsuq malġuġnik aňalatinjitñik anjuyyiuqtit uqautiniġik, “Itqanaiyaġitichik malġuk kavluutik anjuyyiuqtinik suli piňjasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malġuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaiġumagitik anaqapak aullatlasilugich.

²⁴ Suli itqanaiyautilugu tuttuqpaňnik Paul-ġum usiaqsiġviksranjñik tikiutriksranjñik aniyaňniusunjaqani kavanaauruamun Felix-mun.”

²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglaňniqsuq taamuña itna,

²⁶ “Claudius Lysias tuyuqtuq uumiña kavanaauruamun kamañaqhuni Felix-mun, ihuaqqun!

²⁷ Una anjun Jew-ġuruat tiguplugu tuqulħiñaagũgnikkaňat aasiiñ piqasiqħuňa anjuyyiuqtimnik annautikkaqput, atakkii ilitchuġigigaa ilaa Rome-miñ kanjiaħa.

²⁸ Kanjipsisaagũkħuġu sumik piňħagun patchitchiqħuġu uqaqsittaagtitchirinjitñun ut-lautigigaa.

²⁹ Ilitchuġirunja qanutchimik piňaisilaanjanik tuqurrutauyumiñaqtuamik unniñ isiqtauluni. Aglaan injmin maligũtaġmikun patchisiqusimagaat.

³⁰ Uvanja kilikkaukama Jew-ġuruanun sivunniugũtinipluġu tuqqutchukħuġu piňatħiasunjaqnagu tuyuġigigaa ilipnun, tamatkuaptuuq patchisiqutrañ uqautigitka tikiutitquplugich agvisinjich akiknaqħuġu ilipnun.”

³¹ Anjuyyiuqtit atuummiñigaaat tillisiusiaqtinj. Aullautiniġaaat Paul tamarrumani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan.

³² Uvlutqikman tamatkua pisukħutin anjuyyiuqtit piruat utiġniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igligũtitiuñaqħuġu Paul.

³³ Tikiutikamitruň Caesarea-mun kavanaauruamun qaiññigaiħ aglaiħlu Paul-lu.

³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruġniġaa Paul sumiunupmagaan. Ilitchuġikamiun taamakħa Cilicia-ġmiunulħa,

³⁵ Felix-ġum Paul uqautiniġaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalaġniġisifiġikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginiġaa Herod-ġum atangũm inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ġuruat Paul-mik Pasitñiħat

¹ Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukħiat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilanjitñik sivulli-utitigruat suli maligũtaksraliqirimirik atilinjmik Tertullus-mik tikiññiqsut Caesarea-mun. Aasii uqaġigaaat akiknautinj Paul-kun taavrumunja kavanaauruamun.

² Tavrunjautianikmatruň Paul, Tertullus uqaġniqsuq itna, “Kamañaqtuatiñ Felix! Tumigiplugu aňalatlautaulħiñ sivirusuamam anjuyautairrutiaqtitkiptigut suli isumatukipkun ikayuġitin iñvut tumigiplugich iñuġiaqtuata ihuaqsruutit.

³ Quyyatigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagũptiġiñ.

⁴ Aglaan miňguqtillutin piyumagaluaqnak injiġikpiñ naalallaquplugu naigiluglu uqaġiraksraqput.

⁵ Una iñuk ilitchuġikkaqput iñkuħuqtauplugu, akunġatni Jew-ġuruat iluqaani nunami aullaġniiraqtuqaq akarrutinik suli ilaa qaukħiupluni Nazarene-ġuruani.

⁶ Agaayuvvikpaňmik qaayũnaqsiliuġniaħa pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniġukħuġu tuvraġlugu maligũtaksraqput.

⁷ [Aglaan qaukħium anjuyyiuqtit qulliqpianja Lysias-ġum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaagigaa.

⁸ Aasii Lysias-ġum uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqs-ruqtaġupku ilitchuġinayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akiknautivut ilaagun.”

⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew-ġuruat tavrani tappiġniġaaat Tertullus-ġum akiknautaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuuq.”

Paul-ġum Uqapsaagũtrilħa Sivuġaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanaauruam urriqaniġaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiñiqsuq, “Ilisimagigaa iñuġiaqtuami ukiumi aňalatchiħiñ uumiña nunaaqqimik. Quyyagigaa patchi-saiyaliksraġa sivuqqaňni.

¹¹ Ilitchuġiraksraġiġiñ qulit malġuk uvlut qaanjanikkaluaqtitnagich utlautiġia Jerusalem-mun Agaayutmik kamaksrityaqħuġu.

¹² Jew-ñuruat ilitchuñitkaluağaatña taamavrumani agaayyuvikpañmi qapiqsigiutraqñuñña iñuñnik naagaunniñ akatchiñuñña iñuñnik katimmavimikni tupiğni naagaqaa nanipayaaq nunaagqñiñ.

¹³ Naagaunniñ ilinjisa nalupqinaiyağlugu pilguitkaat akikñautriñ uvamnun.

¹⁴ Aglaan nalupqinaiqñuğlu uqautigikiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutauplun ukpigraksram ilinjisa uqağikkañata sagluuqtuanuplugu. Sivulliapta Agaayyutaat agaayyumaagvigigiga, ukpiğigitkaptuuq tuvraqñuğlu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suliglausimaruat makpiğaanitñi sivuniksriqirit.

¹⁵ Niğiugaqamiuñaptuuq ilinjisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iñuich anjpkagisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatlu.

¹⁶ Taatnaqñuñña ataramik qauğrimmaagiutillautaqaguktunña patchisaitñuñña sivuğaañi Agaayyutim sulig iñuich.

¹⁷ Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaqñuñña Jerusalem-miñ utiqtunña saagaqaqñuñña manimik aatchuutunik nunaagqigimiuñuqatimnun sulig tunillağiqñuñña.

¹⁸ Taamna savaagipkaqtitlugu paqinniğaatña agaayyuvikpañmi, naatchianikama igguutiksraqtuğvikaanik atuqtaksranjisugun Jew-ñuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuich iqataunjitçhut uvamni unniñ qanusiq akarrun ingitçhuq.

¹⁹ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Asia-ğmiuñuplutin ittuat. Taipkuaptuuq uvunña sivuğanjutiruksraualuaqtut ilipnun ilitchuğipkağiqñuğlu akikñautriñ piqagumim qanutchmik uvapkun.

²⁰ Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqağilitruñ paqitağikkaqtin nalaungirritiga sivuğanjusimmañamni uqaqsittaagtitchirinun.

²¹ Aglaan una atausiq niplutiğigiga makitañamni sivuğaatni, 'Ilipsi atanniğñaqipisitña ugluvak piqutigilugu ukpiqsriğiga tuquruat anjtkikkisiñiplugich.'

²² Felix-ñum ilitchuqsriuram agaayyutikuagiamik katimahiğ umikkaa itnaqhuni, "Anuyyiuqtit qulliqpianat, Lysias, aggiqpan sivunniğisigigiga taamna uqavaagutiksi."

²³ Taatnaqman Felix-ñum tillisiginiğaa anuyyiuqtit qaukkiatnun Paul qaunagitquplugu aglaan tigutaagisunjaqnagu, aasiñ tillisigiplugu ilannaanjiñun piqagutimñaagudugun inuğikkañigun.

Paul-ñum Sivugañjuti pkañha Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanianikmiullu Felix Jew-ñuruam ilaqatilik Drusilla-mik tikiñiñiqsuk aasii uqaqatigisukhugu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktuq ukpiqsriğikun Christ Jesus-mik.

²⁵ Paul uqağaluaqman nalaunñaruahikun, inñmun anjalagusihksrakun, sulig atanniivium uvlugun tikitchuksrakun Felix isumallaagaqsiniqsuq. Aasii nipliqhuni, "Aullañhiñaagututin pakma. Piviksranitqikkuma qanniğisigikiñ."

²⁶ Sulig ilaan niğiugağigaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu manimik. Taatnaqñuğlu ilaan uqaqatigigaluağniğaa akulaiqñuğlu.

²⁷ Aglaan malğuk ukiuk atuumaanikmakmik Porcius Festus inañiğniğaa Felix kavanauñhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum iluaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtagituiñağniğaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqñha Umialinñmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna piñasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukñuğqamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñniqsuq.

² Tavrani Jew-ñuruat qaukñich agayyuliqsinjisa sulig sivulliuqtigruanjisa tikiutinigaich ilinjisa akikñautigikkatin Paul-kun.

³ Taamna kavanauruaq Festus apiginiğaat quyalitqulutin Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinjich sivunniugaqahutin tamaani apqutaani tuqutçhukhugu.

⁴ Festus-ñum kiuniğai, "Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanjali sivuniqaqtunja utitqigukñuñña.

⁵ Qaukñigikkasi Caesarea-muktilhiñaugisi uvapkun akikñagiğlugu tasamma iñuk savvaqñuksimakpan."

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat piñasuniñu naagaqaa qulini uvluni. Utigñiqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavrurñautitquplugu.

⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat aggiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutin avataanun iglulisullapiagñiğaat supayaatigun, ilumutuutillaallapiagñugich pilguisagmiktigun.

⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, "Savvağluutaitçhunña akikñaqñuğlu Jew-ñuruat maligutaksranja unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai."

⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyaliniñaqługich Jew-ñuruat apiqsruñiğaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyagutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñjasiapkun?”

¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, “Qikağuktunja sivuğaaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliñña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuug taamna ilisimapmiğniñ.

¹¹ Savvağluktañjulunja piguma uvañnun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsrñjitchunja annaguglunja anasiññuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñjautaat akikñjaqtima tanjiğilaukpan, kia-unniññ qaisaksrağinjitkaaña ilinjitñun anjalataksraulunja. Taatnaqługu Rome-mağmiut umialganun utlautihiksrapkun injaiaqatunja.”

¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiğaaqługich sivunniugłtini kiuniğaa, “Rome-mağmiut umialgatnun injaiaqatuatiñ, taakmunja umialgamun aullağisirutiñ.”

Paul Sivugañjusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun pağlatyaqługu Festus.

¹⁴ Ilinjik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusianjanik itna, “Anun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsivijmun.

¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukñjisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañja akikñjaqługu uvañnun tuqquıtıtukkanjat.

¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-mağmiut taatnalguiniñiplugich, uvagut uqaqsittaqtılaitkikput pasikkauruaq iñuk uqapsaagaluqatitnagu kigiñaağlugich taipkua pasirai.

¹⁷ Taatnaqługu taipkua pasirai tikitmata uvunja piñatchiasuñjaqnagu uvlutqikman isivgiugukługu tilisirunja taamamna anun sivugañjutitquplugu.

¹⁸ Taapkua igluliqsuutiruat makitnamiñ akikñjautiksraiñiğaaat savvağluutaanik niğiuğikkamnik.

¹⁹ Naagatai ilinisa uqaksraqtuutiğihniñaaqsigaat ukpiğusigimkkan suli iñukun tuquruakun atiaqatıuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkanağun iñuuplugu.

²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitchuğiniñaliksrañjanik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyummatiqagaayaqmagaan Jerusalem-muliksrañjağun tamatkunuuna uqaqsittaagağiğuni tasamani.

²¹ Aglaan Paul-ñum injağikkana ataniğmuıtıtqupluni Caesar-mun umialinmun Rome-mi. Taatnaqłunja tiligiga qaunagıtquplugu tuyuğiniñahanunaglaan taakmunja umialinmun.”

²² Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Taamamna anun tusaayummiuqmıñiğiga.” “Uvlaakuğuppan tusaagiñiñiğniñ,” Festus-ñum kiuniğaa.

²³ Uvlaakuğun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuğaaallauhutik savaktituum-mağmik. Isiqıtut katimmaviñmun piqasiqhutik qaukñiğniñ anuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ñum tillisiginiğaa Paul tavrñjautitquplugu

²⁴ nipliqhuni, “Ataniq Agrippaa suli iluqasi uvaniiqatauruasiil! Una anun ittuq iluqagmıñ Jew-ñuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkanañ uvañnun niplirautigiplugu iñuuruksraunğigñiplugu.

²⁵ Aglaan paqitchilguitkiga qanutchimik tuqurrutiksrañjanik. Aasii ilaa Caesar-mun injaiaqman sivunniutigiğiga tuyuğisukługu taakmunja.

²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchunja agvisiksrañjanik Paul-ñum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqługu sivugañjutipkağiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialik Agrippaa, ilitchuğiniurapsaaqaağlugu aglaaksranikkasugalunja qanutchimik.

²⁷ Uvamni nalaunñaitłuni tuyuqahiksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqługu akikñjautiksraitłuni ittuamik.”

26

Paul-ñum Uqapsaagıtrilħa Inmiñik Sivugaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ilvich uqautigiğihniñaağutit inlipkun.” Tavra Paul isakługich argañni aullağniñiğaa itna,

² “Umialik Agrippaa! Uvaña quviasullapiaqtunja uvlupak sivuqqapni uqağviqatitaulħapkun tamarrumuuna iluqagmıñ Jew-ñuruat akikñjautaatigun uvamnun.

³ Ilvich suvaluk ilisimaağiksutin iluqaitñik Jew-ñuruat ilitqusiatnik suli uqaksraq-tutigisuukkanjitñik. Taatnaqługu injiğkipiñ naalağnitquplunja qıñiğutin.

⁴ “Iluqagmıñ Jew-ñuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniağiga, atakkii nutaulħamniñaglaan iñuuniaqtunja iñumni nunamni suli Jerusalem-milı.

⁵ Uqalħiñaanurut ilisimakkaqtıñ uqautigisuglunja piyumiñ. İlisimapiut aullağniñħaniñaglaan ilağitilaamnik Pharisee-ñuruanun tuvraiñiapiağaqtuat maligutaksranik pitługlugu atłaniñ.

6 Pakma qikaqtuŋa uvuŋa atanniqsaksraġukluŋa piqutigiplugu niġiugaqaliga Agaayyutmun immiumaniahanik akiqsrutmiñik sivulliaptiknun.

7 Iluqatin qulit malġuich qitunġaġiich sivulliapta niġiugaattuuq Agaayyutim akiqsrutaagaayumaagvigikkaqtin uvluġaġipman. Umialiik, taavrumuuna niġiugaqagñipluŋaptuuq patchisiquitigaatŋa Jew-ŋuruat.

8 Suvaata Jew-ŋuruasi ukpiġilguitpisiuŋ Agaayyutim anjpkaitlaħa iñuŋnik tuqunaruaniñ?

9 “Uvanaptuuq isumaqagaġaluaqtuŋaa piyumiñaġniqtutilaaptun akikŋaqtuġukluġich iñuich Jesus Nazareth-mium maliġuaqtai.

10 Taatnaiipluġu savaaqatluŋa Jerusalem-mi. Qaukjinjitiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruŋa anjalatchirritksramnik Agaayyutim iñuġiaqtuati iñui isiqtaupkatlasipluġich. Tuqqutaksraġuqmatigik ilaupmiraqtuŋa qaukluġiñi.

11 Iñuġiaqtuani anisijuqsatluġich Jew-ŋuruat katraġvinjitiñi piilaġipkaġniaqluġu ukpiġikkanat. Uvaŋa qinnausimavaitluġich aullaġaqtuŋaunniñi uñasiksuumun nunaqqiñun tamatkua nanjitchukluġich.

Paul-ŋum Uqalħa Mumiiġimigun

12 “Taatnatchimik piqusiġluŋa Damascus-mun aullalġitchuanġaa anjalatchisaigun suli tillsaigun qaukjinisa agaayuliqsit.

13 Umialiik, igliħamni uvluqpaguqtuami qauma siqiñiġmiñ qaumatluŋniqsuaq qiñiġiga. Puuqtiġaagtut taapkualu igliqatitka qaumanġum pakmakŋa.

14 Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqħuni uqaqtuq uvaŋnun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtipinġa? Ilipnun atniaqsiñaqtutin akilliġiuqapŋa atripluġu natmaksivik atniaqtitaqtuq akilliġisuikami iñumi anautanjanun.’

15 Apiqsrugiġa, ‘Ataniq, kisuuvich?’ Atanġum nipluutigaanġa, ‘Jesus-ŋuruŋa nagliksaaqti-tagikkan.

16 Makittin! Sagviutigikpiñ nalunaġiaqluġu savaktiksraqtanunħiñ uvaŋnun. Uqautritqugikpiñ iñuŋnik iħitchuġikkapnik uvapkun uglupak suli iħitchuġipkaġumaakkamnik ilipnun aquagun.

17 Uvaŋa annautigisigikpiñ Jew-ŋuruaniñ suli Jew-ŋunjitchuananiñ tuyuġigupkiñ ilinjitiñun.

18 Ivich anmaqsruġisigitin irigikkanjich mumiksilluġich taagtuaamiñ qaumaruamun suli tuunġam sanġianiñ taavrumuŋa Agaayyutim sanġianun. Tunġaviñiġutin uvamnik natġigutisigitka killuqsautinjich aasiisuli ilaliutiniaġlutinj Agaayyutim iñunjiñun piksraqtaagikkanjiñun.

Paul-ŋum Quliaqtuħa Savaaġimigun

19 “Umialiik Agrippaa! Taatnaqtuŋa savaaqatluŋa tupigipluġu qiñiqtirrusiaġa pakmakŋa.

20 Quliaqtuqtuŋa sivulliupluġu Damascus-mi Jerusalem-milu, kinuagunsuli iluqaani Judea-mi akunġatniġu Jew-ŋunjitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiqpluġich killuqsautinjitiñi Agaayyutmun aasiñi iñuuniagaqsiqtupluġich simmikkaunaruatitun.

21 Taamna pisigipluġu Jew-ŋuruat tigguġlukluŋa agaayyuvikpaŋmi tuqunniuraġaatŋa.

22 Uvlupanunaglaan Agaayyutim ikayuqluŋa qikaqtitkaanġa uqatlasipluŋa iluqapsitñun kamañniajitchuanunlu kamañnauqtunlu. Tamanna uqaġikkaga atrigigaa uqautigikkanata sivuniksriqirit Moses-ŋumlu atuomagisiñiġluġu

23 taamna Christ-ŋuruuq nagliksaaqtuksraunipluġu, suli sivulliuksraupluni anjtiqsuananiñ tuqunaruapayaaniñ iħitchuġipkaġlugulu anniqsuġiaq iluqaitñun Jew-ŋuruunlu Jew-ŋunjitchuanunlu.”

24 Taatnaiipluġu Paul uqaqman Festus-ŋum nipitusipluni nipluutiniġaa, “Paul! Ivich isumaiġaqtutin. Iħitpauraqsimaliqpic kinnanaaġuigaatin.”

25 Paul-ŋum kiuniġaa, “Kamañnauqtuatiñ Festus! Uvaŋa isumaiġaunjitchuŋa. Uqautiqaqtuŋa ilumutuupluni ittuamik.

26 Uqautiħiñaugiġa umialiġmun taluqsrautaġluŋa atakki ilisimagaa Agaayyutim uqaħhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginjitchiga iħitchuġiħa supayaamik Jesus-kun atakki iluqani atumanjitchuq iriġaqtuġuni.

27 Umialiik Agrippaa! Ukpiġivigich sivuniksriqirit uqauta? Ilisimagiġa ukpiqsrisilaan tamatkuninġa.”

28 Tavra Agrippa-m nipluutiniġaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuagūqtitqayauraġikma.”

29 Paul-ŋum kiuniġaa, “Agaayyutmun injqsruqtuŋa ilvich suli atlat naalaqtuati uvaŋnun uglupak maliġuaqsiutitquyumapluġich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuġayaħit.”

30 Taatnaanikman Paul umialiġlu kavanaauraġlu Bernice-lu suli atallu makinniqsut

31 aasii aniħiñaqħutin uqaqsiñiqsut avatmun, “Manna anun pinjitchuq sumik tuqurrutiksraġmiñik unniñi isiqsivinjmi irrutiksraġmiñik.”

32 Tavra Agrippa-m nipluutiniġaa Festus, “Tamanna anun pituiġayaġniqsuaq injaqanjanpan Caesar-muguni.”

27

Paul-ŋum Rome-muŋniatha

¹ Sivunniugutaŋanikman tinjilgaqsigviksraqput Italy-mun qaiññiŋaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun aŋalataatnun anuyyiuqtit taggisiqatuaat anuyyiuqtaiñik Augustus-ŋum.

² Umiacpaŋmun Adramyttium-mikŋaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullalhiñaaguñiqsuamun. Aristarchus Macedonia-ŋmiu Thessalonica-miñ piqataupmiug uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ŋum ihuaqqutiplugu Paul ilannaani tavrani qinŋiŋaqtitkai qaitchitquplugulu inuŋikkaŋiñik.

⁴ Tavrakŋa aullalgitñapta anuŋim pagŋaguutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamanŋagun tinjilgaqsiasirugut.

⁵ Siñiqsraqtuallaklugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun.

⁶ Tavrani Julius paŋinniŋsuq umiacpaŋmik Alexandria-miñ igliŋniŋniŋsuamik Italy-mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuŋa.

⁷ Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni atakkii anuŋhiŋpaitluni. Arguŋianniuhuta tik-ilgataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiŋuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalguŋuta tiksiaqsirugut qamanŋagun qikiqtam Crete nanaqqaalugu nuvuŋaq Salmone-mi.

⁸ Piyaqniuhkun siñiqsraqtuahugu tikilgataŋikput qamannillautagvik qaninaniittuag nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvlutugut iñugiaktuani. Nuyuaŋnaqsisaatigut ikaaqsaliksraŋanun taŋiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ŋruuat uvlua uisauraagviat qaanjanikman. Taatnaqhuni Paul-ŋum algaqsrugniŋai taapkua

¹⁰ itnaqhuni, “Anjutiit, ilitchuŋigiga aullalgitchupta uvakŋa iglaukiŋput navianaŋisiplugu. Usiavutlu umiacpaŋlu unniñ ilaŋisa iñuich nuyuaŋnaqsirugut piyaqquliksraŋatigun.”

¹¹ Aglaan Julius naalatluŋniŋsuq uqaŋikkaŋanun aquttaanunlu iñuanunlu umiacpaum nipliutaaniñ Paul-ŋum.

¹² Taamna qamannirvik ihuaqnaŋiññiqman umiacpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuaat ayakkumanisqut tavrakŋa tikitchaŋuklugu Phoenix piyumiñaguŋin. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruag unjallamullu nigiqpamullu, taamamna ukiuvigisukkaat.

Aniŋiŋuqparaliq Taŋiumi

¹³ Tavrani unjallaŋiksilgataŋniqman taapkua isumanisqut sivunniukkaqtin atuuma-suklugu. Kisat nuŋinniŋaich aasiñ tiksiaqsiplutin qikiqtam siñaagautlaniquttilaŋmiktigun.

¹⁴ Aglaan akuniisunjaqani anuŋiqluk nigiqpaŋniŋsuq anuqqahlaqhuni qikiqtam tunjaaniñ.

¹⁵ Anuŋim akikŋaqmagu umiacpak paalguigñiŋaat anuŋi sivuniŋikkaŋmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut.

¹⁶ Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qaman-nilaaurallaktugut. Aasii sakuugutiŋaqhuta ikiniŋaŋikput umiayauraq.

¹⁷ Taamna umiayauraq ikianiŋiŋaŋman taapkua iñuich akunaanik nimiqsruaqsigaat umiacpak. Nuyuaqhutin ikkalŋiŋiksraŋmiknun Syrtis-mi tinjilgautaiŋniŋisut tiktauhŋimikni.

¹⁸ Anjnipauraq qasullanjitchuq. Uvlaakuguŋman umiacpak usiiqsaagaat.

¹⁹ Uvlut piŋayuatniasii umiacpaum suqutnai igitkaqsigaich.

²⁰ Uvluni iñugiaktuani siŋiŋiq naagaqaa uvlugiat qinŋiŋitchivut aasii anjnipauraq qasul-lanŋitluni. Tavrakŋaasiñ niŋiugaŋiŋaŋiŋikput annaliksraqput.

²¹ Uvvaasiñ akuni taapkua iñuich niŋiŋitmata Paul-ŋum qikaqhuni anjutiit sivuŋaantun nipliutigai, “Anjutiit, naalaŋniŋupsitŋa ayasunjaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitchuq-suli, usiavutunniñ iginnayaitkivut.

²² Aglaan pakma inŋiŋipsiŋi, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiyumiñaitkaa iñuuhŋi, umiac-pak kisimi piyaqqugisiruq.

²³ Atakkii marrumani unnuami makitanisqut saniqqamni isaŋulga Agaayyutim ukpiŋikkaŋma agaayumaagviŋisuuŋkaŋmalu,

²⁴ nipliutiŋuŋa, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautiŋisigai iñupayaat usiaqsisuat uumani umiacpaŋmi.’

²⁵ Taatnaŋusi anjutiit, nikaliqasi! Ukpiŋigiga Agaayyun taatnallapiŋisiŋha uqaŋikkaŋatun uvamnun.

²⁶ Aglaan qikiqtat ilaŋatnun tipiniagaatigut.”

²⁷ Akimiaŋuutailaŋgutaatigun unnuat tinjitaullaptikni anuŋimiñ Mediterranean taŋiuŋani, unnuaq qitiqquŋman tinjilgausiŋirir ilimatchaktut qalliaqsipluta nunamun.

²⁸ Taatnaqhutin kivitchiŋisut ititilaŋgutmik aasii ilitchuŋiŋiŋaat imŋum ikkalŋiŋha iñuñiŋaŋtun isaŋniŋtun. Iglitqaqtuallakhuta uuktualgitmatruŋ ilitchuŋiŋiŋaat akimiaq isaŋniŋtun ititilaanikhuni.

²⁹ Ilinjich aniyatcharniqsut umiaqppak ikkalgiññasugalugu iyağanmun. Taatnaqhutin ninjtchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiññ uvluqsiaqsiplutin.

³⁰ Tinjilgausiqirit qimakkumaatcharniqsut umiaqpañmiñ. Niplinñuaqhutin ihaqsruityaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiññ ninjtchiplutin umiayauramik imigmun.

³¹ Aglaan Paul-ñum nipluutiniñgai anjuyyiuqtit añalataatlu itna, “Ukua tinjilgausiqirit ingitpata ikimatuiñagutin umiaqpañmi ilipsi annakkumiñaitchusi.”

³² Taatnaqhutin taapkua anjuyyiuqtit kipputiniñgaat umiayauraq aasiiñ tinjtitlugu.

³³ Uvluq qanuraagaqsiplan Paul-ñum niğitquaqsiniñgai, “Akimiagauntailami uvlumi utaqqirusi anuğailiksranjanik niğigaluaqasi sumik.

³⁴ Uvluq niğillaqupağipsi. Niğirusaurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigiğipsi annakkisiñiksranjigan.”

³⁵ Taatnaqqaaglugich Paul tigusipluni qaqqiamak sivulliuplugu injiqsruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqlugu taamna qaqqiaq niğiaqsiniñsuq.

³⁶ Taapkua iluqağmin piyumatchakhutin niğiaqsipmiñiqsut.

³⁷ Iluqağmin iñuğiaktilaanjat tavrani umiam usianji 276 inniqsut.

³⁸ Ilinjich niğisuğataanikamin umiaqppak usiğsaagaqsiniñgaat igitlugu mukkaaksraq tağiumun.

Umiapayathat

³⁹ Uvluq qaupman tinjilgausiqirit ilisağitlaiññiğaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautunniqsut. Ilinjich sivunniğniqsut taiñña sifiñiqsitchağuklugu umiaqppak piyumiñagumitruñ ikkalğisillugu nunamun.

⁴⁰ Taatnaqhutin kitchat aklunaanjanich kipluğniğaiç tasamunja uniklugich kitchat tağiumun suli aklunaanjanik aquutmin qilğutaiqlugich. Kinuagun sivuğutrin tinjilgautaq nuqitlugu anuğimun tinjtquplugu umiaqppak sivukkiqsinniğaat nunamun.

⁴¹ Aglaan umiaqppak ikkalğiniñiqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiññ aqua piiyaqtaaqsiñiğaa qaim tutqatağvigiplugu.

⁴² Anjuyyiuqtit tuqquthuaqsilğiniñiğaiç isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich.

⁴³ Aglaan Julius-ñum anniğiplugu Paul taatnasigaqunijnñiğai. Tiliñhiñiğai iñuich puuvratlaruat misigağlugich tulaktiqataquplugich nunamun.

⁴⁴ Unniññ puktaiqsusuglugich umiaqpaviniğmik nunniacquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiñhat

¹ Annaanigataqapta iljtchugigikput taamna qikiqtaq atiqalha Malta-mik.

² Malta-ğmiut ihaaquqtiagsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiññ sialuguqhuni alappaaguqman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalipluta.

³ Paul qirriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimigiğaq sagviniñiqsuq, unanjan ikniğum iqiiqsitlugu aasiññ argaiñun nipitighuni.

⁴ Taapkua qikiqtam iñuini qiniqamitruñ nimigiğaq nivinaraq Paul-ñum argaiñi uqaqsiniñiqsut avatmun itna, “Una anjun ilumun iñuauqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni tağiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqluutmigun.”

⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktiniğaa taamna nimigiğaq ikniğmun piyaqqusiallasunjaqani.

⁶ Taapkua qikiqtağmiut niğiuğiaqsiniñgaat puviliksrana naagaqaa tavrauvaa tuquliliksrana Paul-ñum. Takiruami qiniñitñamin sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummigiqtinñiqsut itnaqhutin, “Ilaa agaayyutauvalunniqsuq.”

⁷ Qaninani tulagvipta qikiqtam qaukligikkana atilik Publius-mik nunautiqagniqsuq. Taavruma iñuum ihaaquqtiapluta tukkuqagtitkaatigut pinjasuni uvluni.

⁸ Publius-ñum aapanja atniğniqniqsuq uunaqlukhuni suli itiktalighuni auyvulinmik. Paul-ñum utlaniniğaa qiniğiaqhuğ aasiiñ agaayyuluni patikhugu arganmiñik mamititlugu.

⁹ Paul mamititchipman taavruminja qikiqtam iñuini tavruntiaiqsiniğaiç atniğnaqtuapayaanji aasiññ Paul-ñum ihaqsipkaqlugich iluğaitnik.

¹⁰ Iñuğiaqtuanik aatchuutinik qaitchigaatigut suli aullañhiñaağuaqta umiaqppak usiligiñiğaat inuğikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulhat

¹¹ Pinjasuni tatqini tavrani itqaaghuta aullalgitçugut umiaqppakun atiqagniqsuakun Malğinñik Agaayyutinñuanik. Taamna umiaqppak Alexandria-ğmiutaq ukiuniqsuq taavrumani qikiqtami.

¹² Aullaanikapta tikitchugut nunaaqqianun Syracuse-ñum tavraniasiifñ nayuutiplota piñasuni uvluni.

¹³ Aullalgitñapta tikitchugut nunaaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutqikman unjallamiñ anuqligūñiqsuq. Tikitkikput malgunni uvluni nunaaqqia Puteoli-m.

¹⁴ Taavrumani nunaaqqimi paqitchirugut ilañitñik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaatigut nayuqplutin akunnigsaami, aasiiñ tavrakña aullalgitluta Rome-mun nunakun.

¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipluta. Aullağniqsut paagiaqhuta nunaaqqimun atigaqtuamun Nullagvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atigaqtuamun Piñasunik Tukkumavinñik. Paul-ñum qifiñqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinaijsaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miilha

¹⁶ Tikitñapta Rome-mun inigaqtitkaat inñmigun anjuuyiuqtimik munaqsriliqlugu.

¹⁷ Aquagun piñasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukññisa tavrani aiyugaağniğai katimaqatigisuklugich. Ilinich katiannikmata niplutiniğai, “Aniqatiumaan, uvana piñitkaluaqtıluna qanutchimik akikñaglugich inugikkavut naagaqaa maliguatqaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruna Jerusalem-mi Rome-ñum kavanarjanun qaisaupluna.

¹⁸ Rome-mağmiut kavanarjata [Felix-ñum] apiqsruqtagaluagaatña, anipkaqluna pilitchukluna ilitchuğinjitñamitrun sumik tuqurrutiksramnik.

¹⁹ Aglaan Jew-ñuruat akilñiitipmata anipkaqunıtıluna, nunurıpluna nanagviiğama iniağigiga Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqluna qanutchimik akikñautiksramnik ilagikkamnun.

²⁰ Taatnaqluna iniağigiga qifiñgukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiğigiga niğugağikkarñat taimña Israel-aagmiut Christ tikiuamaanilha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuna.”

²¹ Taapkua Jew-ñuruat kiuniğaat, “Akuqtuinitchugutsuli aglanñik ilipkun Judea-miñ unniifñ aniqatiuvut tikiutrinitchut tusaayugaağitichuanik ilipkun taamakña.

²² Aglaan isummatin tusaayumagivut. Iisimagikput nanipayaag inuich akikñautiqatñat tamatkunña ukpiqsriplutin iliptun tikiuamaanilhanik Annisquqtim.”

²³ Tavrani nalunaiqsifniqsut kattutitqihiksrananik Paul-ñum, aasiiñ taimña uvlug tikiumapman inugiatkuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaarñaniñ unnugataqtılugu ilaan kanjisiqpağniğai Agaayyutim anaayugautaanik. Ilaan maliksuktinniağniğai Jesus-mik itqaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum suli sivuniksriqirit aglaanitñik.

²⁴ Taatnałhani ilañich inuich ukpiqsriłiğñiqsut uqağikkañigun, ilañiıli inuich arguaqtuğniqsut.

²⁵ Taapkua katimaruat qasugniqsut atingiqhutin inñmiknun Paul-ñum uqağianikmaun una, “Ipiqtichuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsitñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullağutin uqautilityakkich taamapkua inuich:

Tusaagaluağupsi kanjisiyumifñaitchusi

suli qifiñğumaagaluagağupsi ilitchuqsriyumifñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua inuich uummatinich pitchigiilığñiqsut, tusaasungitlunı supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitiqinğitchut Agaayyutmun mamitihksrağmiknun

atakkii qifiñitlaitılunı tusaatlaitıutinlu kanjisiqitłaitılunılu,

Agaayyun uqaqtuq.’”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ñum uqapsaagñiğai, “Iltichuğiraksrağigiksi Agaayyutim tusaayugaallautarña tuyuulha Jew-ñunitchuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.”

²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ñuruat anifniqsut uqavaaqhutin inñmiknun atqunaq.]

³⁰ Paul inuuniağniqsuq tavrani Rome-mi malgunni ukiunni, iniqaqhuni inñmigun inilğusiqsuqlugu, pağlaplugich iluqaisa qifiñiaqtaqtini.

³¹ Quliaqtağviginiğai Agaayyutim anaayugautaanun suli Atanğuruakun Jesus-kun, ilisautilugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitılunılu.

Paul-ηum Tuyuutai Rome-mag̃miunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ηum. Agaayyutim piksraqtaagigaaja quliaq-tuağitquplugu tusraayugaallautaq

² akiqsruutigikkaaja inilğaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitчуani makpigaajani.

³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iğñinagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisauħa aniruq kifiuviağiplugu David-ηum,

⁴ aasiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisauħalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuquħhanifi uqautiniğai iñupayaat nalupqinaħikun Jesus Iğñiğifiplugu suli qaitchiñiplugu sanjifi ilaanun.

⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iluaqutigaaja piksraqtaagipluğa uqçiraqtatqupluğa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriħksranatnun suli tupiksriħksranatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun.

⁶ Iipsi ittuani Rome-mi tuħkkaupmiesri pigitquplusri Jesus Christ-mun.

⁷ Aglaktuğa uumiņa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piq-pagipulusri tuħkkağigaasri ipqilıusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qifiñitillañiağlisi iluaqutriħiğmiñik suli qaitchiıusri qifiñiñamik.

Quyaliq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nani-payaaq nunami uqağigaat kamañaqtuaq ukpiqsriħiqsi. Taatnaqluğa quyagiga Agaayyun.

⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iğñinagun. Agaayyun ilisimaruq taiyuħiğa ilipsitñik agaayupayaaqama.

¹⁰ Agaayuruğa tikillañiağukluğa ilipsitñun. Atuummigişiruq Agaayyutim pitqukpaņa.

¹¹ Qifiğullapiagipsi qaitchisukhusri irrutchim aatçuutaanik sanjiksritquplusri.

¹² Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriħkun pigikkaptigun. Ukpiqsriħapsi ikayuğisigaaja suli ukpiqsriħiğma ikayuğisipmigaasri.

¹³ Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiņa. Iñugiaktuami agğiğumagaluağaqtuğa ilipsitñun quliaqtuagukluğa, qifiñtilasiluğa ukpiqsriuranik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauranik atrilugu surağahiğa atlani nunani, aglaan piñğitçhaqtuğa.

¹⁴ Savautiraksrağigitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqıksuatlu puqiitçu-atlu.

¹⁵ Taatnaqluğa quliaqtuagısullapiagigiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanjıaqtuq

¹⁶ Nalupqısrutitingiğlapiagigiga tusraayugaallautaq atakkii sanjıgıgaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanjıkun ilaan anniqsugaa kisupayaaq ukpiqsriuruaq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ηuruat sulipsuuq Jew-ηungitçuat.

¹⁷ Taavruma tusraayugaallautam sagviğñiğaa Agaayyutim nalaunņasripçaiħha iñunñik injimiñi. Agaayyutim nalaunņasripçaiħha iñunñik aullağniiruq suli isrukıtçhaağhuni ukpiqs-rıħikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpigaajani, "Iñuk nalaunņasripkakkauruaq ukpiqs-rıħiğmıgun iñuugisıruq."

Iluqatıñ Iñuich Killıuqıraurur

¹⁸ Agaayyutim sagviğñiğaa qılañmiñ qanuq ilaan anasriñıuqsaiñiaħha iluqaanik piğitçuhanik suli nalaunñaitçuhanik iñuich atukkanatnik. Iriğaat ilumutuuruuaq piğiıliqıħiğmıktıgun.

¹⁹ Tamanna ilisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñunñun takku Agaayyutim ilıtçuğıpkagñiğaa ilinıtñun.

²⁰ Taimakıyaqaņa Agaayyutim iñiğaluaqtıtınağich supayaaq iñuich kanjısiluğaaq Agaayyutim agaayyutauħha suli qifiñitlaplugu sanjıaqqtılaaja kamañaqtuamık isrıılaamık. Taat-nağhutıñ iñuich patchısiksraitçhut.

²¹ İlisimagaluaqluğa Agaayyun kamagiğıtçhaat unniñ quyangıtçhaat. İsrumaħat atuğumiñaiqsuq suli isrumañich kanjısitıaiqhutıñ taaqsısiniğai.

²² Uqavıgaağhutıñ isrumatunıplutıñ isrumatunğıpiaqtut.

²³ Sıksraağaat kamanalħa Agaayyutim tuquyumiñaitçuam, aasriñ simmıliutıgaaq taamna kamanalıq putqatağhutıñ atrıñun qifiñalınun tuquyumiñaqtuatun iñuktun tıñmiuratanlu niğrutıtunlu nımiğiatunlu. ²⁴ Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pılitkai iñuich killıqısulħatnun. İlinıch killıqsaqtaurur malıkluğich piğitçuat kipiğniğutıtıñ aasriñ atugağıpluğich timıgıkatıñ kanjınaqtuakun avatmun.

²⁵ Simmiļiutigaat Agaayyutim ilumutuuhha sagluuqtuamun suli putqataǵvigiplugich savaautipluǵu sut iñuich iñiqtañich. Aglaan putqataǵviginǵigaat savautilugu Agaayyun iñiqsruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksraǵaluaqtin qanavak. Taatnatuq.

²⁶ Taatnaǵlugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanñunaqtuakun kimmutaatnun. Aǵnat simmiļiutiplugu ilaqtigihǵiq sayuñahǵimun atugaǵiplugich timitin atlanun aǵnanun.

²⁷ Taatnatun añutit nutqautiplugu ilaqtigihǵiq aǵnamik aglaan piqagunǵiqsut atlanik añutinik. Añutit kanñunaqtuakun sayuñaqatiniktut atlanik añutinik, aasriin timigikkaǵmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriññuqsautmik tamarrumuuna nalaunñaitchuakun savaaǵmiktigun.

²⁸ Iñuich pigisrunǵiqmatruñ ilumutun ilitchuqsriñksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayuǵnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutin piǵiiliqisruktut atuqtaksraǵinǵisaǵmiktik.

²⁹ Imaukkaqsiniqsut qanusripayaamik nalaunñaitchuamik, piǵiiliqihǵimiglu, kaviuǵutihǵimiglu suli uumiksriñǵimiglu, piqaguhǵimiglu, iñuaqtuhǵimiglu, añuyahǵimiglu, sagluuqtualǵimiglu, suli isrummatinikhutin piǵiitchuakun avatmun.

³⁰ Sanjurrutiniqsut nipliaplutin piǵiitchuamik atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguañaplutin, kamañagarsuǵiplutin suli uqavikhutin inmiktigun, pakikhutin savaaqaliksraǵmiktigun piǵiitchuamik, tupiksriñǵiqhutin añayuqaamiknik,

³¹ kanǵisilǵuitlutin, tuniqsamatlatlutin, iluaqqutriñǵiqhutin unniin nagliksriñǵiqhutin atlanik iñuñnik.

³² Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluaǵaat aglaan sivutmuutiniǵaat piǵiiliqihǵiq, sulipsuuq añǵiniqsut nalaunniplugich tamatkua piǵiiliqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiħha

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluaǵuvich, patchisiksraitchutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqutaksraǵuqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun.

² Agaayyutim atannigñiaǵai iluqanñich killiqiruat, aasriin ilisimagikput Agaayyutim atanñiutaan nalaunñaha.

³ Patchisiraǵigisri killuliqiruat savaaqaluaññapsi nalaunñaitchuamik. Isrumavisi anakkisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim?

⁴ Agaayyutim iluaqquktikanñasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluaǵaasri simmiquplugu iñuuniaiqisi aglaan suksraǵinǵitchiksi uukuťnaǵumiñaitchuaq iluaqqutriħha. Kanǵisriñǵitpalukkiksi, Agaayyutim iluaqquťigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri iñuuniaħapsitniñ.

⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyaǵaqtun suli tigganarusri mumigunǵitlusri. Taatnaqapsi anasriññuqsasriaksraqsi aǵilħaǵiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagvīpquq qinnautni suli atanniqsuǵniaqǵigich iñupayaat nalaunñahǵimigun.

⁶ Agaayyutim akilǵisigaa iñupayaaq savaañjun iñuuniaħhani.

⁷ Ilanñich iñuich savaaqatnat nakuuruamik anuqsrukun piññaguktut kamañnautaanik kamakuttmiglu suli tuquyumiñahǵimik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik iñuuhǵimik.

⁸ Aglaan atlat iñuich inmiguuqtut ayakhugu maligutchiñksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunñaitchuaq, aasriin Agaayyutim anasriññuqsasigisigai qinnautmīgun.

⁹ Ilaan sakiqniuqtitkisigai nagliksaaqtillugich piǵiiliqiruat, Jew-ñunñaisa Jew-ñunñiññaisalu.

¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamañnautmiglu, kamakuttmiglu suli qiniññiññamik tamatkua savaaqatnat nakuuruamik, Jew-ñuruañun sivullilugu Jew-ñunñitchuannun.

¹¹ Uvvatakku Agaayyutim atanniqsuǵisigai iñuich atisriługich.

¹² Iñuich maligutaksraqatnat Agaayyutim qaisañanik Moses-mun suli iñuich taavrumiñha maligutaksraqanǵitchuat iluqatin atirut killuqsaaqamin. Tamatkua maligutaksraqanǵitchuat killiqirauplutin piyaqquǵniaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqatnat killiqirauplutin atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun.

¹³ Agaayyutim iñuich nalaunñasripchangantchhai tusraakamitruñ maligutaksraq tupigigaluaǵnagu. Agaayyutim nalaunñasripchaǵaǵigai inmiñi kisianik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik.

¹⁴ Jew-ñunñitchuat piqanǵitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik tupigipmatruñ tillisaa maligutaksram nalupqinaiaǵaa maligutaksraqatnat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq maligutaksraqanǵitchaluaqhutin aǵlausimaruamik.

¹⁵ Qiniqtitagipmigaat kanjqsisilaagtiñ maligutaksram tillisaanik ilitchuqipkairuamik qaugrimmaagiutillautagmikni nalaunjaruamik nalaunjaitchuamiglu. Ilaatni isrummataata patchitchigagigaich suli ilaatni ilisimaraqtut patchisaungifiniplutin.

¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuaqikkagma.

Jew-ñuruatlu Maligutaksraglu

¹⁷ Qanuñmi ilvich? Ilvich Jew-ñuniraqtutin, tunjaplutin maligutaksramun Moses-ñum aglagikkañja suli uqavikhutin qaninniplutin Agaayyutmi

¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim pisulha suli ilitchuqiniplugu nakuuniqsrauruq takku ilisaqsimaplutin maligutaksramik.

¹⁹ Nalupqisungipiaqtusri sivulliqsiksrauniplusri qiniñlaitchuani suli qaumaksrauniplusri tamatkunani ittuani taagmi.

²⁰ Isrumaraqtutin algaqsrulhiñauplugich kinnararuat iñuich suli ilisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli piqaqniplusri iluqaanik ilumutuuruamik.

²¹ Iisautiriraqtusri atlanik iñunñik. Suvaatami ilisautriñgipisi ilipsitñik? Uqautiragigisi atlat tigliktuqunqitlugich. Suvaatami tigligaqpsisi ilipsitñik? Uqautiragigisi atlat tigliktuqunqitlugich.

²² Nipligaaqtusri atlat sayunqatunqitlugich, aglaan ilipsi atugaqpsisi taatnatun? Ilipsi uumiksriplusri aanguanik, aglaan tigligaqpsisi agaayyuviniñiñ?

²³ Uqavikkaluaqtusri piqaqniplusri Agaayyutim maligutaksrañjanik, aglaan kamagit-laitchiksi Agaayyun navikapsiun maligutaksraña.

²⁴ Aglausimaruaq Agaayyutim makpiqaanñi itna, "Jew-ñunqitchuat uqamaqñuutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ñuruasri."

²⁵ Jew-ñuruani nalunaitmiutchiqsimailipsi ikayuutigigaasri tupigigupsinun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan tupigingitchiqsimun Agaayyutim maligutaksraña atrinurusri Jew-ñunqitchuatun, iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun.

²⁶ Jew-ñunqitchuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuiguminun maligutaksram atuqukkanañjanik atrinurusri iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaruatitun.

²⁷ Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqsimailaat timimiktigun aglaan tupiksriuruaq maligutaksramik patchisiquitiniagaasri killiqirauniplusri nalunaitmiutchiqsimaruani. Ilipsi Jew-ñuruani piqaqaluaqtusri aglausimaruamik maligutaksramik aglaan navguqagigaasri.

²⁸ Iñuk Jew-ñunqitchuq pisigiplugu nalunaitmiutaqalha timimigun. Iñuk animakami Jew-ñupluni suli malihhiñaqami Jew-ñuruat pilgusriñitñik ilagitlaitchaa Agaayyutim iñuksraqtaagmiñun.

²⁹ Aglaan iñuk Jew-ñupiaqtuq kamaksritlaturuuq Agaayyutmik ataramik. Jew-ñupiaqtuq iñuuruq nalaunjaruakun sivugaani Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqagñisusq uummatmiñi savaagikkañjagun Ipiqitchuam Irrutchim. Aglausimaruaq maligutaksraq savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqagisiruq Agaayyutmiñ, iñungilaaniñ.

3

¹ Jew-ñuruatmi piqaqniqpat sumik atlat iñuich pigingisañjanik? Anniqsugiaqapqat nalunaitmiutchiqsimiktigun?

² Aa, Jew-ñuruat atqunaq piqaqtut. Sivulligmi, Agaayyutim qaitchiñigai Jew-ñuruat uqahigmiñik Moses-kun.

³ Ilumutuuruq ilañich Jew-ñuruat tuniqsimangihhat Agaayyutmun. Jew-ñuruat tuniqsimailhata nutqaqtitkisivaunun Agaayyutim tuniqsimalha?

⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiqnanqitchaluaqtitlugich. Aglausimaruaq Agaayyutim Makpiqaanñani,

"Agaayyun, nalaunjasuuruatinli uqahigikkapkun.

Akimayumuutininli iñuichunniñ uqagaluqmata nalaunjanñiñiplutin." *Psalm 51:4*

⁵ Iñañich iñuich killukun uqaqaurut itna, Uvagut killuqsagupta qiniqtinnaqivut iñuich Agaayyutim nalaunjanhanik, uqaqhutinun killiqiruni nakuuniplugu. Tarrasuli, uqagimaaqpsisiunun Agaayyun nalaunjanñiñilugu anasriñuqsqaqamisigut pisigilugich killuqsautisi?

⁶ Qañaa! Agaayyun nalaunjanñiñiñqan, qanuqhuni atanniqsulhiñauvagich nunam iñui?

⁷ Killiqiligma sagviqpagu Agaayyutim nalaunjanha suli nangaqitillugu, suvaatami atanikkauniqpiq liilaa uvaña killuliqiruaq?

⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñunun nangapsaaqulugu Agaayyun. Iisautringitchuŋa taatnatchiñik saglunik, aglaan ilanisa iñuich pasiraŋigaatigut iisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunjaruakun anasriñjuqsagñiaŋai tamatkua iñuich.

Iluqatin Iñuich Nalaunjaruajitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut ihuatlukpisa Jew-ñunŋitchuaniñ? Qaŋaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ñugaluagumij Jew-ñunŋitchaluaŋumij aŋalatiqahhat killuqsautmun.

¹⁰ Agaayyutim Makpiŋaŋani aglausimaruq,
"Iñuitchuq nalaunjaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaŋani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kanjqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiaqatuumamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatin tunutkaat Agaayyun,
iluqatin tammaqhutin killuqsautmi.

Nalliat savaaqanŋitchuq nakuuruamik,
atautchimikunniñ.

Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iggiŋaŋich atriqaqtut aŋmaruanik iluviŋnik.

Atuŋaat uqatin uqaqhutin sagluuqtuanik,
uqahñiŋich atriqaqhutin nimiŋiam tuqunaŋatun,

¹⁴ qaniŋich immaukkaqhutin uqapiñuutinik uqamaqñuutiniglu,

Psalm 5:9

Psalm 140:3

Psalm 10:7

¹⁵ ataramik tuqqutchiñiñaañuplutinj iñunjik,

¹⁶ napmun aullaŋamin piyaqquiñiaqhutin iñunjik
suli sakiñniuqtitchiplutin.

¹⁷ Iñitchuŋiŋitchaata qanuq iñuunahiŋsraqtin qiniñiñiakun.

Isaiah 59:7-8

¹⁸ Piitchuq taluqsriñigmik Agaayyutmik iluqanitiñi."

Psalm 36:1

¹⁹ Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraŋa qaisaŋa Moses-mun aŋalatchiruq iñunjik aatchuusriaqatuanik taavrumiŋa maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraŋaŋumiñiñitchuq tupigiŋiŋigimigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiquitigisigaa iñupayaaq nunami atanniŋlugu.

²⁰ Taatnamik kiñaaunniñ nalaunjaruaminiñiñitchuq Agaayyutmi maligutchiñiñiaŋigimigun maligutaksram atuqkkaŋanik, atakkii maligutaksram qiniñiñiaŋaŋigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunjaruapichalhat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviŋniŋaa qanuq iñuich nalaunjaruapichalhat iñmiñi, piqutigiñiaŋiglu maligutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inŋilŋaanimma aglausimaruakun maligutaksrakun suli sivuniksriŋiritigun.

²² Agaayyutim iñuich nalaunjaruapichalhat iñmiñi ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitiñi tunjaviqatuumi Jesus Christ-mik kisanik. Iluqatin iñuich atirut:

²³ atakkii iñupayaat killuqsagñiqsūt, aasriñ ayaŋlugu Agaayyutim kamanautaa.

²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunjaruapichalhat iñmiñi ihuaqutiriŋigimigun aatchuutauplugu. Nalaunjaruapichalhat Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ.

²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa iŋniñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaŋlugu auna akiliqsaqŋugich killuqsautipayaŋich iluqaisa ukpiqsriŋiat. Taamna piñiŋaa qiniŋitichuklugu nalaunjaruahi natqigutiriŋigimigun killuqsautipayaŋanik, taputiŋugich killuqsautiŋiñiñi iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ tuqunaiñaa. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñjuqsanŋitichai pisigiŋugich killuqsautiŋich.

²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagviŋniŋaa pakmapak nalaunjaruapichalhat suli nalaunjaruapichalhat iñupayaŋanik ukpiqsriŋiat Jesus-mik.

²⁷ Taatniñniŋman, uqavigaŋgutiŋsraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. Agaayyutim iñupayaat nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. Uqavigaŋgutiŋsraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ.

²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. Uqavigaŋgutiŋsraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ.

²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimij Agaayyutigivatrun? Agaayyutigiŋitmiŋivatrun Jew-ñunŋitchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñunŋitchuat.

³⁰ Agaayyutiŋiñiaŋitigut atautchimik. Agaayyutim iñupayaat nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. Uqavigaŋgutiŋsraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunjaruapichalhat iñuich iñuuruat inŋilŋaan Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ.

³¹ Uvvami suksraunŋiŋiaŋiqsisu maligutaksraŋa Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriñiŋuaŋiaŋ? Qaŋaa! Ukpiqsriñiŋum ilumun atuumapkaŋtaŋaa maligutaksram atuqkkaŋa.

4

Abraham-nyum Atrikusrautaulha

¹ Abraham, sivulliruuaq Jew-nyuruapayaanun, urrakusrautigilakput inuunmun ukpiqs-riligiugun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi.

² Nalaunnasripkagnigumi Agaayyutmi savaagmigun tarra uqavigaagutiksraqagaytuq, aglaan uqaviltaitchuq sivugaani Agaayyutim.

³ Agaayyutim makpigaaninii aglausimaruq, "Abraham ukpiqsriruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtugaa piquitigiplugu ukpiqsriiha nalaunnasripkakkaupluni."

⁴ Inuk savakami akiljusiaqaqagtuq. Akiljusiana aatchuutaungitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaagmigun.

⁵ Inuk nalaunnasritlaitchuq Agaayyutmi savaallautagmigun, aglaan inuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunnasripkairuamik agaayyutailaamik injmiini. Agaayyutim akuqtugagigaa taavruma ukpiqsriiha aasrii nalaunnasripkaqlugu.

⁶ David-nyum uqautigipmiinigaan inuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunnasripkaqmagu savaallautagmiguungitchuq. Itnagniqsuq,

⁷ "Quvianamiurut tamatkua

nalaunnaairrutinjich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinjich matupmagich.

⁸ Quvianamiuruq inuk

atanqum isrummatigingisana killuutiqaqlugu."

Psalms 32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuq itpa kisiitnun tamatkununa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkununa nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriiniplugu Agaayyutmik, aasriin piquitigiplugu ukpiqsriiha Agaayyutim akuqtugniplugu nalaunnasripkakkaupluni.

¹⁰ Agaayyutim akuqtugniqaun Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchihan? Agaayyutim akuqtugniigaan Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiifnaan timimiini.

¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiha ilitchuqtauniqsuq Agaayyutmun nalaunnasripkakkaujaniktilaana pisigiplugu ukpiqsriiha. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatin inuich ukpiqsriruat nalunaitmiutaiifnagmin suli akuqtukkauruq nalaunnasripkakkauplutin Agaayyutmi.

¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqagmin nalunaitmiutchiqsimaruat timiifhiinamiktigun kinuviaginitchai Abraham-nyum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kinuviagigai tunjaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiqaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriiikun

¹³ Abraham kinuviagikkaniilu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksrananik nunamik. Aglaan akuqtungitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriihi maligutaksrananik Moses-nyum aglaagikkananik, aglaan akuqtugaa akiqsruun Agaayyutim nalaunnasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriihi.

¹⁴ Uvvaami inuich akuqtuultaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliguagimiktigun atuqukkanat maligutaksram, tarra ukpiqsrihiq suutnaunayaiifniqsuq aasriin Agaayyutim akiqsruutaa suutnaungilluni.

¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriinjuqsaguutilaana inuunmik tupiksritlaitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku inuich maligutaksraitfaminj tupiksriinirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutin inuich akuqtugagigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpigutiqaqamin, aasriin taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni iluqaqutrijigimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitnami, iluqagmin qitungagikkanaat Abraham-nyum akuqtulhiifaaqat. Akiqsruun taamna ingiifniqsuq kisiitnun Jew-nyuranun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpigutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput.

¹⁷ Aglaksimaifhatun Agaayyutim Makpigaanani, "Aapaqutitkikiin inugiaktuanun inuun." Abraham ukpigigaa Agaayyutim inuupchaitlaruq tuqunjaruanik suli taiyuiruq sunik ingitchuanik ilipkaqlugich.

¹⁸ Abraham ukpiqsriruq nigjugaqaqhuni nigjunaagumiifaitchaluunnaan aapagiliuti-nayaagnilugu inugiaktuanun inuun, takku niplusriaqaqhuni, "Kinuviatin inugiaksigisirut."

¹⁹ Abraham-nyum ukpiqsriiha Agaayyutmik sayaiqsingifniqsuq isrumagaluunnaagmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiaguasripluni aasriisuli agnaat Sarah qitungitlailuni.

²⁰ Ukpiqsriihan uniniginigaan. Ilaan arguagtunginigaan Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriiha sayaktusriilaagniqsuq, aasriin nangaqlugu Agaayyutim.

²¹ Nalupqiginigillapiagnigaan Agaayyutmun atuumapkaagniaqtilaana akiqsruusriagikkani.

²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuǵniǵaa Abraham nalaunnasripkakkauplugu inmiñi pisigiplugu ukpiqsriǵha.

²³ Aglaan tamatkua uqalǵhich Agaayyutim Makpigaanani Abraham nalaunnasripkakkauñiplugu ukpiqsriǵhagun aglakkaunǵiñniqsut kisianik piqutigiplugu Abraham.

²⁴ Tamatkua uqalǵhich aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaunnasripkakkaupluta ukpiqsriǵhiptigun. Ukpigiǵikput Agaayyun anipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquǵiǵmiñiñ.

²⁵ Jesus tuqukami aǵiǵniǵai navǵuiǵipput aasriñ anipkakkaukami tuquǵiǵmiñ nalaunnasripkaǵniǵaatigut Agaayyutmi.

5

Qıñuiǵutikkauǵiǵ Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunnasripkakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriǵhiptigun qıñuiǵutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ.

² Ilaan anmaǵniǵaa utlautiliksrapput Agaayyutmun aasriñ pakma iǵtchuqsriǵluta iħuaqutaanik. Quviasrukħuta quyagikput Agaayyun ilaliutiliksrapput kamanautaani ilaatnigun.

³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqniuiǵiptigun, iǵisimaplugu sakiqniuiǵutit anuqsrusripkaqhuta.

⁴ Anuqsruǵiǵ tikiutriruq Agaayyutim iħuaksriǵhanik, aasriñ ilaan iħuagigumisigut niǵiugaqaqtugut.

⁵ Aasriñ niǵiukkam qapiqtaqtinnianǵitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuǵaatigut Ipqitħuaq Irrutħhimik, aasriñ taavrumuuna qıñiǵitkkaatigut qanutun piqpagillapiaǵti-laaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuǵumiñaiapiaǵtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani.

⁷ Nallipsaunniñ tuqqutisunñianǵitħaa anniqsuqsagħlugu atla iñuk. Ilaatnisamma iñuum tuqqutinayaǵaluaqpalukka nakuuruuq iñuk,

⁸ aglaan Christ tuqqutigaaatigut killuluǵiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qıñiǵitkkaa piqpaksriǵlapialħi uvaptiknik.

⁹ Nalaunnasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunǵiǵiaqtugut Christ-mun annautiniaǵtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaanı uvlumi atannıñvıñmi.

¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qıñuiǵutigaatigut inmiñi tuqqutauħhagun iǵniǵmi. Pakma Agaayyutim ilauraaǵiliutipmatigut nalupqinaıtħuamik annautiǵisigaatigut iǵniǵmi iñuulħagun.

¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaǵikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qıñuiǵutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsauñ tikiumanıqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsauñ suǵi pisigiplugu killuqsautaa tuquǵiǵ tikiuamapmipluni iñupayaanun. Iluqatin iñuıch tuquruk-sraǵuǵniqsut takku iluqani iñuk killuutiniqtuq.

¹³ Iñupayaat iñuuruat killuqsagħniqsut Moses-ñum akuqtunaiññaanunniñ maliǵutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuıch patchisaunıñǵitħai killuqsautikun takku piqanǵitlutıñsuli Agaayyutim maliǵutaksrajanik.

¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñǵitluni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksraunıqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuuq killuqsanǵitħaluanǵmiñ taatnatun Adam tupiksriñǵitmatun. Adam atriqagħniqsuq Christ-mik agǵiqsuksrauruumik sivunıksramı. [Aglaan Adam tuquǵiǵmik pipkaipman Christ iñuulıqatħıruq.]

¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa atriqanǵitħuq Adam navǵuiǵhatun. Iluqatin iñuıch tuqurut pisigiplugu atautħim iñuum navǵuiǵhagun. Aglaan Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa iħuaqutaagun atautħim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluqtuanıruq [navǵuiǵhaniñ iñuum Adam].

¹⁶ Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa atauruq atautħim iñuum killuqsautaañ. Takku aquagun atautħim killuqsautaan tikiumaruq atannıqsuiǵiǵ iluqaitıñ tuqqutaksraǵuǵnipluǵıch. Aglaan aquatigun kisiññaitħuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiılaaq aatchuutaa iluqaitıñ nalaunnasipkaǵnipluǵıch.

¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagħniqsuq aasriñ piqutigiplugu ilaan navǵuiǵha tuquǵiǵ umialıktun anıalatchıaqsıruq iluqaitıñ iñuıñnik. Aglaan qanutun kamanatluqtıgıva savaaqalħa

atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatin iñuich Agaayyutim nalaunnasripkakkanj iñmiñi kamañatquakun ihuqqutriñigimigun añalatchigisirut umialiktun iñuuniañigimikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piquitigiplugu atautchim iñuum navguñha Agaayyutim tuqqutaksrağugñigai iñupayaat. Taatnatuntuuq piquitigiplugu atautchim iñuum nalaunnaruam savaañja Agaayyutim qaiññigai natqigutriñiglu killuqsautinik iñuuhglu iñupayaanun [ukpiqsriruanun].

¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriñgitluni Agaayyutmik, taatnaqhutinj iñupayaat killuliqiriguqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutinj iñupayaat nalaunnasripkakkagisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñigaa maligutaksraña Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchuğirağigaa qanutun killuqsautilaaqtinj navguñhigmiktigun Agaayyutim maligutaksraña. Aglaan killuqsauñ iñugiaksitmukman Agaayyutim ihuqqutaa iñugiaksitmutluktuq.

²¹ Tarrali killuqsauñ añalatchipluni tuqułikun, aglaan Agaayyutim ihuqqutaa añalatchiruq nalaunnaruahikun tikiutiluta iñuuhğmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqunaruq Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitnan, killuliqituiñatquksrauvisa qiniqitqchağlugu qanutun Agaayyun ihuqqutriñigaqtilaaña?

² Qañaa! Ukpigsrigupta Christ-mik tuqunaruqut killuğmun. Qanuğuta iñuuniaqtuiñagisiñiqipisa killukun?

³ Puuyugñiqpisi, iluqapta paptaakkaukapta Christ Jesus-ñum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqułhanun.

⁴ Taatnaqhuta paptaakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta tuqułhanun. Aasriiñ Christ-tun añipkakkauruaton tuqunaruaniñ kamanautiqaqhuni sanñjagun Aapauruam, uvaguttuuq akuqtuirugut nutauruamik iñuuhğmik iñuuruksrauluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutipluta Christ-ñum tuqułhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut añipkakkaułhani iñuuniağuta.

⁶ Iłisimagikput una, Christ kikiaktuttrikkaupman iñuuhğruaqpud kikiaktuttrauqataurud ilaani, sanñja killuqsautim piyaqququplugu, savaktaağruutqunğiguta killuğmun.

⁷ Kiñapayaaq tuquruq añalatingiğuuurug killuqsautmun.

⁸ Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuutağugisiñipluta ilaani.

⁹ Iłisimagikput Christ añipkakkauruq tuqunaruaniñ tuqqutqikkumiñaiipiałha. Tuqułhum añalatlağñigaa.

¹⁰ Christ tuqukami tuquniqsuq atausriğmiaqhuni akiilisuklugu sanñja killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun.

¹¹ Iłipsiñiasriñ isrummatiguruksaurusri ilipsitñik tuqunaruaton ilıusri sanñjanun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹² Taatnağusri killuqsautmun añalatitnagich timigikkasi maani nunami. Añalatitnagu pisugrualıpsitñun.

¹³ Atusrunaqnagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunñaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitud añipkakkauruaton tuqunaruaniñ sulı pakma iñuuruaton Christ-mi. Añalatitçiginj sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuğmausri nalaunñaruamik.

¹⁴ Killuqsautim añalatlağñiğaaasri takku iñuunğitchusri tupiksriñipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim ihuqqutaagun.

Savaktaağruułha Nalaunñaruahigmun

¹⁵ Qanuğisiñiqpisa? Pakma iñuunğiqsugut tupiksriñiptigun maligutaksranik Moses-ñum qaisañjanik aglaan iñuuruqut ihuqqutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qañaa! Killuqsauktuksrauymuñaitchugut.

¹⁶ Iłumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaağrugutusri taavrumuñja. Tupigiraksrağagigiksi taamna iñuk sulı atanigigiksi. Tupiksriñipsi killuqsautmik tuqupkağisigaasri. Aglaan tupigikapsiuñ Agaayyun ilaan nalaunnasripchağagigaasri iñmiñi.

¹⁷ Qaanıqsuami savaktaağrugikkanasri killuqsautim, killuğmik añalatiqahusri. Aglaan quyanagtug Agaayyun, pillapiaqhusri tupigigisri ilisauttutaurat ilipsitñun.

¹⁸ Aasriiñ annaktitauñanikhusri killuqsautmiñ savaktaağrugutusri pakma nalaunñaruahigmun.

¹⁹ Uqautigigiga savaktaagruiiq uqaligñik kanjicsiñaqtuanik takku kanjicsimmağiksitquplusri. Qaanjicsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaagrugipkaqhusri killuqsautmun suliluliqihigmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik savaktaagrugipkağusri iñuuniaghigmun nalaunjaruahikun iluqnaquhusri Agaayyutmun.

²⁰ Qaanjicsuami savaktaagruiñapsi killuqsautmun iñuuniatlaichusri nalaunjaruahikun.

²¹ Savaaqaqtusri pigiitchuanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kanjugilikapsi anniqsungitchaasri aglaan tikiutrirraqtuq tuquligñik.

²² Aglaan pakma annaktitaunjaniktusri killuqsautmiñ savaktaagrulituplusri Agaayyutmun. Iluqnaquhusri ilaanun savaaqaqtasrirusri akuqtuiyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiñ Agaayyutim akilifñiağasri isruitchuamik iñuuligñik.

²³ Kiña killuqsaqtuag akuqtuiruq killuqsautim akilutaanik—tuquligñik. Aglaan Agaayyutim akililaq aatchuutigigaa isruitchuag iñuuliq tamatkununa atausriñjuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptikun.

7

Atrikusraun İlaqatniñikun

¹ Aniqatiut, iluqasri kanjicsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaagikkana. İlisimapmigiksi maligutaksramun añalalha iñuk iñuusrugaaññağmi.

² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, ağnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun añutmikni iñuuniqutulaañani. Aglaan añutrinñ tuquqpan ilaqatniqihñiauruq tuvraqługu maligutaksraq.

³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik añutmik uñiñ iñuunñaan, maligutaksram nipluutigigaa sayunjaruñuniplugu. Aglaan añutrinñ tuquqpan ağnaq ilaqatniqihñiauruq. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik añutmik uñiñ tuquanikpan patchisaichuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruaton pigiksi, aasriiñ aglausimaruat maligutaksrat añalangigaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaasri añitqiksitaauruam tuquligñiñ. Tarraasriiñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu.

⁵ Qaanjicsuami iñuusrugaaññapta kanjigruaqtakun pisugruahpta añalatağigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqaqtugut savaktaksrağingisaptiknik maliglugu maligutaksraña Agaayyutim. Suragałipayaapta tikiutigaatigut tuquligñun.

⁶ Pakma patchisaikkaaurugut maligutaksramiñ, aasriiñ tuqunaruaton ililuta maligutaksramun isiqtağipluta qaanjicsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput İpqitchuakun İrrutchikun iñuunñaapta nutauruamik iñuuligñik.

Maligutaksrağlu Killuqsauñlu

⁷ İsrumavaluktusri nipliğñipluña killuqsauñlu maligutaksrağlu atiniplugik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kanjicsigiga killuqsautim qanuutautilaaña. Nalunayağiga kaviuğutiñiq maligutaksram nipluutigingitpagu nalaunñaifñiplugu itnautauruag, “Kaviuqnak.”

⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluni atuqtitkaqsipluña taavrumiña tillitmik sulil qanusripayaamik nalaunñaichuamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsauñ sanjiksraitchuq.

⁹ İñuuniaguuğaluaqtuami maligutaksraılaakun ilitchuğigaluaqnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuğipkaqmagu tilliñ tarakñaaglaan killuqsauñ uummatqiaqsiruq. Taatnaqluña iñuutichikun tuquruña.

¹⁰ Tilliñ tikiutriruksraqtuag iñuuligñik uvañnun tikiutripiaqtuq tuquligñik.

¹¹ Killuqsautim kinnipluña tillisikun tuqupkağaaña iñuutichikun.

¹² Tarra aglausimaruag maligutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuuq tilliñ ipqitchuq nalaunñaapluni nakuuplunilu.

¹³ İtnautauñiqpami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpana tuquligñun? Qañaal Killuqsautim atuqluğna nakuuruag [tilliñ] tuqupkağaaña. Taamna atummiruq uvañnun qifñiqqupluna qanusriutilaananik killuqsautim. Tilliñ qifñiqtagigaa killuum pigiıllapiaqtılaaña.

Añuyaktuiñahiq Killuqsautmik

¹⁴ İlisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnisaulha, aglaan uvaña animaruña kanjigruaqtaqaqluña. Killuum añalatağigaaña tigutaañupmatun.

¹⁵ Kanjicsitlaitchiga suragałiga. Piñgitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriiñ suragaqluña pigiitchuanik uumigikkamnı.

¹⁶ Aasrii atuğupkich atuğunğisatka uumigiplugich, añjigiga maligutaksram nakuutılaaña.

¹⁷ Nutauruam iñuutichima pipkanğitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriğruağma ilumni pipkağagigai.

¹⁸ Ii, ilisimagiga ilitqusriġruaq ilumni nakuungisilaanja, atakkii kanjġruaqtapaqquja uvamni. Suragaġukkalaugaġiga nakuuruuq aglaan suraġalguitchiga.

¹⁹ Atungitchaġigiga nakuuruuq atuġukkaġa aasriiñ atuqlugu pigiitchuaq atuġungisaga.

²⁰ Taatnaqlugu atuġuuniġupkich atuġungisatka, nutauruam iñuutchima atuqtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriġruam ilumni atuqtitagaanja tamatkuniña pigiitchuanik.

²¹ Taatnaqlugu ilitchuġigiga taamna ilumutuuliq, suragaqsaqama nakuuruamik pigiitchuam nayuġaġigaanja.

²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluagaġiga Agaayyutim maligutaksraña,

²³ aglaan qiñiġigiga atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraña aňuyakkaa akilliqluġu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraġigaa, taavrumaasrii aňalatchiruam tigutaagiliutipluña.

²⁴ Ihuilliugnaġniaqpat! Iñukniaq uvañni! Kia annautigisivaña taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuqluġimnun?

²⁵ Agaayyutim annautigisigaanja. Quyagiga ilaa anniqsuġluqmaña uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriġruaġma tigutaagipkaġaanja maligutaksrañanun killuum.

8

Aňalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqtaksraġutqikkumifaitchai tamatkua atausriñnuqatauruat Christ Jesus-mun.

² Takku maligutaksraña Irrutchim tikiutriruam iñuuliġmik Christ Jesus-kun patchisaġaanja maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killuġmik sulit tuqluġmik.

³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaaġilguisajanik. Maligutaksraq iñuk nalaunjaſripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniñ, takku killiqiugaqtuanuġluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyuġigaa iġniġikkani nunamun timiqaġluġu iñuutquplugu uvaptiktun sulit akilliutitigiqplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim piyaqquqtaksraġuġniġaa killuqsauñ aňalatchiruaq killukun pisuġiġruaptiknik.

⁴ Agaayyutim kamaksritlaſripkaġaatigut nalaunjaſrutin atuqukkanañnik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malingiqlugu kanjġruaqtup aglaan malikluġu Irrusriq.

⁵ Tamatkua aňalatittuat irrusriġruamun iñuusruurut quyaliiñiaqluġu irrusriġruaq. Aglaan tamatkua aňalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliiñiaqluġu Ipqitchuaq Irrusriq.

⁶ Iñuum isrummataa aňalatmagu irrusriġruaňan ittaqtuq tuqluġ, aglaan isrummataa aňalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuuliq sulit qiñiñiaq.

⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa aňalatpagu ilitqusriġruaňan akitiñaqsimaaġaa Agaayyun. Taamna tupiksrisunġitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriqluġiluni.

⁸ Tamatkua iñuich aňalatittuat kanjġruaġmiknun quyalilguitchaat Agaayyun.

⁹ Aglaan ilipsi aňalangitchaasri kanjġruaqtapsi. Aňalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriña Agaayyutim inniqpan ilipsitni. Aglaan kiña iñuk piqanġitpan Irrusriñanik Christ-ñum piginġitchaa Christ-ñum.

¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuquñapkaġai, aglaan Christ itpan ilipsitni Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuuliġmik takku Christ-ñum nalaunjaſripkaqhusri Agaayyutmi.

¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusriña aňitqiksitchiruaq Jesus-mik tuquñaruaniñ iñuukpan ilipsitni, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitni qaitkisipmigaa iñuuliq timipsitñun tuqusraġumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaň, aňalatitnata kanjġruaqtamun. Iñuuniaqtuksraunġitchugut tumigittukkaňaġun killuqsautim.

¹³ Iñuuniaġupsi kanjġruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlaſriqluġu killiqiqisi tarra iñuuniaqtusri.

¹⁴ Iliġaaġillapiagaġi Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun.

¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqput irrusriġinġitchaa tigutaaqsiuñhum iqsiñhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta illiġaaġiliutipchaġaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchimun niplitlaſrirugut, "Abba, Aapaan."

¹⁶ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuġipkaġaatigut nalupqinaiqluġu Agaayyutmun illiġaaġitilaaptiknik.

¹⁷ Agaayyutim illiġaaġiniqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusriñanik piksirrutañnik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniña Agaayyutmiñ piqatigilugu Christ. Aglaan

nagliksaatkuksraurugut atriļugu Christ nagliksaaha. Taatnaqqaaguta piññaaktaaqağisirugut kamanautmik atriļugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaatkuksraurugut. Aglaan nagliksaahiqput pakma atriqağumiñaitchuq ilaan kamanautaanun sagviğñiakkananun uvaptiknun.

¹⁹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaņa utaqqitlaillaapiağataqtuq Agaayyutim sagviļiiksranjanik kisut qitungağipiqaqtilaanjitñik.

²⁰ Suapayaaq Agaayyutim iñiqtaņa piungiqsağumaruq, pisuhingisisağmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niğiuğaq ittutq;

²¹ Iluqani Agaayyutim iñiqtaņa anjalanğiğñağaa piungiqsitchiragaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsiļugu kamanautuamun patchisaiğimun piqatigilugich Agaayyutim ililgaanji.

²² Iļisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñiqtaņiñ utaqqitlailla uvuņanunaglaan ihuilliuğaluññağmin, atriļugu ağnaq aulliyautikmatun.

²³ Kisimiñhiñnaungitchuat tamatkua iñiqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuq ihuilliuğaluññağmijapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuğaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaigutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutimun qitungağiliuttipiaqtilaaksraqut. Utaqqigikput timigikkapta simmikkauliksraņa.

²⁴ Taamna niğiuğisağikput anniqsukkau'apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna niğiuğauyumiñaiññaayaqtuq. Iñuich niğiutlaitchut qanutchimik pigiliutianikkağmikinik.

²⁵ Aglaan niğiuğaaqtugutsuli qanutchimiktaimma piññaaktaağianingisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripluta aasriiñ kimmutigillapiağluq.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimağaatigut pilguirrutiptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuyuksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutimun qiniqqaluktuualigataqħuni uqautigilguisaptigun.

²⁷ Agaayyutim qiniğagağigai iñuich uummatinijich. Iļisimagaa isummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuag Irrusriq uqapsaagutripluni Agaayyutimun piqutigiplugich iñugikkani tvraqħugu pisulħa.

²⁸ Iļisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiragağigai nakuuliksranjatnun piqapsriruut inmiñik, tamatkua ilaan tuqħukkani tvraqħugu sivunniutigikkani.

²⁹ Agaayyutim iļisimanigai tamatkua tuqħukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaagağinigai atriqaquplugich iğniğmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligugniqsuq akunğatni iñugiaktuat aniqatigiich.

³⁰ Taatnaqħugich Agaayyutim piksraqtaagağikkani tuqħuğniğai, aasriiñ tamatkua tuqħukkani nalaunņasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunņasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqapsriħa Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipliğisitlavisa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniññ akilliļiqsuğumiñaitchaatigut.

³² Agaayyutim qaitlugu iğni nagliksaatitkaa piqutigipluta. Taatnaqħuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akillaağlugu.

³³ Kiami patchisigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagağikkani? Agaayyutim kisimi nalaunņasripkaqsimagai.

³⁴ Kiña nipliğisiva Agaayyutim iñui tuqqtaksrağugniļugich? Kiñaunniññ nipliğumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqtigai, aasriiñ anjtiqsuq tuquliğmiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tuņaaniñ uqapsaagutigaatigut ilaanun.

³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqapsriħhaniñ Christ-ņum? Sakiqnam naaga ihuilliuğħum naagaqaa nagliksaatħum naaga kakkaaqsuğħum naaga atnuğaanjilliuğħum naaga navianiñiuğħum naagaqaa tuqulħum?

³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjini, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich anallaqħukkaatigut ipnaisun tuqqtaksratun."

Psalms 44:22

³⁷ Qaņa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta.

³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaput piqpaktaņaniñ Agaayyutim. Tuqulħum unniññ iñuulħum unniññ israğulğich unniññ tuungaich unniññ sut pakma ittut unniññ tikisaksrat unniññ sanjich unniññ sut ittut quliptikniļu atiptikniļu naagaqaa sumunniññ iluqani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqapsriħhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

¹ Atausriññuqataupluna Christ-mun suli aṅalatiqaḷuna Ipqitчуamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qauḡrimmaḡiutillautamni uqaliga ilumutuuruamik. Saglungitchuna itna uqaqama,

² Iluilliullapiḡaqtuna suli alianniullapiḡaqtuna piqutigiplugich Jew-ḡruat.

³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ḡruat aniqatitka iñuqatitka. Uvvatuq anasriññuqsakkaulana piigilunaaunniñ Christ-miñ ikayuḡumiñḡupkich anniḡsilksrañatnu.

⁴ Israel-aḡmiut iñuḡigai Agaayyutim piksraqtaḡiplugich. Ilaan tiguḡiginigai piqatlas-riplugich kamanautmiñik. Ilaan qaiññigaa ilinjitñun sivunniugutni suli maligutaksraña [Moses-kun] suli agaayumaḡvik suli akiqsruutniḷu.

⁵ Qitunḡaḡigaich kamanaqtuat sivullipta, aasriiñ ilinjitñiñ Christ animaruq Agaayyutau-pluni. Quyanaqtuq qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Inautingitchiga Agaayyutmun atunḡiññilugich akiqsruutigikkani ilinjitñun. Atakkii kiñuvianjich Israel-ḡum ilanjich Israel-aḡmiupianḡungitchut.

⁷ Suli ilanjihñiñ Abraham-ḡum kiñuvianji ilumun ililḡaḡigai. Aglaan Agaayyun nipliqsuq Abraham-mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miñ.”

⁸ Itna ittuq, iluḡaisa Abraham-ḡum kiñuvianji Agaayyutim ilumun ililḡaḡingitchai, aglaan kisiisa tamatkua ililḡaḡiutikkani Agaayyutim animaruat akiqsruutaḡun Abraham-mun.

⁹ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa Abraham itna, “Nalauullugu piviksraq utiḡisiruña aasrii Sarah iḡniḡaḡisiruq.”

¹⁰ Taamnañhiñauḡitchuq. Rebecca-m malḡik iḡñak aapaḡaqtuk sivulliptiknik Isaac-mik.

¹¹⁻¹² Aglaan malḡuk iḡñak anigaluaḡnagik Agaayyutim uqautigaa Rebecca, “Aapiyanan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliḡiqsuq taavrumiña nukatpiaḡruk savaaḡaluaḡnagik nakuuruamik unniñ pigiitчуamiglu. Taavrumuuna ilitchuḡigikput, Agaayyutim piksraqtaḡiginigaa atausriḡ sivunniutigikkaḡmigun pisuhḡikkaḡmigunlu. Piksraqtaḡiyumiñaitchaa iñuk savaaḡahagun.

¹³ Agaayyutim uqalha itniñniḡsuq, “Piksraqtaḡigigai Jacob aglaan piksraqtaḡingitchuḡu Esau.”

¹⁴ Qanuḡmi nipliḡisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunḡaitpa? Taatniñitchuḡ!

¹⁵ Agaayyutim Moses nipluḡigaa,

“Qiñiqtitkisigai iḷuaḡqutiriḡa kisumun iḷuaḡqutisrukkamnun.

Qiñiqtitkisigai ilunḡuksriḡa kisumun ilunḡuḡisrukkamnun.”

Exodus 33:19

¹⁶ Taatnaḡumi Agaayyun piksraqtaḡaḡniḡingitchuq iñuich pisuhḡikkanaḡatigun unniñ savautisrukkanaḡatigun. Aglaan piksraqtaḡaḡisiruq ilunḡuksriḡmigun.

¹⁷ Agaayyutim Uqalhan nipluḡitiniḡaa atanga Egypt-ḡum, “Ataniḡuḡtikkipiñ qiniḡititchuklugu sanḡigikkaga ilipkun. Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.”

¹⁸ Taatnaḡhuni Agaayyutim qiniḡittigigaa ilunḡuksriḡi kimupayaaḡ qiniḡititchukamiun. Suli pitchiḡiḡisitkai iñuich pitchiḡiḡisitchukkani.

Piksraqtaḡikkauruni Agaayyutim Ilunḡuksriḡhagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsruḡisigaaña, “Agaayyutim aṅalatpatigut suvaatami killuutiḡaḡnivatigut? Kia akilliḡisigaisavaun pisulha?”

²⁰ Apiqsruḡnak taatna. Ilvich iñuñhiñaurutin. Iñuñhiñam apiqsruḡtaksraḡingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtanjan uqautitlaitchaa, “Suvaata piḷuqpiña taatna?”

²¹ Utkutchiri savaaḡaqtuḡaḡ qikumik piḷiñhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakña qumaniñ utkusriḷiñhiñauruq atautchimik piññaḡqutigiñhiñḡlugu aasriiñ ilaḡataa suaḡhuḡaḡvigiḡlugu. ²² Agaayyun nalaunḡaraqtuḡ suraḡapayaahiḡmigun. Ilanjitñun iñuich ilaan qiniḡititchukkaa qinnautni [killuḡsautikun] suli sanḡiñi. Qiniḡautnaḡsicaluaḡtitlugich piyaḡquḡtaksraḡuḡhutinj anuḡsrutiniḡai tamatkua iñuich.

²³ Atlas iñuich ilunḡuḡisrukkani ilaan anuḡsrutiniḡai ilitchuḡitquḡlugu suḡ-tuḡnaḡumiñaitchuaḡ kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiaḡutiniḡai piḡaḡuplugich kamanautmiñik.

²⁴ Aasriiñ ilaḡigaatigut taapkua. Agaayyutim tuḡlungitchaatigut Jew-ḡruaniñ aglaan piksraqtaḡaḡigaatigut Jew-ḡungitchuaniñ,

²⁵ tuvraqlugu nipluḡtaa Hosea-m itna,

“Nipliḡisiruña, Iñuḡigipsi taapkununa atchiqsimagaluaḡkaḡmiñun Iñuḡingitchipsi.

Aasriiñ qiniḡitkisigai piḡpaktaga tamatkununa piḡpangiḡisamnun.”

Hosea 2:23

²⁶ Hosea-msuli nipluḡtigaa,

“Iñuḡingitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna, ililḡaanji iñuuruam Agaayyutim.”

Hosea 2:1

²⁷ Suli Isaiah-m uqautiginigai Israel-aḡmiut,

“Iñuḡiallapiḡatut iñuḡikkani Israel-ḡum.

Atriḡaqtut qavianḡisun taḡim siñaani.

Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut.

²⁸ Atanguruam qilamik anasriñjuqsagisigai iñui nunam.”

²⁹ Tuvraqhugu Isaiah-m nipliutaa,

“Atangum Sanñipayaqaqtuam iñugiakitchuat sivulliaavut iñuupkanğitpagich iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.”

Isaiah 10:22, 23

Isaiah 28:22

Isaiah 1:9

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautaglu

³⁰ Qanugmi nipliğisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-njungitchuat nalaunnjasriñiurangiñiñitcheat Agaayyutmi, nalaunnjasripkağniqsut ukpiqsriñhiñaqaminj.

³¹ Israel-aagmiut maliğutlugich maliğutaksraq Moses-njum aglakkanja nalaunnjasriñiğniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna, aglaan nalaunnjasriñiğniqsuq.

³² Suvaatatai? Tunjanğitlutinj Agaayyutmun ukpiqsriñiğmiktigun, aglaan nalaunnjasriñiğniqsut tamatkunuuna savaagikkağmiktigun. Ukpiqsriñiğniğamijn atriginiğaiç iñuich putukkitqataqtuat putukkisautmun.

³³ Agaayyutim Uqalha aglaksimathatun, “Iļisigisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiksranjat.

Taamna iyağak paallaktitchiñiaqtuq.

Kiña taimña tunjaruaq Christ-mun, iyağaktun ittuumun,

qapiqpanayumiñaitchuq.”

Isaiah 8:14; 28:16

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigñiugutigigiga iluqatinj Jew-njuruat anniqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga Agaayyutmun.

² Nipliutigigaluagitka piliqillapiaghutinj maliğualhat Jew-njuruat Agaayyutmik, aglaan iļisimanğitchaat nalaullugu tumiksraq.

³ Iļisimanğitlutinj Agaayyutmun iñuich nalaunnjasripchağutuilaanjanik ukpiqsriñiğmiktigun, inmiknik nalaunnjasriñiğniqsut pisuliğmiktigun, ilinjisa qaitchisunğitlutinj inmiknik Agaayyutmun. [Taataqhutinj nalaunnjasriñiğniqsut.]

⁴ Christ kinilirvigigaa maliğutaksram, aasriiñ kiñapayaaq ukpiqsriñiğniqsuq nalaunnjasripkakkauyumuq Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunnjasripkağukkumi Agaayyutmi tupiksriñiğmigtigun Agaayyutim maliğutaksranjanik, itqagiliuj Moses-njum aglaanja, “Iñuk tupiksriñiğniqsuq maliğutaksrapayaam tillisaiñik iñuugisiruq taapkonuuna.”

⁶ Aglaan uqalhum nipliutiginigaa nalaunnjasripkakkauq ukpiqsriñiğniqsuq itnaiļiplugu. “Isru-maniqnak, Kiña mayuğisiva qilañmun (ami atqautityağlugu Christ)?

⁷ Suli nipliğniqnak, Kiña atqagisiva samurja natqitchuamun anjmağnimun (ami mayuutityağlugu Christ tuqunjaruaniñ)?

⁸ Itnauvva nipliqsimaruc, Agaayyutim uqalhan qalligaatin, ittut qaniqni suli uummatipni.” Taamnatarra iļisauttun quliaqtuağikkaqput.

⁹ Ilvich qannapkun nalupqinağlugu uqagupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpiğigupku uummatipni Agaayyutim anjtiqisilha Jesus tuqulhaniñ, ilvich annakkisirutin.

¹⁰ Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunnjasripchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqagağaptigun Jesus-mik ukpiğiplugu anniqsukkaaurugut.

¹¹ Agaayyutim uqalha itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriñiğniqsuq ilaanun qapiqpanayumiñaitchuq.”

¹² Agaayyutim Uqalhan taputigaa “Kiñapayaaq,” takku atlakaagñiğniğniqsuq Jew-njuruaglu Jew-njungitchuağlu. Taamna ataniq ataniğigaat iluqatinj aasriiñ qaitchipluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun tunjaruanun inmiñun.

¹³ Agaayyutim uqalha itnaqhuni, “Atangum anniqsuğisigaa kiñapayaaq tuqluqtuq anniqsuqupluni.”

¹⁴ Qanugutinj tuqluğagisivat ilaanun ukpiğingisağmiknun? Suli qanugutinj ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisağmiknik? Suli qanuq tusraagisivat quliaqtuaqtaitchuminj.

¹⁵ Qanugutinj quliaqtuağisivat tuyuğingitpatinj? Aglausimaruc itna, “Qanutun qvianaqti-giva quliaqtuaqtit aggiutripmata tusraayugaallautamik.”

¹⁶ Aglaan iluqagminj akuqtungitchaat tusraayugaallautaq. *Isaiah nipliqsimanisquq, “Ataniq, kisut ukpiqsriñiğniqsuq qaututitgikkaptiknik?”*

¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriñiğniqsuq tusraa’amitruj tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuağipmagu uqaliğ Christ-kun.

¹⁸ Aglaan apiqsruqtunja, tusraanğiñiğniqsuq tusraayugaallautamik? Iļumun ilinjisa tusraagaat. Agaayyutim uqalha itniittuq,

“Uqaliğ siaminnisquq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuağaqut nanipayaaq.”

Psalms 19:4

¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksusraungitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piiaqtautugun. Uqaviutiksraitchusri. Suvaata? Ilipsi iñuupkanğitchiksi kanja napaaqtum, aglaan kanjan uumapkağasari.

¹⁹ Nipliñhiñnaunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakkaurur ilaliutitlasripluta napaaqtuanun.”

²⁰ Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakkaurur Jew-nuruat ukpiqsriñğihatigun. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriplusri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi.

²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqui itingñiñiqpagich nagguviatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-nungitchuasrii.

²² Taatnaqhusri ilitchuğigiksi Agaayyutim iluaqqutriñhalu taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagağigai tamatkua maligutchiñğitchuat inmiñik. Aglaan iluaqqutigaasri iñuuniaqtuññiqapsi iluaqquutaagun. Taatnağisuağupsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ.

²³ Jew-nuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaghumi ilñhiñaugai kiñnumun inaattun.

²⁴ Ilipsi Jew-nungitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamam atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutiplusriisrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiğunğitchaluaqtuaq napaaqtullautami. Jew-nuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamam napaaqtullautami, aasriññ Agaayyutim nalupqinağilugu ilitqikkisigai napaaqtunatnun.

Agaayyutim Qiñiqitkaa Ilunjuksriññi Iluqaitñun Iñunjun

²⁵ Aniqatiumaan, kanjqsitquğipsi uumiña nalunaqhusri ilumutuuruamam, kamasraaqunğitlusri isrumatunilusri. Ilumutuuruq una: ilañhiñanjich Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiğñiaqtuq iluqatinj piksraqtaanjuruat Jew-nungitchuat ulautikpata Agaayyutmun.

²⁶ Taimanigun iluqatinj Israel-aagmiut anniqsuğisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqahani,

“Anniqsuqti agğigisiruq Zion-miñ.

Piğisigaa iluqaan agaayyutaiñiq kiñuvianjñiñ Jacob-nun.

²⁷ Tarra piğupkich killuqsautinjich

tanjñiñiağigai sivunniugutiga taipkununja iñunjun.” *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

²⁸ Jew-nuruat ayanñigaat akuqtunğitlugu tusraayugaallautaq. Taatnaqhutin akitñaqtuligñiğaat Agaayyun piqtugiplusri. Aglaan Jew-nuruat Agaayyutim iñugigai piksraqtaagiplugich. Piqpagigai piqtugiplugu aqiqsruutni sivullianjñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, sulı Jacob-munlu].

²⁹ Agaayyutim isrummitqitlajitchuq iñuktigun tuqłukkagmıgum sulı aatchuutugun qaisağmıgum ilinjitñun.

³⁰ İlaatniimma ilipsi Jew-nungitchuani ayakkaqsi tupigisrunğitlugu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunjuksriñğimik taapkua iñuich tupiksriñğihatigun.

³¹ Taatnatuntuuq pakma Jew-nuruat tupiksriñğitchut Agaayyutmik. Atriplugu Agaayyutim naglıksriñha ilipsitñik, ilinjitñik naglıgıgısipmıgai.

³² Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisunğisilaanatl pitchigıñhatlu. Piqtugiplugich ilaan qıñiqitichukkaa ilunjuksriññi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

³³ İ, Agaayyutim umialgutai uuktugnağumiñaitchut.

Puqiutaalu kanjqsimalhalu isruitchuq.

Kia-unniññ iñuuum kanjqsipchağumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.

Unniññ kanjqsıyumiñaitchaa tumaa.

³⁴ “Kia ilisimavaun isrummataa Atanğum?

Kia qaitchiñhiñauvan alğaqsrutmik?”

Isaiah 40:13

³⁵ “Kia-unniññ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksranjanik Agaayyutmun.”

Job 41:11

³⁶ İ, Agaayyutim iñiqtağigaa suapayaaq.

Sulı suapayaaq ittuññağtuq, ilaagun sulı ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanavak taimunja. Taatnatuq.

12

Qaillusri Agaayyutmun

¹ Taatnaqhusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qıñiqtinjanikmatıgıt ilunjuksriñğimıñik injqsruağipsi timıgıkkasri iñuuruanjulugich tunıññautıgıtqıplugich ilaanun, ipqılunı sulı quyaqnağumi ilaani. Taamnatarra savautrıñıksraqsi ittuq Agaayyutıkuagaıkan.

² Atriṅsuruṅaqsari iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasari. Taatnaḡupsu kanjqsitlasriñiaḡiksi Agaayyutim pisuḡa ilipsigun. Suli ilisimatlasriñiaḡiksi nakuuruḡaḡ, quyaqnaqtuaḡ Agaayyutmi suli nalaunṅaruḡaḡ.

³ Agaayyutim iḡaqqutaḡun nipliutiksraḡaqtuṅa kisupayaamun akunnapsitñi. Isruma-niaḡnak nakuuvagillutin ilipni. Qiñiqtuksraurutin ilipnun qanuḡ itilaapiaḡnik. Isrummatigiuṅ qanunun ukpiqsriḡiḡaqtılaan aatchuusriaḡikkann Agaayyutmiñ.

⁴ Atausriukattaḡhuta timiḡaqtugut aasriñ taamna timi iñuḡiaktuamik sulliñiḡaḡhuni. Tamatkua timim sulliñiḡi atlaḡaḡiisigun atuḡaqtu.

⁵ Taatnatuntuuḡ uvagut iñuḡiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluḡata atausriḡuḡhuta timaurugut, aasriñ sulliñiḡuḡhuta timimi.

⁶ Iluḡata atlaḡaḡiñiḡi aatchuusriaḡaḡtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iḡaqqutriḡimigun. Kiña aatchuusriaḡaḡumi sivuniksriḡiḡimik, atuḡliuṅ taamna ukpiqsriḡiḡimigun pigikkaḡmigun.

⁷ Kiña aatchuusriaḡaḡumi savautriḡimik, savagli. Kiña aatchuusriaḡaḡnigumi ilisautriḡimik, tarra ilisautriḡi.

⁸ Kiña aatchuusriaḡaḡnigumi pitchuksaaḡiḡimik, pitchuksaaḡili. Kiña aatchuusriaḡaḡnigumi aatchuiḡimik atlanun, aatchuḡli naliḡaaḡlugu. Kiña aatchuusriaḡaḡnigumi sivulliuḡtiksraulun, sakuuḡli sivulliuḡtauiḡimiñi. Kiña aatchuusriaḡaḡnigumi naglik-sriḡimik, taavruma atuḡliuṅ quviatchauḡiguni.

⁹ Piḡpaksriḡiqsi ilumutuuruksrauruḡ. Uumigisiuṅ tamanna piḡiitchuaḡ, piḡpagiluguasriñ nakuuruḡaḡ.

¹⁰ Piḡpakkutilusri avatmun aniḡatigiisun, kamanatluktilugich aniḡatigikkatin ilip-sitñi.

¹¹ Iḡiasrusruṅaqsari aglaan sakuukkitchi, suli piḡiḡillapiaḡsri irrutchipsigun savautilugu Atanḡuruḡaḡ.

¹² Quviasrugusri takku piḡaqtusri niḡiukkamik. Anuḡsrulusri iḡuilliuḡiḡ tikitpan. Agaayu-lusri ataramik.

¹³ Ikayuḡlugich Agaayyutim iñui inuḡsraḡtuat. Tukkiqsuḡlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsuṅ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaḡitichiruḡ ilipsitñik, inḡisruutlugich aasriñ apiqsruutisruṅaḡnaḡich Agaayyutmun anasriñjuqsauḡlugich.

¹⁵ Quviasruḡatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniḡatigilugich tamatkua alian-niuḡtuat.

¹⁶ Iñuuniaḡatigiisusri. Kamaḡnaisruṅaqsari ilipsitñik, aasriñ iḡauraḡilugich tamatkua suunḡiñiasrugiruḡ. Iisimatluṅniasruṅaqsari supayauranik.

¹⁷ Kia iñuum pimaḡlukpasri akisaḡniasruṅaqsari killukun. Iñuuniaḡitchi iñuṅni iḡaḡnaḡtuakun.

¹⁸ Piyumiñḡniḡtutilaapsitñi iñuuniaḡitchi qiñuirrutillugich kisupayaat.

¹⁹ Iḡauramaṅ, akisaḡtuḡniasruṅaqsari atlanik nalaunḡitpasri, aglaan Agaayyutim akis-aḡligich. Aglausimaruḡ, “Uvaṅa akisaḡisiruṅa. Uvaṅauruṅa anasriñjuqsairaḡaḡtuḡaḡ [nalaunḡaitchuktuanik], nipliḡsuḡ Ataniḡ.”

²⁰ Aglaan, Agaayyutim uḡaḡa itnatun,
“Pimaḡluktigikkann niḡisukpan niḡipchaḡlugu,
imiḡukpan imiḡtillugu.

Taatnaḡovich kanḡutchakniḡiñ katitchipmatun ikularuanik aumanik taavruma niaḡa-nun.”

Proverbs 25:21,

22

²¹ Ki, piḡiitchuamun akiḡipkaḡaḡnaḡ, aglaan akiḡliuṅ piḡiitchuaḡ nakuuruḡaḡ.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliḡutaksraṅi

¹ Iḡaqsari tupigiraksraḡigisi kavamam aṅalatai. Kiñaunniñ aṅalatchitḡaitchuḡ Agaayyutim qaitchiñḡisuaḡmani sanḡimik aṅalatchiḡiksraṅanun, suli kiñaunniñ aṅalatchitḡaitchuḡ marru-mani nunami sanḡiqanḡisuaḡni Agaayyutmiñ.

² Taamna pisigiplugu kia iñuum akilliḡiḡuḡniḡtuam kavamam akilliḡiḡsimagaa Agaayyutim inillakkaṅa. Taatnaḡami tikiutrirraḡtuḡ anasriñjuqsautmik inḡimiñun.

³ Tamatkua iñuuruḡ nalaunḡaruḡaḡ sivuuḡayumiñaitchut sivulliuḡtinik, aglaan kisimij tamatkua iñumaḡtuat. Sivuuḡagisrunḡitchipku aṅalatchisiiḡaḡtuḡaḡ savaḡiṅ nalaunḡaruḡaḡ aasriñ aṅalatiḡ quyaḡiyumagaatin.

⁴ Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuḡuvich nalaunḡaitchuamik iqsviksran tarra. Anjalati sanḡiqaqtuq anasriḡuqsaitlasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriḡuqsaitlasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuniḡa atuqtuanik nalaunḡaitchuamik.

⁵ Taatnaḡusri tupigiraksraḡigisri kavamat pisigiplugik taapkuak: anasriḡuqsakkauyumifaitchumuusri, sulī ilisimalusri qaḡḡrimmaḡiutillautapsitḡi tupiksriuni nalaunḡaitlaanjanik.

⁶ Tarra akilīiruksraupiaqmūsri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaaḡipmatruḡ savaaḡitḡin.

⁷ Akilīsitchi iluḡaitḡun anjalatirruḡiaqtuanun niḡḡiuqsruutipayaapnik, akilīḡlugich iluḡaisa tax-sinik akilīḡḡaqtuat, taluḡilugich taluḡiraksrauruaḡ sulī kamagilugich kamagiraksrauruaḡ.

Piqpakkutiliḡ Atlanik

⁸ Akiqsruumisruḡaḡnagich iḡuich qanutchiḡik. Aglaan ataramik piḡpagiraksraḡigitin atlat. Iḡuk piḡpaksriruaḡ atlamik tupiksriḡiḡsuḡ iluḡaanik malḡutaksramik.

⁹ Malḡutaksrami aglausimaruḡ, “Killuḡsaḡumiḡaitchutin sayuḡahikun. Iḡuḡumiḡaitchutin kisumik. Tiglikkumiḡaitchutin. Kaviuḡtuksraunḡitchutin iḡuunḡiaḡtovich suuraiḡiḡiḡ.” Iluḡatḡin taapkuḡa tillisaurut sulī iluḡatḡin atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpāḡiyumagiḡi iḡuunḡiaḡatin iliptun ilīlugu.”

¹⁰ Piḡpaktam atniatlaitchaa iḡuunḡiaḡan. Taatnamik piḡpaksriḡiḡ atriḡaqtuḡ tupiksripmatun iluḡaanik malḡutaksramik.

¹¹ Taatnatun iḡuuruksraurusri nalaunḡaruakun makunani uvluni. Atakkii annau-traulḡiviksraḡput, Christ-mun qilarḡmuutikpatigut, qallitlukuḡ pakma ukpiqsriḡaaḡlatpikniḡ. Taamna ittuḡ itḡiviksraḡun iḡiḡtuatun siḡniḡiḡiḡ.

¹² Unnuḡaḡ nuḡuyasriruḡ. Uvluḡ tikiyasriruḡ. Taatnamik nutḡautiraksraḡigikput killiḡiḡiput pigikkaḡa taaḡtuam sulī tigulugich satkui qaumam savaaḡatlasriḡuta nakuuruamik.

¹³ Ki, iḡuunḡiaḡta nalaullugu atrilugich iḡuich pigikkaḡiḡ uvlum. Uvaguḡ pirusraunḡitchugut naḡḡunaḡtuakun niḡiḡkun sulī taanḡahikun. Ittuksraunḡitchuḡ sayuḡahiq suvahuḡiḡlu, naaga anuyahiq siḡḡatuaḡiḡlu.

¹⁴ Aglaan iḡuk atipmatun satḡagutmik taatnatuntuuḡ satḡagutiḡaḡitchi atanḡuruamik Jesus Christ-mik, anjalatirsuḡaḡasri kaviuḡutaiḡun kanḡiḡruapsi.

14

Uvyaktuiḡak Atlanik Iḡuḡnik

¹ Akuḡtuḡumagiksi sayailuḡtuḡaḡ ukpiqsriḡiḡmigun uḡavaaḡatigisruḡaḡnagu ukpiḡikkanjanik.

² Iḡajich iḡuich ukpiqsriḡut niḡiḡhiḡauniplutin qanusripayaamik niḡimik. Aglaan atlat iḡuich ukpiqsriḡiḡhat sayaitmata ilinḡich ukpiqsriḡut niḡiḡhiḡauniplutin naurialḡhiḡanik.

³ Taamna niḡiḡhiḡauniruḡaḡ qanusripayaamik niḡimik isrumaruksraunḡitchuḡ nakuutluḡniḡiḡ nauriaḡtuḡtuamiḡ. Taamnaḡi nauriaḡtuḡtuḡaḡ taatna isrumaruksraunḡitmiḡuḡ niḡitḡuḡtuḡaḡ nalaunḡiḡiḡiḡlu, takku Agaayyutim akuḡtuḡniḡiḡaa.

⁴ Atanniḡiḡiaḡtaksraḡiḡitchiḡiḡ atlam savaktaa. Qaukian sivunniḡisigaa nalautmagaan naagaḡaa nalaunḡitmagaan. Ilaa nalaunḡaruamik savaaḡatlagisiruḡ takku Agaayyutim nalaunḡaruamik savaaḡatlapkaḡisigaa.

⁵ Iḡuk isrumaruḡ atausriḡ uvluḡ nakuutluḡniḡiplugu atlaniḡ uvlumiḡ. Atlami isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Iḡullaak isrummatmiktigun nalupḡisrunḡiḡlik nalaunḡaruamik savaaḡatilaaḡmiknik.

⁶ Iḡuk isrumaruḡaḡ atausriḡ uvluḡ pitlukuḡaḡuplugu atlaniḡ uvluniḡ kamakḡutigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuḡ niḡiruam qanusripayaamik niḡinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchiḡluni quyyatmik Agaayyutmun, aasriḡisuuḡ niḡiruam naurianik kisiitḡik kamagipmigiḡaa Agaayyun quyyaviḡiplugu.

⁷ Nalliqputunniḡiḡ iḡuutlaitchuḡ inḡiḡiḡun unniḡiḡ tuḡqutlaitchuḡ inḡiḡiḡun.

⁸ Uvaguḡ iḡuunḡaḡta iḡuuruḡut quyalisuklugu Ataniḡ, sulī tuḡuguḡta tuḡuniaḡmiugut Atanikun. Iḡuu'apḡa sulī tuḡu'apḡa pigigaaḡigut Atanḡum.

⁹ Taatnaḡhuni Christ tuḡuruḡ aasriḡ anipkakkauḡluni tuḡuḡiḡiḡiḡ. Iḡuutḡisuuḡ atanḡitḡupluni iluḡaitḡiḡun tuḡuruḡanun iḡuuruḡanunlu.

¹⁰ Suvaatami atanniḡsulīḡaḡpich aniqatipnik nakuutluḡniḡiplutin ilaaniḡ? Uvaguḡ ḡihaḡsaḡumarugut sivuḡaani Agaayyutim, aasriḡiḡ ilaan atanniḡuta iluḡata.

¹¹ Aglausimaruḡ Agaayyutim uḡaḡhani, “Nalupḡinaisilaanḡatun iḡuutilaaḡma, niḡliḡsuḡ Ataniḡ, kiḡapayaat putkisirut sivuḡqamnun,

aasriiñ iñupayaat kamagisigaatja.”

Isaiah 45:23

¹² Atausriukattaaguta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput Agaayyun [savaagikkaptigun].

Atlat Killuqsaaqitnagich

¹³ Taatnamik nutqautiraksrağigikput atanniqsuutiiqput avatmun. Aglaan isrummatigiraksrağigikput putukkirviuruksraungiiqput sulii aniqatipitnik killuqsaaqitichirağingiihiksraqputlu.

¹⁴ Itluja atannamni Jesus-mi iisimagiga niqipayaam nakuulha. Aglaan iñuum nalaunjaigigumiuñ taamna tarra ilaani nalaunjaitchuq.

¹⁵ Atniğniğupku aniqatin niğikkapkun tuvrangiñniğni tumaa piqpaktam. Piyaqquqtaq-nagu ukpiqsriiha niğikkapkun nalaunjaingitpagu. Itqağilugu una, Christ-ñum tuqqutipmiga aniqatin.

¹⁶ Uqautigipkaq nagu atanun pigiñniğilugu nakuuruq ilipni.

¹⁷ Añaayquataani Agaayyutim niqilu imiğlu suksraungitchuk, aglaan nalaunjaasripkakkauhikun Agaayyutmi qiiñiñiaaqtugut quvianaqaqhatalu Ipqitchuakun Irrutchikun.

¹⁸ Kiñapayaq savautriruaq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi, sulii ihağisigaat atlat iñuich.

¹⁹ Ki, pisuqtlaaptikni iñuuniaqta qiiñiñiakun sulii sayyillaagutiluta avatmun ukpiqsrihikun.

²⁰ Niğilipkun niqimik suksraungiqsitnagu savaaja Agaayyutim. Niğiruni iluqaitnik niğinik nakuuruq, aglaan nalaunjaitchuq kiña iñuk killuqsaaqitnapku.

²¹ Nalaunjaruq niqitunğitchuni taanjanğitchuniñu sulii piñğitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkanjanik aniqatvich.

²² Ukpiqsriiñi qanupayaq inniqpan, nalupqinaisirruñ akuqtuyunaha Agaayyutmi. Iñugguq quvianamiuruq patchisigingitchuq inmiñik ihağikkağmigun.

²³ Aglaan iñuk nalupqisruktuq patchisauruq niğigumi, takku ukpiqsrihikuangitchuq. Supayaq ukpiqsrihikuangitchuq, tarra killuqsautauruq.

15

Maliglugu Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

¹ Uvagu sayakturuani ukpiqsriiğaptigun ikayuğniaqtaqsrağigivut tamatkua sayaitchuat pilguirrutinisiğun, quyaliiñiasruñaqata uvaptitnik.

² Atausriukattaaguta quyaliiñiağlavut iñuuniaqativut nakuuhiksrañatnun, sayyillaagñağlugich ukpiqsriiğhat.

³ Taatnatuntuq Christ iñuuniaqami quyaliiñianğiñniqsuq inmiñun. Itna Agaayyutim uqalhum nipliiutiginiga, “Iñuich pisaanapmatin, Agaayyuuñ, atniagağigatja.”

⁴ Qanusripayaq aglausimaruq qaanisusami aglausimaruq iisautisrukhta niğiugaqupluta anuqsruhikunlu pitchuksaağutiginlu agğigaaqtuq uqalhaniñ Agaayyutim.

⁵ Anuqsruhiglu pitchuksaağunlu agğigaaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatigitquplusri qiiñiñiakun maliğapsitni Christ Jesus-mik.

⁶ Taatnağupsi iluqasri piqatigiisitkisirusri, aasriiñ atautchisun kamaksruğisigiksi Agaayyun aapagikkaña atannapta Jesus Christ.

Iluqağmij Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷ Christ akuqtuğasri. Taatnatuntuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qiiñiqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim.

⁸ Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qiiñiqtitchağlugich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianitñun

⁹ sulii Jew-ñunğitchuat qaitchitquplugich nanğautmik Agaayyutmun ilunjuksriiğhagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhani,

“Quyyagisigikiñ akunğatni Jew-ñunğitchuat.

Atuğisirusña quyyatinik atigikkaqunun.”

2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰ Uqaliq nipliğniqsusuli,

“Ilipsi Jew-ñunğitchuani,

quviasruqatigağitchi Agaayyutim iñuifiñik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹ Uqaliq niplitqinñiqsuq,

“Iluqasri Jew-ñunğitchuani quyyasriun ataniq.

Iluqasri iñunni atuğitchi quyyatinik ilaanun.”

Psalm 117:1

¹² Isaiah nipliqmiñiqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m agğiğisiruq anjalatchiyağuni Jew-ñunğitchuanik.

Ilaa pisigilugu Jew-ñunğitchuat piqağisirut niğiukkamik.”

Isaiah 11:10

¹³ Injicsruqtuŋa Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niŋiukkamik immiquplusri quvianapayaamik suli qinuiŋiŋamik tunŋaŋapsigun ilaani, aasriiŋ sanŋiagun Ipqitchuam Irrutchim niŋiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

¹⁴ Aniqatiumaan, nalupqigingitchiga imaqaŋiqsi nakuuruamik. Iŋisimagiga piqaŋiqsi kanjicsimmatipayaamik aasrii ilisautritlasripluŋi avatmun.

¹⁵ Aglaan aglaaŋigitka ilisauttutigikkatka ilipsitŋun itqagitchuqplugich. Aglaktuŋa taluqs-rautaŋiŋu Agaayyutim iluaqutaagun qaisanagun uvamnun.

¹⁶ Christ Jesus-ŋum savaktigitqugaanŋa Jew-ŋunŋitchuanun. Ilaan ilisautritqugaanŋa tus-raayugaallautaq tamatkunŋa tuniŋautigitquplugich akuqtuyunaŋlugich Agaayyutmun, ipqisillugich Ipqitchuam Irrutchim.

¹⁷ Taatnaqŋu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriŋiŋa pisigiplugu Agaayyun.

¹⁸ Uqautigigisigiga kisian Christ iŋiqsiruq uvapkun sivulliutlasripluŋa Jew-ŋunŋitchuanik tupiksritlasriplugich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqutitigun

¹⁹ suli quvinaqtuatumun suli sanŋiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuagigiga iluqaal-lapiaq tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miŋ illyricum-munaglaan.

²⁰ Ataramik quliaqtuagisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iŋunŋun tusraanŋitchuanun Christ-mik. Uvvataku nappaiŋiagunŋitchuŋa savaamik atlam iŋuum aullaŋniŋanikkaŋanik.

²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqaŋhani,

“Tamatkua sivuani uqautraunŋitchuat ilaanik qinŋisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraanŋitchuat ilaanik kanjicsigisirut.”

Isaiah 52:15

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iŋugiaktuami uvunjanunaglaan nutqaqtitakkauruŋa tikiŋiŋiŋamni ilipsitŋun.

²³ Aglaan pakma quliaqtuagivksraiguti'ama makunani nunaaqŋiŋi suli iŋugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi.

²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksaŋuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiŋ aquagun ikayuŋhiŋaugipsitŋa iglauniaguma.

²⁵ Pakma aullaŋniaqtuŋa Jerusalem-mun ikayuŋiagŋlugich Agaayyutim iŋui taamani.

²⁶ Ukpqisriruut Agaayyutmik Macedonia-miŋ Greece-miŋ quviasruŋniqsut qaitchiplutin maninŋik ikayuqsaŋlugich inuqsraqtuat Agaayyutim iŋui Jerusalem-mi.

²⁷ Taapkua piyumaagŋisut takku akiqsruummiplugich Jew-ŋuruat. Jew-ŋunŋitchuat akuqtuŋisut irrutchikum ikayuŋsriaŋatnik Jew-ŋuruat. Taatnaqŋutin ikayutaksraŋigaich Jew-ŋuruat suuraŋmiktigun.

²⁸ Qaisaksraŋigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maninŋich aachtuutigikkannich ilinŋitŋun. Taatnaqqaagŋu aullaŋisiruŋa Spain-mun, aasrii igliŋamni apqusraallakkisigipsi nayuqtu-allagiŋusri.

²⁹ Iŋisimagiga tikitchuma ilipsitŋun tikiutrigisiŋiŋa Christ-ŋum kamaŋaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuq Irrusriq piqpakkutip-kakkanŋasri avatmun, inŋigipsi ikayuqupluŋa savaamni itqagilunŋa agaayulapsitŋi Agaayyutmun.

³¹ Agaayyumausri annamaaqulunŋa ukpiqsriŋitchuani Judea-mi. Agaayyumausrip-suuq taamna ikayuun tikiutiniakkaga Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iŋuiŋi taamani.

³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugŋuŋa ikayuŋsriaqagiŋuŋa nutaqtirrutmik ilipsitŋiŋ, Agaayyutim pitqukpaŋa.

³³ Agaayyutimtuq qaitchiraqtuam qinuiŋiŋamik nayuŋumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaannanik Ukpqisrivanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitŋun iluagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyvium Cenchreae-mi.

² Akuqtuŋumagiksi Agaayyutim iŋuiŋ akuqtuiruksrauŋhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsimagaanŋa suli iŋugiaktuat iŋuiŋich.

³ Tuyuqtuŋa nayaannanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun.

⁴ Suginŋiqŋuŋu iŋuuŋitk annautimagaatŋa. Taatnaqŋugik quyallapiagikka, suli iluqatin ukpiqsruuat agaayyuvinŋi Jew-ŋunŋitchuat quyagillapiagaittuq.

⁵ Tuyuqtunja nayaannjanik ukpiqtuanjuranun katiragaqtuanun tupqakni. Tuyuqtunja nayaannjanik ilannamnun Epäenetus-mun sivulliruamun nunanjanı Asia-m maliguaqtugıu Christ.

⁶ Tuyuqtunja nayaannjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitfiı.

⁷ Tuyuqtunja nayaannjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamanagtuagıgaik ukpiqsırıruanjuqqaqtuak sivumni.

⁸ Tuyuqtunja nayaannjanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun.

⁹ Tuyuqtunja nayaannjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun.

¹⁰ Tuyuqtunja nayaannjanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsırıligimifi] qıñıqtitkaa ilumutun piqpaksrıñi Christ-mik. Tuyuqtunja nayaannjanik iluqaitñun qitungaiñun Aristobolus-ñum.

¹¹ Tuyuqtunja nayaannjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitungaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atangum.

¹² Tuyuqtunja nayaannjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak agnak savaktauruak Atanıgmun. Tuyuqtunja nayaannjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanıgmun.

¹³ Tuyuqtunja nayaannjanik Rufus-mun ukpiqsırıruanullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvanñun.

¹⁴ Tuyuqtunja nayaannjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinñitñıttuanun.

¹⁵ Tuyuqtunja nayaannjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataa-nunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniıttuanun.

¹⁶ Pağlatisrıchi avatmun kunıgutmik ipqıtchuakun piqpakkutilikun. Iluqagmıñ ukpiqtuanjuranı Christ-ñum tuyugaasrı nayaannjanik.

Ilammiugıtıt

¹⁷ Aniqatiut, qaunagıpiagugıpsı iñunñik akıllıgıksıtchırağauanı suli iluıllıuqtıchıruanı atlanik ukpiqsırıhatıgun. Akıllılıqsımagaa ilumutun ilısauttun ilısauttusıraqsı. Pıısımaagıtıchi ilinñitñıñ.

¹⁸ Taatnatchich iñuıch savautrıñgıtchıt atannaptıknik Christ-mik, aglaan savautrıñiñıqtıt inmiknik pısulıgmıktıgun. Uqallautagıtıttıgun uqayusraagıtıttıgunlu kinnıtchiñıgaıch iñuıch naluruat ilumutuuruamık.

¹⁹ Iluqagmıñ ukpiqsırıruat tusraagaasrı tupıksrıñıplıusrı. Taatnaqlunja quvıasrullapiaqtunja ilıpsıgun. Ilısimallautaqugıpsı nakuuruuq suli pıısımaaıugıpsı pıgııtchuamıñ.

²⁰ Taatnağupsı Agaayyutim tikiutrıruam qıñıñıñıamık qılamık akıılilıapiağısıgaa tuungaa. Iıuaqqutaan atannapta Jesus-ñum nayuglısı.

²¹ Timothy savaqatıga tuyuqtuq nayaannjanik, ukuptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sospater.

²² Uvanja Tertius, aglaktunja uumıña tuyuutaanı Paul-ñum. Tuyuqtunja nayaannjanik ilıpsıtñun Christ-kun atanikun.

²³ Gaius-ñumlu tukkuğıkkagma iluqagmıñlu ukpiqtuanjuruat tuyugaasrı nayaannjanik. Taatnatuntuuq Erastus suli anıqatvut Quartus tuyuqmıuk nayaannjanik. Erastus ilırakuvıuruq uvanı nunaaqqımı.

²⁴ [Iıuaqqutaan atannapta Jesus Christ nayuglısı iluqasrı. Taatnatuq.]

Agaayulıglı Nanğauñlu Agaayyutmun

²⁵ Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kısımi makıttaagıksıtılagaasrı ukpiqsırıhipsıtñı tusraayugaallautakun qulıaqtuagıkkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun kanıqsıñıñıtchuıq taimanı,

²⁶ aglaan pakma ilıtchuqnaqsıruq suli nalunaiqlıgu ilıtchuğıpkakkauruq iluqaitñun iñunñun ukpılıquplıgıch aglaanısigun sıvunıksrıqırıtı tuvraqıgu tillısaagun ısruıtchuam Agaayyutim.

²⁷ Kısıanun ısrumaturamun Agaayyutmun illı kamanauñ qanjavak taimunja Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatigaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraq-taaġigaanġa uqġiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus.

² Tuyuqtuŋa ukuninġa tuyuutinik ilipsitnun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanjuranun Agaayyutmun. Iŋugiliutigaaŋri Agaayyutim ipġiqsipaġhusri Christ Jesus-kun, ilaġiplugich iŋupayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuq Ataniġikkanaŋatnun.

³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iluaqqustillanġiaġlisi suli tutġiksilusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iluaqqutigaasi Christ Jesus-kun.

⁵ Piqataulġaptikni Christ-mi ikayuusiaqagtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautriġipayaapsigun suli ilitichuġilġapsigun.

⁶ Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitni, atakkii iŋuutichisi atlanġuqhutinj,

⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqilġipsitni sagviġksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum.

⁸ Ilaan qaunaginiaġaasri ukpiqsrilġapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriiŋ agġiqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iŋupayaanik.

⁹ Agaayyun tuniqsamaruq tuqġuqtigikkaŋsi piqatautquplusi iġniġmiŋun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atinjirrutinjich Ukpisrirut

¹⁰ Aniqatiumaan, injiġipsi saŋġiqahagun atanipta Jesus Christ anġisurimaaqplusri avgumataiġusriġu suli atausinjuaqtigiiqplusri isrummatipsitni suraġalġapsitniġu.

¹¹ Aniqatiumaan, ilaŋisa iŋuich Chloe-ŋum ilaiŋi nalupqinaiqġu uqautigaatŋa qapiqsigiutraġniplusi [tillisaispigun uvamniŋ].

¹² Nipliutigikkanaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtu “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollus-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.”

¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiŋaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiŋ kikiaktuutrauyumiŋaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptakkaungitchusri malġiguaqsuutisukhusri uvamnun!

¹⁴ Paptaaġikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiŋ quyagiga Agaayyun paptaaġingilġia atlamik nallipsitniġk.

¹⁵ Kiŋauniiiŋaasii nipliġumiŋaitchuq paptakkauniluni attapkun malġiguaqsuutisuguni uvamnun.

¹⁶ Aa, paptaaġigaluaqmijna tupiqatinjiniġk Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptaaġitniġlimnik.

¹⁷ Atakkii Christ tiliŋitchaanġa paptaaqsityaquluŋa aglaan quliaqtuagitquplugu tusraayugaaġksuaq. Quliaqtuagigupku tusraayugaaġksuaq puqiuataagun iŋuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ŋum tuqulha sannigutam iġumun saŋġiqagumiŋaitchuq.

Agaayyutim Qiŋiġnaqtikka Saŋġiŋi Puqiuutniġu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuagaliq tuqulhagun Christ-ŋum pisigiplugich iŋuich killuqsautinjich suut-naungitchuq tamatkununġa tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuagaliq saŋġigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaqtuanun.

¹⁹ Atakkii aglausamaruq Agaayyutim makpiġaanjini itna, “Puqiuataat isrumaturuq piyaqquġisigiga,

suli piiqsillugich kaŋqisimalhat ilisimaniraaguuruq.”

Isaiah 29:14

²⁰ Taamna taatniinniġpan suniaġniqpat isrumaturuq iŋuich? Suniaġniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniaġniqpat tamatkua qapiqsailralguruat? Agaayyutim nalupqinaiġuuga puqiuataat nunam iŋuiŋ puqilġapiahat.

²¹ Agaayyun iġumun isrumaturuq ilisimaniqsuq nunam iŋuiŋun ilitichuġiyumiŋaisilaaġmiŋik injinj puqiuutmiġtigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġniġaa anniqsuġiaqġugich iŋuich ukpiġipatruŋ tusraayugaaġksuaq. Taamna tusraayugaaġksuaq suuknaungitchuq iŋuiniŋun nunam.

²² Jew-ŋuruat injiġuurut nalupqinaiġutitquplutin quviqnaqtuanik, Jew-ŋunjitchuatli kiggutiqatlasrukhtinj puqiuutmiġtigun.

²³ Aglaan uvagut, quliaqtuagigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriq quliaqtuagaliq Jew-ŋuranun piŋailutaġimiġaat aglaali Jew-ŋungitchuanun kinnaunigautauŋisq.

²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiŋiqtikka saŋġiŋi puqiuutniġu tamatkununġa Agaayyutim tuqġukkanjifun, Jew-ŋugaluanġaġminj suli Jew-ŋungitchaluanġaġminj,

²⁵ atakkii kinnaunigutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñuñniñ, suli sayaiñha Agaayyutim sanñiqatluktug iñuñniñ.

²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutilaaqsi tułłukaukapsi ukpiqsiruatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanñgitchut añalatchisiqanğitlutinjlu umialguruangñitlutinjlu.

²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginigai puqiitчуанji nunam qanugviiquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitчуанjiñik nunam kannutchaktitchaqlugich sayakturuat.

²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginigai iñuich kamananğitchuat marrumani nunami nağğugikkauruatlu suungillağuqtitchaqlugich kamananğiraaguurat iñuich.

²⁹ Taatnamik kiñaunniñ iñuk uqavigaagumiñiññiqsuq Agaayyutim sivuğaani.

³⁰ Agaayyutim atausriññuqasiutipkağasri Christ Jesus-mun, puqiutiguqtuq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqtikaa puqiutni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsuğiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunñasripkağaatigut suli iñugiliutipkağaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuğaatigut killuqsautaiqhuta.

³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanani, itna, “Iñuum uqavigaagukkumi kamaksruğliun atanğum iñiqtañ.”

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniğutami

¹ Aniqatiumaan, uvañja tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuañja nalupqinaiqługu atusunañañja uqahñnik kanjqsitlaisapsitñik.

² Sivunniqsunja nayuutiłłamni ilipsitñi quliaqtuaqagukñja Jesus Christ-ñiñamik tuqqutaulhaniglu sanniğutami.

³ Ilipsitñi itnama sayaitчуанji, iqsiplunalu suli uuliksiplunja.

⁴ Quliaqtuaqama maliksuağusaanğitchipsi iñuich puqiutaatigun, aglaan uvapkuaqługu Ippitчуам Irrutchim uqautigaasri nalupqinaiqługu sanñiñi.

⁵ Quliaqtuaqtunja taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiagun puqiutiginğisanatigun iñuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ Iļisautrisuğaluağmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriłłimikni. Aglaan tamanna isrumattun inğitchuq ukpiñaitчуанjiñ naagaqaa sivulluqtaiñiñ nunam suksraunğiğñiaqtuanñi.

⁷ Aglaan isrumattun uqautigikkaqput Agaayyutim nalunaqtuq isrumattutigigaa iñuich nunam kanjqsitlaisañat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuanñimma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñiağnipluta ilaan kamanautmiñi.

⁸ Nalliataunniñ marruma nunam añalataisa kanjqsimanğitchaat, takku kanjqsimanigumitruñ kikiaktuutinayaitчаат ataniq Jesus Christ kamanautiqaqtuq atriplugu Agaayyun piqaqmatun.

⁹ Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaanani taapkunuuna kanjqsitłaitчуатigun, itna,

“Sut iñuum tautuksimaisañi

unniñ tusraamaisañi

unniñ isrummatigitlaisañi,

taapkua Agaayyutim itqanaiağai tamatkununja piqpagirimiñun.”

Isaiah 64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummigñigai uvaptiknun Ippitчуам Irrutchimigun. Ippitчуам Irrutchim ilisimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim pigikkani.

¹¹ Atakkii kia-unniñ ilisimanğitchaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniñ ilisimanğitchaa pigikkani Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim.

¹² Ukpiqsiruağuaqapta akuqtuiñğitchugut irrusrianik nunam iñuñ, aglaan Agaayyutim Irrusria agğiğñiqsuq uvaptiknun ilitchugitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiłlaanik aatchutaiñik uvaptiknun.

¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuananik uqanğitchugut iñuich puqiutaatigun aglaan ilisauriaptigun Irrutchimiñ, aasriñ Ippitчуам Irrutchim satqummigñigai ilmutuuruat nalupqinaiqługich iñunñun piqaqtuatun Ippitчуам Irrutchimik.

¹⁴ Iñuum piqanğitчуам Ippitчуам Irrutchimik tunñaviqaaqtuam lu isrumattutmiñun kanjqsitłaitчai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkani. Tamatkua isrumatuitчуанjurut ilaani, atakkii kisimi Ippitчуам Irrutchim puttusripkağniğai.

¹⁵ Iñuum puttusripkairiqaqtuam Ippitчуам Irrutchimik kanjqsitłasriagigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniymuñaitчut ilaanik atakkii kanjqsitłaitчaiç sut ilaaton.

¹⁶ Atakkii Isaiah-unniin sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna,

“Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim,
suli kia ilisautitlavaurj?”

Isaiah 40:13

Aglaan Ippqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataaniik Christ-ŋum.

3

Agaayyutim Savaktaagrui

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuŋa ilipsitŋun uqautripmatun iŋuŋmun irrutchikuagaqtuamun. Uqaqatigiqqaqaqapsi iŋuuniagaqtsuri puqtiutipsigun iŋuktun kanjigruaqaqtuatun suli aniqammiuratun ukpiqsriŋigmiŋi.

² Iisauttutiga miluŋhiŋatun ittuq niqipiaturun ingitluni takku isilgaguqsimaitlusrisuli kanjqsitlaitlusriŋu. Pakmaunniin piyumiŋairgaqtsuri,

³ takku ukpiqsriruanjugaluanjapsi kanjigruaqaqatqtsurisuli iŋuuniaghurŋu iŋuktun ilisimanŋitchuaturun Christ-mik. Killuqsrisiqagapsi avatmun uqavaagutilusriŋu kanjigruaqaqatqtsuri suli aullasriqaqtsuri iŋugruifiatun.

⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtuŋa,” suli ilanatsuli “Apollos-kuaqtuŋali.” Taatnaŋupsi kanjigruaqaqagŋiqsisusuli.

⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvaŋalu savak-tauhiŋiaqtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptik-nun savaaksraptiknik iŋullaŋuapluta.

⁶ Quliatuagama iŋuktun nautchirriuratun ittuŋa, Apollos-suli iŋuktun imaqtigiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkaŋagigaa ukpiqsriŋiqsi.

⁷ Iŋuk nautchirriuruaq iŋuglu imaqtigiruaq qulliŋgitchuk. Kisimi Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq.

⁸ Uvva iŋuk nautchirriuruaq suli iŋuk imaqtigiruaq atiruk savautriŋhakni, aasriin iŋmikkullaa akuqtuigisiruk akiŋŋaktaaksraŋmiknik savaallaamiktigun.

⁹ Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsiŋi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri.

¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihuaqquataa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappavik ukpiqsriŋipsitŋun. Atlat nappairut qaanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iŋullaa qanagiruksrauruq qanuq nappaisilaagmiŋik.

¹¹ Taamna nappaiviliutauruaq ilipsitŋi Jesus Christ-ŋuruq-tarra. Kiŋaunniin iŋuk iliriniangitchuq atlamik naagaqaa pitluktuumik nappaivinjmik taavrumakŋa nappaiviliutauruamiŋ.

¹² Kiŋa iŋuk nappaitlaruq taavrumuŋa nappaivinjmun atuŋlugich akisuruat sut maqt-laitchuat naagaqaa atuŋlugich akiisurat sut maquyaruat.

¹³ Iŋupayaam savaaŋa satqummiŋiŋiaqtuq nalupqinaiglugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iŋullaam savaaŋa uuktuakkaugisiruq iknikun ilitchuŋipkaŋlugu qanutchiutilaana.

¹⁴ Tarra ikniŋum ikingitpagu iŋuum nappakkaŋa nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akilusiaksraŋmik.

¹⁵ Iknigum ikiniagpagu iŋuum nappakkaŋa nappaiviliutauruamun taavruma savaaŋa suksraunŋigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiŋ ikniŋmiŋ.

¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttusrimarusri Agaayyutim iŋuutilaŋjanik ilipsitŋi. Ittusri ilaan agaayyuvikpaŋatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutiŋluni ilipsitŋi.

¹⁷ Kia iŋuum piyaqqugumiŋ taamna Agaayyutim agaayyuvikpaŋa, Agaayyutim suksraunŋigŋiŋagmigaa taamna iŋuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaŋa ipqitchuanuruq. Ilipsiasriin Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiŋaunniin sagluqinani iŋmiŋik. Kiŋapayaq akunnapsitŋi isrumatuniraaguuyumi marrumani nunami ilitchuŋiqqaagliŋu naluluqtilaani puqtiutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim.

¹⁹ Atakkii puqiutaat ukpiŋaitchuat suŋiŋlaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiŋaŋani aglausimaruaq, “Aŋuraŋigai isrumatuniraaqtuat iŋuich pitqiksugautatigun.”

²⁰ Aasrii aglaksimapiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaguuruat isrumatinjich suksraunŋisilaŋat.”

²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iŋuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi—

²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, manalu suli nuna, iŋuukŋiglu suli tuquŋiq, pakmalu ittuat suli tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi.

²³ Aglaan ilipsi Christ-ŋum pigigaasri, Christ-aasriin Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-ŋum Uqqiraqtaı

¹ Taatnamik iñuich isrummatigiraksrağigaatigut savaktauniłuta Christ-mun suli Agaayyutmun qulıaqtuaquanıłuta nalunaqhutıñ ilumutuuruanıñik.

² Aasrıñ niğıuginaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautılalanı savaamiñi.

³ Qanutchiupluña savaktauvik? Suginğıpiagıgıa sıvunniğagıpıtıña unniñ atlat iñuich pikpatıña. Sıvunniğangıtchuñaunniñ uvamnıç.

⁴ İlisimagıa killulıqinğıgıa, aglaan taamna nalupqınaigutaungıtchuq patchisailaanunıluña. Taamna atanniğsuıñiaqtuq uvamnıç, ilaa Atanguruuq Agaayyun.

⁵ Taatnamik uqaqasrı iñuk patchisaunıluğu sıvuani atangum aggıgviksrajan. Sagvıgisigai iluqaisa iriqsımaruanı taagtuum suli salapqıglugıch iñuich nalunaqtuakun sıvunniğutıñıç. Taranasrıñ Agaayyutim iñullaa nangağisigaa.

⁶ Anıqatiumaan, pisigıplusrı uvamnıglu Apollos-mıglu atrikusautıaqtuña. İlitçıtıqugipsı uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunğıñıñıplusrı iñunmik nakuqsıtlugıglu atlamiñ iñunmiñ akunnapsitñi, tuvrağıglıch ilısauttutıgıkkarña aglausımaruauq Agaayyutim makpıgaanıñi.

⁷ Naaga nakuutlukkasugıvıch atlanıñ? Supayaauq pigıkkana aatchuusrıagıgıñi Agaayyutmiñ. Aasrıı akuqtuağınığupku suvaata uqavıgaagpıch pıññaktaagıpmatun ilıplıgu?

⁸ Isrummatıqagıniqsusrı pıqaanıñıplusrı supayaamik. Aataı, umialgunıvisi! Isrummatıqagıniqsusrı anjalatıtun ilıplusrı kamanatluñıplusrı uvaptikniñ ilısaurıñıptikniñılu. Ki anjalatchısıtıçı. Taatnaanıñığıpsı uvaguttuuq anjalatchıqatautlasrıñıñıaupmiugut ilıpsıtñi.

⁹ İlaatni isumaraqtuña Agaayyutmun inillanıpluta uqqıraqtauruauğut nıkanagaqtatun ilıpluta. Irrutıkkaurugut savvaqıktıtun tuqqutauyasrıruatun iñupayaat takkuatni, qıñıqsıttaalıutipluta israğulıñnun iñunıñunlu atunim.

¹⁰ Kınnaurugut Christ pisigıplıgu, aglaan ilıpsı apai qanutun ilısımmatıqagıniaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitçugut, aglaan ilıpsı apai sayaktuniaqpat! Nangağınapayukımiragıgıaasrı, aglaan uvagut nağğıgıkkaurugut.

¹¹ Pakmanunaglaan niğısuksıurugut imığısuıplutalu, atnuğaaluktuqmiugut, anjallaqıktakkaupmiugut, aimmiuraagıviitmiugut,

¹² iñuuniurağıniaqmiugut sakuukhuta argaptıknıç. Uqamaqıluuttraukapta pılıusrıaqurağıgıvut; naglıksaaqtıtaukapta iglutugağıgıvut;

¹³ sanjumatıgıtu ilıuagıtıtırağıgıvut. Pakmanunaglaan iñuich ilıgaatıgıtu suaqıluqağıvıatun nunam, suli iñupayaam igıtçıvıgırağıgıaatıgıtu pıyaağrupayaamik lıilaa.

¹⁴ Kanjıusraaqsanğıtçıpsı aglakama tamatkunıña, aglaan isılıqısuğıkkıpsı pıqpakrıpmap-tun qıtunğamnıç.

¹⁵ İlisaurıqagıniğıpsıunniñ Christ-kun kılilğunaıtçuanıç pıqalñıñıaqtısrı ataıtçımıç iñunmik ittıuamıç aapaupmatun ilıpsıtñun. Christ Jesus-kun aapalıgıtıgıpsıtıña ukpıqsrıaqıksıpsı qulıaqtuaqqaaqama tusraayugaagıksuamik Christ Jesus-mıç ilıpsıtñun.

¹⁶ Taatnamıç pıtçıksaağıpsı tuvraqıpluña.

¹⁷ Ikayugıkhusrı Timothy tuyugıgıa ilıpsıtñun, iğniğıpmatun pıqpagıkkaga suli tunıqsimaruauq Agaayyutkun. İtqaqıtıniagaasrı qanuq ilıunıñıñamnıç Christ Jesus-kun suli ilısıautıgıkkamnıç ukpıtıqıtuñıurıuun agaayyuvıññı nanılıqaa.

¹⁸ İlasrı arguanıraaqtut tikiññıangıññıñıasrıugıpluña ilıpsıtñun.

¹⁹ Aglaan akunıısrıñaqnaña tikiññıagıpsı, Agaayyutim pısuıgıkpıagu. İlitçıgıniagıtka arguanıruat iñuich qanuq uqağıuıtılanaatnıç sanjıqaqmagaatnıglu Agaayyutmiñ.

²⁰ Agaayyutim iñuk anjalatnıamıñ uqatçılıñıñıakuunğıtçıuq aglaan ilaan sanjıagun.

²¹ Susukpısımı? Utlatıtıqıvısnıña tatapsağıağısrı, naagaqaa pıqpakrıñıñıkun pıisaanğıñıkunlu?

5

Atlatıthat Ukpıqsıruat

¹ Uqatıgıpmıgaat sayunıñıç akunnapsıtñi iñuk atugaaqısimanıplıgu aapamı nulıanıñıç. Jew-ñunğıtçıuatunniñ ilıtqusrıgıgıñıtçıaat taatnasrıq atlatıdıç.

² Suvaata arguanıvısi? Aliasruıtıqatıksraugalıuqtısrı ilıpsıtñıç. Anıtçıunı taamna iñuk atlatıqtıuq akunnapsıtñıñı.

³ Uvaña nıyuuıtingıtçılalanağma ilıpsıtñı timıpkun, nıyuuıtırıña irrutçıpkun. Atanıñıñıka taamna iñuk kılıqırı. Atanıñıga nıyuuıtıpaqmatun ilıpluña ilıpsıtñı.

⁴ Katıgıpsı atqagun atannapta Jesus Christ-ñun nıyuuıtınıaqtuñı ilıpsıtñı irrutçıpkun.

⁵ Sanjıagun atannapta Jesus Christ-ñun qaisaksrıagıgıksı taamna anıñ tuunğagımun pıyaaqıñıñıaqtıuamun taavruma tımaanıç. Aasrıñı kılıqırıñıç irrısrıa anıñıqısuğısrıuq uvlumı atanıqıpt atanıñıñıaqpan iñupayaanıç.

⁶ Uqavigaatiqsi nakuungitchuq. Ijitchugisruknağiksi mikiruoram puvlaksautim puvlaktitchitlaha iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuuurut.

⁷ Piiqsitchiuñ utuqqaq puvlaksautipayaaq, ililusri nutaatun akutqammaiq puvlaksautiilaatun. Iumunaasriñ nutaanuaniktusri killuqsautiaqhusri, atakkii Christ-nun – ipnaiyaatun tunillaqtukkauruatun—tuqqutigaağigtut piiqsaağugich killuqsautivut.

⁸ Iñuukiptikni nutaami niğinağlakput liilaa qaqqiag utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksautim atriqaqtuq pigiiğimik pigiiğimiglu. Aglaan niğillağput qaqqiag puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiag atriqaqtuq nakuuğimik ilumutuulğimiglu.

⁹ Aglausimarunja tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqungitlusri atlatuqtini iñunni.

¹⁰ Avuusrunğiniñğupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauñi naaga tigligauurauni naagalu putqataqtauni agaayyutinñuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakña nunamiñ.

¹¹ Aglaan uqaqtunja iñunni akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutin ukpiqsriğikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñunni killuligiqpan sayunagikun naagaqaa siqñaturaukan naagaqaa putqataqpan agaayyutaungitchuanun naagaqaa uqamağlutrisuukpan naagaqaa taanñaqtuukpan naagaqaa tigliktuqtuukpan. Sumiunniñ niğiqatigiraksrağingitchiksi taatnasriq iñuk.

¹²⁻¹³ Suniağlugich atanniqsuğniaqpaq tamatkua ukpiqtuanğingitchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksrağigisi tamatkua ukpiqsriurağtuat. Agaayyutim Makpiğaanani aglaksimapmatun, “Anitchiuñ killuligiri iñuk akunnapsitñi.”

6

Uqaqsittaagvinmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

¹ Nalliqsi-samma akitñaummatiaqniğumi ukpiqtuaqatmiñik, atanniqsuqtinuktuksraungitchuq iñunni ukpiqtuanğingitchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuksrauruq akunğatni ukpiqtuanuruat ikayuqtitquluni.

² Ijitchugiraksrağigiksi Agaayyutim iñuñun atanniiñiaqtilaanğich nunam iñui. Aasriñ ataniiñiağniğupsi iñunni marrumani nunami, iħaqsruilguruksraurusri atingirrupititñik akunnapsitñi pakmani.

³ Naluniqpisisuli atanniqsuñiaqtilaaptiknik israğulinik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iħaqsruitlanasugigipsi uqavaağutipsitñik iñuunialipsitñi.

⁴ Taatnamik, uqavaağutiqağniğupsi iħaqsrugaksranik atanniqsuqtuksraungitchusri iñunni piqatigangitchuamik ukpiqtuanuruamik.

⁵ Kanñusraağniaqsağaluagipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iħaqsruitlapluni uqavaağutaitñik ukpiqsriuat.

⁶ Aglaan ukpiqtuanuruat uqaqsittaagvinmuutriraqut aniqatiumiknik uqavaağutmiktigun aasriñ iħaqsruqtinniağağigaa atanniqsuqtimun ukpiqtuanğingitchuat sivuğaatni.

⁷ Uqaqsittaagapsi akitñaummatipsigun qiniqtittatqusri akillipkaanikhusri pigiitchuamun. Iğlutisqiuñ iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri.

⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutağağugich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriğikun.

⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunñasiğingitchuat sivuğaani Agaayyutim anjaayuaqtaanukkumiñaisilaañat. Ukpiqsasri, iñuich sayunaruat naaga putqataqtaut agaayyutinñuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuligiruut atugağiplugich iyaalugruich anjutitlu timiqaqtuut inmiktitun,

¹⁰ naaga tigligaqtuut naaga siqñaturauat naaga taanñaqtit naaga uqamağlutrisuuruat naaga ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim anjaayuaqtaanun.

¹¹ Qaanisuumi ilasri taatnasriugaluqmuruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñi ipqisitusri lu Agaayyutmun. Agaayyutim akuqtuğasri nalaunñasripkakauplusri sivuğaani, atakkii Jesus tuqunaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriñ Irrusrian Agaayyutina ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nangausriaqagumiñaaqsilugu

¹² Iñuich itnağaqut, “Suragağnaqtuq qanupayaaq suragağuktuni.” [Taamna ilumutuugaluqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruunğingitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun anjalatitkumiñaitmiunja.

¹³ Itnağaqmiut, “Niğiksraq ittuq pisigiplugu aqiağug, aasriñ aqiağug pisigiplugu niqi itluni.” Naagaauva Agaayyutim suksraunğiqsinniağik iluqaaknik. Timivut iñiqtaunğingitchu

pisigiplugu atlatuħiq. Aglaan timiqaqtuġut savaktiksrauplugich Ataniġmun, aasriiħn ilaa ataniġgiaa timipta.

¹⁴ Agaayyutim anjipkaġniġgiaa ataniġ Jesus tuquliġmiħ, taatnatuntuuq anjipkaġniaqmigaatigut sanġimigun.

¹⁵ Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanġitħik; timisri ilaġipmatun itkai. Tiguniaqpigu ilaħja Christ-ħum aasriiħ ilaliutipkaġlugu akiisumun? Anġnaupiaġataq!

¹⁶ Iħisimasruknaġiksi anġun ilaliutiruaq inmiħik akiisumun atausriħħuqasriutitilaħja timikun, atakkii Agaayyutim Makpigaħjanani aglausimaruq, itna, "Malġuuruak atausriħħuqasiutiniaqtuk timikun."

¹⁷ Aglaali iħuk ilaliutiruaq ataniġmun atausriħħuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun.

¹⁸ Supayaamiunniħ killuqsqaħnasri atlatuħikun! Anġun atniiyumiħaitchuq timimiħik killiħikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iħuk atlatiħikami killuqsagaqtuq aktiħaħlugu timini.

¹⁹ Puuyusruħaħqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanġitħik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuħaġikkaqsi Agaayyutmiħ. Ilipsitħik piġiħiħitħusri. [Taatnaħlugu piħiħiaunġitħiksi supayaħq.]

²⁰ Agaayyutim akiliġniġgiaa iħuħiħmiħik tasuqamisigut. Taatnamik atuħlugu timigikkaqsi savautisriħ Agaayyun. Iħuħiħiħ marrumani nunami nanġaħumagaħt.

7

Iħaqatniħtikun

¹ Pakma isrummatigilavut apiqsrutitigikkasi tuyuutipsitħi uvaħnun, itna, nakuuruq anġun nuliaħiħitħumi.

² Aglaan iħuk ikħitchakpaluktuq atlatuħiħmun. Taatnaħħuni anġutillaa piqaqtuksrauruq inmi nuliaħmiħik, sul iħnallaa inmi uimiħik.

³ Anġutim quyalimaagaksraġiħgiaa nuliaħi. Taatnatuntuuq aħnam irrutiraksraġiħgiaa uħiħi.

⁴ Nuliaħuruam piġiniraksraġiħiħitħaa timini; uħħantuuq piġipmiħgiaa. Taatnatuntuuq uħħuruam piġiniyumiħaitħaa timini, aglaan nuliaħjan piġipmiħgiaa.

⁵ Pisunġirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqaqtitħaħlugu agaayumaħħiksraħsitħun. Agaayulħum aquaġun pisukkulitilħitħumautik, tuunġaumħiħ ikħiħutħaksraġniħaħiatik pisigilugu anħalalġuħiħitħik iliptikħik.

⁶ Taamna tillisiginiħitħiħa. Tarra, iħuk tuvaaqatinuħkpan piħiħiauruq.

⁷ Uvvaħtuq iħupayaħq illi tuvaaqataiħħuni uvaktun. Aglaan iħuħllaa aatħuusriaħqatūq Agaayyutmiħ, ilaħħit tuvaaqatinikkumiħiaħħutiħ, atlatulsi tuvaaqataiħħutiħ.

⁸ Taatnamik uqautitigħka ilaħqataitħuat sul iħiħaħnaat, nakuutluktuq ilaħħit tuvaaqataisaħaħumini uvaptun.

⁹ Aglaan anħalalġutħumini inmiħikniħ iħaqatniħtuksraurut. Atakkii iħuatluktuq tuvaaqatniħtuni nagriaġipkaħiħmiħ timim pisugruħjanmiħ.

¹⁰ Tuvaaqatigħiħun tillisigiqatūħa ataniġmiħ (taamna tilliħ inġitħuq uvaħniħi), itna, nuliaħuruħaħ avitħumiħaitħuq uimiħiħiħ.

¹¹ Aglaan aviniħiħumi, tuvaaqataiħħaħiħi naagaħaa ilammiutiqiħiħi uimiħun. Taatnatuntuuq uħħuruam avitaksraġiħiħitħaa nuliaħi.

¹² Uvaħħali atlanun uħallaksaaħsiruħja, aasriiħn ataniġmitħaħtaunġitħuq, ukpiqsriruħpayaħm nuliaħaħniħumi ukpiqtuħunġitħuamik avitaksraġiħiħitħaa aħnaħtiħ, iħuħniaqatigiyummiuħlugu piħiħqpani.

¹³ Taatnatuntuuq, aħnam uħaħuħumi ukpiqtuħunġitħuamik avitaksraġiħiħitħaa uħiħi, iħuħniaqatigiyummiuħlugu piħiħqpani.

¹⁴ Ukpiqsriniħiħitħuħaħ anġun akuqtuħnaħtitaħtuq Agaayyutmun tumigipluħaħ aħnaħtiħ, sulip-suuq ukpiqsriniħiħitħuħaħ aħnaħ akuqtuħnaħtitaħtuq Agaayyutmun tumigipluħaħ anġutriħ. Tamatħua taatniħiħitħata iħiħħaħsiħ innayaħtuq iħiħħaħsiħitun ukpiqsriniħiħitħuħaħ, aglaan pakma iħiħħaħsiħ akuqtuħnaħtitaħtuq Agaayyutmun tumigipluħaħ ukpiqsriruħaħ aħħariħ naaga aħħariħ.

¹⁵ Aglaan ukpiqsriniħiħitħuħaħ tuvaaqatauruħaħ avitħuħaħsiħkpan, taatna piħi. Taatna piħanikpan, ukpiqsriruħaħ anġun naaga aħnaħ pituummiħiħitħuħ tuvaaqatmiħun. Tuvaaqatigħiħ avitħumik tutqutiħiħaħiħ atakkii Agaayyutim iħuħniaqagaħtiħuq qħiħiħiħħakun.

¹⁶ Nuliaħuruħatiħ, qanuq iħsiħmanayaħpiuħ uħiħ ukpiqsriruħanġuħniħaħmaħħan tumigilutun? Naagaħaa, uħħuruħatiħ, qanuq iħsiħmanayaħpiuħ anħiħsuħiħħlaħmaħħaħaħpiħ nuliaħpiħk?

¹⁷ Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraglugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsirruağugami. Taamna pitqurrutauruq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanjuruunun nanipayaaq.

¹⁸ Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvraglugu Jew-ñupluni atuiragihatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitñutchinñagmi. Uvvaasiñ iñuk nalunaitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitñutchiqsinniangiñli.

¹⁹ Nalunaitñutaliglu nalunaitñutailaağlu suliqutaungitchuk Agaayyutmi. Suliqutaufluktuq kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik.

²⁰ Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqluqmani.

²¹ Ukpiqtuağuguvich savaktaağruuñiqni suliqutiginağlu savaktaağruuñiñ. Aglaan piviqagñiguvich savaktaağruunğigutin, ki pituiğiiñ.

²² Christ-ñum Atanguruam killuqsautaiğñigaa iñupayaaq ukpiqsirruağugman, savaktaağruuruuq naaga savaktaağruunğitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaağrugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsirruağugman, atakkii Christ-ñum savaktaağruuruuq savaktaağruunğitchuağlu tasuğniğik.

²³ Christ-ñum tauqsigñiğaaasri aqiliutiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriiñ ilaa kama-giraksragigiksi; iñunñun savaktaağruuñitiragaqnasri.

²⁴ Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsirruağugami. Taatna savautiliun Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilqagñaatigun

²⁵ Pakma, tillisaitchuñja pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat, aglaan qaisaqağitka isrummatiksrañatnik. Ukpigiraksrauruña atakkii atangum qaisaqağaaña ilunñuktamik.

²⁶ Pisigiplugu sakiñiuliqput isrumaruña nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna ihigmisun.

²⁷ Ilaqatiqağuvich avinniaqsaanak. Tuvaqaqataitchuvich tuvaaqataisaagiñ.

²⁸ Aglaan tuvaaqatinikkuvich killuqsangitchutin, suli iñuk ilaqatniksimaitchuaq ilaqatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtuat isrumaaluutiqağniqatut uumani iñuuniagiñmi, aasrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipsi.

²⁹ Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriñaptiknun Ataniğmik sivikiptuq. Uvknaniñaglaan taatnaqlugu tamatkua ilaqatiqaqtuat savautilitrun Ataniq tuvaaqataitchuatun ililutin,

³⁰ tamatkualu qulviuqtuat qulviunğitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quvias-runğitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsisquqtuat sunik piginğitchuatun ililugich,

³¹ tamatkualu piqaqtuat sunik nunami piqanğitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummağmi piigisiruq.

³² Isrumaaluutiqaqunğitchipsi. Tuvaaqataitchuaq anun isrumaħiñaguruuq qanuğlugu savautriħksragmiñik Atanguruamik, ataramik quyalisuklugu.

³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq anun isrumaaluutiqağuruuq suuranñiñik nunam quyalisuklugu nuliani.

³⁴ Tarra quyalitñiktusrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanguruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuaq ağnaq naaga niviaqsiaq isrumaħiñaguruuq qanuğlugu savautriħksragmiñik Atanguruamik iluqaanik timimiñik irrutchiğmiñiglu. Aglaali uiquaqtuaq ağnaq isrumaaluutiqağuruuq suuranñiñik nunam quyalisuklugu uifi.

³⁵ Uqautigipsi tamatkuniña ikayuqsaghursi. Atanniqsuğniangitchiga iñuuniakiqsi. Iñuuniaguñipsi nalaunñaruakun savautillautaglugu Atanguruuq pisuqtillaapsisun aviktuumangigursi iluqnauqsimalusi Ataniğmun.

³⁶ Anutim isrummatigisugnağagigaa killuliqinasugaluni ilaqatnikaaginğitñamiun nuliak-srautni nutaulhani. Ikğigituiñagumiuñ katchuutilik pisukkağmisun. Ilaqatiğiisihiq kil-luqsautauñgitchuq.

³⁷ Aglaan anutim sivunniugugnağagigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksraunğihii savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitluni, taamna anun pillautaqtuq.

³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq ağnaksrautmiñun nalauttuq, suli anun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq.

³⁹ Nulianuruuq qiliqsimaruq uimiñun iñuuniqtutilaajani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatnitqihiiñuruuq kisupayaamik pigisukkağmiñik, aglaan uifiñqitunja ukpiqs-riruunjuruksrauruq.

⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna ağnaq quviasrunñiatluktuq kisimğütuuğumi. Uqautigisukkipsi taavrumiña atakkii piqaqmiiña Agaayyutim Irrusrianiñik.

8

Niqi Tunilla tauruuaq Aanguanun

¹ Pakmaasriin aglaniaqtunja niqikun tunilla tauruakun aanguanun. Itnaguurut, "Ilisimarugut supayaamik." Inuk ilisimanasrugiruaq supayaanik kamanaguhinaqtuq. Aglaan inuum piqpaksriruam atlanik inuonnik sayyillaagaagagai ukpiqsrilhatigun.

² Kiñapayaaq ilisimanasrugigumi supayaanik ilisimanagitchaasuli ilisimaraksrağaluani.

³ Aglaan inuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtugaa.

⁴ Uvvaasriin, nalaunjava niğniğagupta niqimik tunilla tauruamik aanguanun? Ilisimagikput aanguum suungipiatha, atakkii atautchisualunmik ilumutuuruamik Agaayyutiqatug.

⁵ Unniinuvva itkaluaqpata agaayyutinunjanik qilanmi nunamilu—ilumun inugiallapiatut sut inuich taiyukkarjich "atanğuruat," aasriin kamakkutiqağaiç—

⁶ aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iniqtağikkarjatnik, sulii ilaa pisiplugu inuurugut. Ilisimapiugut atautchisualunmik Ataniğmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iniqsitqugaa supayauramik sulii ilaagun inuurugut.

⁷ Aglaali ilanisa ukpiqtunuruaq kanqisitlaitchaat taamna. Inuulquttilaamiktutin isrumasuurt agaayyutinunjat pipianunasrugalugich. Uvvaasriin niğikamin niqimik tunilla tauruamik aanguanun tutqiiñiğaqsratut qauğrimmaagiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunjaninipplugu niğikisraqtin taavrumin ja niqimik.

⁸ Aglaan niğilhum nakuqsillaqtanğitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunğitchuq niğigaluağupta niqimik niğinğitchuptalu.

⁹ Pakmaasriin ilisimagiksi niğitlaliqisi qanusripayaamik niğisukkapsitnik, aglaan qaanatqiağiksuksraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqsriruaqatipsitnik sayailuqtuanik ukpiqsrilğimiktigun.

¹⁰ Atakkii sayailuqtuam ukpiqtunuruaq qiniqpatin niğilutin aanguaqtugvium agaayyuviani ilisimaruatin anguat pipianunğisilaanjanik, niğiaqsiviaqmiqutuuq tutqisaağaluunjaninmi qauğrimmaagiutillautagmiñi.

¹¹ Tarra taamna sayailuqtuuaq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqiğimigun atakkii ilisimaniavaaħakhutin. Aglaan Christ-nun tuquttipmigaaptuuq taamna aniqatin.

¹² Killuqsaguvich taatna akitñiğlugich aniqatiutin, taamna sayailuqtuuaq ukpiqtunuruaq, killuqsagmiutin akitñiğlugi Christ. Taatnağuvich ilitçhuğiyumiñaitçhut qauğrimmaagiutillautagmikni nalaunjaruamik nalaunjanitçhuamiglu.

¹³ Taatnamik ukpiqtunuruaqatiga isrumakpan killuqsagniłuni niğigumi niqimik tunilla tauruamik aanguanun, niğitqikkumiñaitçhiga taamna niqi killuqsaqtitagniqpaun aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

¹ Suvaata ilapsi uqautigivatrun uqqiraqtaupiangiñniplun ja Agaayyutmun? Nalunaitçhuamik ataniqsimaraitçhun ja inunun. Qiniqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Sulii ukpiqsriruanjuqtusri savautriñipkun Ataniğmik.

² Atlat uqağaluunjanisa uqqiraqtaungiñniplun ja Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtağigiga tusraayugaallautaq ilipsitnun, taatnağlugi ukpiğigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyaga uqqiraqtauliga Ataniğmun.

³ Taimmaasriin inuich nalupqisruutigimat ja una kiggutig:

⁴ niğilhiñnaungiñniqipik imiğlunjal savautriłamni ilipsitnik?

⁵ Nalaunjaninmi uqautiknun tuvaagasiqpatigut nulianuruaq iglaukapta taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atangun sulii aniqatinisunlu Cephas-tunlu?

⁶ Naaga kisimnik Barnabas-lu savaktuksraunipniñ inuuniutiksrapnik?

⁷ Savaktuksraunğitchuguk atlanik savaamik atakkii quliaqtağigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anuyyuiqtu akitiiruksraunğitchuq anuyyuiqtuallağmi. Inuk nautchirriq-suaq asririñmun niğiugaqaqtuq niğigisipluni asrianinik. Munaqsriptuuq niğiugaqaqtuq imigisipluni miluatnik munaqsrami.

⁸ Taavrumin ja inuich niğiugaqağuurut. Moses-nun maligutaksraqtuuq uqaqmiquq taavrumin ja amağaa?

⁹ Aglausimaruq itna Moses-nun maligutaksrami, "Sigguğititugniangitçhiñ qanga qimuktin tutnaqpaun mukkaaksraq." Agaayyun nipli qami taatna isrumaaluutiqanğitchuq qimuktinik.

¹⁰ Agaayyutim ilumutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruaq pisigipluta, itna, "Inuk una nunniqtuuaq sulii inuk salummaqtuuaq mukkaaksranik niğiugaqaqtuk piñiñahiksrağmiknik savağmikniñi."

¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksranjñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi injiqsravaaħanjipluta injiqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksrapitknik?

¹² Atlas iñuich niğiugaqağumij iñuuniutiksrağmiknik ilipsitñiñ, nalaunjatlukkağaluaqtuq niğiugaqağupta iñuuniutiksrapitknik ilipsitñiñ. Aglaan injiqsrutlatchipsi ikayuqupluta. Iglutuğivat iñugiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisunğitchugut iñuñnik ukpiqsriħhatniñ tusraayugaallautanjanik Christ-ñum.

¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpañani niqiksrağuurut agaayyuvikpañmiñ, suli savaktaut tunillağvñmij akuqtuisuurut niqiksrağmiknik ilanjanik tunillaautauruam.

¹⁴ Taatnatuntuuq Atanğuruam tillisiqağai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksranjatnik iñuñniñ ukpiqsrirriğquqtuaniñ.

¹⁵ Aglaan sugingitlukkgiga tuqugaluağuma akuqtuigaluaqnaña sumik ilipsitñiñ. Uqavutrigigiga savautriħga Christ-mik akiññasrunaqaña.

¹⁶ Quliaqtuaqağaluağunjaunniñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchuñja uvapkun. Quliaqtuağilħa tusraayugaallautam savaağigiga. Atuqtaksrağipiagiga. Quliaqtuaqağitçhuma, nakliuñ uvaña.

¹⁷ Quliaqtuaqağniğuma piksraqtaagilugu, niğiuktuksraurunja akiññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaaginjitchiga savaaq uvamnñk, aasriñ savaağilħiħağiga savaaq Agaayyutim qaisaña uvamnun savaquplugu.

¹⁸ Aasriñ sua akiññaktaaginiaqpiğ? Uvvauna akiññaktaaksrağa, quliaqtuağigupku tusraayugaagiksuaq iñuich inuqnanğitchuq aatchuħksranjat iñuuniutiksramnik. Niğiugitlagaluağiga iñuich aatchuħksranjat. Aglaan injiqsrungitçhuna sumik quliaqtuaqağama tusraayugaallautamik.

¹⁹ Uvva ataniqsimaraitçhualuanjağma iñuñnun savaktaağrupkaqtunja uvamnñk iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagquplugich Christ-mik uvapkun.

²⁰ Taimma uqautrikama Agaayyutim uqaħhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluağitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiunja Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñuñni maligutçhiruani Jew-ñuruat maligutaksranjanik (anjalatingigaluaqtunja Jew-ñuruat maligutaksranjanun) iñuuniaqtunja iñuktun anjalattittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluağugich Christ-mik.

²¹ Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkununja Jew-ñungitçhuanun iñuuniağaqtunja Jew-ñungitçhuatun ukpiqsritqugaluağugich Christ-mik. Maligutaksram anjalangisanjatun itpalukkaluağunja, ilumutun maligutçhilapiaqtunja Agaayyutim maligutaksraiñik, tupiksriplunja Christ-ñum maligutaksranjanik.

²² Uqautrikama Agaayyutim uqaħhanik ukpiqsriruanun sayaitçhuanun ukpiqsriħğimikni iñuupmiunja sayaitçhuatun, ilinçh ukpiqsriuağquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağaqtunja qanusripayaakun ilançh ukpiqsriruagquplugich.

²³ Taatna iluqaanik pisuurunja pisigiplugu tusraayugaallautaq ilanjiutisukunja piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkanañnik.

²⁴ Iisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağaqtut, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniağilipsitñi Christ-mun pisuğnisilaagitçhi akiññatlasriħusri aqpaqsruqtitun.

²⁵ Iluqatinj anaktaqtit qaunagillautaqtim timimiknik ilisaqhutinjlu atqunaq akiññaktaqağukhutinj niaquutmik piungisqaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitçhuq.

²⁶ Tarra, ittunja aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ.

²⁷ Anaktaqtim anjalattagigaa timini, aglaan piñğiqsitauviaqtuq aqpaliutramun ilisatlaitçhumi. Taatnatuntuuq anjalalğusriħiaqtunja uvamnñk, atakkii piñğiqsitauviaqtunja savautriħimniñ Christ-mik quliaqtuanğitçhumali atanun iñuñnun.

10

Kilgutaauruq Akitñiaqlugu Aanğuaqtuħiq

¹ Aniqatiumaan! Itqaksritquğipsi atuumaruanik sivulliaptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglullağminj nuviyam qulanjiutiniğai suli iluqatinj ikaağniğaat tagiuq.

² Nuviyam qulanjiutipmatinj suli ikaaqamitruñ tagiuq iluqağminj paptaakkaupmatun liilaa piut maliguaqtauliksrāgmiknun Moses-mik.

³ Aasriisuli iluqağminj niqiqqağniqsut pamarrutinjñik Agaayyutim quviqnaqtuakun.

4 Iluqaġmiñsuli imiġniqsut imiġmik Agaayyutim pamarrutaanik quviqnaqtuakun uyaġanmiñ. Taamna uyaġak nayuutiniqsuq ilinjitiñ nanipayaaq itmata, aasriiñ taamna uyaġauruaq Christ-ñuruq.

5 Aglaansuli iñuġiaktuat Agaayyun quyalinġitchaat. Taatnaqługasriiñ suksraunġiġniġai suviksrailaami.

6 Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksraur ut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugru-aqunġitłuta pigiitchuanun sivulliapta pilġusiatitun.

7 Unniñ aanguaqtuqtaunasri taipchua ilanjisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaanjiñi, “Iñuich aqvittut niġiqpagviksramun, aasriiñ makitnaminġ agġiaqsiraqtut.”

8 Sulipsuuq atlatuqtatunġitchaatigut taipchua ilanjisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchimi killuqsautmiktigun.

9 Unniñ uuktuaqtaksraġinġitchikput Atanġuruaq, ilanjich taipchua taatnaqmatun tuqqutaurat tuqunalinun nimiġianun kigipchaqtitlugich.

10 Unniñ uqapiluktuksraunġitchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun ilanjich taipchua uqapilukmatun. Taatnaqhutinj israġulgum piyaqquirim tuqqutkai.

11 Tarra iluqatinj tamatkua atuumarut ilinjitiñun, uvaptiknun atrikusrautigitquplugich, suli aglausimarut alġaqsruutiksrauplutinj uvagut killuqsagtitqunġitłuta, iñuuruagut aqulliqsaaġataqtuami uvluni.

12 Uvvaasriiñ kiñapayaaq isrumaniġumi makitaniłuni payanaiłuni, qaunatqiaġiłlapiagłi puukaliksraġmiñiñ, atakkii anjiqusraaqsiuviaqmiiuq nutqaqtitauluni tupiksriñiġmiñiñ Agaayyutim [atriłlugich taipchua iñuich injłaan].

13 Qanupayaaq anjiqusraaqsiuniġuvich, taatnatchikuntuuq iluqatinj iñuich anjiqusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsimaruam anjiqusraaqsiupkaġumiñaitchaatin qaaniġługu akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriñiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annaġviqatinniaġaatin akimayumiñaqsiłutin.

Niġiqpagviat Aanguatigun naaqaqaa Atanġum Nullautchiġvia

14 Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaan, piisimaġitchi aanguaqtuligmiñ.

15 Kanjigsilgurusi uqautigikkamniki. Isivġiuqsunġ ilipsitiñ uqautigikkaga ilumutuupmagaan.

16 Isrummatigilugu Atanġum nullautchiġvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ñum auñanik maqipkakanjanik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niġiplugu qiniqtikikput ilaliqsruutiqput iñuñni Christ tuqqutikkanjiñi.

17 Tarra niġikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausrinġuqtitaurugut atautchisun timitun iñuġiakkaluaqhuta.

18 Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilġusinjat, tamatkua niġisuuruat niġrutinik tuniłlautaauruanik tuniłlaġvinjmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii niġiġaat tuniłlaun atautchikun.

19 Qanuutauva taamna? Iłisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqt tuniłlautaaurat aanguanun suunġitchut.

20 Una uqautigigiga, Jew-ñunġitchuat tuniłlaqtuġuurut niqinik tuunġaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñġitchut. Piqatautqunġitchipsi tuunġaiyaani.

21 Imiġumiñaitchusri qallutaaniñ atanġum imillapsi qallutaatniñ tuunġaiyaat. Niġiyumiñaitmisiuri atanġum niġġivianiñ niġiłlapsi niġġiviatniñ tuunġaiyaat.

22 Sanjatchaktittagigikput ataniq taatnaqapta taapkuñniġa. Sanjiluktawnunasrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriłiq Agaayyutmik Suragałipayaakun

23 Iłasri-samma uqaqtut, “Suragaġnaqtuq qanupayaaq suragaġuktuni.” Agaluaq, aglaan ilanjich nakuunġitchut uvaptikni maligukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq suragałhiñaiquput supayaamik, aglaan ilanjich sayyilaaġutaunġitchut atlanun ukpiqsriuranun.

24 Kiña ukpiqsriuruq inmjiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniaġli atlanik iñuñnik.

25 Niġġisiunġ niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuuqqaivinji, apiqsruqtatigisunaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaalutigisisunaqnagu qauġrimmaġiutillautapsitiñi nalaunġapmagaan niġiłiqsi.

26 [Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaanani, “Nuna Atanġum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuq.”

27 Kia ukpiqtuanunġitchuam aiyugaaqpasri niġġityaqulusri tupiġmiñun niġġisiunġ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtatigisunaqnagu nakiñ niqi agġiqmagaan naagaqaa isrumaalutigisisunaqnagu qauġrimmaġiutillautapsitiñi nalaunġapmagaan niġiłiqsi.

28 Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tuniłlautigimaniługu aanguamun, niġiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauġrimmaġiutillautagmiñi niġiłiksrañja taavrana niqim nalaunġaiñiñiługu,

²⁹ ilipnun nalaunjanasrugialuaqtitlugu. Tarra suvaata niğiñiñauliğa qanusripayaamik anjalanniaqpaun atlam iñuum nalupqisruutmigun?

³⁰ Quyaannikkiga Agaayyun piqtutigiplugu nikiksrağa. Taatnamik kia uqautinarja kiluqsagñılunja niğigupku taamna niqi.

³¹ Itnatun ittuq, niğiguvich imiğuvıllu naagaqaa surağapayaagupsi kamakkutiqaqsiun Agaayyun supayaatigun.

³² Tarra, sakiqniugutigipkaqnagu kia iñuum tupiksriñksrananun Agaayyutmik, Jew-nugaluapata Jew-njüngitchaluaqata naagaunniñ ukpiqtuanjuraluaqata Agaayyutmun.

³³ Taatnatuntuuq surağapayaaqama quyalıñiurağitka iñupayaat supayaakun. Uvap-kuanğiqsunja anniqsugulunja uvamnik kisima, aglaan ikayuğniaqtunja iñunjik iñugiaktuanik anniqsuguluaqlugich.

11

¹ Uvvaasriñ, iñuuniağitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Agnat Matuqaqtaksrağigaich Niaqutinj Agaayutimikni

² Aniqatiumaan, nangagipsi itqaumakapsitja qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttutit qaisatka ilipsitñun.

³ Aglaan kanjqsitqugipsi Christ qauklığigaa anjutipayaam. Taatnatuntuuq ağnam qauklığigaa uigikkani, itna Agaayyun qaukliupmatun Christ-mun.

⁴ Anun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu niaquni qiniqtingitchaa Christ qauklığitilaanjanik injmiñun.

⁵ Suli ağnaq agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuilaaglugu niaquni qiniqtingitlugu uliñi qauklığitilaanjanik injmiñun kanjusraagaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun.

⁶ Taatnaqlunja uqaqtunja: nuliajuruam matusrunğitchumiun niaquni nuyaiqsaksrağigaa. Aglaan kanjunaqpan nuliajuruam saliyumigich nutchani matuqaglijun niaquni.

⁷ Anjutim maturaksrağingitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtağigaa atrinjutuplugu injmiñun aasriñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliajuruam qiniqitkaa kamanautaa umi qaukliupkaqamijun.

⁸ Anjunliasrii iñiqtaungitchuq ağnamiñ, aglaan ağnaq iñiqtauruq anjutmiñ.

⁹ Suli Agaayyun iñiqsiñgitchuq anjutmik piqtutigiplugu ağnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruc ağnamik piqtutigiplugu anjun.

¹⁰ Taatnaqhuni ağnam maturaksrağigaa niaquni agaayukami qiniqityağlugu kamaksriñi anjutmiñik. Ağnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israğulgich.

¹¹ Ağnağlu anjunlu ikayuqtigiiksksrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisqaqmatun ilinjknun.

¹² Aa, sivulliq ağnaq iñiqtauruq anjutmiñ, aasriñ anjutipayaaq taimakjaaglaan anipmiraqtuq ağnamiñ. Aglaan itqumasiun Agaayyutim iñiqtaqla iñupayaanik supayaaniglu.

¹³ Nalaunjatilaaqsiun ilipsitñik. Nalaunjava ağnaq agaayugumi Agaayyutmun matuilaaglugu niaquni?

¹⁴ Iñisimarusri iñupayaaq isrumapmiuc anjutim nuyaqtusriuruam kanjunaqtilaananik.

¹⁵ Aglaan ağnam nuyaqtulı piññaqnautigigaa. Ağnam nuyanji qaisaurut ilaanun matuk-srauplutinj.

¹⁶ Kiñapayaaq uqavaagumakpan taavrumuuna, ilisimaliun una: uvagut piksraitchugut atlamik pilğusrimik, aasriñ iluqatinj ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atangum Nullautchiğvia

¹⁷ Uvvasuli, katirağikapsi agaayyuvigisrukluğı ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusiğitlusri, taatnaqlunja nangangitchipsi.

¹⁸ Sivulliuoplugu, tusraarunja agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigitlagıa.

¹⁹ Avgummatiqaqapsi akunnapsitñi nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaanja.

²⁰ Katirağikapsi atautchimun Atangum nullautchiğvianik niğingitchusri.

²¹ Uqaqtunja taavrumınja atakkii iñullaa niğiruq injmi niqautmiñik utaqqisunjaqani atlanik. İlasri anjilaahutinj niğisunjağminj suli atlat iminjasriraqtut.

²² Suvisi! Kiñuniqangitpisi niğgıvıksrapsitñik imiğvıksrapsitñiglu? Nakuungitchuq suunijlaqangıñiqsi ukpiqtuanjuruanik tutqıisaaqluğıllu tamatkua suıñıuqtat? Qanuq uqagnaqapik ilipsitñun? Quyağiniaqpıgu taamna? Naagga, quyağiniağitchipsi.

²³⁻²⁴ Uumiñja Atanguruam ilisautigaanja uqagıkkamnı ilipsitñun. Tamarrumani unnuami Atanicpıt Jesus tunıraugisipman, tigugaa qaqqıaq. Quyyatigiqqaaglugı Agaayyutmun

avgüгаа nipliqhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauroaq ilipsitñun. Nigiragigupsiuñ una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi tuqulhiga piqutigiplusri.”

²⁵ Taatnatunsuli nullautchianikaminñ tiginigaa qallun nipliqhuni, “Una qallutim imaña augigigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniugun aullagñiñiaqtuq. Imigagigupsi uumakña qallutmiñ itqakkutigiyumagiksi tuqulhiga piqutigiplusri.”

²⁶ Tarra nigiragigupsiuñ taamna qaqqiaq suli imigiglu qallutmiñ taavrumuuna quliac-tuagiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuqulhagun aggitqinñiañhanunaglaan.

²⁷ Taatnamik, kisupayaaq nigiruaq qaqqiananik imiqtuaglu qallutaaniñ Atangum kamakkuqiqasrunaqnagu atriqaqtuq inuktitun taimani suksraqañgitchuanik Atanigmik.

²⁸ Uvva itqagisruniqpisiuñ Atangum tuqulha taatna? Ki, iñullaa isivgiugli inñiñnik nigigaluaqnagu qaqqiaq imiqsigaluaqaniñlu qallutmiñ.

²⁹ Uvva iñuksamna nigivaluktuq imiqpalukhuniñlu ilitchuqigaluaqnagu Atangum tuqulha uvaptiknun. Agaayyutim atannigisigaa taatnasriq iñuk.

³⁰ Taatnaqhutinñ iñugiaktuat akunnapsitñi sayaiqsut atnigñaliqhutinñlu, suli ilañich tuquanikhutinñ.

³¹ Aglaan isivgiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anasriññuqsagumiñaitchaatigut taatnatun.

³² Atangum atannisuqmatigut algaqsruqagigaatigut qanuq iñuuniaqtillaaksraptiknik anasriññuqsagunñitluta piqatigilugich nunam iñunji.

³³ Taatnagusri, aniqatiumaanñ, katinigupsi nigiqatautyagusri Atangum nullautchigivianun utaqqsilaayumausi.

³⁴ Kisupayaaq nigisunñigumi nigiruksrauqqaqtuq kiñuniñigmiñi, Agaayyutimli anasriññuqsautaitchumagaasri. Isilqigsugisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniqatiumaanñ! Pakma kanjiqsipkautiginiañigiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaaña iñuich iñuuniañhatni. Kanjiqsitqugipsi taamna nalupqinañiglu.

² Iñisimagiksi qanuq iñuuniaqtillaaqsi Jew-njungiññapsi. Killukuaqutipkakkaurusri putqatagvigitquplugich uqatlañlaa taanguat.

³ Taatnaqhuna kanjiqsitqugipsi una, kiñuunniñ iñuk analatiqaqtuq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunqisualu.” Taatnatuntuuq kiñuunniñ ni-pigiñuñaitmiuq, “Jesus Atanguruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taatnaqkapani kisian.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlaakaagiiñnik aatchuusriaqaqtut aglaan atirum Irrutchim qaisaigai iluqaitñik.

⁵ Iñuich savautrirut atlaakaagiiñisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun.

⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlaakaagiiñnik savautriñigmitigun, aglaan atirum Agaayyutim iñuich savatlapkaqai iluqaitñik savaanik aatchuusriaqigikkañmiktigun.

⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmauñ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsrirua-payaat ikayuusriaqaqtittagigai taavrumakña.

⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaqaa iñuk isrumatulikun, aasrii atirum Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqñuq kanjiqsimalikun,

⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqñuq, atlasuli mamititchitlapkaqñuq iñunñnik.

¹⁰ Atirum Irrutchim atla iñuk savatlapkaqaa quvinqaqtuanik, atlasuli sivuniksriqiraut-lapkaqñuq Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkaqñuq nalliakun nakuuruakunlu pigiñuñuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqñuq atlaakaagiiñnik uqautchiñnik nalunaq-tuanik, atlasuli uuyuuqtautlapkaqñuq nalunaqtuanik uqautchiñnik.

¹¹ Aglaan tamatkua iluqaisa savaagigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqñugich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñigich

¹² Iñuum timaa iñugiaktuanik isragutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiagaluanñnaptatla atlaakaagiiñkhtalu, atakkii iluqata atausriññuqataurugut Christ-mi.

¹³ Ilavut Jew-nurut suli atlat Jew-njungiññutinñ. Ilavut savaktaagrururut suli atlat savak-taagrurungitñutinñ. Paptaaqtitnaptatla Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriññuqtittagigaatigut timimun, ami timaanun Christ-njum. Aasriñ ilaan aatchuqaaatigut atausriullaapluta atiru-amik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴ Atakkii iñuum timaa atautchiññiñamik isragutaqañgitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñigich.

¹⁵ Iñuum isiganja uqaqpiiaqtuq itna, “Uvvañ argaungitñunja, tarra timim sulliñigingitchaaña.” Taatnatchim niplilñautim ilagipkanñaiñuñaitchaa timimi.

¹⁶ Suli iñuum siutaa nipliqaqtuq itna, “Uvaña iraungitluña, tarra sulliñigingitchaaña timim.” Taatnatchim niplillautum ilagipkañaigumiñaitchaa timimi.

¹⁷ Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuuq.

¹⁸ Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksranjitñun, injmi quyagikkagmigun.

¹⁹ Timi atautchmik isragutahhiñaukpan, timiqağayaipiaqtuq, amağaa?

²⁰ Uvva iñugiaktuamik isragutaqaqtuq timimi, aglaan atautchmik timiqaqtuq.

²¹ Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuuq arganjiñun itna, “Sumun atuğumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuuq isiganjiñun, “Inuğingitchikpiñ.”

²² Aglaan, taapkua ilañi timim qinñiqaqtuat sayailuqhutiñ inuqnapiaqtuq.

²³ Suli tamatkua timim sulliñinji isrummatigikavut qinñiğiksuanuñgitiğlich qaunatqiağitluqaqsirağigivut, suli ilaviñgich atlat qinñiğaksrağingisanjich maturağigivut.

²⁴ Qinñiğaksuat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğitchut taatnatun. Iñumun, Agaayyutim atlaakağiich isragutapayaaji timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağitquplugich qinñiğiksuanuñgitchuat.

²⁵ Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atingirrutiaquñgitiğlich akunğatni isragutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun.

²⁶ Atausriq ilauruaq timimi iħanğitpan, iluqatiñ ilauruat nagliksaaqataurut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatiñ quviatchagaqtut.

²⁷ Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñiğigaasri taavruma timim.

²⁸ Akunğatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlaakağiñik savaktiksranik, sivulliç uqquiratqinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqiririk Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkuninjal mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksraniglu atlanik, sivulluigtautlaruaniglu atlanik, uqatlaruaniglu uqautchisigun nalunaqtuanik.

²⁹ Iluqağmij uqquiratqunğitchut Agaayyutmun unniñi sivuniksriqiraunğitchut unniñi ilisautraunğitchut unniñi savaktaunğitchut quviqnaqtuanik.

³⁰ Iluqağmij mamititchiraunğitchut atniğnaqtuanik unniñi uqatlaitchut atlaakağiñik uqautchiñik unniñi uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik.

³¹ Tarraasriiñ kipiğniupiağitchi nakuutluktuanik aatchuusriaqağugusri.

13

Piqpakkutiliq Pakma ilisautiniagipsi nakuutluktuanik iñuuniaħiksrapstñik.

¹ Uqatlaniguma atlaakağiisitun iñuktitun unniñi israguliktitun, aglaan piqpaksrilaiñiğuma iñuñnik, uqahiga atriqagtuq kukiğnaqsipługu avilūqtaqtuatun.

² Uqatlaniguma sanñiqaqluña sivuniksriqiritun unniñi kanjqsitlalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniñi ilisimatlaluna supayaanik, suli ukpiqquitiqağniğuma nuktatlalugich inğich, aglaan piqpaksrilaiñiğuma iñuñnik, sumun atuğumiñaiptaqtua.

³ Aatchuutiginigupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñi aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksrilaiñiğuma iñuñnik akiljusriaksraitchuña.

⁴ Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, iluqaqutriruq, tunjiliñgunğitchuuq, uqavigaagangitchuq,

⁵ suli arguanangitchuq unniñi anallaqhuilaitchuq. Piqpaksriruaq iñuk injmiguutlaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritlaitchuq akitñaqtuqtimiñik nalaunñaitchuakun.

⁶ Piqpaksriruaq iñuk quviasrutlaitchuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata.

⁷ Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriiñ ukpiqsrirraqtuq suli niğiugaqtuq suli iglutuilguruq.

⁸ Iħaatnigu iñuich sivuniksriqitlaiğisirut suli uqatlaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanjqsimmataat isukħitkisiruq, aglaan piqpaksrilıq isrukħitchumiñaitchuq.

⁹ Iħisimalıqputlu sivuniksriqilıqputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukħitkisirik.

¹⁰ Iħisimaħiq naamasimaruakpan, aatchuusriat piğisirut.

¹¹ Uvvaami ililgaanjukama uqağaqtuña isrummatiqaqtuña suli sivunniğuuplunjalı ililgaatun. Iñuguqama iñuuniangiqsuña ililgaam iñuuniaħatun.

¹² Pakma qinñitaitchugut nalupqinaigługu tautukmatun salumaitchuatun tagğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qinñisirugut nalupqinaillapiagługu. Pakma ilitchuğigiga ilaviñaurahhiñaq, aglaan taivanıgu ilisimmağiksipiagısigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimalıapiaqmatun uvanjik.

¹³ Tarra, supayaat naamasriħatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niğiugaqagutiñsuli piqpaksrilutiñsuli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamağniqsrauruq piqpaksrilıqput atlanik.

14

Iļisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutinijun

¹ Taatnamik pisuqtilaagvigisiun piqpakstrihiqsi atlanik iñuņnik. Uvvasuli kimmutiqal-lapiagitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiņnik, suvaluk uqaqtautlasrihiptiknik Agaayyut-mun.

² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiņaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjiqsiumiņaitchut uqağikkaņanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittagigaa nalunaqtu-anik sunik.

³ Aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjiqsinaqtuakun uqautchikun sayyillaagiruq iñuich ukpiğutinijnik pitchuksaaqługillu arakługillu.

⁴ Iñuk uqaqtuq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq iņmifiñhiņa, aglaali iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjiqsinaqtuakun uqalikun sayyillaagai ukpiqtuanjuruat ukpiğutinijni.

⁵ Uqatlatqunayağaluagipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautquplursi Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kamanatluqtuq taavrumakņja uqaqtuamiņ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuņmik mumiutrigangisuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlagisigai ukpiqtuanjuruat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkaņanik uvamnun sulī qanuq ilitchuğipkautaani uvamnun, sulī uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutuđhanik iļisautilusilū. Uqaqsiņiğuma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksrau-ruņa kanjiqsinaqsilugu.

⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğnaqtuam iñuini nuqaqtiliņnik atuqtuuruayuilāgmin nalausruņaqnagu, iñuich naalağniruat iļisagiymifiņaitchaat iğņaņa atuutim. ⁸ Sulipsuq anuyaktuani, qalğuqtaun nalupqinaqtuam iņipliqman anuyyuuqit tipis-ralatłaitchut anuyaksahigmun.

⁹ Taatnatuntuuq, uqağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutin iñuich iļisimaniaqpatruņ sumik uqaqtilaagsi? Silahhiņamun uqaqmatun piñiaqtusri.

¹⁰ Nalupqinaitchuq iņugiaktuat atlakaagiich uqautchich nunamiitlaaņat, aasriiñ iluqatin kanjiqsinaqtut.

¹¹ Aglaan kanjiqsitłaitchupku iñuum uqausria avakņaqtauniaqtuņa taavrumuņa uqaqtua-mun, sulī ilaa uvamnun.

¹² Taatnatuntuuq kimmutiqagapsi piļiqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiņnik, kimmutiqagitchi nakuutluktuanik aatchuusriani. Taavrumuuna ukpiqtuanjuruat sayy-illaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağuruuq nalunaqtuagmigun uqautchikun agaayuruksrau-ruq uyyuutlasruglugu uqağikkani.

¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusriğikkağa agaayuruq, aglaan kanjiqsiniğitchiga qanuq uqaqtilaaga.

¹⁵ Uvvaasriiñ qanuğniğniqpiq? Agaayuniaqtuņa uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulī agaayuniaqmija kanjiqsinaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuğniagtujja uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulī atuğniagmija kanjiqsinaqtuakun uqautchikun isrumapkun.

¹⁶ Quayaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua iļisaqsimaitchuat Amen-nağumiņaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitiņnik.

¹⁷ Iļipsi quyyavigillaautağuknağaluagiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagņianğitchut.

¹⁸ Quayagica Agaayyutiga uqatłakama uqautchikun nalunaqtuakun pitłukługu iluqasri uqatłahiqsi.

¹⁹ Aglaan ukpiqtuanjuruani iqataukama uqağummatiqatłuktujja tallimalhiņnik uqaliņnik kanjiqsinaqtuani, iļisauttiqagukłujja atlanun, uqaqsihiğmiñ 10,000-niñ uqahiņniñ nalunaq-tuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiumaaj, isrummatiqagasri iļiļgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusriqagitchi aniqamniuratun piğiļiqitłaitchuatun; isrummatipsitiņi ititchi iņuguaniksimaruatitun.

²¹ Agaayyutim Makpiğaanjani Ataniq itnağniqsuq,

“Tuyugiğisigaluağitka avakņaqtuat iñumnun uqautriņiaqtuat nalunaqtuatigun uqausriğmiktigun ukunujja iñuņnun,

aglaansulī iņugikkağma naalağniymifiņaitchaatja.”

Isaiah 28:11, 12

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quvinaqtuanjuruat ukpiqsriuranunğitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjiqsinaqtuakun uqautchikun ikayuuruq ukpiqsriuranjuruani.

23 Uvvaasriiñ ilisaqsimaithuat unniñ ukpiqtuanjuranungitchuat isiqpata agaayyuvijmun iluqapsi uqautriñjapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqliaqitut isumailauniplusri, amaḡaa?

24 Aglaan iluqasri uqaḡupsi Agaayyutmun kanjisiñiaqtuakun uqautchikun aasiñ iñuk ukpiqsriruanungitchuaq naagaqaa ilisaqsimaithuaq isigini ilitchuḡiniagaa killiqirautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkaḡmigun.

25 Taavruma iñuum nalunaqtuatu isrummatinj satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiagaa Agaayyun, aasrii uqausiḡilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi innilugu.

Atisriñiq Agaayyuvijmi

26 Aniqatiumaan, qanuq uqaḡisivisa? Katiragikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlatluni, atlasuli ilisautritlaluni, atlasuli quliaqtuatlatluni Agaayyutim sagvikkanjiniñ inmiñun, atlasuli uqatlatluni nalunaqtuanik uqautchiniñ, atla uuyuuqtigilugu taavruminja uqautauruamik, aglaan iluqatinj tamatkua atuumalich sayyillaḡutiksraulutinj ukpiqtuanjuranun.

27 Iluqasri uqaḡniḡupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malḡukunniñ piñasrut uqaḡlich, aasriñ atausriullaalutinj, atausriqsuli uuyuuqtigilugu.

28 Aglaan uuyuuqtiksraitpan, kiña iñuk uqaḡuuruq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaagli agaayyiaqapsi uqalhiñagluni isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu.

29 Malḡuk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqaḡlich, aasrii atlat isivḡiuqtaulutinj sumik uqaqtılaanjanik.

30 Aasriñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñurmun aquppiruamun tamaani agaayyuvijmi, sivulliḡ uqaqqaqtuq qasruḡli.

31 Atakkii iluqasri uqautaulhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusi ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaḡiqulugillu avatmun.

32 Iñuk uqaksriusriagaqtuq Agaayyutmiñ anjalataḡitlaruq inmiñik irrutchiḡmigun [aasriñ utaqquḡatlaplugu uqaksrani].

33 Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiñḡaḡ katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qiniñiaqtuq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuruatun atlani inipayaani pilḡusiatitun taatnatuntuuq piruksraupmisi.

34 Aḡnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaquraungitchut suli qaḡkhiuyummataitchuksaurut. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim maligutaksranjani.

35 Iñisimasrukuminj sumiksamna, apiqsruḡlisiginj uitiñ kiñunigmikni. Atakkii kanjunaqtuq aḡnam uqaḡksranja katimaraḡikapsi agaayyuvijmi.

36 Suva? Agaayyutim uqaḡha aullaḡniñiḡiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñiñiaq tikiumanḡiñiqsuq!

37 Kiñapayaq iñuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchusriagaḡniñiluni Ipqitchuamiñ Irrutchiñiñ, tarra kanjqsimaraksraḡigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich.

38 Tarra suliqutiginasij taatnasriq iñuk suksraqaḡitchuaq aglagikkamnik.

39 Taatnamik, aniqatiumaan, pilḡiqutigillapiaqsij uqaqtausruḡi Agaayyutmun, suli nutqaqtinagich uqaqtuatu nalunaqtuakun uqautchikun.

40 Aglaan supayaat pisigik nalautillugich suli ihuatmun anjalataaḡlugich.

15

Anjpkakkauḡha Christ-ñum

1 Aniqatiumaan, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtualigisa tusraayugaḡiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaḡiksuaq taimani akuqtuaḡikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma.

2 Anniqsukkauniaqtusri ukpiḡituiñḡupsij taamna tusraayugaḡiksuaq quliaqtuaḡikkaḡa ilipsitñun. Aglaan ukpiḡingitchupsij ukpiqsriḡiqsi suungitchuq.

3 Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkanik Atanḡum uvamnun; kanjqsiraksraḡigisi taapkuu qulliuatut ilisauttit, Christ-ñum tuqulha pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim Makpiḡaanjani.

4 Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkauḡhanik aasriñ anjpkakkauḡhanik piñayuatni uvlut, maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim makpiḡaanjani.

5 Anjtiqqaqhuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malḡunmun maliguaqtinun.

6 Aquagun taavruma sagviḡniqsuq iñugiatlukhutinj 500-miñ aniqatigiñun katimapkaḡlugich, iñugianjqsranich iñuuplutinj suli ilanjich tuquaniksimalagualahutinj.

7 Tuḡliḡiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanjitñun uqḡiraqtuanjuranun.

8 Aquagun taavruma sagviqmiquuuq uvamnun, kia-unniñ niḡiuginḡitchaluaaknaja Ataniḡmun uqḡiraqtuaḡisifiñunja.

⁹ Taatnaqluḡa kamanaiññiqsrauruḡa uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchuḡaunniññ tairaksrauluḡa uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimaplūḡa iñuḡnik ukpiqtuanḡruanik Agaayyutmun.

¹⁰ Aglaan Agaayyutim piḡpagivagitluḡa simmiḡñḡaa iñuuhḡa iluaqqutritmigun. Ilaan iluaqqutrillapiaḡa piññilaungitchuḡa uvamnun. Sakuutluktūḡa iluqanḡitññ aglaan uvapkuññaq piññitchuḡa atakkii Agaayyun savaktuḡ uvapkuññ iluaqqutrihḡmigun.

¹¹ Uvvaasriññ uvanḡlu naagaqaa atlat uqqiraqtitluḡa quliaqtuaḡigikput taamna tusraayugaaḡiksuaq ukpiḡikkaqsi.

Anḡpakkauḡhat Tuḡḡaruat

¹² Quliaqtuaḡuurugut Agaayyutmun anḡpkaḡniḡluḡu Christ tuḡḡaruaniñ. Suvaatami ilasri uḡaḡuuvat tamatkua tuquaniktuat anḡpkaḡumiññiññiḡluḡich tuḡluḡimikniññ?

¹³ Anḡpkaḡniḡññiḡpata tuquaniktuat, tarra ilumutuḡḡitmiññiqsuḡ Christ-ḡum anḡpakkkausrimaḡa.

¹⁴ Aasriññ Christ anḡpakkkausrimaiññiḡpan, quliaqtuaḡiḡput atuḡumiññaitchuḡ sumun, naagaqaa ukpiḡḡutisri tanḡiḡlitiḡ.

¹⁵ Aa, iñuich ilitchuḡniḡaḡitigut uḡaḡniḡluta tanḡiḡilaamik, atakkii uḡaḡigikput Agaayyutmun anḡpkapiḡniḡluḡu Christ tuḡluḡimiññiñ, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuḡ tuḡḡaruat anḡpakkauyumiññaitpata.

¹⁶ Tuḡḡaruat anḡpkaḡniḡññiḡpata, tarra Christ anḡpakkauḡaitmiññiqsuḡ.

¹⁷ Christ anḡpakkauḡniññiḡpan, ukpiḡsriḡiqsi Christ-mik tanḡiḡiññiqsuḡ aasriññ suk-sraunḡiqsauyumaḡtusrisuli pisigilugich killuutisri.

¹⁸ Suli Christ anḡpakkauḡniññiḡpan tamatkua tuquaniktuat ukpiḡsriuanḡplutiḡ Christ-mik suk-sraunḡiqsuttuḡ.

¹⁹ Ukpiḡsriññiḡpata Christ-mik anniqsuḡsimaḡpattigut pakmaḡhiññaq iñuuhḡaptikni nagliḡnaḡniḡsraqtugut iluqanḡitññiñ atlaniññ iñuḡniñ.

²⁰ Aglaan pakma Christ anḡpakkauḡiaḡtuḡ tuḡluḡimiññ. Ilaa anḡpakkauḡqaḡniḡsuḡ, taatnaḡhuta ilisimarugut Agaayyun anḡpkaiññiḡniḡluḡu tuḡḡaruapayaaniḡ ukpiḡsriuanik Christ-mik.

²¹ Iñuk iluqani tuḡusraḡumaruḡ atautchim iñuum savaaḡikkanḡun. Taatnatuntuuḡ iñuk tuḡḡaruauḡ iñuutlasriññiḡtuḡ piḡutigiḡluḡu atlan iñuum savaaḡikkanḡa.

²² Atakkii Adam-kun iluqatiḡ tuḡuruksraurut, taatnatun iluqatiḡ Christ-kun iñugutqikkisirut.

²³ Aglaan iñupayauraḡ anḡpakkauḡisiruḡ nalaunḡaruakun piviksralaamigun, Christ sivullipluni anḡpakkauruḡ, tarrali agḡitḡikpan tamatkua Christ-ḡum piḡikkani iñugutqiksitkisigai.

²⁴ Taavruma aqugun isrukitchaaḡ tikitpan, Christ-ḡum qaiññiḡaa aḡayyuaḡtini Agaayyutmun Aapauruamun akiḡlianiḡkumigich iluḡaisa aḡalatchisiquḡtuat suli iluḡaisa sanḡiḡutiquḡtuapayaat sanḡiḡiḡuḡtuatlu.

²⁵ Christ atanḡuruksrauruḡ uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanḡitññiñ Christ-ḡum uumiksriaiññiñ.

²⁶ Tuḡluḡiḡ akiḡlikkauniaḡtuḡ aqulliuluni uumiksri.

²⁷ “Agaayyutim Christ aḡalatchipkaḡaa supayaaniḡ.” Itnaḡniḡsuḡ Agaayyutim Makpiḡaanani. Taatnaḡami Agaayyun ilaḡautingitchuḡ inḡmiññik, aglaan ilḡai supayaat ataanun Christ.

²⁸ Agaayyutim taatnaaniḡkumiḡuḡ, ilaaptuuḡ iḡññiḡa Agaayyutim ataniḡsimapkaḡniḡaqmiḡuḡ Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimaniḡu Agaayyun kamanagḡniḡsrauniaḡtuḡ supayauramiññ.

²⁹ Suniaḡpat tamatkua paptakkaurauḡ piḡsigiḡluḡich tuḡḡaruat? Tuḡḡaruat anḡpakkauyumiññaiḡiaḡpata, suvaata iñuich paptaaḡtinniḡpatt piḡsigiḡluḡich tuḡḡaruat?

³⁰ Ilumun anḡpkaḡniḡiḡ piitpan suvaatami anayanniḡppik ataramik quliaqtuaḡiḡkapku tusraayugaaḡiksuaḡ?

³¹ Aniqatiut! Kigiññiḡvigiḡaḡiḡiḡa tuḡḡun uvlugaḡipman. Tusraayugaaḡiksuaḡkun ukpiḡsriuanḡḡniḡsuḡsri, suli taatnaḡluḡa quviasuutḡiḡiḡipsi Christ Jesus-kun atannaptigun.

³² Ephesus-mi anḡyakkaluḡaḡupkich iñuich atriḡaḡtuat liilaa iqsiññiḡtuatun niḡrutitun, sumik piññakkumiññaitpik taatnaḡhapkun? Tuḡḡaruat anḡpkaḡniḡḡitpata, tarra

“Niḡisa imiḡtuḡaḡutalu,

atakkii uvlaakun tuḡuniḡmiḡuḡ.”

Isaiah 22:13

³³ Kinnipkaḡasri iñuḡnun uḡaḡaḡtuatunun uumiḡa anḡpakkauḡhikun. “Piḡasiḡsuutḡiḡupsi piḡiḡtuanik piḡatnaaniḡ taatnaiḡiḡisrisri ilḡiḡisitun.”

³⁴ Isrummitḡiḡniḡaḡsisaasri killuliḡitḡiḡiḡisri. Ilasri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uḡaḡiḡiḡa kanḡutchaḡuḡaluḡhusri.

Qanuḡ Anḡpkaḡniḡaḡpisa?

³⁵ Iñuk apiqsruqppiaqmıuq, “Qanuǵutınj tuquǵaruat anjıpkagñiaqpat? Qanutchimik timiqagñiaqpat agǵıǵumınj?”

³⁶ Isrummatulıñiaqpat ilıpnı! Nautchırriıkkavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchu nauriaǵuǵlutınj tuquqqaagaluqaatınj nunami.

³⁷ Aasrıi nautchiaksraq nautchırriıttıkkann qıññıaqanǵıtchuq nauriatun nauniaqtuatun nautchiaksramıñ. Nautchırriırutın mukkaaksraqıǵumaqtuamık naaǵaqaa nauruksraurumık.

³⁸ Aglaan Agaayyutım nautchiaksraq nauriaǵuqtıtchuugaa itqukkani, sulı nautchiaksralaa naurisuuruq qanutchiulıǵımısun.

³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatınj uumarupayaat atlakaagıñnik timıqagtut, iñuıch atautchıiñamık timıqagtut, nıǵrutıtsulı atlakaagıñnik timıqagmiut, qaluıtsulı atlakaurut, tınjmiatsulı atlakaupmiut.

⁴⁰ Sulıpsuuq qılınjmiıttuat atlakaanik timıqagmiut nunamiıttuanıñ. Pıññıaqnautaat qılınjmiıttuat atlauruq pıññıaqnautaatnıñ nunamiıttuat.

⁴¹ Siqıñıǵum qaumanga atlauruq qaumanganiñ tatqım, sulı uvlugiat atlakaagıimık qaumanıqagtut qıvliqulakamınj qılınjmi. Uvlugıallaa atlakaagıimık qaumanıqagtutq atlamıñ uvlugıaniñ.

⁴² Taatnatun itkisıpmıuq anjıpkakkaukpata tuquǵaruat. Timıgıkkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchırriıtauruatun nunamun. Tuqsuruurıt ilıvıkkauplutınj. Aglaan anjıpkakkaunıaǵupta tuqulıǵımıñ timıqagñiaqtugut tuquyumiñaitchuamık.

⁴³ Iñuum timaa ilıvıkkaukama pıññıaqnaitchuq sanjııtıluni. Aglaan Agaayyutım anjıpkagñıaǵumıuq pıññıaqnagñiaqtuq sanjııqaguni.

⁴⁴ Pakma timıvıt nunakñıaqtaurut, aglaan anjıpkagıupta timıvıt qılakñıaqtuamıaqtut. Timıqagıupta tuqsuruurumık uvani nunami, ilısimarugıt timıqagısiñıpluta tuquyumiñaitchuamık qılınjmi Agaayyutmi.

⁴⁵ Aglausımaruq Agaayyutım Makpıǵaanjani itna, “Iñuqqaq Adam iñuusrıǵuǵnıqsuq,” aglaan aqullıq Adam ırrusrıǵuǵnıqsuq qaitchıruaq iñuulıǵımık.

⁴⁶ Irrutchım timaa sıvıllıunǵıtchuq. Nunakñıaqtam timaa sıvıllıuruq, aasrıiı aquagun ırrutchım timaa.

⁴⁷ Iñuqqaq nunakñıaqtauruq iñıqtauruq magǵıjanıñ nunam, tuglıaaasrıiñ iñuk qılakñıaqtuapluni.

⁴⁸ Iñupayaanjı nunam ittut iñuqqaatun iñıqtauruıatun magǵıamıñ. Iñupayaaq pıgıkkana Agaayyutım ittug taavrumatun qılakñıaqturuatun.

⁴⁹ Pakma atrıaqıqtugıt iñuktun nunakñıaqturuatun. Taimanıgu atrıııutınıaqtugıt iñuktun qılakñıaqturuatun.

⁵⁰ Anıqatıumaanj! Taamnauruq uqautıgıkkaga, iñuum nunami timıqagtuam uıvıñıaqahıni auqaqhınilu pıññıaktaagıyumiñaitchaa añaayyqautaa Agaayyutım. Taatnatuntuuq timı tuqsuruuıaq auragahıni itchumiñaitchuq piungıganǵıtchuami auragatlaıllıuni.

⁵¹ Naalaǵnıllagıtchi, uqautıgıpsı nalunaqtuamık itna—ıluqata tuqunıanǵıtchugıt, aglaan ıluqata sımmıkaunıaqtugıt.

⁵² Sımmıkaunıaqtugıt akkuvaaurapıaq, sukatlugıluq sıqunǵıpkasagñınjaniñ ırim, aqulıǵımı qalǵuqtaqpan. Qalǵuqtaun nıplıqsagıluqqaqtuq ıluqatınj tuquǵaruat anjıpkagñiaqtut tuqqıtqıkkumiñıaǵıtınj, aasrıiñ ıluqata iñuusrugaaqtuagıt aatchuusrıaqagñıaqmıugıt nutaamık timımık. ⁵³ Iñupayaam timaa sımmıqsıtaksraqıgaa atakkıi nunakñıaqturuuq timı tuqsuruuruq auragahıni, aglaan taimanıgu nutauruıaq timıkpıt tuquyumiñaitchuq auragatlaıtıluni. Una atrıaqıqtuq iñuk mattaqtamıtun utuqqagıuqtuamık atnugaanık sulı atıaqspımatun nutaanık.

⁵⁴ Aasrıiñ timı auragagıuruıaq sımmausıqpan auragatlaılaamık timımık sulı timı tuqsuruuruıaq sımmausıǵlunı tuqqutlaılaamık, taranı tanıǵñıaqtuq aglausımaruıaq Agaayyutım Makpıǵaanjani, itna,

“Tuqulıq akıılıraullapıaqtuq.

Isaiah 25:8

⁵⁵ Aataı tuqulııq, tarakñıaaglaan tuqupkagıumiñıaǵıtın iñuıch.

Aataı tuqulııq, tarakñıaaglaan atrıaǵumiñıaǵıtın iñuıch.”

Hosea 13:14

⁵⁶ Tuquıdhum atrıatılagatıgıt kılıuqsaqapta, sulı kılıuqsaun sanjııqıtıqıaqtuq malıǵutaksratıgun anjalatıaqahıni.

⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkıi akımapkagatıgıt atannaptıgun Jesu Christkun.

⁵⁸ Taatnamık, pıqpagıplısrı anıqatıumaanj, payanaǵıtchi ukpıqsrııpsıtñı, tunıqsımatıtchi sulı savatrııısrı Atanıǵmık ataramık pısuqtılaapsıgun, atakkıi ilısimagıksı savatrıııqsı Atanıǵmık ıngıılha sulıaamun.

16

İliraksraq Ukpiqsrruanun

¹ Pakma aglanıaqtuıña iliraksrakun iñiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanıruat atlakaagıñi nunaaqıñi Galatia-mi qanuqhutinj iliraqsıuhat manıñnik, aasrıñ pitqugıpsı taatnatupiaq:

² Mıngıuıqsıagıvpayaani atausrıullaalusrı tugvaitqugıpsı ilaviñganik manium akiññaktaagıkkapsı aggıñıaHamnunaglaan; tutquqtuılayayumasrı qanutun pitlakkapsısın. Taatnağıpsı iliraksraq inuqnaqsıñğıtchumauq aggıguma.

³ Aasrıñ aggıguma tuyugıniagıtka aachtuıtsrı pıqasıglugich tuyuutınik ukpiqtuanıruanun Jerusalem-mi inuktıgun nalupqınaıgıkkapsıgun.

⁴ Nakuuluni itkaqsıktan aullaıksırağaptuq, ilinjısa malıñıñaupmıgaatıña.

Paul-ıum Sivunniugıtai

⁵ Utlanjıagıpsı Macedonia-kuaqqaagıluña; atakkıı apqusraagıniagıga Macedonia.

⁶ Nayuqtaullakpiagıpsı naagaqaa ukıılunıa ilıpsıtñi, aasrıñ aullağnıalğıtchuma atachulıñıağıpsıtña inuğıkkamnık ıglauñksramnı napmupayaaq.

⁷ Tautugumanğıtchıpsı akkuvaurahıñıağ apqusraahıñıağusrı, aglaan nayuqtuatluuraal-lagukkaluağıpsı, Atangum pitqukpaña.

⁸ Aglaan Ephesus-mıinnıaqtuıña Pentecost-liqınialhatnunaglaan,

⁹ atakkıı kamanagtıum savaaqagıvıksrallautam arımautıgaarña, naagasulı inuğıaktut ak-ıllııqsuqtıka.

¹⁰ Timothy aggıñııqpan, qaunagıyumagıksı tutqıksauñksrağagun ilıpsıtñiıtuallahani, atakkıı savautrıruq Atanıgmik, uvaptuntuuq.

¹¹ Nallıpsıunıñıñ nağğugıñıllııñ. Aullaqsaqpan ilıpsıtñiñ ikayuğumagıksı ıglauñhani quvi-asugunı, ilaali utıgasrauğumuuq uvaññun. Nıgıugıgıga tıkiñksraña pıqatıqagıluğ anıqatıunık.

¹² Uvvasulı anıqatıptıgun Apollos-kun: suamasrıplugu kıkkaaqsrupıağaluağıniğıga utlaq-ıplısrı pıqasrıglugu atlanık anıqatıunık, aglaan pıyummatıgıñıtchaa aullaıksrıni pakma. Utlanjıağasrı pıvıksrıanıkkumı.

Uqautıpsaağıtı

¹³ Qaunagıtıçı pıgıtıchuamıñ, makıttaagıgısrı ukpıqsrılıpsıtñi, qapınajıllısrı supayaani. Sanıñısıtçı tunıqsımalusrı Atanıgmun.

¹⁴ Supayaaq savaagıluğ pıqutıgıluğ pıqıpsrılıqı.

¹⁵ Anıqatıumaan, ilısimasruknağısı tupıqatıñı Stephanas-ıum. İlinjıch ukpıqs-rıqqaagtıuanıruat nunamı taggısilıñmı Achaia-mik, aasrıı iluqnaqsımapıağataqhutıñ ikayuñıgımkun ukpıqsrıruanık atlanık.

¹⁶ Pıtıchuksaağıpsı tupıgıtıuplugıch inıuıch taatnıttuat sulı kısıpıyaaq ikayuqtıaurıuq ukpıqsrıruanun.

¹⁷ Quvıasrıuıtıgıtka aggıñıat Stephanas-ıum Fortunatus-ıumlu Achaicus-ıumlu, atakkıı ilıñısa ikayuğaatıña uvanııñıtñıpsı.

¹⁸ Nutaqtıqıluğ ırrısrıga ilıñısa quvıatıchaktıkaatıña ilıpsısuntuuq. İsrımmatıgıllau-taqıgıç inıuıch taatnıttuat.

¹⁹ Ukpiqtıuanıruat inıuunıaqtıat Asia-mı tuyuğasrı nayaanjanık. Aquila-mlu Priscilla-mlu pıqatıgıplugıch ukpıqtıat katımarıat tupıgmıknı pağlıuğasrıpsıuq atanıkun.

²⁰ İluqatıñ anıqatıgııch tuyuğasrı nayaanjanık. Pağlatısrıtçı avatmun kunıgutmik ipqıtıchuakun pıqıpkıtıñk.

²¹ Pağlatı Paul-mıñ. Uvaña aglallakıtka ukua argamnık.

²² Kınalıqaa pıqıpsrıñğıtıchuq atanguruamı, Atangum atanıñısıgaa aggıtıqıkkumı. Aa, Aggıñı, Atanıq.

²³ Uvıvıtuq inıuıqtrısaan Atanguruam İesus-ıum nayuğlısı.

²⁴ Uqautıskıpsı pıqıpsrısilamnık iluqapsıtñıç Christ İesus-kun. Taatnatıq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aĝmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aasriiñ uqŋiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Aglak-tuŋa ilipsitñun ukpiqtunjurunun Corinth-mi suli ukpiqtunjurupayaanan iñuuniaqtuanun nunañani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqtatvut uvamniittuq.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iluaqqtisrimaallaŋniaglisi suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunŋuksruruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiñhiñaanuruaq uvaptiknik.

⁴ Araaqtuqtigigikput iluqaitñi ihuilliugutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuyumiñaqsipluta tamatkuniña ihuilliugutiqaqtuanik taavrumiña araaqtuutmik akuqtuagikkaptiknik Agaayyut-miñ.

⁵ Ilunun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaq-tugut atqunapiaq Christ-kun.

⁶ Ihuilliugaluŋŋapta tusraayugaagiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaaŋsri uvap-tigun annautisukhusri killiqiñpsitñiñ. Arakkau'apta arautiqagñiaqmuisripsuuq akuq-tuĝupsuñ anuqsruhikun atunim ihuilliugutiñiq uvagut iglutukkaptiknik.

⁷ Niĝiugaĝikkaqput ilipsigun payaŋaitchuq. Iñisimagikput nagliksaagñiĝupsu uvaptikun Agaayyutim arauttutiqagtinniaĝaasri uvaptiktun.

⁸ Aniqtatumaan, nalutqunĝitchiptigiñ ihuilliugutitauħaptigun nunañani Asia-m. Ihuilliugutitavagitluta qaanĝiĝu iglutuñiksraqput nalupqigiliutipluguunniñ iñuuttilaaksraqput.

⁹ Iñichuĝigaluaĝikput tikiunmiñasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tunŋatqunĝitluta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun anĝikaitlaruamun tuqunaruani.

¹⁰ Tuquruksraĝaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriiñ annautriñiapiqtuq uvap-tiknik; aa, nalupqisruutiginĝitchikput ilaanun annautisrimaahiksraqput.

¹¹ Ilipsi ikayuqtuksraurusri inĝisruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksraqaĝisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich inĝisruhñat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ŋum Simmiĝiñĝaa Sivunniugutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qauĝrimmaagutillautapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaanani, savaagigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipqñikun suli ilumutuulikun Agaayyutimiqnisauruakun. Tunŋanĝitchugut puĝiutaatnun iñuich aglaan tunŋarugut Agaayyutim iluaqqturpluni ikayuutaanun.

¹³ Tarra tuyuutivut agliqiaĝikkaŋsri kanĝisñaitchuanĝitchut; kinnisunĝitchipsigiñ uqagikkaptigun. Niĝiugaĝigiga kanĝisñitlasriħiksraqsi ilaatnigun,

¹⁴ takku kanĝisñitlasriħauragaluagimigiksi-samma pakma. Ilaatnimi nangautiqatlaniaĝiptigut suli nangagisipmigiĝitiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutigangitchuŋa taavrumiña. Taatnamik tikiqattaagaaĝukkipsi, piqacu-plusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu.

¹⁶ Tikiqattaagukkipsi apqusraaguma sivutmunlu nunañanun Macedonia-m utitmunlu nunañaniñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanaiyautitqupluŋa iglauħiksramnun Judea-mun.

¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitqigaqtununiqpiq? Isrumavaluktusriunniñ sivun-niĝaĝasrugaluŋa iñuñisun nunam, anŋaqaagaluŋa tarani suli naagaaqtuqaŝilunja.

¹⁸ Agaayyun tuniqsinaruq uqagikkagmigan. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitñun nalupqi-naitchaqtut. Agaayyutim iñisimagai isrummitqitlailaaputlu uqautigikkavutlu.

¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaŋalu quliaqtuagutigigikput Iĝniña Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitñun. Ilaa inĝitchut iñuktun piñĝiqaqtuatan anĝiqaqahuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniĝniplugu. Agaayyutim anĝiutimagaatigut pisigiplugu Christ-ŋum savaana uvaptiknun.

²⁰ Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkaĝniĝai Christ-kun. Taatnaqhuta ni-pliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaagikkaŋa Christ-kun.

²¹ Agaayyutim nappaqutaupkaĝigaatigut ilipsiñu Christ-kun, suli uqsruqtighuta savak-tautqupluta,

²² nalunaitñutaliquhuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriiñ iliplugu Irrutchiñi uummatiptik-nun nalupqisruutiginĝiĝu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggigukkaluanñağmaunniñ Corinth-mun aggiñgitchuja. Agaayyun ilisimaruq ilumutuulhanik uqagikkagma ilipsitñun. Utingitchuja Corinth-mun atniummatigaqungitlusri.
²⁴ Atanniqsungitchipsigifi ukpiqsrihipsigun, aglaan savaqatigisrukkipi quviasruu-tiqaquplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiqangisilaapsitnik ukpiqsrihipsigun.

2

¹ Sivunniqsuna utlatqigungitlusri aliatchaktitachaktuagusri.
² Aliatchaktisrimanigupsi kia quviasraagnaappa avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi.
³ Aglaktuna pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqungitluna ilipsitñun quvias-raaqtiksramnun. Nalupqisruutingitichiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaaqsi.
⁴ Aglakama ilipsitñun ihuilliullapiağataqtuna isrumatuyaakluna uummatimni qianñağma. Aliatchaungitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksrifiğa ilipsitnik.

Natqigutritiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliutqitichirum isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitaasri. Ihuilliutqitichummetaichipsi itnağama.
⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainjuruq anjigutiplusri taamna inillakapsiun.
⁷ Pakma natqigutiraksrağigiksi araaqtuglugu taamna iñuk. Taatnağupsiun annautiniağiksi pilguilliullapiağimiñ aasriñ qapingitichumuğli.
⁸ Taatnağluna injigipsi tuniqsimasri laaquplugu piqpaksrifiği ilaanik.
⁹ Taavrumuuna aglaktuna ilipsitñun, atakkii uuktuagukhusri itichugisrukluña tupiksrisu-upmagaapsi supayaakun.
¹⁰ Natqigutrigupsi taavruminja iñunmik, natqigutipmigaptuug. Aasriñ qanutchikun natqigutiruksrauniguma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğani Christ-nun.
¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunğaq akimaniangitichuq sukununniiñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñgitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuag Christ-kun, Atanğum piviksriniğaana quliaqtuaqupluna.
¹³ Aglaan tutqiksiñgitchuja irrutchipkun, atakkii paqingitlugu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikluña tarakña Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimatriruumun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik.
¹⁵ Atakkii itugut Agaayyutmun tiprağiksuatun Christ-kun akunğatni tamatkua anniqsu-umaagtuat sulitammaummiruat.
¹⁶ Tamatkununa tammaummiruanun tipiqagtugut tuquligimik, aglaan tamatkununa anniqsuumaagtuatun tipiqagtugut iñuuligimik. Kiñaasriñ nalliummativa taavrumuña savaamun?
¹⁷ Kisimij tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat pinñağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğani Agaayyutim. Uvagut ingitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqalhanik piññanjiutiginialhifiğlugu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaaqsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutunik akuqtuyu-naqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitniñ?
² Iipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun itichugitquplugu agliqitquplugulu.
³ Aasrii atanñuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtikiksi tuyuutaukiqi Christ-miñ aglaağikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut aglautmik aglaan Irrusriagun inuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.
⁴ Nalupqisruutingitlupiağivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğani Agaayyutim.
⁵ Itnautingitchipkut savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqagtirrutaa-gun Agaayyutim.
⁶ Ilaan piqagtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutau-ruaq sivunniugun ingitchuq utuqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanjun sulit tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriniğitchuanik. Agaayyutim nutauruag sivun-niugutaa qaitchiraqtuq iñuuligimik Ipqitchuakun Irrutchikun.

7-8 Utuqqauruaq maliğutaksraq titiqtuqsimaruaq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaña Moses-ñum qaummağikpagitluni Israel-aagmiut qifilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aqvativun piiqsuq. Maliğutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummağillaqiaqman qanutunkiaq qaummağitlukkisiva maatna savautriñiq İpqiçhuakun İrrutchikun?

⁹ Uvvaasiñ utuqqaqtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqqtaksraququtmik iñunñun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkaiñigmik iñunñun?

¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqaauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqaauruaq sivunniugun kamanautiqanğiqñiqsuq.

¹¹ Taimña utuqqaauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaarakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itçagaqtaqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiuqag iqsisaillaqiaqtuqut quliaqtuañiksrapitigun.

¹³ Moses-tun ingitchugut. Taalutçhiñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqunğılugu qaumangum piiğñialhanunaglaan.

¹⁴ Aglaan kanjısqitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkağugich. Uvluvañnunaglaan irinich taalutaqagtutsuli agliqipmata makpiğaanjıñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa.

¹⁵ Uvluvañnunaglaan agliqipmata maliğutaksramik Moses-ñum aglaanjanik isrumanjich taalutaqagtutsuli.

¹⁶ Aglaan iñuk mumikami Atanığmun kanjıqsısuruq taalutaiqsitmatun.

¹⁷ Taimña Atanğuruuaq pakma İrrusriuruq, aasrii naniitman taamma İrrusriaña Atanğum ittut pachişairvik.

¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qifñigikput kamanautaa Atanğum. Atlanğugıqsaiñiaqtuqut ilitlasripluta ilaatun, suli Atanğum İrrusriani ilisañiaqtitkaatigut ilaatun akiñuktılasriplugu kamanautaa Atanğum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriñiani Qikumıñ

¹ Agaayyutim qaitçhigaatigut savautriñigmik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchaktanğitçhugut.

² Tununñanikivut iriraqtuutitlu kanñunaqtuatlu. Pısaasruğmigautaitçhugut. Anjalangitçhikput uqalha Agaayyutim kinnitñiñiağutigilugu. Taatna pitlaitçhugut. İlisauttutigigikput ilımutuuruuaq kanjıqsıñiaqsıplugu, sıvuğani Agaayyutim pipmatun. İsrummatmikni ilisimagaat ilımutuutilaaqput.

³ Tusraayugaagıksuaq uqağikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalhiñiaqtuq tamatkununa tammaummiruanun.

⁴ Tuunğam anjalatçhiruam marrumiña nunamik qifñitlaiqsitkai ukpiqsriñitçhuat kanjıqsipkatlaiqğugıllu tusraayugaagıksuamik, aasriiñ ayaupkaqtitauruatun ittut. İlaan tautuqunıtkai kamanautaanik Christ-ñum atrigikkana Agaayyutim.

⁵ Quliaqtuağitlaitçhikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuağigikput Jesus Christ Atanğunıplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigıplugu.

⁶ Agaayyun niplıqsımaruq, “Qauma çauli taaqtuamiñ.” Aasrii qagğutığai uummatıvut qaitçhikamisigut qaumamik ilitçhugıtqupluta kamanautaanik Agaayyutim qifñiqapta kigiñajanik Christ-ñum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitçhiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñulhiñauruanun, atrıplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruani suuranik ilulilianun qikumıñ. İñupayaq qifñiqtaksrağıgaa taamna kamanagtuq sanji uvaptikniittuq agaayyutmiqnisautılaanjanik, uvaptikniñ pisunaqani. ⁸ İñuillıuqtıtugaluağupta qanusripayaakun akiñipkaqtatlatçhugut, qanuğvıiqsitauğaluağupta nikaliğatlatçhugut,

⁹ naglıksaaqtıtugaluağupta Agaayyutim suksraatlatçhaatigut; atniaqsıugaluağupta tuqğutaunğitçhugut.

¹⁰ Ataramik anayannıuqtuağaluaqtuqut iñuich tuqğutçhukmatigut Jesus-tun aasrii tautunnaqsıtquplugu iñuulha Jesus-ñum timiptigun.

¹¹ İñuunialhaptikni ataramik anayannıuqtuaqhuta tuqğutauiğmun pisigıplugu Jesus, tautlatquplugu inuuruanjulha Jesus-ñum uumuuna tuqurağaqtuakun timiptigun.

¹² Anayannıuqtuaqtuqut tuquğımiñ pisigıplugu quliaqtuañıqput piqaquplusri isruıtçhuamik iñuulğimik.

¹³ Aglausımaruuaq Agaayyutim uqalhani, “Uqağaqtuqut takku ukpiqsriñıllapiaqhuta.” Taavruumuuna irrusriagun ukpiqsriñhum uqağaqtuğuttuq ukpiqsripluta.

¹⁴ Iitčuǵiplugu Agaayyun anjipkairuaq Ataniǵmik Jesus-mik, ilaan anjipkaǵisipmigaatiguttuq Jesus-tun, agǵiutlita piqatigilusri sivuǵaanun Agaayyutim.

¹⁵ Iluqaan tamanna iǵlutukkaǵa ikayuutigigisigiksi. Iǵugiaksilaaqhutinj iǵuich tusraarut ihuqaqtaagun Agaayyutim aasriiǵi iǵugiaktuat iǵuich quyagillapiǵnaǵaat piqutigiplugu kamañnataa Agaayyutim.

Iǵuuniaǵiq Ukpiqsriǵikun

¹⁶ Nalupqigingitlugu tamanna nikaliǵanǵitchugut. Timivut piunǵitmukkaluqaqtuq ir-rutchiqput nutaqtikkauruq uvluǵaǵipman.

¹⁷ Tamatkua ihuǵiǵutivut pakma sivikisuurami ihuǵiǵaqtut. Itqanaiyaǵaatigut akuq-tuquplugich Agaayyutim kamañniqsrat isuksraitlujinj quviananj nakuutullapiaqtuut ihuǵiǵutiptikniǵi.

¹⁸ Qiniǵtuiǵanǵitchivut sut qiniǵtlakkavut aglaan sut qiniǵtlaisavut; atakkii sut qiniǵnaqtuut piǵniǵaqtut, aasrii qiniǵnaitchuat taimuñja inniaqtut.

5

¹ Iisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput marrumani nunami piunǵiqpan, taam-naami timikput, kiñuniksraqaǵnaqtugut Agaayyutmi, iñiqtaunǵitchuamik arganmik, isuk-sraitchuamik qilañmi.

² Pakma imñiqtaulǵuurugut, inuǵrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atrilugu atnuǵaatchiaqmatun.

³ Atnuǵaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuǵailaaǵumiñaiǵuta.

⁴ Iñuññapta uumani palapkaagmi ihuǵiñiǵaupluta, imñiqtaulǵuurugut uqumailǵiǵutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiǵisugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñnaqtuq timi simmiǵisiruq tuquyumiñaitchuamik ihuǵiǵmik.

⁵ Agaayyutim itqanaiyaǵaatigut taivrumuñja. Ilaan nalupqinainanikkaa uvaptiknun taat-niinniaħa aatchuqamisigut Irrutchiǵmiñik.

⁶ Taatnamik qapinjñataitchuurugut. Iisimagikput iñuuniaħaptikni uumani timimi piisaal-lakiqput Ataniǵmiñ.

⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriǵikun qiniǵitchaluanñapta ilaanik.

⁸ Qapinjñataitçugut, aglaan piitchumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anjilaaqsimaqatigisruliǵlugu Ataniq.

⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisuklugu, iñuugaluǵupta maani timiptikni naa-qaqaa taiñani piǵgaluǵupta timimiñ.

¹⁰ Iluqata sivuǵanjutiruksaurugut aquppiataqpananun Christ-ñum atanguruam. Ataus-riuttaǵutinj iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa piǵiitçuamik maligullugu savaaǵikkaqtinj iñuññagminj timigikkaǵmiktigun nunami.

Savautriraat Ilauraagiliutigipkakkauǵikun

¹¹ Uvva iǵitçugimagikput tatamnaqtılaañja Atanǵum. Taatnaqhuta pitchuksaǵivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim iisimagaa qanusriutılaapiaqput. Taat-natuntuuq niǵiǵuǵaǵigiga iǵitçuqsrianiǵiqsi taavrumiñja qauǵrimmaǵiutillautapsigun.

¹² Piñianǵitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaqtugipsi tamatkunujja kamagitqusraħhiñiaqtuanun qiniǵnaqtuakun, suksraqangitçuuanun uummat-miutaǵmiknik.

¹³ Uqautigikpatigut qauǵrimmaǵiñiñiluta piqtutigigaa Agaayyutim, aglaan qauǵrimmaǵinjñiǵupta piqtuigilhiñiǵipsi.

¹⁴ Piqpaksiñhan Christ-ñum anjalatkaatigut, atakkii iisimagikput nalupqinaiqlugu atausriq tuquruq piqtuigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatinj tuqupmiraqtut.

¹⁵ Ilaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriiñ tamatkua iñuuruat injmiktigulhiñaq iñuutqunǵiqlughich aglaan ilaanun tuqutriruamun iñupayaanik aasrii anjipkakaupluni tuquǵmiñ.

¹⁶ Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqanǵisugut iñuñmik ilaan qaalhiñanagun nunam iñuisun. Qaanǵisuumi isrummatigaluaqmisaaqput Christ iñulhiñaaniplugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna.

¹⁷ Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuq Christ-mun nutaaǵuǵaqtuq. Iǵiruñja piiqsut. Iñuuniaǵisuuq nutaakun.

¹⁸ Iluqatinj tamatkua agǵiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkaǵaatigut injmiñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuqhuta savaamik quluaqtuǵitquplugu ilaan ilauraaliutipkaǵisifiplughich iñuich injmiñun.

¹⁹ Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkağai nunam iñui inmiñun Christ-kun, patchisiqutinqiğugich navguutinjisigun. Aasriñ quliacuağitqugaatigut iñuich qinuiññaksriññiplugich Christ-kun.

²⁰ Taatnaqhuta uqçiraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuğaatigut uqautitqulurri. Injigipiğipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, "İlauraaliutiqigitchi Agaayyutmun."

²¹ Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginigaa killuqsagtautun pisigipluta. Taamna nalaunnasripkakarugut Agaayyutmi.

6

¹ Uvagut savaqatigiğlaptikni Agaayyutmi injigipsi akuqtuqungitlugu Agaayyutim ihuaqquataa suunillağuglugu.

² Atakkii ilaa niqliqsuq aglausimaruami uqalığmi, "Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Anniqsuğviksraq tikitman ikayuğipsi."

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvlua anniqsuğviksram pakma tikitchuq.

³ Kisumununniiñ iñunmun patchisiqutitqungitchugut killukuagñipluta savaqağiptikni. Taatnamik inillaiñgitchugut putukkisautiksrajanik iñuum apqutiksrajanani.

⁴ Aglaan surağalıpayaaptigun qinıqtittugut savaktaupluta Agaayyutmun iglutuñfikunlu, ihuillağutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuatigunlu,

⁵ ipiğaqtuqsıudikunlu, isiqtauhikunlu, anjalagłuksıudikunlu, sakuuhikunlu, siñguiqsauñğihikunlu, niğisunñakunlu.

⁶ Qıñıqtitkikput ipqihikunlu, ilisimañikunlu Agaayyutmik, anuqsruñikunlu, ihuaqqutrıñikunlu, İpqitchuakun İrrutchikunlu, ilumutun piqpaksrıñikunlu,

⁷ uqağahikunlu ilumutuuruamik, sulı sanñıagun Agaayyutim. Anıyautiqaqtunıa tugluağiplugulu nalaunnaruahikun.

⁸ Qıñıqtitkikput kamagıkkauñikunlu, kanñutchaktitauñikunlu, uqağitchıuñikunlu pigıitchuakun nakuuruakunlu. Saglutunıgıkkaupluta uqağalanñapta ilumutuuruamik,

⁹ nalunaqtuatun ilıpluta ilisimanağalanñapta, tuquaqsıruatun ilıpluta iñuusrugağalanñapta, anasrıñıuqsasıugalalanñapta tuqçutaunğitchugut,

¹⁰ isrumaaluktıtaugalalanñapta quviasrugaqtugut, inuqsralııuqtuatun ilıpluta umialıguqtıchıgalalanñapta iñugiaktuanik, suıllıuqtuatun ilıpluta piqağalanñapta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamaan Corinth-mi, nunummisingitchipsi uqautrıñksraptiknik ilipsitñun. Uummativut anmağıvut ilipsitñun.

¹² Piqpaksrıñıqput ilipsitñik inuqtuummanğitchuq. Aglaan piqpaksrıñısi uvaptiknik inuqtuummasrıruq.

¹³ Aglaan pakma anmaqsıgik uummatisrı uvaptiknun. Uqautıgıpsı vana ilılağrıuatun ilıplurı.

Agaayyuvıkpıña İñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasrıqsuutinasrı ukpiqsrıñgıçhuatıgıun takku nalaunnaruahıglu killıqıñıglu piqatıgıılğıutıçhuq. Qaumaruaqtuuq piqatıqalğıutımiuq taaqtuamik.

¹⁵ Qanuğıtık ataısrıñıñuğımıñıaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuunğamik)? Qanuğıtık ukpiqsrıruaq piqasrıqsuutıyımıñıaqpa ukpiqsrıñgıçhuakun?

¹⁶ Agaayyutim agaayyuvıkpıña piqasrıutıyımıñıaitçhuq aanguanjıñik. Agaayyuvıkpıgıgıatıgıtıkı iñuuruam Agaayyutim, ilaan niplıñhatun,

"İrvıgıniagıtka ilıñıç iñuumaıqatıgıılugıllı.
Agaayyutıgıniagıtıa, sulı ilıñıç iñuğıniagıtka.

¹⁷ Taamna pisıgıılugu, piğıtıçhi akunğatıñı, avıttıtçı ilıñıtıñı, niplıqsuq Atanıq.

İlaksıatınasrı qaayugnaqtuaniñ.

Taatnağıpsı akuqtuğısisıgıpsı.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

¹⁸ Apagıgısisıgıpsıtıña aasrıñı iğñıgıgısisıgıpsı panıgıılurılu, niplıqsuq Atanıq Sanñıpayaqaqtuuaq."

2 Samuel 7:14

7

¹ Piqpagıkkamaan, piqağniqapta tamatkunıña akıqsruutaauruanik ipqıqsagta uvaptiknik qaayugnaqtuapayaamiñ timiptıgıun irrutchıptıgıunlu. Quyalılakput Agaayyun supayaakun atakkıi taluğıgıçhuq.

Paul Quviasruktuq

² Anmautitigut uummatipsigun. Atniangitchivut iñuich. Killukuaqtitchiñgitchugut iñuñnik. Ivayaqtuiñgitmiugut kisumikunniñ iñuñmik.

³ Uqautiginğitchiga taamna patchisigisugusri. Takku uvvaqammiq uqautimagipsi piq-paginiplusri uummatiptikniñ. Piqatigiiksuguk iñuullaptikni unniñ tuquullaptikni.

⁴ Nalupqisruutigingipiagipsi. Pikkutigipiagipsi. Arautiqallapiaqtunja. Iluqaagun ihuilliuguptigun quviasrullapiaqtunja.

⁵ Tikiñjanikaptanniñ Macedonia-mun iñiqtuqisñgitchugut. Ihuilliugutitaurugut qanusri-payaakun—nagliksaatitluta ukpiqsrñgitchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna.

⁶ Aglaan Agaayyutim arakigūuruam tamatkuninja nikatchaktitauruanik tutqiksipkağaatigut Titus aggiqman.

⁷ Arakkaurugut aggiğhagun sulī aorausiaqahagun ilipsitñiñ. Ilaan uqautigaatigut kimmutiqallapsigun tautuguklunja, aliasruutiqallapsigunlu sulī piyummatiqallapsigun uvamnīk. Taatnaqlunja quviasrutluktunja pakma sivuanigñiñ.

⁸ Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchaktitkaluağniqapsi, nunuurautiginğitchiga. Saiñiisuutiliğaluağiga tuyuutma ihuilliugutitauraalajniqmasri.

⁹ Tarraasrii quviasruutigingitchaluağiga alianniułipsigun, aglaan quviasruktunja isrumaalullapsi simmiğniqmasri. Alianniułipsi pisuğniğaa Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atniangitchipsi sukunniñiñ.

¹⁰ Alianniuqtunī Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq iñuum anniqsuliksrājanun. Taamna nunuurautaitchuq. Aglaan aliananja nunam tikiutrirraqtuq tuqułiğmik.

¹¹ Alianniuqtusri nalautilugu alianniuğutigitqukkana Agaayyutim. Taavruma piłiqipkağigaasri nalupqigingiqsitlugu killukuangisilaaqsi, uumigiliqsitlugu killuq, iqsipkaqługu, inuğrugiliutipkaqługu ikayuutihiksrağa, isrummiqsitlusriunniñ anasriñjuqsatlasriplugu taamna killuliqiruaq. Qanusripayaakun tautuktikiksi patchisaungiliqsi tamatkunuuna savaapsigun.

¹² Tarraasriñ tuyuqtunja aglaamnīk pisigisrunaqnagu taamna iñuk killukuaqtuaq naaganñiñ iñuk atniuumiruaq, aglaan sivuğaani Agaayyutim ilitchuqnaquğiga qanutun piq-paksriqalqisi uvaptiknik.

¹³ Taatnaqhuta taavrumuuna arakkiptigut. Aasriñ kisan aorausiaqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasruniñiqman, atakki irrutchiğmigun nutaqtikkauplunī iluqapsitñiñ.

¹⁴ Takku nangagipsi supayaatigun ilaanun, aasriñ qapinapkağitchipsitnja. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun ilumutuuruut, aasriñ taatnatun nangautigikkavut ilipsigun Titus-mun ilumutuuruuttuq.

¹⁵ Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaagaasri itqaqamiun tupiksriyummatiqalqisi, sulī pagla'apsiun kamaksriñikunlu taluqsrñikunlu.

¹⁶ Quviasruutigillapiağiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuanjuruat Aatchuiğhat

¹ Uvvaasriñ aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi ihuaqutrisaanik Agaayyutim qaisanjanik ukpiqtuanjuruunan Macedonia-mi.

² Ihuilliupaurağaluanjagmīn inuqsriullapiağaluaqhutinlu quviatchauğillapiaqtut, taatnaqhutinjaasriñ tigungmataipiagñiqsut suoramiknik.

³ Piyumiñaqtutilaagmikni aatchuğuurut, sipitluguunniñ uqautigaluaqtinatın. Uqagiyumiñağiga taamna.

⁴ Uqapsaqtuiñağaatigut ikayuutitlasrisrukhutın savaakun Agaayyutim iñuiñi.

⁵ Aatchuutiqaqtut niğiuğingisaptigun, sivulliuplugu qaitlutın inmiknik Agaayyutim un vap-tiknunlu Agaayyutim pisuğhagun.

⁶ Uvvaasriñ tiliugikput Titus aullağniñjaniksimapman naatchaqtuaquplugu taamna savaallataq akunnapsitñi.

⁷ Aasriñ pilautagñiqapsi supayaakun—ukpiqsrñikunlu, uqautriğapsigunlu, ilisimahikunlu, piyummatiqalikunlu, piq-paksriğapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigungmataitqugipsi aatchuiğkun.

⁸ Tiliuğhñgitchunja aatchuqulusri. Uuktuagukkiga piq-paksriğiqsi ilumutuupiaqmanaan aatchuğummatiqalqipsigun,

⁹ takku ilitchuğigiksi ihuaqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum. Sumik ayuqsranğitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayuğiaqhusri inuqsriulhagun.

¹⁰ Uvva uqautigisrukkiga aatchuiłipsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsin aullağniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuiğkunlu piyummatiqalikunlu.

¹¹ Kiikaa, naatchiun naanniaħhanunaglaan aullaḡniikkaqsi uqiutqik piyummaticqaqapsi, aatchuḡsuri pisuqtılaapsitñi pigikkapsitñi.

¹² Aatchuḡupsi piyummaticpsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitñi, aasriiñ piginḡisapsitñi.

¹³ Nunurisunḡitchipsi aatchuiḡmun qaḡavriuraaqtilugich atlat aatchuiḡkun.

¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuyumiñaqtusri inuqsraqtuani. Aquvatigunli sippakuuqtualḡimin ikayugisigaasripsuuq inuqsraligupsi. Iñupayaḡli piqaḡumuuq inuḡikkaḡmiñik.

¹⁵ Aglausimaruatun uqaḡiḡni itna, "Iñuk katitchivaahaktuaq sippakuutlaitchuq, aasriiñ iñuk katitchivaahangitchuaq inuqsraqanḡitchuq."

Titus Piqatinḡlu

¹⁶ Quyagigaga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyumatmik piyumatigikkaptun ilipsitñun.

¹⁷ Iumutun Titus-ḡum akuqtuḡaa pitchuksaḡutvut. Utlagupiaḡataḡaasri. Sivunniqsuq taavrumiḡa inḡmiñik.

¹⁸ Tuyuqaḡmiugut aniqatmik piqasriḡlugu nanḡautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuanuruanani quliaqtualḡhun tusraayugaḡiksuamik.

¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanuruaq piksraqtaḡiniḡaat iglauqatigittupluta ilaanun tikiutiguptigun taapkua aatchuutit maniich. Savaqaḡaptigun taavrumuuna kamasruḡikput Atanḡuruaq Agaayyun aasriiñ ilisimanaqsipḡugu ikayuyumaliqput.

²⁰ Qaunataḡiḡiguktugut kisumununniiñ iñunmun pasritqunḡitluta anjalahaptigun taapkuninḡa mikturuanik aatchuutinik.

²¹ Piyumatigaqtuḡut nalaunḡaruakun, kisian Atanḡuruaq qiiñihani inḡitchuaq aglaan-tuuq qiiñihatni iñuwich.

²² Piqasriḡhutik taapkuak iññuk tuyuqaḡmiuguttuuq aniqatitnik. Uuktuaḡaluaqaptigu akulaiḡlugu ilitchuḡigikput ukpiḡnaqtuanurulaḡa. Pakma piyumatiniḡpsaaqtuq ukpiḡiluttipiaḡusri.

²³ Nallipsi apiqsruutigikpaun Titus, piqatigigaga savaqatigiplugu ikayuiḡhaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanuruaq, aasriiñ kamasruḡaak kamanautaa Christ-ḡum.

²⁴ Taatnamik qiiñiqitchumagiksi ukpiqtuanurupayaanun piḡpaksripialiqsi uqqiraqtinik sulii nalaunḡaḡa nanḡaqapsi taapkununḡa.

9

Iirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iitchuḡigigaga aglaktuksraunḡisilaḡa uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui.

² Atakkii ilisimagigaga ikayuyumaliḡsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanuruaqun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanuruaqsi Achaia-mi itqaniḡniḡusri aatchuutilaapsigun uqiutqik. Piyumalaalipsigun iñuḡiaktuat anjalaturut aatchuisukhutinḡ.

³ Aasriiñ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiḡiksraḡsigun. Uqautigillautagipsi itqanaitkisiñiḡusri. Aasriiñ taamna piilaanutqunḡitchiga.

⁴ Aasriiñ Macedonia-ḡmiut agḡiqpata maligḡunḡa ilitchuḡigumitruḡ itqanaiḡisilaḡsi, kanḡutachakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaḡusriḡlu uqaḡillaataqḡusriḡlu.

⁵ Tarra isrummiqsunḡa aniqatiuvut pitchuksaḡuklugich tikitquplusri sivuani agḡiḡksrapta. Ilinḡa itqanaiḡisigaat akisruutigikkaqsi, sulii aatchuḡummatigiqugipsi nunurausruḡaqasri.

⁶ Itqaḡlugu una, iñuk nautchirriuruḡ iñuḡiapianḡitchuanik nautchiaksranik katitchiñiaqtuq iñuḡiapianḡitchuanik, aasriipsuuq iñuk nautchirriuruḡ iñuḡiaktuanik katitchiñiaqtuq iñuḡiallapiaqtuanik.

⁷ Iñulla aatchuḡli sivunniutaagun isrummatmi, tigummatigalugu pisunḡani sulii nunurikausruḡaqani. Agaayyutim piḡpagigaa iñuk aatchuḡuruḡ quviasrukḡuni.

⁸ Aasriiñ Agaayyutim aatchuḡumiñaḡasri sipillugu inuḡikkaqsi, ataramik sippakuuqtualigḡusri. Aasriiñ aatchuutiksraqatlasriḡisirusri savaallautapayaanun.

⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqaḡhani, "Nunniḡuḡti siamitmatun, iñuk aatchuiñiqsuq suuraḡmiñik siqñaitḡluni inuqsraqtuunun.

Taapkua itqaḡisigaat ilaan iluaqqutaa taimunḡa."

Psalms 112:9

¹⁰ Agaayyun aatchuḡuruḡ nautchiaksranik nautchirriuruḡun qaqqiamiglu niḡiksranik. Taatnatun ilaan iñuḡiaksriñiḡai suurat pigikkasri aasriiḡi aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuunun.

11 Inuqsrangigñiaqtusri supayaakun tiggummataihipsigun. Tarra savaaptigun iñuich quyya-tigañiaagaat Agaayyun.

12 Savaapsi ikayuğaluağniğai inuqsrüğüluqtuat Agaayyutim iñunji, aglaan taavrumuunap-tuuq iñugiaktuat quyyatiqallapiagnaagaat Agaayyun.

13 Savaapsigun nalupqinaigñiağiksi ukpiqsrüğüqsi Christ-kun, aasrii iñuich ikayuusri-aqatquaat nangağisigaat Agaayyun tupiksriğapsigun tusraayugaagiksuumik suli tiggum-mataiğapsigun ilinjtñun suli iluqarjñtñun atlanun iñunjun.

14 Aasriiñ iniqsrutiniagaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamañaqtuaq ihuaqutaa Agaayyutim qaisana ilipsitñun.

15 Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiññiruaq Savautriğigmiñi

1 Uvaña Paul. Injigipsi Christ-ñum agganaiğigmigun piisaangigigmigunlu. Taluqsraliğuumigipsitña piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataungitñama ilipsitñi taluqsraiññipluña tuyuqtuutipkun.

2 Nunuriyumiñaitchipsitña taluqsraitquluña nayuutiguma ilipsitñi. Sivunniqsuña ak-illiqsuğuklugich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqağnipluta nunam iñuisun.

3 Iñuuniagaaluñjapta timigikkaptigun anjuyangitichugut nunam iñuisun.

4 Anjuyautiv anjuyautigingitchai nunam iñuiñ, aglaan atuğikput Agaayyutim sanñiqpauraña akiñiplugich iluqaisa tamatkua akilñiqsuutiruut [tusraayugaagiksuumun].

5 Piyaqquqtagivut uqavaagutipayaat niaquqtusriğhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuğiliksrarjñatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasriplugich Christ-mik.

6 Anasriñjuqsaiññiaağtuqutugut tupiksruutaichuanik, ilitchuqsripqauragupta tupiksriyu-malipsitñik ilipsitñik.

7 Qiñiñiaqtsuri sunik qaahñiakun. Kiñapayaq ukpiqsrüğügumi piginiluni Christ-ñum isrummatigitiqigluñ. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ñum.

8 Uqavigaagutigillakkaluağupkuumniñ sanñiqutiqaq Agaayyutim qaisana uvaptiknun kannjuruutigiymifaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuğugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanñiqutiqaqhum piyaqquqtaqtitchumifaitchaasri.

9 Iqsisaağungitchipsi tuyuqtuutipkun.

10 Ilañich iñuich uqağniqsut, "Tuyuutmiñi uqalguuatun ittuq, aglaan nayuutikami irrus-riqağuumiqsuq sayaitchuatun, uqautriğhasuli suljatun itluni."

11 Taatnatchich iñuich isrummatigilitruñ una, aglaan savaagisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inñapta naagaqaa piññjapta.

12 Ilaiqsuutiymangitchugut tamatkununa iñunjun unniñ atriliummatiluta uqağuruuanun nakuuniraaqhutñ. Uuktuutiqağhatiaqtut inmiknun naipiqtuutiaplutñlu. Kanñiqsisaiñiqtiñ qñiqitkaat uuktuutiqağsi'amin avatmun naipiqtuutiqağsi'aminlu.

13 Uqavigaagutigilçhugut uvaptigun aglaan uqaviutigilñiaugikput savaaksriusriqaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsrilasarirusri savaaptigun.

14 Qaaniñautranğitchugut uqağapta ilaginiplusri savaaptikni. Takku tikiutiqqaagikput tusraayugaagiksuaq Christ-kun ilipsitñun.

15 Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaanat. Aglaan niğiugağigikput una, ukpiqsrüğüqsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaagiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun.

16 Quliatquaqatlasrirugut tusraayugaagiksuumik nunaaqñiñi atlani. Uqavi-gaağutigisrunğitchikput savaagianikkanat atlat iñuich nautchiivimikni.

17 Iñuk uqavigaagñiağumi, uqavigaagutiqagli Agaayyutmik kisanik.

18 Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaagutuaq inmiñik nakuuniraaqhuni aglaan ilaan akuqtuğisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinñuaqtuallu

1 Uvvaatuuq Agaayyutikun anuqsrutiuraallaksitña kinnanaaqtuatun itkaluağniğuma. Anuqsrutillañniapiaqsiñña!

2 Takku siqñagipiağipsi Agaayyun siqñaqsrpmatun ilipsitñik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaqatnikkumaatquatuun qaiññiakaptun atautchimun ilaqatiksramun, taamna Christ-ñuruq.

3 Nuyuaqquutigipsi isrummatisi qaayugnaqsiviaqtut suli killukuagutitpakkauviaqtusri ilumutuuruamiñ piqpaksrüğümiñ Christ-mun, atriplugu nimigiaq kinnitñiktuuaq Eve-mik pisaasruğmigautmigun.

⁴ Uvvaami iñuk aggiguni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagingsiptiknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaağiksuamiglu akuqtuagianikkapsitiñ, pitchigiagisiruatun irrusriqaqtusri.

⁵ Kiñulliqpianunginaşrugiruna tamatkunakña qaukluinasrugiplutin uqçiraqtauruanıñ.

⁶ İlisasimaruatun uqaqtaulguitchaluağuma, ilisimaruna sumik uqaqtılaamnık. Qiñiqitkikput taamna nalupqinaiqługu ilipsitiñun supayaakun.

⁷ Killuqsautaniqpa uvañnun atmuktiqama kivigukhusri quliaqtuagñirağaluña tusraayugaağiksuanjanık Agaayyutim akiilaqluña?

⁸ İvayaqtuiruna atlanıñ ukpiqtuanjuruaniñ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriħksraptiknun ilipsitiñ.

⁹ Nayuutiħamni ilipsitiñ, inuqsriuliqama ihuılliuqtitchiñğitçhuña kisumikunniñ. Aniqatiut aggigamıñ Macedonia-miñ qaitchaat inuğikkapayağa. Supayaakun akiyaşrunğitçhuña ilipsitiñun. Qaunatiqiağikkisigiga taamna.

¹⁰ Christ uqağupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqağipmigiga ilumutuuruuq. Kiaunniñ inuum nunanjanı Achaia-m nutqaqtitchumiñaitçhaa uqavigaagutiqalığa quliaqtu-aqama akiilağluña.

¹¹ Suvaata quliaqtuapik akiilaqluña? Piqpagingıñnişisi? Agaayyun ilisimaruuq piqpag-illapiaqtilaapsitiñ.

¹² Savaağikkağa savaağituiñagisigiga, [amiami quliaqtuauıñagluña akiilağluña]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaagtuat savaağniplutin Agaayyutim savaanjanık, tuvrapiqluğu uvagut surağalıqput.

¹³ Taatnatchich iñuich tanğıılaakun uqçiraqtaurur. Kinnitiñniñialikun savaaqaqtut, qıñiñagmikkun atlanıñuğıurur iliplutin uqçiraqtaısun Christ-ñum.

¹⁴ Taatnalusru! Uvatakku tuunğaq inmiñik qıñiñaniktağupmiuq israğulğatun qaumam.

¹⁵ Taatnamik quviğusruutiksraunğitçhuq tuunğaum savaktai qıñiñanikaqpata nalaunıaruadhım savaktaisun. İsruksrutaat taimanıgu nalliusriaqagısırıuq malığulluğu savaanat.

Paul-ñum Nagliksaağutaa Uqçiraqtaupluni

¹⁶ Uqautitqıglapsi, isrummatiginasritña kinnanaaqtuatun innıluña. Kinnanaağniğaluağupsitña akuqtuqsitña taatna, uqavigaagtuallakkumuñalı mikiruoramikunniñ.

¹⁷ Uqautigikkağa tamanna pitqutiginğitchaluağaa Atanğum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanaaqtuatun ittuna.

¹⁸ Qiñiqığuchig inuğiaqtuat uqavigaagutiqagıulħat nunakñaqtanık sunık, uvañaptuuq uqavigumiñaqmiuña.

¹⁹ Takku anuqsrutiragısiris quviagipluguunniñ kinnanaaqtuat, ilipsitiñ isrumatunıvagiłlapiaghusri.

²⁰ İħatchiğupmiusri inuum savaktaağrugipmasri, aqsaktuaqmasrılu kinnıplıusri, nunurırağaqmasrılu savautitqupluni, kamağniñıraaqman, suksraunğıqmasriunniñ patıktuqmatun kigiñapsıgun.

²¹ İsrumasrugnaqtusrılu sayaitçhuñunıpluta sulı taatnatun anjalatchiñğıñıpluta. Kannunağniapısa! Kiñapayaaq taluqsraitłuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiuña—uqağuraaqtunıasulı kinnanaaqtuatun.

²² İlinç Hebrew-ñunıqpat? Uvañaptuuq. İlinç Israel-aagmiunıqpat? Uvañaptuuq. Kinıviagıniqpagich Abraham-ñum? Uvañaptuuq.

²³ İlinç savaktıgıvagich Christ-ñum? Uvañaptuuq, aglaan savaktıllautautluktuña ilinçitiñ—uqağugaaqtunıasulı kinnanaaqtuatun. Savaaqatlukmiuña sakuullapiaqluña, isiqtakatautlukmiuña, ipıgaqtuqsıupmiuña atqunaq, tuqquıtıqayaqtaqluña inuğiaqtuami.

²⁴ Tallımaniaglaan ipıgaqtuqsıuruña Jew-ñuruaniñ, malğukıpianı ipıgaqsagıniğni inullakıugu atautçimik.

²⁵ Piñasrunıaglaan anaumıksıuruña anautanık, atautçimi miłıqtukkaupluña uyağanıñık, piñasrunıaglaan umıağpaiyaqtautıpluña, unnuagılu uvlıglu naaplugık tiktaupluña tağıumi,

²⁶ akulaıqluğu iglauħamni navianaqtuakuaqluña ulıqpanıñiğ tiglinıñiaqtıniñılu, navianaqtuakuaqluña Jew-ñuqatimıñiñ Jew-ñunğitçhuaniñılu, navianaqtuakuaqluña nunaagqıñiñı suviksraılaamılu tağıumiñılu, navianaqtuakuaqluña tamatkunakña tanğıılaakun anıqatauruaniñ,

²⁷ mınguqtaagıgataqluña sakiqnağlu iglutuqluğu, akulaıqluğu sıñıktuunğıqluña, niğısuksıupluña imığüksıupluñalı, inuğiaqtuami niqıksraıllıuqluña, atnuğaiıllıuqluña itrığruami.

²⁸ Avataatıgun tamatkua sut kigiñiñıgıvıgırağıgiga uvlıgağıpman isrumaalıutiqalığa ukpiqtuanjuruunı.

²⁹ Nalliqsi sayaitman ukpiqsriligmigun, uvañaptuuq ikpigi pmiragigiga sayaiñliiñuha. Nalliqsi killuqsaaqtitaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat.

³⁰ Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaaqtuqağniaqtunja tamatkuninja qiniqqtitaninik sayairrutma.

³¹ Agaayyun Aapagikkaña Atannapta Jesus Christ-ñum, iñuich kamaksruqtaksragikkañat qañavak taimuña, iñisimaruq sagluuqtuangañsilaamnük.

³² Damascus-miitnama, kavanañata umialgum atiqaqtuam Aretas-mik qaunaksriqisuğaa nunaqqia Damascus-ñum tigurautqupluña.

³³ Aglaan ikipluña aguupmanñmun atqaqttikaatnja igalikun katchimi aasriiñ annaktitluña ilaaniñ.

12

Paul-ñum Qiñiqquuraani suli Agaayyutim Sagviqsitanji

¹ Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruna sunnautigingitchaluanñaan. Aglaan uqautiginağitka qiniqquuraat sut Atanguruam sagviqsitanji.

² Iñisimaga anun ittuuq Christ-kun. Akimi aguuatitai ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaghuni nalugiga, aglaan Agaayyun iñisimaruq.)

³ Suli iñisimaga taamna anun mayuutrautilaanñanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaghuni nalugiga, aglaan Agaayyun iñisimaruq.)

⁴ Aasriiñ taamna anun aullautikkaukama pakmuña, tusraaruq sunik uqağilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksragingisaninik atlanun.

⁵ Uqavigaaqtutigiyumiñağaluağiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaağumiñaitchunja uvapkun, kisianik sayairrutipkun.

⁶ Aasriiñ uqavigaatlagaluağluña, kinnaqtuaton itchungitluña, uqağniaqtunja ilumun ituamuk. Pakmaaglaan uqağinqsunja taatna. Iłipsitiñ isrumagitluqungitçhiga avataagun qiniikkaqsı naagaqaa tusraakkası uvamniñ.

⁷ Suli atchiksuaqupluña tamatkunuuna quvinaqtuatigun sagviqsautigun uvañnun, kaktiłağnaq qaisauruq timimnun. Taamna kaktiłağnaq uqqiragtigigaa tuuñgaum. Ilaan nañniğaaña kamasraaqungitluña uvamnik.

⁸ Piñasruniağlaan ikayuqtisriugaluagtuña Agaayyutmun, taamna piłguurrutiga piiquplugu uvañniñ.

⁹ Uqautilhiñağaaña, "İhu aqqutriğı naamaruq ilipnun, takku saññiga naamasrisuuruq sayaiñliuqavich." Taatnamik quyagilitupsaagı piłguurrutiga, Christ-ñumli saññija itchumuqu uvañniñ.

¹⁰ Taatnağluña Christ piqtutigiplugu quviasruguuruña sayaiñliiğimı, pisaayugau- tauliğimılu, sakiqniuliğimılu, naglıqsaaqtitauliğimılu, iluıliıuqtitauliğimılu, takku sayaiñliıuqama sayakturuña.

Paul-ñum Isrumaaluuğigai Ukpiqtuanjuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtunja kinnaqtun uqaতিকapsi tamatkuninja, aglaan ilipsi uqaqusraağluña taatnaton. Iłipsi uqağiraksrağaluağsitnja nakuuruakun. Atakkii kiñuıliqianjuluna ingitmiunja tamatkunaknja uqqiraqtitlautaungitchapsitiñ, suungitchaluanñağma.

¹² Iłitchuqqutai uqqiraqtipiaqtuam savaanjurut akunnapsitiñ anuqsrukun, iłitchuqqutitigunlu quvinaqtuatigunlu suli saññipluni savaatigun.

¹³ Qanuqhusri piviağinginiñvisi atlatun ukpiqtuanjuruaton nañitaqangitñama ilipsitiñ iñuunıutiksrapkun? Natqigusrimaallañniaqsitnja killukuagaşrugupsitnja.

¹⁴ Piñayuatni tikiqtattaahıñaagıtuña ilipsitiñun. Akiyayyumiñaitchunja ilipsitiñ, takku pakaaqangitçhuna sunik pigikkapsitiñ aglaan ilipsi, taatnatun iłiğaat sunnanjıutiriksraungitçhut anayuaamınik, aglaan anayuaat piraksragıgaich iłiğaatıñ.

¹⁵ Quyyatigipiagıga ikayuutıliğı supayaakun qaismaağluñalu ilipsitiñun. Uvvami piqpagı- lıuıtillıpiagıniğıpsı taatnatun, piqpagiraksragıgıpsitıñaptuuq.

¹⁶ İlisimaga luaghırsi, natmaungitçhuna ilipsitiñ, aglaan ilasri uqaqtun iłiñipluña pisaasruq- tuaton manniğıtiñniğıniğınipluña ilipsitiñ kinnisipkun.

¹⁷ İvayaqtuğniğıpsı nalliatigun iñuktigun tuyugıragıkkapkun ilipsitiñun?

¹⁸ Pitchuksaağıga Titus utlaquplırsi, suli piqasriğıluğı aniqatmik iłisimakkapsitiñ. Titus- ñum ivayaqtunğitçhaası, takku isrummatıqatuguk iñuunıusriqağhunuk atıruamınik.

¹⁹ Tuyuutipta isrumapkağuknağasrılu kiuniağniplugıch akitıñtaunıich iłısautıññuat. Uqaq- tugut sıvuğaañi Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagıkkamañ, iluqaagun savaagıkkaptigun makıtammaağısitqıgıput ukpiqsrıliğısi.

²⁰ Anayasruutıgıga utlakkıpsı iñuunıalıqanıñnasrığılsrı alğasruutıgıkkapkun suli it- mıluña niğıingınsıpsıgun. Anayasruktunja uqavağasrığalrı, sıqıñıkkutiqağasrığalrı,

qiniğusri, iğliktulusri, pigiičhuakun uqautikkutilusri, sañurrutilusri, qutchiğihkun niaquqtusriğusri, atausriummataiğusriğlu.

²¹ Anayasruktunjasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillaapiaqtiħksrağa sivuqqapsitñi, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqinñiurasrujaqatin uvunjanunaglaan qaayuğnaqtuamiñ, sayunahigmifiğlu, suli timim pisunautaanin malinjuğutiplutin.

13

Aqulliich Kiliktuutit İlammiuğutitlu

¹ Uvva piñatchiğitka utlautiħiğma ilipsitñun. Itqagilugu, “Kiñaanñiñ iñuk pasikkutiqaqpan iñunmun ilisimariqaqtuksrauruq malğunñik naaga piñasrunik nalupqisrunğitçhuanik ilumutuulħagun patchisim.”

² Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingiğlamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiağiga iluqañitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qağanayaagutiyumiñaitçhut.

³ Nalupqinaigukkiksi Christ-ñum uqağuuħa uvapkun. Nalupqinaigumiñiağiksi umuuna, Christ-ñum silğiqsuqmasri sayaitçhuanğitçhuq, aglaan saññiqapiaqtuq ilipsitñi.

⁴ Kikiaktuutraukami sayaitkhaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim saññimigun. Taatnatuntuuq sayaitçhualuaqtugut ilaatun, aglaan ilitçhuğipkağipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim saññiagun Christ-tun.

⁵ Qanuqitilaaqitçhi uuktugusri ilipsitñik iñuugaluaqmañapsi ukpiqsriğikun. İlisimanğitpisiun Jesus Christ itilaña ilipsitñi? Qiñiğnaqtinniağiksi agaayyutikuagupsi – ukpinñuanğisuağupsi.

⁶ Aglaan uvvatuq ilitçhuğisriun agaayyutikuaqtilaaqput.

⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunğitçlusri pigiičhuamik. Qiñitlutqunğitçhikput nalaunñaniluta. Aglaan savaagiraksrağigiksi nalaunñaruaq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunñiñ.

⁸ Takku akililiqsunğitçhikput ilumutuuruuq aglaan savaħhiñaqutug pisigiplugu ilumutuuruuq.

⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ saññisi'apsi. İniqsruutigipsi nalaunñasripkatqiliksraqsigun agaayyutikuaħipsigun.

¹⁰ Taatnaqħuñ aglakkitka tamatkua nayuutingitñiama ilipsitñi. Utlautianikkuma suamatisrunğitçlusri atuqapku saññiqutiqaği Agaayyutim qaisaña uvañnun. Taavrumuuna saññiqutiqağikun makitatqugipsi, piyaqquqtağunğitçhips taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguağlisi. İhuaqsruğlugich piqtusri kamagilugillu pitchuksaagutitka, anjigutilusri avatmun qiñuiññiaqutilusriğlu, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñuiññiaqatitçhiruamlu nayuğumagaasri.

¹² Pağlatisritçhi avatmun kunigutmik ipqitçhuakun piqpakkutihikun.

¹³ Agaayyutim iñupayaanñi nayaanñanik tuyuğasri.

¹⁴ Uvvatuq iluaqutrisaan Atanğuruam Jesus Christ-ñum, suli piqpaksrilħan Agaayyutim, suli piqataulħan İpqitçhuam İrrutçhim nayuğlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjikkakkaŋan Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagığaana tuyuġipluŋa uqqiraq-tautqupluŋa.

² Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanjuruapayaanan Galatia-mi. Ukpiqtuanjuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanjanik.

³ Úvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuaqqutillaŋiaġlisi suli tutqiksillusi.

⁴ Jesus qaitchuq inmiñik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakŋa pigiitthuamiñ iñuuniaiptikniñ maliġutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta.

⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagığisuaq Atautchiinauruq

⁶ Uvaŋa kaŋiqsiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqisiuŋ Jesus akuqtuinjanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuaqqutriġiġmigun tuqługaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaagığisuumun.

⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagığisuumik piitchuq! Aglaan ilanjisa iñuich alapititkaasi atlanjuqtaġniaqługu tusaayugaagığisuaq Christ-kun.

⁸ Quliaqtauaġutigipsi tusaayugaagığisuumik nalaunjaruakun. Aglaan ilanjisa iñuich uqauti-gaasi atlanjuqługu. Uvagut naagaqaa isaġulġum qilaŋmiñ uqagıgıptıgu atlanjuġlugu nalaunjanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtauaqtaut atlanjuqługu.

⁹ Uqautiġitqinñiaġiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtauaqahıqput tusraayugaagığisuumik nalaunjaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtauaġigaat atlanjuqługu. Agaayyutim suksraunġiqsiñiaġi taatnatchich iñuich qanapak taimuŋa.

¹⁰ Quliaqtauaġikapku tusraayugaagığisuaq quliaqtaulatıchuŋa quyalisulhiñiaġlugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqługuasiñ pisuqtılaaptun quyalisulhiñiaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitñinjanġitchuŋa iñuñnik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtıġuqtılaaŋa

¹¹ Aniqatiumaan, ilıtchuġitquġipsi uumiŋa, tusaayugaagığisuaq quliaqtauaġikkaġa iñuñniñ inġitchuq.

¹² Atakkii akuqtunġitchiga iñuñniñ, naagaqaa kia-unniñ ilısauntingitkaaŋa, aglaan akuq-tuġiga tusaayugaagığisuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa.

¹³ Tusaagıksi qanusıutilaaġa iñuk iñuññaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatiġun. Pisuqtılaaptun naglıksaaqtıatka ukpiqtuanjuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaġlugich ilunjuktaitılunja.

¹⁴ Kamaksritlukluŋa Jew-ŋuruat ilitqusiatiñnik inuġiaktuaniñ iñuqatiumniñ, piyummatig-illapiaqługu ilitqusiati sivulliapta.

¹⁵ Agaayyutim ihuaqqutriġiġmigun piksraqtaagığaana savautitqupluni anigaluaqtıtnaŋa.

¹⁶ Nakuunasuġigaa sagviiłiksrani iġniġmiñik uvammun quliaqtauaġitquplugu tusaayu-gaagığisuaq Jesus-mik Jew-ŋunjıchuuanun. Taatnaqłunja ikayuqtısiunıchuŋa iñuñniñ.

¹⁷ Jerusalem-munıchuŋa taapkununja uqqiraqtaunjanıktuanun sivumni aglaan qilamik-srullapiaqłunja Arabia-muktunja. Kinuagunaasii utılgıchuŋa Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktunja pinjasut ukiut aquatıġun qinñiaqługu Peter nayuutiplunjaasiñ ilaani akimiani uvluni.

¹⁹ Qinñitkitka atlat uqqiraqtıt kisan James, nukatchiaġikkana Atanġuruam.

²⁰ Aglaatka sagluuqtuanunıchuŋa. Sivugaani Agaayyutim uqaqtunja ilımutuuruamik.

²¹ Kinuagun Syria-muktunja Cilicia-munlu.

²² Ukpiqtuanjuruat Judea-mi ilısimanjıkaatna kigiñapkun.

²³ Ilinja tusaadhıñagaaŋa itna, "Taamna iñuk naglıksaaqtıtiġikkaqput sivuani piyaqquġniaqługulu ukpiqquvtut aglaan pakma quliaqtauaġiliutinıġaa ukpiqquun inmiñik."

²⁴ Aasiñ ilinja nangaaat Agaayyun piqutigıplunja.

2

Paul-ŋum Akuqtukkaułha Atlanun Uqqiraqtınun

¹ Aquatıġun akimaġuutailat ukiut Jerusalem-mun utılgıchuŋa piqasiqłunja Barnabas-mik, suli aullautriplunja Titus-mik.

² Aullaqtunja Agaayyutim aullatqıqupmaŋa. Sivullıuqtauruat ukpiqtuanjuruani suksraaġitñitqunġitkitka quliaqtauaġianıkkamnik suli quliaqtauaġianiakkamnik. Taatnamik ilıtchuġipkaġitka tusaayugaagığisuumik quliaqtauaġıkkamnik katımmatıllakmatna.

³ Kia-unniiñ nunuriñiañitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitñutichiquługu Jew-ñuñitkaluaqtitlugu.

⁴ İlanjisa ukpiqsrinñuaqtit Titus taatnaquniğaat. İliutiñiqsūt nalunautchipłutinj naipiqtuğniñiañiañhuta. İlitçugiñsukkaat patchisaiñiqput Jesus Christ-kun Jew-ñuruat maligutaksrañitñiñ. Aasriñ savaktaagrugiliutitqiguğaatigut Moses-ñum maligutaksrañiñ.

⁵ Taatnaqugaluğatitluta malinñuğutingitçugut takku iñuuniaquplusi maligullugu ilumutun tusaayugaagiksuaq.

⁶ Tamatkua kamagikkauplutinj sivulliuqtauruat ilarağainjçhut sumik quliaq-tuağikkamnun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktitun. Sivugaani Agaayyutim kiñaanñiñ nakuutluñitçhuq atlaniñ iñuñniñ.

⁷ Aglaali ilitçugiğaat Agaayyutmun uvañalu Peter-lu quliaqtuauqikiqpuq tusaayugaagiksuaq, uvañ Jew-ñuñitçhuanun aasiñli Peter Jew-ñuruanun.

⁸ Agaayyutim Peter uqçiraqtiguqtitkaa Jew-ñuruanun, suli uqçiraqtiguqtitluña Jew-ñuñitçhuanun.

⁹ James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutinj sivulliuqtauruat, ilitçugiğaat Agaayyutim qaitçihha uvamnun uumirja savaaqaliğmik. Akuqtuğhunuk ilaligaatiguk uvañalu Barnabas-lu. Tarra anjigitirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuaq Jew-ñuñitçhuanun aasiñli ilinç Jew-ñuruanun.

¹⁰ İnjiñiañniqsut itqagitquplugich inuqsraqhutinj ukpiqsriruut Jerusalem-mi, taamna taamna piyumatigisuuğaluakkağa atuumatquplugu.

Paul-ñum Natqiksruğaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akiñliğigiga iñugiaktuat ukpiqsriruut takkuatni atakkii killukuağniqsuq.

¹² İtnauvva Peter killukuaqtuq. Peter Antioch-mun aggianikman niğiqatausuuğaluğniqsuq ukpiqsriruauplutinj Jew-ñuñitçhuani. Aglaan ilanç James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutinigai iñuich isumaqatuuat iñuñnun nalunaitmiutçihuğugich. Taatnamik Peter piğniqsuq inmiñik Jew-ñuñitçhuaniñ niğiqatiginaiçluğilı.

¹³ Atlas Jew-ñuñitçhuani ukpiqsriruut ilaliutiniqsut Peter-mun niğiqatunaiçhutinj Jew-ñuñitçhuani taimmaasriñ ukpiññuaqtiguğhutinj. Unniñ Barnabas malinñuğutipiñiñsuq Peter-mun.

¹⁴ İlitçugiğapku iñuunianjhat tuvrağlugu ilumutuuruña tusaayugaagiksuaq uqautigiga Peter sivugaatni iluqanjisa, "Jew-ñuğaluqtutin aglaan iñuuniaqtutin Jew-ñuñitçhuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ñuñitçhuat maligutçitquplugich Jew-ñuruat atuihatnik?"

Jew-ñuruatlu Jew-ñuñitçhuatlu Anniqsuqtauruat Ukpiqsriğikun

¹⁵ İlumutuullapiaqtuq Jew-ñuñitçhuat animaiqput, makunatuñuñlaaq Jew-ñuñitçhuatun killuqsagtıtun.

¹⁶ Agaayyutim nalaunñasripkağumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriñhiñiağupta maligutaksramik, aglaan nalaunñasripkağuniğaatigut ukpiqsriğupta Jesus Christ-mik kisanik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta ukpiğigikputtuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriñhiñiağupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunñasripkağuniğaatigut. Agaayyutim nalaunñasripkağumiñaitkaa kiñapayaaq nalaunñasuktuaq Agaayyutmi tupiksriñhiñiağhagun maligutaksramik.

¹⁷ İsummatigilakput una, tunjavigiguqtigu Christ ilaanun nalaunñasripkaquluta sivugaani Agaayyutim, ilitçugiğaurpmiugut killuqsagtaunipluta atriplugich iluqaisa Jew-ñuñitçhuat. Taamna qiniqtitpa Christ-tuuq killuqsagtauniplugu? Naagapiğataq, taamna ilumutuñitçhuq.

¹⁸ Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaaqapku maligutaksraq iñuanjñiñiplugu aasiñ aquagun uqautigiqçilgitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguirigıqtunja.

¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuqunaruña maligutaksramun. Pakma iñuutlasirunja Agaayyutim iñuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqatauruatun piñu.

²⁰ Taatnamik uvañauñiqsuq iñuuruq, aglaan pakma Christ iñuuruq uvamni. İñuñlamni timipkun iñuullapiaqtunja ukpiqsriñhapkun İğniñanik Agaayyutim. Piqpagigaanja suli qaitçipluni iñuukigmiñik piqutigiplunja.

²¹ Ayanjtkiga Agaayyutim iñuauqturıñha. İñuk nalaunñasritlasifiqpan Agaayyutmi tupiksriñhiñiağmıgun maligutaksramik, Christ-ñum tuquñha inuqnanğitçhuq.

3

Maligutaksrat naagaqaa Ukpiqsriğiq

¹ Galatia-ğmısi, kinnauruasi! Kia anatkuaqpasri? Quliaqtuagutigipsi nalupqinañlapiaçlugu tuquñhagun Jesus Christ-ñum sannıgıtami.

² Iitichugisruktunja uuminja ilipsitñiñ, akuqtuqpsiuñ Ipqitchuaq Irrusriq tupiksriñipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaagiksuaq ukpiğıplugulu, taatnaqhusi akuqtuğıksi Ipqitchuaq Irrusriq.

³ Aullağniiqaaqħugu Agaayyutikuahiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun, suvaata sivutmugukpisi pakma sanñipsigun? Taamna kinniçutaullapiaqtuq!

⁴ Nagliksaağutiqaçtursi pisigiplugu tusraayugaagiksuaq. Suillaamun itpat? Ukpiçsriñiqsi atugumiñaitpa? Taatniitlaitchuq!

⁵ Agaayyun qaitçhiva ilipsitñun Ipqitchuamik Irrutchimik tupiksriçapsi maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitçhigaasri Ipqitchuamik Irrutchimik savakhuni quvinaçtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaagiksuaq ukpiçsriçapsi.

⁶ Abraham-tuuq ukpiçsriñiqsuq Agaayyutim. Taatnaçlugu Agaayyutim akuqtuğniğaa nalaunjaruağıplugu.

⁷ Taavrumuuna iitichuğitlagiksi aullağvipiaçqtilaanat Abraham-mik—iñuich ukpiçsriçuat Agaayyutim tunñaviğıplugulu. Tamatkua aullağvigigaat Abraham.

⁸ Agaayyutim sivuniksriçutiginigaa aglausimaruat uqałhatigun nalaunjarupkağniçniçlugich iñuich ukpiçsriçhatigun. Taatnaçlugu Agaayyutim quliqaçtuagutiginigaa Abraham tusraayugaallautamik inilğaan, itnaçhuni, “Iñupayaaq nanipayaaq ikayuusriaçqagisuruq ilipkun.”

⁹ Abraham ukpiçsriñiqsuq taavruminja. Taatnaçhuniasii ikayuusriaçqtuq. Taatnatun-tuuq tamatkua ukpiçsriçuat Abraham-tun ikayuusriaçqagisurut piçataulutinj ilaani.

¹⁰ Aglaan iluqatinj iñuich niğıugaçqtuat nalaunjaruanusrukħutinj sivuğaanii Agaayyutim tupiksriñiñakğimiktigun maligutaksramik nuyuağnaçtuami piyaçqquğvinjmi itut. Aglausimaruaq Agaayyutim uqałhiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñğitçhuaq supayaamik aglausimaruanik makpiğaaniñi maligutaksram piyaçquçkaagisuruq piçutigiçplugu tupiksriñiçli.”

¹¹ Taamna nalupqinaitçuq kiñaaniiñ iñuk nalaunjarupkağumiñaitçuq sivuğaanii Agaayyutim tupiksriçunipsuuq maligutaksramik, takku uqaçtikkaurugut Agaayyutim uqałhiñi, itna, “Iñuk nalaunjaruaq sivuğaanii Agaayyutim iñuugisuruq ukpiçsriçikun.”

¹² Aglaan iñuk tupiksriçuaq maligutaksramik [Moses-ñum çaisañamik] tunñaviçqanğitçuq ukpiçqutmik. Takku aglausimaruaq Agaayyutim uqałhani itna, “Iñuk tupiksriçuaq maligutaksram inçiqsruağıpayaakkañanik iñuugisuruq.”

¹³ Tupigiyumiñaitçaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuçqutqu-pluta, aglaan Christ-ñum tasuğaatigut Agaayyutim atanniñhaniiñ inañjutilğimigun uvapitkun. Aglausimaruaq Agaayyutim uqałhiñi itna, “Iñuk naktitauruaq napaaçtumun taamna taiyuaniiçluutitçhiuruq.” ¹⁴ Taatnaçlugu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiunanisçsuq Jew-ñunjitçuapayaañun Agaayyutim akiçsruutigikkaña Abraham-mun. Iñupayaaq tunñaviçqanğitçuq Christ-mik akuqtuğisuruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiçsruutigikkañanik.

Maliğutaksratlu Akiçsruutaalu Agaayyutim

¹⁵ Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñunmiknaçtaq, iñiñuk akiçsruutipmaknik aglautiplutik sulii nalupqinaiyausriçlugu avatmun, nalliaknikunniñiñ suksraağumiñaitçhaa taamna inillaksimaaniktuq sivunniugun naagaçaa atanñuğumiñaitçlugu.

¹⁶ Agaayyun akiçsruutiqağniçsuq Abraham-mun kinjuvianjñunlu. Agaayyun nipliñğitçuq itna, “Kinjuvianun” iñuğiaktuanun, aglaan nipliçsuq, “Kinjuvianun” atausriuruamun. Taamna atausriç Christ ittuq.

¹⁷ Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña çaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniçqaaçtitlugu akiçsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausriçqaaçtitlugu suksraakkaayumiñaitçuq, atriçlugu iñuum anjigutaa nalupqinaiyaçsrimaruq suksraakkaayumiñaitmatun.

¹⁸ Uvva Agaayyutim aatçuğniçpatigut akiçsruutigikkañanik tupiksriñiñiçğupta maligutaksramik? Çañaa, taatniñğitçuq! Agaayyutim aatçuutiginigaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiçsruutimigun.

¹⁹ Supayaaq tunñaviçqaan ukpiçsriçimun, suvaata maligutaksraçqapisa? Maliğutaksraçq ilatauniçsuq aquagun tikuaçutitçplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maliğutaksraña Moses-ñum iñuich maligutaksraçigaat agğiñiñhanunaglaan kinjuvianuruam akiçsruutauruam. Israğulğich qaiñiñigaat maligutaksraçq akunnigutauruamun, aasriçli tikiutinigaa iñunñun.

²⁰ Aglaan akunnigutauruq inuçnanğitçuq atausriçhiñaq iñuk itman. Aasriçli Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maliğutaksraçqaqa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuuhigmik, ilumun nalaunñatlanayaqtugut Agaayyutim sivuğaani maligutchiñhaptigun taavruminja maligutaksramik.

²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqałhan uqautiniğaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchuğunniqsuq akiqsruutigikkamifiñ iñuunun piqutigiplugich ukpiqsriñhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunniğaa tamatkununja tunñaviqaaqtuanun ilaanulhifiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiğaatigut maligutaksram. Patchisaiqsi-maitchugut ukpiqqutim tikiññialhanunaglaan.

²⁴ Maligutaksram ataniğiniğaatigut aggiññialhanunaglaan Christ-ñum. Tarra Christ aggiqman tunñaviğiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuğaatigut nalaunñasripluta ukpiqsriñhaptigun Christ-mik.

²⁵ Aasriñ pakmapak ukpigumiñaqsiqta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik.

²⁶ Taatnamik iğñiğiliutigaasri Agaayyutim tunñavigikapsiun Christ Jesus ukpiqsriñipsigun.

²⁷ Iluqasri paptaakkaukapsi atausriññuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa.

²⁸ Atlagiñaiqsut Jew-ñuruatlu Greek-ñuruatlu, savaktaagruiñllu patchisaitchuatlu, anjutitlu agnatlu. Iluqasri atausriññuqataurusri Christ Jesus-mi.

²⁹ Taatnamik, piginiqqasri Christ-ñum Abraham-ñum kinjuviagipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkana.

4

¹ Ilallaglagu uuminja itna, iğñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanunñagmifiñ atlakaunğitchuq savaktaagruiñmiñ, iñuqagaluanñaisa suurat inñmiñun.

² Ililgaanunñagmifiñ qaunaksriqaaqtuq anjalatiqaaqñuñllu tikiññialhanunaglaan piviksram aapanan inillakana.

³ Taatnatuntuuq uvagut. Ililgaanunñapta silam anjalarrutaisa anjalatmigaatigut piguğaluaqata.

⁴ Aglaan pivik inillaksimaruaq tikitman, Agaayyutim tuyuğigaa iğñiğikkani. Christ animaruq agnakun maligutaksrakuaquplugu.

⁵ Agaayyutim tuyuğigaa tasuğukğugich anjalattuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim iğñiğitqugaatigut ilaanun.

⁶ Ilumun Agaayyutim iğñiğigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuğiniğaa Irrusria Iğñiğmi uummatiptiknun, taamnaasriñ tuqłuhuni, “Abba, Aapaañ.”

⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisulhagun savaktaagruiñiqsutin, aglaan Agaayyutim iğñiğigaatin, aasiiñ iğñiğiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliğniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginigai Galatia-ğmiut

⁸ Ililgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruiñun tamatkununja ilitqusriñun agaayyutaunğitchuanun.

⁹ Aglaan ilitchuğigiksi Agaayyun—naagaavva ilumun Agaayyutim ilisimagaasri—suvaatami utiğukpisi sayaitłutin atuğumiñaitłutinlu anjalarrutaiñun silam? Savaktaagruiñiqutiqutpisi tamatkununja tigutaanñulusri?

¹⁰ Qaunaksruğisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağagviich!

¹¹ Naviasruutigipsi savahifiñagasrugaluja piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, iniqsrugipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiugaqaaqasri anniqsuğiaksrapitfik tupiksriñipsigun maligutaksramik,] atakkii ilinaruja ilipsisun, [amiami tiliñgitchipsi maligutchiqplusri Jew-ñuruat maligutaksranitfik]. Inñagma ilipsitfi pimaqluktanğitchipsitja. Suvaatami pimaqluktağukpisiñja pakma?

¹³ Itqagingitpisiñami atniğñaliga pilguirrituqaałunja quliatquaqama tusraayugaagiksuamik ilipsitfiñ sivulligmi?

¹⁴ Atniğñautiga itkaluanñaan uuktuagutauruutun ilipsitfiñ iñugluaingitchipitñja nağğugingitłunalu, aglaan akuqtuğipisitfiñ israğulgatun Agaayyutim, naagaunniñ Christ Jesus-tun.

¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñagniğupsi iraiğayaqtusri aasriñ iriliutilugik uvanñun. Itqallagağigiga. Suvaata isrummatigivisitja atlanñuqlugu pakma?

¹⁶ Pakma uumiksriiriguğniqpiq ilipsitfiñ uqautikapsi ilumutuuruamik?

¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuunğitchuq. Tamatkua akililiqsuqugaasri uvamnuk maliquplutin ilinich kisimin.

¹⁸ Nakuugaluaqtuq isrummatigillautagaitfi aglaan kisian ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutillamniñhiñnaunğillaq ilipsitfi.

¹⁹ Ililgaanuruasri! Isrumaaluutigillapiagipsi iğñisukuatun nanjirutiqaaqtatun. Kipiçniquqtunja ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitfi.

²⁰ Uvvatunay nayuutilana ilipsitni pakma atannguglugulu uqausriga ilipsitnun. Qanuqsausi-
upiallaktunja ikayuutauniksrapkun ilipsitnun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iasri anjalatitqiguktut maligutaksramun. Uqautisritnja, tusraatlaitpisiun sumik Agaayyu-
tim uqaqtilaana maligutaksram makpigaañani?

²² Aglausimaruaq Abraham malgunnik igniqagñiplugu, ilaqataa savaktaağrukun ağnakun
aasrii ilaqataa patchisaitchuakun ağnakun.

²³ Igninja savaktaağrukun ağnakun aniruq iñuich piqusriatigun. Aglaan igninja patchi-
saitchuakun ağnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun.

²⁴ Taapkuninja atrikusautiqaqtunja. Tarra taapkuak ağnak ittuk malguktun
sivunniugutauruakun. Atausriq sivunniugutauruq maligutaksrauruq Agaayyutim qaisana
iggimifñ atilinjmiñ Sinai-mik. Iñuich iñuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut
savaktaağruatitun. Aasriiñ ağnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruakun ittut.

²⁵ Taamna Hagar ittut igğisun Sinai-tun Arabia-mi ittutun. Hagar atriqaqmiuq
marruminja nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaağruurut atakkii
anjalatitlutinj maligutaksramun.

²⁶ Iglua sivunniugutauruq patchisailaahuruq Agaayyutim qaisana Christ-kun. Aasriiñ
ağnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruakun ittut. Taamna Sarah atriqaqmiuq
Jerusalem-mik qilanmiittuamik aakaupluni iluqaqtikni. Taavrumuuna iñuich patchi-
saitchut atakkii anjalatitlutinj Christ-mun.

²⁷ Takku aglausimaruaq Agaayyutim uqałhani:

“Quviasrugin ağnaaq qitunğitlaitchuatin!

Atugin quvianakun nipusilutin,

ignisuktuum atnignañanik iglutunğitchuatin!

Atakkii ağnaq suksraakkauruq qitunğaqatlunjaiaqtuq

taavrumaknja ilaqatiqaqtuamifñ.”

Isaiah 54:1

²⁸ Aniqatiumaan, pakma anjalatinaiqsusri maligutaksramun. Ililgaagiliutigaasri Agaayyutim
Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa.

²⁹ Aglaan injilgaan igniq aniruq pisulhatigun iñuich piyuaqğigniqsuq igniğmik aniruamik
Agaayyutim Irrutchiğmignunlu pisulhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittut.

³⁰ Sumik Agaayyutim uqałha uqaqapqa? “Aullaqtirrun savaktaağruk ağnaq igninjal,
takku savaktaağruum ağnam igninja paitchaktaaqatauruksraungitchuq igninjanı patchi-
saitchuam ağnam.”

³¹ Taatnaqhuta, aniqatiumaan, ililgaagingitchaatigut savaktaağruum ağnam, aglaan pigi-
gatigut patchisaitchuam ağnam.

5

¹ Christ-nun patchisaikkagigaatigut. Taatnağusri makitavigisriun payanağusri iñuk
patchisaiqsamaruatun, savaktaağrugiliutiqinjñaqasri maligutaksramun!

Iñuuniağitchi Atanğiqsamaruatun

² Naalağnisitchi! Uvaña Paul ilitchuğitqugipsi uuminja: nalunaitjutchiqsitkupsi Jew-nuruatun
nalaunñapkağniağasugalusri sivuğaanı Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtinğinñiqsusri.

³ Kilitqilgitchiga kisupayaaq iñuk nalunaitjutchiqsittuaq: Taamna iñuk tupiksriuruksrauruq
iluqaıtñik maligutaksranik.

⁴ Nalaunñasipkaqtasusukkupsı Agaayyutim sivuğaanı tupiksriłipsigun maligutaksramik, tam-
maigiksi Christ anniqsuutri suli piinjanikhusrı ihuaqqutaaniñ Agaayyutim.

⁵ Aglaan uvagut, niğiuğagigikput Agaayyutmun nalaunñasipkağisilicput injmifñ ukpiqs-
riłiptigun. Taamna utaqigikput ikayuutaagun Ippitchuam Irrutchim uvaptikni ittutun.

⁶ Tunjavigikaptigu Jesus Christ kisanı iñuum nalunaitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmi-
utalhalu suutaungitchuq, aglaan ukpiqsriłiq savaaqatuaq piqpaksriłikun.

⁷ Pilautagałuaqtusri tupiksriłusri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtıpasrı agaayyu-
tikağalipsitñi?

⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tułquqtigikkapsı nutqaqtinğitkaasrı.

⁹ Qaunatqiağiglugulu ilisauttun naalağnikkaqsi, takku itnaqsimaruaq “Mikiruoram puvlak-
sautim puvlagataqtıtağigaa iluqaan qaqqiaksraq.”

¹⁰ Nalupqisuutiginğitchiga Atanikun isrummatiqagnaqtılaaqsi uvaptun isrummatiqap-
matun. Agaayyutim anasıñnuqsagñiağaa iñuk avatvaqtıchıruaq ilipsitñik, kisuugisikpan.

¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-nuruat piyuağugaaqatnja? Quliaqtuağinğigiga iñuum
nalunaitjutchırksraulha. Taamna ilumun inniqpan ihuıllıgutiqağayaitchuña iñunınik quliaq-
tuqama Christ-nun tuqulhanik sannığutami.

¹² Uvvatuaq tamatkua akatchıruat ilipsitñik igruiglich injmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaiḡaasri. Taatnamik killuliqitqinḡiaqasri kanjḡruaqtapsigun, aglaan piqpakkuḡitilikun savautilusri avatmun.

¹⁴ Tarra kamagigiksi iluḡaan Agaayyutim maligutaksraḡa iḡuukapsi uumuuna, "Piqpagiyumagiḡ iḡuuniatqatin iliptun ililugu."

¹⁵ Aglaan atniaḡutigupsi pisaanḡatiaḡisurilu avatmun, qaunatiḡiaḡigitchi! Piyaḡquḡtautiniaḡusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaḡa Ipqitchuam Irrutchim Naaḡaḡaa Savaaḡa Kanjḡruaqtam

¹⁶ Uumiḡa uḡautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aḡalatitchiḡ iḡuukḡisi. Taatnaḡuspi malinḡuḡutiyumiḡaitchusri kipiḡniḡutaiḡun kanjḡruaqtam.

¹⁷ Takku kanjḡruaqtam kipiḡniḡutai akitḡaummatirut kipiḡniḡutaiḡun Ipqitchuam Irrutchim, sulii kipiḡniḡutai Ipqitchuam Irrutchim akitḡaummatirut kipiḡniḡutaiḡun kanjḡruaqtam. Taapkuak iḡluliḡutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiḡitichusri pitḡailḡugich sut pisukkaluakkasri.

¹⁸ Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aḡalatitnapsi, aḡalatiḡaḡiqsusi maligutaksramik.

¹⁹ Kanjḡruaqtam malinḡutraḡitkaatigut sayuḡaliḡmun ilaḡatiḡaḡaluḡumi, atlatuḡiḡmun ilaḡataitkaluaḡuḡu, ḡaayugḡaliḡmunlu, aḡalalḡuḡiḡmunlu uvaptiknik,

²⁰ putḡataḡiḡmunlu aḡaḡuanun, aḡatkuuḡiḡmunlu, uumikkutiḡiḡmunlu, sanmisiḡiḡmunlu, siḡḡatuaḡiḡmunlu, ḡatmiksaḡiḡmunlu, uḡavaaḡuḡiḡmunlu, avḡumaḡiḡmunlu, inḡmikaḡutmunlu,

²¹ piḡatuḡiḡmunlu, iḡuaḡtuḡiḡmunlu, imiliḡuḡiḡmunlu, pivaaḡautiḡiplugu quviasruḡniaḡiḡmunlu sulii atanik taatnatun ittuanun. Uḡautianikkaluḡmiḡigipsi sivuani, aasriiḡ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiḡaitchut Agaayyutim aḡaayugautaaḡi.

²² Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piḡpaksriḡaḡaḡatigut quviatchaḡiḡiḡmigu, tutḡitmiḡu, manimilḡutmiḡu, iluaḡutriḡiḡmigu, nakuuḡiḡmigu, tuniḡsimmatriḡiḡmigu,

²³ piisaanḡiḡiḡmigu sulii aḡalataalḡiḡmik inḡmun. Iḡuk iḡuuruḡaḡ tamatkunuuna taluḡsraḡumiḡaitchug maligutaksramik.

²⁴ Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaḡtuat kikiaktuutiniḡaat kanjḡruaḡtaḡ pisugruaḡutituummaan kipiḡniḡutituummaanlu.

²⁵ Iḡuuniatḡvigiḡuḡtigu Ipqitchuaḡ Irrusriḡ, ki aḡalatiḡaḡ Ipqitchuamun Irrutchimun.

²⁶ Kamanagḡiḡuta isrumaruksraḡiḡchugut uvaptiknun, qinnaguksaḡaḡutiḡiḡuta avatmun siḡḡakkutiḡiḡgutaḡu.

6

Ikayuutitichi Avatmun

¹ Aniqatiumaan! Iḡaksi aḡuraukpan killukuḡalikun ilipsi aḡalatiḡuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksraḡigiksi taamna iḡuk piisaanḡiḡkun. Aglaan qaunagilusri ilipsitḡun, atakkii aḡiqusraaḡitpiḡqmusri.

² Ikayuutitichi avatmun sakiḡniḡiḡmun iligupsi, akiyautilusri avatmun uḡumaailḡuḡutipsigun. Taatnaḡuspi tupigillapiḡniḡiḡiksi maligutaksraḡ Christ-nun ḡaisaḡa.

³ Kiḡapayaḡaḡ iḡuk isrumagumi nakuutluḡniḡuni atlaniḡ, suunḡiḡniḡaḡmi, kinnillapiḡtaḡu inḡmiḡun.

⁴ Iḡullaa naiḡiḡtuḡli inḡmiḡun Agaayyutim sivuḡaani suraḡaḡi nakuupmagaan. Suragaḡi nakuuniḡpan isrumakkutiḡillaḡtaḡniḡaḡtaḡu inḡmiḡik. Kamasraaḡumiḡaitchugaaḡsriiḡ nakuutluḡniḡuni atlaniḡ.

⁵ Atakkii iḡullaa isivḡikkauniatḡu iḡuuniatḡiḡmun.

⁶ Iḡuk ilisautikkauruaḡ Agaayyutim uḡaḡhiḡik ḡaitchirusraupmiuḡ ilisautiriuamun suuraḡmiḡiḡ.

⁷ Ukpisḡaḡasri, kia-unniḡiḡ Agaayyun mitautigiyumiḡaitchaa, atakkii iḡuk akuḡtuḡiḡiaḡtuḡ taatnatun aatchuiḡiḡmisun, atriḡugu nunaliḡiri katitchiḡiaḡtuḡaḡ ḡanutchiḡik nauḡhiḡkkaḡmiḡik.

⁸ Taatnamik iḡuk tunḡaviḡaḡumi inḡmiḡun akuḡtuḡiḡiaḡtuḡ piyaḡquḡiḡmik isruitchuamik, aglaan iḡuk aḡalatiḡaḡumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuḡtuḡiḡiaḡtuḡ iḡuukḡmik isruitchuamik.

⁹ Aasrii miḡuḡutailḡakput nakuurualiḡiliḡ, takku ḡapiniḡchupta Agaayyutim akiliiviksraḡani akuḡtuḡiḡiaḡtuḡ.

¹⁰ Taatnaḡhuta, piviksraḡaḡtilaaptiktun ikayuḡlavut iḡupayaḡaḡ, suvaluk tamatkua ukpiḡsriḡatauruaḡ.

Aḡuḡiḡich Kiliktuutitlu Paḡlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka aḡipiaḡtuḡ. Taatnaḡlugu ilitchiḡitlasrigisi uvamnun aglaaḡitilaanḡiḡik.

¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutin ukpiqsirruat isrumatqugaasri nalaunñanilutin tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsiuniağasrugalutin malikkumin Christ-mik kiki-aktuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri nalunaitñutchiqplusri.

¹³ Nalunaitñutchiqurriruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat nalunaitñutchiñksraqsi kamasraağutigiñhiñaguklugu nalunaitñutana timipsi.

¹⁴ Aglaan uqavigaağutiqaqtunja kisianik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuutrivinmi kanjigruaqtaq tuqunjaruq uvamni, suli pakma kanjigruaqtam añalatlaiqlunja.

¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisian iñuum nalunaitmiutaqałhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunğitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimałha nutaamun iñuuñimun Christkun.

¹⁶ Iluqağmin añalatauruat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaağigai tamatkua iñuich, Israel-aagmiupiağquługich. Tamatkua Agaayyutim qinuiññanjalulu ñunñuktanjalulu pigigaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaqłuutitqinğilñija, takku qilğut timimni qinigtitkaat savaktaağruuplunja Ataniğmun Jesus-mun.

¹⁸ Aniqatiumaan, iñuaqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayuğumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqŋiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Tuyugigitka ukua tuyuutit iŋuiŋun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsamaruanun Christ Jesus-kun.

² Uvvataŋ Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta ihaaququtillaŋnaŋgli suli tutqiksillusi.

Quviasaaŋusiat Christ-miŋ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitnik ikayuutiniŋ pakmakŋaqtauruanik.

⁴ Agaayyutim piksraqtaagaigaatigut Christ-kun sivuani imma iŋiqsigaluaqani nunamik. Piŋpaksriŋiŋmigun piksraqtaagaigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuŋaŋmiŋi.

⁵ Agaayyutim sivunniutumagaa tiguagukhuta iŋmiŋun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutumaplugu pisulhagun.

⁶ Nangaŋlakput Agaayyun atakkii ihaaququtriŋiqsuq uvaptiknik piŋpagaŋpluta Iŋŋiŋmigun piŋpagaŋkkaŋmigun.

⁷ Christ-ŋum tasuŋiŋgaatigut Agaayyutmun maŋipkaŋamiun auni tuqququtipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uuktuŋnaŋumiŋaitchuakun ihaaququtriŋiŋmigun.

⁸ Taatnaŋami atqunallapiaŋ ihaaququtriŋiqsuq uvaptiknik.

⁹ Agaayyutim isrumatupiaŋataqtuam suli kaŋiqsimaŋlugich supayaat sagviŋaa nalunaqtuag sivunniugutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniugutigikkana sivuani, Christ-ŋum tanŋaŋa pakmapak.

¹⁰ Agaayyutim sivunniutumagaa, piviksraq nalautitpan, iŋiqtapayaat qilaŋmiŋu nunamiŋu atautchimuquplugich Christ-mi Atanŋurami supayaami.

¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkanaŋik. Atakkii Agaayyun savaaŋaŋaqtuq supayaamik maliŋutlugu sivunniutigikkagaŋmigun.

¹² Sivulligigaatigut iŋuiŋ niŋiugaŋaqtuag Christ-mik. Piksraqtaanurugut nanŋaitqupluta Agaayyutim kamaŋaŋhanik iŋuuniaŋhaptigun.

¹³ Ilipsipsuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniŋsugiaŋsigun. Ukpigianiŋkapsiun uŋaŋiq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaŋiŋaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkagaŋmigun iŋugilititilaŋqsi, iŋuktun nalunaitchiqmatun suuraŋmiŋi ilisimanaŋsiŋkaŋlugich pigitilaŋaitnik.

¹⁴ Taamna Irrusriŋksuaq nalupqinaŋiŋgutauroq Agaayyutmun qaitchigisilaŋanik akiqsruutigikkagaŋmiŋik uvaptiknun suli piŋaŋniŋaŋtilaŋptiknik taimaniŋu supayaamik akiqsruutigikkanaŋiŋik. Taatnaŋuta nangaŋlakput kamaŋaŋaqtuag Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayulha

¹⁵ Tusraagisa ukpiŋsriŋiqsi Atanŋuruanik Jesus-mik piŋpaksriŋiqsiŋu iluqaitnik iŋuiŋiŋik Agaayyutim.

¹⁶ Taatnaŋaŋa nutqautiŋgitchiga quyyatiŋaŋiŋa ilipsitnik, itqaŋiŋplusri ataramik agaayukama.

¹⁷ Inŋiqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaŋtuamun Aapamun. Uvvataŋ ilaan isrumattuqtilisi ilisimatlasriŋu suli kaŋiqsitiŋasriŋu pisulha.

¹⁸ Inŋiqsruqmiuŋa ilaanun anŋmaŋquplugich isummatisri qŋiŋiqplugu qaumanga, suli kaŋiqsipaŋqplusri niŋiukkamik ilaan qaisanaŋi uvaptiknun tuŋuutmigun suli iŋitchuŋipkaŋqplusri inuŋaiŋhanik kamaŋautim Agaayyutim iŋuiŋ paitchaktaŋiŋkkaŋanik.

¹⁹ Inŋiqsruqmiuŋa Agaayyutmun iŋitchuŋipkaŋqplusri uuktuŋnaŋumiŋaitchuamik sanŋiŋanik ikayuqupluta ukpiŋsriŋururuuq.

²⁰ Taavrumuuna kamaŋalliaŋaŋtuakun sanŋiŋagun Agaayyutim anŋikaŋniŋaa Christ tuŋuŋiŋmiŋ, aquvititlugaŋsriŋ ilaan taliŋpiŋmiŋun qilaŋmi.

²¹ Agaayyutim Christ inillakkaa qaukluŋplugu taapkununa anŋalatchiŋapayaŋaqtuanun sanŋiŋaŋqtuunlu suli atanipayaanunlu. Kiŋaunniŋiŋ sanŋiŋatlukkuŋmiŋaitchuq Christ-miŋ marrumani nunami naagaŋaa taivrumani tikitchuksrami.

²² Agaayyutim Christ anŋalatchiŋkaŋaa supayaaniŋu iŋupayaaniŋu nanipayaŋa. Suli Agaayyutim Christ qaukluŋqutitkaa ukpiŋqtuunuruapayaanun, niaŋuq anŋalatchiŋmatun timimik.

²³ Takku ukpiŋsriŋurupayaŋa Christ-ŋum timigigai. Tamatkua naamaŋkaŋaŋaŋ Christ-ŋum timaa atakkii Christ-ŋum naamaŋkaŋaŋaŋ supayaŋaŋ nanipayaŋaŋ.

2

Tuquhigmiñ Iñuuhigmun

¹ Iluqasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritlaitlusri Agaayyutmik kil-luqsaghusrilu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma.

² Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitчуamik anjalatchirrutimik silami, maliklugu iñuuniağusria nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuñni tupik-sriñgitchuani Agaayyutmik.

³ Taatnatun iluqata iñuuniağaluaqtuani kimmutigruañagun timipta, quyaliplugich pisukkanj timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktun tupiksriñgitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquğniğaluaqtuani qinnautaagun Agaayyutim.

⁴ Aglaan Agaayyutim ilunñuktanə kamanəqtuq suli piqpagillapiağniğaatigut.

⁵ Tuqunəgaluaqtitluta killuğmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iħaqqutaagun anniqsukkaursri.

⁶ Anjtiqiksitkaatigut tuqunaruaniñ piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta ir-viani Christ Jesus-ñum qiləñmi.

⁷ Taivrumani tikitchuksrami Agaayyutim qiniqtitchukka uuktugnağumiñaitчуaq iħaqqutriñli uvaptiknun aasriiñ ilisimənaqsisukka qanutun piqpaksrilləpiaqtılaani uvaptiknik Jesus Christ-kun.

⁸ Iħaqqutaagun anniqsukkaursri tumigiplugu ukpiqsriñiq. Anniqsutlaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriagigiksi Agaayyutmiñ.

⁹ Kiñanmiñ annautriñhiñanigumi iñmiñik savaallautaqağimigun taamna iñuk uqavi-ğaağutiqağayaqtuq. Aglaan annautraungitchusri savaallautaqağapsigun.

¹⁰ Agaayyutim nutaağuqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniğniğaa injiləaanimma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriññuqatigiliq Christ-mi

¹¹ Itqağisiun injiləan aniñiqsi Jew-ñungitlusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutchiğniqsuat tim-iknik qaahñiakun taiyuutiqağniqsut ilipsitñik nalunaitmiutailaanik.

¹² Itqəmalugu taimani atausriññuqatiginiatiksri Christ. Avaknaqtaursri nunaqataungitlusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñapsi Agaayyutim sivunniğutigikkanənik iñuñmiñun suli iñuuniañapsi niğiuğaitlusri suli naluplugu Agaayyun nunami.

¹³ Aa, iləatni uñasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auna maqipkakkauruaq tuqqutimatigut.

¹⁴ Pakma iluqata qiniñiñaaqatugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñungitchuatlu atingimata uumikkutiplutiñ Christ-ñum atausriññutlasipkağai, siqumitkaa avgutauruam katchiñə tuqkəmi sannigutami.

¹⁵ Suutaungiqisitkaa Jew-ñuruat maligutaksrañə tillisituummaan. Atausriññuqtitik Jew-ñuruat Jew-ñungitchuağlu malguugaluaħhakniñ. Taavrumuuna qiniñiñaaqtasripkairuq.

¹⁶ Tuquhigmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigiliħhak tuqqutkaa iləuraagñisitlugik iluqaaknik Agaayyutmun.

¹⁷ Christ agqisusq quliaqtuağiaqhuni qiniñiñiamik ilipsitñun Jew-ñungitchuanun uñasrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi.

¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuq tikitlasrigikpuk Aapauruaq atautchikun Ipqitchuakun Irrutchikun.

¹⁹ Taatnaqhusri avaknaqtaungiqsusri iglaanuplusriñu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuñni suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri.

²⁰ Nappakkaurusri liilaa turvinatnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ pi-itçuilləpiağaqtuq uyəğəğiğaa taavruma turvim.

²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqqisauruq payanaitluni, aasriiñ agaayyuvikpəqsaiñaqtuq iñiqtaupluni piqutigiplugu Atanğuruuq.

²² Ilaagun ilətaupmisiur tuppiamun Agaayyutim irvigikkanənun ilaan Ipqitchuakun Ir-rusriagun.

3

Paul-ñum Savautigai Jew-ñungitchuat

¹ Uvanə, Paul, tigutaanuruna pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtunəki tusraayu-ğaağiksuaamik Christ-kun ilipsitñun Jew-ñungitchuanun.

² Tusraanəniknağiksi Agaayyutmun ulisitilaəga quliaqtuaqupluna ilipsitñun Jew-ñungitchuanun Agaayyutim iħaqqutrisaanik.

³ Aglallaksiməgaluaqtuna sivuani Jew-ñungitchuasi iñugiliutiħapsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagvigñiğaa taamna nalunaqtuaq uvamnun.

⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttusriñiägiksi qanutun kanjicsisigiqtilaaga nalunaqtuanik Christ-kun.

⁵ Taimakñaqaja kiñuviagiich sivuptikni ilisimangitchut taavrumiña nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriñ Agaayyutim sagviğaa ipqitchuanun uqqirraqtaifun sivuniksriqiraujifunlu Ipqitchuakun Irrusriagun.

⁶ Uvvaasriñ nalunaqtuaq una, Jew-ñungitchuattuq akuqtuitlasriplugich paitchaktaak-srautmik Agaayyutim akiqsruutigikkanani inuñmiñun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ñum, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-ñum. Jew-ñungitchuat pigiliuti-gaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruñ tusraayugaagiksuuq Christ-kun ittuag.

⁷ Agaayyutim savaktiksraqtaagigaaja uqautritqupluna marrumiña tusaayugaallautamik iluaqquatikamiña uvamnun annautipluna sanñimigun.

⁸ Kamanaiññiqsauruña iluqaitñiñ iñuiññiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa iluaqqutriññi uvamnun quliaqtaugitquplugich inuñapiqahutin ikayuusriaksrirtutai Christ-ñum Jew-ñungitchuanun,

⁹ suli inupayaat kanjicsitquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiñik. Agaayyutim inñiqsiruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaagñigaa sivunniugutni aullañniñgatañhaniñaglaan nunam uvuñanunaglaan.

¹⁰ Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagviğukkaa sivunniugutni tamatkununa anjalatchisigiqtuunun sanñiqahutinlu qilañmiittuanun. Taavrumuuna kanjicsiñiğaat isrumatilha Agaayyutim atlaupluni inuñgiaktuatigun.

¹¹ Taimakñaqaja Agaayyutim sivunniutiginiğaa sivunniugutni atuumapkağniagniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun.

¹² Pisigiplugu ukpiqsriñiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutaiñluta taluqsrautaiñluta.

¹³ Nagliksaaqtuna pisigiplugu quliaqtuağiga tusaayugaagiksuamik ilipsitñun. Taatnaqluna inñigipsi qapiqtaqungitlusri. Nagliksaağutriñiga ilipsitñik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriñha Christ-ñum

¹⁴ Tamanna pisigiplugu sitquqluna agaayuraqtuna Aapananun [Atannapta Jesus Christ-ñum],

¹⁵ Aapauruamun ukpiqsriruapayaanik, qilañmiitpata naaga nunamiitpata.

¹⁶ Agaayuraqtuna Agaayyutmun inuñaiñlapiqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irutchtipsitni ilaan Irrutchigmigun.

¹⁷ Agaayuraqmuna Christ nayuutitquplugu uummatipsitni ukpiqsriñikun, suli iluqasri inuñisri kanjicniquplugich payañaiñlugich piqpaksriñhani.

¹⁸ Agaayuraqtuna taatnatun kanjicsitlasritquplusri ukpiqsriruapayaatlu qanutun iraqtutillaanani, taktillaanani, ititillaanani, qutchiksillaanani, piqpaksriñhan Christ-ñum.

¹⁹ Agaayuraqtuna ilitchugiñlasritquplusri qanuq urrautaitluni piqpaksriñhanik Christ-ñum. Taamna piqpaksriñiq kamanagpaitluni ilitchugimmaağiksiyumifaitkikput iluqaan. Iluqagmi iluqnaulhan Agaayyutim immuumaagñigaa inuñiqsi inuqsrañaiñlugu.

²⁰ Agaayyun inuñaiñlapiqhuni sanñiqaqtuq, aasriñ ilaan savaaqalha ataramik qaaniummatiruq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniñ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitluni sanñimigun.

²¹ Ukpiqtuanuruapayaat nangaglitruñ Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimuna. Taatnatuq.

4

Atausiuñiq Christ-kun Atautchisun Timitun

¹ Isiqsiviniñmiittuna atakkii pigipluna Atanguruam. Agaayyutim tuqluğasri. Taatnamik pitchuksaağipsi inuñutquplusri maligullugu Agaayyutim inuñqurrutaanun ilipsitñun,

² atchigusri ataramik piisaanğilñisriñlu, manimmisilñisri avatmun suli akuqtuutlusri piq-pakkutigiiñikun.

³ Pisuqtillaapsiktun atausriññuumaagitchi Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriññuqtittusri qinñiññakun.

⁴ Agaayyutim tuqluğaatigut piqatigiupluta ukpiqsriuani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niğuganikhuta atautchiñamik,

⁵ ataniqagtugut atautchimik, ukpiqsriñiqagtugut atautchimik, paptaaqsriñiqagtugut atautchimik,

⁶ Agaayyutiqagtugut atautchimik Aapauruamik inupayaamun, qaukligikkajat supayaat suli savaktuq supayaakun suli inuñuruq supayaani.

⁷ Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutirik maligutlugu iluaqqutrisaa Christ-
num.

⁸ Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigigaa uqaligimiñi,
“Mayuñiqsuq pakmunja

aullatripluni tigutaagikkaniñik uumiksrim,
suli qaitchiruq aatchuutirik iñuñun.”

Psalm 68:18

⁹ Nipliqami “Mayuñiqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva,
mayuqsanañiñagmi atqaaqaaqtuq atchiniñiqsrapiağatajanun nunam.

¹⁰ Taamna tarra atqaaqtuq atausiñauruq mayuqtuq qutchiniñiqsramun qilajmun
qaanijugich, pakmaasiñ Christ nayuutitlasripluni nanipayaq.

¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutirik iñuñun,” ilanjich uqçiraqtiksrauplugich, ilanjich
sivuniksriqiriksrauplugich, ilanjich quliaqtuqtiksrauplugich, ilanjich agaayuliqsiksraup-
lugich ilisautriksrauplugiñlu.

¹² Christ qaitchiruq aatchuutirik itqanaiyağiaqlugich Agaayyutim iñuñi savaaksrañat
ikayuiñkun, makitammaagñiksrañatnun ukpiqsriuat timigikkana Christ-num,

¹³ atausriñnumaagviksrañatnun ukpiqsriñkun sulii isisimapiagağviksrañatnunaglaan
Iğñinjanik Agaayyutim sulii iluqnaugviksrañatnunaglaan iñuğuguta Christ-num iluqnaulhanun.

¹⁴ Tarra inñaiñiaqtugut iligauratun maliksuağuuratun. Umiatun tñitauratun
qanunamunliqaa anuñhikun, taatnatun anjalatingñiaqtugut killukun ilisauttitiñitñun
kinnitñinñiaqtit iñuich. Pisaasruliğmiktigun killukuaqtitñiaqtut ukpiqsriuanik
iñuğungitchuaniksuli Christ-num iluqnaulhanun.

¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piqpakktigiigupta
avatmun qñiñiqtitlugu surağahaptigun, ilisaiñiğisirugut Christ-tun ittuatun qaukhiğikkanañatitun
ukpiqsriuat.

¹⁶ Iluqaan timi anjalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriurapayaat anjalatiqaqtut
Christ-mun qaukhiuruamun. Timi tiguñmisiaqtuq napyaatigun, ilinjalaa savaaqahutinj
naupkağiaqlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutirsraupmiugut avatmun ilisaiñiağuguta
Christ-tun piqpakktulikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-num

¹⁷ Taatnamik Atanguruam uqautritqugaana qapinjaiqluna tarakñaniñaglaan
iñuunusriqaqunğıtłusri Jew-ñunğıtchuatitun. Isrummatinjich suuyumiñaitchut.

¹⁸ Isrumanjich taaqsiplutinj aasriñ kanjisiqluitchut. Nalupiallaktut uqayunaitłutinjlu. Taat-
naqhutinj ilaliutiyumiñaitchut iñuñhigmun Agaayyutim qaisanjanun.

¹⁹ Sugingiqługu qanuq iñuunialiqtinj qaisağıplutinj inmiknik pisugruağutaanun timim
savaağıplugu qaayugnaqtuapayaq urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinğıtchiksi Christ taatna.

²¹ Ilumutun tusraagiksi kanjisiqlugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutilaaqsi.

²² Iitkiksi iñuuniaqutitñiağumiñaiñiqsi sivuanisun. Taatnamik piiqsaksrağigiksi
iñuuniahğruaq piunğıqsiñchiruaq kinnitñikhuni pisugruağutaagun timim.

²³ Iitkiksi nutaagıqtuksrauiñiqsi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun,

²⁴ sulii atitquliñi nutauruamik iñuñmik atipmatun atnuğamik. Agaayyun iñiqsruq
taavrumiña iñuñmik ittuumik inmisun ilumutun nalaunñaruahikunlu ipqñihikunlu.

²⁵ Taatnaqlugu sagluqsrunağumuusi. Ilumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku
ukpiqsriuranjpluta atausriurugut timaani Christ-num.

²⁶ Qinnañniğupsi killuqsautiginiyasiñ. Siqñiq nipipkağniaqnagu qinnaksimanñaqpich.

²⁷ Tuunğagmun akiñipkağniaqasri.

²⁸ Iñuk tigliqaqtuq tigliğangıgli, aglaan sakkağli atuğlugich argañni sagluqsrunaqani,
aatchuutiksranikkumuug inuqsriugtuanun.

²⁹ Uqautigiyumiñaitchiksi atnummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivut-
muutiksrauluni. Tamatkuali tusrauarat uqautipsitñik ikayuusriaqagumuut.

³⁰ Aliatchaktitağniayasiñ Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalu-
naitmiutchiğasri Agaayyutim, tasuñiaqtuam ilipsitñik taavrumanu uvlumi.

³¹ Uumisugruağutiğaqasi sulii qinnaktaqasi uumitchaktağasi. Nipaalasrunaqasi uqa-
mağhutsisunjaqasiñlu, sulii qanusripayaamik piğitçhualiqsisunjaqasi.

³² Aglaan iluaqquñitłusri piqpakktulitłusri avatmun. Natqigutitłusri avatmun, taatnatun
Agaayyutim natqigutitłusriagaasri Christ-kun.

5

Iñuuniağitchi Qaumami

¹ Taatnamik tavraqsun Agaayyutim surağalha takku piqpagiñitłusri iligaağigaaasri.

² Piqpackutiqağitchi atlanun iñuñmun maliğuağlugu Christ-ñum tuvraaksriutaa. Piqpagipluta qaiññiqsuq inmiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautaiğukhuta. Taatna pikami quyalinığaa Agaayyun taipkunanun ikipkaipłutinj tunillaqtuqtuatun.

³ Agaayyutim iñugipmasri atlaliqiruksraunğitchusri qaayugnaqtualiqilusriļu. Kaviuqtuksraunğitchusri. Nalliatunniñ nalaunñangitchuq ipqiqsıtlutinj iñugiliutipkaqtuani Agaayyutmun.

⁴ Uqautiqaqtuksraunğitchusri kanñunaqtuanik suunğılaaniglu asriğiqutiniglu. Tamatkua nalaunñangitchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksrağigiksi Agaayyun.

⁵ Nalupqıginqısiuñ una, Kiñaliqaa sayuñaqaqtuq inıqagumiñaitchuq anıayyuqautaakni Christ-ñum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayugnaqtualiqiruag naagaunniñ kaviuqtuauruq. (Iñuk kaviuqtuauruq ilumutun agaayyutinjñualiqirauruq.)

⁶ Kisumununniñ iñuñmun kinnipkaqasri imailaakun uqautinjñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisuruq iñuñmun tupiksriñğitchuanun ilaanik.

⁷ Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinjitñi.

⁸ İlaatniimma ilipsipsuuq taqtuamiitkaluaqmıruani, aglaan pakma qaumağtuqsuri Atanğuruakun. Taatnamik qaumautuñiğumausi iñuuniałipsitñi.

⁹ Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniałipsitñi nakuuualiqirusri nalaunñaruałiqlısuñ ilumutuuruualiqıplısuñ.

¹⁰ İlitchuğituñıqsiuñ akuqtuyunaqtuq Atanğuruamun.

¹¹ Piqasriqsuutinasri iñuñmun pigiitçhualiqıruanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun.

¹² Takku kanñunaqtuq uqautigisraqtuniunniñ iñuich nalunautçhıplutinj pigiitçhualiqutinjitñik.

¹³ Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitçhualiqutinjich tarra qıñiğnağtuq. Tarra qanusripayaq qıñiğnağtuq qaumamiittuq.

¹⁴ Taatnağlugu nipliğñıqsuq, itna,

“Siñiñniaqpat! Itiğnaqsigaatin.

Makittin akunğatniñ tuqunaruaniñ.

Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

¹⁵ Qaunatqiağillıapiağlugu qanuq iñuuniaqtılaaqsi, inğiğusri iñuktun isrumatuitçuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ilılsuri.

¹⁶ Savaaqallautaqağniğusri pivıqanñapsi, atakkii iñuurugut uvluğitçuani uglıvak.

¹⁷ Taatnamik inğiğitçhi iñuktun isrumatuitçuatun aglaan kanıqsımmaağiksıluğı pisulħa Atanğuruam.

¹⁸ İmiliqasri taanñagmik atakkii qılhuğniğaaasri, aglaan analatittitçhi İpqtıçuamun İr-rutchimun [atakkii kamaksripkagnağaaasri Agaayyutmik].

¹⁹ Uqagusri avatmun quyyatinik atutininiglu İlitqusriğiksuum aatçuutaiñik, atugusri iğñallautamik uummatıpsitñiñ Atanığmun.

²⁰ Ataramik quyyatıgilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaqaatigiich

²¹ Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriğısi Christ-mik.

²² Nulianuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanğuruamik.

²³ Uñuruuq qaukğigıgaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukğigıgaa ukpiqtuanuruat. Ukpiqtuanuruat timiğıkkani Christ-ñum, aasriiñ ilinjich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ.

²⁴ Atrilugu ukpiqtuanuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianuruat kamaksriğich uimiknik sulıpayaagmikni.

²⁵⁻²⁶ Uñuruasrii, piqpakrsisitçhi nulıpsitñik, Christ-tuntuuq piqpakrsıruuatun ukpiqtuanuruaniq tuqgutrıkami ilinjitnik ipqıqsıtyağukğugich Agaayyutmun uqalğıgun, sulı salummağamıqıch iğğıuutiksraqtuğrikaagun imiğmik.

²⁷ Christ-ñum inmiñiktıçhıkkai ukpiqtuanuruat kamañaqsilugich piññaqnaqsıluğıllu, taqsraqtaıllugich imukunaurailıluğıllu sulı salummağıluğıllu qanusripayaamiñ pigiılisauruamiñ. Ukpiqsıruuat ipqtıçhıksraurı patchisaıllutinj.

²⁸ Uñuruat piqpagıraksrağıgaıch nuliatıñ timimiktun ilıllugich. Takku anun piqpakrsıruaq nuliğmiñik piqpakrsıruq inmiñik.

²⁹ Piitçuq anıutmik uumiksriruamik timimiñik. Aglaan niğıpçhağıgıgaa qaunagıplugulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagıpmıgai ukpiqtuanuruat.

³⁰ Takku uvagullaa ilaviñiğıgaatıgıt ilaan timaan.

³¹ Agaayyutim makpiğaanani aglausımaruq, itna, “Taamna pisigilugu, anıutim unitkisıgaa aapanılu aakanılu piqasıutiluni nuliğmiñun, tarra iluqatıkaasrii ataıutçhisun timinıgıtık.”

³² Taamna uqalħa Agaayyutim sagviġñigaa kamañaqħuni nalunaqtuanjuruuq, aglaan kanjicsigiga taavruma uqalħum uqaġitilaña Christ-mik ukpiqtuanjuruaniġlu.

³³ Aglaan uqaġipmigaasri, anjutilaam piqpagiraksraigaa nuliani piqpagipmatun inmiñik, suli nulanjuruam kamagiġlu uwiñi.

6

Iyaalgruiġlu Anjuyuaqallu

¹ Ijilgaanjuruasii, tupigisigik anjuyuaasi Atanikun. Taamna nalaunjaruq.

² “Kamagiġluk aapanlu aakanlu” – taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna –

³ “Pillautau itchumuq ilipnun suli utuqqalilġataġutin iñuuyumuutin nunami.” *Exodus 20:12*

⁴ Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunġasi, aglaan iñukkukuqsagijin natqiksruutilugich suli isilġiqsuġlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiaqtuatlu

⁵ Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkununa qaukġikkapsitñun nunami taluqsriħkun kamaksriħkunlu, savautillautapiaglugich qanutitanajilħsri savautriumalaaqmatun Christ-mik.

⁶ Savautriħlautaġusi ataramik, aasriñ quyalitñinñiasri qaukġipsi takkuatniħħiñaq, aglaan savaktinjsun Christ-ñum savaaqaġitchi pisulħanik Agaayyutim piyumalaaġlusri.

⁷ Tarraasriñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniġmun, iñuñnik savautriñġitmatun.

⁸ Ijlisimatquġipsi kisupayaam akilħsriaqaġniaħhanik atisriħlu Ataniġmiñ savaallautaġmigun, savaktaaġruuġaluññaġmi unniñ qaukħuġaluññaġmi.

⁹ Qaukħiurusii, taatnatuntuq irrutisigijin savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusruñaqnegich, ilħimalugu Ataniqaħiqsuptuq qilħni akilħsuñiħiaqtuaq atunim.

Anjuyautnaħa Agaayyutim

¹⁰ Aqulliqsaami, sayaqaġitchi ukpiqsriħipsigun Agaayyutmik suli tunħasrimaħipsigun sanħjanun.

¹¹ Atilugu iluqaan anjuyautnaħa Agaayyutim, makitalġuyumuusriħi qayuktitaġlugich pisaasruġmigautai tuunġaum. ¹² Anjuyangitchivut iñuich timiqaqtuat, aglaan anjuyaktugut akilħilħiħlugich sanħiñiħiħlu pigilħilħum atanġuruatlu pigiitchuat anjalatchiruut iñuñnik marrumani nunami, suli akilħilħiħlugich irrusriħiħlu silami.

¹³ Tarraasriñ atuqsiun anjuyautnaħa Agaayyutim qaisimaakkaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalġuyumuusriħi sayaktulusri. Aasriñ anjuyaguħiħipsi makitasrugaaġisirusri.

¹⁴ Makitatitchi itqanaħyaġusri. Tapsiuraaġiksilħi ilħumutuuruamik, satqagutilħsriħlu nalaunjaruaħiħmik.

¹⁵ Kamiktummaaġiksuatun ilħsri quliacquaħilugu tusraayugaallautana qilħiñiħiħaqturilħum.

¹⁶ Ataramik atuqsiun samġuana ukpiqsriħlum qamititchilħruuq ikualaruanik qaġruñik pigiitchuam.

¹⁷ Atilugu nasruraa anniqsuħiam, suli tigulugu Agaayyutim uqalħa aatchuutaa Ir-rutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anjuyalħpsitñi.

¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich inħisruħipayaapsitñi ikayuutaagun Ippitchuam Irrutchim. Qaunagituiħaħsri qapiqtasunħasri inħisruutriħipsigun ukpiqsriħuanik nanipayaaq.

¹⁹ Uvvasuli agaayutiluna Agaayyutmun aatchuquluna uqaksramnik quliacquaqulunalu kanjicsiħaqtillugu nalunaqtuanjanik tusraayugaaħiksuum taluqsrautailħakun.

²⁰ Uqqiraqtigigaana Agaayyutim isiqtaunħaħmaunniñ. Agaayutitchi quliacquaquluna tusraayugaaħiksuum taluqsrautailħakun uqalħsrapun.

Paġlasuiqsaħutit

²¹ Aglaan ilħimatquħmigiħsri qanuġitilaamnik. Tychicus-ñum piqpagikkaqput aniqatvut tuniħsimapluni savautriruaq Ataniġmun uqautiniħaħsri supayaanik uvapkun.

²² Pisigiplugu taamna tuyuħigiga ilħpsitñun ilħimatquħplusri qanuġitilaħptiknik, suli ilaanun pitħuksaħquħlusri.

²³ Agaayyutimtuq Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ qilħiñiħiħaqtillisi piqpakku-tiaqqtillħsriħlu avatmun ukpiqsriħkun.

²⁴ Uvvatuq Agaayyutim iħuaqutrisaa illi iluqañitñun piqpaksriruanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniħsimaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-agmionun

¹ Uvaja Paul aglaqatigaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiin savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumina iluqaitnun ukpiqsiruanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukdiŋruat ikayuqtitlu taamani.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuqaqtillanŋiaglisi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqirusrat Tuyuutmiŋik

³ Injqsruutipayaqaqpsi Agaayyutiga quyaraŋigiga

⁴⁻⁵ akuqtuŋiqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitni suli ilipsigun tusaqaqaaŋataŋapsitniŋlaan. Taatnaqŋuŋa quviasullapiaqtuŋa injqsruutrikama ilipsitniŋ.

⁶ Nalupqiginjillapiaŋigiga una, Agaayyutim aullaŋniikkani ilipsitni naatkisigaa agghiksraŋanunaglaan Jesus Christ.

⁷ Piqpagillapiaŋigipi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaŋumiŋaqtuŋa nalupqiginjilusi, atakkii ikayuŋipsitŋa isiqtaullamniŋu uqaqsaagutriŋlamniŋu uqaqsittaagvinmi tusaayugaagiksuum ilumutuuruŋanulhanik. Piqutigiplugu ikayuutiŋiqsi uvamnuk akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piluutaanik.

⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanutun kimmutiqallapiaŋigiga ilipsitniŋ, ilumun piqpagigipsi Jesus Christ piqpaksrpmatun ilipsitniŋ.

⁹⁻¹⁰ Uvva injqsruutigipsi piqpaksrpmuquplusi kanjqsiaŋisaiŋiŋaqtuplugu Agaayyun. Piksraq-taaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipqiŋiŋaqtusi patchisaiŋilusi Jesus Christ agqippan.

¹¹ Uvvasuliuna pitlaniagiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitlappakkaŋa, iŋuichaasiŋ kamaksruaqsilugu suli nangaaqsilugu Agaayyun.

Iŋuutiŋ Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumina, atuamaruat uvamnun isiqtaunŋaŋma siamititkaat tusaayugaagiksuaq.

¹³ Iluqatin anuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iŋuich maaniittuat ilisimagaat isiqsiviniŋiŋigiga Christ-mik savautriŋhapkun.

¹⁴ Aasiisuli isiqsiviniŋiŋigiga iŋugiattluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniŋmun. Taatnaqhutin taluqsraitmuksaŋiŋaqtut uqaŋiŋiksraŋagun Agaayyutim iŋsiŋgillapiaqhutinŋu.

¹⁵ Aatai, ilisimagitka ilanisa quliaqtuaqalhat Christ-mik atakkii killuŋigaaŋa suli uqaalaplutinŋu. Aglaan atlat quliaqtuaŋigaaŋat Christ ihuatlukisraŋatnun iŋuich.

¹⁶ Taapkuale quliaqtuaŋigaaŋat Christ piqpagipluŋa, atakkii ilisimagaaŋat Atanŋuruamun tuŋlukkauhiŋa uqaŋitquplugu tusaayugaallautaq.

¹⁷ Atlatlu iŋuich siŋnakuŋiŋaqtut, atakkii quliaqtuaŋigamitruŋ Christ ipqiŋiŋitchut aglaan killuŋipluŋa isumaplutin ihuŋiŋiŋitichukkuŋa isiqtaullamni.

¹⁸ Sunitchuq. Ipqitkisinŋaan naagaqaa siŋnakuŋaugisinŋaan taatnaunniŋ quliaqtuaŋigaaŋat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiaŋaŋa taavruma.

¹⁹ Aa, quyatuiŋaŋisuruŋa. Ilisimagiga injqsruutriŋapsigun uvamnuk suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsiviniŋmiŋ anitqiksraŋa.

²⁰ Niŋiugaqallapiaqhunŋa suraŋalipayaapkun qapiqpanapkaŋumiŋaŋitchiga Christ, pitlukkugu uqaqsittaagviksraŋa tikitpan. Sumipayaq, suvaluk pakma, uqaŋuktuŋa Christ-kun taluqs-rautaŋilunŋa suli kamaksruqigiga iŋunun Christ uvapkun, iŋuutuŋiŋiguma naagaqaa tuqugisniŋiguma.

²¹ Atakkii, iŋuuguma Christ-ŋuruq, aasiŋ tuquguma quviatchakkisuruŋa.

²² Iŋuuniaqtuiŋiguma savautipsaatlukkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nalliaknik piksraq-taaqahiksraŋa.

²³ Qanuŋviiqsunŋa, Unitchukkaluaŋigiga manna nuna piqataulunŋaasiŋ Christ-mi, taamnaasriŋ nakuagitlukkayaŋaluaŋigiga.

²⁴ Aglaan ilitchuŋigiga ilipsitniŋ inuŋitilaagasuli.

²⁵ Nalupqiginjilugu ilisimagiga iŋuuniapsaaguraallahiksraŋa iluqapsitni, taatnaqŋuŋa ikayut-lasigipsi ukpiqsriŋiqsi nakuqsitluuraquplugu quviasuutigitluuqaqsipmilugu.

²⁶ Atakkii iŋuutuuraŋiguma suli utiŋvigitqilŋiŋiŋigupsi nangautiksraqagiksi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷ Supayaq atuumaniaqtuqunniŋ, uvluŋagikpan iŋuuniagumausi kamagiyumiŋaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiŋaŋniŋupsi naagaqaa unjasikkisiŋiguma

tusaayumagiga atipiaġataqhusri iñuutilaapsitñik atausriq sivuniġiplugu una. Tusaayumap-migiga qanun sakuuktillaqsi piqutigiġlugu ukpiqsrilq kanjaqtaq tusaayugaaġisuumi.

²⁸ Tusaasukkigaptuq uumiksripsitñun iqsipkanjiqsi. Taavrumuuna ilitchuġigisigaat akittkaqsiħiqtin aglaan ilipsi annaumaħiqsi. Agaayyutim ititkisigaa taamna.

²⁹ Agaayyutim iluaqutigaasi ukpiqsrilasiplu Christi-mik suli nagliksaatlasiplu piqutigi-plugu.

³⁰ Iluqata anjuyaqatiġisimarugut. Ilisimagiksi taamna, atakkii qinħiqsi qanuq naglik-saaliġa qaanjisuami suli tusaaplugu nagliksaaliġasuli pakmapakunniħ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamanaqsipkakkauruq

¹ Uvvaasiħ akuqturusi uqalħiħik sayyiqsigikkanjitñik ukpiqsrilipsi naagaqaa uqalħiħik araqtuqtigikkanjitñik ilipsitñik. Aasiħ nakuuruq ilisimaruni Ippqitchuamun Irrutchimun atausrinħullaptiknik suli piqpaksrilasiħlaptiknik iluaqutritlasilħlaptikniglu avatmun.

² Ilmun, quviatchaktitkaana atausrinħullapsi. Isummatiqagupsi atautchimik suli piq-pakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun.

³ Uqaviutiqasunjaqasi ilipsitñik suli inillaktasunjaqasi kamanaqsitlugusi atlaniħ, aglaan isummatigilugich atlat kamanatlugugich ilipsitñiħ.

⁴ Ilipsitñuħiħaq piħħaktaaqagħniasunjaqasi aglaantuq atlanun.

⁵ Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqanjitchuq atrinuniaġuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniħ qutchigvigigaluaakkani suksraallakkaa suungillapiaqhuni inħmiħun.

Ilaa aniruq nunamun atriaqahuni inħumik.

⁸ Atchiksitħullapiaqhuni inħmiħun inħupayaaniħ anjigħnaaunniħ tuquħiq—
tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqħuktitudun sannigħutam!

⁹ Taavrumuunnaħluq Agaayyutim kamanaqsipkaġaa
aasiħ aatchuħluq atigħmik kamanatluquamik atipayaaniħ.

¹⁰ Iluqatinj Agaayyutim inħiqatinj kamaksruġniagaat Jesus
itkisinħaġmin qilaħmi nunamilu suli tuqusimagaluanħaġmin.

¹¹ Iluqatinjsuli quliagħniagaat Jesus Christ kisimi atangunilugu.

Taatnaqpatruħ Agaayyun Aapauruq nanħaqauniatuq.

Ukpiqsriruq Ittu Qaumatuq Nunam Inħiħun

¹² Ilauramaan, tupigisuulugħniġisitħa sivuani piqataukama. Pakmaasiħ
unħasikkaluanħaġma ilipsitñiħ tupigitqillaħniagsitħa. Uvluħaġipkan sakuuktuiħaġusi
taluqsrilħkun sivuqatigagħsi inħusitħi annautrauruq inħuutqusiaħtatun anniq-
suħksrapsitñunaglaan,

¹³ atakkii Agaayyun sayyiqsuqtigigiksi piyummasiqħusi suli savakkumasiqħusilu quya-
likkaulħksraġmiħun.

¹⁴ Suragħalayaapsigun uqapilusunjaqasi naagaqaa qapitqailusunjaqasi.

¹⁵⁻¹⁶ Ilipsiħ patchisaitħumuusi Agaayyutim qitunħaġiliutikħansi, inħuniaħusi
akunħatni qaayugħniquruatlu killuliquruatlu ittuami taqtuatun. Uvluħirraaġikmatun
qilaħmi inħuniaġumuusi akunħatni inħuich quliaqtuagħutilugich ilinħ Agaayyutim uqalħiħik
inħupkaitħaruħnik. Taatnaħupsi quyagħsirunja piqutigiħusi Christi agħiħpan, ilisimagiga
sakuulħma imailaħuni inħiħa.

¹⁷ Aglaan, tuqutuagħisigaluanħaġmaunniħ quyaħiħaurunja. Uvvasuli quviasuqatigigipsi
iluqasi aatchuutigikkapsigun uvamnun ukpiqsrilħkun, atakkii aatchuqapsitħa
inuħikkamnik taatnatun savautrillapiaqtusi Agaayyutmik.

¹⁸ Taatnaħluq ilipsipsuq quyayumuusi quviasuqatigilunħlu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanħuruakun tuyuġiyumaasigiga qilamipayaq Timothy ilipsitñun. Aasiħ
utigumiħaġniħpan quviatchaktinniaħaana uqautiaqsikħana qanuq inħuniaħapsitñik
Agaayyutikun.

²⁰ Atakkii piitchunja atrinħanik ilaan qaunakħaġiksiksrapstñik.

²¹ Iluqatinj atlat isumaalutitigigaat sulksraqtin, ilinħ suqutiksriħitmiut tusaayugaallau-
tamik Christi-kun.

²² Aglaan Timothy ilitchuħianiksimagiksi tunħavagiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugħvigiplugu
quliaqtuagħħi tusaayugaaġisuumik atriplugu iħniħ ikayuiruq aapamiħnik.

²³ Taatnamik tuyuħiħiħaħuħuħa qilamillapiaq ilitchuħianikkuma qanuq uqaqsittaaħamni
inillakpatħa.

²⁴ Aglaan tunjavigillapiağiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiñhiñaaguhiksrağa Philippi-mun.

²⁵ Utiqtitaksrağigiga Epaphroditus tuyuğigaluakqaşi ikayuqupluņa inuqsriuhamni. Ilaalu uvanalu aniqatigiiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilñiñiqsuqlugich uumiksirit Agaayyutmik.

²⁶ Aipkatqiaqsiga aisuliqmipman ilipsitñun sulı ihuilliuğutigiplugu tusaahiqsi atniğñağniplugu.

²⁷ Atniğñallapiaqmipñunlu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligiplugu sayy-itqikka, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqlugu tuquniğumi ilanayağaa alianniuhıga pakma.

²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkağukkaluağiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quvi-atçaktinnayağaaşi aasiñ ihuillıñıga uqiglipsaağayalğitçhuq.

²⁹ Taatnaglugu pağlayumagiksı quviasuutigillapiağılu Agaayyutikun. Kamakku-tıqagılgich iñuich ilaatun ittuat.

³⁰ atakkii sugingıqlugu iñuuhı savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniñ. Savauti-ğaaşi ikayuqluņa ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

İlumun Nalaunjaruatıq

¹ Aqullıulugu, ilauramañ, uqautigisukkaga una: Quviasuutigisiun Atanguruuq Agaayyun. Alğaqsruutinñulıgumiñaitchipsı tamatkunıña tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqılğitçupsıun annaumapkağaaşi. Itnauvva:

² qamakkiağigitchi tamatkunakña iñuñniñ pigiitçhuanıñ siqupsıñhiñaqtuanıñ timimik qipmısun ilıplugich. İliñich ilısaurıraqut nalunaitñutaqaqtuksrauniplısi timipsitñi qı-tunğagılıutıpkagıkkupsı Agaayyutmun.

³ Aglaan uvagut ilumun qıtunğagillapiağaatıgıt Agaayyutim pisigisruñaqnagu timıvıt nalunaitñutçhiğñilugich. Agaayyuvigigıput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtılıqhuta sulı nanğagıput Christ Jesus iñuugıtıqatitçhiruq nutaamik. Ukpiqsıryumiñaitçhugıt qaahıñakun annautiniğñıluta.

⁴ Aglaan uqaviutıgıpatruñ anniqsulıqtıñ tupiksıñıltıñ qaahıñakun tavra uqaviutıg-itlukkayağiga, itna,

⁵ nalunaitñutçhıkkauruņa tuvraqılgich Jew-ñuruat atuiragıñhat tallimat piņasıt uvıt atumaanikmata. Israel-aanullapıqtuņa anıñıpkun, iñuugataupluņa Benjamin-nağmiuni, auga avuılıaq Hebrew-piağataq. Tupiksırıruņa tillisıpayaanıñ Jew-ñuruat malığıtaksrañata Pharisee-ñupluņa.

⁶ Piyummatıqapaitluņa ihuilliuğıtçhiruñauñniñ ukpiqtuanıruvanik. İñuk nalaunjaruahıñıñupman tupıgilugich malığıtaksrat kia-unniñ patchisıgıyumiñaitkaa.

⁷ Suragahıpayaatka kamanallapıağaluaqtuunniñ uvamni sivuani—pakmapak ayalıgıtka atakkii anniqsuliksramnun tunjavıgısukkıga Christ kisan.

⁸⁻⁹ İlumun ayaktuñıñalıtka. Supayaat tamatkua sapluñhiñağatña ilıtçhuğiliksrañanıñ Christ Jesus-ñum. Pakma ilıtçhuğısullapıağıga ilaa Atanıgılıutılıksrañagun. Suapayaqsulı isummatıgılıutıgıga sumun atugumiñaitıluğı pakmaaglaan inuğıtıkkıga piqahıksrağa Christ-mik piqasıutiluņa ilaani. Tavrakñaaglaan isumatıgıñıqısuņa uvamnik nalaunñasıyumiñagıluņa sıvuğaañi Agaayyutim tupıgıuraahıñagıluğı malığıtaksraña, aglaan tunjavıgılıutıgıga Christ kisan anniqsuqtıksrağa.

¹⁰ Pakma ilıtçhuğısukkıga Christ sulı sanñia anıpkairuq ilaanik tuquğımiñ, sulı naglik-saaqtıauluņa ilaatun, tuquyumaluņa ilaatun.

¹¹ Nalupqıgıñıtçhıga iñuuhıga Christ-kun anıtqıkkıspıluņa tuquğımiñ.

Aqpaqsruıq Akımasaqtıni

¹² Uqautıgıyumiñaitçhıga atrılıutianıñıluņa Christ-mi naagaqaa ataramik iñuutlasılıuņa Christ-tupıağataq. Aglaan sakuuktuñasulı Christ-tun ilısaiñagıkuñı iñuunıağumiñıaqsıpluñalu ilaatun.

¹³ İlauramañ, ilısımaruņa taatnailıñısılaamnıksulı. Atausıq pisullapıağıga, piıguğıklugu itçhuuhıga aglaan ilısukluņa Christ qanuq itqıkpıña.

¹⁴ Christ-ñum ilıtçhuğıpkagaña qanuq piqasıutılıksrapkun inımgıun. Atrıplugu aqpaqs-ruqtuq sakuullapıaqhuni piññaktaaksrağmiñun uvanıptuq sakuullapıaqmiuņa ilısukluņa ilaatun. Agaayyutim inımiñik tuqluğaaña taatna iñuunıaqıpluņa.

¹⁵ İluqata nanıñanıksımaruğauñ ukpiqsıñıptıgıun piqasıutıpluta Christ-mi taatnaptuq isummatıqatı atautçhimik Christ-kun. Aglaantuq atlakun isummatıqagıpsı Agaayyutim kanıqsıpkagısiğaaşi taavrumıña.

¹⁶ Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktıñıtaqta piqatıgilugu Christ aullağvıgıanıkkaptıgıun.

¹⁷ Ɔauramaaŋ, iŋuuniagiŋtchi iŋuuniallaptun iŋisaaqagusi tamatkunakŋa maligutchiruaniiŋ iŋuuniahlammnik.

¹⁸ Atakkii piqatquq atlanik maligutchisunjitchuanik Christ-mik—uqautigianikkammnik ilipsitŋun aasiiŋ alianniugtitluŋa isummatigiasikapkich—akiliŋiŋisuiruat Christ-ŋum tuquŋhanik. Piqasutiniuraqmiŋatiŋlu ilaanun.

¹⁹ Timitiŋ aanguaŋiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniŋiŋ savaatiŋ kannugiraksraŋaluatiŋ, aasiiŋ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiŋaitchut Agaayyutmi atakkii iusummatigihifiŋaqhugu iŋuuniatiŋiŋ maani nunami.

²⁰ Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiraŋigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niŋiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiŋ ilaaniŋ, aasiiŋ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ.

²¹ Ilaan simmiŋisigai sayaitchuatu lu tuquraŋaqtuatu lu timivut atriliutitugich iŋmi kamaŋaqtuamun tuquyumiŋaitchuamun timimiŋun. Taatnaŋumiŋallapiaqmipluniŋu atakkii aŋalatchipluni supayaanik tavra piuq.

4

¹ Ɔauramaaŋ nakuagiŋallapiaŋipsi suli inuŋiŋplugu piqatauliksraŋa ilipsitŋi. Quviatchaktitkip-sitŋa suli piŋpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaŋhusi napammaagiŋitchi Atanikun itqagiŋlugu qanunun uvamnun piŋpagiŋiqsi.

Alŋaqsruutit

² Uqautisukkikka aŋnak atiqatquak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iŋuuniŋmi Christ-kun qanaaŋumiŋaitlutuk suli ilannaŋiiksitqikhutik.

³ Ɔannamaaŋ tuniqsimaplutin, injiŋmigikpiŋ ikayuquplugik taapkuak aŋnak savaaŋaqtuak sakuukhutik siamitchiŋiaqhutik tusaayugaagiksuumik piqatigipluŋa sulipsuuq Clement-lu savaŋatitkalu; Agaayyutim itqagiŋai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiŋaaniŋun iŋuunlum.

⁴ Nipliutigianiksimmakkaŋa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigisiŋu ataramik iŋuunluŋiqsi Christ-mi.

⁵ Ki, iŋuuch ilitchuŋilitruŋ Christ ilipsitŋi iŋuaqutriŋlapsigun iluqaitŋun iŋuunun inmiŋuanjilapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitŋi.

⁶ Taatnaŋusi isumaaluutiŋaŋumiŋaitchusi sumik, aglaan injiŋsruutigihifiŋaŋisun. Uvva, injiŋsruulapsitŋi uqautitlugu Agaayyun inuŋikkapsitŋik suli quyalugu ataramik kiggusi-aqagapsi.

⁷ Agaayyutim tutqiksitisigai iusummatisi atakkii taamna qiiŋiŋiŋaq kamaŋatluŋtuanuruq kanjiŋsiŋiŋmiŋ. Agaayyutim uummatisi qiiŋisaaŋtitkisigai isumatuiŋaŋitillusi Christ-mik tunjagupsu ilaani supayaakun.

⁸ Aqulliuplugu, iusummatigupsuŋ ilumutuuruuq kamaŋaqtuaŋlu nalaunŋaruuaŋlu ipqitchuaŋlu iŋuaqnaqtaŋlu, suli iusummatigupsigich nakuuruat atlani, suli itqagiŋlugu quyasuglugu Agaayyun nanŋaŋlugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi.

⁹ Uvanniŋ iŋisaaŋaqtusi Christ-mik akuqtuaŋiŋplugu ilaa iŋuunilipsitŋun, tusaaplugu suli qiiŋiŋlugu qanuq tunjahiŋa Atanŋuruami supayaatigun. Iŋisimagupsuŋ ilaa miŋŋuiŋisagiŋvigiŋlugulu uvaptun, Agaayyun qiiŋiŋisitchiŋuq uvaptiknik nayuutigisirusuq ilipsitŋi.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰ Quviasullapiaqtuŋa ikayutqikapsitŋa ikayuqqaqhuŋa sivuani. Taatnaŋhugu nanŋaŋuŋkiga Ataniq. Ɔumun ikayuanikkaluŋaŋipsitŋa aasiiŋ ilitchuŋigiga piviqanŋiŋiqsi ikayuŋiŋksrapsitŋik uvamnuk taimakŋaaglaan.

¹¹ Uqautigijitkiga taamna pisigilugu inuŋsriuŋiŋa. Iŋitchuŋa pisuiŋsimaatlasripluŋa piqagiŋisunŋaŋma anjiruamik naagaqaa mikiruamik.

¹² Iŋisimagiga iŋuuniatiŋ inuŋsriuŋluŋa naagaqaa susuksiŋitluŋa. Iŋitchuŋipmigiga iŋuuniatiŋ ukpiŋsriŋiŋkun susuksiŋitkuma naagaqaa niŋisukkuma.

¹³ Iŋuuniatiŋiauruŋa supayaakun ikayuŋsiŋluŋa Christ-mik sanjisiŋipkairuamik ukpiŋsriŋimnik.

¹⁴ Naagasuli iŋuaqutitgipsitŋa ikayuŋluŋa iŋuunilummi.

¹⁵ Ɔauramaaŋ Philippi-mi, iŋisimallapiaŋiksi quliaqtuaŋiŋa tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakŋaasiiŋ aullautiplugu atlanun nunaaqqiŋun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiŋ-tuanuruasi qaitchirusi maninŋik uvamnun. Quyyatigigiga taamna.

¹⁶ Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuŋikkammnik akulaiŋlugu.

¹⁷ Uvvaasiiŋ niŋiunŋiŋlapiuŋa atlanik aatchuusiakramnik ilipsitŋiŋ. Aglaan niŋiugigiga Agaayyutmun piŋiŋisaaŋiŋksrapsitŋik iŋuaqutriŋlapsigun uvamnuk.

¹⁸ Iisimatquplusi akuqtugitka tuyuutipayaasi Epaphroditus-kun. Inuqsrangillapiaqtuᅇa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun ilumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiaᅇaa taamna.

¹⁹ Aasiin Agaayyutigikkaᅇma qaitchigisigaasi iᅇnugiaksillapiaᅇlugu supayaamik inugikkapsitᅇnik Jesus Christ-kun.

²⁰ Agaayyutvut Aapauruaᅇ kamagikkauli taimuᅇaaglaan. Taatnatuᅇ.

Paᅇlasuiᅇsaaᅇutit

²¹ Nayaannᅇaᅇitkaguᅇuᅇ iluᅇaisa ukpiᅇsriruat iᅇnuuqatauruaᅇ Christ-mi, taatnatuntuuᅇ ukpiᅇtuat nayuᅇtima tuyuᅇaasi nayaannᅇamik.

²² Iluᅇatin ukpiᅇsriruat tuyuᅇmigaasi nayaannᅇamik pitlukhutin tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

²³ Jesus Christ-ᅇum iluaᅇqutaa nayuᅇtiyumuᅇuᅇ iluᅇapsitᅇni.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-ġmiunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaanġa Jesus Christ-ŋum pisulħagun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtuŋa aniqatiptiknik Timothy-mik.

² Tuyuġigikpuk una tuyuun Agaayyutim iŋuŋiŋun Colossae-miuttuanun tuniqsimaruun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta ihuqqutillaŋniagħlisi suli tutqiksillusi.

Quyaytit Agaayuliġmi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutitapayaaqapsi,

⁴ takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piqpaqsripluŋu iluqaitniik ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun.

⁵ Piqpaqsriŋiqsursri ukpiqsriruanik piqutigiqlugu niġiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq qilaŋmi. Taamna niġiugaq pigiliutiqqaaġiksi tusraakapsiun ilumutuuruuq tusraayugaallautaq.

⁶ Tusraayugaallautaq quliaqtuagikkaauruq ilipsitfiun iŋuŋnunlu nanipayaq. Aglaan tusraaqqaqaqapsiun tusraayugaallautaq simmiaqsiŋiġaa iŋuuniaħhat iŋuich suli iŋuuniaħiqsipsuuq, aasriiŋ ilitchuġigiksi ihuqqutriħha Agaayyutim kaŋiqsiqlugu ilumuttun.

⁷ Tusraagiksi tusraayugaallautaq tumigiqlugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqppuk, atakkii tuniqsimaruuq savaqatigigikpuk Christ-kun.

⁸ Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpaqsripkagħnipluŋu atlanik iŋuŋnik.

⁹ Taatnamik taimakŋa uvlumiŋ tusraalgataħaptikniħaglaan taavrumiŋa agaayyutituiħaġipsiġi. Inqrsruutiġiptiġiġi Agaayyutmun kaŋiqsiqkallapiaqpluŋu Agaayyutim pisulħanik, suli isrumatusipkaqpluŋu kaŋiqsiqkaqpluŋu ilitqusriġiksuaġmigun,

¹⁰ suli agaayyutipluŋu agaayyutikuahiqsi Agaayyutim quyaqnaqplugulu, ataramik savaallautaqpluŋu suli ilitchuġisaiħaġplugu Agaayyun,

¹¹ suli agaayyutigiqlugu Agaayyutmun sayaksritqpluŋu kamaŋaqtuakun saŋŋiagun, iħlututlaqplugu sakiqnapayaq anuqsrulikuŋ quviasuutikuŋlu,

¹² suli agaayyutipluŋu quyaytiqnaqpluŋu ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iŋuuruunun Agaayyutmi, iŋuupmatun qaumami.

¹³ Agaayyutim annautiniġaatigut saŋŋianiħ taaqtuam, aasrii tikiutiqluta aŋaayyuqataanun piqpagiraġmi iġniġmi.

¹⁴ Taavruma Iħniŋan Agaayyutim satuġniġaatigut Agaayyutmun natqigutitqplugich itqaumayumiħaġlugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamaħniġsrauruq

¹⁵ Christ atrigigaa qniġnaitchuam Agaayyutim inŋaniktuam supayaq iħiqtuagalaqaitnagu.

¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iħiqtaurut qilaŋmiittuat suli nunami, supayaat qniġnaqtuat qniġnaitchuatlu suli aħalatit saŋŋiqaqħutiŋ marrumani nunami siħamiħu. Agaayyutim iħiġniġai supayaurat ilaagun supayaanun kamaħaksruqplugu ilaa.

¹⁷ Christ inŋaniktuq sivuani iħiqtapayaqaqtuam. Suapayaq itchugaaqtuq Christ-kun.

¹⁸ Christ niaquġigaa timim; taamna timi ukpiqtuanuruapayaħnuruq. Christ-ŋum iħuudiqatitkai ukpiqtuanuruat aŋipkaqqaqsimapluni tuqnaħaruaniħ iħuupluni taimuŋa. Taatnaqhuni Christ pitħiġsrauruq supayaani.

¹⁹ Agaayyun sivunniġniħsuq iluqnauġuni iħuusukħuni ataramik iħniġmiħi.

²⁰ Agaayyutim ilauraaġiiksitqagai inħmiŋun kisupayaat nunami siħamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiun auni tuqpluni sannigutami.

²¹ Ilipsi, itkალაუqtuani unasriktusri Agaayyutmiħ iħuuniaħusri killuqsautipsitħi, uumigiqlugu Agaayyun.

²² Aglaan pakma Christ-ŋum ilauraaġiiksinnigaaŋi Agaayyutmun tuquħiġmigun sannigutami, aasriiħ tikiutriruq ilipsitħik Agaayyutim sivuħaanun killuqsautiaħusri pasiaħuħmiħaħusriħu.

²³ Tikiħniħaqtusri taimuŋa ukpiqsrutuiħaġupsi payaħaħusri nuktinnaħuħmiħaħusri suli tigmummitqiaħiġkupsiuŋ niġiugikkaqsi tusraakapsiuħaglaan tusraayugaaġiksuaq. Taamna tusraayugaaħiksuaq quliaqtuanuruqtuq iħuupayaanun nanipayaq. Aasiħi uvaŋa Paul uqqiraqtigigaanġa uuma tusraayugaaħiksuaq.

Paul Savautriruq Ukpiqsriruanik

²⁴ Quviasuktunja iglutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuna. Taatnamik quviasuktunja naarrusiqaqkich Christ-njum nagliksaaqniñi pisigiplugich ukpiqsriruauruat, tamatkua timigikkani.

²⁵ Aullaqniikamaaglaan savautrihigmik Agaayyutim uqiraqtautugaana ukpiqsrirua-payaanun. Taatnamik tiligaana quliaqtaugutitqplusri tusraayugaagiksuaapayaamik.

²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanuruq Agaayyutim iriqsimakkanja imaknaqana inilgaasaaq. Aglaan pakma sagvigñigaa ukpiqsriruanun.

²⁷ Agaayyutim ilitchugitqagai qanutun kamañaqtiqplutin nalunaqtuat inupayaanun, taputiplugich Jew-njunqitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ inuuruq ilipsitni Jew-njunqitchuani, aasiñi niñiuganiktisusri inuuliksrapitniik Agaayyutim kamañautani.

²⁸ Taamna Christ quliaqtaugigikput inupayaanun, algaqsruqlugu sulilisauplugu kisupayaq ilisimatilaaptiktun. Inupayaq ukpiqsriruaquqigikput Christ-kun ililuni inuquqtuatun.

²⁹ Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñiqaqlunja Christ-njum sayyutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununjalua Laodicea-miittuanun sulilunqatitñun qiniqsimaitchuanun uvamnik.

² Agaayyutimtuq pitchuksaallanñaqilgich piqatigilhatigun piqpakkutilikun, sulilunqatiginañilugu kanjisiñlautaqtilligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-njuruq.

³ Christ-njum kisimi kanjisiñapkaqai inuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksrañatnik Agaayyutikun.

⁴ Uqautigipsi taavrumina, kiñanunniñ kinnipkaqniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik.

⁵ Unasrikkaluanñaqma ilipsitniñ piqatauruna irrutchipkun. Ilisimagiga atausinñuqisi sulilunqatigipsi payanaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktunja.

Inuullapiaqatig Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriraqsirusri Christ Jesus-mik ataniqimik, ki inuuniagitchi tunñaviqalhiñilugu ilaa, kanñigisusri Christ-mi nappaqsusri lu ukpiqsrilñapsigun, ukpiqsrilñiqsi sanñisaisaiñilugu ilisaussusriapsigun ulipkaualusri lu quyaligmik.

⁸ Qaunagititichi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttitigun sulilunqatigun inipchaqtitaauratigun. Taatnatchich inuich ilisauttitigun inuknitñaqtuarut sulilunqatigun anjalarrutaiñiñ silam, unniñsulilunqatigun ilisauttitigun inuknitñaqtuarut.

⁹ Uvvatakkun iluqaqmi Agaayyun inuuruq inuqsrañaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani.

¹⁰ Uvvasulilunqatigun atausinñuqatigipsiñ Christ ilipsipsuq piqaqmisiñ inuuligmik Agaayyutitñaqtuaruamik ilipsitniñ. Christ kamañaiqsraupluni atanuruq anjalatipayaaniñ sulilunqatigun.

¹¹ Aasriisulilunqatigun atausinñuqatigipsiñ Christ-mun, nalunaitñutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitñutchiqsaurusri inuuligmik maligutlugun Jew-njuruq pilhusikaañat aglaan nalunaitñutchiqsaurusri uummatipsitniñ. Christ-njum nutaqtitkaasri piqlugun kanjiruaqtaqsi ilipsitniñ.

¹² Paaptaakkaukapsi kanjiruaqtaqsi iluviqatauruq Christ-mi, aasriñ sanñian Agaayyutim anjipkaqasri nutaamun inuuligmun takku tunñajplusri sanñiruamun Agaayyutim anjiktitchiruanun Christ-mik inuuligmun.

¹³ Ilipsi tuqunagaaluqatigun killuqsautipsigun inuuniqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik inuuligmik piqatautlasrigaasri Christ-mi. Sulilunqatigun aasri iluqaitniñ killuqsautipsitniñ.

¹⁴ Suliasriñ piigaa aglausimaruq akikñaqtauruq uvaptikun. Aglausimaruq uqautigigaa maligutchiñilqut Agaayyutim inuuniqurrutaiñik, akikñautigulugu uvaptikun. Agaayyutim tiguñigaa taamna aglausimaruq aasriñ kikiaktuutiplugu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piigai killuqsautivut.

¹⁵ Aasriisulilunqatigun tuqumami akimaniqsuq iluqaitniñ anjalatipayaaniñ nanipayaq sulilunqatigun silam. Christ-njum qiniqinnigaa kisupayaamun sanñiqatluksilaani ilinjitniñ.

¹⁶ Anña kisumununniñ atanniqsinniaqasri niqigkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniñ niqigpagvikaapsigun naagaqaa niqigpagvikaatigun tatqilñitqikman naagaqaa minguiqsiaqviksugun.

¹⁷ Taatnatchich inuuniqurrutit Christ-njum taggaqigai. Tikkuagutalhiñaiqsut Christ-mun ilaan aggigñiñhanunaglaan.

¹⁸ Uqautipkaqniaqasri killuqsagñilusri. Taatnatchich inuich atchiksuaatun iliplutin putlatunqsut isragulñun ataramik uqagiplugich qiniqquuraakkatij. Qutchigillapiaqtut inmiknik atakkii inuknitñaqtaupluni isrummataat.

¹⁹ Taatnatchich iñuich innjaisuanjurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsiruat timigigai. Iluqağmın ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atatchikun, Agaayyutim aglipkaqlugich.

Tuquhıglu İñuuhıglu Pıqatıgıplugu Christ

²⁰ Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik añalatinjaisuksraurusri tamatkunıña añalarrutaiñun sanjıñunlu sılam. Suvaatami tupıgıvısgıg iñuuniaqurrutit, itnaqsımaruat,

²¹ “Niğniñiaqnagu taamna, uuktuagnaqnagu, aktuğniagnagu.”

²² Iluqatın tamatkua iñuuniaqurrutit atuğumiñaitchut, atakkii iñuich pıñiağigaich. Tamatkua iñuuniaqurrutit tunñaviqalñiñagnıqsut iñuich tillısınjıtñun ilısauttıtınjıtñunlu.

²³ İtkaluağhutın nalaunnjaruatun iñuich putqataqtıplugıch sulı ilıtqusıqağhutın atchik-suatun sulı anasıñıñuqsatıtlugıch timınjıch pıgıplugıch killuqsatınjıch, ağlaan tamatkua iñuuniaqurrutit sumun atuğumiñaitchut. Tupıksrıñhatıgıgı tamatkua iñuuniaqurrutit iñuum pııgumiñaitchaa pıgııtchuaq kımmutaa timın.

3

¹ Anjıtıqataurusri Christ-mi. Taamna taatnıtpan ilıpsıtñı, kipiğniugıtıgıtıñiağsıgıgı pakmaniıtıtuat, Christ-ñum irviani, aqvıvıtıauplunı talıqıpıanı Agaayyutın.

² İsrummatıgıtıñiağlugu iñuuhıqıı Agaayyutmı. İsrummatıgısınjatnagıch nunam pıgıkkanjı.

³ İlipsı tuquruatun iñuktun ittuanı atıñıñıqsusrı atuğıuğaluakkapsıtñık. Pakma nutaamik iñuuhıqaqtusrı pıqatıgıplugu Christ ırıqsımarıuag Agaayyutmı.

⁴ Christ iñuuhıgıkkıapıt qıñıqnaqsıkpın ilıpsıpsıuug qıñıqnaqsıqatıgıniğıksı, pıqataulusrı ilaan kamanautaani.

Utuqqaurıuag İñuuhıq Nutaurıuaglı

⁵ Taatnamik tuqqutçhıgı iluqaisa kanjıgrıuqnıtıtaqtauruat ilıpsıtñı. İsrummatıgısıtçhı ilıpsıtñık tuquruatun kımmutaıglugu qanusrıpayaaq sayunajıq, qanusrıpayaaq qaayugnaqtıuag, kımmutıgıñıqłuk, sulı kaviuğıtıñıq. Amiami, iñuk kaviuqtauruag atlasıllıñauranjıtñık aanguaqtıuqtauruag.

⁶ Tamatkunuuna Agaayyutım qınnaıtıgı iñuich tupıksrıñıgıtımata ilaanık.

⁷ Sivuanıqanja killıqırsıruğaluaqmıruasrı taatnatun iñuuniaqapsı killuğmı.

⁸ Pakmapak pııqsıgıgı iluqaisa tamatkua, qınnaun, qınığun, kıpınñıqsrıñıq, uqağniqlıutrıñıq, qaayugnaqtıuanık uqaqalıq,

⁹ sulı sagluqqtıñıgıgıusrı avatmun. Atakkıı añalatağınıgıgaasrı iñuunıahıgrıuapsı savaaqtıuum-ğamı, mattaqmatun atnuğaağruag.

¹⁰ Pakma iñuunıahıqıı nıtaagağıtuq, atıpmatun atnuğaaçtıamık. Agaayyutmun nıtaqtıl-lusrı ilıtqulusrı ilaatun. Tarraasrıñ ilıtçıgıpsaağnaqtusrı Agaayyutmık iñıqsırıgıkkapsıtñık.

¹¹ İñuich nıtaagağıqamınjı Christ-kun Jew-ñunğıtçıuatlu Jew-ñuruatlu, nalunaitjıtçıqsıtıuatlu timımıknı nalunaitjıtçıñıtçıuatlu, sumıkıñıqıuatlu satkulıqıruatlu Scythians-tun, savak-taağruuruatlu savaktaağruunğıtçıuatlu atlagıñıgıqsut. Christ qaukılıllapıaqtıuq tamatkunaknı iluqaitñıñ sulı iñuuplunı iluqaitñıñ iñugıkkagmıñı.

¹² Agaayyutım pıksraqtaagıgaasrı pıqpagıplıusrı. Taatnamık iñuk atıpmatun atnuğaaçtıamık ilıpsı pıqpakkıtısıtçı avatmun, ilıuqqtılusrıñı, atçıgıusrıñı, agganajılusrıñı sulı ıglıtuutilıusrı.

¹³ Anuqsrıutilıusrı avatmun sulı natqıgıtısrımaagıusrı nallıqıı uqaqtıyaaqpın akitñığusrı. Natqıgıtılusrı atılıgıu Agaayyın natqıgıtırpımatun ilıpsıtñık.

¹⁴ Una pıtłuktıuag iluqaitñıñ, pıqpakkıtıtıñıgıtçı avatmun. Atakkıı pıqpaksrıñıhum atausrıñıuumapkalılapıağıı iñıpyaaat.

¹⁵ Kı qıñıñıñanjan Christ-ñum añalataağlısıgıgı uummatısrı ısrummatısılı. Agaayyutım iluqasrı atausrıñıuqtıtkaasrı iñuunıatıgııqıplıusrı qıñıñıñıñıağıusrı avatmun. Aasıñıñ ataramık quyyatıqagıtçı.

¹⁶ Ataramık ısrummatıgısıgıgı iluqaisa Christ-ñum ilısauttıtı sulı ikayıutilıusrı avatmun kanjıqsıñıksrıñatıgıgı ilısauttıtıt, pıtçıksaağıtıgıgı avatmun puqılıkun, atuğusrı psalms-nık atıutıtıñıgı sulı quyyatıqagıusrı Agaayyutmun pıqıtıgıgıgı ilıuqqtıuag.

¹⁷ Qanusrıpayaaamık savakkıpsı naaga uqağıpsı, atıumaruksrıruatq atqagun atangım Jesıus-ñum quyyavıgıgıu Agaayyın aapaurıuag Christ-kun.

İñuunıaqatıgıñıq Nutaurıakun İñuuhıkun

¹⁸ Ağnaurusıı, kamagıgıgıch ıusı, atakkıı taamna nalaunnjarıuag Agaayyutmı.

¹⁹ Uınjırusıı, pıqpagıgıgıch nulıasrı agganajırıtılıgıch.

²⁰ İaalıgrıuruusıı, tupıgıgıgıch anıyuuqasrı supıyaaıtıgıun. Taamna quyaqnaqtıuag Agaayyutmı.

²¹ Aapauruasii, uumitchaqusaasunjaqnagich qitungasri, atakkii qapinjasiyaqtut kamaksri-galuaħimikniñ ilipsitñik.

²² Savaktaagruruuasii, tupigilugich qaukisi supayaatigun. Quyalitñiniasrunjaqasri qaukħipsitñik takkuatniħiñaq, aglaan savautisigik qanutitanğillusri taluğilugu Agaayyun.

²³ Savautrigupsi iñuñnik savaagiyumagiksi pisuqtılaapsitñi, atakkii savautriħlapiyaqtusri Agaayyutmik savautriħapsi iñuñnik.

²⁴ Itqağisiuñ aħiljusriaksraqsi Agaayyutmiñ aħiqsruutigikkaña iñuñmiñun. Qanusri-payaakun savautillapağiksi Ataniq Christ ilaahħiñaq.

²⁵ Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriñjuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

¹ Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiñ itqağilugu ataniqaqtılaaqsi qılañmi.

Alğaqsrutit

² Injırsruqtuiñagıtchi suli ataramik quyamaağlugu Agaayyun.

³ Uvva, tigutaanuruña piqutigiplugu quliaqtuaqalığa tusraayugaağiksuamik. Taatnamik itqağiluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqalıksraptiknik tusraayugaallautamik Christ-ñum nalunaqtuanjağun.

⁴ Agaayutiluña quliaqtuatlaħksrapkun tusaayugaağiksuamik iñuñnun kanjısqiñaaqılugu. Taamna piraksraqıkkaga.

⁵ İñuuniağusri puqıksaahkun akunğatni ukpınaitchuat atullautağlugu pivik pısuqtılaapsitñi.

⁶ Uqalısqi ataramik quyaqnaqtıchıuñ iñupayaanun suli ilisimayumasılı qanuq kıggu-tıqalıksrapsitñik kisupayaamun nalaullugu.

Pağlasuisaağutit

⁷ Tychicus piqpagiplugu anıqatıgıgıga Christ-kun tunıqsımaruaq uqıraqtı suli savaqatıga Agaayyutikun. İlaan uqautıgıgısaasrı iluqaitñik atuumaruanık uvamnun.

⁸ Taatnağlugu tuyuğıgıga ilisimatquplusrı qanuq itılaaptıknık suli pıchuksaaquplusrı.

⁹ Tuyuğıpmıgıga Onesımus tunıqsımaruaq piqpagiplugu anıqatvt Christ-kun. İlaa ilağıgıksı. Uqautıgıgısaasrı atuumapayaaqtuamik uvanı.

¹⁰ Aristarchus-ñum tigutaanuatıgıgıkağma suli Mark-ñum, uyugunjan Barnabas-ñum, tuyuğaaasrı nayaanñamik. Uqautianıkkıpsı qanuq pıħksranjanık Mark-ñum agğıqpan. Tutqıksıtchumagıksı.

¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmıuq nayaanñamik. Taapkua pınasut kısı-itñik Jew-ñuruat savaqatıgıgıtka piqutigıplugu anıayuaqataa Agaayyutim. İlinja ikayul-lapağaatña araaqtuqlunjalı.

¹² Epaphras-ñum nunaqatıpsı suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmıgısaasrı nayaanñamik. İlaan agaayyutıgısaasrı Agaayyutmun ikayuquplusrı sanñılsrı suli nalaunñalusrı ukpıqsrıħıpsıgıun. Agaayyutıpmıgısaasrı ilisimatquplugu Agaayyutim pısuutaa supayaatıgıun.

¹³ İlisımapiğıgıga qanutun injırsruutrıħha piqutigıplusrı ukpıqsrıruatlu iñuuruat nunaaqqıñni atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-mıglu.

¹⁴ Luke piqpagıkkauruaq taaktı Demas-lu tuyuqtuk nayaanñamik.

¹⁵ Nayaanñaağukkitka ukpıqtuanjuruapayaat nunaaqqıanı Laodicea-ñum suli ağnaq atilik Nympha-mik ukpıqtuanjuruatlu katırağaqtuat taavrıma tupqanı.

¹⁶ Ağlıqıağıanıkkupsıuñ una tuyuıtıga ilipsitñun tuyuğıyumagıksı ukpıqtuanjuruannun Laodicea-mı ağlıqıtqulugu agaayyuvıñmikni. Aasılı ağlıqıyumagıksıpsuuq tuyuun Laodicea-ğmiunun agaayyuvıpsitñi.

¹⁷ Uqautıyumagıksı Archıppus, “Naallapağun savaaq atanğum tillısıgıkkana savaqu-plugu.”

¹⁸ Uvanja Paul argannık ağlakkıga nayaanñaga, “Puuyugıñaqnasrıuñ pıtuksımahıga isıq-sıvıñmi.” Agaayyutımtuq ilıuaqıtılısı.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-g̃miunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkanj Agaayyutim Aapaauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum. Uvvatuq ihuaqutmik suli qifiñiñamik qaitchilisi.

Iñuunialhatlu Ukpiq̃sriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiragigikput, ataramik agaayuhaptikni itqag̃iplusri.

³ Agaayyutmun uqaq̃aqt̃luta itqag̃igikput, qanutun ukpiq̃sriñlapiaq̃isi, piq̃paksriñlapiaq̃isi, niñiugaqallapiaq̃isi Atannaptiknik Jesus Christ-mik.

⁴ Aniqatiumaaj! Agaayyutim piq̃paksriñha ilipsit̃nik nalungitchikput inmiñun piksraq-taag̃iplusri.

⁵ Uvvatakku tusraayugaallautaq ilipsit̃nun tikiuti'aptigu, nipilhiñakuungitchuaq aglaan sanñjikunlu suli Ipq̃itчуakun Irrutchikun, ilumutuuh̃a nalupq̃igingiq̃lugu, taatna tik-iutigikput. Iñisimagiksi qanuq iñuunialiq̃put ihuak̃srap̃sit̃nun ittuaq ilipsit̃niitnapta.

⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniñmun tvrauti'apsi, atqunaq naglik̃sautig̃igaluanñaan, uq̃ahiq̃ quvianakun Ipq̃itчуamiñ Irrutchimiñ akuqtug̃iksi,

⁷ itna ilipsi iluqait̃nun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksrag̃uh̃usri.

⁸ Uvvatakku siaminnig̃iksi Atang̃um uq̃al̃ha iluqait̃nun nunañiñun Macedonia-m̃lu Greece-ñumlu, aasriñ tusraayugaallautaq ukpiq̃utiq̃ãñipsigun Agaayyutmun siamitmiuq̃ napmu-payaq̃, uvaptiknunñiñ ilaraksraq̃lugu.

⁹ Iñuich iluqag̃miñ uq̃ag̃igaat̃ qanuq ilipsit̃nun akuqtul̃iq̃put taamuña tikit̃ñapta, suli qanuq mum̃liq̃isi aanguaniñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruuq̃ ilumunlu ittuaq̃ savautisruk̃lugu.

¹⁰ Uq̃ag̃ip̃migaat̃ taq̃q̃isilaaq̃si Iññig̃ikk̃añanik Agaayyutim q̃il̃añmiñ, Jesus-mik, Ilaan añitq̃isitãg̃ikk̃añanik tuquh̃ig̃miñ. Aasri taavruma Jesus-ñum annautig̃isigaat̃igut̃ Agaayyutim q̃innautaañiñ tikit̃chuk̃sramiñ.

2

Paul-ñum Savaaña Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaaj! Ilipsipsuuq̃ ilitchuñianikkaq̃si tikiuam̃liq̃put ilipsit̃nun suĩlaakun ing̃iñha.

² Iñisimar̃sri qanutun naglik̃saañaniktilaaptiknik suli kanñunakun añalakk̃autilaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiq̃simaag̃aat̃igut̃ q̃uliaqt̃uaq̃upluta tusraayugaallautamik ilipsit̃nun ig̃lut̃uh̃aptikni atqunaq̃ akil̃liq̃is̃uut̃mik.

³ Uvvatakku ilipsit̃nik q̃uliaqt̃uaq̃titluta kinniq̃it̃q̃usraang̃itchiptig̃iñ, unniñ q̃aayug̃naqt̃uakun pitq̃usraang̃itchiptig̃iñ, naagaq̃aa kisumik pisaasruñm̃igaññang̃itchugut̃.

⁴ Aglaan Agaayyutim pitq̃uh̃agun ataramik uqaq̃aqt̃ugut̃, takku Ilaan piksraq̃taag̃igaat̃igut̃ tusraayugaallautamik q̃uliaqt̃uaq̃upluta. Iñuñanik quyal-it̃ñiñiãg̃ummatait̃chugut̃ aglaan Agaayyutmik iñuunial̃h̃apta naipiqt̃uq̃taanik.

⁵ Tikiumang̃ĩliq̃put uq̃ayusrah̃ikun nalupq̃iging̃itchiksi naagaq̃aa kaviuh̃iq̃ matummiñiãglugu—Agaayyun iñisimar̃ig̃igikput.

⁶⁻⁷ Ilipsit̃niñ unniñ atlaniñ quyag̃it̃chiunial̃hiñang̃itchugut̃. Nañgaquh̃iñiãg̃aluaq̃t̃ugut̃ ilipsit̃nun atakk̃i Christ-ñum uq̃q̃iraq̃t̃ig̃ipluta, aglaan ilipsit̃ni ittugut̃ aggañaiq̃h̃uta aakauruam q̃aunaksriñha q̃ituñg̃amiñik atriplugu.

⁸ Piq̃p̃ag̃ivag̃it̃lusri Agaayyutim uq̃ah̃iñag̃ing̃isañagun aglaan iñuuh̃aptigunlu piq̃asriq̃-suh̃ksraq̃si itq̃anair̃rutigikput. Ilipsi uvaptikni piq̃p̃ak̃nallapiaq̃uh̃usri.

⁹ Aniqatiumaaj! Iñmun itq̃ag̃ig̃iksi qanuq savah̃iq̃put sakuuk̃huta! Unnuaq̃tuum-maan savaktugut̃, ilipsit̃ni akiyayumang̃it̃luta Agaayyutim tusraayugaallautañha ilipsit̃nun uq̃auti'aptigu.

¹⁰ Iñisimar̃sri, Agaayyutim iñisim̃apiuq̃, irrutchiq̃put ilipsit̃nik ukpiqtuanuruanik ipq̃isi-laaña nalauñapluñiñ patchisait̃luñiñ.

¹¹ Iñisimagiksi pitchuksaag̃iliq̃put ilipsit̃nik atriplugu aapa nakuuruuq̃ q̃ituñg̃amiñik pitchuksaag̃ip̃matun.

¹² Pitchuksaag̃ipsi arak̃husri itq̃ug̃aluaq̃uh̃usri iñuunial̃ig̃it̃qukk̃añagun Agaayyutim tuq̃luumar̃ipsi añaaỹuq̃aut̃miñi suli kamanaut̃miñi piq̃ataut̃qupluta.

¹³ Agaayyutim uq̃al̃ha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiñ, akuqtug̃iksi iñuñmiñ pipmatu-ung̃it̃chuaq̃ aglaan Agaayyutmiñ uq̃ah̃ig̃iplugu, taatniñlapiag̃m̃ipluñiñ. Uvvatakku akunnap-sit̃ni ukpiq̃sriurani Agaayyun savaaq̃aqt̃uq̃. Taatnaq̃lugu uvaguttuq̃ ataramik Agaayyun quyagik̃put.

¹⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanuruañisun Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtu-atun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqaqtusri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaq-siuhigmik nunaqatipsitñiñ iglutuqtusri Jew-ñuruaniñi tasrapkua iglutuipmatun,

¹⁵ tuqqutchiruaniñ Atanihmik Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaaisigivat! Inuñni uumik-sriñjuplutiñ!

¹⁶ Uqautrihiksraptikniñunniñ Jew-ñungitchuanun anniqsuiksrañatnik nutqaqtin-niagaluaqaatigut. Taatnatchich killuigmik ataramik iñiqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiahihmiknunaglaan.

Paul-ñum Tikitqikkummiulha Iliniññun

¹⁷ Aniqatiumaan! Uvagut piisaallahaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qinñitqikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayugaluaqgipsi.

¹⁸ Ilipsitñun utitqigukkaluaqhuta, uvañ Paul utitqinñiñallakkaluaqtuñ. Aglaan Tuunğaum pirailigaatigut.

¹⁹ Aglaan ilipsi kisipsi niğiuqaqagvigigipsi, quvianağiplusri, suli akimalikun uqautigit-laplusri Atannapta Jesus-ñum sivuğaani aggiqpan.

²⁰ Iñmutun kamanautigipsi quvianağiplusri.

3

¹ Aasriñ iglutulguiqaptigu, ittuallahiksraptigun Athen-mi sivunniqsugut

² tuyuğihani Timothy aniqatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqaligmi tus-raayugaallautamik Christ-kun. Tuyuğigikput sayyiquplusri suli ukpiqsrihiqsi ikayuqu-plugu,

³ nalliqsiunniñ utiqunğıtluğ makuniña piyuaqsiuhigmik piqusriğuni. Taatnatchich piyuaqqtut Agaayyutim pisuhigigai uvaptiknun. Taatna iitchuğianikkiks.

⁴ Uvvataku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiugisiñipluta, aasriñ kanjicsianiñapsisun tamarra taatnatchich atuummirut.

⁵ Iglutuutlguiqama ukpiqsrihiqsi kanjicsisuklugu, taatnaqlugu Timothy tuyuğigiga. Pinjksraqtuña Tuunğagmun killuqsqaqtinniağasugalusri, iluqaniasrii savaaqput sulilaamun innasugalugu.

⁶ Pakma Timothy ilipsitñi uvaptiknun utiqman, tusraayugaagiksaanik ukpiqsriñapsigun suli piqpakkutipsigun tikiutripłuni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqaqsriñiplusripsuuq suli atqunaq qinñiğunipluta uvaguttuuq ilipsitñi qinñigukmatun.

⁷ Aniqatiumaan! Taatnaqhuta iluqani iluillaahaptikni suli naglikaaqsiuñhaptikni ilipsi-gun piyumasriilaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriñapsi sayyillaagaatigut.

⁸ Pakma iñuugisipiaqtugut iitchuğianikapta makitatilaapsitñiksuli payanağusri iñuuniañapsitñi Agaayyutikun.

⁹ Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiñhiñaaguqtugut, quyalugu quvianağipkakanagun sivuqğamiñi ilipsi pigiplusri.

¹⁰ Unnuaqtuummaan injiqsrullapiağikput qinñitqigukhusri aasriñ inuqnaqtuanik ukpiqs-riñapsitñi qaitchipsaağusri.

¹¹ Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inñiñik suli Atannapta Jesus-ñum tikisilisigut ilipsitñun.

¹² Uvvatuq Atangum Jesus-ñum piqpakkutri avatmun suli iñuñnun iluqaitñun naup-kallañniağumigaa, piqpaksriñiqput ilipsitñik atrilugu.

¹³ Taatnağupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuğaani patchisağusri suli ipqillusri qakugu Atannigikkaqput Jesus aggiqpan piqasriğuni iñuñnik pigikkağamiñi.

4

Iñuuniahiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ iñiñanikkaqsi qanuq iñuuniahiksraqsi Agaayyutmi quyaqnağlugu, ilumun iñuuniahiğianikkapsisun. Pakma Atanguruam Jesus-ñum atqagun injigipsi uqapsaaqhusri atutquplusri pitluglugu.

² Uvvataku ilisimagisri ilisauttutgianikkavut ilipsitñun Atanguruam Jesus-ñum aqalatchiğhagun.

³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimaagusri sayunahğmiñ.

⁴ Atausriukattaagusri anjutit iitchuğiraksrağigiksi qanuq ilaqatiksrakiksraqsi ipqihikun nalaulugu,

⁵ itna killukun kimiksrihikuunğıtchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutiñ.

⁶ Tarra kia-unniin killukuangilijun aasiin saglutağlugu aniqatni atlatuağilugu nulliņa. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi alğaqsullapiaqhusri, Ataniğmun anasriinjuqsautiqagisiñiplugich tamatkua taatnaiiplugulu nalaungitchuat.

⁷ Agaayyutim tuqlunğitchaatigut iñuuniaqupluta qaayuğnaqtukun aglaan ipqilukun.

⁸ Taatnağuni kia tamatkua ilisauttitit ayaummiyumigich iñunik ayaksimangitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitnik Ipqitthuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglangitchumaunniin nakuuruq piqpaksriljapsigun ukpiqtuaqatiupsitnik. Uv-vatakku ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimplusri, qanuq piqpakkuutiliksrapsigun avatmun.

¹⁰ Suli taatnaiiplugulu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusriğaniklugu. Aniqatiumaan, taatnağlugu inğigipsi atutquplusri pitluglugu.

¹¹ Sivunniutilugu iñuuniahiksraqsı iñuksruigusri, iñuich atlat ilaksianğiglugich suli iñuuniutiksraqsı piññaktaagimiağlugu, maliglugu uqautianilipput ilipsitñun.

¹² Taatnağupsı iluagitchiuliq tamatkunakıja ukpiqsrinğitchuaniñ piññaktaagigisigiksi, suli kisumun inuğikkapsigun tunıjaaqsiyumiñaitchusri.

Atangum Aggılikısrana

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatqugipsi ilmutuuligimik ukpiqsriruatiğun tuquruatiğun alianniugaqsısrıuıaqasrı tamatkunatitun niğıugaitchuatiğun iñuudigimik isruitchuamik.

¹⁴ Ukpiğigikput Jesus tuqluğaahuni anitqılha. Taatnantuuq, ukpiğigikput Agaayyutmun aggiutipkağisiñhat Jesus-mun tamatkua tuquruat İlaanik ukpiqsrıplutin.

¹⁵ Tamarrumiņa Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrımani uvlumi Atangum aggiłhani tamatkua tuquanıktuat sıvulikkumiñaitchıvut.

¹⁶ Nıpituruuq tillin itkisıruq, suli qaukhat israğulıç nipliıpan suli Agaayyutim qalğıqtautaa nipliıpan Atanıq inımiñik pakmakıja qılınmiñ atqagısrıuq. Taıpchua tuquruat Christ-mik ukpiqsrıplutin iñuudigimun anıqqaagısrıt.

¹⁷ Tarakıja uvagulli iñuuruani taivrımani tatpaunıtraunıaqtugut piqatıgilugich nuviya-nun paagıluğ Atanıq sılamı, aasrıin Atanığmi ataramik iqataugaqsıluta.

¹⁸ Taatnağusrı avatmun tamatkunuuna uqalıqtığun arautisıchi.

5

Itqanağitchı Atangum Aggılikısranaun

¹ Aniqatiumaan! Atuummiruksrat aglahıksranat ilipsitñun inuqnanğitchuq.

² Uv-vatakku ilipsi kanıqsımmağıksıanikkıksı Atangum uvlua aggiqsuksraq niğıunğisillusrı atrıluğ tıglıñıaqtı unnuami.

³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqqułhum tikıtkısgıai annakkumiñaiğılgıç, itna lıılaa aulıyaautıkkarıtatun ağnağ iğñılikısranaun.

⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunğigıksı, suli Atangum uvluan niğıunğıllagımiñaiğasrı tıglıñıaqtı atrıluğ.

⁵ İluqasrı iñunıni qaumami iñuunıaqtusrı, savaasrı sagvıplutin. Uvagut taagımi iñuunıanğitchugut irığıaqtulıkun.

⁶ Taatnağuta atlatitun sıñıktuangaıqsa, iquğıta qauğrımaagıksa.

⁷ Takku unnuami iñuich sıñıgaqtut, unniin unnuamik imilıgıvıqatut.

⁸ Aglaan uvagut uvlumik irvıqaqtuani qauğrımaagırusraurugut. Satqagutıruksraurugut ukpiqsrılgımk suli piqpaksrılgımk suli nasrautilta israğıaqalıksramik annıqsulıksraptıknık.

⁹ Agaayyutim tıgusrıağınğitchaatıgıt qınnautni iğlutuqulugu aglaan annıqsuğıaq piññaktaagıtquplugu uumuuna Atannaptığun Jesus Christ-kun,

¹⁰ tuquruakun piqutıgıpluta, inımiñi iñuunıaqtıgısrıkhuta qakugu aggiıpan, iñuugaluıñıapta naagaqaa tuqugaluanıñıapta.

¹¹ Taatnağusrı araaqtutıtıchi avatmun sayıyllaagutilusrı tunıqsımatlasrılusrı taatna pakma pisuupmatun.

Aquılıich İlisauttitit suli İlammiğıtıt

¹² Aniqatiumaan, inğıgıpsı kamagıtquplugıç tamatkua savaaqatıuat akunnapsıtñı, tamatkua Atangum tıgusrıağıkkarı sıvıllıuqtatıquplıgıllı alğaqsrııtquplıgıllı.

¹³ Kamagıuraagılgıç tamatkua savaagıkkarıat piqpaksrıñhatlu piqutıgilugu. Akunnapsıtñı qıñıuğısrımaagısrı.

¹⁴ Aniqatiumaan, iqıasruurıat alğaqsruqsıgıç, qapınasrıuat pıchuksaağılgıç, sayıtıhuat ikayugılgıç, iluqaisa anıqsruıtılgıç,

¹⁵ kanıqsımalugu akısaqtunğıllıksraqsı pıgıtıhuamun pıgıılılgıç, aglaan ataramik savaaqalıksraqsı nakuuruamik avatmun suli inıupayaamun.

¹⁶ Ataramik quvıtıchağıgısrı,

¹⁷ inığıluğ agaayulusrı,

¹⁸ qanusripayaami irviqanḡapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuuniaḡapsitñi Christ Jesus-kun.

¹⁹ Nutqaqtinniasruḡaqnagu Ipqitchuam Irrutchim savaagikkaḡa, qamitchiñiaqmatun ikniḡmik.

²⁰ Sivuniksriqirit uqaḡhich ayaumasruḡaqnagich.

²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruaq akuqtuaḡilugu piññaḡtaḡilugulu,

²² qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaagusri.

²³ Agaayyutimtuq qinuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsaḡumigaasri inmiñun iluqnaḡusri, sulii qaunagiyummigaasri irrutchisiḡu iñuusrisiḡu timisiḡu patchisaillugich Atannapta Jesus Christ-ḡum agḡiḡiksraḡanun.

²⁴ Taatna Ilaan tuḡluqtigikkapsi iñiqtaḡitlagaa, takku tuniqsamaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Iniksruutiyumigiptigut.

²⁶ Paḡlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun.

²⁷ Tillisigillapiagiga Atanḡuruam aḡalatchisaagun taapkua tuyuutit agliqilikraḡat aniqatiunun iluqaitñun.

²⁸ Atannapta Jesus Christ-ḡum ihuaqqutrisaan nayuḡumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuunan Thessalonica-mi pigikkani Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ŋum.

² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchiłisi iluaqutmik suli qiiuiññamik.

Atanniiviksraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaanj! Agaayyun ataramik ilipsigun quyarakstraġigikput. Nalaunjaruq uvap-tikni taatnaġupta, takku ukpiqsriħiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqqakkutiliqsi aglitmuk-tuq avatmun atausriukattaaġhusri.

⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuranjñun uqautigigipsi nanġaġhusri qanuq sivut-muutiplugu iglutuiħiqsi suli ukpiqsriħiqsi tumigigaluwanjaan piyuaqsuħiq suli nagliksaaqt-taiħiq apqusraakkaqsi.

⁵ Iluqatiñ tamatkua nalupqinaiyaġaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasriplu-sri añaayyuqautaani nagliksaaqsugaluanjapsi.

⁶ Uvvataku Agaayyun atanniiluni nalaunjaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri.

⁷ Iłipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilañmiñ israġulinmiñnik kamañaqtuamiñnik piqasriġuni iknikun.

⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñgitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniġmik anasriñjuqsasigisai.

⁹ Tamatkua piyaqquġvijnmun isruilaamun anasriñjuqsakkaugisirut, Atangum sivuġaaniñ suli sanñjaniñ kamañaqtuamiñ piiglugich,

¹⁰ qakugu taivrumani uvlu mi aggiqpan, kamaġikkauħiksraq iñupayaamiññi unniñ kam-agiġkallapialiksraq ukpiqsriħiqsi akuqtuġiaġlugu. Iłipsipsuuq ukpiqsriħiqsi ġun uqagikaptiknik akunġugisirisur.

¹¹ Taatnaqhuta iniqsruutiraġigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri iñuuniaġvigitqukkanaġun. Uvvatuq ilaan sanñjimiġun kimmutri iluqaan iluaħksramun pisuiqsimaatlasriħiq, savaaqsi ukpiqsriħiqsi ġun tanjilugu.

¹² Taatnaħiqsiġun Jesus-ŋum Atannapta atigikkana ilipsitñi kamagiġkaugisirisur suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ŋum iluaqutrisaagun.

2

Iñuk Pigiħlaq

¹ Aniqatiumaanj! Piquitigiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum agġiħksraña suli uvagut katitauħiksraqput ilaanun injigipsi,

² isrummatri qanuġviiġaqtitqunġitlugu qaġanaġlugu unniñ akatautqunġitlusri Atangum uvlu ta kikiumaaniñniħiq. Taamna uqautauvaluktuq sivuniksriħiqiri it ilanġatigun unniñ kia qaliaqtuagivalukkanja unniñ iñuich uqagivalunjiġaatigut taavrumiña tuyuutitkni aglanjipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñunmun kinnipkaġumiñaitchusri, takku taimña uvluq tikitchumiñaitchuq kisanik Agaayyutim igluliġviksrautaa aqułliq atuumagaluaqnaġu suli Iñuk Pigiħlaq sivuniqatuaq tammaġvijunmun sagviħalaqnaġu.

⁴ Taavruma Iñuum supayaq iñuich agaayyutiqaġniaħat suli isrummatipayaanat agaayyutikuaġiakun igluliġisiyaa. Inmiñnik inillakkisirisur iluqaanun qulligun unniñ Agaayyutim agaayyuvikpananun isiguni suli aquvilluni agaayyutauniluni.

⁵ Itqaġingitpisiuñ tamarrumiña iluqaanik uqautianiħiqsi ilipsitñi nayuutiama?

⁶ Aglaan taamna pakma piraiħiriqatquq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq nalaullugu taimña Iñuk Pigiħlaq sagviħisirisur.

⁷ Pigiħrrun quvinqaqsipługu aullaġniñaniktuq, aglaan atuummiruaksraq atuummiyu-miñaitchuq kisanik tamarrumiña tiggummisaa piġgaluaqitnaġu.

⁸ Tarakña Iñuk Pigiħlaq sagviħisirisur, aasri Atangum Jesus-ŋum qaniġmi aniġniñanik tuqutkisigaa piyaqquġlugu sagviħigimigun kamañaqsilugu agġiġumi.

⁹ Iñuk Pigiħlaq tikitkisirisur sanñjik Tuunġaġmiñ qanusripayaanik quvinqaqtuanik iñiqtaqaguni, tanjigilaanik qiiħiqtitħiluni kamagiħksrañjitiħiq.

¹⁰ Taavruma qanusripayaamik pigiħlamik kinnigisigai. Iliniħ akuqtuñiħiġimiktigun suli piqqaksriñiħiġimiktigun ilmutuuruamik anniqsuħiksraġmiknun piyaqquġisirisur.

¹¹ Taatnaġlugich Agaayyutim sanñjisilugu killlukaħksrañat ilipkaġisigaa, tanjigilaanik ukpiqsritlasriħiq.

¹² Taatnaġutin ukpiqsriñġitchuapayaat ilumutuuhġmik quvianaqaġniaqtuat killukun piyaqquġisirut.

Piksraqtaanġurusri Anniqsuliksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atanġum piqqagikkaŋasri, uvagut Agaayyun ataramik quyagirak-sraġigikput piqutigilusri. Uvvatakku Agaayyutim piksraqtaaaġiqqaagaasri anniqsuliksramun Ippitichuam Irrutchim sanġiagun suli ukpiqsriħapsigun ilumutuuhġmik Agaayyutmun iħuġitquplusr.

¹⁴ Taavrumunja piksraqtaaaġigaasri tusraayugaallataq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitħun. Atannapta Jesus Christ-ħum quviananjan i piksraqsi piħħaktaġitquplugu, Agaayyutim tuħuġaasri.

¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnaġusri makitaaġitchi payanġusri, suli tamatkununja ilumutuuruuanun ilisauttutigikkaptikun ilipsitħun iluqaakkun uqaħaptigunlu suli aglaptigun tunħalusr.

¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ħum inħmiħik suli Agaayyutim Aapapta piqqagipluta suli ihuqqutriħġmigun isruilaamik araqtuutmik suli niġiugallautamik qaitchigaatigut.

¹⁷ Ilaantuq aragligich uummatisri sanġisilusr i atuiħksrapsigun nipiqaħksrapsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iħiqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iħiqsruutiyumiiptigut Atanġum uqaħha uvaptigun sivutmun igliħksraħagun sukasriħuni kamagikkauluni ilipsitħi pipmatun.

² Suli Agaayyutmun iħiqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iħunħiħi piġiitchuapayaaniħ. Uvvatakku iħuich iħanġich tusraayugaallataq ukpiġinġitchaat.

³ Aglaan Atanġuruaq tuniqsimaruq. Ilaan sanġipkaġisigaasri piġiitchuamiħ annausri-malusri.

⁴ Atanġum nalupqisrunġisitkaatigut ilipsigun atuġisilipsitħik sivutmun uqaġikkaptiknik ilipsitħun.

⁵ Atanġuruamtuq Agaayyun piqqagipkallaħniagħun suli Christ-ħum anuqsrutiaqqtillaħniagħlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ħum atqagun tiligipsi, piisimaagumuusri aniqatiupayaaniħ iħuuniaqtuaniħ iqiasruulikun maligutchiħġitchuaniħlu ilisauttutunik qaisap-tiknik.

⁷ Ilipsi atuiruksrauħiqsi uvaptiktun nalupqinġitħiksi. Ilipsitħi nayuuti'apta iqiasruk-taunġitħugut.

⁸ Nalaħlaamik akuqtuirilħiħiħaunġitħugut, aglaan savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrunġiħkun kimununniiħ sakuugutiqaqhuta.

⁹ Iħilħiħaunġaluaqhuta iħuuniutiksraptiknik inġinġitħugut, takku taavrumuuna ilipsitħi atrinħuyummiuqhuta.

¹⁰ Tamanna uqautigikkaqput ilipsitħi innaptikni, kiħapayaq savagutlaitpan niġirusraunġitħuq.

¹¹ Taatna tusraarugut iħunħik iqiasruuruanik akunnapsitħi ilaqaġniplusr suniuras-runjaatin aglaan iħuich atlas sulħatnun ilħagautniaqhutin.

¹² Atannapta Jesus Christ-ħum atqagun taatnatchich iħuich tiligivut suli alħaqsruġivut iħuuniurallautaqpluġich, nalaullugu iħuuniutiksraħniaqpluġich.

¹³ Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallataq iħiqtuutraqtaksraġinġitħiksi.

¹⁴ Taamani maligutchisunġitħuamik uqautiptiknik ukunani aglaħni, nalunaisitħu-miġiksi taamna iħuk piqaqpan. Piqatigisrunjaqnagu, ilaali kanħusruligumuqu.

¹⁵ Uumigiritun irrutisrunjaqnagu, aglaan aniqatitun alħaqsruġlugu.

Uqautipsaaġutit

¹⁶ Uvvatuq Atanġum kanħiuruam qiħuiħħiħa ataramik sukupayaq qaitchilisi qiħuiħħiħamik. Atanġumtuq iluqasri nayuħlisi.

¹⁷ Uvaħa Paul aglakkitka nayaanħat uvamnik. Tarra taatna ilitħuquqtaat uvaħa tuyuuti-payaagħma, taatniittuq aglausiga.

¹⁸ Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ħum ihuqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

¹ Uvaŋa Paul Timothy-mun aglaktuŋa. Christ Jesus-ŋum piksraqtaagigaŋa uqqa-raqtautqupluŋa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ŋum niŋiugaagikkapta.

² Timothii! Ukpiqsriŋikun ilumun iŋniŋigikpiŋ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ŋum Atannapta qaitchiliisi ihuaqutmik, ilunŋusriŋigmik suli qifuiniŋamik.

Algaqsruutai Akitŋaqlugich Tanjigilaakun Iŋisauttutit

³ Uvaŋa Ephesus-mi itqugikpiŋ ilvich uqautipmatun apqusraaŋamni Macedonia-mun. Iŋuich ilaŋich taamani uqahŋnik tanjigitchuanik ilisautrirut, aasriiŋ iŋiqtiglugich nutqatitak-sragigitin.

⁴ Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiglu kanŋiulŋigmikniglu takisip-iaŋataqlugich takku taatnatchich uqaatchagusrimaŋimun irrutaŋiŋaqtut, pitlaitchut sayyillaagutaulutin ukpiqutmun.

⁵ Taavruma tillisim iŋuŋnik piqqaksriyumapkaŋayaŋaatin, takku ipqitlutin ilisimaplugu qaugrimmaagiutillautapni nalaunŋaruaglu nalaunŋaitchuaŋlu suli piqaqhutin ukpiqsriŋigmik ilumutuuruamik.

⁶ Iŋuich ilaŋich ulapnaaraqut Agaayyutim tumigitqukkanaŋiŋ tanjigilaanun uqavaaŋutinun.

⁷ Ilinich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuŋaluaqtut, aglaan uqaŋatin inŋin kanjigilaitchaat tamarrumuuna uqagikkagmikun nalupqisrunŋillaapiaghutin.

⁸ Agaayyutim maligutaksraŋa nakuulha ilisimagikput, kia-unniŋiŋ atuqpagich Agaayyutim sivunniutaatun.

⁹ Itqagipmiŋlaan ilumun maligutaksrat iŋiqtauruag iŋuŋnun nakuuruanun inŋitchuq, aglaan navguirunun suli tupiguutaitchuanun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunŋa ukpingitchuanun unniŋiŋ agaayyiaqtaitchuanun, iŋuŋnun tuqgutchiullaktuanun aapamiknik unniŋiŋ aakamiknik naagaqaa iŋuaqtuqtinun,

¹⁰ tamatkunŋa atlatuqtuanun, killuliqiruanun atugaŋiplugich iyaalugruich aŋutitlu timiqatuat inŋiktigun, tigliktuqtinun iŋuŋnik, tamatkunŋa saglutiruanun unniŋiŋ ilisimaruaragaqtuanun tanjigilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruuanun qanusripayaanik akitŋaummatiruanik. Taatnatchiŋun maligutaksraq iŋiqtauruq.

¹¹ Taatnasriq ilisauttun Agaayyutim uqahifiŋ paqitauruq, uvaŋnun qaisaŋpluni tusraayu-gaallautaq Agaayyutmiŋ kamanaqtuamiŋ quvianaqtuamiŋ uqautigiraksraŋpluni.

Quyayitit Agaayyutim Ilunŋuktanŋagun

¹² Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkaŋa. Ilaa quyagiga piksraq-taagipmaŋa tuniqsimanipluŋa aasrii savaktigilutiŋpluŋa.

¹³ Qaaniqsuami uvaŋnun uqautigigaluaqtitluni pigiiŋiplugu suli piyuuaŋlugu unniŋiŋ piŋiqŋlugu, Agaayyutim nagliginiŋaŋa takku ukpiqsriŋigikun taatnaqama sutilaamnik nalupluŋa.

¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta ihuaqquutiluŋniŋaŋa atqunaq ukpiqsritlasripluŋa suli piqqak-sritlasripluŋa Christ Jesus-kun.

¹⁵ Uvvauna niplun ilumutuuruag akuqtuyunaqtuq ukpiŋnaqhuni, Taamna Christ Je-sus nunamun aggiqsuq killiqirinik anniqsuutaqhuni, taputiŋpluŋa tamatkunakŋa pigi-itlukuami.

¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiŋaŋa, pitluŋniqsraugaluaqtitluŋa killiqiriniŋ, uumiŋa piqusriŋlugu qiiŋqitichitqupluŋa Christ Jesus-ŋum anuqsruŋhanik. Ilichuquutayumiŋaqtuŋa anuqsruŋhanun iluqaitŋun ukpiliŋumaaqtuanun Ilaanun aasriiŋ iŋuutlasriŋlutin isruitchua-mun.

¹⁷ Taavrumuŋa Umialinŋmun isruilaamun, piunŋigangitchuamun suli qiiŋniŋaitchaluqaqtuamun, Agaayyutmun kisanun—Ilaanun piipkaun suli kamanaun illi taimuŋa isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iŋniŋ! Tillisigikpiŋ tunŋasimatquplutin savautriŋipni Agaayyutmik. Taamna tillisriaga Agaayyutim uqahigigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit sayyillaagutiyumigitin aŋuyahiqni pigitchuamik.

¹⁹ Ukpiqsriŋiŋiŋ pigituiŋaŋlugu suli qaugrimmaagiutillautaqagutin. Iŋuich ilaŋich ayaŋniŋaat qaugrimmaagiutillautaq aasriiŋ ukpiqsriŋiqtin piyaqquŋlugu.

²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuunŋaum sanŋianun pili-takka, ilinŋik ilisaqaqplugik nutqautriŋiksraŋakun uqamaqhuatriqahigmiknik.

¹⁴ Aglaħamni ukunija tuyuutiniq utlautiyummiiqsuna qiniġiaġutin akuniisrunaqaqna.

¹⁵ Aglaan pigallanġinfiġuma ukua aglaich ilisimpakġisigaatin qanuq iħnuusriqaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatinfi, ukpiqtuanjuraaġikkarjifi iħnuuriam Agaayyutim, aasriiħ tamatkua ilaan ayagigai tunjavigiplugich ilumutuħhum.

¹⁶ Kia-unniiħ ukpiġusripta nalunaqtuana kamaqaqtuaq arguaġiyumiħaitcha suli piħlaaġiyumiħaitcha,

Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni,

Agaayyutim Irrusian nalaunjasriпкаqługu,

israġulgich qiniġiaġiplugu,

quliaqtuaġiplugu nunaaqqipayaani,

iħnuich nunami ukpiġiplugu,

suli qilaħmun mayuutikkaupluni.

4

Ilisautrit Tanġilaakun

¹ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq nalupqinaiqługu iħnuich ilaħjich ukpiġutaġniħiaġniplugich kiħnuvaatigun, tupiksrilġutin irrutchiħnik sagluuqtuanik suli maliguaġlutin tuunġaich ilisauttutinħitħnik.

² Taatnatchich ilisauttutit uqaġiraġigaich iħnuich kinnitħinħiaqtuat sagluuqtuaqħutin, tammaiplugu kanjqsitħiaħitħin nalaunjaruamiglu nalaunħaitchuamiglu qauħrimmaaġiutillautagħmikni.

³ Taatnatchich iħnuich ilisauttiraqtut ilaqtanħiq suli niġiħiq niqit ilaħitħnik naġġunaqługu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iħniqtaġigai niqiksruplugich injqsruħhum quyaksriħkun aquagan tamatkununa ukpiqsriuanun suli ilħtħuħiruanun ilumutuħħimik.

⁴ Suapayaq Agaayyutim iħniqtaġimakħana nakuuruaħuruq. Naġġugiraksramik piħtħuq, aglaan iluqani quyaħhum injqsruutaagun iħnuħnun akuqtuumaqaqtaksrauruq.

⁵ Uvvatakk Agaayyutim uqaħhan suli agaayuħhum akuqtuyunaqsiпкаkaġigai.

Christ Jesus-ħum Savaktillautana

⁶ Tamatkunija ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiaġupkich, Christ Jesus-mi savaktillautagisirutin, sayyiqsimaħiqni ilipnik irrutħipkun ukpiqsriħhum uqauttutaiħniħ suli ilisauttutmiħ ilumutun ilvich maliguaħkaħniħ.

⁷ Aglaan tamatkunakħa uqaqtuaniħ agaayyiaqtaħlaakun piisimaagumuutin, inġtħuanifi uqautilknaġutin, ilipnun ayuqħiqsaliq agaayyutiqammaaġiħkun iħnuħħimni irvigilugu.

⁸ Pisuqsaliq timipkun piħħautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiqammaaġiħiq piħħautauruq supayaakun, takku iħnuħħimik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivunigmi.

⁹ Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaksraq suli ukpiġiraksraq iluqnaġługu.

¹⁰ Taatnaqhuta sakkiqirugut sakuukħuta, takku niġiugaqput inillaktisrimaaqługu Agaayyutmun iħnuuruaħmun iħnuich iluqatin Anniqsuħtiksranaħnun, piħlugugich tamatkua ukpiqsriuat.

¹¹ Tamatkunija tililugich ilisautiyumigitin.

¹² Kimununniiħ piħħilaġipkasrunaħnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iħnuħħaħapkun piqpaħtapkun ukpiqsriħapkun suli ipqihapkun atriħiaqtaksraġuħutin.

¹³ Agħħamnunaglaan piviqaqtillugu aħliqquħriħiq, quliaqtuaħiq suli ilisautriħiq iħnuħnik Agaayyutim uqaħhaniħ piyummatiaqħlugu.

¹⁴ Suqutigingisrunaħnagu Agaayyutim aatħuutaa ilipnun qaisauruq sivuniksriqiruaħkun qaħkħiħ ukpiqtuanjuraat patikmatigik argaktin ilipnun.

¹⁵ Tamatkua atuyusraġlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriħ iħnuich iluqagħmin qiniġumagaat nauħniħ.

¹⁶ Ilipnun suli ilisauttutipnun munaqquħiaġutin, tamatkua sivutmun atuglugich, taatnaġuvich anniqsuħisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niġuqaqagħviuħat Ukpiqtuat

¹ Anutmik utuqħauruamik nipliatrisrunaħnak, aglaan uqapsaaħummatiaqħlugu ilaa aapap-tun ililugu. Anutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich,

² aħnat utuqħauruat aakaptun suli aħnat nutauruat aħnauniptun ipqitchuaħikun.

³ Ikayuyumaħħniħ kamaksriħkun uħlaġnaħnik ilaħlaħnik urriqsuħlugu.

⁴ Aglaan uħlaġnaħnaq qitunġaqaqpan unniħ tutitħiaqqaqpan, tamatkua agaayyutikuħħum atuqtaksraħniħ anayuaamiktigun sivulliulugu ilisaksraħgaat. Taatnaħimiktigun anayuaqatin suli taataatin utiqħtħivigigisigaich, taatniħiq Agaayyutmi quyanaqtuq.

⁵ Ağnaq qaunaksriksraipiaqtuuaq uilgagnaapiajuruuaq Agaayyutmun tunnaapluni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuğnahiğmigun unnuuqtuummaan.

⁶ Aglaan uilgagnaajugaluahuni qaiñjaruaq inmiñik killukun quvianamun, iñuunurağniialağmi tuqumaanjaniktuq.

⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktungitchumigai.

⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniğmiñi, taavruma ukpiqsriñiq ayyaumigaa ukpiqsriñiqitchuamiñ pigiilitlukhuni.

⁹ Uilgagnaag ilalutiniaqnagu atiqagviatnun ikayuğnaqtuat kisanik piñsrukupiaq ukiuq qaanjiñiqpagu, sulı taamna atautchiñhiñami ilaqatniksimaruksrauruq,

¹⁰ uqautigitchiilautahiğmik savaallautatigun piqaguni, qitungamiñik ihuatun iñugukitichianiksimaaguni, iglaanik kiñuniğmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuñi isiganjitñik igğuiimaluni, ihuiliuqtuanik ikayuimaluni, sulı savaallautaqqsimaluni.

¹¹ Aglaan uilgagnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai,

¹² taavrumuuna navguiliğmiktigun akiqsruutiqqaağmiknik Ilaanun patchisiñigutin.

¹³ Tamatkuasulı suvigiğahiğmik siñiqsrañikun tupiğni ilitchigisirut naagasulı ilitchiñhat uqaksraqsulığmik sulı qaunagiñgırrutiqañhat atlamik pigiilitluktuq sunik uqaksraqiñsagmiknik uqautiqaqhutinj.

¹⁴ Taatnaqluğu uilgagnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitungiuglugich kiñuniğmiknik qaunaksraganilugich. Taatnağumın piviisinnayağaiç uumiksırvıtu uqautiqahıksrañatniñ uvaptigun pigiilitluğu.

¹⁵ Uvvatakkı uilgagnaat ilañich sannitmuaniktut malikluğu Tuungaq.

¹⁶ Aglaan kiña ağnaq ukpiqtuanjuruuaq kiñuniğmiñi uilgagnaqağniğumi qaunagiraksraqiğaa, taamnaasrıi ukpiqtuanjuruuanun natmausruñaqani, aasrıiñ ukpiqtuanjuruuat uilgagnaaniç ilaitchuanik qaunaksrıilalutin.

¹⁷ Qaukiich ayalatchıruat ukpiqtuanjuruaniç isrummatigiraksraurut akiljusraqtuksraupiağlugich malğuuğluğu, suvaluk tamatkua qulıaqtuuaqtuat sulı ilısaıtrıruat sakuukhutinj.

¹⁸ Uvvatakkı Agaayyutim uqañhi uqaqtut, “Savaktuam añjutim qanğa qılıqsruğumiñaitchiksi savañjaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksrani piraksraqipmiğaa.”¹⁹ Agvisiksraqsiuğutinun naalağnisruñaqnak qaukiuruuaq akıtñiğluğu kisanik ilısimarıtigin malğukkun naagaqaa piñasrutigin tikiıtraukpan.

²⁰ Tamatkua killuqsraqtuat inıtiqitiqagumigitin takkuatni iñuıch iluqağmın, tamatkuali atlat taluqsrıliğumuut killıqılıksraqmikkun.

²¹ Sivugaani Agaayyutim sulı Christ Jesus-ñum sulı israğulğich piksraqtaagıkkani uvaña tiligiłpiñi tupigıtquplugich tamatkua ilısaıttutit. Isıvğiliğmik sulı ihuaksrıñiğmik kisumun suhpayaaqni qıñıqtichısuñaqnak.

²² Kisumik Atanguruam savaañanun qilamiksrułikun patıgluğu argapnik inıllairagaısrıuñaqnak, unniñ killuqsautıñitñun piqasrıqsuıtrisruñaqnak, ipqılıksran qaunagıluğu.

²³ Tarakñaaglaan imiñhiñamik imiqasruñaqnak aglaan iluvich ikayulıksrañanun misruğuttullaalutin atniğnaqtuıñiğsuulapkun.

²⁴ Iñuıch ilañisa killuqsautıñich sagvirut aasrıiñ ilısimanaqhutin atannıkkauğaluagnatıñ. Aglaan atlat killuqsautıñich aquağun sagviğisirut.

²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut sulı inğitchaluanğmın sagvılutıñ iriqsımaaniçkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutıñ savaktauruat isrummatigiraksraqiğaiç savagvisıñ pigıglugich taluqıttıqallapiağlugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa sulı uvagut ilısaıttıvtut uqautıgıñıçumıgaa pigiilitluğu.

² Tamatkua savaktı savatruñaqtuat ukpiqtuanik nağguuqtaksraqiğitçaiç, takku ilıñisa aniqatıgıaiç. Taatnasruñaqatıñ savatruksraqiğaiç ihuatlugluğu sakuugutin, takku piñıñaktuat savaañatniñ ukpiqtuağıaiç piqpagıplugich. Uqautıgilugich ilısaıttıgıllapiağumıgıtın tamatkua.

Tanığıtçıuat İlısaıttıtuı sulı İlumutuuruat Umıalğutı

³ Kiña iñuk ilısaıttınik atlakkamik ilısaıttıtuğniçqan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun sulı ukpiğıvıpsa ilısaıttıtaıñik agaayyutıqammaağıliçkun malığurrutingıtpan,

⁴ taatnasrıq kamagılıutıraqtuq inmiñik sumik ilısimanıtmıuq. Taamna ikayuu-taunğıtçıuamıç qapıqsıgıliçkun sulı uqavaağumahıkun taiyuutıtigin kimmutinıkhuni.

Taatnasriq siqñakutrañgimik, avgumañgimik, atniiyumañgimik suli ilimasruñgimik killukun tikiutrirraqtuq.

⁵ Ataramik qapiqsigiutragummatinikhutin iñuñni isrummatinich savallautangiqsuani ilumutuñgimik piqangiqhutin, ilinisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağiqiñq piññallaksautauplugu.

⁶ Ilumun agaayyutiqammaağilhum iñuk piññaktilapiağagigaa apaigigumigich pigikkani.

⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyuminaitchugut.

⁸ Taatnağlugu atnugaaqaursiñagupta suli niqiqaqsiñagupta, apaagiraksrağigivut.

⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat aniqusraaqtittaqtut aasrii pisagipkaqhutin naniğianjñun. Napitittaqtut iñugiaktuanun kinniqqutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iñuñnik suksraungigvinmun.

¹⁰ Uvvatakku kimmutiqañq maniñmik pigiitchuat qanutchipayaurat kanjigai. Iñajich piqagũqaliqamiñ tamarrumiña ulapnaaraqtuat ukpiqsriñgimiñ aasriiñ inmiknun isrumaaqpautiksriuhutin.

Iñisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiññ iluqaitññ piisimaagññ. Nalaunjaruañq, agaayyutiqammaağiqiñ, ukpiqsriñq, piqpakstriñq, anuqsruñq suli agganajñq, taapkua sakuugutigilugich.

¹² Pisuqtillaaqni ukpiqsriñkun piqqautrağiñ, aasiñi iñuñgimik isruitchuamik piññaktaaqagutin. Uvvatakku taavrumuña iñuñgimun Agaayyutim tuqñuğaaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich ukpiqsriñapiaqtilaapnik.

¹³ Agaayyun iñuñgimik iluqaitññ qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ñum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillaautağaa. Iñajik uvañni ilisimarauruk, taatnaqhutin tiligikiññ,

¹⁴ taivrumuñaağlaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksrañan uvluanun tilliñ tupig-ilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu.

¹⁵ Ilaan sagviñha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Anjalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atangich Atangat kamañqhuni.

¹⁶ Ilaa kisimi tuquyumiñaitchuaq, Ilaa qaumami iñuññam tikitchumiñaisañani iñuuruq, iñuum qinñingaqsimaitchaa, iñuññauluni qinñingagumiñaitluni. Agaayyutmun kamañun suli sañni isruitchuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alğaqsrugumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuñgimik kamañniaqunğıllugich, taatnatchiññ suuranun piunğıllaaruanun tunjatqunğıllugich, aglaan Agaayyutmun iħaaqutriñgimigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagiraksraptiknik.

¹⁸ Tillisiqaglugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iħaaqutriñkun atlat piqasriqsuliksrañat itqanairrutilugu.

¹⁹ Taatnağumiñ suuraqsrağmiknik inmiknun tugvaigisirut, tunjaviksramiknik piğumiñaitchuamik, aasrii ilinich piññaktaaqatlalutin iñuñgimik ilumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautağumigiñ. Pisisimaagutin uqaqaliğmiñ agaayyiaqtilaakun suli uqaksraqtuligimiñ isilğaiñkun. Iñuich ilañisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut inmiknun isrumaturuanuplutin, aglaan taatniingitchut.

²¹ Iñuich ilañisa isrumattun piññaktaağinigaluaqługu, aglaan taatnağimiktigun ukpiqsriñq tammairagaaat. Agaayyutimtuq iħaaqutriñhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ᵊum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

¹ Uvaña Paul. Uqqiraqtigigaaña Christ Jesus-ᵊum Agaayyutim pisulhagun. Tiliraaruña quliaqtuagıtquplugu akiqsrutaaruuaq iñuuhikun pigiagutikkaptıgun piqasriutiᵊaptıgun Christ Jesus-mi.

² Aglaktuña Timothy-mun, piqpagiplugu iğñiğipmatun itamnun: Agaayyutimtuq Aapauram suli Christ Jesus Atannapta ihuaqqutilisaiñ ilunᵊugilutin suli qiiñurrisrimaagutin.

Quyyatit suli Pitchuksaagıtit

³ Uvaña quyagıga Agaayyun savautragikkağa qauğrimmaagıtıllautakun, sivulliatkaptuuq pipmatun. Quyaragıgıga itqagıplutin ataramik iñiqsruᵊamni unnuaqtuummaan.

⁴ Itqagıplugich qulvisin, qiiñiğummiullapiagıkipiñ atqunaq, uvañaptuuq imaqaᵊiksramnun quvianamik.

⁵ Itqagıgıga ilumutuuruuaq ukpiqsrısıgıkan Agaayyutikun, ukpiqsrısıgıkana aanaru-aqpich Lois-ᵊum suli aakavich Eunice-ᵊum. Arguağingıtchıga taatnaptuuq ukpiqsrısıgıqalıñi.

⁶ Taatnaqlugu itqaaqtuutıgıkipiñ makıtıtquplugu Agaayyutim aatchuuta ilıpnun ilıqıᵊapkun argamnı.

⁷ Uvvataku İpqıtchıam İrrutchim Agaayyutim qaisañan uvaptıknun iqsisaiğaatıgıt, aglaan sanᵊıksrıtcıhaatıgıt piqpakktımtıglu suli inᵊmun aᵊalalgıᵊıgımik.

⁸ Taatnağutin kanᵊuginagu ilısımarauᵊiñ Atannaptıgun, unniñ kanᵊuginaña uvaña İlaan isıqtıña, aglaan naglıksaaᵊiñaanulutin piqıtıgilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqıttıchıᵊhagun ilıpnik. ⁹ İlaan annıqsugaatıgıt suli tuğıᵊaagıtıgıt inᵊmiñun iñugısrukhta, pisıgısrıñaqınağı savaavut, aglaan pisıgıplugu İlaan sıvunniutini suli ihuaqqutni. Sivuanımma ihuaqqutianiᵊniğaatıgıt Christ Jesus-kun,

¹⁰ aglaan pakma İltıchıgıpkagaatıgıt taavrumıña ihuaqqutmik tumıgıplugu sagvıᵊha Anniqsıqtıpta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkağaa sanᵊıa tuqulhum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun İlaan sagvıgaa iñuuhıglu tuquyumiñaiğıglu.

¹¹ Agaayyutim nalunaıkkagıgaaña uqautıgıtquplugu tusraayugaallautaq, uqqıraqtauluña suli ilısautraulıña.

¹² Taatnaqlugu tamanna piqıtıgıplugu uvaña naglıksautıqıqtuña tamatkunıña. Aglaan kanᵊuginıgıtchıga, nalunğıtılu kisumun tunᵊalığaa, suli uvaña nalupqıgıgıtchıga İlaan qau-naksrıᵊiksraña savaamnı taivrımunıaglaan uvluanun atanniıvıum.

¹³ Ukpiqıttıgıtağıñıağıgıch ilumutuuruat uqalıhıch ilısautıtıtka ilıpnun atrıksrıuqıgıch, payanıağıvıgilugu ukpiqsrıᵊıq suli piqpaktaq pigiagutıkkapıt piqasrıuti'apta Christ Jesus-mun.

¹⁴ Qaunagılugıch nakuuruat ilısautıtıt qau-naksrıksrırrıtauruat ilıpnun sanᵊıgıkanıağun İpqıtchıam İrrutchim iñuuruam uvaptıknı.

¹⁵ İlısımağıñ, iluqatıñ piqatıpta Asia-mıttıuat malıngıgaatıña unniñ unıtchaatıña, taapkuaksuli Phygelus-ᵊumlu suli Hermogenes-ᵊum.

¹⁶ Uvvatıq Agaayyutim ihuaqqıtıgımgıai tupıqataı Onesiphorus-ᵊum, takku ikayığagıgaaña iñıgıaktuami. İlaan kanᵊugısrıñaqınağı ihıga isıqsıvıñmi.

¹⁷ Rome-mun tıkipqauraqanı pakıutıniğaaña paqılğataᵊamınaglaan.

¹⁸ Agaayyutimtuq naglıgıllanıñıgılıuñ taıvrımanı uvluanı atanniıvıum. İlipsi ilısımallapiagıksı atqunaq İlaanun savautıᵊıga Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ᵊum Anıyaktıllautıña

¹ İlvıch, iğñıñ, sanᵊıvıgıgımgıağıñ ihuaqqutaı Christ Jesus-ᵊum.

² Uqalıhıch tusraakkatın uvañıñ uqautıgı'apkıch sıvuğaatnı iñıgıaktıat ilısımarıt qaanıqsıtcıhumıgıtın iñıᵊnun ilısautrıᵊlaruanun atanıktıuuq.

³ İglıtuğılu naglıksaaᵊiñaanıksrıan qanıtıtañıtcıhuatun anıyaktıatun Christ Jesus-ᵊum.

⁴ Anıyaktı anıyaktıağımgıñiñ ilıkkatağısrımmataıtcıhu iñuunıağıruağımgıñun, aglaan İlaan quyalıyımmtıqagıgıgıgaa qauklıgıkkanı tılıuqtıgıplugu.

⁵ Suli aqpalıtraqtı aqpalıtrağımgıñiñ akımalgııtıtcıhu kısanık tupıksrıᵊunı malığıtaksrıanı.

⁶ Suli nauctıırı sakuuktıuuq piñıñıaqaqtıksıraatıtuq nauruanıñ katıtcıᵊıgımgıñi.

⁷ Tamatkua uqautıta isrumtıgıkkıch, takku Atanıguruam ikayığısıgaatın kanıqsıᵊıksrıatıgıtın supayaat.

⁸ İtqagıñıñ Jesus Christ anıpcıhıkauruuaq tuqulıgımgıñ, kanıgıvıqaqtıuuq David-mı, qulıaq-tıağıkkaptun tusraayugaallautanı.

⁹ Uvvatakku uqaqahapkun tusraayugallautamik nagliksaaqtitauruḡa suli pituqakkauruḡa liilaa savvaqḡḡukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqahha piñaiḡlutaichuq.

¹⁰ Taatnaqḡuḡa iḡlutuḡiḡa suapayaaq Agaayyutim piksraḡtaanḡi piqutigiplugich, ilinḡittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugiḡḡu isruitchuami kamanautaani.

¹¹ Uvvauna ḡumutuuruuq nipliun,
Uvagut tuquqataugupta Ilaagun,
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

¹² Uvagut iḡlutuisuiñāḡuḡta
añalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piñāḡiḡuḡtigu,
Ilaantuuq piñāḡiḡisipmigaatigut.

¹³ Tuniqsimmatriniḡitchugutunniñ
Ilaa tuniqsimmatrirraḡtuq,
takku piñāḡiḡyumiñaitchuq inḡmiñik.

Savakti Ilaḡikkauruḡaḡ

¹⁴ Itqaḡtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ḡumutuuruamik alḡaqsullapiḡlugich Agaayyutim sivuḡaani añyauḡiqaqunḡiḡlugich nipliutitigun. Taatnasriḡ ikayuutaunḡitchuq iñunun tusraaruanun, aglaan ukpiḡḡutaḡiḡutauruḡtuq.

¹⁵ Pisuḡtilaaqni piññaktaḡiḡiḡluḡu iḡaḡikkauḡiḡ Agaayyutim qinñañani atrilugu savakti kanḡusruutaitchuḡaḡ savaḡḡmigun, nalautlugu ḡisautrirruḡaḡ uqaḡhanik Agaayyutim ḡumutuulhan.

¹⁶ Uqaḡatiginagich agaayyiaḡtaḡlaḡat iñuich kinnauruat uqaḡaminḡ. Taatnasriḡ unḡurrutauruḡ ayuuḡtaaliksraḡatnun iñuich Agaayyutmiñ.

¹⁷ Taatnatchik ḡisauttataḡ atriaḡtuḡ killiḡruamik nunḡuḡtuḡaḡluḡu uviñḡa timim cancer-tun. Malḡuk taatnatchik ḡisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu.

¹⁸ Taapkuak ukpiḡsrisaiḡhutik, ukpiḡḡutaiḡsitchiruk ḡañitñik ukpiḡtuat nipiḡalḡimikkun añitqihksraḡput atumaaninḡipluḡu.

¹⁹ Aglaan tunḡaviksriḡaḡaḡa Agaayyutim ḡumutuuruḡaḡ atlanḡḡuḡtangitchuq. Taatnaḡhuni aḡlaksimaḡtuḡ, itna, “Atanḡuruam ḡisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli itna, “Kisupayaaq nipiḡḡaḡumi Atanḡuruamun piginiḡuni killuliḡisruisuksrauruḡ.”

²⁰ Tupiḡ añiruuḡ piḡḡaḡtuḡ puggutanik utkusriḡñik atlakaḡiḡiñik. Ilañich piñañuḡaḡtuḡ maninḡiñ qatiḡtamañiñ naaḡaḡaa kavigsaamiñ, atlat suli qirunḡiñḡu qikumiñḡu. Akisuruat utkusiñch puggatalu atuḡḡuch tuyuḡmiaḡaḡaminḡ kisiḡanik aasriññ akiññiqsrat ataramik atuḡḡuch ḡañich suaḡḡuḡḡiḡiplugich.

²¹ Taatnatuntuuḡ kiñapayaaḡ iñuk salummaḡtitchumi ḡluḡaaniñ killuḡmiñ atukkaḡisiruḡ kamaginḡtuamun, takku ipḡḡisitaḡisiruḡ aasriññ qauḡkian atutlalugu, itḡanaḡisrimaaḡluḡu atuhiksrani savaallaautapayaamun.

²² Nutauḡhum kimmutai qimaumḡuḡaḡtaksraḡiḡitin, aglaan piññaktaḡiḡiḡluḡu nalaunḡaruḡaḡiḡ, ukpiḡsriḡiḡ, piḡḡaktaḡ suli qinñiññāḡ, tapiguḡutin tamatkunuuḡaḡ ḡumun tuḡḡuḡaḡtuḡanun Agaayyutmun ikayuḡplutiḡ.

²³ Aglaan uqaḡsraḡtutiḡasruḡaḡasri kinnaḡtun nalukkapsigun. ḡisimaḡiñ taatnatchim isruḡaḡḡiḡha uqaallatraliḡmik.

²⁴ Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunḡitchuq. Ilaa ḡuaḡqutriruksrauruḡ ḡluḡaitñik, nakuuluni suli anuḡsruluni ḡisautrinḡuluni,

²⁵ agḡañaiḡluni nalḡuḡsruiyumi iḡḡurimiñik. Itpiaḡtuḡ Agaayyutim mu-miḡviḡaḡtitchiḡiksraḡanun ḡitchuḡsriḡlutiḡ ḡumutuuruamik.

²⁶ Aasriñ qauḡrimmatinitinḡniaḡsut kanḡisḡaḡatqihkun, annaḡutinḡ nigatchiananiñ Tunḡaam, tiḡuḡaluakkani tupiḡitqupluni.

3

Uvlut Aqullich

¹ Aglaan kanḡisrisriḡun una. Aqulligñi uvluni sakiḡnaḡutit ḡiñiaḡtuḡ.

² Iñuich ḡitḡukkisirut inḡmiknuññiḡaḡ, pisuḡruaḡutinigutiḡ, uqaviḡiḡutiḡ, arguañsriḡlutiḡ, uqaḡniḡḡiḡutiḡ, tupikḡaḡutiḡ añayuḡaamiknik, quyyataḡutiḡ, ukpiḡsrisaiḡutiḡ,

³ ḡuaḡqutrisaiḡutiḡ, ḡunḡukḡutaiḡutiḡ, saḡlutusriḡlutiḡ, tatamnaḡsḡlutiḡ, suli iḡsiñḡsḡlutiḡ, ḡiñisa nakuuruuḡ uumigiliutiḡluḡu,

⁴ ḡiñich ataḡuḡutitauḡuḡutiḡ, isrumamikni sivutmuusruisriḡlutiḡ, suunasrugiliutiḡ-lapiḡutiḡ, quviasruḡniallitlutiḡ ḡaḡayyutiḡaliksramikniñ,

⁵ ukpiḡsriḡ qinḡiḡnaḡutiḡiññāḡniḡiḡluḡu, aglaan ayaksimapiññaan ḡumutuuruuḡ. Taat-natchiññiñ iñunñiñ piisimaḡuḡuutiḡ.

⁶ Taatnatchich ilanjich siñiqsrahǵmiktigun payariraqtut piyaruanik aǵnanik pigiiłłapiaqtuanik suli iǵliǵutikkaliqsuanik qanusripayaatigun kimmutitigun.

⁷ Taatnatchich aǵnat iliniñiuraǵniallaǵmın ataramik ilitchuqsrianitlaiqsuat ilumutuıǵmık.

⁸ Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akılılıiutiptmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua iñuich akılılıupmiut ilumutuuruamun, isrummatinjich pigiiłıplutinj, ukpiqsriñjıualiqhutinj Agaayyutikun.

⁹ Aglaan taatnatchich ayuuǵumıñaitchut, takku kisupayaam kanıqsımaııhat qıñıgısıgaat, ipchunıaktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

İlisauttit Aqullıich

¹⁰ Aglaan ilvich malıǵuakkaǵıǵıñ ilisauttutıga, qanusrıuıǵa, suli piyummatıga iñuıǵmı. Tuvraǵniakkaǵıǵıñ ukpiqsriǵıga, anuqsruıǵa, piqpaktaǵa, suli iǵlutuıǵıga,

¹¹ piyuaqsıuıǵa, suli naglıksaaqsıuıǵa ukpiqsriǵıpkun. İlisimaanıkkiñ iluqaan atuummiruaq uvanınun Antioch-mi, Iconium-mılu, suli Lystra-mi, tatamnaqsıplıǵu naglıksaaqsıuıǵı iǵlutukkaga. Aglaan tamatkunakña iluqaitıñ Atanǵuruam annautıkkagaıǵa.

¹² İñuıch agaayyutıkuagıktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutinj piyuaqsıugısırut.

¹³ Tamatkuali killukuaqtuat piñıuaqtıt pigiiłıtmugutinj kinnitıñikun atlanik, suli kinılutinj inmiknun.

¹⁴ Aglaan ilvich ilisauttusıraǵıanıkkan ilumutuuruuq payanaıǵıǵu sıvutmuutıgumıǵıñ. İlisimagiñ kisuniñ ilisauttusıraǵıñhagun,

¹⁵ suli ilisauttusıraǵımahatıgun ilaalıruuııqniñaglaan Agaayyutim uqalı. Tamatkua kanıqsıpchalıñıaǵaatin annıqsuqtıǵımın ukpiqsriǵıkun Christ Jesus-kun.

¹⁶ Uvvatakkı uqalıpayaaq Agaayyutim Makpıǵaıñanı ituuq ilaan aniǵnılıtaagun, suli annıqsuutauruq ilisautrıruni, iñıqtıǵırıni, nalǵuqsruırıni, suli alǵaqsruırıni nalaunıaruahıksramun,

¹⁷ iñuglı agaayyutıkuagıktuagı naamasrıplıǵu paqnamallautlasrıplıǵu qanusripayaamun savaallautamun.

4

¹ Tilıǵıkpıñ sıvuǵaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum Atanniıruksrauruam iñupayaanık iñkuuruanık unniñ tuqınaruanık, suli piqtıgıplıǵu agıtqıǵıksrañalu añaayuaqtaalu:

² tilıłapiaǵıkpıñ qulıaqtuagıtıqplıǵu tusraayugaallataq, uqagıniapiaǵıǵu pivıksraıǵun naagaqaa pivıksraitmatun inıaan, ilitchuǵıpkagıniutıǵıǵu, alǵaqsruıtıǵıǵu, pıchuksaagıtıǵıǵu, suli anuqsruııpayaakun ilisauttıtıǵıǵu.

³ Uvvatakkı pivıksraq tikiımagısırıq iñuıch naalaǵnisunǵıǵıksrañat ilumutuuruamun ilisauttımın, iǵliǵutlıǵıñinj inıinj piıuıǵmıkkun, katıçhiñalıǵıñinj ilisatriksraǵmıknık tusraasrukkaıñıǵmıktıgıñ.

⁴ İlinjich naalaǵnitlukkummataıǵıñinj Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagulıtıǵıǵıñinj utuqqagıt unıpchalıat.

⁵ İlviııasrıñıñ qauǵrımmaaǵıksraurıtın qanusripayaami irviqanıñapıch, iǵlutıǵıǵu naglıksaaqsıuıǵı, qulıaqtuagıǵıǵu tusraayugaallataq, suli tanıǵıǵu savaaksrapayaanı savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvanalıuvva tikiımmıgıga tuqtaulıksraǵa Agaayyutmik piqsrıǵıñı. Aullahıksraǵa marrumakña iñuıǵımiñ tikiımmıruq.

⁷ Atrıplıǵu aqpalıutraqtıñ nuñıchıruuq, uvanaptuuq iñuııamni ukpiqsrıǵıñ Agaayyutikun pigıtıñıǵıga.

⁸ Pakma akiñıñaktaksraǵma nıaǵuǵıtıksrañan nalaunıaruahım taqqıgaanı, Agaayyutim nalaunıaruam Atanǵum qaisanı uvanınun taıvrmanı uvlumi, uvanıñhiñıaunǵıtıchuaq aglaan iluqaitıñ agıtqıǵıksrañanık inuǵruuqtuanun.

Uqauttıtai Timothy-mun

⁹ Uggısigıǵu utlakkumıgıkma.

¹⁰ Uvvatakkı Demas-ñum marrumıñı nunamık kimmutıqatlılıqıñı unıtıchaanı. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrı Dalmatia-mun.

¹¹ Kisimi Luke-ñum nayıǵaanı. Tuvaaqatıǵıyımıǵıñ Mark ikayuqtıksraǵa savaakun.

¹² Tychicus-li tuyuǵıgıga Ephesus-mun.

¹³ Qakıǵu agıaıqsıyuvıch saagaǵumıǵıñ quppıǵaaǵa unısaǵa Troas-mi Carpus-mun, makpıǵaatlu sıvaluk qısınıñ pııııǵat aglaktıǵıvtıka. ¹⁴ Alexander-m savııııqtım atqunaq navıanıuqtıkaanı. Atanǵum utıqtıçıvıgıgısıgıaa atıniutaıgun.

¹⁵ İlvtıtuuq qaunakkıtıqagımuıtın ilaagun, takku ihuaksrıñıǵıłıapiahıkun akılılııqsıǵaı uqauttıvıt.

¹⁶ Sıvuǵanıutıqaaııamni Rome-ñum anıalataıñun tapqıtıñı unıtıchaatıñı. Agaayyutımtuq akıtıñıaıtıııanıaıǵıgıch taipchua.

¹⁷ Aglaan Atangum nayuqłunja sayyiqsugaaja uqautigianitlasriplugu inunaiǵlugu iluqatin Jew-ñunǵitchuat tusraaraksrñat. Uvaña annautikkaurunja tuqqutauviksraǵaluamniñ.

¹⁸ Suli Atanguruam annautiniagaaja iluqaaniñ pigiitchuamiñ, annautilunja pakmaniit-tuamun añaayuqautmiñun. Nangaun illi ilaanun qañavak isruilaamun. Amen!

Aqulliich İammiǵutit

¹⁹ Tuyuqtunja ihuaqqutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqataiñun Onesiphorus-ñum.

²⁰ Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unitchiga Trophimus Miletus-mun atniǵñaliqman.

²¹ Agǵiluaǵniuraǵumuutin ukiuǵraguqtitnagu. Eubulus-ñum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaaññaǵaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanguruamtuq piqasriqsuǵlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq ihuaqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqçiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaaña ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaañi ukpiliquplugich suli iñsauttutiqaglugich ilumutuunğagun ukpiğusripta,

² tunŋaviqaqtuakun niğiugaqahikun isruitchuamik iñuuhğmik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruñiğaatigut taavrumiña iñuuhğmik sivuani aullağniñhan piviksrauruam.

³ Aasrii nalaullapiaglugu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taat-naqtuksraququnja savaaksritchaaña, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta.

⁴ Titus, aglaktunja ilipnun iğñaaurapiamnun ukpiqsriñikun piqatigikkamnun. Agaayyutim-tuq Aapauruam suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iħuaqqutikun qiuñiñiñiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaaña Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iħuaqsruquplugich sut iħuaqsrugaksrauruat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanjuruat qaukiksrañitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka itqağilugich,

⁶ qaukiksraqtaañjuruuq patchisaitchuksrauruq, aņun atautchimik iħaqatiqağuni, suli qitungai ukpiqsriñulutin uqautausruñaqatin pitchiğiñilugich tupiktaiñikun.

⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaañanik aņalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuhigmigausrunjaqani, tumitchaktanğiguni unniñ imiliğiqtausrunjaqani, qinnaktasrunjaqani unniñ killukun piqağugruasunjaqani.

⁸ Ilaa tukkuğinjħaqsuksrauruq, piqpaksrinuluni nakuuruamik, iņmiñun aņalalğuluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaqsrutmik tuvrairuanuluni.

⁹ Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksraqigaa uqauttutini ukpiğiraksrauruuq suli iviqtisrimaqtuuaq iñsauttutmun. Taatna iłitqusriqağumi ilaa pitchuksaagilugisiruq atlanik ilumutuuruakun iñsauttutikun, suli qiuñiqtilğugisiyaa tañiğiliqquataat akilñiruat uqaliğmun.

¹⁰ Uvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutinj atlanik nipiqağimikkun kinniqñikun, suvaluk taapkua iñsautriruat iñuk nalunaitnjutchiqsuksrauplugu annautrauniaqpan.

¹¹ Iñsauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinjisa akasrimagaich aņayuqaagiiç iñsautriñimikkun iñsauttutiginğilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutinj.

¹² Crete-tagmiut iħaņat sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-tagmiurguuq ataramik sagluturuaņunilugich, niğruгааqħuktun inniplugich, suli iqiasruuplutinj niğitlaturuaņunilugich.

¹³ Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich iħualiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitinj ipiksilugu, ilinjilñi sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut,

¹⁴ itlungiğutin Jew-ņuruat unipchaalianjñunlu iñsauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuuhğmik.

¹⁵ Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanjitchuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñiğitchuani, takku ilinjisa isrummatinjich suli qaugrimmaagjutillaataniç qaayugnaqsianiksimplutin.

¹⁶ Ilinjich iłitchuqsrimanigaluahutin Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħata piłlaagigaa, ilinjich uumiktanikhutin, tupiktaiqhutin, iñiqtaqağumiñaiqhutin nakuuruamik.

2

Nalaunjaruat Iñsauttutit

¹ Aglaan ilvich iñsauttutigiraksraqiginiñ iñsauttutiksraq ilumutuurautigun uqaliqtigun.

² Uqautilugich utuqqanaağquatuat aņutit qaugrimmaagiqulugich, isrumaagalğulutin, ilinjitñik aņalalğusritqulugich. Iłumutuğugutin ukpiqsriñimikkun, piqpaktagmikkun, suli iglutuulğusriñimiktigun.

³ Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağquatuat ağanat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuaņutqunğilugich, naagaqaa tigutarrititqunğilugich taanjağmun, iñsautritqulugich nakuuruakun,

⁴ atriraksrallautagağutin nutautluktuanun ağanun piqpaksrifiksrañatigun iħaqatiumiknik suli qitungağmiknik,

⁵ iñmiknun aņalalğusriłutin ipqñikun suli iħaqatausruqsilutin kiñuniğmi, tupiqsritlasriłutin aņutiumiknik. Agaayyutimilñi uqaħa iñuich suñjilğingitchumigaat.

⁶ Taatnatuntuuq pitchuksaaglugich nukatpiat aņalallautaliksrañatnun iñmiknik.

⁷ Ilvilu supayaatigun atriraksrallautagağutin savaallautakun. Iłumutuğullapiagutin suli piyummatiqagutin iñsautriñiqni.

⁸ Uqautriļutin naǵǵuksruǵnaǵumiñaitchuakun, akililīqsuqtitin kanņusrutlasriļugich, pigi-itchuakun nipiksraiļutin uvaptigun.

⁹ Uqautiļugich savaktaaǵruich tupiksritqulugich anjaayuqāgmiknik suli quyalilūgich suku-payaaq. Iļinich kiumakhiqsuksraunǵitchut

¹⁰ unniñ tigliktuǵvigiraksraǵinǵitchaich. Aglaan ataramik urriqsuqtaksraǵigaat nakuuļiqin suli qanutitanaiļiqin kamagikkauhiksrajanun iļisauttutim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun suraǵaipayaaǵmikni.

¹¹ Uvvatakkun Agaayyutim iħaaqutaā iļisimanaqsirūq iħupayaat anniqsuliksrājatnun.

¹² Taavrumuuna iħaaqutmigun Agaayyutim iļisautigaatigut agaayyutaiļaaquaqunǵitluta suli nunakuahum kimmutaagauqunǵitluta, iħuutqupluta uvaptiknik aņalalǵusriļuta, nalaunņaluta, agaayyutiqaǵuta pakma uumani nunam,

¹³ taqqiļhaptikni quvianaqtuamun uvluanun niǵiugaǵikkapta, kamaņautaa kamaņaq-tuam Agaayyutipta Anniqsuqtipta Jesus Christ-ņum sagviġpan.

¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiñik piqutigiļluta, anñautisraqhuta piǵiitчуapayaamiñ suli pi-giagutitqupluta inmiñiħiñaq, ipqiguta, piyummatiniguta nakuuruakun.

¹⁵ Tamatkua iļisauttutigiymigitin, atūǵlugich aņalatchiñiqni, pitchuksaǵiļiqni suli alǵaqsruļhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinilǵaipkasruņaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuāǵiħiksraja

¹ Itqaaqtuutilugich iħuǵikkatin maliǵutchiħiksraņatigun aņalatinik suli qaukliǵñik, tupik-sriħikun iļinjiñik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaaq.

² Uqautiļugich piǵiļakun uqautiksritqunǵiļugich, aglaan qiñiuyusrimaaǵlugich, iļauraaqnaǵlugich, suli ataramik aggaņairrutriħikun irruetriqulugich iħupayaanik.

³ Uvvaptuuqtakku qanǵikkaptikni kinniqiļluta, tupiktaitluta, nalaunņaisimarugut, savak-siqsimaplugu kimiksriļiq quvianaǵikkāņigun killuum qanusripayaatigun, iħuuniaqhuta uumiktakun suli siǵñaktakun uumikkutipluta avatmun.

⁴ Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta agǵiqami piqpaqsriļiǵmigun suli iħaaqutriļiǵmigun anniqsuǵaatigut.

⁵ Uvagus savaaqallautaħaptiguunǵitчуaq aglaan ilaan nagliksriļiǵmigun anitqisitkaatigut salummakkaukapta imiǵmik aasriñ Ipqitчуakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iħuuliǵmik.

⁶ Uvvatakkun Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitчуamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Anniqsuqtiptigun,

⁷ taavrumuuna iħaaqutaagun uvagus nalaunņasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaktaaǵiļugu isruitchuaq iħuuliǵ niǵiugaǵikkakput.

⁸ Tarra taamna iļumutuuruuq nipliun. Uvaņa ataramik uqaqugikipiñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iħuili ukpiqsriuat Agaayyutmik ataramik kipiǵiyumuut piviqaqtihiksraņagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunņarut suli ikayuutiksraurut iħuñni.

⁹ Aglaan piisimaāǵvigilugu isilǵaiħikun uqaksraqtuħiq, immakņaqtatigun atiqtiqun kanņiūħiq, aivvatraħiq, suli akimaniutraħiǵmiñ maliǵuksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunǵitchut unniñ piļluktuaunǵitchut.

¹⁰ Malǵuǵuļugunniñ alǵaqsruutiqaǵumigiñ iħuk akatchiruaq avgumaliǵmik iļamiñi, suqutigitqisruņaqnagu malinņuǵutillanǵitpan.

¹¹ Uvvatakkun iļisimagiñ taatnasriq iħuk iħaqsruutaunǵitчуuq suli killuqsautaiñ kanjqsimapakāǵigaat nalaunņihagun.

Iļisauttutit Aqulliħ

¹² Qakugu tuyuǵiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiāǵumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqatņuja ukiisukļuņa tarani.

¹³ Ikayuǵniallapiāǵumiikiñ Zenas, maliǵutaksraliqirilu suli Apollos aullaǵniaħakni iǵlauħksraǵmiknun, suli supayaamik inuņaiyallapiāǵlugik.

¹⁴ Iļisautiļugich iħuǵikkavut piviqaqtitchiħiksraņatigun savaallautamik, aasiñ piqaqtitchiļutin atlat inuǵikkāņitñiq iqaisruktuasruņaqatin.

¹⁵ Iħuqāmiñ piqasriqsuqtima nayaaņņaǵaatin. Nayaaņņaqmigivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iħaaqutaan iluqasri nayuǵumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaŋjuruŋa piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkapput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun,

² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu anjuyyiuqtauatiptiknun, ukpiqtuanjuruŋanunlu katisruuruanun tupipnun.

³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum iŋuaqquitiqpaglisi tutqiuqtiqatillusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpisriŋhalu

⁴ Quyaŋa Agaayyutiga itqaŋiplutin iniqsruqama,

⁵ tusraaplunja piqaksrisilaapnik iluqaitiŋk Agaayyutim iŋuiŋik suli ukpiqsisilaapnik Atanigikkaptiknik Jesus.

⁶ Piqatigiiŋqput ilipsitŋi ukpiqsriuanjuruani piŋuqtuksrauruq iŋitchuŋitlasriŋlusi ikayuuti-payaaniŋ pigikkapsitŋik Christ Jesus-mi.

⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋalu piqpakkutiiŋapku, atakkii iŋisimagiga quviatchaiŋhiŋ iluqaitiŋk Agaayyutim iŋuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inigivigillagukkipiŋ sumik piraksrapnik tiliŋhiŋaugaluaqhutin, aniqatigiplutin Christ-mi.

⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqaksriŋhagun tilisunigitchikpiŋ, aglaan uvaŋa anjuyyuuqtautiami, isiŋtauplunja pisigiplugu Jesus Christ inigivigisrukkipiŋ.

¹⁰ Tarra iniqsruŋikpiŋ pigiplugu Onesimus igŋiŋiliutikkaga ukpiqsriŋiqman Christ-mik qŋiqsimaŋhamni pituutani.

¹¹ Taimma qaaglaanimŋa ikayuutaunigitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtigiuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu.

¹² Utigmun tuyuŋisraaqsigiga. Akuqtullanjiaŋumagiŋ irrusriŋigutilugu uvamnik liilaa pipmatun.

¹³ Nayuqtigisrukkaŋaŋa uvaŋni illugu. Savautinayaŋaŋa iniksraŋaluapni qŋiqsimaŋhamni piqutigiplugu tusraayugaaŋisuaq.

¹⁴ Aglaan suyumiŋaiaiaqtunja apiqsruŋlakkaŋaŋa. Nakuurualiqiŋ piyummatig-illapiagŋlugu nunuripkasruŋaŋaŋa uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaŋisuaq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iŋiŋlugu.

¹⁶ Uvakiŋaniŋaglaan savaktaaŋruuŋhiŋaunigisuaq ilipnun aglaan nakuqsitluktug savaktaaŋruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruq aniqatigiiŋiutipluni uvaŋnun aglaan pitluktugunniŋ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutipmiga iliptuntuq.

¹⁷ Isrummatigigupŋa piqatnaaŋipiagŋlunja, paŋlayumagiŋ utiqpan uvaktun ililugu.

¹⁸ Suli qitkutiksriŋiŋpan suurapnik taimani qimakami suli nigŋiuqsrumaqaqpatin aki-illiiŋiutiyumagiŋ uvamnun.

¹⁹ Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa Paul akiligŋiŋiaiaŋiŋ. Itqaqtuutingitchikpiŋ qanutun nigŋiuqsruutiŋaŋilaaŋnik uvamnun.

²⁰ Aniqatmaan, quyalisallanjanjanja pisigilugu Ataniq, quviatchaksagŋlunja aniqatigiplunja Atanguruakun.

²¹ Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqigiiŋitlugu tupiksrisuŋhiŋ iŋisimagaluŋaŋaŋa savaaŋatŋunjaŋhiŋ iniqsruaŋikkamniŋ.

²² Aasriipsuuq nigiuagaŋaŋlunja qiiŋitlasiligiŋimnik ilipsitŋik iniqsruŋapsigun. Taatnaqhutin itqanaiaŋumuutin iniksramnik.

Ilammiuŋutit

²³ Epaphras-ŋum tigutaŋuqatigikkaŋma pisigiplugu Christ Jesus tuyuŋaatin nayaŋaŋaŋmiŋik.

²⁴ Mark-ŋumlu, Aristarchus-ŋumlu, Demas-ŋumlu, Luke-ŋumlu savaqatiuma tuyuqmi-gaatin nayaŋaŋanik.

²⁵ Uvvatuq iŋuaqqutrisaaŋ Atannaŋpta Jesus Christ-ŋum irvigiliun irrusriŋiqsi.

Tuyuun Hebrew-ግuruanun

Agaayyutim Uqalḥa Uqaqtigiplugu Igñiñi

¹ Injilgaanimma Agaayyuu uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqḥugu at-lakaagiikugich.

² Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaatigut Igñigmigun, nalu-naiqsagmiguun paitchaktaaḥuqplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñiḥnikkani nuna.

³ Agaayyutim kamanautaa qiiñgnaitchuq. Aglaanpakma kamanau qausaiñaqtuq Igñiguruakun Agaayyutillapiatun itluni. Igñiguruam tigunguagaḥaa supayaaq uqahigmigun sanñjaqtuatigun. Piinjanikamigich iñuich killuqsautaat, aquvinniqsuq taliqpiianun ka-managnaqsram pakmani.

Igñiq Kamanatluktuq Isaḡuliḥmiñ

⁴ Taatnaḥuni kamanatluksipluni isaḡuliḥmiñ Agaayyutim atchigñigaa kamanatluktu-amik atigmik ilinḥisa atinjitñiñ.

⁵ Atakkii Agaayyutim nalliatunniñ isaḡulgich nipliutisrimaitchaa, itna, “Ilvich Igñigigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ igñigiplutin takkuatni iñupayaa.”

Psalm 2:7

Naagasuli itnaqsimaitchuq isaḡuliḥmun,

“Aapaugisiruḥa ilaanun aasrii uvaḥa Igñigilugu.” *2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13*

⁶ Aasriipsuq, tuyuḡiyasripmagu Igñiguruuq anjalatiqatini iñuḥnun marrumani nunami ni-pliḡñiqsuq, itna,

“Iluqatin Agaayyutim isaḡulgich purvigilitruḥ.”

Deuteronomy 32:43

⁷ Suli uqautigigai isaḡulgich, itna,

“Israḡulgich anuḡiḡuqtinnigai, savaktiniasriiñ ikualaruḡuqtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸ Aglaan Igñiguruuamun uqaqtuq,

“Agaayyuu, anjalatchiraugisirutin taimuḥa.

Anjalatkisigini anjaayuqautiñ nalaunḥalikun.

⁹ Quviagiḡiñ nalaunḥaruḡaiḡ aasrii uumigiplugu nalaunḥaitchuḡaiḡ.

Taatnaḥuni Atanḡum, Agaayyuvich, piksraqtaagigaatin qaitchiḥlutin pitluktuamik ka-makutmiglu quvianamiglu tamatkunakḥapayaaq piqatipniñ.”

Psalm 45:6-7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuq ilaagun,

“Ataniḡ, aullaḡniisaqqaagataḡiḡmi iñigñiñ nunalu qilḡaglu argapnik.

¹¹ Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchaḡataqtutin.

Iluqatin tamatkua utuqqaḡuḡniḡiaqtut

aasriiñ atnuḡaaluktun suungigutiniḡ.

¹² Uligaatun imuniḡitini

aasrii simmigutiniḡ atnuḡaaluktun.

Aglaan ilvich atlanḡuḡumiñaitchutin

suli ukiutin isrukḥitchumiñaitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasrii nalliatnun isaḡulgich uqautriḡlaksimaitchuq itna,

“Aquvittin taliqpiḥma tuḥaani anjalatchiqasiutilutinaasrii uvamniki

akiiḡilḡapiḡniḡhatnunaglaan iluqaitniḡ uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Isaḡulgich savaktaulḥiñiaqtut irrusriuplutiḡ. Tiliraurut ikayuquplugich tamatkua an-nautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsuḡiaq

¹ Qiñigikput Igñiguruuam kamanatulḥa isaḡuliḥmiñ. Taatnaḡuta piḡiqipiaqtuksraurugut qaunatiḡiaḡigugich tusraakkavut. Tupigiguptigik tamatkua taggivaḡtagumiñaitchugut ilumutuuruamiñ.

² Uqahipayaaq isaḡulgich uqautigikkaḥat payanaitchuḥuruuq. Aasriiñ kiñapayaaq navḡuuruuq maligutaksramik tupiksriñḡitḡuniḡ nalliusriaqagisiruq anasriñḡuqsautmik.

³ Taatniitpan qanuḡuta annanḥiaqpisa anasriñḡuqsagviksraptikniñ suksraḡingitchuptigun an-niqsuḡiaq? Atanḡum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsuḡiaq. Aasriiñ tamatkua tus-raaqqaatut uqahigmik qanḡiqsitkaat nalupqinaiqḥugu uvaptiknun ilumutuuniplugu.

⁴ Agaayyutimtuuq ilisimapkaḡniḡai atlakaagiisigun quvinaqḥutinḡ savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuliḡmiguun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkaauruat

⁵ Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaagiñgitchai israğulgich analatiksraulugich nunami tik-itçhağumaruami. Taamna uqautigigikput.

⁶ Aglaan Agaayyutim uqalhani aglausimaruq, itna, “Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiun iñuñhiñaaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiun iñuum iğñiña?

⁷ Sivikitchuami kamanaitluktitauraallakkaluaqługu israğuliñniñ, niaquusriğñiğñi kamanautmik kamakcutmiglu,

⁸ suli inillakkiñ anjalatağitlasriplugu supayaaq.”

Psalm 8:4-6

Taanma uqaliq uqautigigaluaqtiłdugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk analatçirauplugu supayaamik, pakma qñiñgitchikputsuli iñuum analatçitłapiaqtilaanja supayaamik.

⁹ Aglaali qñiğikput Jesus “sivikitchuami kamanaitlullaklugu israğuliñniñ.” Agaayyutim iħuaqcutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğñiğaa kamanautmik kamakcutmiglu.

¹⁰ Agaayyutim analanıgai supayaat, suli supayaat sagviğñiğaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiun iğñi nagliksaahikun tikiutitquplugich iñugiaktuat iğñiğich qılanmun. Taamna iğñiq aullağniirigugñiğaa anniqsuğianatnun.

¹¹ Taamna ipqiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatka ipqiqsitauruat iluqatin aapaqağniqsut atautçiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kanñugingitçhaa taiyuliksrañat ukpiqsirruat aniqatiumiñik.

¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna, “Iłitçhuğipkautigigisigikiñ aniqatiumnun; nangağisigikiñi akunğatni ukpiqtuanjuruat.”

Psalm 22:22

¹³ Itnaqhunisuli, “Tunñavigigisigiga Ataniq.” Sulipsuuq,

Isaiah 8:17

“Uvaniittunja ililgaani Agaayyutim qaisanjiñi uvamnun.”

Isaiah 8:18

¹⁴ Taapkuia ililgaat timiqaqtut auqaqħutiñlu. Taatnatun ilaa iñuguququq timiqaqħuni ilinjisitun. Tuğukami sannığutami timimigun piyaqcutlasriñiğaa tuqupkaitlaruaq iñuñnik, taamna tuunğaaq.

¹⁵ Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkuia iñuich tigutañjuruat iñuuniqtutillaagmikni iqsilhatigun tuqułiğmik.

¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaalutigingitçhai israğulgich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkanı Abraham-ñum.

¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksauruq aniqatiunjisun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniğsimaruanjupluniłu agaayuliqsıppaguququq ilinjitñun. Jesus-ñum tuqułiğmıgun piığniğai iñuich killuqsautiñch qñiñiqsitlugu Agaayyun.

¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuagaqsiukami. Taatnamik ikayulğuniğai tamatkuia ukpiqsirruat uuktuagaqsiupmata ilaautun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qılanmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksrağigiksi Jesus tiliraauruq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsıppauruq ukpiğikkaqput payañaitlugu.

² Jesus tuniğsimmatiruruq Agaayyutmun piksraqtaagirimiñun atriplugu Moses-tuuq tuniğsimmatiruruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuñnik.

³ Taamna iñuk nappairuquq tupiğmik kamakkusriaqatluktuq tupiğmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautriłlautağaluaququq Agaayyutim iñuñnik Jesus savautriłlautatluktuq.

⁴ Tupipayaaq nappairiqaququq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkağiğaa.

⁵ Moses-guuq tuniğsimaruuq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktaulhiñaqħuni. Moses nipliqsimaruuq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik].

⁶ Aglaan Christ tuniğsimaruuq iğñiğupluni analatçiruuq iluqaanik tupiğmik. Iluqata ukpiqsirruani Agaayyutmik, uvagut tupiğiğaatigut Agaayyutim ukpiqsrisiqağupta niğiugaqağuptalu isrununaglaan.

Minguiqsiağviqaqtut Agaayyutim Iñui

⁷ Tarraasriiñ Ipqitçhuaq Irrusriq uqaququq, “Uvlvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa,

⁸ siququqsilağniñaqasigik isrummatigikkasri, taipchnatitun akilłiqsiuruatun Agaayyutmik

uvlumi taivrumanı suviksraılaami.

⁹ Aapaapsi uuktuapiagatağaatña arguağipluņa qıñığaluaqługich savaatka.

¹⁰ Taatnaqłuņa malğukıplanı ukiuni uumitchautrıruņa taıpchunıņa iñuqatıgıñiik, aasrıñ uqaqłuņa, ‘Pıgısıpayaaakkanat killuuuruq. Kanıqsımaitchaat ilitqusrığa.’

¹¹ Tarra akıqsruqtuņa uvanñun uumitchallaamni, itna, ‘Isıqtıtchumiñaitchıtka nunamun akıqsruutıgıkkamnun ilinıtñun mıngııqsıağvıgıtqukkamnun.’ *Psalm 95:7-11*

¹² Taamna İpqıtchuam İrrutchım uqağıkkana. Taatnamık qaunatağıadııtıtıçı avatmun. Avallangıtchumuısrılı iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisıgilugu killuqsauñ ukpıqquataıñıglu uumtıpsıtñı.

¹³ Aglaan pitchuksaağıtısrıtçı avatmun taıyuğnanñaañsuli “Uvluvanmik” suli tusraatlanñapsı Agaayyutım nıpaanık tupıksrıtlanñapsılı. Tupıksrıñıtchıpsı nallıqsı sıqquqsıvı-aqtuq ilaatnı killuqsautmun sagluqıpkaguni.

¹⁴ Takku iluqata pıgıgaatıgıt Chrıst-ñum ukpıqsımaurağñağupta ukpıqsrıñaptıktun aullağnıñhanıñaglaan tunıqsımaltulu payanagıtıa isruanunaglaan.

¹⁵ İtnaqsımaruq,

“Uvluvak tusraayupsıuñ Agaayyutım nıpaasıqquqsılaağñaqasıgık ısrummatıgıkkası taıpchunatıtun akıllııqsıuıratun uvlumi taivrumanı suviksraılaami.” *Psalm 95:7-8*

¹⁶ Kisut tusraanıqpatruñ Agaayyutım nıpaasıqquqsılaağñaqasıgık ısrummatıgıkkası taıpchunatıtun akıllııqsıuıpmata ilaanık? Aa, iluqatıñ taıpchunatıtun iñuıch Moses-ñum annısıkkanı Egypt-mıñ.

¹⁷ Kisutmi Agaayyutım uumitchautıñıqpagıch malğukıplanı ukiuni? Aa, iluqatıñ taıpchunatıtunıqsut killuqsıaqtaqtat tuquplutıñaañsıñ suviksraılaami.

¹⁸ Agaayyun akıqsruğnıqsıuq inmiñun, “Isıqtıtchumiñaitchıtka nunamun akıqsruutıgıkkamnun ilinıtñun mıngııqsıağvıgıtqukkamnun.” Kisut Agaayyutım uqautıgıvıgıch taatna? Aa, iluqatıñ taıpchunatıtunıqsut tuqıksrıñıtchıtuaat Agaayyutımık.

¹⁹ Tarra ilıtchıgıgıktup ukpıqsrıñıgısılaanata, taatnağutıñaañsıñ tıktıtchumiñıñıñıqsut kınılrvıksrağmıknun, taavrumuņa nunamun Agaayyutım akıqsruutıgıkkananun ilinıtñun.

4

¹ Taatnamık Agaayyutım akıqsruutaa mıngııqsıağvıksrakun itchugaaqtuq. Anayasıktuaqta nallıqsı tıknıgıtıpaıqtuq taavrumuņa mıngııqsıağvıñmun.

² Takku iñuktıtun suviksraılaami inılğaalapıaq uvaguttuq tusraapmıgıktup ilaan nıpaasıqquqsılaağñaqasıgıkısakun. Aglaan tusraakkanata annıqsunıñıñıgıai, takku Agaayyun ukpıgıñıtıglu.

³ Uvagıt ukpıqsrıruanı mıngııqsıaqataurugıt Agaayyutmi nıplıutaatun,

“Akıqsruqtuņa uvamnun uumitchallaamni, ‘Isıqtıtchumiñaitchıtka nunamun akıqsruutıgıkkamnun ilinıtñun mıngııqsıağvıgıtqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

İtnağnıqsıuq taamna savaanı naasrımagaluaqtıtıgıch inıgıtahaniñaglaan nunam.

⁴ Aglausımaruq samma taavrumuuna tallımat malğuuutaatıgıun uvlut itna, “Agaayyun mıngııqsıaqtuq savaağmıñıñ tallımat malğuuutaatnı uvlut.”

⁵ Tusraakaptıtun sıvuanı itnalıtchıtıuq, “Isıqtıtchumiñaitchıtka nunamun akıqsruutıgıkkamnun ilinıtñun mıngııqsıağvıgıtqukkamnun.”

⁶ Tarraasrıñ taıpchua tusraaqqaqtuat tusraayugaağıksıamık ısıngıtchıt Agaayyutım mıngııqsıağvıanun ukpıqsrıñıgıñmıktıgıun. Taatnamık ısıtılasrugaaqtugıt mıngııqsıaqataulıksrıptıknun Agaayyutımı.

⁷ Agaayyun inıllatıqıksıuq atlamık uvlumık taıplıgu “Uvluvanmik.” İñıgıaktuat ukiut pıanıkmatası uqautıgıtıqıkaa tumıgıplıgu Davıd, uqatıqtıgıtun tusraakaptıgıtun itna,

“Uvluvak tusraagupsıuñ Agaayyutım nıpaasıqquqsılaağñaqasıgık ısrummatıgıkkası.” *Psalm 95:7-8*

⁸ Tarra Joshua-mtuuq inıñı Agaayyutım mıngııqsıaqtınnıqpagıch, Agaayyutım uqağıtıqıkkayıtchaa atla uvlut Davıd-kun.

⁹ Taatnamık inıñı Agaayyutım ısıtılasrugaaqtat akıqsruutauruamun mıngııqsıağvıñmun.

¹⁰ Atakkıñ kınıapayaaq ısıqtıuq Agaayyutım mıngııqsıağvıanun, nutqaqmıuq savaağmıñıñ Agaayyun nutqaqmatun savaağmıñıñıtıuq.

¹¹ Kı, sakuukta ısıgıgıta mıngııqsıağvıanun Agaayyutım. Tupıksrıñıtchıksıraunıtıgıtugıt atırlıgıch sıvıllıavıt suviksraılaami ısıngıtchıt taavrumuņa mıngııqsıağvıñmun ukpıqquataıñıgıktıgıun.

¹² Uvvatakku uqalha Agaayyutim uumaruq sanjillaqiaqhuni. Qamuñaagatlaruq iñuum iñuusrianunlu irrusrinanunlu suli isivgiuqlugu isummataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapi-aqtuaq avatmulik avguiraqtuq saunginiik sagviqlugu patqa.

¹³ Suli Agaayyutim sivuğaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni irraknun ilaan isivgiugiyumaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamanaqtuaq Agaayuliqsiqqak

¹⁴ Taatnamik, ki ukpiğilakput payanaiğuta Jesus, Agaayyutim Iğniņa, kamanaqtuaq agaayuliqsiqqagikkaqput. Ilaa apqusaananiñiqsuq qilaktigon sivuğaanan Agaayyutim.

¹⁵ Takku agaayuliqsiqqakput isumaaluqatautlaruq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa aniqusaqsiupmiuq uvaptiktutin supayaatigon, aglaan killuqsangitluni.

¹⁶ Taatnamik sivuğanjutisa iħuaqquqtriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunğiguta, ilisimalugu Agaayyun ilunñuktaqtaqtuaq iħuaqquqtriginiakkaqput ikayuğnaqsirağigupta.

5

¹ Iļisimalapsisun Agaayyutim aglausimaruañiñ uqalhaniñ, qaukupayaañat agaayuliqsiqt piksraqtaañurağniqsuq akunğatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun pisigiqlugich iñuich. Ilaa qaitchiruksrauruq aatchuutinin tunillautiniglu killuqsautinjitñun Israel-aagmiut. ² Ilaa iñulhiñaupluni inmiñiik ilisimaruaq sayaisilaagmiñiik. Taatnaqhuni agganairrutitlagai tamatkua killuqsauqtat pisağaluaqatin.

³ Iłumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tunillautinik killuqsautmiñun pitrigaluallagmi killuqsautinjitñun Israel-aagmiuñuqatmi.

⁴ Agaayuliqsiqpauliq kamakkuqtaqtuq. Aasriiñ kiñauñniñ iñuk agaayuliqsiqpaut-laitchuq inmigun; piksraqtaañuruksrauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaañupmatun.

⁵ Taatnatuntuuq Christ kamañaqsağniqsuq inmiñiik agaayuliqsiqpañmun qaukğiqusağuni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu,

“Iłvich Iğniğigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iğniğiplutin takkuatni iñupayaať.”

Psalm 2:7

⁶ Uqağipmigaaptuuq atlamiihma,

“Iłvich agaayuliqsiğigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,

aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.”

Psalm 110:4

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuqułiğmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik.

⁸ Iğniğugaluaññağmi nagliksaaqtuq atriplugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami iliniñiqsuq tupiksriğigmik.

⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiñ anniqsuitlasiruq iñuñnik taimuñja tupiksriurapayaañik ilaanik.

¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlugu agaayuliqsiqpañmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kiliktuutit Qapiqunğıluta

¹¹ Uqautiksraukagaaluaqtugut taavrumuena Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjipsikautigiliksraña taamna ilipsitñun, takku tusraasrunğitchusri alapisaapañlusu.

¹² Pakma ilisautriğugumiñnaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamam ilipsitñiñ sivulliqsigun ilisauttaturuatigon Agaayyutim uqalhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausruagağniqsusri niqipiatutlailusu.

¹³ Kisupayaaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ipiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagisilaanjak nalaunñaruamli killuuruamli.

¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksamaruat. Taatnatun iñuum ilisağullapiaqtuam uqalhanik Agaayyutim kanjitsitlasaisaiñağagigai sakiqnaqtuq suli puttusritlasirirağigaa sum nalaunñatilaaña killuqsautautilaanalu.

6

¹ Taatnağuta uqautingigilavut sivulliich qaganaqtuq ilisauttaturuat Christ-kun. Iñuğnaqsigaatigut. Iļisautriñiqsa sivulliuplutin ilisauttaturuanik, itnautauruat mumiguni savaanjiñ tuqułhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsriğikun,

² suli ilisautripluni paptaagihitigun suli inillailuni argañnik iñuñmun, suli ilisautripluni anjitiłhatigon tuqunñaranik atanniğikunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat.

³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñmun, ami Agaayyutim pisuligikpañ.

⁴ Iñuk ukpiqsriuruağaniktuaq kanjipsikakkaunaniami Agaayyutim qaumanagun, uuktuñjanikamiñu aatchuutauruamam qilañmiñ, piqasriutianikamiñu Ipqitchuami Irrutchimi,

⁵ uuktuanjanikamiunlu nakuulha uqałhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim anjalatchisaan,

⁶ tarra—taatnasiq ukpiqsriruagauniktuaq taggivağumi maliguagaluahğimiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilğitmatun pigaa Iğñina Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqulha.

⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qaunakkusiaqaqtuatun silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkununa nunaligiraunun.

⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraunğiqsitauroq nunatun nauriraqaqtuatun kakitlağnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsunğitchuuq.

⁹ Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisunğitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriiñ annautrauniaqtusri.

¹⁰ Agaayyun nalaunñaruqtakku. Puuyuğumiñaitchaa qanuq ikayuillapialiqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriñiqsi ilaanik.

¹¹ Suli kaviyuğikput atausriullaalusri ikayuñiñapiaquplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnağupsi iñuuniqtutillaapsitñi nalupqinañiağiksi niğiuagaqaligisi.

¹² Savautrituiñaqupsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atanun ukpiqsriruanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsrukunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ.

¹⁴ Itnağniqsuq,

“Nalupqinaitchuamik quviasaapiagnağikpiñ aatchuğutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriiñ utaqçilğataqami anuqsrukun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanjanik.

¹⁶ Iñuittuuq akiqsruğupmiut atuqługu iñuum atqa kamanatluktuag inmikniñ. Anjigutauruum nalupqinağağigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaağutiksraq piqçługu.

¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinağukkaa tamatkununa akiqsrukkağmiñun atlanjuğumiñaisilaana sivunniutini aasriiñ nalupqinaiqçługu atuqçługu atchi.

¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuuq. Taatnamik tunñavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniñ, atakkii uqałha atlanjutlaitçłuni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiağaatigut tigungmitqiağiquplugu niğiuagaq qaisauruag uvaptiknun qamannirviuplugu.

¹⁹⁻²⁰ Niğiuagağikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittug aullatlatçłuniñ sanñipluniñ. Taamna niğiuagaq kisaqsamaruq çıljanmi sivuğaanillapiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiniñiqsrauram iluani. Kisaliqiri isigtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittug Jesus agaayuliqsirpagaqtuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniñ kamañağniqsrauruumun Agaayyutmun, nalaunniğaa Abraham utiqtuag akiilçiqaaqçługich umialgich. Agaayyutiniğaa ikayuusriaqaquplugu.

² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuğniğaa qulinjuğutaanik utqutipayaakkağmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuplugu itnautauruq Umialga Nalaunñaruahum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiniñiñam.

³ Iñuich naluniğaiç arayuuqaak sivullianñilu unniñ sumi annisilaana tuqçtilaanalu. At-riginiğaa Iğñina Agaayyutim agaayuliqsusugaahuni qanapak taimuna.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamañaçtilaanu taavruma anjutim, unniikii Abraham-ñum sivulliağikkapta kamanautiqaqtuam aatchuğniğaa qulinjuğutaanik utqutikkağmi.

⁵ Aasriiñ Abraham kinuviaqağniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraqçługu maligutaksraq Moses-ñum aglaana Israel-aagmiupayaat qulinjuğutikuruksrauniqsut taap-kununa Levi-tkuayaanun agaayuliqsirpagaqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aagmiupayaat qitunğağigaluqtitlutin Abraham-mun.

⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunğiniñagmi akuqtuiñiqsuq qulinjuğutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuaq.

⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñunmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq.

⁸ Aasrii Levi-tkuayaat akuqtuiragtut qulinjuḡutinik aasriiñ iḡisimarugut tuqqutillaanjanik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq qulinjuḡutinik, aasriiñ uqaḡimaitchuq tuqunilugu.

⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinjuviaqtuummaḡmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqḡuni qulinjuḡutinik, ilaan qulinjuḡutikuniḡaa Melchizedek-mun atakkii sivullianjan Abraham-ḡum taimmani taputiḡlugu.

¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliaḡmi Abraham-ḡum Melchizedek-ḡum paaḡmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtu-ummaitñik anjalatchiḡhatigun agaayuliqsit savautriḡhatnik Agaayyutmik. Uvva savaanat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñ aullapiḡniqpan naamasilugu, suvaata inuqsraḡniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik agḡiqsuksramik atriḡlugu Melchizedek kinjuviaḡingisana Aaron-ḡum?

¹² Tarra Aaron-ḡum kinjuvianji agaayuliqsauruksraunḡiqsut, atakkii nutaaq agaayuliqsit agḡiqsuq, Melchizedek-tun ittuaq. Taatnamik maligutaksraq anjalatchiruaq savautriḡhanik nutaam agaayuliqsipaum simmiqsuksrauniqsuq.

¹³ Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsipauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaanunḡitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauḡlutinj tunillaqtuḡvinḡmi.

¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanjaḡha Judah-miñ. Moses-ḡum uqautigi-maitchai taapkoa Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauḡlugich.

Atla Agaayuliqsit Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaḡniqsuq atla agaayuliqsit atriḡlugu Melchizedek sagviḡman.

¹⁶ Christ agaayuliqsigunḡitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ḡum aglakkanatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsigūqtuq sanḡiagun iñuulḡum simmiḡumiñaitchuam.

¹⁷ Agaayyutim uqalhan nipliutiginiḡaa Christ-kun,

“Agaayuliqsaurutin qanapak taimuḡa

atriḡlugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸ Aasiñi sivulliq tilliñ atuḡumiñaiqsuq takku sayaitḡuniḡ sumun ikayuutauyumiñaitḡuniḡ.

¹⁹ Maligutaksram nalaunḡasripkaḡumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutlukuamik niḡiuganiktugut nalaunḡasripkaḡuhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qalliḡaaḡniqutugut Agaayyutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayyutim nalupqinañiḡaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsigūqtut nalupqinaiyautailaakun. Aasriiñ Jesus agaayuliqsigūqtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqḡuni,

“Atanḡuruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitḡuni, itna,

Agaayuliqsaurutin taimuḡa.”

Psalm 110:4

²² Taapkuunua uqaliḡtigun Jesus nalupqinañiḡutigigaa nakuutlukuam sivunniḡutim.

²³ Sulipsuq, iluqatinj sivulliih agaayuliqsit nayuutituiñatlaiñiqsut savaḡmikni atakkii tuqulḡum piiqsittaiḡai.

²⁴ Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuq taimuḡa.

²⁵ Taatnaḡhuni annautitlapiḡaḡaiḡai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlautiruat Agaayyutmun inḡmign, ataramik iñuuruq inḡqsruutripḡuni ilinḡitñik.

²⁶ Tarra taatnasriḡ agaayuliqsipak inuḡigikput ipqitchuq taqsraqtaitchuaḡlu pigiirru-taitchuḡaḡlu piismaaḡtuḡaḡlu killuliqiriniñ, aasriiñ kamaḡaqsipkakaupluni qilaḡmi.

²⁷ Inuḡiḡitchaa tunillaqtuliksrani uvluḡaiḡipman taipkunatitun qaukḡinḡisun agaayuliqsit qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik, sivulliplugu inḡmij killuqsautmiknun suliasriñ Israel-aaqatmij killuqsautinjitun. Aglaan Jesus tuḡukami sannḡutami tunillaḡutirug inḡmiñ atausriḡmiaḡlugu.

²⁸ Moses-ḡum maligutaksraḡanun sayaitchuat iñuich agaayuliqsit qaukḡiḡuḡuurt. Aglaan taamna maligutaksraq inuḡnaiqsuq Agaayyutim iḡni agaayuliqsipagūqtitmaun nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsipaugisiruq taimuḡa naamaḡluni supayaakun.

8

Agaayuliqsippana Sivunniḡutim Nutauruamli Nakuutlukuamli

¹ Tarra una uqautigikkaqput, naalaḡniḡlaksiun, piqatugut taatnatchimik agaayuliqsippanmik aquvittuamik taliḡpianun aquppiutaqpanan kamaḡaqtuam Agaayyutim qilaḡmi.

² Savautriruq agaayuliqsippaupluni inimi ipqiiñiqsauruami agaayyupiamiiḡtuami [qilaḡmi], iñuum nappanḡisanjani aglaan Atanḡum inḡmiñ nappakkanjani.

³ Qaukhipayaanjat agaayuliqsit qaitchisuuruksraurut aatchuutiniq tuniñlautinigli Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqpakputtuuq aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun.

⁴ Uvvaami Jesus nunami itchugaagumisuli agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq qaitchisuuruaniq aatchuutiniq tuniñlautinigli tuvraqlugu maligutaksraq.

⁵ Agaayuliqsiypayaat savaaqagaqtut agaayyuvikpañmi nunami atrinulhiñaqtuami taggahñauruamiñu tuvraqlugu agaayyuvikpapiaq qilañmiittuami. Moses nappaqsaaqsilgataqmañu tupiq agaayyuvikpaksramun Agaayyutim uqautiniḡaa, “Qaunatqiaḡigutin nappaḡumagiñ tupiq tuvraqlugu iliktigutaa ilisauttsriaḡikkan iñḡimi.”

⁶ Aglaan pakma Christ-ñum akuqtuḡaa kamanatluktuq savautriñiq atlanñi agaayuliqsiñiñ savautriruaniñ nunami. Taatnamik Jesus-ñum akunniḡigutauruam atausinñuqtikai Agaayyunlu iñuñllu nakuutlukuakun sivunniḡutikun. Taamna nakuutlukuatq sivunniḡun tunñavigigaa Agaayyutim tuniqsimañhanun, tupiksriñhanuñllaq iñuich.

⁷ Uvvaami sivulliq sivunniḡun patchisaiññiqpan, atlanik inuqnaḡayaitchuq.

⁸ Agaayyutim quyagingiññiḡai iñuḡikkani aasriñ itnaqhuni, “Taimanigu sivunniḡutiqaḡisiruñ nutaamik iñuññun Israel-ñum Judah-mlu.

⁹ Itchumiñaitchuq atrinñatun sivunniḡutim qaisaptun aapaanjitñun uvlumi taivrumani tasririutikapkich aullautilityaqḡugich Egypt-miñ.

Tupingñimatruñ sivunniḡutigaa taatnaḡḡugich suksraaḡitka, nipliqsuq Ataniq.

¹⁰ Una sivunniḡun inillaññaḡiga Israel-aagmiupayaanun taivrumani uvlumi, nipliqsuq Ataniq,

Iḡisigigaa maligutaksraḡa iñuñma isrummatinñitñun aglaglugulu uummatinñitñun, atrilugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.

Ilinisa kamagigisigaatñaa kisma agaayyutauluñaa aasriñ ilinñich iñuḡiniaḡitka.

¹¹ Taivrumaniḡu kiññaunniñ ilisautriyumiñaiapiaqtuq nunaqatmiñik aniqatmiñigli itnaḡuni, ‘Iñitchuḡiñ Atanḡuruuq.’

Atakkii kisupayaam ilisimapiaḡisigaañaa kamanaiññiqsramiññaḡlaan kamanañniqsramun.

¹² Takku ilunñuḡisigigitka tupingñitchaluaqtitluñaa. Suli itqaḡitqikkumiññaḡitka killuqsautinñich.”

Jeremiah 31:31-34

¹³ Agaayyutim uqautigikamiñu nutaaq sivunniḡun tarra uqautiginiḡaa sivunniḡutiguruuq utuqpaliruanuplugu. Supayaaq atuḡnaḡumiñaiqman utuqpalipñuni piḡaqtuq.

9

Nunamitñaaqtauruḡlu Qilañmitñaaqtauruḡlu Agaayumaagvik

¹ Aasriñi sivulliq sivunniḡun atuqtaksraqaqtuq agaayuliqsitlu iñuñllu savautriñiksrañatigun Agaayyutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiittuakun.

² Taamna Agaayyutim irvia malḡuñnik iniaqtaqtuq. Sivulligmi inimi kialuuraqaḡviquahuni niḡḡiviquahumilu ipqitchuanik qaqqaligaanik, taiyuutiqaḡhuniarsri ipqitchuamik inimik.

³⁻⁴ Tuglian talukuyaam tunuani inauraq taiyuutiqaḡniqsuq inimik ipqinñiqsraurumamik piqaqtuq ikipkaiviliñamik tipraḡiksautinun piliaq kaviqsamik maninñmik suli ipqitchuamik suluutmik iluḡani qaaligaḡ kaviqsamik maninñmik. Iluani ipqitchuam suluutim ilulik piliaq kaviqsamik maninñmik imalik Manna-mik suli ayauppiñanik Aaron-ñum akutuqpalitlarumamik suli uyaqqak aglaqaqtuak maligutaksramik.

⁵ Qaanani suluutim matuan israḡullak tuglauqsimaaraḡniḡaak Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqiguttrisimaḡvia killuqsautinik. Aglaan tamatkaa sut uqautigit-laitchivut pakma.

⁶ Uqautitqiglagu, Agaayyutim irvia malḡuñnik iniaqtaqtuq. Uvlugaḡipman agaayuliqsit isiḡaḡniqsut siñalligmun inimun savautityaqḡu Agaayyun atuumaragañhatigun.

⁷ Aglaan kisimi qaukhiat agaayuliqsit isiñhiñauraqniqsuq ilulligmun inimun aasriñi atausriḡmiaḡu ukiugaḡipman saagaqhuni auñmik qaisaksraḡmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsautuat naluligmitkigun.

⁸ Taavrumuuna Ippitchuam Irrutchim kanqisipkaḡaatigut apqun inimun ipqinñiqsraurumun añmanḡisilañanik uvaptiknun napaniqttulaañani siñallium inim.

⁹ Taamna siłalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqlugich tunillaŋautit nalaunjasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaif patchisaiłlaaqtikumifaiñaitchaat qauğrimmaagiutillautañani.

¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatchihhiñaqtuq niqiniglul imimiglu sulii igguutiksraqtuğvikaanik. Iñuich tupiksriuruksraunigsut tamatkunina qaalhifiankun atuqtaksranik inillañniałhanunaglaan nutañjuruum nakuutluktuam sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ aggianiktug. Ilaan agaayuliqsiqpapigaa sivunniugutim nutañjuruum nakuutluktuam. Christ savautrirraqtug kamanatluktuamila nakuutluktuamila agaayyuvikpañmi nunakñaqtaunğıtchuami sulii nappangisañatni iñuich.

¹² Christ isiqtuq ipqinñiqsrauruumun inimun saagasñaqani aunañnik niğrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausriğmiaqlugu. Taatnaqami anniqsuuti-gaatigut taimuñja.

¹³ Atakkii taimani iñuk qaayuğnaqsiruaq killuliqligimigun. Ilaa ipqiqsitqigaqtug agaayuliqsim siqillaŋautipmagu atuqlugu aunañ niğrutit sulii kulavauram ikipkaqtam agraña.

¹⁴ Tarra, nalupqinaifılłlapiiaqtug aunañun Christ-ñum salummagañtilaana qauğrimmaagiutillautaptiknik savaañniñiñ kanigruaqtam, atakkii tunillaŋautigirug inmiñik killuutaitłuni Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriñhiñaaguqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniğutiğugniqsuq Agaayyutmiñu iñuñmiñu sulii saññiqaaqtıluğul nutaq sivunniugun. Taavrumuuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruaq piqutigiplugu tupiksriñiğhat maligutaksramik sivulligmi sivunniugutiguami. Tasuğniğai iñuich Agaayyutim piksraqtaagikkani akuqtuitquplugich isuitchuamik paitchaktaaksrautmik, amiami iñuuhigmik isruitchuamik Agaayyutmi.

¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillaakña atriqaqtug sivunniugutmik iñuum aglagikkañanik iñuunñağmi. Tuquanikpañ iñuich ilisimarautlaruksrauruaq tuqułhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik.

¹⁷ Takku iñuum sivunniugutaani saññiqutaitchuq iñuunñaan taavrumina aglaktuag. Aglaan aglaktuam tuqułhan aquagun sivunniugutaa saññiqaaqtugtarra.

¹⁸ Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun saññiqaaqmıuq tuqułhatigulhiñaq niğrutit aunañatigunlu.

¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaagamigich iñuich tillisipayaat maligutaksram tiguñigai aunañ nuğğaiç ilaplugu imiğmik sulii kaviqsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ñum akiguaniğul, aasrii siqillaqlugich makpiğaat iluqaisalu iñuich, ²⁰ nipliqhuni ilinjiñiñun, “Taavruma augun nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsitñun.”

²¹ Taatnatunsulii Moses-ñum siqillañniğaa auk ipqitchuamun inimun taputiqlugich sut atuğuuruaq savautriñigmi Agaayyutmik.

²² Tarra, Agaayyutim maligutaksrañagaqhuni supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigutriyumiñaitchuq killuutunik auk maqipkağaluaqnagu.

Christ-ñum Tunillaqtułhan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ñum ipqiqsaksrağirağniğaa siqillaŋautiqahagun aunañmik ipqitchuamun inimun tuvrautauruumun qilañmiittuumun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun inuqnaqtug inimun ipqitchuamun qilañmiittuumun.

²⁴ Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkañatnuni iñuich, tuvrautałhiñaqtuumun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktug qilañmun sivuğaallapiañanun Agaayyutim akunniğutiçhiutaupluni pisigipluta.

²⁵ Qaukhiata agaayuliqsit Israeł-aagmiunuruat isiguuruq ipqinñiqsramun inimun ukiutağağipman saagaaqhuni aunañnik niğrutim. Aglaan Christ aatchuutigiłgataqtuksraunğıtchuq inmiñik akulaiqługu.

²⁶ Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqigaqtuksraunayaqtug iñiqtauhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ sagviğniqsuq atausriğmiaqlugu piigiaqlugu killuqsauñ tunillaŋautigipluni inmiñik.

²⁷ Iñupayaaq tuquruksrauruaq atauchimi, aasriiñ aquagun taavruma atannikkauluni.

²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausriğmiaqlugu piigiaqlugich killuutiniç iñupayaat. Sagvitqikkisiruq tugliani, piigiasruñaqnagu killuqsauñ aglaan annautityağlugich utaqqıruat ilaanik

10

¹ Maligutaksraña sivunniugutiguam tikkuahhiñniğniqsuq naamasiruamun tunillaautaanun Christ-ñum, tağğaiçihhiñaqlugich ilumutuuruam. Ukiuğağipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuğuurut tunillaŋautinik. Aglaan tamatkua tunillaŋautit killuutaiqsitłaiñniqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik.

² Tunillaaitit killuutaigittakpata iñuich nutqautianikkayaġaat tunillaqtuq inilġaanimma. Atakkii iñuich ukpiqtuanjuruat salummaqtinniqpata atausriġmiaqługu itqagittqikkayaitkaich killuutitij qauġrimmaġiutillautagmikni.

³ Aglaan tamatkua tunillaaturat itqagtirrutauraqtut killuutinjitñun ukiuġaġipman.

⁴ Takku aunjat niġrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik.

⁵ Taatnaqhuni Christ uqagtuq nunamuyasrikami, itna,
 “[Agaayyutmaan,] Piqaġukkumiñaitchutin tunillaaitinik aatchuutiniglu
 aglaan timiqagıtillugu uvannik tunillaaitigitqulugu.

⁶ Ikipkaqługich aatchuutit tunillaaititlu killuutaigıtiksrat
 quyalisaungıtchut ilipni.

⁷ Aasriiñ nipliqsunja, ‘Agaayyutmaan,
 aggiqsunja savaaġityaqługu pisulhiñ,
 aglaksimalhatun makpiġaani uvapkun.’ ”

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnaġniqsuq, “Piqaġukkumiñaitchutin tunillaaitinik aatchuutiniglu, ikipkaqługich aatchuutit tunillaaititlu killuutaigıtiksrat quyalisaungıtchut ilipni,” injanjugaluanjaisa maligutaksrakun.

⁹ Tugliani nipliqsuq, “Agaayyutmaan, aggiqsunja savaaġityaqługu pisulhiñ.” Taatnaqami Christ-ñum suksraaġniġaa sivulliq sivunniugun tunillaaituummajsa aasrii inillakługu nutaaq sivunniugun.

¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ñum tupiginigaa Agaayyutim pisulha. Tunillaaitigikamij timini pisigiplugich killuutit ipqiqsagaatigut nalaunnjapkaqhuta Agaayyutmi atausriġmiaqługu.

¹¹ Aasrii i agaayuliqsipayaq savautrirraqtuq uvluġaġipman qaitchipluni atlanjutilaiaanik tunillaaitinik killuutaigiyumiñaitchuanik.

¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tunillaaitmik killuutinun, aquvittuq taliqpi-anun Agaayyutim minguiqsiaġiaqhuni savaaġmiñiñ taimunja,

¹³ taimakjanianiġlaan utaqqiłuni tarani uumigirini akilijiksranjatnunaglaan.

¹⁴ Takku atautchikun tunillaaitikun killuutaigñiġai taimunja tamatkua ipqiqsitaurat.

¹⁵ Taavruma Ippitucham Irrutchim nalupqinaigñiġaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillanjaiġiga Israel-aagmiupayaanun
 taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq.

Iligisigiga maligutaksraġa iñunja isrummatinjitñun
 aglaglugulu uummatinjitñun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Nipliqsuqsuli, itna,
 “Killuqsautinijich nalaunnjairrutinijllu
 itqagittqikkumiñaitmitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqługich tunillaaitiksrat pisigilugich killuutit inuqnaġumiñaiqsut.

Qallilaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniġatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiqaqtugut isihksraptiknun Agaayyutim sivuġaanun, atakkii Jesus-ñum tunillaaitiginigaa auni.

²⁰ Christ-ñum anjmautiniġaatigut nautauruamik apqutmik sivuġaanun Agaayyutim. Agaayuliqsippaktun qallilaqtuatun Agaayyutmun amunatchianun talukuyaam, uvaguttuq qallilaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ñum aatchuutigikkanjagun tuqupluni.

²¹ Suli kamañaqtuamik agaayuliqsiaqqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsiruanun.

²² Taatnaġuta qallilaqta Agaayyutmun ilumutuġuġlugu uumman nalupqisru-taillapiagługu ukpiqsriħqput, atakkii Christ-ñum siqillaqamisigut aunjmiñ salummaġai qauġrimmaġiutillautavut killuqsautiptikniñ suli iġġuqhuta imiġmik ipqitчуamik.

²³ Tigummitqiaġiglakput niġiugaq uqautigikkaqput qanuġliqaangiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsamaruq.

²⁴ Qaunakkutilata avatmun pitchuksaagutilaluta piqpakkutiliksraptiknun savaallautaqałiksraptiknunlu.

²⁵ Katiraġaqta atautchimun qapiqtangiguta, atrisunjaqnagich ilanjich iñuich katiraġajaiqsuat. Iħitchuġigiksi Atanġum aggitqinjiaha. Taatnaqługu pitchuksaagutiymaagut avatmun qapiqtangiguta ukpiqsriħiptikni.

²⁶ Uvvaami kanjicsiqqaagupta ilumutuħiġmik aasriiñ killuqsautuiñagupta ukpiqsriħiguta Christ-mik, piitchuq niġiugamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tunillaaitmik qaisaksramik killuutiptiknun piñiñiaqtuq.

²⁷ Aglaan taatnatun iñuuniagupta niġiugiraksraġigikput iqsiñiaqtuq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquñiaqtuatum uumiksriuanik Agaayyutmik.

²⁸ Iñuk suksraqangitchumi Moses-ñum maligutaksrañanik, taamna iñuk tuquruksrauruq ilunñuktaiłaakun ilisimariqahhiñaqpan malğunñanik unniñiñ piñasrunik.

²⁹ Aglaan iñuk suksraqangitchumi Iğñiñanik Agaayyutim suksraqangitluni lu aunanik Christ-ñum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriññuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanñatigaa Ipqitçhuaq Irrusriq ihuaqqutriruaq ilaanik.

³⁰ Iñisimagikput kisuutilaaja nipliqsuam itna ipqitçhuani makpiğaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitçhuapayaaq akisağisigiga.” Uqaqmñiñisuuq itna, “Atangurum atannigisigai iñugikkani.”

³¹ Iqsiñallapiağataqtuq anasriññuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

³² Itqallaksigik taipçhua uvlut kanjisiqsaaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsriruanñuqhusri. Iglutuğniğiksi sakiqniñuq atqunallapiaq.

³³ İlaatni pisaanñatigikkaurusri atniaqsiuplusri lu iñuich takkuatni, İlaatnisuli piqataulhiñağuhusriunniñ tamatkunani taatna anjalatauranun.

³⁴ Uvvasuli nagliksaaqatiqaguurusri isiqtauranik ikayuqlugich suli quviatçhaugikhusri ivayaqtukkağaluaqapsi suurapsitiñik, İlitçhuğiplugu ilipsi suuraqalıksraqsi nakuutluktuanik nunyuyumiñaitçhuaniq qılañmi.

³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairrutigağitçhi Ataniğmun. Kamanaqtuamik akiliusriaqagnaqtusri nikaikupsi.

³⁶ Aglaan anuqsrutigaqtuksraurusri tupiksriłaağusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuagıniğiksi İlaan akiqsruutigikkana.

³⁷ Agaayyun nipliqsuq ipqitçhuani makpiğaani, “Pivikisuurami aggiqsagumaruaq aggiğisuruq.

Piñatchiağumiñaitçhuq.

³⁸ Nalaunñasripkakağa iñuugisuruq ukpiqsriłhagun.

Aglaan quyagiyumiñaitçhiga iñuk

tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriñaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagu, İlaaliqsuutingitçhugut tamatkunani tunutlutıñ piyaqqukkauniaqtuani, aglaan İlaurugut tamatkunani ukpiqsrimaaqtuani annautikkauplutıñ.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriłhum

¹ İñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingıgağigaa niğiuagağikkani. Nalupqingingıgağigaa atumaruksraq qıñiğnaqsıgaluaqnagu.

² Sivullıavut taimani iñuuniagağniqsut taavrumuuna ukpiqsriłhikun. Taatnaqlugich uqağillautakkaurut.

³ Ukpiqsriłhikun kanjisiğikput Agaayyutim iñiqsıtılaaja nunamik siğiñiğmıglu uvluğianıglu uqağımıglun. Taavrumuuna kanjisiğikputtuuq iñiqsıtılaaja sunik qıñiğnaqtuanik sanñiagun iñuich İlitçhuğingısañatnik isrummatigikkağmıkkun.

⁴ Ukpiqsriłhikun Abel aatçhuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuanik tunıllautmik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuğniğaa Abel-ñum tunıllautaa uqağiplugu nalaunñatılaaja. Abel tuqugaluatqıtıglu İlitçhitlarugutsuli ukpiqsriłhaniñ.

⁵ Ukpiqsriłhikun Enoch aullautikkaunıqsuq marrumakña iñuuniakiğmiñ tuquruksraungitluni. Taatnaqlugu iñuich paqingıñiğnaat Agaayyutim aullautıpmagu. Aullautikkağaluaqtıtnagu uqağhum uqautıgıgaa ilumutun quyalitñiktanunıplugu Agaayyutmik.

⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriñitçhumi quyalitñikkumiñaitçhuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatıgağuktuuq Agaayyutmik ukpiqsriurksrauruq itılaañanik suli akılıutiqağtılaañanik tamatkununa piğiqıllapiaqhutiñ pakaaqatqunanun inmiñik.

⁷ Ukpiqsriłhikun Noah-m kiliktuusriağıgaa Agaayyutmiñ atumaruksraq qıñiğnaqsıgaluaqnagu. Tupıgıplugu Agaayyutim tillısa umiaqpalıruq annautiksrañatnik qıtunğami. Umiaqpiğimıglun sagviqsinnıgaa ukpiqsriñiğhat nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchısiqtunıgıai. Pisıgıplugu Noah-m ukpiqsriłha Agaayyutim akuqtuğniğaa nalaunñasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriłhikun Abraham tupiksriñisuuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullağniqsuq atlamun nunamun akuqtuıviksrağmiñun paıtçhaktaaksrautmik, nalugaluañjaan napmun aullaqtılaani.

⁹ Ukpiqsriłhikun iglaanuruq nunami akiqsruutigıkkanañani Agaayyutim, irvıqaqhuni palapkaaqpanñi piqatıgıplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuıruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ.

¹⁰ Takku Abraham niğiuagağniqsuq nunaaqıqpanmik payañaitçhuaniq nappaviñimik, Agaayyutim inmiñik nappakkananik malığutlugu sıvunniugutni.

¹¹ Ukpiqsriħikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sinaiyauħiksraǵmiñun kiñuviaksramik. Iǵñiruq aaqǵaluanǵaǵmi, takku ukpiǵiniǵaa Agaayyun pitlaruanuplugu akiqsruqtuaq.

¹² Tarraasriñ atausriq anun Abraham tuqunaruatun inmiñi ilǵaluaqtuaq kiñuvianiñniqsuq inǵiakhutiñ uvlugianisun qilaum suli qavianatun taǵium siñaan kisitchuǵnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqǵaǵmin ukpiǵiǵaat Agaayyun, aasriñ tuqurut akuqtuigaluaqatiñ akiqsruutauruamik. Aglaan qifiñluǵich immasraaǵruki sivuniǵmi quviatchaktitaurut. Piilaaǵingitchaat avaknaqtautilaaqtiñ iglaanutilaaqtiñlu marrumani nunami.

¹⁴ Inupayaat uqǵaǵamin iglaanutilaaǵmiknik marrumani nunami nalupqinaǵaat pakaaqǵaħiqtin kiñuniksrautmiknik.

¹⁵ Inuich taipkua isrumaǵisruuniǵumitruñ taimña nuna unisaqtiñ utiħiñaugaluaǵniqsut pisukkumun.

¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiǵaqtut nakuutlukuamik kiñuniksramik qilañmi. Agaayyutim itqanaiyautiǵaa nunaaqǵiq ilinjitñun, atakkii kannuǵingitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukpiqsriħikun Abraham tunilautiqahħiñaaǵuǵniqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigiǵisipmanjaan iǵñituałuni, taamna akuqtuaǵikkana Agaayyutim akiqsruutaagun.

¹⁸ Piħiñaaǵniqsuq ukpiǵiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iǵñiǵmigun itnaqhuni, "Isaac-kun kiñuviaqǵniqatutin."

¹⁹ Ukpiǵiniǵaa Agaayyutmun anipkaǵniaħiksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuǵitqikkaa Isaac ilǵaluaqtuaq tuqunaruatun liilaa.

²⁰ Ukpiqsriħikun Isaac-ñum piliusriaqatitmiǵik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuamapkaǵisilħa akiqsruutigikkani sivuniksrami.

²¹ Ukpiqsriħikun Jacob tuquaqsikami piliusriaqatitmiǵik atausriullaaplugik iǵñak Joseph-ñum. Aasriñ putluni agaayumaaǵvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuva ayauppiǵmi.

²² Ukpiqsriħikun Joseph-ñum uqautiginigaa aullahiksrañat Israel-aǵmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaaǵiħksrañatigun sauniǵmi.

²³ Ukpiqsriħikun Moses-ñum anayuqaakkiñ iriqsimaniǵaa piñasruni tatqini aniqqaaqman. Qifiñqamitku piññaqnaħa iyaalugruam iqsiñgitchuk umialǵum tillisaiñik tuqqutquplugich anuǵaurat aniqammiurat.

²⁴ Ukpiqsriħikun Moses inuǵuanikami taiguqunaiǵniqsuq inunun iǵñinjanik Pharaoh-m panian.

²⁵ Piksraqtaaǵigaa anallaqhuqataħiksrani inuñiñi Agaayyutim, atakkii quviagingiǵniǵaa inuñiaħiq qǵanaqtuq akisuruuqtuummaan Pharaoh-m tupqani.

²⁶ Isrummatiginigaa nagliksaaħiksraña Christ-ñum kamanatluklugu piqahaniñ akisurua-payaaninñiñ Egypt-ñum, takku ukpipiaǵniqsuq Agaayyutmun akilǵniǵnipluni sivuniksrami.

²⁷ Ukpiqsriħikun Moses-ñum aullaǵviginigaa Egypt iqsigingitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qifiñquatuun Agaayyutmik qifiñnaitchuamik. Taamna qifiñquuraaq siimasraaǵutiginigaa.

²⁸ Ukpiqsriħikun Moses-ñum inillañniǵaa niǵiqpagvikaaq taiyuutiqaqtuaq Apqusraaqtitauǵmik. Ukpiǵiǵaa Agaayyun uqǵaǵman inuich tigusritquplugich ipnaiyaat anuñatnik siqilħautiksrañitñik tupqisa talunjitñun. Agaayyutim ilaksiatqunǵitchai piyaqquraamun Israel-aǵmiut anayukħich.

²⁹ Ukpiqsriħikun Israel-aǵmiut ikaaǵniǵaat taǵiuq atiqaqtuq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsǵaluaǵniqsut, aglaan iluqatiñ ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriħikun Israel-aǵmiut kaivraaǵniǵaich katchini Jericho-m tallimat malǵunni uvluni. Taatnaqhutiñ katchich katagaalanisut.

³¹ Ukpiqsriħikun Rahab akiisuk tukkuǵiniǵaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqunǵitchuq piqatigilugich Jericho-ǵmiut ukpiqsriñgitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaaǵisivik? Pivikitchuq uqautiǵisaǵupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim.

³³ Ukpiqsriħikun taipkua akimaraqtut umialinñiñ, nalaunarualiqiplutiñ, akuqtuipłutiñ akiqsruutigikkanañmi Agaayyutim, umitlaplugich qaninich lion-nat,

³⁴ qamidaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutiñ savikpakun tuqqutauǵmiñ, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapigñaaqsipługich anuyahiǵmi akiñitlasipługich anuyaktinich atlat nunat,

³⁵ unniñiñ aǵnat akuqtuipłutiñ tuqunaruamiknik anitqiksitaupmata. Atlat inuich nanjitauniqsut tuquħiñaaǵuqhutiñ ayaklugu annaǵviksraqtiñ, niǵiugaqahutiñ anitqihiksraǵmiknik nakuutlukuamun inuñiǵmun tuqanikkumun.

³⁶ Atlattuuq nagliksaaqmiñisut mitautigitchiupłutiñ ipiǵaqtuqsuipłutiñlu qiliqługilı isiq-taupkaqługich,

³⁷ uyağañniglu miľuqtuqsiuplutinj, uluaqtuqľugich avikľugillu, uuktuaqsiuplutinj, tuqcutauplutinj savikpakun, qipiplutinj atnugaaqhutinj ipnaich aminjitiñik tuttuľuuraisalu, piilľiũqhutinj, ľhũilľiũqtitauplutinj, atniaqsiuplutinj,

³⁸ qipiplutinj suviksrailaami iñģiñi, iľũuniaqhutinj sisini nunamiľu uyağañu miľu. Iľũũĩ nunam nalingģitchaich tamatkua!

³⁹ Iľuqatinj tamatkua iľisimariqaqtut nalupqinaĩgutrirat ukpiqsrilģimiknik uqagľillaqtaľugich. Aglaan nalliat akuqtuiñģitchuq iľũũũnjagģminj Agaayyutim akiqsrutuigikkanjanik.

⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutľuktuamik uvaptiknun, itna, taipchua naamasrip-kakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaqtigut añaaquqautaanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkunatitun ukpiqsriratitun iľisimariqaqtuguttuq avatanjutruranik uvaptiknik nuviyatun, aasriľi tamatkua uqagľiľhĩaagaat ukpiqsrilģipput. Aqpaliutraqtitun piľľuľu unaviqutaģikkanjani, ki, piľľagľavut qilamipiaq killupayaat unaviqutaģikavut maliguta Ataniģmik. Aqpaliutraqta iľľutuiľikun tikiññiaľhanunaglaan kinilirivksrapta.

² Ataramik qĩniqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasraalu ukpiqsrilģapta, [atakki tunjavigigaa Agaayyun iluqnaquhuni]. Pisigipluľu quvianaqtuq akiliusriaksrani suk-srağinģitkaa kannunaqtuq tuquľiq sannigutami. Aasriľi aquvittuq Agaayyutim taliqpijan tunjaanun añalatchiqataupluni.

³ Jesus iľľutuipmiñiqsuq qanusripayaanic akilľiľiũğutinjitiñik killuliqirit. Isrummatigiraksrağigiksi Jesus piyuqsiũgupsi taatnatun, miñģuğangitchumuusriľi qapinjasriřağanģisusri maliguaľľapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsaun ayyauqtuğalaũğiksi, aglaan ayyauqtunģitchiksi pigiitchuq tuquľľapsitñunaglaan.

⁵ Puuyũğuknağiksi Agaayyutim pitchuksaagľiľha ilipsitñun itna lilaa uqagipmatun qitungamun,

“Iğñiñ, suksrağiñģiğñiaqnaqu nalģuqsrutaa Atanğum unniñ qapinjasitñak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atanğum nalģuqsrugağigai tamatkua piqpagikkani, sulianauksraqľugich iľũpayaat iğñiğiliutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

⁷ Iľľutuqaksrağigiksi nalģuqsrutaa Agaayyutim. Añalattağigaasri iğñiğikkağmisun. Qanusri- uva una iğñiğuruuq aapauruam anasriñjuqsatlaisaja?

⁸ Agaayyutim iğñipayaaq ataramik iľũkkuksağniğaa taatnatun. Iľipsi nalģuqsrusqsimaitchupsii aapailapsisun iľmutun iğñiğiliutiľpaqsimaiññiqsusri ilaanun.

⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalģuqsrugaatigut aasriisuli uvagut kamagisuupľugich. Kamaksriurksraurğuttuq Aapanatnik irrutchipsa piľľuľuľu aapaptikniñ nunami, atakki iľũkkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iľũuľiğmun.

¹⁰ Sivikisuurami aapapta nalģuqsrugağiğaaatigut nalaunjanasrugikamitruľ. Aglaali Agaayyutim nalģuqsrugağiğaaatigut piññagviksraptiknun ipqiatigisrukhuta inmisun.

¹¹ Iľuqani nalģuqsrũun quvianaitchuuruq atniğñiaqmũuq. Aglaan aquvatigun nalunaĩũuuruq qanuq nalģuqsrũun nakuutilaaja Agaayyutim qitungağikkanjanũun, tupiksriľiğmiktigun iľũuqutut atuiľlasiruat nalaunjaruamik suliiũuniaqtuat qĩniũiñiakun.

¹² Taamna pigilugũ sayyiqsiginj nivinjasriuat argasri sulii sayaitchuat niusri; qapinjasitñasri.

¹³ Qaiqsisigin apqutiksrañat isigapsi. Aasriľi sayaitľutinj ukpiqsrirat pisrľuľuľuatuun puukağumiñaitchut atniğutinj, aglaan mamititaulutin sanjisiťiqñiaqut.

Iľisauttit sulii Kiliktuutit

¹⁴ Qĩniũiññaqutrisitichi iľũpayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iľũũũ iľũunianģitchuam taatnatun qĩñitlasriyumiñaitchaa Ataniq.

¹⁵ Qaunatqiağigitchi kiñaanñiñ iľũk suliquťksringiğñiaqani iluaqquataanic Agaayyutim. Qaunaniğitchupsii iľũiich tikiťpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumağilľiqsitlusri, atripluľu kanjĩruaq maqupkairuq nauriamik.

¹⁶ Naagaunñiñ iľũk atlatuqtauviaqtuq agaayyiaqtaĩľuni Esau-tun injľľaañimma. Esau tunirirũq paitchaktaaksrautigaluağmiñik añayukľiũľiğmun atautchimun niğĩiğmun.

¹⁷ Iľisimakkapsisun, aquvatigun Esau-juun piľľhiñaağũuamũuq piññaktaaksrautni itigautirũq. Satuqsağalaũğaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiñjaninjuqsuq.

¹⁸ Iľipsiasriñ, tikisimaitchusri iľģimun aksinñaitchuamun atripluľu iľģiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qĩniğniğaaat iľģiq ikularuq iknũiğmik. Kiñuağun taaqsiñiqsuq anuqľiğullapiaqhuni.

¹⁹ Taipkua iñuich tusraaniqsut qatranjanik qalguqtatim suli nipitullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqstichakpagitlutin uqapsaaqtut nipimun uqautitqigunigitlutin.

²⁰ Agaayyutim tiliñigai, “Niğrutimunniñ aksikpagu iñgiq miļuqtukkauniaqtuq uyağatnik.” Aglaan iñuich tatamiallaktut.

²¹ Iñgim qiniqsalha tatamnallapiağataqtuq. Moses-unniñ uqağniqsuq, “Atqunallapiaq iqstichakhuja uuliksiruna.”

²² Aglaan tikiñjaniktusri Agaayyutim nayuutilhanun tikitmatun iñgimun atilijmun Zionmik, suli nunaaqqigpañanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israğulijnun kisiññağumiñaitchuanun.

²³ Tikitchusri katiqpagviatnun anayukliuplutin iğniñin Agaayyutim atinij aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangatnulu iñupayaat irrusrinjitnulu nalaunjaruat iñuich tuquruat naamasripkakkaplutin pakmani.

²⁴ Utlautipmuisri Jesus-mun akunniğutauruamun aatchuqtuamun nutauruamik sivunniğutmik iñunjun. Christ-nun killuqsautaiquplugich iñuich maqipkağniğaa auni san-niğutami. Aunja Abel-nun tuqçutauruag uqautiqalhiñaqtuq akisautmik, aglaan aunja Christ-nun uqautiqatquq natqigutriñgimik.

²⁵ Naalağnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitnun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkuna-titun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiñniqsut anasriñnuqsasquhiğmiñ ayuummitikamin kiliktutauruamik ilinjitnik maani nunami. Agaayyutim anasriñjutluallakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilañmiñ pakma.

²⁶ Inilğaan Agaayyutim iliqsraqtilhiñağaa nuna uqaqami iñgimi atilijmi Sinaimik, pakmaaglaan ilaa akisqrugtuq nipliqhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniağiga nunañhiñaungitçhuaq aglaan taputiniaqmigigaptuq qilak.”

²⁷ Taavruma uqalhum “atausripsaami” nalupqinaillapiağaa Agaayyutmun supayaag iñiqtağikkani atlanjuqtikisifiplugu. Aasriñ kisimi iliqsraqtitanğitçhuaq itçhumaagisipiaqtuq.

²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaqtuq isruitçhuamik kiñuniğmik iliqsraqtitanğitçhuamik Agaayyutim anayyuqautaani. Aasriñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriħkun taluqsriħkunlu,

²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğiirağatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsruutit

¹ Piçpakkutititichi ataramik aniqatigiilapsigun Christ-kun.

² Suksrağinğitçhuksraurusi tukkuğinñaligimik takku ilanjich iñuich tuyuğmiaqağniqsut israğulijnik nalunja isa israğulutilaanjitnik.

³ Itqumasrigik tamatkua isiqsiviniñmiittuat isiqsiviniñmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu anallaqħksiruuat nagliksaaqtigipmatun timipni ililugich.

⁴ Katchuusrimaħiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitni. İlaqatigiiksuaq katchuusri-maliqtik ipqisittakstrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunjaruatlu atlatuqtuatu.

⁵ Kimmutiqatlusrunjaqsari maninmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruuq, “Unitchumiñaitchikpiñ

unniñ suksraağumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta niplijhiñaurugut,

“Atanguruuq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitçhuja iñuum qanuğaanunniñ.”

Psalms 118:6-7

⁷ Itqumasigik analatigikkasri uqautriruat ilipsitnun uqağhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitchi taipçhunatitun iñuuniaħimikni suli isrummatigilugu qanuq tuqulhat.

⁸ Jesus Christ atlanjutlaitçhuaq ikpaksrağlu, uvlupaglu, taimunjal.

⁹ İñunmun avallaktitnasri atlakaağisigun atlanuqtuanuplutin ilisauttutinjisigun malinğiquplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriħipsitni Agaayyutim iħaqqutaagun; sayyigumiñaitçhusri ukpiqsriħipsitni maliktuiñağupsigik iñuuniaqtutit tunilļautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqtutit tunilļautitigun anniqsuutiginianğitçhaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna.

¹⁰ Uvaguttuuq tunilļautiqaqtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigutami. Tuqulħagun Jesus-nun piliusriaqaqtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitçhuami inimi maani nunami niğğivigitlaitçhaat tunilļautigikkaqput. [Taamna itnautauruag, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriħimiktigun iñuuniaqtutinik piqataulguitchut uvaptikni.]

¹¹ Ukiuğagipman qaukħiata agaayuliqsit qamuñautirağigaa aunat niğrutit ipqinñiqsramun in-imun tunilļautigisağlugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriñ tuqunjaruat niğrutit timinijch ikipkaqtitlugich silataani nullaqtugvium.

¹² Taatnatun Jesus-tuug tuqupmiuq sannigutami silataani nunaqqim, tunillautigisaqamiuq auni iñuich killuqsautaiquplugich.

¹³ Taatnagutaasriiñ ilaanukta silataaniittuamun nunaqqim, iglutuutiqağuta iñuich nagguqsruqpatigut pisigilugu ilaa.

¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan nigiuqtugut kiñuniksramik isruitchuamik qilañmi, aasriiñ utaqqigikput ukpiqsrihikun.

¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaagikkaña uvaptiknun, nangaqsimaaglakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriağiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutiugiplugich.

¹⁶ Nakuurualiqisimaagitchi ikayuutilusri tamatkunuja inuqsraqtuanun. Taatnatchich qaisaurat Agaayyutim quyagillapiagai.

¹⁷ Tupigisigik iñuich analatigikkasri analatillusri ilinifñun, atakkii kiggutiqaqtaksrağigaat Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutin qaunaksrirut iñuunialapsitñik. Tupigigupsigin savaaqtin quviatchauğiutiginiagaat, aglaan sakiqniuqtitkupsigin piññautigiyumiñaitchiksi.

¹⁸ Qauğrimmaagiuutilautaqatugut patchisaitchuamik iñuunialautagukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillañniagtigut.

¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitauhksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayutiq

²⁰ Agaayurunja Agaayyutmun aatchuiruamun qinñiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamanaqsipñuni munaqsriğtuquq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, sul maqipkaqamiuq auni nalupqinaigñiğaa nutaaq isuksraitchuaq sivunniugutauruaq. Piqtigiplugu taamna Agaayyun anjtiqisitchiruaq atannaptiknik Jesus-mik tuqunaruaniñ.

²¹ Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuğlisituq pitlasillusri pisuhigikkañanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inñiñun Jesus Christ-kun. Kamakutiqağisigikput pakma qanapaglu. Amen.

Aquiliich Ilammiiğutit

²² Aniqatiumaan, iniqsruağipsi naalağnitquplugich uqalitka pitchuksaagutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitchuani tuyuutini.

²³ Iisimatqugipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitaulhanik isiqtauinñmiñ. Aggipqauraqpan iluqanuk qinñiğiağisigipsi.

²⁴ Tuyuğivut nayaanñagmik iluqaisa analatigikkasri ukpiqtuanuruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmigaasri ilammiiğutillautamik.

²⁵ Agaayyutimtuq tugluağlisi ihuaqutillaatağmigun.

James-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Ataŋguruamlu. Tuyuqtuna nayaanŋaŋmik iluqaitŋun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiŋulu Puqiuŋlu

² Aniqatiumaan, atlakaagiih uuktuagutit tikitpasi quviatchauŋillapiaŋitchi.

³ Iŋisimagiksi ukpiqsriŋiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusriŋlaagaŋigaa.

⁴ Sivutmuulguhum savaani pianikpagu ilipsi piŋuqniaqtusri naamapmiŋusilu, susruksi-ungigusrilu.

⁵ Nalliŋsi kanjicsimaitkumi suvaata uuktuagsiutilaagmiŋik, ki, inigliuŋ Agaayyun isumat-tutmik qaitchiyumaruaq iŋupayaanun iglikkuttutaitŋuni suli suakatautaitŋuniŋu.

⁶⁻⁷ Taamna iŋuk injirsruŋli arguaqquataiglugu. Ilaa injirsrugumi aasiin ukpiqsriŋitchumi Agaayyutim akuqtuiyumiŋaitchuaq isumatuhigmiŋik ataniŋmiŋ. Iŋuk nalupqisuktuaq atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taŋiumi—qunmukpuuq atmukpuuq.

⁸ Taamna iŋuk sivunniŋuitchuaq tuniqsimaruaŋuŋitchuaq suraŋaŋipayaaŋmiŋi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuŋitchuatlu

⁹ Iaippauraq mattumani nunami quviasuktusrauruq Agaayyutim kamaŋaŋsipkaqmani,

¹⁰ suli inuqsriuŋitchuaq quviasullapiaŋli Agaayyutim atchikisipkaqmani. Inuqsriuŋitchuaq tunŋaviqtaqtuq umialgutmiŋun nauriatun ittuq:

¹¹ Upiŋgaami uunaqtaqman siŋiŋum pannaqkukakai ivgich. Nauriat katakhutin, qiŋiyunaŋaluaqtuat piungigagatut. Taitŋatun umialik tuqulliŋiaqtuq iŋuunuragaŋniallaŋmi.

Uuktuagsiuhiglu Anjiqusaagsiuhiglu

¹² Quvianamiuruq iŋuk malinŋuŋutranjitchuaq uuktuagsiukami atakkii payaŋaituiŋagumi akuqtuigisiruq akiŋŋaktaksraŋmiŋik iŋuuhigmiŋik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiŋun.

¹³ Kisupayaaq anjiqusaagsiukami taavrumuuna uuktuagsiuhikun patchisigiraksraŋinitchaa Agaayyun itnaŋuni, “Uvaŋa anjiqusaagsiuruŋa Agaayyutmiŋ.” Agaayyutim killukuq-tanjitchuam anjusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniŋ anjiqusaagsiukami mal-ŋuŋutratlaitchuaq.

¹⁴ Aglaan kisupayaaq anjiqusaagsiuraqtuq kaviuŋuksaaqtaukami napitaukamilu kimmu- miŋun.

¹⁵ Tarra, iŋuum kimmuŋmi pigiitchuam killuliŋisupkaŋaa, aasiin ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquhigmun. Taatnaŋhaiŋaŋ ittuq.

¹⁶ Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikkamaan! Agaayyun patchisigina- siuŋ anjiqusaagsiugupsi.

¹⁷ Iluqani nakuuruapayaaq pakmakŋaqturuq Agaayyutmiŋ. Ilaa simmiŋsaŋumiŋaitchuaq taŋŋatun siŋiŋiq nipipman. Agaayyun anjiqusaagsiutlaitchuaq uvaptiktun, aglaan iŋuich sim- miŋaqtut payaŋakhutin.

¹⁸ Pisuŋigmiŋun Agaayyutim nutaaŋuqtitkaatigut uqahikun ilumutuuruakun sivullitqupluta akunŋatni iŋiŋtaŋikkanj, iluqnauqhuta qaisimaruaŋuut Agaayyutmun.

Naalaŋniruatuŋ Tupiksriuruatuŋ

¹⁹ Isummatigilugu una, piqpagiŋplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanaŋiŋi naalaŋniŋiksraŋmiŋun uqaqpanjiksraŋmiŋunlu qinnaktanjiksraŋmiŋunlu.

²⁰ Atakkii iŋuk qinnaktaqami savakkumiŋaitchuaq nalaunŋaruamik pisuŋhani Agaayyutim.

²¹ Taatnamik piŋsillapiaŋlugu iluqaan nalaunŋaitchuaq. Aglaan atchiŋikun uqalŋha Agaayyutim akuqtuŋlugu inillakkaŋa uummatipsitŋun. Ilaan uqalŋhan anniŋsutlagaatin.

²² Tusaalhiŋaŋasi Agaayyutim uqalhiŋik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaqasi ilipsitŋik naalaŋniŋiŋahikun.

²³ Atakkii kisupayaaq naalaŋniŋiŋaqtuq Agaayyutim uqalhiŋik aasiin tupiksriŋitŋuni iŋukun taŋŋaqtuuraqtuatuun ittuq qiŋiqtuqhuni injimiŋun.

²⁴ Qiŋiqtuqaqaqhuni injimiŋun aullaqamiasiiŋ piŋuŋaŋigaa qanuq qiŋiŋaqaqtilaani.

²⁵ Agaayyutim uqalŋha nalaunŋaruq maligutaksrauruq. Tupiksriuruni taavrumiŋa maligutaksramik patchisaiguturuq. Iŋuum pakkiagituiŋagamiŋu—piŋuqtasunjaŋnagu tusaakkani aglaan atuŋluŋu—taamna iŋuk quviasukkisiruq suraŋaŋipayaaŋmiŋi.

²⁶ Kisupayaaq ukpiqtuanjunaŋugigumi aŋalalaguitŋamiuŋ uqani ilaa sagluqsruutiruq injimiŋik, ukpiqtuanjunaŋuruq.

²⁷ Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiqsriruam iñuuniaħiksraña ittuk-srautilaanjanik, ikayuġlugich ikayuqnaqtuat ilaippauraqtuummaisaisa ulġaġnaaqtuummaisalu, suli qaunagiluni inġmiñik ilitqusiqahksraġmiñiñ ukpiqsrinġħikun.

2

Irrutriñasi Iñuñnik Atlakaagġiġlugich

¹ Aniqatiumaan, ukpiqsrıkapsi Jesus Christ-mik kamañaqtuamık irrutriñasi iñuñnik atlakaagġiġlugich qinñiñħiñanġatigun.

² Uvvaasiin una atrikusaun, Ukuagguuq iññik, ilaqataa inuqsriunġiñiqsuq ilaqataasrii inuqsriuħuni. Taamnaguuq inuqsriunġitħuaq atnuġaallauqahuni qitiqħiġutiqaqmiuq kav-iqsaamik, taamnalasiin inuqsriuqtuaq atnuġaagġitłuni. Taamna atnuġaallaulik isġniqpan katimapkaġusi,

³ ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnaġayaġiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiin inuqsriuqtuaq isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikaġiñ tavrani, naagaqaa talum saniġaani ayapiġviuñuraġiñ.”

⁴ Taatnaġupsi tavra atlakaagġisitaġisi iñuich isummatipsitñi naliaġlugich iñuich inġmiguuġutiqaħusikii.

⁵ Naalaġnisitchi, aniqatiumaan piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq ilaippauranik mattumani nunami ukpiqsrillapiaquplugich ilitħuġipkaitquplugich agaayyutitħaqturuamık iñuħiġmik, amii? Ilaan akiqsruutiginiġaa tamatkunuja piqpagirimiiñun, amii?

⁶ Inuqsriunġitħuat ataramik suksraġinġitkaat inuqsriuqtuaq. Taatniittusi. Inuqsriunġitħuat iluñiġitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtaġaasi uqaqsittaagvinmun, amii?

⁷ Ilipsi piġigaasi Christ, aglaan inuqsriunġitħuat Christ-ñum atqa uqautigiraġigaat piġiilplugu, amii?

⁸ Atuġniġupkich Agaayyutim uqalħiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.” Taatnaġupsi piłlautaġisirusi.

⁹ Ilipsi irrutrigupsi iñuñnik atlakaagġisillugich qinñiñħiñanġatigun killuqsagtusitavra, taavrumuuna patchisiñitkusi malġutaksraq navikapsiun.

¹⁰ Kisupayaq navgimiki atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik malġutaksramik.

¹¹ Agaayyun niqliqsuq, “Sayunayumiñaitħutin” niqliħunisuli, “Iñuagumiñaitħutin.” Taatnamik sayunġitkualuaguvich aglaan iñuaguvich navguirġuqmiutin.

¹² Taatnamik iñuuniaġitchi tuvraġlugu malġutaksraq patchisaġitksrauruq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtılaaptiknik taavrumuuna tillisikun.

¹³ Agaayyun atanniqsuqaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriñuqsasġisigai naglikaġiguni nagliktaitħuat atlanik, aglaan nagliġisigai naglikaqtaqtuat. Agaayyutim nagliktanja nakuutlukkisiruq ataniħiksrañaniñ.

Ukpiġunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan, iñuk nipliġumi ukpiqsrisiqaġniłuni qinñiqtitmiñagulu ikayuħiksraġmigun atlanik, ukpiqsrilħa suuyumiñaitħuq, amii? Taatnatchim ukpiqsrilħum anniqsuġumiñaitħaa.

¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatigiisigun atnuġaaksrailliuqtuanik niqiksrailliuqtuaniglu,

¹⁶ ilapsiliasiiñ uqautillaatagġniqpagich itna, “Iñuuniurallautagġitchi, qiqġisiasunjaqasi, niġiłlautaġmiłusi,” aatħuuraqmiñagġiłlu inuġikkaniñitnik –taatnasıq ukpiqsrisaupaıqpa? Tavra sumun itpa?

¹⁷ Ukpiqsrisiqalħiñatquni savaaqaqmiñaniłu taamna ukpiqsrisaunġilapiaqtuq. Taatnasıq ukpiqsrilħıq suksraıtħuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk nipliġaqtuq akikħaqtuıpluni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqaqtutin aglaali uvaña savaaqatunja.” Kiıkaa, ilitħuġipkanja ukpiqsrısipnik savaaqatłaitħuanik aglaan urriqsutlasıġikpiñ ukpiqsrısımnik savaaqatıtamnik.

¹⁹ Ilvich ukpiġiviuñ Agaayyutim atausiutilaaña? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tun-ıġaıch ukpiġıpmıgaat taamna–ıqsıliqpaıłutıñ uulıllagaluagtut, aglaan anniqsunıitmiut.

²⁰ Ilitħuġırsraġıġiñ kanıqsımaıtħuatiin, ukpiqsrilħıq savaaqanġikumi suuyumiñaitħuq.

²¹ Kiata, isummatıġıllaksaglakput sıvulliagıkkapput Abraham: Agaayyutim nalaunñasıpkakanja savaaqalħagun. Abraham-li qinñiqtitkaa ukpiqsrilħı inıllakamıuñ iġniñi İsaac tunıllagvinmun tuqqutlasıplugu.

²² Tavra ilitħıġıġiñ una: ukpiqsrilħıġlu savaaqalħı tuġılııturuk. Abraham-ñum tupıġıpmıga Uvvaayyun nalupqinaıġniġaa ukpiqsrilħıqıapiaqtılaaña.

²³ Pakma il̄tchugigikput uqal̄han Agaayyutim il̄mutuul̄ha nipl̄iuttutaupman, “Abraham ukp̄igipl̄ugu Agaayyun aasiil̄i tupiksripman Agaayyutim nalaun̄jasipkaḡaa.” Taatnaqhuni taiyuutiqaqtuq il̄lauraan̄janika Agaayyutim.

²⁴ Kan̄j̄isigikput una, iñuk nalaun̄jasipkakkautilaan̄ja Agaayyutmi ukpiqsriḡi q̄iñiqitnamiuñ suraḡal̄ipayaaḡmigun, ukp̄igutiqaḡhiñakuñjitchuaq.

²⁵ Aasiisuli, Rahab-ñum akiisuuruam takkuq̄tit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaun̄jasipkakkauruq Agaayyutmi quyalit̄ñikhuni Agaayyutmik.

²⁶ Tarra il̄tchugigikput una, Iñuum ukpiqsriḡiḡa suuyumiñaitchuq savaaqaqtin̄isuaḡumiuñ; ittuq tuqun̄aruatun irrusriq piin̄janikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

¹ Il̄lauramaan̄, iñugiaktuasii il̄isautrauniasuñaqasi piviksraḡaḡaluaḡupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut il̄isautrauruani atann̄igisigaatigut pit̄lugluḡu atlan̄iñ.

² Il̄uqata kin̄niqiraqtugut atlakaaḡiikun. Iñuk kin̄niqiraḡanj̄it̄ñami suraḡal̄ipayaaḡmigun taamna quyalit̄ñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aḡal̄atlagaa timini iluḡaan.

³ Uvvaukua atrikusautit, Iñuum aḡalarrut̄chiḡumiuñ qun̄jich qan̄iñisigun taavruma aḡal̄atlagaa iluḡaan.

⁴ Umiaq̄paitsuli aḡal̄at̄chiḡaqtut mikiruurañiñ aqutumiñ igliḡigisukkan̄agun aquttim.

⁵ Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluqhuni timimi aḡlaan uqavigaaq̄pauraḡaqtuq. Uvvasuli-una, Ikn̄ijuluram ikn̄aktit̄ḡigaa nuna napaaqtuqtuummaan.

⁶ Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluqhuni saqviutruruq isumatipayaanik pigiit̄chuanik iñuum pigikkan̄iñik uummatmiñi. Uqal̄ipayaapta pigiit̄chuat q̄iñ̄uqtaḡaḡigaa piqatiḡiñiq akun̄ḡatni iñuich, tuun̄gaumkii taatnaqt̄itluta.

⁷ Iñuich taimak̄ñaḡlaan nuyuiqsairaqtut atlakaaḡiñik niḡrutinik: an̄ñutiniglu tin̄mianiglu paam̄ḡuqtuaniglu taḡium an̄ñutaiñiglu.

⁸ Aḡlaan iñupayaam aḡal̄al̄guitkaa uqani. Uqaq aḡal̄at̄chuḡnaitchuq. Iñupayaam isumataa immaukkaqtuq iñugiaktuaniq pigiit̄chuanik isummatinik, il̄uliktun immaukkaqtuq tuqunamik.

⁹ Uqapt̄inik quyaraḡigikput Ataniq̄put Aapagikkaq̄put sulipsuuq uqapt̄inik uqamaḡluut̄igivut iñuuniaqatiuvut iñiqtan̄aruat Agaayyutim atrin̄atun.

¹⁰ Taavrumak̄ña ataut̄chimiñ qan̄iḡmiñ quyañiq naagaqaa uqap̄il̄uñiq aniraqtuq. Il̄lauramaan̄, kisimi quyañiq aniraḡaqtuksrauruq.

¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillaut̄aḡlu imiḡiñ̄aḡlu ataut̄chimiñ suvlikkumiñaitchuk.

¹² Taatnatuntuuq nunañagich nauriyumiñaitchut paun̄ḡanik, naagaun̄niñ uq̄piich nauriyumiñaitchut aq̄pin̄iñik. Tarak̄ña il̄tchugigikput una, kisimi quyañiq aniraḡaqtuksrauruq qan̄iḡmiñ.

Puq̄in Pakmak̄ñaqtauruuq

¹³ Akunnapsit̄ñi-samma piq̄aḡpakiaq kan̄j̄isimaaḡikkasuḡiruamik? Taatnatchimik iñuñmik piq̄aḡpan, kiikaa urriqsuutigil̄iuñ kan̄j̄isisiqaqt̄ilaani suraḡal̄ipayaaḡmigun iñuumiillaat̄aḡmigunlu.

¹⁴ Aḡlaan iñuq̄aqtusi uumiksriḡimik il̄ipsit̄ñi killuqsriḡimiglu kamaññañiḡimiglu. Piq̄aḡupsi taatnatchiñik kamasaaḡutiginagu kan̄j̄isimañiqsi atakkii taatnaḡupsi akik̄ñaq̄tuḡiksi il̄umutuupluni ittuq.

¹⁵ Taatnasiq isumatul̄iq pakmak̄ñaqtaun̄jitchuq aḡlaan iñukmit̄ñaqtauruq, agaayyutit̄ñaqtaun̄jitchuq, tuun̄ḡaḡñaqtauruq.

¹⁶ Ukpiqsriuruat killuq̄qut̄ipmata avatmun kamasaaḡutigiplugulu isumatul̄iq̄in, san̄mis̄iñiq atlakaaḡiisigun ittaqtuq.

¹⁷ Aḡlaan iñuk isumatul̄imik pakmak̄ñaqtaunik piq̄aḡtuaq ip̄q̄it̄chuq, q̄iñ̄isaaḡun̄naqm̄ipl̄uniñ, aḡḡañait̄m̄ipl̄uniñ, uq̄at̄isuḡnaqm̄iuq; il̄un̄ñuktaup̄m̄ipl̄uni, aasiñ iñuich ikayuusiaḡaḡv̄igipluḡu; tun̄ñaviupluni uk̄pin̄ñuq̄taun̄j̄it̄miuq.

¹⁸ Kiisaimmalu q̄iñ̄uisit̄chiñiaqtuat ukpiqsriuranik quviaḡigisivaat iñuñiq taatnasiq quyalisauruq Agaayyutmun, atr̄il̄ugich naut̄chiirit quviasuutiqaqtuat katit̄ḡam̄iknik.

4

Il̄annaq̄aḡ Nunam Iñuñiñik

¹ Suvaatakiq̄ q̄niḡaḡivisi uqaalapl̄usil̄u avatmun? Atakkii ataramik piñ̄ñañ̄iaqh̄usi sunik pigiyumiñaisapsit̄ñik. Taatnaḡupsi pisuqsimayumiñaitchusi, aasiñ san̄mis̄iñiq it̄chaḡaḡisuruq.

² Kimmutiqaqhusi pisuiqsimanjitñapsi iñuaqtuğuktitkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaktaaqariñlapsi uqaalapkağaasi qiniqtitlusilu. Naagauvva suqanjitchusi atakkii injiqsrunjitlusi Agaayyutmiñ.

³ Injiqsruuragniallapsi sumik akuqtuillaimitiisi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtuğumakkaqsi injiqsrukun atuğniñiañiaqługu inmiguuğniñiañipsitñun.

⁴ Ukpiqsriiit! Sayuñaruqtitun, ilipsi iñuuniañitçhusi tuvrağlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiqlugu iñuich ilitqusigiiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigikisi. Karjiqsimaapisiuñ taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiiñigmik Agaayyutmun akilliliutiraqtuq.

⁵ Isumavisi tanjigilugich aglausimaruat injlaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim ilinñigaa uvaptiknun, taavruma siqñiağıpluta pigitqupluta Agaayyutmun kisanun?”

⁶ Aglaan Agaayyutim iluaqutaa kamanatluqtuq taavrumakña siqñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiñigimiñ. Taatnamik Agaayyutim uqağikkañani aglausimaruq,

“Agaayyutim akilliliqsimagai tamatkua kamagiagutiruat inmiknik,

aglaan qaitçiraqtuq iluaqutmik tamatkunija atçiksuanik sivuğağmiñi.” *Proverbs 3:34*

⁷ Taatnamik iluqnağusi qaillusi Agaayyutmun. Ayyauğlugu tuunğağ anjiqsaaqsuñipsitñi qimakkumauğli ilipsitñiñ.

⁸ Qallilaagusi Agaayyutmun ilaaptuq ilipsitñun qallilaagisipmiuq. Ukpiqsriuasii, Agaayyutim killuqsautisi piqpagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmiplugu iñuuniahiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautilasitqikkiksi iluqnaullapiagusi. Ukpiniñuaqtuñuñiağıtçhi.

⁹ Ihuilliuğutigliugich iñuuniahiğikkasi, nunuurağilugich qulvilusiumniñ. Quvianniuiqisi simmiqsillugu alianamun.

¹⁰ Itqagilugu, Agaayyutim nayuutiñha nanipayaaq ittuaq. Agaayyutimli kamañaqsiqkağumagaasi atçikkupsi.

Kiliktuun Qanuqinnirağaqitçhiñlikun Aniqatmik

¹¹ İlauraamaañ, sanjurrutiñiağıtçhi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqługu aniqatni naiqituiplunilu ilaanik, taamna ilumun uqautiksriiraqtuq akikñaqługu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasıq iñuk tupiksritlaitçhuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkasuñniaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiiñ ilipsi, nağğuksriñlapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumiña aglaan atanıquqtaqtusi.

¹² Aglaan iñuich tupiksriurksaurut Agaayyutmik. İlaa kisimi maligutaksramik iñiqsıruq, suli ilaa kisimi atanguruq sanjiqaqhusi anniqsuitlapluni naagaqaa piyaqquıtıapluni. Kisunasugivichmi atanıquqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kiliktuun Uqavigaagñikun

¹³ Atañii nipliqsuasii, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsıgñiağuta maniññiañniagaqsılıtaasiiñ.”

¹⁴ İlisimanjikaluağiksiunniñ uvlaakuksraq! İñuuiqisi suuva? İttuq puyulñiñatun. Sagvillakkaluaqami mikiruurami apyuillagaqtuq.

¹⁵ Aglaan itnaqtuksrağaluaqtuasii, “Pisuliğikpañ Atangum iñuugisirugut aasiiñ savaaqsiluta sunik.”

¹⁶ Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunjitpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigitçhuq.

¹⁷ İñuum ilisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruq aasiiñ atunjitñamiñ killuqsaqtapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialijmun

¹ Atañji, inuqsriunjitçhuasii! Alianniugitçhi immakii iluilliuğutiksrat tikitçhağumarut ilipsitñun.

² Umialgutisi suksraunğıqhutinj piunğıqsut, qupilğut niğigaich atnuğaallausi.

³ Maniutisi kaviqsat qatitqatlu qalıqtut. Taavruma qalhum ilitçhuğipkağaa atuiñğiqsi umialgutipsitñik ikayuutiginjilugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuañipsi suunğıqsinniaqmıgaasi atriplugu iñniq. Atakkii tutquqsituiñiaqtusi umialgutinik isuanunaglaan iñuuniañipsi.

⁴ Akilıqsuurañitmiğisi savaktisi. Akıññaktaaksrañich niğiuğikkañich ilinjitñun qaitlaimiğisi. Tusaasigik uqaallatıñich akikñaqhusi! Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Sanjipayaaqatuumun tusaaragıgai aasiiñ ikayuqługich.

⁵ Inuqsriunjtichuasii, nunami quviasuutigihhiñagisi umialgutisi, aliasunjsaağusi inuqsriusunjaqasi. İñuuniahipsitñi iğliktuarusi quyalıplugu kisian kimmutigikkaqsi. Taatnahipsigun ilapsaağagigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunñich uqsraqsaqmata tuqqutchiñiksram uvluanun.

⁶ Suksraunğiqsursi iñuaqtuqmisi nalaunñaruamik iñunñmik, aasiiñ ilaan akitñiaqtunjtimgaasi.

Anuqsruhılu Agaayutıglu

⁷ İauraamaañ, taatnamik anuqsrusılısi Agaayyutim Atanğuruam agğihiksranjanunaglaan. Atrikusautim uuma kanıqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagñiağukami utaqqiragıgaa upingaaallapiaq. Taimmaasiiñ siqıñğum sılamlu naupkaqmagich asiagñiağaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirñiruksramun utaqqiragtuq nिकासunaiqhuni.

⁸ Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusılısi. Nikatchautinagu niğugaqsi, Atanğuruam agğihiksranja qalliuraaqmipkağlugu.

⁹ İauraamaañ! Uqapılıutinası avatmun, Agaayyutimli atannıqsunjtichumagaasi. Atañji, Agaayyun atannıqsuqtı tikiyasiuraqtuq.

¹⁰ İauraamaañ, ilisağitchi sivuniksriğiriniñ qanuq iğlutuiñhatnik sakiqnamik iğlutuitlasılısi anuqsrusılısılı. İlinjittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutıñ Agaayyutmun.

¹¹ Uqautigiragıgıvut iñuich quvianaqğugich iğlutuiruat anuqsrusıplutıñ. Itqagıluğ Job, iñuunıaqami tunıqsımaruaq Agaayyutmun anuqsrusıpluni. Taatnatuntuuq sıvullıapta qıñiqnaqtıkaat uvaptıknun iñuunıahatıgun tuqulhatıgunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtılaaña naglıksrisılaañaalu ilinjtıñun. Taamna ilısimagıput.

¹² Uvvasulıuna ilauramaañ, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsıksun atuqsıun. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunjaqasi. Taatnanjtıkpısi Agaayyutim atannığisıpiagaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi ihıilıığumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuglı quyyatinik.

¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atniğñagumi tuqulıi qaukñitñik ukpiqtuanjuruat. İlinjsaasıñ inıqsruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanğuruam.

¹⁵ Atniğñiaqtuaq una ihuaqsıkkauğisıruq inıqsruqata ukpiqsrıñkun. Atanğum ihuaqsıpkagısigaa. Aasısulı taamna atniğñiaqtuaq killuqsagñıqpan Agaayyutim natqıgutıgıspımgaa.

¹⁶ Taatnamik, quliagısigik killuqsautisi inıqsruutilisılı avatmun; taavruma mamıtıkisıgaasi. İñuk atuiruaq quyalısauruamik Agaayyutmun inıqsruqami inıqsrułha savaaqatlapi-aqtuq.

¹⁷ Itqagıluğ Elijah! İlaaptuuq iñugaluaq uvaptıktun aasıñ inuqsraqami inıqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. Inıqsruqman Agaayyutmun sıaluqunjtıluğ, sıalunjtıchuq nunami ukiuni pınasuni avvağmik ilaplugich.

¹⁸ Aasıñ aquagun inıqsruqman Agaayyutmun sıaluquplugu sıalulğitchuq, nuna naurıtqi-aqsılğitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuğukkaatıgut.

¹⁹ İauraamaañ, ilari tupıksrıñaiqpan ilumutuulıgmik aasıñ ukpiqsrıruam ikayuqpan tupıksrıqtılaspıkağlugu Agaayyutmik,

²⁰ ilıttıhuğiyumaası uumuuna, taavruma ukpiqsrıruam ikayuğumiun pıqataunaiqsuaq Agaayyutmi utıqtıkısıgaa tupıksrıñaiğaluahaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuğaa iñuuyumalitqıksıtıluğ iñuuhıgmik agaayyutıtñıaqtauruamik. Aasıñ Agaayyun natqıgutrığisıruq iñıgıallapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaana Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaanjiŋun Agaayyutim ŋuŋtauplutinj siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-miŋu, Cappadocia-miŋu, Asia-miŋu, Bithynia-miŋu,

² piksraqtaanjiŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaniŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqilllaqtitquplugillu aunjaŋun. Ihaqqutaa qifuiŋiŋanalu nausaiŋaglik ilipsitŋi.

Iŋuuruaq Niŋiugaaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapananun Atannapta Jesus Christ. Inunŋuktaqpahigmigun anitqiksitkaatigut iŋuuruamun niŋiugamun anjitiŋhagun Jesus Christ tuquliŋmiŋ

⁴ sulii paitchaktaaksrautmun piungiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniŋ piugangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi.

⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri sanjaŋun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriŋiqsi anniqsugiamun sagviŋiaqtuamun aqulligmi pivinmi.

⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaqtaullakkaluaqtusri atlaakaŋiisigun uuktuagutitigun.

⁷ Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriŋiqsi uuktuakkauruq iglutuitlapmaŋaan. Manik kaviqsaaq piungigagtuuaq uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriŋiqsi akisuruaŋutluktuaq kaviqsamiŋ maninmiŋuuktuakkauruksauruq. Ukpiqsriŋiqsi ilumutuupkan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauhiŋmiglu sagvigataqpan Jesus Christ.

⁸ Qiŋiqsimaitchaluanaŋan piqqagigiksi. Pakmaunniŋ qinŋingitchaluaqlugu ukpigigiksi quviasrullapiaqhusri quviaŋaqpauramik uqaŋilgunaitchuamik.

⁹ Takku ilisimarusi aatchuusriaŋiaqtilaanapsitŋik annautiksraŋanik iŋuutchipsi, tanjiautaluni ukpigikkapsitŋun.

¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim ihaqqutrisaanik aatchuusriaŋikkapsitŋik pakaagallapiaqmiut ilitchuŋiniaqlugu.

¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtitmatinj nagliksaaiksraŋanik Christ-ŋum sulii kamanautmik tikichuksramik aquagun nagliksaaŋhan, ilinjich ilitchuŋisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaanjanik.

¹² Agaayyutim ilitchuŋipkaŋniŋai savautriŋiŋisilaanaj at injmiknik aglaan ilipsitŋik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsitŋun taipchunuuna quliacuagikkanaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuag Irrusriq tuyuuruuq qilaŋmiŋ; israŋulgitunniŋ inuŋrugipmigaat kanjqsisuklugu tamanna.

Iŋuuniaikisraq Ipqilluni

¹³ Taatnamik paqnammaagiksilugich isrummatisri, qauŋrimmaagikkitchi niŋiugusri ihaqqutrisaanik qaisaugisiruamuk ilipsitŋun sagvigataqpan Jesus Christ.

¹⁴ Atriŋlugu tupiktauruuaq ililgaag, atriŋuniasruŋaŋasri pigiitchuanun kimmu-tiqaŋuŋapsitŋun iŋuuniaqapsi nalunjaŋapsi tusraayugaagiksuaamik.

¹⁵ Aglaan iŋuuniaŋitichi ipqillusri iŋuuniaŋapsitŋi atriŋlugu ilaa tuqluqtigikkaqsi ipqitchuag killuqsautaitlunilu.

¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqaŋhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaŋa ipqitchuanuruna."

¹⁷ Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamuk iŋunŋik at-lakaagikisitasuruaqnaŋich savaanjisigun. Iŋuuniaŋitichi taluqsriŋikun ilaanik irvigiuraallaŋhani marruma nunam.

¹⁸ Iisimagiksi tasukkauliqsi tanjilaaniŋ iŋuuniaŋhatŋiŋ sivulliapsi. Tasukkaungitchusri piungigagtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniŋ kaviqsaaŋun,

¹⁹ Aglaan akisuruakun aunjaŋun Christ-ŋum [tunillaqtauruum] ipnaiyaatun patchisaitchu-atun taqsraqtaitchuatunlu.

²⁰ Ilaa piksraqtaanuruaq iŋiŋaluaqnaŋu nuna, aglaan sagvikauruq makunani aqulligŋi pivinŋi pisigiplusri.

²¹ Christ-kun ukpigigiksi Agaayyun anjipkairuuaq ilaanik tuquliŋmiŋ qaitchiplugu kama-nautmik, ukpiqsritquplusri niŋiugaqaquplusriŋu Agaayyutmik.

²² Pakmaasriŋ ipqiqsitnapsiun iŋuusriqsi tupiksriŋikun ilumutuuruamuk tumigiplugu Ipqitchuag Irrusriq piqqaksritlasirusri aniqatiupsitŋik. Taatnamik piqqakutisritchi piliqillapiaŋusri [ipqitchuamiŋ] unmatmiŋ.

²³ Qitunġaġiliutigaasri Agaayyutim tuqqutlaitchuam anitqiksimaġapsi nautchiaksrakun-
unġitchuaq piunġiġaqtuakun aglaan piunġiġanġitchuakun, ami uqalġhagun Agaayyutim
iñuuruakunlu isukhitlaitchuakunlu.

²⁴ Takku Agaayyutim uqalġha aglausimaruq, itna,
“Iñupayaq atriqaqtuq ivigauramik,
suli iluġani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriaġatun ivgum.
Ivik pannaqġuġaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piġiġaqtuq.

²⁵ Aglaan uqalġha Atanġuruam itkisiruq qaġavak taimuġa.” *Isaiah 40:6-8*
Taamna uqaliq tusraayugaaġiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

¹ Taatnaqġuġu piiqsitaksraġiġiksi iluġaan piġiġiġ, kinnitñiġiġlu, ukpinġuqaqtuunġiġlu,
siġnaġiġlu, piġiitchuakun uqautiksrisuuhġlu.

² Atriġuġu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqaġiġtchi Agaayyutim ipqitluni
uqalġhanik, ilipsiġi taavrumuuna nauyumuusri.

³ Takku uuktuagġiksi Atanġuruam nakuulġha.

Iñuuruq Uyaġak Piksraqtaanġuruatu

⁴ Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyaġanmun ayakkaġatnun iñuich, aglaan piksraq-
taagikkaġanun Agaayyutim akisuruagġipluġu.

⁵ Suli atrinġurusi iñuuruatun uyaġaktitun. Atanġum atuġumagaasri nappaġumiun
qiñiġnaitchuq irrutġhikun agaayyuvikpaġni. Aasrii Agaayyutim ipqitchuatun
agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutġhikun. Taapkualiasrii
akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumiġilugu Jesus Christ.

⁶ Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim uqalġhani, itnaqġhuni,

“Piksraqtaaqtuġu aġisuruamik uyaġanmik

qaukġiutqulugu tunġavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunġavigiġumun ilaa

qaġippaġayumiñaitchuq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsiruanun ilaa akisuruġuruq, aglaan tamatkunġu
ukpiqsriñġitchuanun

“Taamna uyaġak tuppriġ ayakkaġat,

taamna uyaġak piitġhullapiagtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

⁸ Suli

“Taavruma uyaġaum putukkisinniġai iñuich.

Taamna uyaġak paallaktitġhiraġtuq ilinġitñik.”

Isaiah 8:14

Takku inġmiknik putukġisaqtut tupiksriñġitlutin uqalġġmik. Taatnatun Agaayyutim sivun-
niġutigiġai.

⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaanġurusri, agaayuliqsigiġpluġu umialġum, suli ipqitġhuanġpluġu
takku Agaayyutim iñuġiġpluġu. Piksraqtaanġurusri quliaqtuagġitqulġuġich quviqnaqtuat
savaġni Agaayyutim tuqġuġtigiġkapsi taaqtuamiñ quviqnaqtuamun qaumamiñun.

¹⁰ Ilaatniimma qaanġisumi iñuġinġipiagaluakkaġasri, aglaan pakma iñuġiliutigaasri Agaayy-
utim, suli akuqtuimaitlusuġniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtuġiksi nagliktana.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piġpaġiġpluġu ilauraamaġ, avaknaqtaulġhiñaqtusri iglaanġpluġuġu mattumani nunami.
Taatnamik siimasaġiġpsi piisimaagpluġu timim pisuġruaġutaaniñ aġuyaktuamiñ ak-
iġiġiġsuqġuġich iñuutġhisi.

¹² Nalaunġaruakun iñuuniġiġtchi akunġatni ukpiqsriñġitġhuet. Ilaatni uqamaġuutigiġumisi
piġiitchuakun savaktiġuġniġlusri, qiñiġumagaich nakuuruat savaasi aasriiñ kamaksruġluġu
Agaayyun uvlumi ilaan tikiumakpaġitigut.

¹³ Pisiġilugu Ataniġ kamakġutiqaġusri iñupayaanik saġġiqtuqaqtuanik, Rome-maġmiut
umialigiġaluaqpatruġ

¹⁴ Naagalġu kavanaġaluaqpaġa tillisiaqtuat ilaaniñ anasriñuqsagpluġuġich savaaq-
tuat piġiitchuakun suli nangaqpluġuġich tamatkua savaaqtuat nalaunġaruakun.

¹⁵ Atakkii pisuġiġgaa Agaayyutim savaallautapsiġun nutqautitqulġuġu piinġiġiġhat nalu-
ruat iñuich.

¹⁶ Iñuuniġiġtchi paġhisaitġhuetitun iñuktitun, aglaan atuqnaġu paġhisaiġiġsi mattutiġ-
inaġluġu piġiitġhuanun, aglaan iñuuniġiġtchi savaktinġisun Agaayyutim.

¹⁷ Kamagiġluġich iñupayaat, piġpaġiġluġich ukpiqtanġuruqaġtisri, taluġilugu Agaayyun, ka-
makġutiqaġluġu umialik.

Urrakutaulġha Christ-ġum Nagliksaalġhan

¹⁸ Savaktaurasrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluġipiaġlugich, kisiitñun tamatkunuja iħuatmun aňalaptisitñun pişunjaqasri, aglaantuuq tamatkunuja atanguturuuanun.

¹⁹ Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauġrimmaagiutillautaġmigun iġlutuigumi nanjinnamik nalaunnaitchualiqinġitchaluaqħuniunniñ.

²⁰ Pisigilugu savaagiirrutin ipiġaqtuqsuġuvich kamakkutmik piksraitçutin Agaayyutmiñ iġlutuġaluġupkuunniñ nanjinnuq. Aglaan iġlutuġupku nanjinnuq anuqsrudikun nalaunjarualiqinjaqpiçh, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi.

²¹ Taavrumunja ilipsi tuqłukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliġaġniji.

²² “Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñiñniutmik uqatlaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³ Uqamaqħuutikkaukama uqamaqħuutmik kiumakliñġitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaq-tuiñġitchuq. Aglaan tunjaviqaaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunjaruakun.

²⁴ Ilaan akiyaġigai killuutivut timimigun tuqupluni sannigutami tuqqtuqpluta sanjjanun killuqsautim aasrii iñuutunna nalaunjaruakun. Ilaan ipiġaqtuġnjinġun mamititaarusri.

²⁵ Ilipsi atriaqqtusri ipnaisun killukuagħtuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutçipsi.

3

Ilaqatigiich

¹ Taatnatullapiaq nulañjurasrii kamaksrisitchi uipsitñik. Ilañjichaasiñ ukpiqsrinġitpata uqaġimik mumiksitauviaqtut nuliamin iñuuniallautaħhatigun

² ilinjsa qinġimutruq ipqinñiaiqsi taluqsriħiqsi lu iñuunialħapsitñi.

³ Qiniyunaqsrusri qaaħiñakun, nutchiqilħapsigun naagaqaa kaviqsaanik maninñik uyamitqualiqsuhikun suli atnuġaagħksuanik atukkapsigun.

⁴ Aglaan piññaqnaħiqsi ititħiuñ iriqsimaqtuakun qamuuna uummatipsigun, piunginġitchuakun piññaqnaqtaanik irrutchim piisaanġitchuanupluni qinñiññaqnaqħuniñ. Taamna kamanallapiaqħuni akisuruq qinñihani Agaayyutim.

⁵ Taatnatuntuuq taipçhua ipqitçhuat aġnat ukpiqsriruat Agaayyutmik iñuuniusriqaaqtut piññaqnaqutiqaqħutin qamuuna kamigiplugich uisij,

⁶ Sarah-tun tupiksriuatun Abraham-mik taipçlugu anjaayuaġmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruunik savaaqagħupsi iqsitçhangitçhupsilu tujananaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uinjurasi iñuunialqatigisigij nuliarsi kanjqsimaugagħusri aġnat sayaktu-itħkuanqitilaanjanik anutiniñ suli paitçhaktaaqatigiplugich iħuaqutaanik iñuulħum. Taatnaġupsi piññailutaitkisiruj injqsrukisij.

Nagliksaatij Piqutigiplusri Nalaunjaruatij

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isrumaqaġitçhi, kanjqsitqutiniuraġusri avatmun, piqpakutilusri aniqatigisun, ilunjukkutilusri, iħuaqutilusri lu atçħiħkun.

⁹ Akisaqtuqnaġich pigiitçhuakun atniyummatmiglu naagaqaa uqamaqħuutmiglu uqamaqħuutrigħkasri, aglaali injġusri tamatkua ikayuusriaqnaqulugich ilisimalugu tuqłukkauħiqsi injqsruutraksraġiplugich, aasriiñ taatnaġupsi ikayuusriaqnaqisipmuisri,

¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaanjiñ,

“Iñuk piqpaksriruaq iñuulġimik

suli uvlilħautagħtuat quviaşrukħuni

qaunagiliun qanigħkani uqalħksrañaniñ pigiitçhuamik

suli qaçħuunni uqalħksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savanġiġli pigiitçhuanik aglaan savagli nakuuruunik.

Pakaagħiliun qinñiññaq pigiliutiniapiaġlugu.

¹² Atakkii irrak Atanġuruam qaunaksruruk iñunnik nalaunjaruanik,

suli siuttak naalaġniruk injqsruħhatnun,

aglaan kigiñanjan Atanġuruam akilħiqsimagai tamatkua

savaaqaaqtuat pigiitçhuamik.”

Psalms 34:12-16

¹³ Aasriiñ kia atniagisiñiqpasri nakuuruunik savaaqagħupsi.

¹⁴ Aglaan nagliksaaġupsi pisigilugu nalaunjaruaq quvianamugisirusri. Iqsiginagu iñuich tatamnaqsiraġaħat, unniñ iħuulħuġutiginagich tamatkua.

¹⁵ Kamaġisriun Atanġuruam Christ uummatipsitñi, Ataniġikkaqsi. Itqanairrutilugu ataramik kigġutiqalħksraqsri iñuum apiqsruqpasri niġiugakun pigikkapsigun.

¹⁶ Aglaan kiyyumagħksri piisaanġiħkun taluqsriħkunlu, ataramik patchisaisillugich qauġrimmaagiutillautasri. Taimmali kisut uqamaqħuutigipasri savaaqagħniłusri pigiitçhuamik, ilinçh kanjntçħaħniġamuut ilitçhuġilutin iñuuniallautaħapsitñik Christ-kun.

¹⁷ Tarra ihuatluktuoq, Agaayyutim pisuhigikpaun, nagliksaaqutigigupsuun savaaqallautaiqsi uumaknja savaaqahigimiñ pigiitчуamik.

¹⁸ Christ-tuuoq nagliksaaqmiuq. Ilaa tuqunaruq pisigiplugich killuqsautit atausrigmiaqlugu, nalaunjaruaq iñuk pisigiplugich nalaunjaichuat tikiutisrukхuta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqqutaugaluaqtuoq aglaan irrusia iñuuruqsuli.

¹⁹ Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlanigaa irrutchich tigutaaqsiuvijmiittuat quliaqtuagiahuni tusraayugaagiksuumik.

²⁰ Taipchua irrusrich tupiksriñgitchut Agaayyutmik inilgaanimma uvlunjiñ Noah-m, Agaayyutim anuqsrutikkagmigun utaqqikamigich isrummitqiguplugich Noah umiaq-palipkaqlugu. Ikituurat iñuich, tallimat piñasruuplutij, annautikkaurut umiaqpanmi uliq-pakman.

²¹ Taamna atrinuruq paptaaqutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaaqutigin iñuk salummakkaungitchuoq puyanjanik timim, aglaan iñuk injqsruqtuoq Agaayyutmun salum-maquplugu qauqrimmaagiutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu anjitiqñha Jesus Christ-ñum,

²² qilanjmuktuaq aquppippluni taliqpian tunjaani Agaayyutim. Israqulgiñu sanñiqutiqaqtuatlu sanñiqaqtuatlu atanigigaaq ilaa.

4

Atlanñuqtuaq Iñuuniatiq

¹ Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunjaruaq, isrumaqaqtuksraupmiusri Christ isrumapmatun itqanaillusri nagliksaaqutigiraksrukpan nalaunjaruaq. Atakkii kiñapayaaq nagliksaaqumi timimigun nutqautipmigaa killuliqihq.

² Taamna iñuk iñuunianigiqsuq pisuligruakun tuquniahiqmiñunaglaan, aglaan pisulhagun Agaayyutim.

³ Taimma qaajaniktuami iñuuniaqaaniktusri pisuulhatitun ukpiqsriñgitchuat iñuuniaqapsi suvaalihakun, pisugruaqtuakun, imilivaalihakun, aliasrunigñiahakun, piqłuktalikun taanñaqhuni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtulikun.

⁴ Pakma ukpiqsriñgitchuat atlagigaasri ilaliqusuutingiqapsi ilinjitñun qilhuqtaiñhatni, aasriiñ uqamaqluutigiaqsiplusri.

⁵ Aglaan ilinjich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaagmiktigin ilaanun atan-niñhiñaaqtuamun iñuuruaniqlu tuqunjaruaniglu.

⁶ Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuagñiqsuq tusraayugaallautamik taipchununa tuquaniktuanun taimani ilinjilñi annautrautquplugittuuoq. Atan-nikkaayumiñaqsiplugich iñupayaatuntuuq nunami, aglaan Agaayyutim iñuuyumiñaqunigai irrutchigimiktigin Agaayyutitun iñuuruatun.

Anjalatchilłautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksranat qalliurallapiaqtuoq. Taatnaqusri qauqrimmaağigitchi qaunatqiağigusriñu aasriiñ injqsrutlasriñusri.

⁸ Pitłuktaksraq una supayaamiñ, piliqillapiağusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piq-paksriñhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit.

⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiluatilaaakun.

¹⁰ Iñullaanuplusri akuqtuaqatqusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnaqusri savautisritchi avatmun savaktillataulusri atullautağlugich atlakaagiiç aatchuutai Agaayyutim, itna,

¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkanagun, suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtaagun Agaayyutim. Agaayyunli kamagikkaayumuuoq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamana anjalatchisilñu taimuna is-ruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaatiq Ukpiqtuanupluni

¹² Piqpagikkamaan, tupananasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigin ikniq-tun ittuatigin; atlayuağinagu niğiunailaaakun taamna atuumakpan ilipsitñun.

¹³ Aglaan quviatchağigitchi piqasiutinilusri Christ-mun nagliksaałhagun quviatchal-lapiağumuusri quyalusri kamanautaa sagviqpan.

¹⁴ Pisaanñatchiugupsu pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusian, Irrusria kamanautaan, nayugaatin.

¹⁵ Sumiunniñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tigliñniaqtauluni, unniñ savvağluktauluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich sutilaanjanik.

¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kannusruutingiñliun, aglaan kamaksruğliun Agaayyun ilismanaliğmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik.

17 Pakma atanniñhum aullañniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñi atanni-q-sukkauqqaagtukstraurot. Tarra atanniqsuqqaagñiqpatigut, qanutchimik isruksraqağisivistat tamatkua tupiksriñgitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

18 “Nalaunñaruat iñuich annahiksrañat qağanangñiñiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatu tu killuliqiritlu?” *Proverbs 11:31*

19 Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkaauruat pisulhagun Agaayyutim nakuurualiqlilich. Qaisimaapiaqtaksraqiğaiç iñuutçhisin iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruumun ataramik.

5

Munaqsrañi Agaayyutim

1 Pakma silğiqsuğñağitka qaukñiuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq qaukñiupluña. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuağiplugu, piqatauyumaagluñaptuuq kamanautaanun sagviqsagumaruumun.

2 Qaunagilugich iñugikkani Agaayyutim, munaqsraqikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkana ilipsitñun]. Nunurausrunaqasri aglaan piyummatigipiagluglu, piññanñiasrunağasri aglaan savautiyumaapiagluglu.

3 Atangñiağvigiçsrunağagich Agaayyutim iñugikkani qaunagiraksriusiasri, aglaan tu-vraaksrallautausitchi munaqsranun.

4 Aasrii qaukñiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaquğutaanik kamanautim ak-iññaktaatun piungigagumiñaitchumamik.

5 Taatnatuntuuq, nukatpianuruasrii kamakkutiugağitchi qaukñiuruaniç. Iluqasri ka-manağasrugisrunağasri savauttutilusri atchiksuañkun, atakkii

“Agaayyutim ayaksimaagai kamanağasrugiruat

aglaan ikayuqsimaagai atchiksuaqtuat.”

Proverbs 3:34

6 Taatnamik atchiksimaagitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamanaqsipkağumagaasri piviksraq nalautitpan.

7 Igillugu iluqaan isrumaalutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksılısri, takku ilaan qau-nagigisigaasri.

8 Qauğrimmaagigitchi qaunatqiağisusri. Uumiksriksi Tuunğaq ataramik ukpiğutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qalınjuularuatun lion-tun kukiluktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni. 9 Taatnamik akililıqsuqsıuñ payanağivigilugu ukpiqsriñiqsi, ilisimalugu aniqatiusri nanipayaaq nagliksaalhattuuq ilipsisun.

10 Aasriiñ nagliksaaqtullaanikkupsi sivikitçuami, Agaayyutim iluaqquqipayaaqquqtuam tuqluqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikkağmiñun, naamasrip-kağñağasri, nalupqinağusri ukpiqsriñipsitñi, sayaktusriñisri suli payanağisusri.

11 Ilaanun illi kamanaun sanñılı qançavak taimuna. Taatna.

Ilammiğutit

12 Aglaktunja naiğlipıluğlu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuksaağukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim iluaqquqtilillapialhamik. Ilisimalugu taamna iluaqqun tuniqsimavigisiun.

13 Ukpiqtuanuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaanuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaanñamik, suli Mark-ñum iğñiğipmatun itağma.

14 Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitçuakun piqpakutilikun. Qiñuiññaq illi iluqapsitñi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatanuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqquiraqtigipluñalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukunija iñunñun akuqtuiruanun akisuruamnik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunñaruahagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum.

² Iñichugiñaisaiñaqsuñtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq ihuaqutuqagitchi atqunaq qiuñiñamiglu.

Agaayyutim Tuqhuutaalu Piksraqtaanalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanñjiagun qaitchiñigaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağilikun tumigiplugu iñichuqsriñiptigun ilaanik tuqhuqtigikkaptiknik ilañiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauñigmik.

⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik akiqsruutik. Ukpigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayuğnaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kanjñruaqtanñisigun, aasrii piqatautlasriñisusri Agaayyutim irrusriani ilaatun ilñusri.

⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi ilñatigisriñ ukpiqsriñapsitñun nakuuñiq, suli nakuuñiq tapiğlugu iñichuğimmaağiliğmik,

⁶ suli iñichuğimmaağiliğ tapiğlugu inñmun añalalğuliğmik, inñmun añalalğuliğ tapiğlugu anuqsruñiğmik, anuqsruñiq tapiğlugu agaayyutiqammaağiliğmik,

⁷ suli agaayyutiqammaağiliğ tapiğlugu piqpakrsriñigmik aniqatinik, suli piqpakrsriñiq aniqatinik tapiğlugu piqpaktamik inñpayaanun.

⁸ Tamarra taatnatchik irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigij nausaiñaqtusri taapkuununa, imailaatun inğitchusri asriringitchuatuñunlu, aasriiñ iñichuqsrisaiñağnaqtusri Atanaptiknik Jesus Christ-mik.

⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqanğiñiñigumi tamatkunija irrusriksranik irigiitchuq qiuñitlaitñi. Puuyuqmigaa salummakkautilaani killuqsautiğruağmiñiñ.

¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagñusri tuqhuqkkauiqsri piksraqtaanuñiqsilu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsu paasraağagumiñaitchusri.

¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañtuamnik pağlatmik isigupsu isruitchuamun añayyuqataanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqluña itqautisrağatağipsi tamatkunija, iñisimagaluagisunniñ payañaiğvigiplugulu Agaayyutim ilumutuuruña pakma pigikkaqsu.

¹³ Nalaunñaruagigiga iñuuniqtutilaamni maani nunami itqagtitağukhusri sunik tamatkunija.

¹⁴ Iñisimagiga timikuliksrağma tikitchaqtuurañha. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqğulu uqautigaaña.

¹⁵ Aglaan sakuugutiniñağitka ilipsitñun itqagıtquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluaguma.

Christ-ñum Kamanautaa suli Sivuniksriqtauruuq

¹⁶ Quliaqtuağutingitchipsi unipchaalianñisigun iñuich iñichuğipkaisaqaapta agğiğñiañhanik Atannapta Jesus Christ kamañtuakun sanñjiqaurağmigun. Uvagut qiuñilapiaqsimagikput kamañtuuq qaummağinñija.

¹⁷ Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakktumik kamanautmigl, taavruna nipim nipliutipmagu kamañniqsrauruam supayaaninñ nipliqhuni, "Taratamna piqpagikkağa Iğniğa quyalimaaqtigillapiakkağa."

¹⁸ Aasrii taimani tusraagikput taamna nipi nipliqsuuq qilañmiñ piqatigiplugu Jesus inğimi taivrumani Agaayyutim sagviqmigu kamanautni.

¹⁹ Uvaguttuuq nalupqisruutigingipsaagikput uqautigikkanat Agaayyutim sivuniksriqirñisa inñilgaanimma. Pillañuqtusri naalağniqiağikkupsigij uqalñich, takku uqalñich kanjñisipkağasri agğitqinñiaqtılaañhanik Jesus-ñum atriplugu nangum qaumapkañha taaqtuq ini qausrağatağniñanunaglaan uvlum suli nuilğatağniñanunaglaan uvlugianñan uvlaam.

²⁰ Sivulliulugu iñichuğiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim inñmiktuiñaq kanjñisipkağumiñaitchaa sivuniksriqtauruuq Agaayyutim uqalñaniñ.

²¹ Atakkii iñuich sivuniksriqinğitchut sumiunniñ pisuliğmiktigun, aglaan Agaayyun uqagñiqsut iñunñmigun añalatkaqsipmatin Ipqitchuam Irrutchim.

1 Injilgaanimma tanjigilaakun sivuniksriqirit iñukpalliġniqsut akungatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun tanjigilaakun ilisautrit iñukpalliġniaqmiut akunnapsitfi. Tikiutriñiaqtut nalunautchilutinj tanjigilaanik ilisauttitutinik suksraunġiutayumiñaqtuani, piilaagiluguumniñ Atanguruuq tuquruuq annautisuklugich. Aasrii pisigiplugu piilaqaqhat Ataniġmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut.

2 Suli iñugiallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut pigiillapiaqtuagun kanjunaqhutinj iñuuniaħhatigun, aasrii iñunjun uqamaqluutigipkaaqsilugu ilumutuuruuq pisigiplugich ilinjich.

3 Pitlatuhigmiktigun maniññanġniagvigiġisigaasri, ilisautilusri uqautilusrilu ilumutuunġitchuanik. Agaayyutim atanniqsuirinjata pasriñġai taimakñaaglaan, aasriiñ siñiktuangitchuq piyaqqulħiñaagluqigich ilinjich.

4 Takku israġulgich killuqsamata Agaayyutim anasriñjuqsamigai igitlugich naglik-saagvinjmun qiliqsruplugillu taaġniqsrami tikiññiaħhanunaglaan uvluan atanniuviksram.

5 Suli Agaayyutim piyaqqumigai iñuich iñuuruat taimani uvlunjiñi Noah-m, ipipkaqlugich agaayyutaitchuat nunami uliqpanjmun kamanaqtuamun. Noah quliaqtuaġaqtuq iñunjun nalaunjaruksrauniplugich sivuġaani Agaayyutim, aasrii Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malġuk iñuillu.

6 Suli Agaayyutim patchisiqutinġai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaqqiqpaanji Sodom-milū Gomorraħ-milū, aasriiñ aġralipkaġataqlugich iknitun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqaġniqsuq qanuq suksraunġiñiaqtılaanjanik iluqaitnik agaayyutillaanik.

7 Suli Agaayyutim annautipmġaa nalaunjaruq Lot, qifupkakkauruq atqunaq qaayugnaqtuakun iñuuniaħhatigun killuliqirit iñuich.

8 Atakkii taamna nalaunjaruq iñuk iñuuniaqami akungatni tamatkua killiqiruat iñuich uvlugajpman, iħuilluqitauruq qifiqhugillu tusraaplugillu pigiitчуat savaanjich.

9 Taatnaghuni Atangum ilisimaga qanuq annautriħksrani agaayyutiqaqtuani uuku-tuagusrianjitfiñi sulij qanuq tiggumħiksranat nalaunjaichuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriñjuqsaviksranatnun.

10 Agaayyutim anasriñjuqsagiñiñai suvaluk tamatkua iñuich aħalataġipkaqtuat timim kimmutiġruanjifun qaayugnaqtuanunlu, sulij suksraqangitchuat Agaayyutim aħalatchisaanik. Tamatkua ilisautrit tanjigilaakun aanjarut arguanaplutin. Sivuuġagingitchaat uqamaqluutiqaħksraqtinj qifignaitchuanik sanjiaqtuaniq qilanjmi.

11 Israġulgitunniñ kamanatluktuat sanjikan sayaktuħkunlu tamatkunakña uqamaqluutigitlaitchaich taapkua nayaqtigikkani Atanguruam.

12 Aġlaali tamatkua ilisautrit atriqaqtut isrumatlaiaatun niġrutitun, aħalataitautun aullasiġmiknun, aniruaton anjuniagaksrauplutinj tuqqutaksrauplutinjlu. Uqaguurut pigiilliplugich sunik kanjimsanġisagħmik. Aasrii piyaqqugisirut isrumatlaiaatun niġrutitun.

13 Taamna akiljusriagvigiġisigaat nagliksaqsiupkailiġmiktigun atlanik iñunjik. Ilinjisa kimmutigiragigaaat pisuħgruoaqtinj uvlugaluamiunniñ. Kanjusraġutauħiñiaqtut ilipsitfun niġiqataukaminj ilipsitfi, taqsraqtatun sulij qilġuliktun akunnapsitfi, quviasruutigiplugu ukpiqsaiħiqtinj.

14 Qifiqamitruj aġnaq ikħtchakhutinj sayunajumarut nutqaummsilġuitlugu taatnasriq killuqsau. Ikħisaagniġaich pitchigiaqtuat iñuich killuliqħiksranatnun. Ilinjisa uummatinjich aħalatiqaġniqsut kavuqtuħiġmun. Ilinjich taiyuaniqħuttikkaurut, suksraunġisagumaqtut.

15 Suksraagniġaat nalaunjaruakuaġiaq aasriiñ ulapnaaplutin. Iñuuniaqaqsirut iñuktun atiliktun Balaam iġniña Bosor-m, piqpaksriruq akiljitaanik killuliqħimun.

16 Aġlaan suakatakkauruq killuliqħiġmigun. Uqatlaiaam natmaksġivian nipliutiplugu iñuum nipaaton nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqisaġaluaqtuq.

17 Tamatkua ilisautrit atriqaqtut nivviatun imġilaamik sulij taktugayauraton aħalatanatun anuġiqħuum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiaytinġai iniksranatnik taqtuam taagniqsranjani isruksraitchuami.

18 Ilinjich uqaqaminj nipitusriplutinj uqaqqtut sumun atuġumiñiaaqtigun. Ikħisaagūaich pisugruaġutaagun timim pivaaħħikunlu tamatkua salummaqtitlutinj annaqqammiqsuat tamatkunakña killukun iñuuniaqtuaniñ.

19 Ilinjisa akiqsruqtuġuugaich iñuich atanniqsuqtiksrañiplugich ilinjich savak-taagruunġaġminj qaayugnaqtuamun, atakkii iñuk aħalattiaqtuq qanusripayaamun akiljiraġaqtimiñun.

20 Iñuich annaaninjqsut qaayugnautaitfiñi nunam iñuini ilitchuqsrilġimiktigun atannap-tiknik Anniqsuqtiptikniġlu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinjich ilħakkataaġutitqikkuminj tamatkununa akiljipkaġutinlu, isruksranat pigiitlukkisiruq aullaġniqqaaħiġmikniñ.

21 Ilichuġigaluaqaaqlugu iñuuniaħiq nalaunjaruħkun, iħuatlukkayaġniqsuq ilinjitfi nalu-gaġumitruj taamna iñuuniaħiq uumakña tunutħiġmikniñ ipqitchuanik tillitmik qaisauru-amik ilinjitfun.

²² Uvva atuumapkaġaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiraġigaa injmi miġiakkani,” suli “Kuniaq iġġuanikkaġat utiġaqtuq maġġaġmun maġġiġluktagiqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atanġum Agġiġñiaħan

¹ Piqpagikkamaan, ukua tuyuutit tugliġigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsaġukkipsi itqaġtillugich tamatkua uqautiġikkatka iñuuniaquplursi ipqitчуаkun.

² Ilipsitñun itqaġitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitчуаtigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqqiraqtigun.

³ Kanjiqsiraksraġigiksi una sivulliulugu, mitautiksriurat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aħalatittuat pisuligruaġmiknun. Mitautiginiġaasri

⁴ uqaqħutin, “Jesus-ñum akiqsruutigigaa agġitqinñiaħi. Naamimi imma? Taimakñajaħa aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aġlaan sua iluqani tamarra atlanñunġitчуа aullaġniġgataħhaniġlaan nunam iñiqtaulħan.”

⁵ Aġlaan itqaġiyumataiġlapiġaħat una, Injilġaan Agaayyutim iñiġaa uqaħagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunaġuqħugu imiġmiñ suli imikun,

⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaqquqħugu uliqpaktitlugu.

⁷ Taatnatuntuuq qilailu nunalu pakma ittut qaunaksriqatut Agaayyutim uqaħagun piyaqquġniaħhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai iñuich agaayyutaitчуа aasriiñ piyaqquqħugich.

⁸ Aġlaan piqpagikkamaan, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq pivikisilaanjanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtılaanjanik, aġlaan Ataniġmi atiruk.

⁹ Atanġum sukaisaagutiniġitчуаa immiumasraqamiuñ akiqsruutigikkani, iñuich ilanjich sukaiñniġiaġaluġaqtut. Aġlaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiniġitчуаa kiñaanmiñ piyaqquqħugu, aġlaan iluqaisa mumiqūgaluaġai killuqsautmikniñ Agaayyutmun.

¹⁰ Aġlaan uvlua Atanġuruam tikitkisiruq niġiġlautiluni agġiħatun tiglinñiaqtim. Taivruman iqlaich piġisirut qukiġniġaqtuam tikrasnaqħutin suli qaummatit qilanjmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat.

¹¹ Iluqaġminj tamatkua sut piyaqquqūmaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniaqiaqtuksraunipisi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqillapiġasuri suli agaayyutikuġasuri supayaakun,

¹² utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaqtuuq suli pisuqtilaapsitñi tikiumapkaġnaġiaġniġlugu taimña uvlug. Taivruman iuvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilajch piyaqquqūisigai suli qaummatit aukkisigai.

¹³ Aġlaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkani, itnaami, niġiugaqaqtugut nutaanik qilanjnik suli nutaanik nunamik iñuuviksraħatnik nalaunñasripkakkauplutinj iñuich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piqpagikkamaan, utaqqisiuñ taamna uvlug. Pisuqtilaapsitñi iñuuniaġitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuġaani Agaayyutim suli qinñiñiakun.

¹⁵ Isrummatigisiuñ anuqsrullapiaħa atannapta kanjiqsimalugu anniqsuquriħa uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ñum aġlakmiġaasri puqitukun Agaayyutim qaisanagun.

¹⁶ Iluqanjitñi tuyuqtuutmiñi uqautiġipmigi ai tamatkua sut. Uqanjñ ilanjich kanjiqsilgunaitchaluaqtut. Aasriiñ iñuich naluruat payanaiqsimaitchuatlu qipititchiñiqsut Paul-ñum tuyuqtutaiñik suliunniñ atlanik uqaħħiñik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquqūniġai.

¹⁷ Ilipsiasriiñ piqpagikkamaan, tamatkua sut ilitчуаġikkasri sivuani qaunatiġiaġiksigik. Taatnanġitчups i sivilikkauviaqmiusri killukuġutiñisigun maliġutchiñiġitчуа. Aasriiñ qaunagiymagiaksi paallanġiħksraqsi payanaiqsimmavigikkapsitñiñ.

¹⁸ Aġlaan nausrainiġitchi iluaqutrisaagun ilitчуаġimmaġiksisaiñiġlugu Ataniqput anniqsuqtiġikkaputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaan pakma suli qanjavak taimunja. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqaliq Iñuunaqtuaq

¹ Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqaliŋmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuliŋmik inniŋsuamik aullaŋniñiŋmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiniŋluŋulu sulitautukluŋulu aksiapluguunniñ.

² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuliŋmik tautuŋnaqsipman qiniŋguraaqsiñiagikput. Sagviqqaaqman inmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitñaqtauruakun iñuulikun inniŋsuakun aapami aullaŋniñiŋmiñ.

³ Tamanna qiniñkaqput sulitusaaplugu uqagipmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluaqhusi piqatigilugik Aapauruaŋlu sulit Iŋniñalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatitaqmatun iliniknik.

⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliŋmik ilitchuŋitquplugu Jesus. Taatnaŋuta quviatchallapiagiŋsirugut.

Agaayun Qaumatauruq

⁵ Uvvauna uqaliq uvagut tusaanjanikkaqput Agaayyutim Iŋniñaniñ aasiñ quliaqtuaŋigikput ilipsitñun, itnaiŋiplugu, Agaayun qaumaupluni sulilaani taagtuanitchuq suoramikunniñ.

⁶ Iñuk uqagami piqataunipluni Agaayyutim killuqsaqtautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruŋaqtuq piqataunipluni Agaayyutim killuliŋituiñaqhuniki. Taatnaiŋiplugu atrinjurugut iñuktitun taagtuami pisuktuatitun.

⁷ Iñuuniagupta piqataluta Agaayyutim piqatigiiksilluta avatmun, taatnaiŋiplugu atrinjurugut iñuktitun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiñ salummaŋaatigut killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iŋniña Jesus tuqqutaupluni maŋipkaŋluŋu augikkani uvaptiknun.

⁸ Nipliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagaqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilisimanitchugut Agaayyutim ilumutuulhanik.

⁹ Quliagikaptigu Agaayyutim killuqsaguniluta ilaan natqigutiniagaaŋigut nalaunŋaiŋipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruajupluni suraŋalipayaagmiñi.

¹⁰ Agaayun nipliqsuq killuqsaguniluta aglaan nipliakapta killuqsatlatiluta uqagigikput Agaayun saglutuniplugu, tavraasiñ Agaayyutim uqalħagun iñuuniañitluta.

2

Christ Uqapsaaŋutrikput

¹ Ilauraamaan, aglaaqsiruna ilipsitñun killuqsaqunitkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaq killuqsaqnikpan piqagutugut uqapsaaŋutrikrsaptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsaqsiñaitchuaq.

² Taamna tuqkamani sannigutami aatchuutigirugut inmiñik piqutigipluta, taavrumuunaqħuŋu piigai killuutivut sulit killuqsautinich iluŋatiniñ iñuich nanipayaaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik.

⁴ Iñuk nipliqman ilisimaniplugu Agaayun aglaan tupiginitlugu ilaan tillisaa sagluqsruŋaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisimanitchuq ilumutuuruamik.

⁵ Kisupayaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiragigaa Agaayun atakkii ilitchuqsuiruq Agaayyutitñaqtauruamik piqpaksiñiŋmik. Tupiksriguptaasiñ Agaayyutim nalupqinaŋigikput atausinŋuqttilaagput ilaani.

⁶ Kisupayaq nipliqami iñuuniagniluni atausinŋuqtigimaaŋluŋu Agaayun iñuuniatqusrauruq ataramik Jesus Christ-ŋum iñuuniaħhatun.

Naturuaq Iñuuniaqurrun

⁷ Ilauraamaan, tuyuqanitchuŋa ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqaŋmik inŋaniktuamik taimakŋaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakqaŋsi tusaalħapsitñiñaglaan.

⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuŋigaat taatnasiq piqpaksiñiŋ Christ-ŋum iñuuniaħhatun ilipsiluaŋi iñuuniaħapsigun, atakkii taagtuuq qaaniŋqsañiŋaqtuq aasiñ ilumun qauma qaummaŋiksiruq.

⁹ Iñuk nipliakami qaumaanniñipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtauqatiumiñik tavra kanjigruaqtaŋa simminitchuq—taagtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsiŋgitchaqtuq killuliŋipluni.

¹⁰ Aglaan iñuun nakuagikamigich ukpiqtauqatiumiñiŋ qaumamiittaqtuq, iñuuniaħhani sumunniñ paasaqtittagumiñaitchaa.

11 Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik ilaa taaqtuami ittutq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraigaivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

12 Qitungamaañ, taatnaqluna aglaktuna iluqapsitñun,

atakkii Agaayyutim natqigutigai
pigiiliqutisi Jesus Christ savaaqahagun.

13 Aglaktuna ilipsitñun utuqqanaanun
atakkii ilisimaaniklugu Agaayyun
taimña inñaniktuaq aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuna ilipsitñun nukatpianun
atakkii akiiligiksi Tuungaq pigiitchuapayaam aullañniiraa.

14 Aglaktuna ilipsitñun, ililgaanun,
atakkii ilisimaaniklugu Aapauruaq.

Aglaktuna ilipsitñun utuqqanaanun ilisimaaniktuanun
taivruminña inñaniktuumik aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuna ilipsitñun nukatpianun sanjiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqañhanun ittuanun ilipsitñi.

Taavrumuuna akiiligiksi pigiitchuapayaq,
Tuungauruq taamna.

15 Kaviuñinagich suoramik unniñ ilitqusiat nunam iñunjsa. Atakkii iñuum kaviuñikpagu taamna ilitqusi qiqpagiyumiñaitkaa Agaayyun.

16 Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kanjigruaqtam kaviuñikkaña, sut iñuich qinikkañja piññaaktaagisuklugu, suli supayaat mattumani nunami iñuich kamasaagaugitikkanañich—taatnasiq iluaqnañitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani.

17 Taamna ilitqusiat iñunjsa nunam suli kaviuñikkañjillu piigumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksruuaq Agaayyutim pisuñhanik iñuutuññaqtuq Agaayyutimi.

Akililiqsuqti Christ-mun

18 Ilauraamaañ, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akililiqsuqta Christ aggisagumaniplugu. Aasiñ ilitchuñigigiput iñugiaktuat akililiqsuqta Christ aggianiksimañiplugich. Taatnamik ilisimarugut piviksram isua qallsilaanjanik.

19 Tamatkua akililiqsuqta Christ unniñ piqataugaluqtuat uvaptikni ilaiutillapanjikaluanñañmin, taatnaqhutin aullañniqsut uvaptikniñ. Tuniqsimagaluañunin Agaayyutmun akililiqsuñiañaitchut Christ-mik, aasiñ nayugayañaatigut. Unitñamisigut nalupqinaisitkaat sumiunniñ piqataunñiqtin uvaptikni.

20 Aglaan iluqasi, ilumutuulig ilisimagiksi, atakki Christ-nun qaitchiññaasi ilitqusiñmiñik.

21 Aglaktuna ilipsitñun naluruagilusi ilumutuuraliñmik aglaan ilisimagiga ilitchuñianikkalualiqsi taavrumiña aasiñ ilisimapiñiksi sagluturuuq ilaginñitkaa ilumutuuruam.

22 Kiñali sagluturuunijipqa? Kisupayaq piñlaaqaqtuq Jesus-mik Christ-nuniplugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyugikkaña anniqsuutiksrauplugu uvaptiknun). Taatnaqtuq taamna akililiqsuqtauruq Christ-mik, aasiñ ayyaklugik Aapauruañlu Iññiñalu.

23 Kiñapayaq piñlaaqaqtuq Iññiguruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma Aapanani; kisu-payaqaasiñ uqaqtuq ukpigiñilugu Iññiguruuq taamna piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani.

24 Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiñagitchi tupiksriñuñlu tusaakkapsitñik aullañniñhaniñ ukpiqsriqqañlapi. Taatnañupsi atausinñuumaniaqtusi Iññigmiñlu Aapauruamñlu.

25 Itqañlugu Christ nipliutigikkaña uvaptiknun, “Piqataullapsigun Aapami qaitchigisigipsi iñuññimik Agaayyutitñiaqtauruamik.”

26 Piruksraukama aglaktuna ilipsitñun tamatkunuuuna uqaqtuanik ilisautrauniplutin. Ilmun akililiqsuqtaurut Christ-mik qanuñviiqsitchiñiaqhutin ilipsitñik.

27 Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiñmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsranjitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-nun Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiñ ilitchuñipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

28 Ki, qitungamaañ, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnañupta tatavrualanayaaitchugut tikitpan suli kannusukkayaaitchugut sivuñgaani agqippan.

29 Ilisimaplugu Christ-nun killuqsasqsimailaanuñha nalupqiginjitchiksi taamna nalaunñarualiqiruaq Agaayyutmun qitungañitilaña.

3

Agaayyutim Qitungai

1 Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksiñha uvaptiknun kamanaq-paitluni taiyuutiqañaatigut qitungañmiñik, ilumun ilaan qitungañillapiañaatigut. Aglaan iñuich akitñiaqtuiruat Agaayyutmik kanjisiñitkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuñimaitlugu.

² Ǫauraamaan, Agaayyutim qitungaǵiliutianikkaatigut. Ǫisimanǵitkikputsuli qanutchiuluta ilǵiksraqput, aglaan sagviqpan ilaatun ilǵisirisugut, atakkii ilaa qinǵisigikput kanǵisǵulugu irrusipianǵa.

³ Taatnamik, kisupayaaq niǵiugaqaqtuaq Christ-ǵum sagviǵksranjanik ipqinǵiuraǵaqtuaq atakkii ilisimaplugu Christ-ǵum ipǵisilaanǵa.

⁴ Inupayaaq killuqsaqtauaq atuiruq atiruanik tupiksritǵaitchuam atuǵaǵikkanǵiǵik. Inuk killuqsaqami ayairaqtuq Agaayyutmik navǵipluni inuuniaqurrutaanik.

⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ǵum inuǵulha piǵityaǵhuni killuqsautipayaanik. Killuqsagumiǵaitchuq atakkii killuutaitǵluni.

⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausinǵuqatausimaruuaq Christ-mi killuqsaqtaǵitchuq. Aglaan killuqsaqtuam kanǵisimaitchaa ilitchuǵisimaitǵlugu Christ qanǵaunniin.

⁷ Ǫauraamaan, inuǵmun ukpǵisqaqtinasi. Inuk atuiruaq nalaunǵaruamik nalaunǵaruunuruq Christ-tun killuqsasimailaanuruatun.

⁸ Inuk killuqsaqtaqtuaq tuunǵaǵaqtauruq atakkii Tuunǵaǵ killuliqiniqsuq aullaǵniǵhaniǵaglaan. Pakma Iǵnǵnǵa Agaayyutim agǵiǵniqsuq piyaqquǵiaǵlugu iluqaan Tuunǵaum savaaǵikkana.

⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitungaǵiliutikkana killuqsaqtaǵitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaǵlugu inuuhǵimiǵik. Inuk taamna killuqsaqtaǵumiǵaitchuq atakkii Agaayyutitǵaqtauruq.

¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlakaaǵiiksilaanǵak qitungaǵiǵn Agaayyutim suli qitungaǵiǵn Tuunǵaum taavrumuuna, inupayaaq killuqsaqtaqtuaq suli piqpaksrinǵitchuq ukpiqtuaqatiumiǵik Agaayyutitǵaqtauruq.

Piqpakkutititchi Avatmun

¹¹ Uqalǵi Agaayyutim inniqsuat aullaǵniǵhaniǵaglaan tusaamakkapsilu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun.

¹² Ǫisimagikput Cain piqpaksrinǵitǵluni Abel-mik nukatchiaǵimiǵik, taatnaǵlugu inuuaqtaǵigaa atakkii tuunǵaǵaqtuapluni ilaa. Suvaata tuqutpaun? Ilaan savaaǵikkani piǵiitǵlutin. Aglaan Abel nalaunǵaniqsuq taatnamik ilaan savaaǵikkani nakuuplutin. Ittuksrauymǵiǵaitchuq Cain-tun.

¹³ Ukpiqtuaqatmaan, quviǵusukkasi inuich akitǵaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi.

¹⁴ Piqǵagikaptigik ukpiqtuaqatiumiǵik ilisimagikput annautrautilaaqput. Akilǵiǵisukikapta Agaayyutmik atriqaqtuq tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma inuutlasirugut Agaayyutikun. Inupayaaq piqpaksrinǵitchuq ukpiqtuaqatiumiǵik tuqunaruqsuli piqataunǵluni Agaayyutim.

¹⁵ Kisupayaaq uumiksriuaq ukpiqtuaqatiumiǵik tuunǵaǵaqtauruq, ilaa inuuaqtuqtaupluni uummatmiǵi. Ǫisimapgiksi inuuaqtuqti piqagumiǵiǵiǵiplugu inuuhǵimik Agaayyutitǵaqtauruamik.

¹⁶ Christ tuqutikamisigut taavrumuunnaǵlugu kanǵisipkaǵaatigut piqpaksrinǵum suutilaanjanik. Taatnaǵhuta tuqutisugaaqtaksraǵipmigivut ukpiqtuaqatiumiǵik.

¹⁷ Uvvaasiin inuk umialǵutiqagumi inuqsriunǵitǵluni suni aasrii ilitchuǵiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuaq suli ikayunǵikumun inuqsriuqtuaq, ilumun piqpaksrinǵitchuq Agaayyun piqpaksrimatun.

¹⁸ Ǫauraamaan, piqpaksrinǵata uqalǵhiǵnakun aglaan piqpaksrisa savaaǵikkaptigunlu ilumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivugaaani Agaayyutim

¹⁹ Piqpaksrigupta taatna ilisimagisigikput pigitilaaqput ilumun Agaayyutmun. Taatnaǵhuta tutǵiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun.

²⁰ Qakugupayaaq uummatipta iluǵiǵiǵitkaqsikpatigut tunǵaruksrurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluqtuq uummatiptikni, aasiin ilaan ilisimagaa supayaaq.

²¹ Ǫauraamaan, piqkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqatigut sivugaaani Agaayyutim,

²² aasiin qanumipayaaq inǵisruǵupta supayaanik akuqtuǵisirugut ilaaniǵ apiqsruaǵikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuǵlugu quyaǵikkana.

²³ Aasiin taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunǵaluta Iǵnǵiǵmiun Jesus Christ-mun suli piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ǵum tillisaa uvaptiknun.

²⁴ Iluqagminj tupiksriuat Agaayyutim tillisaiǵik atausinǵuqatigimaaǵaat Agaayyun, aasiin Agaayyun piqataupluni ilinǵitni. Nalupǵiginǵitchiput Agaayyutim nayuutǵiǵha uvaptikni atakkii qaitǵlugu irrusiǵi uvaptiknun.

4

¹ Ilauraamaan, iñugiaktuat tanjigilqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliñipluni, aglaan uuktuaqlugu Agaayyutitnaqtaugaluaqmagaan.

² Uumuuna nalupqiginitchiksi Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqatuaq Jesus Christ timiqaqtilaanjanik piqaqtuaq Agaayyutitnaqtauruaamik irrutchimik.

³ Kisupayaaq uqaqanqitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqanqitchuq Agaayyutitnaqtauruaamik irrutchimik. Taamna irrusiqigaa akililqisuqtauruaam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqisqasumalha naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñunni nanipayaaq.

⁴ Ilauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiñ akilianikkisi tamatkua tanjigilqirit, atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitñi kamanatluqtuanuruq tanjigilqirimiñ.

⁵ Tanjigilqirit tuunqanqtaurur. Taatnakii uqaqigaaq sutigun akitñaqtuiruat Agaayyutim. Iñuittuuq tuunqanqtaurupmiruat naalagnipmiragigaich.

⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruaat Agaayyutmi naalagnigaatigut. Uqautigikkaqput suunqilapiagaluqtuq iñunni qitunqanqisajaniñ Agaayyutim. Taavrumuuna qitchuqiniagivut iñuich malikpatruñ ilumutuuliq naagaqaa malikpatruñ killiqiq.

Agaayyun Piqaksriñhuruq

⁷ Ilauraamaan, piqakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqaksriñigmik aasiñ kisupayaaq taatnatun piqakkutiqaqtuaq qitunqanqigaa Agaayyutim ilisimaanikhuni ilaani.

⁸ Iñuk piqaksriñitchuaq qitchuqsrisimaitchuq Agaayyutim atakkii Agaayyun piqaksriñhuruq.

⁹ Agaayyutim urriqsuñigaa qanunaglaan piqaksrisilaani uvaptiknik tuyugikamiun nunamun Iññituauni atrinilaq iñuutqupluta ilaagun.

¹⁰ Qanuutaupiaqtilaanja piqaksriñhum uvva, taimani uvagut piqpaginjaluaqigikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuñigaa piqaksriñi uvaptiknik tuyugikamiun Iññituauni piquplugich killuqsautivut tuquligimigun qinuiqsitlugu Agaayyun.

¹¹ Ilauraamaan, Agaayyutim piqpagivañluta, uvaguttuuq piqakkutiruksrauniqsugut avatmun taatniñilugu.

¹² Iñuum sumiunniñ Agaayyun qinñanqitchaa. Piqakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiñ ilisautipluta piqaksritqupluta atlanik ilaa piqaksripmatun iñunni.

¹³ Nalupqiginitchikput atausinñuqatigitilaanja Agaayyun sulii ilaa iñuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillakhuq uvaptiknun.

¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqanqisuuq Iññituaamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiñ qinñigikput ilisimaraupluta.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiun nalupqinaiqglugu Jesus Iññigililugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiñ ilaa atausinñuumapluni Agaayyutmi.

¹⁶ Uvagut qitchuqigikput ukpiqiglugulu piqaktanja Agaayyutmun anasiñnuqsagisiñipluni.

Agaayyun piqaktauruq. Taamna piqaksriuruq atausinñuqsamaruq Agaayyutmi sulii Agaayyun ilaani.

¹⁷ Taatnatun iñuuniaqapta piqaksrirugut Agaayyun piqaksripmatun, aasiñ ataqsrautiqagumiñaitchuq uvluani atanniñhum, atakkii iñuuliqput atrigigaa iñuuniañhan Christ-nun mattumani nunami.

¹⁸ Iñuk piqaksriuruq ataqsrugumiñaitchuq. Piqaksrigupta Agaayyun piqaksripmatun ilaa taluqiyumiñaitchikput. Iñuk iqsruruq ilaani piqaksriñqitchuqsulii Agaayyun piqaksripmatun, atakkii iqsisiqatquqsulii Agaayyutmun anasiñnuqsagisiñipluni.

¹⁹ Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqaagaatigut.

²⁰ Iñuk nipliñumi piqaksriñiluni Agaayyutim aasiñ uumiksriñi ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqaksriñitñami ukpiqtuaqatiumiñik qinñitlakkagmiñik piqaksriñlasiyumiñaitchuq Agaayyutim qinñitlasisagmiñik.

²¹ Tillisiusiaqput Christ-miñ [aasiñ taatnatun ilaan iñuuniaqagaatigut], iñuk piqaksrikami Agaayyutim piqaksriuksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruñurut

¹ Iñupayaaq ukpiqsriuruq Jesus Christ-nutilaanjanik Agaayyutim qitunqanqigaa. Taatnaqhuta piqaksrigupta Aapaptiknik piqaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

² Piqaksrikapta Agaayyutim ukpiqsrikaptalu tillisiñik ilisimanaqtuuq piqaksriñiqput Agaayyutim qitunqanqigaiñik.

³ Piqpsarikapta Agaayyutmik uvagut tupiksrrirugut tillisaiñik, aasiñ tupiksriñqput tillisaiñik sakiqnanjitchuq,

⁴ atakkii qitungapayaaña Agaayyutim akimatlasirug nunam iñunja ilitqusianiñ. Aasiñ akimatlasirugut ukpiqsrutuñaliptigun [Jesus-mik].

⁵ Kiñaasiñ akimatlasiva tuunqanqatauruanin suli pigiitchuam kaviuqkapaayaanin? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq anutum Jesus-nun Iññigitilaananik Agaayyutmun.

Iñisimarauat Jesus Christ-kun

⁶⁻⁸ Aasiñ nalupqiginjitchikput ilaa Agaayyutmun Iññigitilaanja atakkii piqaqtut pinjasunik ilisimarauruanik. Jesus paptakkaupman imigmik suli maqipkaqaluaqtitnagu augikkani tuqkam, Agaayyun nipliñiqsuq qilanjim Jesus Iññiginiplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuq ilumutuuruq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Iññigitilaananik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagan, aasiñ taapkaa pinjasut atirut ilisimarauiñmikni.

⁹ Iñuich ilisimaraupmata akuqtuqagigivut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktug atakkii pinjasurautigun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Iññigitilaananik.

¹⁰ Kisupayaq ukpiqsriruaq Agaayyutim uqalhanik Iññigmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaanja. Kisupayaam ukpiqsrinitchuam taavrumin ja ilumutuuligmik uqagipiagaa Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunnanjiluni Agaayyutim ilisimaraunhanun Iññigmigun.

¹¹ Agaayyutim ilisimapkaagatigut taavrumin ja itnaqhuni: Agaayyutim qaisanja uvaptiknun iñuuliq Agaayyutitnajaqturuq, aasiñ taatnasiq iñuuliq Iññinaniittuq.

¹² Kisupayaq iñuqatiqaqtuq Iññinjanik Agaayyutim iñuuliqqaqtuq ilaani Agaayyutitnajaqturuamik. Kisupayaq iñuqatiqanitchuq Iññiguruamik iñuuyumiñaitchuqguuq.

Iñuuliq Isuitchuaq

¹³ Tuyuqtun ja taapkunin ja ilipsitñun ukpiqtuanun Iññinjanun Agaayyutim nalupqinaitquplusi piqaaniktilaapsitñik iñuuligmik Agaayyutitnajaqturuamik.

¹⁴ Una pisigiplugu ukpigillapiagikput Agaayyun iniqsrupaqta supayaamik pisuhagan tusaaragilha uvaptiknik.

¹⁵ Iñitchuqipluguasiñ tusaaragilha iniqsrupayaqaqta tavra ilisimapiagikput qaisaqaanilha uvaptiknun iniqsrugaqikaptiknik ilaaniñ.

¹⁶ Kisupayaam qinigumun ukpiqtuaqatni killuqsaglugu taamna tuquligmuunjitkalanjaan, ki iniqsrutiun ja Agaayyutmun. Taatnaguni ukpiqtuaqataa iñuugisiruq, atakkii killuqsautai tuquligmuunjitlutin. Aglaan killuqsahiq itmiuqtuq tuquligmun ittuq, aasiñ uqautigipsi iniqsrutiqatunjitlugu taamna Agaayyutmun.

¹⁷ Iñuqani killuqihiq killuqsautauruq, aglaan killuqsautipayaat tuquligmun inñitmiut.

¹⁸ Iñisimagikput kiñapayaq qitungagiliutikkaja Agaayyutim killuqsaaqsitlaisilaanja atakkii Iññinjanun Agaayyutim tugluaqsimaragigaa, aasiñ Tuunqaum atnigumiñaitchaa kinniyumiñaitlugu.

¹⁹ Iñisimagikput qitungagitilaaput Agaayyutmun, aasiñ ilisimagikputtuq atlat iñuich matumani nunami pigitilaan ja Tuunqagmun suli ilaan kinniplugich ilinich.

²⁰ Iñisimagikputtuq Iññigikkananun Agaayyutim aggianilha, aasiñ ilaan kanjipsikagaatigut ilaanik ilumutuuruamik. Atausinjuqsimarugut ilaanun ilumutuuruamun, Iññinjanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiqtuq suli iñuuhuruq isuitchuaq.

²¹ Iñauraamaan, agaayyutiqaqasi agaayyutinjanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ñum

¹ Uvaña John ukpiqtuanjuruat qaukliñich, tuyuqtunja aǵnamun Agaayyutim piksraq-taagikkannanun sulı qıtunǵañıñun piqpagikkamnun ilumun. Uvañathıñauñitchunja piqpak-srırıuanaa, aǵlaantuuq iluqatın tamatkua ilisımaruat ilumutuuruamik piqpagıpmıgaası.

² Piqtutıgıplugu ilumutuuruuq uvaptıknı ittuuq sulı itkisiplıni qañapak taimunja.

³ Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam sulı Jesus Christ Aapam Iǵñınan iluaqqutillañniaǵılisik sulı ilunıugılusik tutqıksılutıglu ilumutuuruakun sulı piqpaksrıñıkun.

İlumutuıǵılu Piqpakkunlu

⁴ Uvaña quviatchallapiaqtunja atakkıi ilitchuǵıgıgı ilañich qıtunǵavich iñuunialhat ilumutuuruakun, malıǵutlugu Agaayyutim Aapauruam tillısa uvaptıknun.

⁵ Aasıñ, aǵnaaq, aǵlanıitchunja nutaamik tillıtmik ilıpnun aǵlaan taavrımıña pigıkkap-tıknik aullaǵnıñhaniñaglaan. Inǵıkpıñ uımıña, uvagut piqpakkutıruksraurugut avatmun.

⁶ Taamna piqpaksrıñıq uqautıgıkkagı itnautauruq: İñuuniaqtuksraurusi tupıksrıñıkun Agaayyutim tillısaıñik tusaakkapsıñik aullaǵnıñhaniñaglaan. Atakkıi ilaan tilıgaatıgıt iñuunıaqıpluta piqpaktakun.

⁷ İñugıaktuat kinnırit tikıchtut iñupayaanun uqaqaqtuat nalupqınaiqhutını Jesus Christ-mik timıqañıñıplıgu. Taatnatchich iñuıch kinnıraurıt sulı akılıñıqsuqtaurıt Christ-mı.

⁸ Qaunagısıchi ilıñıtıñ. Tavra tammainıitchumaıksı savaaǵıkkası aasıñ Agaayyutim akılıǵısıgaası inunıaıǵılu.

⁹ Kisupayaaq simmııruaq ilısauttutaiñik Christ-ñum piqataunıitchıuq Agaayyutmi. Taam-naasıñ tupıksrıruaq ilısauttutaiñik Christ-ñum piqatauruq Aapauruamılu sulı Iǵñıguruamı.

¹⁰ Kınalıqaa utlautıkpan ilıpsıtıñun qulıaqtuqañıllıni Christ-ñum ilısauttutaiñik tukkulıqñıgu tupıqnun naagaqaa ilalıñıgu.

¹¹ Atakkıi kisupayaaam paǵlagumıuñ kinnıri piqasıqñıagaa pıgııtuakun savaañıgu.

Aqullıich İlamııǵutıt

¹² Uqaksrauıkkagıaluaqtunja aǵlaan uqautıgısunıtkıtka ukunuuna tuyuıtıtıgıu, aǵlaan taam-ıñıgıktunja ilıpnun uqaqatıgilutınaası. Quviasuıtıgıllapiaǵıgııgııpuk.

¹³ Qıtunǵanısa aǵnam anıqatvıch Agaayyutim piksraqtaagıkkañıñ tuyuǵaatin nayaañıgımk.

Pinjauyak Tuyuutai John-njum

¹ Uvaja John ukpiqtuanjuruat qaukijnich, tuyuqtunja uumuña Gaius-mun piqpagipi-akkamnun.

² Ilauraamaan, agaayyutigikiñiñ supayaaq ihuaqplugu ilipni atniññaqunijlutinlu. Iisimagiga ihuaqtilaan irrutchipkun.

³ Quviasuqpauraqtunja ilanjich aniaqatiut tikitchuat uqautipmatnja ilipnik iluqnaullapiagnañiplutin Agaayyutmun sulii iñuuniañniplutin ilumutuuruakun.

⁴ Quviatchaktillapiagaatnja sumipayaaq tusaakapkich qitunğatka iñuuniañniplugich ilumutuuruakun.

Gaius Nanğausiaqqtuq

⁵ Ilannamaan, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniaqatiunik, suvaluk iglauruanik.

⁶ Uqautigillautagaat ukpiqtuanjuruat ihuaqqutriñhiñ. Piñlautağniaqtutin qaisaksraqağuvich inuğikkañatnik iglauruniatni. Quyalinñiağiksi Agaayyun taatnağupsi.

⁷ Atakkii piqutigiğplugu Christ aullaqtut akuqtuisunjaqatin ikayuutmik Jew-njunjitchuanifi.

⁸ Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksraqigivut taapkua iglauplutinj agaayuliqsit, savaqatauyumağutli siamitchiñhatni Agaayyutim ilumutuuruunik uqalñhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹ Aglakkaluaqtunja ukpiqtuanjuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukiutlaturuam suliqutigijnitkaanja.

¹⁰ Taatnamik agğiguma sagviğñiağitka savaanji uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Tarunja nutqallarjitmiuq. Pağlayumiñaitmikai aniaqatiut sulii pitçhaiñiraqługitunniñ tukkiisuktuat ilinjitñik anitqataqluğilılu akunğatniñ ukpiqtuanjuruat.

¹¹ Ilannamaan, tuvraqnagu pigiitçhuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruq nakuuruamik agaayyutinjraqtauruq naagasulii taamna atuiruq pigiitçhuamik ilitçhuqsriñğanjitchuq Agaayyutmik.

¹² Aglaali Demetrius iñupayaat uqautigillautagaat sulii iñuuniañhan ilitçhuğipkağaatigut ilisimatilaanjanik ilumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautagağikput ilaa. Iisimagifi uqağikkapta ilumutuutilaanjanik.

Aqulliich Ilammiiğutit

¹³ Uqaksrauğkağaluaqtunja aglaan uqautigisunjitkitka ukunuuna tuyuutitigun.

¹⁴ Tautukkasuagukkikiñiñ aasiiñ uqağunuk atautçhimi kiiññağruiñağutilunuk.

¹⁵ Tutqitutiqağiñ. Ilauraat tuyuqtut nayaanjağmik. Nayaanjağguğivut ilauraavut iluqaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaja Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyuğigitka ukua iñunun tuqłukkanjñun piqqagikkkanjñun Agaayyutim Aapauruam, qaunagikkkanjñunlu Jesus Christ-ŋum.

² Uvvatuq Agaayyutim ilunjuқтаqattillisi qifñiññaqattillusñu suli piqqakkutiqaqtillusri ataramik.

Atanniqsuiñksraq Iļisautriññuatigun

³ Piqqagikkamaan, pisuqtilaaptun aglaguktunja ilipsitñun uqautigisukkaluqaługu anniqsuğiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktunja pitchuksaagukhusri itna, anuyautisiñ ukpiqsriñiq ipqisimaqulugu Agaayyutim qaisanja atausriaługu iñunmiñun.

⁴ Atakkii ilanjich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchiplutin ilłatiniqsut uvaptiknun. Atuğagaat killukun ihuaqqutrisaa Agaayyutipta qaayugñaqtuanun pisugruağutaitñun timimij suli ilinjisa ayaktuamiplugulu Jesus Christ Ataniqput Anjaayuaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuğniğai patchisauniplugich inļiğaan.

⁵ Itqaqtitchukkipsi sunik ilisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsiñ una, Atanguruam anautigaluqałguch Israel-aagmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaququğniğai tamatkua ukpiqqutaitchuat.

⁶ Suli israğulgich sanñiqagałuaqhutin savaaqağaluqałhutinlu qılanmi uniññiğaat irvigi-galuakkaqtin. Agaayyutim tigutaagñiğai taaqtuallapiaqtuami pitukłguch isruitchuanik kalimñiğnik taivrumunjaaglaan kamañaqtuamun uvlunum ilaan atanniqsuiviksrautmiñun.

⁷ Sulipsuug Sodom-lu Gomorrah-lu nunaaqqıllı avataatniittuat: Iñugikkanjich aatchuuti-girut inmiknik sayunahğmun, anutigaluatunniñ anutinun. Savaanjich kilgutaaurut tu-vaqunğıtlugich, aasriñ naglıksaağisirut tatapsausriağmiknik isruksraitchuami ikniğmi.

⁸ Taatnatullapiaq tamatkua siññaktuuraaqtit qaayugñaqsigaat timirin pigiitchuakun, suksrağingiqługu Agaayyutim anjalatchisaa, uqamaqłhuutigiplugıllı tamatkua kamañaqtuat pakmani.

⁹ Qaukiatunniñ israğulgich Michael taatna uqangitchuq. Qanaaqatigikamiñ tuungaq uqavaağutigiplugu nalligmiknun timaa Moses-ŋum piginiaqtılaaña, akitñiaqtunğıñniğaa uqamaqłhuutlugulu aglaan uqautiñhiñaağaa, "Atangumtuq iñiqtiğlisin."

¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqłhuutigağuurut supayaanik kanjicsimmaagñiğisagmiknik. Niğrutitun aullasriağhiñaqhutin ilinjich kanjicsiñhiñaağaat malikłgulu pisugruağutrin, aasriñ taatnaqamin piyaqqukkauniaqtut.

¹¹ Iqsñiamiurut tamatkua! Iñuuniusriqaqtut Cain-tun, akiññanñialhiñaqhutin killuliqñhiñaağuhutin pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaququğniaqtut pisigiplugu uqavaağutriñiqtin.

¹² Taatnatchich iñuich puyyiluktaqtitun ittut niğiqatigiikapsi, aasrii niğiqataukamin ilipsitñi qaunagiraqtut inmiknuñhiñaa taluqsrisaiłaaakun. Taapku atrigigaich nuviyat imğilaat analatañi anuğim. Ittut napaqaqtutitun asriritlaiqsuatitun, amusrimaplutin kanjituummağmin tuqullupiaqhutin.

¹³ Qaiqpaisun tağium itmiut anniłukman, aasrii kanñnaqtuat savaanjich itlutin qapukhuatun qaim. Uvluğiatun pamiulikun ittut [taimmausuuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqağniaqtut taagñiqsrapianani taaqtuam qanjavak taimunja.

¹⁴ Enoch-ñumtuuq, tallimat malğuaata kiñuvianjñ Adam-ŋum, sivuniksriqutigipmigaı tamatkua iñuich, uqaqñun, "Atanjii. Ataniq agğiğñaqtuq piqatigilugich kisitchuğnaiłlutin ipqitchuat israğulğikkani.

¹⁵ Atanniqsuğniğai iñupayaurat. Anasriñnuqsagñiağai killuliqiraupayaat agaayyutailaqhutin savaapayaanisigun, suli agaayyutailaqhutin iñuuniałhatigun, suli uqamaqłhuutipayaatigun uqagikkkanjisigun akitñiaqługu Agaayyun."

¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiluatriraqut uqaqtuyaaqhutin, iñuuniaqhutin inmin pisuligruağmiktigun, uqavikhutin suli nangaqłguch atlat iñuich piññanñiağiaqhutin pisukkağmiknik.

Kilgutit Alğaqsrutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqqagikkamaan, itqağiraksrağigisi sivuniksriqutigikkkanjich uqqiraqtinñ Atannapta Jesus Christ-ŋum.

¹⁸ Ilinjisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqağisiñiplugu mitautiksriuanik iñuuniağutin inmin pisuligruağmiktigun pigiitchuakun.

¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atingirrutinun, analatitlutin nunakjaqtam pisuligruanjñun, suli pıqanğıtlutin Ipqitchuamik Irrutchimik.

²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunḡavigilugu ipqiññiqsrauruaq ukpiḡun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun.

²¹ Irviqaqtuiñagusri piqpaktaani Agaayyutim, niḡiugituiñaglugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunḡuktanagun isruitchuamun iñuuhigmun.

²² Ilunḡuksrisitchi tamatkuniḡa nalupqisruktuanik ukpiqsriḡigmiktigun.

²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniḡmiñ. Ilunḡuksrisitchi atlanik anayas-ruutigilugu, uumigilugich atnuḡaanḡich puyyiluktakkanḡi killuqsautim.

Agaayutiḡ

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritḡaruaq ilipsitñik paasraahiksrapisitñiñ ukpiqsriḡipsitñi sulitikiutitḡapulusri patchisaungigusri quvianakun sivuḡaanun kamanautaan.

²⁵ Kisimi Agaayyutauruḡ, aasiiñ ilaan anniqsuḡaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaḡ, kamañḡniqsraq saḡḡi sulit añalatchisipayaaḡ pigigai taimakḡaqarḡa pakmanunaglaan sulit qanavak taimuḡa. Amen.

Sagvikkauruat John-mun

¹ Ukunani makpiġaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkani. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qinñiqitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatin atuomasragumaruat. Christ-ñum ilitchuġipkaġai savaktimiñun John-mun tuyuġiplugu israguligikkani ilaanun.

² John-ñum nalupqinaiġlugu quliatuaginiġaa Agaayyutim uqalhalu Jesus Christ-ñum sagvikkana. Uqautiginiġai sut iluqaisa qinñikkani.

³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriputmik suli quyanacniacpat taapkua tusraaruat uqalġnik ukuniña suli tupigipluġillu sut aglausimaruat taapkunani makpiġaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qallilapiaġataqtuq.

Paġlatit Tallimat Malġunñun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglañniaqtuña ukpiqtuanñuranun ittuanun tallimat malġunni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iuaqqutriñiqagitchisuq qinñiññamiglu Agaayyutmiñ, pakma ittuaamiñ, taimakñaqaña ittuaamiñ suli agġiqsaġumaruaamiñ, taapkunakñalu tallimat malġunniñ irrurianiñ sivuġaanittuaamiñ aquppiutaqpañan Agaayyutim,

⁵ suli Jesus Christ-miñ tuniqsimapluni ilisimarauruaamiñ, anjruamiñ tuqujaruaniñ sivulliqpianupluni suli sivulliuqtinjiñiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagiġaatigut patchisaiqsitluta killuutiptikniñ ilaan auyñmigun.

⁶ Ilaan umialguqtitkaatigut agaayuliqsigūqtitlugillu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkani. Kamanaun anjalatchisi. Ilaan pigiġaa Jesus Christ-ñum taimuña isruitchuamun. Amen.

⁷ Uvva, agġiñiaqtuq nuviyatigun.

Iriqatuaapayaam qinñiġisigaa, ilinjal kapiriruat ilaanik.

Iluqatinlu atlakaagich iñuich nunami uġualalutin qiaġisirut ilaa pisigilugu.

Aa, taatna itkisipiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullaġniisaaq suli isrukitchaaq.” Taatna nipliqsuq Atanġuruq, pakma ittuaq suli taimakñaqaña ittuaq agġiqsaġumaruaġlu, Sanñipayaqaqtuq Agaayyun.

John-ñum Qinñiquraatha Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña aniqatigikkaqsi atausriñuqatapluña piqatigigipsi nagliksaagutinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuq ilipsitñun anjaayquautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iġlutuiġmi. Qikiqtamun atiqatuumun Patmos-mik ilikkauruña quliatuqaqhipkun uqalhaniglu Agaayyutim ilumutuulhaniglu Jesus Christ-ñum.

¹⁰ Iħamni Irrutchimi uvluañi Atanġuruam tusraaruña nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalġuqtaitipaktun,

¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatin makpiġaanun aasrii tuyuġilugich ukpiqtuanñuranun ittuanun tallimat malġunni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qiviaqtuña qinñiġuklugu uqaqtuq uvamnun. Qiviaqama qinñiġitka tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich.

¹³ Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuuraqagviich qinñiġaa atausriq atrilix iñuktun, atnuġaaqaghuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqaghuni kaviqsaat manijmiñ satqamigun.

¹⁴ Ilaan niaqua nuyanilu qatiġniqsut ipnaim mitquaatun qatiqhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun.

¹⁵ Isiganjiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqsaqtatun unaksaautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqatpatun.

¹⁶ Ilaan taliqpinmiñi tigmumiñiqsuq tallimat malġunnik uvluġianik. Savikpaksuli ipiktuq avatmulik annuġaaqtuq qanġaniñ. Suli ilaan kiñña qaummaġinñiqsuq siqinñaaġikmatun.

¹⁷ Tarra qinñiqapku ulġuniqsuña isigaiñun tuqujaruatuñ ilipluña, aasriiñ iligai taliqpiich argani uvañun nipluutipluña, “Iqsiñak. Sivulliuuruña aqulliupluñalu.

¹⁸ Uvaña iñuuruñjuruña. Tuqugaluqaqña iñuusraġataqtuña taimuña isruitchuamun. Iñuktun anjmautiqaqtuñ anjalatchiñiqatun tuquġimik suli tuqujaruqaqviñmik.

¹⁹ Pakma aglakkich sut qinñikkatin suli pakma ittuaq suli itchaġumaruat aquagun taavruma.

²⁰ Taapkua kanjisiġunaitchuat qinñikkatin –tallimat malġuk uvluġiat taliqpiani arganma suli tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqagviich—qanuutautilaanatuvva, tallimat

malguk uvlugiat israguligigaich tallimat malguk agaayyuviih, suli tallimat malguk kialuuraqagviih tallimat malguk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaaayutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ "Isragulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqahigigai tigmuruum tallimat malgunnik uvlugianik taliqpinmiñi, pisruktuam akungatni tallimat malguk kaviqsaat maniih kialuuraqagviih.

² "Iisimagitka savaasri, sakuugutisriļu iglutukkasriļu anuqsrukun. Iisimagigaptuug ilatchitlaisilaaqsi killuliqiruanik iñunnik suli isivgiuqtilaaqsi tamatkunija uqaqtuanik uqqiraqtauniplutin piungitchaluanjağmin suli ilipsi ilitchugiplugu saglututillaan.

³ Iisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaagttilaaqsiļu pisigipluna suli ilipsi nikalinitchusrisuli.

⁴ Aglaan uumiņa akitñaummatiqagipsi, piqpagingigipsitña inilgaanisun.

⁵ Itqagsaqsiun piqpaksriļiqaaqsi uvamnuk ukpiqsriruağuqapsi. Isummitqigitchi aasriñ savautitqigluna sivuanisun. Isummitqinğisuağupsi aggiqiniagipsi piğluguasrii kialuuraqagviksi inaaniiñ.

⁶ Aglaan nakuuruaqagaluqtsuri uumiņa, uumiksrisusri savaanitiñk pigiitchuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq.

⁷ Iñuk siutiqaqtuag tusraggatiksrāņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkanik ukpiqtuanjuranun. Iñuich akimaruat niğipkağniagitka napaaqtuaniñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqagviani Agaayyutim.

Agaaayutim Uqautai Smyrna-ğmiunun

⁸ "Isragulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqahigigai sivulliruam aqulliruamli, tuqugaluqaqtuamli anjitiqksuamli.

⁹ "Iisimagitka ihuiliugutisri ilaippauliqsiļu (aglaan umialgurusri). Iisimagitka sanutchisinjich tamatkua Jew-nuniruat iñugingitchaluaqtitlutinj Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruanjurut tuungağmik.

¹⁰ Sivuuğaginagu nagliksaagutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuungaum isiqtaupkağumaagaqsigai ilasri isivgiukkauviksrāņitiñun, aasrii ihuiliugutisrusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuqulipsitñunaglaan, aasriiļi akiliniñiağipsi iñuuliğmik isruitchuamik niaquğusriqmatun.

¹¹ Iñuk siutiqaqtuag tusraggatiksrāņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkanik ukpiqtuanjuranun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuqulhum.

Agaaayutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² "Isragulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqahigigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulinjmik savikpaņmik.

¹³ "Iisimagiga iñuuniaqtilaaqsi tuungaum anjalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqutiqagtuiñaqhsuri, uvluiñunniñi tuqgutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitñi tuungaum iñuuviani.

¹⁴ Aglaan ikituuranik akitñaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik ilisauttutinjigun Balaam ilisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqtu niğikamin niqinik tuniļlautaauruanik aagvanun suli sayuakamin.

¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmisiusri tuvrairuanik pigiitchuakun ilisauttutinjisigun Nicolait-aagruat.

¹⁶ Isummitqigitchiasriiñ. Taatnangisuağupsi aggiqiniagipsi anjuyiağlugich taapkua iñuich savikpaņmik anniuğaaqtuamik qanimniñ.

¹⁷ Iñuk siutiqaqtuag tusraggatiksrāņnik naalağniļi Irrutchim uqautigikkanik ukpiqtuanjuranun. Iñuk akimaruaq niqiksriñiağiga iriqsimaagtuamik Manna-mik suli qaitchilugu qatiqtaamik uyağamlik. Aasrii uyağamni nutaaq atiq aglaqagisiruq, kia-unniñiñ iñuum ilisimangisaņnik kisimianglaan taavruma iñuum akuqtuiruam.

Agaaayutim Uqautai Thyatira-ğmiunun

¹⁸ "Isragulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqahigigai Iğniņan Agaayyutim, iriqaqtuam atriplugu ikularuaq ikniq, suli isiganj atriqaqhutinj qivliqsaqtuatun patukpatun.

¹⁹ "Iisimagitka savaasri, piqpaksriļiqsiļu, ukpiqutriļu, savautriļiqsiļu, suli anuqsruhiqsi. Iisimagigaptuug una, savaağikkapsi pakma qaanjummatipiagaich savaağikkasri ukpiqsriruağuuqaaqapsi.

²⁰ Aglaan uumiņa akitñaummatiqagipsi, ilipsi ilatchiqlugu ağnaq Jezebel taiyuqtuag injmiñik sivuniksriqirimik. Iisautigai kinniplugich savaktitka sayunatquplugich suli niğitquplugich niqinik tuniļlautaauruanik aanguanun.

²¹ Piviqaqtikaluağiga isrummitqiliksrañanun sayuñahaniñ, aglaan isrummitqigunğiññiqsuq.

²² Uvva, inillaktinniağitka ilaalu tamatkualu sayuñaqatigikkañi naglik-saagutiqpauragviksrañatnun inillakmatun siñgvinjñun nanjirutim. Taamna piñiağiga isrummitqinğisuaqpaata killuliqihigmikniñ.

²³ Suli tuqunniagitka ililgañi. Tarra ukpiqtuanuruapayaat ilitchuginiagaaat uvañautilaaga ilisimaruaq iñuich ikpikkutaatnik isrummatinjitñiglu. Suli akilğisigipsi atausriullaalursi maligullapiağlugu savaaqsi.

²⁴ Aglaan ilasri Thyatira-miittuat qapsiugaluññaisa malingitchuat taavruma pigiitchuamik ilisauttutaanik suli ilisaagiñgitlugich kalipsiksuat nalunaqtuanji tuunğaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumailiugitigittikkumifñaitchipsi,

²⁵ aglaan tigummitqiağiktaksrağiksi pigianikkaqsi aggiğñiañhamnunaglaan.

²⁶ Iñuk akimaruuaq savaaqqtuifñiaqtuağlu pisuligikkamnik isruanunaglaan, sanñiqutiksriññiağiga añalatchitlasilugu nunaacqiqpañnik.

²⁷ Uuma añalataagaqsiñiağai sanñiqupapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik saviñhamik, añalataağlugich iñuum siquvrağipmatun qiku ilulik. *Psalm 2:9*

Taatnatun akuqtuaqqtuñja sanñiqutiqañimnik Aapamniñ.

²⁸ Suli aatçhuğisigiga uvlaam uvluğiarjanik.

²⁹ Iñuk siutiqaqtuaq tusragatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanñuranun.”

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

¹ “Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai piquaqtuam tallimat malğunñik Irrusrinñiñik Agaayyutim, suli tallimat malğunñik uvluğianik.

“Iisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqağaluaqtusri iñuuruañuniplursi, aglaan tuquñarusri.

² Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaagsigñi tamatkua iñuuliqqaqtusuli tuqugaluqnağich, atakkii isivgiugnigitka savaasri nalaunñaitlugich sivuğaani Agaayyutim.

³ Taatnamik itqagilugu qanuq akuqtuñiqsi tusrayyugaağiksuaam tusrakapsitñik. Tupigisiuñ taamna isrummitqigusri. Qiptaifñitçhupsu aggiğisigipsi atrilugu tiglinñiaqti. Iisimayumiñaitchiksi kisumi sassağniñmi aggiğñiaiksrağa ilipsitñun.

⁴ Aglaan piquağaluaqtusrisuli ikituuranik iñunñik Sardis-mi atnuğaagmiknik puyyak-tairagañgitchuanik. Ilinjsa iñuuniaqatiginiagaatñja qatiqtaanik atnuğaagağutinj atakkii ilinjich nalliummatirut.

⁵ Iñuk akimaruuaq atnuğaagisiruq qatiqtaanik atnuğaamik, suli piigumiñaitchiga atigikkañja makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagiga sivuğaani Aapama israğuligikkañisalu piginiługu.

⁶ Iñuk siutiqaqtuaq tusragatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanñuranun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

⁷ “Israğulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai ipqitchuanñuruaam, ilumutuuruamlu, piquaqtuamlu sanñiqutiqañhanik David-ñum saagaqaqtuatun añmautininik. Añmaqpaunñ kia-unniñiñ iñuum umikkumiñaitçhaa, suli umikpaunñ kia-unniñiñ iñuum añmaqumiñaitçlugu.

⁸ “Iisimagitka savaasri. Uvva, añmağniagiga talu ilipsitñun kia-unniñiñ iñuum umikkumiñaisaña. Iisimaruaña mikiruamnik sanñiqalipsitñik. Naagasuli tupiksrisursi uqagikkamnik suli tuniqsimaagtusri uvamnun piilaagiñgitluglu atigikkağa.

⁹ Naalağnisitçhi, taapka iñuich pigikkañi tuunğaum, nipliaruat Jew-ñuniplutinñ Jew-ñunğinğağmiñ sagluplutinj—uvva, utlautipkağisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivuğapsitñun suli ilitchuğipkağlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik.

¹⁰ Ilipsi, tupiksrisursi uqautikapsi iglutuitqplusri. Taatnamik qaunaginiagipsi ihuñliugvinñmi tikiññiaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkaaviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat.

¹¹ Aggiğisirusña qilampiaq. Tigummitqiağiksisiuñ payañaiğlugu pigikkaqsi, kisumununniñ aatitçhumiñaitçlursi akiññaktaapsitñik akimagupsi.

¹² Iñuk akimaruuaq ayaguqtinniağiga agaayyuvikpañani Agaayyutma, aasrii ilaa an-itqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaacqiqñan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqagnaqtuaq qilañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruaq atiga.

¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusragatiksrañnik naalağniñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanñuranun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ğmiunun

14 “Israǵulǵanunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqahigigai Amen-nuruum, tuniqsamaruam ilumutuupluni ilisimarauruam, aullaǵniirauruam iñiqtapayañjanik Agaayyutim.

15 “Iisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuq nalliakni ititichi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu.

16 Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuqisi, nigliñapiangisilaaqsi uunallapiangitlusriñ, tivvuaqsalhiñaǵuǵipsi qanimniñ.

17 Uqǵaǵtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñaqtut suurat. Inuqsrañjaisuña.’ Taatna uqǵaǵpasi nalurusri qanutun ihuñliuqtılaapsitñik nagliñnaqtılaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qititlatitlusriñ atnuǵaitlusriñ.

18 Alǵaqsruǵipsi tauqsiquplusri uvañniñ maniñnik kaviqsaamik ipqisakkaauruamik iknikun umialgutquplusri, sulı tauqsiquplusri qatıqtanik atnuǵaanik qalıǵuaǵlugu kanjunaqtuaq atnuǵaıǵısqı sulı uqsruǵutıksramik mamırrutıksrañatnik irıgıkkapsı qıñıtılasrılgıitchumuusrı.

19 Tamatkua piqpagıkkatka suagaǵıgıtka nalǵuqsruǵıǵıllu. Taatnamik piñiqıpiǵıtıchi isrummitqıǵısrıñ.

20 Uvva, qıchaqtuña talumi katchaktuǵuña. Kisupayaam tusraayumiñ nipıga añmautiluñalu talumik, isıǵısırıña ilaanun niǵıqatıǵıaqsıluǵasrı sulı ilaan niǵıqatıǵıluña.

21 Iñuk akımaruaq aquppiqatıǵıpkañıǵıǵa aquppiutaqpanni, uvaptuntuuq akımapluña aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpanani.

22 Iñuk sıtiqıaqtuaq tısragatıksrañnik naalaǵnıñı Irrutchim uqautıgıkkañanik ukpiqtuanuruanun.”

4

Nanǵairuat Qılañmi

1 Taapkua aquatıǵun qıñıqtuña talumik añmaruamik qılañmi. Aasrıı sıvullıq nıpi tusraakkǵa uqǵaqman uvamnun qalǵuqtıautıqıpaqtun itnaǵaaña, “Mayuǵıñ uvuña. Qıñıqtımiñıǵıkpıñ sunik atuumanıaqtuanıq uuma aquaǵun.”

2 Taimmaıñıq Ipqıtıchuan Irrutchim añalatkıaqsıǵaaña. Qıñıqtuña aquppiutaqpanmik inıllaksımaruamik qılañmi, aasrııñ taavrımıña aquppiruamik aquppiutaqpanmi.

3 Aasrıı taamna aquppiruaq taranı qıñıñıaǵnıqsuq akısruatıtun uyaǵıttun kavvıǵıksaatunlu, sulı aquppiutaqpak kaıvraǵıtiqǵnıqsuq nıggamıq qıñıñıaqaqtuamik akısruatun uyaǵıttun suñauraatıatun.

4 Avataanı aquppiutaqpaum iñıñıñıaq sısamat aquppiutaqpaqamıut. Qıñıqtuña iñıñıñıaq sısamıq umıalıñnanıq aquppiruanıq aquppiutaqpanni, atnuǵaalıǵaat qatıqtanıq. Nıaǵuǵıtiqǵnıqsut kaviqsaamik manıñmik nıaǵumıknı.

5 Aquppiutaqpanniñ annıuǵaǵnıqsut ikniqpalaıch katılatılu sulı nıprualaruatılu. Sıvugaanı aquppiutaqpaum nanıuraqamıñıqsut tallımat malǵunıq ikummatıliñnik ikniǵmik. Taapkua tallımat malǵuk nanıpiat Irrusrıǵıñıǵı Aagaayyutim.

6 Aasrıı sıvugaanı aquppiutaqpaum taǵıuqpauraqǵnıqsuq tapıñnıluqtıatun. Sısamat uumaruat irıñıñıaıǵıch saamıktıǵun tunumıktıǵunlu innıqsut avataanı aquppiutaqpaum.

7 Sıvullıq uumaruaq atriqǵnıqsuq lion-tun, aasrııñ tuglıa uumaruam pañıqtun, piñıayatsulı uumaruat kıǵıñıaǵnıqsuq iñıuum kıǵıñıatun, aasrıı sısamıñat uumaruat atriqǵnıqsuq tıñımiqpaqtun.

8 Aasrııñ taapkua sısamauruat uumaruat, iñmıkkullaa itchaksrallaanıq israǵuqǵnıqsut irıñıñıaıplutıñlı ataanılu sıłataanılu israǵunısa. Aasrıı nipliatsuñıñıqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqıtıchuaq! Ipqıtıchuaq!

Atanıq Sanıñıpayaaqıtuq

Agaayyun kılıuqsautıñıqsuq ipqıtıchuanıplunı,

ılaa innıqsuq taimakña, ittuǵlı pakma, sulı aǵıqsıǵuumaruaǵlı.”

9 Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nanǵautmik kamakkutmıǵlu quyyatmıǵlu taavrımıña aquppiruamun aquppiutaqpanni iñıuruamun taimuña isruıtıchuanun,

10 iñıñıñıaq sısamat umıalıñnat sıtuqmmıraǵnıqsut sıvugaanun aquppiruamun aquppiutaqpanni purvıǵıplugu iñıuruuq taimuña isruıtıchuanun, mattaqıǵıch nıaǵuǵıtıñı aasrıı ilıplıǵıch sıvugaanun aquppiutaqpaum, nıplıqıtıñı,

11 “Atanıqpuut Aagaayyutıkpıtu, ilvıch nallıummatıruanurıtuñı akuqtııñıksrapnıñ nanǵautmik kamakkutmıǵlu sanıñımıǵlu,

atıkkııñıñıqıtıñı supayaurat,

sulı sısuñıapkun iñıqtaurat iñıñııqıtıñıñı.”

5

Imurat Makpiġaat Ipnaiyaaglu

¹ Aasriiñ qiniqtunja taliqpinmi arganani taavruma aquppiruam aquppiutaqpanmi imuranik makpiġaanik aglaqaqtuanik iluatniġu silataatniġu suli umiktuqsimaruanik tallimat malġunmik nalunaitmiutanik.

² Qiniqmijunja sanjiqaqtuamik isragulimik nipliraqtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauqtiguklugich nalunaitmiutat anmaġlugillu imurat makpiġaat?”

³ Aglaan kiapayaaq qilanmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam anmatlainniġaich imurat makpiġaat naagaunniñ qiniġlugich imanat.

⁴ Tarra qiarunja atqunapiaq iñuiñiqman nalliummatiruamik anmatlalugich makpiġaat agliqiruksramik unniñ qiniqtuksramik imaġkkanjatnik.

⁵ Tarani ilanjata umialinjat nipliutigaañja, “Qianak. Lion-ġat kiñuvianjiñ Judah-m, manġuat David-ġum, akimaruq anmatlasriplugich imurat makpiġaat suli tallimat malġuk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akunġatni sisamat uumaruatlu akunġatniġu umialinjat qiniqtunja ipnaiyaamik qichaqtuamik qiniñaqaqhuni tuqqtauruaton. Taamna nagruqaġniqsuq tallimat malġunmik. Iriqaqmiquqtuq tallimat malġunmik, aasriiñ taapkua tallimat malġuk Irrusriġaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun nunamun.

⁷ Ipnaiyaam agġiqhuni tigugai makpiġaat taliqpinan arganijiñ taavrumakña aquppiruamiñ aquppiutaqpanmi.

⁸ Tigupmagich makpiġaat sisamat uumaruat iñuiñnaq sisamatlu umialinjat sitquġniqsut sivuġaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutin nuqaqtinimik suli pinjaluraqallaaplutin piluqtamik kaviqsaañman manimik immaukkaqhutin tipraġiksautinik. Taapkua injiqsriġaich Agaayyutim ipqiqsitanijsa.

⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Iłviñhiñnaq tigutlagitin imurat makpiġaat suli qauqtitalugich taapkua nalunaitmiutat.

Nalliummatirutin atakkii tuqqtaurutin

suli augikkapkun tasuiplutin iñunmik Agaayyutmun

qanusripayaaniñ iñunmiñ atlakaagñiñ uqautchiġinmiñ, iñunjitnik nakitñapayaaniñ.

¹⁰ Iłvich umialiguqtitkai agaayuliqsiġuqtitlugillu

savauditquplugulu Agaayyutikput,

suli atanġuniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivialgitchunja tusraaplunja iñġiallapiyaqtuanik isragulimik kia iñuum kisitłaisanjitnik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialinjatlu,

¹² nipliqsuat nipitusriplutin,

“Ipnaiyaq tuqqtauruq nalliummatirug

akuqtuitłapluni sanjimik,

umialġutimġu isrumatulimġu, sapiġñautimġu, kamakkutimġu, kamanautimġu suli nanġautmik.”

¹³ Aasriiñ tusraagitka uumaruapayaurat qilanmi, silamiġu, nunamiġu, ataaniġu nunam, taġiumiġu—umaruapayaat nanipayaaq—uqautiqaqtuat itna:

“Nanġaun kamakkunlu, iluqaan kamanauñu anjalatchiġiġu

piġigaa aquppiruam aquppiutaqpanmi

suli ipnaiyaam taimunja isruitchuamun.”

¹⁴ Sisamat uumaruat nipliġvigiġaat, itna, “Amen.” Suli iñuiñnaq sisamat umialinjat purvigiġaat [sivuġaanun iñuuruamun taimunja isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiniqtuaġigaa ipnaiyaq anmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malġuuruat, aasrii tusraagigaa ilanjat sisamat uumaruat nipliqsuq nipitusripluni liilaa katlularuaton itnaqhuni, “Qaġġaiñ.”

² Aasrii qiviaqama qiniqtunja qatiqtaamik tuttuqpanmik, suli natmaksiqsuq tuttuqpanmi qiluiñnaqaġniqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullaġniqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan anmaqmaunjuglia nalunaitmiutam, tusraagigaa tuglia uumaruam nipliqsuq, “Qaġġaiñ.”

⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaañuniqsuq anilgitchuq aasrii natmaksiqsuq sanjimik qaitchikkauniqsuq piġitquplugu qiniññamik nunamiñ, iñuich tuqqtautitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan aŋmalgitmauŋ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallaktuaq, “Qağğaiñ.” Qiviaqama qiniqtuŋa taagtamnik tuttuqpaŋmik, aasriiñ natmaksiqsuaq taavrumanı saagaqagñiqsuaq uqumaisilaagutiŋnik argaŋmiñi.

⁶ Suli tusraalgitchiga nipi akungatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuaq, “Sisamat qallutit imanat mukkaaq akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraŋjanik uvlumi, suli qulit malğuk qallutit imanat barley mukkaaq akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraŋjanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruğlu misruğlu.”

⁷ Aasrii aŋmalgitmauŋ sisamaŋat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamaŋatniñ uumaruat uqallaktuaq, “Qağğaiñ.”

⁸ Qiviaqama qiniqtuŋa qatiağiyaktaamik tuttuqpaŋmik. Natmaksiqsuaq taavrumanı atiqagñiqsuaq tuqqutmik suli tuquaniktuat malikğugı. Qaitchikkauniqsut saŋŋimik tuqqutçhitlaplugu sisamaŋat iñupayaat nunami savikpakun, kakkaagñakunlu, tuqunakunlu, iqsiñaqtuatigunlu niğrutinğun nunam.

⁹ Suli ilaan aŋmaqmagu tallamaŋat nalunaitmiutat, qiniğitka ataani tunillağvium iñuusriŋich tamatkua tuqqutauruat piqutigiplugu uqalğa Agaayyutim suli pisigiplugu ilisimarauhiqtin tuniqsimahikun.

¹⁰ Ilinich niplianiqsut nipitusriñlapiqhutin, “Aatai, Ataniiq ipqitçuami suli ilumuturuami, qakugun atanniğñiaqpigich tuqqutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?”

¹¹ Iluqağmin qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuqturanik atnuğaanik aasrii uqautiplugich ataqçuraallaktuksraunipluğitsuli naatchianiñhatnunaglaan iñugiaktilaaksrtauat savaqatınisa aniqatiunıllu ukpiqsrihikun tuqçutausağumapmiruat ilinjisituntuuq.

¹² Aŋmaqmagu itçaksraŋat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauragñiqsuaq siqiniq taaqsipmipluni taagtaatun ukilhaatun suli tatqiq kaviqsipmi auktun.

¹³ Suli uvlugiat katagaalaplutin nunamun, katagaalapatmun asriağikkani fig-ŋum naqaqtuaniñ piñaqsigaluaqagich, ipsullakkaŋa lilaa anuğiqpaum.

¹⁴ Qilaglu piiğñiqsuaq imupmatun kaliikkaqtun. Iğğipayauratlu qikiqtatlu nuuttut imimikniñ.

¹⁵ Aasrii umialinı nunam, qutçhiksaatlu aŋalatit iñuich qaukçiuuatlu aŋuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatin savaktaagñruŋtçuuatlu, iriqtut inçimiknik qaiğusruŋnun akungatnunlu uyağañisa iğğich,

¹⁶ kappianaplutin iğğinun uyağañnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriğuta kiiñañaniñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam.

¹⁷ Atakkii kamaŋaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitçuq. Kiñami iğlutuutigisiñiqpa taavrumanı?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtuŋa sisamanik israğulinçnik makitaruanik sisamanı iqiğunıñi nunam. Tigummiuqağniğaiç sisamat anuğinı nunam, anuqçiqunğitlugu sumiunniñi nunamun naagaunniñi tağiumun naagaunniñi napaaqtunun.

² Qiniqtuŋa atlamik israğulinçmik qunmukhuni nuirağagvianiñ siqinçum, saagaqhuni taluğniqusriqsanjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuğluqaqtuq nipitusriplugu sisamanun israğulinçnun saŋŋiksriñjaniksimaruanun piyaqçuluktatlasiplugu nuna tağiuğlu.

³ Nipliqhuni, “Piyaqçuluktatnagu nuna, tağiuğlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutçiqigaluaqata qaunısigun savaktinıñik Agaayyutipta.”

⁴ Tarra tusraagiga kisirruatçat tamatkua nalunaitmiutçhikkauruat. Iñugiaktilaaqağniqsut 144,000-tun kiñuviapayaanıtıñiñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuvianı Judah-m nalunaitmiutçhikkaurut,

kiñuvianısulı Reuben-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Gad-ŋum 12,000,

⁶ kiñuvianısulı Asher-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Naphtali-m 12,000,

kiñuvianısulı Manasseh-ŋum 12,000,

⁷ kiñuvianısulı Simeon-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Levi-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Issachar-ŋum 12,000,

⁸ kiñuvianısulı Zebulun-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Joseph-ŋum 12,000,

kiñuvianısulı Benjamin-ŋum 12,000.

Iñugaagñruich Nunaaqçipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiriqtuŋa iŋugiallapiagataqtuanik iŋuŋnik kia-unniin iŋuum kisitchumiŋaisaŋiŋik nunaaqqipayauraniŋ atlakaagiŋiŋiŋlu iŋuŋniŋ suli uqausripayaaniŋ. Qichaŋniqsut sivuŋaanun aquppiutaqpaum suli sivuŋaanun ipnaiyaam, atnuŋaaqahutiŋ qatiqtaanik akuqturanik qisiqsutiŋiglu tigummiugaqhuriŋ,

¹⁰ nipliraqhuriŋ nipitusripluŋu itna,

“Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpaŋmi suli ipnaiyaam annautigaatiŋut.”

¹¹ Iluqatiŋ israŋulgich qichaŋniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialiŋnat sisamatlu uumaruat, sitquqhuriŋ sivuŋaanun aquppiutaqpaum nanŋaŋaat Agaayyun.

¹² Niplianiqsut,

“Amen,

nanŋaam, kamanaunlu,

isrumatuliŋlu, quyyanlu, kamakkunlu,

saŋŋiŋlu, sapiŋŋaunlu

illi Agaayyutiŋiptiknun taimuŋa isruitchuamun.

Amen.”

¹³ Aasrii ilaŋata umialiŋnat apiqsruŋaŋa, “Kisut makua iŋuich atnuŋaaqatuat qatiqtaanik akuqturanik? Nakikŋalu agqiŋsuŋuvat?”

¹⁴ Nipliutiŋigiga, “Anuun, ilisimaruŋurutiŋ.” Aasriiŋ ilaan uqallautigaŋa,

“Tamatkua iluŋliuŋiŋipauraŋ apqusraaŋniŋaat. Iŋŋuŋniŋaich atnuŋaatiŋ akuqturuat, aasrii qatiqsiŋpaŋquligich auŋanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhuriŋ ittut sivuŋaani aquppiutaqpaŋan Agaayyutim

savautipluŋu uvlumi unnuamiŋlu agaayyuvikpaŋani,

aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi

tugluqsimaŋisigai nayuutiŋigimigun.

¹⁶ Iliŋich niŋisuksiŋtqikkumiŋaitchut

naaga imiŋuksiŋtqikkumiŋaitchut.

Siqiŋŋumlu atlamlu uunaum unnuuŋtqitqikkumiŋaitchait.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuŋaani aquppiutaqpaŋmi niŋipkaŋisigai munaqsritun

sivulliŋluŋiŋlu iŋuunaqtuanun suvlaktuŋaŋuraqtuanun,

suli Agaayyutim allaŋtiŋisigai qulvipayaat iriŋitiŋiŋ.”

8

Tallimat Malŋuŋat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam aŋmaqmauŋ tallimat malŋuŋat nalunaitmiutat nipruisaŋataqtut qilaŋmi siviŋutilaaliŋmi sassaŋniŋum avvaŋani.

² Aasriiŋ qiriŋitka tallimat malŋuk israŋulgich makitaruat sivuŋaani Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malŋuŋnik qalŋuqtautiniŋ.

³ Tarra atlaptuuŋ israŋulik agqiŋniŋisuuŋ. Sivugaŋmuktuuŋ tunillaŋviŋmun, saagaqhuni ikipkaiviŋiamik tipraŋiksautmik piliuŋtamik maniŋmiŋ kaviŋsaamiŋ. Aatchukkauniqsuuŋ atqunaŋ tipraŋiksautmik avvutigitqupluŋu iŋiqsruŋhatnun ipqiŋsitaupayaat maniŋmiŋ kaviŋsaamiŋ tunillaŋviŋmiŋ sivugaaniŋtuamiŋ aquppiutaqpaum. ⁴ Aasriiŋ isiŋa tipraŋiksautim piqatigipluŋgich iŋiqsruŋhat ipqiŋsittuat mayuqtuuŋ israŋulgum argaŋiŋiŋiŋ sivuŋaanun Agaayyutim.

⁵ Suli israŋulgum tigupluŋu ikipkaiviŋiaŋ tipraŋiksautmik immiŋniŋaa ikniŋaniŋ tunillaŋviŋum, igitiŋuŋasriiŋ nunamun. Taimma tusraŋnaqtut nipit katlulatlul, suli ikniŋpalagaqhuni nuna iŋiqsraqhuniŋlu.

Qalŋuqtautit

⁶ Tarani tallimat malŋuk israŋulgich piqatuat tallimat malŋuŋnik qalŋuqtautiniŋ itqanaiaqtut nipliŋsitchisukhuriŋ.

⁷ Sivulliŋ israŋulik nipliŋsitchipman, natatquŋnat ikniŋlu avulik auŋmik kataŋniqsut nunamun. Tarraasriiŋ piŋayuaŋun nam napaŋtuŋiŋ suŋaaqtuŋlu iŋgich ikirut tamatkiqhuriŋ.

⁸ Aasriiŋ tugliat israŋulgich nipliŋsitchipman liilaa imŋa iŋiŋipauraŋ iknaktitaŋ igitauniŋisuuŋ taŋiumun. Tarra piŋayua taŋium auguqtuuŋ.

⁹ Suli piŋayuatni taŋiumi uumaruat tuŋuniqsut. Suli piŋayuiŋich umiaqpaich tamatkiŋniqsut.

¹⁰ Piŋayuat israŋulgich nipliŋsitchilgitman uvlugaŋpauraŋ ikularuaŋ liilaa auktuuŋun kataktuuŋ qilaŋmiŋ, katakhuni piŋayuiŋitiŋun kurgillaŋ suvlaktuŋaŋuraqtuŋlu.

¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiŋaŋniqsuuŋ “Suŋaŋniŋiŋ.” Piŋayuiŋich imŋich tuŋunaŋniqsut aasrii iŋugiaktuat iŋuich tuŋurut imiŋiŋiamiŋ suŋaŋnitchuamiŋ.

¹² Sisamanat isragulgich niqliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuiñich siqiñgum tatqimlu uvlugiatlu taaqsiligniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq, suli unnuam qaummataan piñayua qaumangigñiqsuq.

¹³ Qiñiqitlunja tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilanjmi uqaqhuni nipitus-riplugu, “Nakhiuñ! Aa, nakhiuñ iñupayaanun iñuuranun nunami, atakkii atlat piñasrut isragulgich niqliqsinniaqpatigik qalguqtautiqpat tatamnağisuruq.”

9

¹ Tarra tallimanat isragulgich niqliqsitchipman qalguqtautiqpañmik qiñiqitunja uvlugiamik kataktuamik qilanjmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq anjmaun natiqsiñaitchuamun anjanigmun.

² Anjmaqmauñ natiqsiñaitchuuaq anjanig isiq mayuqtuq tarakña, itchialanajatun uunaksautiqpaum, siqiñigñi silalu taaqsiruk isiagun anjanigmiñ.

³ Itchialamiñ mitiglagagtuat anirut qaananun nunam. Qaisauruq sanji atriplugich putyuutilgich nunami sanjiqaqhutin kapuutilgich tuqunaliñnik.

⁴ Ilinjich tillisiaqaqtut piyaqquhuktaitqungitlugich ivginjiñik nunam naaga qanusripayaanik sunjaqtuanik naurianik napaagtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqangitchuat taluñiqsursiqsanjanik Agaayyutim qauñisigun.

⁵ Suli tillisiaqaqtut tuqgutchitqungitlugich iñuñnik, aglaan atniğñapiagataqtuakun naglik-saaqtitquplugich tallimani tatqiñi, atniğñanajatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuñnik.

⁶ Aasrii tapchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquhiq aglaan paqitqumfiñaitchaat. Tuqusrulillañapiagisigialuqtat aglaan tuquhiq qimakkisuruq ilinjitñiñ.

⁷ Tarra qiññanajich mitiglagagtuat atriqagñiqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun anjuyahigmun; niaqunjitñi inniqsuq niaqugun liilaa kaviqsaaq manik, suli kigiñanajich kigiñanajisuton lionuich.

⁸ Suli ilinjich nuyaqagñiqsut nuyanajisuton aqnat, kigutiqaqhutin suli kigutinajisuton lion-nat.

⁹ Satqagutiqağniqsut satqagutititon saviñhatun, aasrii siaksrunñinat isragunja inniqsuq siaksrunñinatitun aksraliganja tuttuqpagañit iñugiakhutin sukasriplutin anjuyahigmun.

¹⁰ Suli pamiuqağniqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinjich atniagañitqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagiruksrauplutin iñuñnik tallimani tatqiñi. ¹¹ Ataniqağniqsut isragulganik natiqsiñaitchuam anjanigmun. Jew-nuruat atiqagñigaat Abaddon-mik, aasriiñi Greek-ñich taggisiqaqhugu Apollyon-mik, itnautiqagtuuaq Piyaqquqtimik.

¹² Sivulliq nagliksaaqun qaaniqsuq. Uvva malğuk nagliksaaqutik tikiññiaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksranat isragulgich niqliqsitchipman qalguqtautiqpañmiñik, tusraaniqsunja nipinik sisamaniñ iqirgunjiñi tunillağvñiñiñ piliuqtamiñ maninmik kaviqsaaq ittuamiñ sivuğaanu Agaayyutim.

¹⁴ Uqautiniğaa itchaksranat isragulgich piqaqtuaq qalguqtautiqpañmik, “Pituikkich sisamat isragulgich pituksimaruat kamanagtuami kuunñi Euphrates-mi.”

¹⁵ Tarra pituigaich sisamat isragulgich itqanaiqsimmatriruat taavrumunja sassağniğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqgutchiruksrauranik piñayuiñitñik iñupayaat.

¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirrutaat anjuyakit suli tuttuqpiragtuat. Iñugiaktillaqağniqsut 200,000,000-mik.

¹⁷ Suli qiñigitka tuttuqpaich qiñiqaquraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitñi satqagutiqağniqsut kaviqsaaqun ikniqtun suli uquaqtaatun sapphire-tun suli sunjaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunajich qiññiqağniqsut niaqunajisuton lion-nat, suli qaninjitñiñ anniugaagñiqsuq ikniq, itchiğlu, suli sulfur.

¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaaqutitigun piñayuiñich iñuich tuqgutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniugaaqtuakun qaninjitñiñ tuttuqpaich.

¹⁹ Tamatkua sanjiqağniqsut qanigimikkun pamiumikkunlu. Pamiuqağniqsut nimigiatur ittuamik niaquligaanik, aasrii atniagañitiginiğaiç iñuñnun.

²⁰ Suli kisinñuqtat iñuich tuqgutaunğitchuat tamatkunuuna nagliksaaqutitigun isrummitqigunğitçhut savaanajitniñ argagikkagminj. Nutqautingitçhaat putqatahiqin tuunganun, aanguanunlu piliuqtanun kaviqsaaqun qatiqtaaniglu maninñun, patukpañniglu uyağañniglu qirunñniglu, qiñitlaitchuanik tusraatitçhuanikunniñ pisrutlaitchuaniglu.

²¹ Naagaunniñ isrummitqigunğitçhut iñuaqtuqtauhigmikniñ anjatkuuhigmikniñi, sayunahigmikniñi, tigliktuqtauhigmikniñi.

10

¹ Suli qifiqtuŋa atlamik sapigñaqtuamik israğulinmik atqaqtuamik qilaŋmiñ, atnuğaaqqaqhuni nuviyamik, niaquğutiqaqhuni niggamik, kigiñaŋa qaumapluni siqifiqtun, niuk iliplutik ayaŋajtitun ikniğum.

² Ilaa tigummiaqağniqsuq makpiğauranik aŋmaruanik argaŋiñi, aasriiñ inillakkaa taliqpi-ich isigaŋni tağiumun, suli saumiich isigaŋni nunamun.

³ Nipruağniqsuq nipitusrillapiaqhuni, atriplugu lion-ŋum ugiğaualanğa. Tarraasrii nipruaq-man, tallimat malğuk katlulat nipliğsut.

⁴ Tarraasrii tallimat katlulat nipliğmata aglaksagaqamiŋalu. Tusraagiga nipi qilaŋmiñ uqautriga, “Aglasruŋaqnagich uqağikkaniç tamatkua tallimat malğuk katlulat, uqautigi-nagitunniñ.”

⁵ Tarra israğulgum qifiŋkağma qichaqtuam tağiumiļu nunamiļu, israutigai argaŋni qilaum tunaanun.

⁶ Akiqsruutigiruč ilaagun iñuuruakun taimuŋa isruitchuamun iñiqsiruakun qilaŋmik, nunamiglu, tağiumiglu, suli umaruapayaanik taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atu-mapkayasrigai sivunniutigikani.

⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malğua israğulgich nipliğsitchisagaqapan qalğuqtautmik Agaayyutim naanniagaik kanjisiğunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivu-niksriqirinun.”

⁸ Aasriiñ nipim tusraakkağma qilaŋmiñ uqautilgitchaŋa, “Utlautilitin tiggutyakkich makpiğaurat aŋmaqsimaruat argaŋiñi israğulgum qichaqtuam tağiumiļu nunamiļu.”

⁹ Utlakapku israğulik nipliutigiga, “Qaillakkich makpiğaurat uvaŋnun.” Aasrii nipliuti-gaŋa, “Tigulugich niğikkich. Siğlanjuliğisigaluaqtutin aqiağupni, aglaan siğñaagnaqtuq honey-tun qanipni.”

¹⁰ Aasrii tigukapkich makpiğaurat israğulgum argaŋiñiñ niğigitka. Tarra qanimni si-ğñaagtut honey-tun aglaan tarra iirgauraanikapkich aqiağuga siğlanjuliqsuq.

¹¹ Aasriiñ uqautigaŋa, “Sivuniksriqiruksraulgitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

11

Malğuk ilisimarik

¹ Tarani aatchuusriaqaqtuŋa uuktuutmik ayaupiatun ittuamik, aasrii israğulgum uqauti-gaŋa, “Makillutin, uuktuğun agaayyuvikpaŋa Agaayyutim tunillağvialu, suli kisillugich iñugiaktilaŋat taapkuu agaayyurua tarani.

² Aglaan uuktuğnagu silalliq katimmavik ittuq silataani agaayyuvikpaum. Taamna ilaginuu atakkii aachuutaaruq jew-ŋungitchuanun. Ilinjisa tutmaluginiağaat ipqitchuaq nunaaqqiq malğukipiaq malğunni tatqiiñ.

³ Suli tuyuğisigigikka malğuk ilisimarikka, atnuğaaqğutik miissuŋnik ukiñhaanik. Aatchuğisigikka saŋŋimik 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

⁴ Taapkuak malğuk olive napaaqtuk suli malğuk kialuuraqağviiktarra naparuak sivuğaani Agaayyutaan nunam.

⁵ Aasriiñ kia iñuum atniagnağumigik taapkuak, ikniq anniuğaagnaqtuq qanğakniñ, suli suksraunğigağniagaik uumigiritik. Kisupayaam atniagnağumigik taatnatchikun tuqputau-rağagisiruq.

⁶ Taapkuak saŋŋiqaqtuk umiksittalutik qilaŋmik sialukkumiñaiğlugu uvlunitiñi sivuniksriqiliğmin, saŋŋiqaqmilitik imğich auguqtitalugich suli nuna qanusripayaamik ihuilliğutiqaqtitalaplugu, qanutupayaaq akulaisigilugu pisukkumik.

⁷ Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtauliqtik, iqsiñaqtuam niğrugaaquum mayuqtuam natqisiñaitchuamiñ aŋmaniğmiñ aŋuyiutisigigik aasrii akiiłilugik suli tuqullugik.

⁸ Aasrii tuquŋaruak timinik nalagisiruk apqutaani nunaaqqim, atannapsi kikiaktuu-tikkaaviani. Ilitqusiagun taamna nunaaqqiq atrigigaa Sodom-ŋum Egypt-ŋum.

⁹ Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaaq qifiğisigaich tuquŋaruak timinik piñasruni uvluni uvlumlu avvaŋani. Tuvvaqtichumiñaitchaichunniñ tuquŋaruak timinik iluviğmun.

¹⁰ Iluqatin iñuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuqułhakkun, aasriiñ tuyuqtu-utimiplutin aachuutinik avatmun. Quviasrullapiağniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik ihuilliğutitchiñiqsuk tamatkuniŋa iñuuruaniç nunami.

¹¹ Tarra uvlut piñasrut avvağmik ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim aniğniŋan iñuulhan isigniğik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitchallapiağniqsut tamatkua tautuktuat taap-kuŋniŋa.

¹² Aasrii tusraagaat nipituruaq nipi qilaŋmiñ uqaqtuq ilinjkun, “Qağğisitchik,” aasrii ilinjk mayuqtuk qilaŋmun nuviyakun, uumiksrimiknun qifiqtuqaqtitalutik.

¹³ Taavrumani sassagñigmi nuna aulapqauratqut, aasrii qulinjñugutaa nunaaqqim ulguruq, sulı nunam aularuam iñuich tuqcutkai iñugiaktutilaalgich 7,000-tun. Aasriiñ kisinjñuqtuat tatamillapiaqhutin nangaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qılanjmiittuam.

¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianıktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit aggyiasriuraqtuq.

Tallimat Malgıınat Qalguqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malgıınat isragulgich qalguqtautiqpanmıñik nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapigñaqtuat nipit qılanjmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan añaayyuqautaa nunam

añaayyuqautigiliutigaa Agaayyutipta sulı Christ-ñan,

aasrii ilaa aňalatchigisiruq taimuñja isruitchuamun.”

¹⁶ Sulı iñuiññaq sisamat umialıñnat aquppiruat aquppiutaqpanmikñi sivuğaani Agaayyutim, sitquqhutin nangagaat Agaayyun,

¹⁷ uqaqhutin,

“Ataniq Agaayyun Sanjıpayaaqqtuaq, ittunami ataramik pakmalu,

qaitchigiptigıñ quyyatmik,

atakkiı urriqsugıñ kamanallapiaqtuaq sanjıñ

sulı aňalatkaqsigitin iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksrağlu tuqunaruapayaanik.

Pakma akilııgaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirininik ipqiqsittuanıglu,

sulı taluqsırıuanik atıgıkkapnik kamanaiññaanlu kamanaññaanlu.

Sulı piyaqqugñiagıtın tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim aňmaqtuq qılanjmi, aasrii suluun imalik sivunıuğutaanik qıñiğnaqsiruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulauraqhuñılu, sulı nuna aulaplunı, atqunallapiaq natatquğnaqhunılu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqlu

¹ Tarra atlayuağnaqpauraqtuaq sagviğñiqsuq qılanjmi, sua-una ağnaq atnuğaalik siqıñiğmik, aasrii tatqıq ataaniñduni isiganjıñ, sulı niaquğmiñi niaquğutiqaqhuni qulit malğunıñk uvlugianik.

² Iğñiyasriñiqsuq. Iğialaugaqtuq atniğñaliutiplugu iğñisuum.

³ Aasriisulı sagviqsuq atla atlayuağnaqpaktuaq qılanjmi. Tarralı, kamanaqtuq kaviqsaaq tiritchiaqluk tallimat malğunıñk niaqulik aasrii qulinik nagrulik sulı tallimat malğuiñik niaquğutilik niaquğmiñi.

⁴ İlaan pamiunñan salikuğñigai piñayuinjich uvlugianıñ qılaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqluk makittuq sivuğaanon ağnam iğñiyasrıruam niğisuklugu ililgaanja anirgauraqpan.

⁵ Ağnaq iğñiruq aňugauramik aňalatchirusramik saviñhamik ayaupiamik, aglaan ağnam ililgaanja nuqtauruq Agaayyutmun aquppiutaqpananunlu.

⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksraılaamun, iniksriukkananun Agaayyutim ilaanun. Tarani munagıgisıñiğaat 1,260 uvlunı.

⁷ Tarra aňuyyigñiqsut qılanjmi. Michael-lu isragulinjılu akilıliutiniqsut tiritchiaqlunmun. Tiritchiaqluk aňuyakmiuq israguliktuummagmi.

⁸ Aglaan tamatkua akilıkkaurut iniksraqatqıkkumiñaiqhutin qılanjmi.

⁹ Tiritchiaqlukpauraq igitauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimıgiaq, atıqaqtuaq tuunğagmik Satan-mıglu, kinnitñıktuaq iñupayaanik nanıpayaaq. İgitauruq nunamun israguliktuummagmi.

¹⁰ Aasrii tusraaruña nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qılanjmi,

“Pakma tikitchuq annıqsugıñja, sanjıal, añaayyuqautaalı Agaayyutipta sulı aňalatchisaa Christ-ñan,

atakkiı taamna patchisiqutri anıqatiuptiknik

sıvuğaani Agaayyutipta uvlumiñı unnuamiñılu igitauruq atmun.

¹¹ İlinjisa akilııgaat aňagun ipnaiyaam

sulı ilisimarauñimiktıgun Agaayyutim uqañhanik,

atakkiı sugıñitkaat tuqputauniksraqtın.

¹² Taatnamik quviasrugıtchi, qılaak

sulı iluqasrı iñuuruani qılanjmi.

Nakhiunı Nagliksaagun itkisıruq iñuñnun nunami tağiumıñılu ittuanun,

atakkiı tuunğaum tikitkaasrı qinnautıqpanmıgun

ilısimaplugu sıvikitchuami pıvıqalı.”

¹³ Uvvaasriiñ tiritchiaqłuum ilitchuğikami sinjitautilaagmiñik nunamun, maliqsruaqsiñiğaa ağnaq iğñiruaq anjaguramik.

¹⁴ Aasrii ağnaq qaitchikkauniqsuq israqquknik tinjiaqpaum tinjtquplugu nimigiamañi suviksrailaamun, pamatchiğviksrajanun piñasruni ukiuni avvağmik ilaplugich.

¹⁵ Uvvaasriiñ qanıgmigun nimigiğaqłuk anitchiñiğsuq imiğmik kuuktun ulirrutisrukkalu-aqługu ağnaq, aullautitqugaluaqługu ulittuamun.

¹⁶ Aglaan nunam ikayuğaa ağnaq anjmaqlugu qanıgikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqłuum anitana qanıgmigun.

¹⁷ Tarani tiritchiaqłuum ginnautillapiğaa ağnaq, aasrii aullaqhuni anjuyiğai kisinjuqtauruat ağnam kiñuvianj, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim sulı uqautiqatuať Jesu Christ-mik.

¹⁸ Aasrii tiritchiaqłuk qichağniqsuq siñaani tağium.

13

Malğuk Niğrugaaqłuum

¹ Aasrii qıñiqtunja niğrugaaqłumik mayuqtuamik tağiumiñ tallimat malğunmik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaquğutiqaqmıuq qulini nagrunmiñi, sulı niaquğmiñi atıqaqhuni pisaanñataauranik.

² Aasriisulı niğrugaaqłuk qıñikkağa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqaqhunasrii aklam isiganisun, aasrii qanğa lion-ñum qanğatun itluni. Tarra tiritchiaqłuum aatchuğniğaa niğrugaaqłuk sanjimiñik, aquppiutağmiñiglu, kamanaqtuamıglu anjalatchiğmiñik.

³ Qıñiğiga ilañat niaqunñi niğrugaaqłuum ikiñiqsimaruuaq liilaa tuqsurımaplugu, aglaan ikinja mamisrimanıqsuq. İnupayaam nanıpayaaq quviğusruutiginığaa malikhugulu.

⁴ İnuiç purviginiğaat tiritchiaqłuk aatchuqtuuaq anjalatchiğmiñik niğrugaaqłumun sulı purvigipmiğaat niğrugaaqłuk uqaqhutin, "Kamanağniapqat taamna niğrugaaqłuk! Sulı kia anjuyakkumiñiaqpaun akilliğiglu?"

⁵ Sulı niğrugaaqłuk uqaqtıtauniqsuq pigiillapiaqtuanik pisaanñatinik anjalatchitquplugu malğukıpiaq malğunñi tatqıñi.

⁶ Taavruma anjmaqlugu qanni uqamaqłuutiniğaa pisaanñatinik akitñiaqtuqlugu Agaayyun ilaan atqalu inuuniağvialu taputiğlugich inupayaat nayuutıruat qılanjmi.

⁷ Ilaa anjuyaktıtauniqsuq ipqıqsitanıñik Agaayyutim akiillıglugich. Sulı qaitchikkauruq sanjımik anjalatchiğmik qanusripayaanun inunñun atlakaagiñik uqautchılınñunlu, inunñun nunaaqqipayaat.

⁸ Aasrii iluqağmıñ inuiç nunami purvigigisigaat niğrugaaqłumun, inuiç atıñich aglak-simaitchuanun İpnaıyaam Tuqqtauruam makpiğaanñiñi inuuruatıgıun sıvuani nuna inıqtanñaiñjaan.

⁹ Kiñapayaaq sıutiqaqtuuaq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sıvullikkaugumi tigutaanulıgmun tigutaanuvıñmunñiaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqtauruksraugumi savıkpakun savıkpakun tuqqtuagısıruq.

Tarra taatniıtpan Agaayyutim inunñi iğlutuutıruksaurut ukpiqsriñiaqtuıñiağutin.

¹¹ Tarrasulı qıñilgıchtunja atlamik niğrugaaqłumik sagviqsuamik nunamiñ. Malğunmik nagruqağniqsuq ipnaıyaatun aasrii iqsıñiaqtuanik nıpiqaqhuni tiritchiaqłuktun.

¹² Anjalatchıruq sıvullium anjalatchıhagun niğrugaaqłuum takkuani. Purvigipkağniğai inupayaat nunami sıvullıgmun niğrugaaqłumun, ikiñiqsimakkauruamun aasriiñ mamıtıtıtuapluni.

¹³ Ilaa savaaqanıqsuq kamanaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktıtlugu qılanjmiñ nunamun takkuatni inuiç.

¹⁴ Aasriiñ kinnitñıñıqsuq iluqaitñik inunñik inuuruamik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatiğun savaagıkkagmıgıun takkuani sıvullium niğrugaaqłuum. Uqautiniğai tamatkua inuiç nunami inıqsıtquplugich atrıjanik taavruma niğrugaaqłuum ikiñiqsimaruam savıkpakun inuuplunisulı.

¹⁵ İlaan inuukıksritkaa atrıjanun niğrugaaqłuum sulı atrıña niğrugaaqłuum uqatlapkaqlugu. Tamatkua putchunğıtchuat kamaksrısunğıtchuatlu atrıjanun niğrugaaqłuum tuqqtuapkağniğai.

¹⁶ Sulı taavruma nalunaitmiutchiqsinnıñai qauñisıgıun iluqaisa inuiç kamanaitchuat kamanaqtuatlu, mıalguruatlu ilaipparuatlu, savaktaagruunğıtchuatlu savaktaagruuruatlu, tallıqpiagun arganjisa naagaqaa.

¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniugqaiyumñaitchuq, kisimiqaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkañanik niğrugaaqłuum naaga kisirrutaanik atqan.

¹⁸ Uvva taamna kalipsiksuy suli iñupayaaq kanjicsiqaqtuksrauruq. Iñuum kanjicsitlaruam kisilliuj kisirrutaa niğrugaaqłuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qiniğiga ipnaiyaaq makitaruaq qimigaañani Zion-ñum. Piqa-tiqagñiqsuq 144,000 iñujnik piqaqtuanik atigimiñik Aapamiłı atqanik aglausimaruanik qauğmikni.

² Aasrii tusraaruña nipinik qılanñiñ nipaaton quğluqtaqpaum katlulaqpaaraqtuamlu aasriisuli nipaaton atuqtuuraqtuat nuqaqtılıñnik atuqtuuramiknik.

³ Ilinjich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaañi aquppiutaqpaum suli sivuğaatni sisamat uumaruatlu umialijnatlu. Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiñiğaa taamna atuutaat aglaan kisimiq taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ.

⁴ Taapkua iñuich qaunagirut injiknik atlatuğimiñ, atakkii tuvaagataitcut. Ilinjisa malinjigaañi ipnaiyaaq naprupayaaq aullaqman. Taapkua taasusimakkaurut akungatniñ iñuich aunağun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu.

⁵ Uqaqaminj sagluuqtuatlaitchut. Patchisiquatinağumiñaitcut sivuğaañi Agaayyutim, atriplugich iñuktitun taqsraqtaılaatun.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qiniqtuña atlamik israğulijnmik tinmiruamik qutchikhuni qılanji isruitchuamik tusraayugağiksuaqagñiqsuq uqautiksrağimiñik tamatkununa nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñujnun atlakağiñik uqautchilijnñun, iñujitñun nunaaqçiqpapayaa.

⁷ Uqaqtuq nipitusriłlapiaghuni, “Talugsrisitichi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassağnik atanniiviksraña. Purvisisriuj ilaa iñiqsiruq qılanjik nunamiglu tagiumiglu suvliktuaguraqtuaniglu.”

⁸ Atlam israğulbum malinjigaa uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuq nunaaqçiq taggisuqaqtuq Babylun-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniplugich iñupayaañi nunami killuqsagtinnigai inmiñun, imiliqtitlugich iñupayaañi sayunahhan sanjiruamik wine-nañanik.”

⁹ Atlasuli piñayuak israğulik maliguutipmiuq taapkuñuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaañi iñuum purvigumiuñ niğrugaaqłuk atrinjaluku akuqtuqługulu nalunaitmitu-utaña uuma qaumigun naagaqaa arganmigun,

¹⁰ taavruma iñuum imigisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuılaaq qallutaanun ilaan qinnautiqpañan. Taamna iñuk nagliksaaqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaatni ipqitchuat israğulğich suli sivuğaañi ipnaiyaam.

¹¹ Aasrii itchiulanga ikniğum nagliksaaqtitaauratigun mayuqtuagisiruq taimuña isruitchuamun. Ilinjich iñiqtuqisagviitchut uvlumi unnuamiłı, tamatkua putqataqtuat niğrugaaqłujmun atrinjanunlu, suli kisupayaaq akuqtuuruq nalunaitmiutanjanik atqaniglu.”

¹² Uvvaasriiñ ipqisittuat iglutuutiqaqtuksraurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli ukpiqsriuat Jesus-mik.

¹³ Aasriiñ tusraaruña nipinik qılanñiñ uqaqtuamik, “Aglagiñ. Quvianamiurut tuq-niaqtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimahimiktigun Ataniğmun.” “Tarrallapiaq! Ilinjich mingiqsiasisirut savaagmikniñ suli akuqtuğisigaich akiññaaktaatinj savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaña.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

¹⁴ Tarani qiniqtuqaqtitluña qiniqtuña qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaq-tuq qaanani nuviyam inniqsuq igñijnatun iñuum. Niaquğimiñi manijnmik kaviqsaañik niaquğutiqağniqsuq, suli arganñiñ saagağniqsuq ipiktuamik kipritmik.

¹⁵ Suli atla israğulik aniruq agaayyuvikpañmiñ, tuqłughuni taavrumuña aquppiruam nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Pijnjuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.”

¹⁶ Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsagañi kiprisini nunami, aasrii nunami pijnjuqtuat asriat katitlugich.

¹⁷ Tarani atla israğulik anilgitchuq agaayyuvikpañmiñ ittuamiñ qılanji, ilaaptuq kiprisiqağmiñiqsuq ipiktuamik.

¹⁸ Aasriiñ atla israğulik amakñaqtuq tunillağvinñiñ sanjiaqtuq anjalatlaplugu iknig. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuña tiggummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni,

“Atuğun ipiktuag kipriñ, aasrii katillugich asriat siigñaqtuat nunamiñ, takku asriat piññullapiaqtut.”

¹⁹ Tarra israğulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpauranun qinnautaan Agaayyutim.

²⁰ Misriqqivium imaña tutmiqatağigaat silataani nunaqqim, aasriiñ auk maqiruq misriqqiviniñ uñsriksilaña 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliquhuni tuttuqpaum qaqluğutiknunağlaan.

15

Israğulgich Añalatchiruat Ihulliuğutiqpauranik

¹ Qiñigtunja atlamik atlayuağnaqtuamik qilañmi kamanaghuni quviqnaqtuamik. Tallimat malğuk israğulgich piqağniqsut tallimat malğunmik ihulliuğutiqpauraksranik. Aqulliqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nuñitchaağutiqaqtuq taapkunija.

² Tarani qiñigtunja tağiumik tagğaqtuutitun liilaa ilaratun ikniğmik sulı taapkunija akimaruaniñ niğruğaağunmiñ sulı atrinianiñ kisirrutaaniñlu atqan. Qichagñiqsut siñaañ tağium ittuam tagğaqtuutitun, tigummipługich nuqaqtılıgich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai.

³ Ilinja atugağaat atuutaa Moses-ñum savaktaan Agaayyutim sulı atuutaa ipnaiyaam uqaqhutinj,

“Kamanaqtut quviqnaqhutinjlu savaatin,

Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqatuatin.

Nalaunñarunurut sulı ilumutuuruut pilğusritin,

Umialigiplutin iñuich nunaqqiqpañni.

⁴ Ataniiq, kia taluğinğitkisivatin

kamakkuitiqağlugulu atigikkan,

atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaqqipayaaniñ agğigisirut purvigilutin,

atakkii qiñiğniğaiç iluqağmiñ surağautitin nalaunñaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qiñiğniğiga ipqiñniqsrauruq ini agaayyuvikpañmi qilañmiittuami añmağataqtuag.

⁶ Aasrii tallimat malğuk israğulgich anirut agaayyuvikpañmiñ, piqaqhutinj tallimat malğunmik ihulliuğutiqpauraksranik, atnugaqaqhutinj salumaruaniñ qaummağiksaanik ukilhaagiksaanik, sulı tapsiqaqhutinj maniñmik kaviqsaamik satqañmiktigun.

⁷ Tarra ilañata sisamat uumaruat aatchuğai tallimat malğuk israğulgich tallimat malğunmik piñalunik kaviqsaamiñ maniñmiñ pilianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuñja isruitchuamun.

⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniiñ saññianiñlu Agaayyutim. Kiñaunmiñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpañmun naatchigaluagñagich tallimat malğuk israğulgich taapkunija tallimat malğunmik ihulliuğutiqpauranik.

16

İluligaurat İmalgich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruñja nipituruamık nipimik taavrumañja agaayyuvikpañmiñ uqaqhuni taapkunuja tallimat malğunñun israğulijnun, “Kuvvityaqsiginj nunamun imanijich iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.”

² Tarra sivulliq israğulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğñağiağataqtuatlu killiğruat ilirut iñunñun piqaqtunun nalunaitmiutanjanik niğruğaağlum purvigiplugulu atrinja. ³ Tuglian israğulgum kuviñigaa iluligaurani tağiumun. Tarra iliruq liilaa aña tuqunaruam iñuum, aasrii uumarupayaat tağiumi tuquplutin.

⁴ Piñayuaknik israğullak kuviñigaa iluligaurani kuññun suvlıktuaguraaqtuunulu. Sulı tamatkua imğat auguqtuq.

⁵ Tarra tusraagiga israğulik añalatlaruq imiğmik uqaqtuag,

“Nalaunñapiaqtutin atanniikavich taatna,

ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamılı.

⁶ Atakkii iñuich maçipkaifiqsut auñatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu, aasriiñ aatchuğitin auñmik imigaksrañatnik. Taatnagaksrauruttakku.”

⁷ Sulı tusraaruñja nipimik tunillağvinjmiñ uqaqtuamik,

“Aa, Ataniiq Agaayyuun Saññipayaaqatuatin,

atanniqsuutitin ilumutuuruut nalaunñapiaqhutinj.”

⁸ Sisamanjata israğulgich kuviñigaa iluligaurani siqiñiğmun. Tarakñağlaan siqiñiğmun uunan iñuich uunniqipkağniğai atrilıuutiqağlugich.

⁹ Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqhuutiniġaat atqa Agaayyutim ihuilliuġutiqpauraqtichiruam, suli isrummitqinġitchut kamakkutiqaġuġlugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanġat israġulġich kuvisiruq iluligauraġmiñik aquppiutanġanun niġrugaaqhuum, aasrii añaayquataa taaqsilapiaqtuq. Iñuich kinmaġaich uqqatin atniġnaqpagitlutin

¹¹ taimaqhuutiplugu Agaayyun qilañmiittuq pisigiplugu atniġnatin killiġruatinlu. Naaga-suli mumiguliñġitmiut pigiitchuaniñ savaaġmikniñ.

¹² Itchaksrañat israġulġich kuvisiruq iluligauraġmiñik kuukpauranun Euphrates-ġum, aasrii taamna kuuk paliġniġaa itqanaiqsaqhuq apqutiksrañat umialinġich kivaknam tunjaaniñ.

¹³ Tarraasrii qiniqtuġa piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naaġaayinik anniġaqtuanik qanġaniñ tiritchiaqhuum suli qanġaniñ niġrugaaqhuum suli qanġaniñ tanġiġlaaqtuam sivuniksriqirim.

¹⁴ Taapkua irrusriqhuñich tuunġaum savaaqaqtut quviqnaqtuanik. Taapkua piñasrut irrusriqhuñich aullaġaqtut umialipayauraninun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaqhuñich anjuyaqupluġich kamañaqtuami uvluani Agaayyutim Sañġipayaaqtuam.

¹⁵ (“Naalaġnisitchi! Agġiġniiaqtuġa atrilugu tiglinnaqti. Quviasruktuq iñuk itqum-maagiksuaq qaunagipluġich atnuġaani. Tarrakii aullaġumiñaitchuq atnuġailaaguni suli kannuġilugu atnuġaisilaani.”)

¹⁶ Taapkua irrusriqhuñich katinnigaiġich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malġuata israġulġich kuviñiqsuq iluligauraġmiñik silamun. Tarraasrii kamanallapiagataqtuq nipi nipliqsuq aquppiutaqpañmiñ agaayyuvikpañmi uqaqhuni, “Naatchirut.”

¹⁸ Tarani tusraġnaqtuq katlulat, ikniqpalagaqhuni suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qaġaunniñ taatnatun nuna iliqsrañġanġitchuq. Taamna nunam iliqsraqpauraħa suañaniqsrauruq nunam aullaġniivianiñġlaan.

¹⁹ Kamañaqtuq nunaqqiq avguñiqsuq piñasruutluni, suli nunaqqiq nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqaġigaa kamañaqtuq Babylon qaitechukluġu qallugauraq immaukkaqtuq wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuq qinnautaa.

²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñġipayauratlu paqinnatqikkumiñaihuñin.

²¹ Suli natatqunnaqpaurat kataktut iñuñnun qilañmiñ uqumaisilaagaqtuq 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqhuutigaat Agaayyun piqtuġiplugu ihuilliuġutiqpauraq natatqunnaqtuq, taamna ihuilliuġutiqpauraq tatamnaqpagitluni.

17

Akiisuqpaglu Niġrugaaqhuq

¹ Tarani ilaġat tallimat malġuk israġulġich piqaqtuq tallimat malġuñnik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaana, “Ki. Qiniqtitkisigikpiñ tatapsausriaksrañanik akiisuqpaum aquppiruam iñuġiaktuani imiġni.

² Umialinġi nunam sayuñaqatiqaġniqsut taavrumiña akiisumik, suli iluqatin iñui nunam imiliġniqsut imiqhutin wine-mik sayuñanhanik akiisum.”

³ Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun anjalatluña israġulġum aullautigaana suviksrailaamun. Aasriiñ qiniqtuġa aġnamik aquppiruamik qaġani kavviġiksaam niġrugaaqhuum aġlaqaqtuam pigiitchuamik pisañanġaninik iluqaani qaamiñi. Taamna niġrugaaqhuq tallimat malġuñnik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni.

⁴ Aġnaq atnuġaaqqaġniqsuq qiniġaġiksuanik tunjaqtaanik kavviġiksaaniglu, suli qiniyunaqursuqhuni maninġmik kavviġsaamik suli akisuranik uyaġauraanik suli qatiqtaanik suñauraqpañnik. Arġanmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piñiqtamik maninġmiñ kavviġsaamiñ immaukkaqtuamik naġġunallapiagataqtuanik atuummiruanik sayuñanġmigun.

⁵ Aġnam qaunġani aġlaqaġniqsuq atġimik kanġiqsilgunaitchuamik,

“Babylon, kamañaqtuq,

Aakañat Akiisut

naġġunallapiagataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiniġigaa aġnaq imiliqsuaq auñatnik ipqiqsittuq suli auñatnik tuqquatauruq pisigiplugu ukpiqsriħitnġ Jesus-mik.

Qiniqapku aġnaq atqunaq quviġusruktuġa

⁷ Aasrii israġulġum uqautigaana, “Suvaata quviġusrukpiħ? Uqautigisigikpiñ kanġiqsilgunaitchuñanik aġnam suli taavruma niġrugaaqhuum usriaqsigvian, niaquqaqtuam tallimat malġuñnik nagruqaqhuni qulinik.

⁸ Niğrugaaqłuk qıñıkkan itkaluaqtuuaq ingıqsuq pakma, suli mayuğumaaqsiuruq natiqsıñaitchuamiñ aŋmağniimiñ aasriiñ piyaqquğvıñmuktuksrauluni. İñuich iñuuruat nunami tamatkua atıñich aglaksimaitchuat makpıgaaŋani iñuulhum iñiqtıulğatahaniñaglaan nunam quviğusrukkisirut qıñiğumitruŋ niğrugaaqłuk itkaluaqtuuaq suli ingıqhuni pakma suli sagvitqıkkisipluni iłaatniğ.

⁹ İñuk kanıqisısuqtuuaq taavrumıña isrumatuliqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malğuk niaqut tallimat malğuk qimigaaŋurut taavruma ağnam aquppıvıgıkkani. Tallimat malğuk umialgupmiuttuuq.

¹⁰ Tallimat umialgich umialğunaiğñiqsut, atausrıq umialğusugaaqhunisuli, suli atla ag-ğıqsagumapluni. Taimma agğigumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami pivıñmi.

¹¹ Aasriiñ niğrugaaqłuk itkaluaqtuuaq ingıqhuni pakma, taamna tallimat piñayuğıgaa atangıch aglaan ilagıgaa tallimat malğuk atangıch. Suli piyaqquğvıñmuktıksıruq.

¹² Aasriiñ qulıt nagruich qıñıkkatin qulıt umialgurut akuqtumaitchuatsuli aŋalatchiñıksramik umialıktıtun, aglaan saŋŋıqagumaqtut umialıktıtun sivikitchuami pivıñmi piqatigilugu niğrugaaqłuk.

¹³ Taapkuua atautchiñıamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaa saŋŋıgıkkatıñ aŋalatchiñıksraqtıñlu niğrugaaqłunmun.

¹⁴ İliniç anuyıyağısırut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilıgisigai, atakkii Atanıgıgaa atangıch suli umialıgıgaa umialgich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuğıtuıqaqtut pik-sraqtaaŋuplutıñ suli tunıqsımaıplutıñ.”

¹⁵ Aasriiñ israğulğum uqautıgaaŋa, “İmğich qıñıkkatin akiisum aquppıvıgıkkani, tamarra iñuich iñuiallapiaghutıñ nunaaqqipayauranıñ uqausrıqaqtuuaq atlakaagıñıñik.

¹⁶ Suli qulıt nagruich qıñıkkatin suli niğrugaaqłuum uumıgıagutıgıgıgaa akiisuuq. İlinısa aatkisıgaa suuraıpayaanıñ unıllıgu atnugaiılaaq aasriiñ niğıpmıluğum timaa ikıpkıaqmıluğum ikniğmik.

¹⁷ Atakkii Agaayyutim kipıgıniğutiqaqtıñniğai taŋıgıkkıgıch ilaan sivunniutini ataus-riŋuqulugıllı qaitchıtqulugıllı ilıñıch aŋalatchiñıksraŋatnik umialıktıtun niğrugaaqłunmun, Agaayyutim uqalñi immiumanıñhatnunaglaan.

¹⁸ Ağnaq qıñıkkan nunaaqqıgıgaa kamaŋaqtuuaq atanıqsımatniktuuaq umialıñıtıñik nunam.”

18

Babylon Suksraunğıkkauruq

¹ Tamatkua aqatıgıñ qıñıqtuŋa atlamik israğulıñmik atqaqtuamik qılaŋmiñ aŋalatchiñıqpauraqaghuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummağıksıpkagaa qaumanıgımiñik.

² Tarra nıpruağniqsuq itna,
“Babylon kamaŋaqtuuaq suksraunğıkkauruq, tarra ilumutuuruq!
İngıliutıgaa tuunğaiıllu qanusrıpayaatlu irrusrıqıluich
sulıpsuuq qaayugınaqtuapayaatlu
uumıñıqatıñ tıñmiagıruich.

³ Babylon qaitçigai wine-mik iñuñıch nunaaqqipayaat imilıqtıtıluğıch
sayuŋalhan saŋŋıruamik wine-naŋanıç.

Umialıñı nunam sayuŋaqatıgıniğaa ilaa,
suli tauqsıgıñıaqtıñıñ nunam umialğugıvıgıplugu
umialgutıgıñ akuqtukkaŋıch ilaan atugauñhagun.”

⁴ Tarra tusraapmiuŋa atlamik nıpımiç qılaŋmiñ uqaqtuamik,
“İñuñmaŋ, annısitçi taavrumakıña nunaaqqımiñ.

İlipsi ilauruksraunğıchusrı killuqsautaiñi,
piqataunğıchumaısrılı iluıllıuğıtıksrautaiñi.
⁵ Killuqsautai iñuğıktut qutçıksıplutıñ qıaktun,
suli Agaayyutim itqagıgı savamaqıluıtaı.

⁶ Utıqtıtçıvıgısrıuŋ Babylon qaisarıatun ilıpsıtıñ,
akılıglugu malğuktun ilaan savaaŋıgun,
ımmıglugu qallugaurıña malğuktun ilaa imıksrıuqmatun ilıpsıtıñ.

⁷ Atqunallapiağılu iñmiñik kamağıruuaq iñuuniuqaqmıuq susrunğısaallapiaqhuni.
Pakma aatçuqsıuŋ naglıksaağıtıksramik alianallapiaqtuamıglu.

Atakkii uqaqtuq iñmiñun,
‘Uvaŋa aquppiuraagısrıuŋa atanıqtun. Uılğaağıtımiuŋa.
İlıtçuqsrıyumiñaitçuŋa alianamik.’

⁸ Taatnağılu iluıllıuğıtıqpaurasrıñıñ tıktıksıgaa atautçımı uvlumi,
tuquñhum, alianamılu, kakkaagınamılu.

Suli ikıgısrıuq ikniğmik,

atakkii Atanguruuq Agaayyun sapiġnaqtuq atanniiruaq ilaanik.”

⁹ Tarraasriiġ umialinjisa nunam sayunjaqatiqaqtuq akiisumik pisunġnautaigun qiaġisigaat alianniugutigilugu taamna aġnaq qiniġumitruġ isia ikualaninjan.

¹⁰ Qichaġisirut unjasriksilutinj sivuugagilugu ilaan nagliksaaqtitaulha uqaġutinj, “Nakliun, nakliun, ilvich Babylon, kamañaqtuq nunaaqġiq, sanġiqaġaluaqtuq nunaaqġiq.

Atautchimi sassaġniġmi anasriġnuqsakkaujaniktutin.”

¹¹ Uvvaasriiġ tauqsigġiutilgich nunapayaami qiarut kiġuvġuplugu ilaa, atakkii tarakġaaglaan kimikunniġ tauqsigsiksraġniqsuq suuranġitnik.

¹² Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaġauraat, qatiqtaatlu sunjauraqpaich, ukiġhaaġiksaatlu suli ukiġhaat tunjuaqtaatlu, siluiġlu kavviġiksaaatlu, qanusriġimaatlu ayuġnaqtuq qiruich, qanusriġimaat suurat tuugaaniġ, akisuruatlu qiruich, patukpaillu, savilhatlu, uyaġaillu siqquqtatun,

¹³ sinimatlu, avuugutit, tipraġiksautit ikipkaqġugich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaagġiksaat, mukkaaksratlu, niġrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpaqautitlu, suliunniġ iġuuruat iġuich.

¹⁴ “Asriatluunniġ kipiġniugutigikkatin piiqsut ilipniġ, suli suuraqpaatun akisuruat qiniyunaqtuatu lu taimmaur ut ilipniġ, asrii sumiunniġ paqitchemiġaitin.”

¹⁵ Tauqsigġiutilgich tamatkuninja suuranik umialguqtuq taavrumakġa aġnamiġ qichaġisirut unjasriksuami, sivuugagilugu nagliksaaqtitaulha alianapiaqtuamik qialutinj,

¹⁶ uqaġutinj,

“Nakliun, nakliun, Kamañaqtuq nunaaqġiq
atnuġaaqaguu ruq ukiġhaaġiksaanik tunjuaqtaaniglu kavviġiksaaniglu,
qiniyunaqsrqsuqhuni maninġmik kaviqsaamik,
akisuruaniġlu uyaġauraanik, qatiqtaatlu sunjauraqpaanik.

¹⁷ Atautchimi sassaġniġmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagminj umiaqpaich umialinjich taġiuqsuqtillu suli iluqagminjlu akiġniġarġiaqtaut taġiumi qichaġniqsut unjasriksuami,

¹⁸ suli nipaalarut qiniqamitruġ isia ikualaninjan uqaqġutinj, “Piitchuq atlamik nunaaqġimik taavrumatun kamañaqtuatu nunaaqġisun.”

¹⁹ Ilinjisa nalluqsrugniġaat nunam apyua niaqumiknun, qiallagminj kinjvġullaġminjlu nipaapalutinj,

“Nakliun, nakliun, Taamna kamañaqtuq nunaaqġiq!

Iluqagminj umiaqpaqatlu taġiumi umialguġniqsut
suuranġigun akisuruatigun!

Atautchimi sassaġniġmi suksraunġiqsauruq.”

²⁰ “Qilaak, quviasrukpautigun suksraunġiqsaulha.

Quviasrukpagitchi Agaayyutim iġuillu uqġiraqtaurusiiġlu sivuniksriqiraurusiiġlu, atakkii Agaayyutim akiisug anasriġnuqsagutigigaa pisigiplugu savaanġagun ilipsitġun.”

²¹ Tarani sapiġnaqtuq israġulik tigusruruq uyaġagruamik anjuruatun mukkaaksriugutitun aasrii miġuqsautiplugu taġiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamañaqtuamik nunaaqġiq Babylon iksautikkaagisiruq,

aasriiġ qiniġnatqikkumiġaitisiruq sumiunniġ.

²² Suli nipinjich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich

suli supluqaqtuġnaqtuatu qalġuqtautitlu tusraġnatqikkumiġaitchut ilipni uvakġaniġaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiġaitchut ilipni,

suli qatraġniġa mukkaaksriugutim tusraġnatqikkumiġaitchuq ilipni.

²³ Suli qaumanġa kialuuram

qaummaġitqikkumiġaitchuq ilipni uvakġaniġaglaan.

Nipa at uiksrautimlu nuliaksrautimlu

tusraġnatqikkumiġaitchuq uvakġaniġaglaan ilipni.

Ilvich tauqsigġiaqtitin kamañaġniqsrauniqsut nunami.

Suli anġatkuulipkun iluqaisa nunam iġui kinnigitin.

²⁴ Suli Babylon anasriġnukkauruq

atakkii auġat sivuniksriqirit ipqitchuatu iġuich

suli iluqagminj tuqutauruat nunami qiniġnaqtut nunaaqġimi.”

19

Qatchallautiqatig Qilaġmi

¹ Taavruma aquagun tusraarunja nipiġpauranjanik iġuugaagrukpaum qilaġmi, uqaqġutinj,

“Quyanaqniaqpat!

Anniqsuǵiaǵlu kamanaunlu [kamakkunlu] sanjılu
pigıǵaa Atanǵuruam Agaayyutipta.

² Atanniqsuutai ilumutuuruat nalaunǵaplutıj.

Atakkii akiisucpaum asıññuǵaa iñupayaaq nunami sayunǵahıǵımun.

Taatnaǵılu Agaayyutim atannıǵaa anasrıññuqsıǵımu
piqutıǵıplugich tuǵqutauruat ilaan savaktaıñ.”

³ İlaqatchiqılu niplitqıksut.

“Quyanaqniaqpat!

İsiq ikualaruamiñ nunaaqqimiñ qunmuktıǵ taimunǵa isruitchuamun.”

⁴ Suli iñuiññaq sisamatlu umialıñnat sisamatlu uumaruat putıqtut nanǵaǵılu Agaayyun
aquppiruaq aquppiutaqpanmiñi, uqaqhutıj,

“Amen! Quyanaqniaqpat!”

İpnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵ Suli nipi niplıqsuq aquppiutaqpanmiñ,

“Nanǵaqsıuñ agaayyutıǵıkaqpat,

iluqapsi savaktaurusrii

talıqsrıruasrılu ilaanik,

kamanaiññagmıj, kamananñagmıj.”

⁶ Aasrii tusraagıa nıpiqpauraq itna lılaa nıpaatitun iñugıallapıagataqhutıj iñuich, nıpaati-
tunlu iñugıaktuat imǵich, nıpaatunlu suanaruam katlulam, uqaqhutıj,

“Quyanaqniaqpat!

Atanǵuruuaq Agaayyutıǵıkaqpat Sanjıpayaaqıtuuaq anjalatchıruq.

⁷ Quvıatchakta quviasrullapıagıtalu.

Nanǵaglakput kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,

suli ilaan nuliaksrautaa inmiñik itqanainıktuq.

⁸ Nuliaksrautaa atnuǵaaksrisauruq

qatıqtaamik ukıñhaagıksaamik qaummagıksuamıǵlu salumaruamıǵlu.”

Atakkii ukıñhaagıksaag nalaunǵaruat savaagıgaat ipqıqsıtanıñ Agaayyutim.

⁹ Aasriiñ israǵılgum uqautıgaanǵa, “Aǵlagun una, quvıanamiurut tamatkua aiyugaaqtau-
ruat katchuutıruakun nullautchiqpagviksrananun ipnaiyaam.” Uqautıqıkaanǵa, “Taap-
kua ittut ilumutullapıaq Agaayyutim uqalhi.”

¹⁰ Taranıtarra puttunǵa israǵılgum isıǵıñun purvıǵısrukılu, aglaan uqautıgaanǵa, “Taat-
naqnak, uvanaptuuq savaktiññıñagıgaanǵa Agaayyutim ilıptun anıqatıuptıtunlu tupıksrıruat
Jesus-nım sagvikkanıñ. Purvıǵılılu nanǵagun Agaayyun. Atakkii taapkua uqaksrısi-
maruat pisıǵıplılu Agaayyun sıvullıkkaurut irrutıchıkun sıvunıksrıqırıtıtun sıvuani.”

Usrıaqısqısuuq Qatıqtaami Tuttuqpanımi

¹¹ Suli qıñıǵıga qılak anmaqtuuaq, atanıi qatıqtaaq tuttuqpak! Taamnaasrii aquppiruaq
taavrumanı atıqagınsuq Tunıqsımaruamik suli İlumutuuruamik, aasrii atannıqsıuiruq
anuyakhunılu nalaunǵarualıkun.

¹² İlaan irrak innıqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugıaktut nıaqıgıtıt. Atqa
aglausımanıqsuq ilaani, kua-unnıñ iñuum ilısimangısanǵa aglaan kısımi.

¹³ Atnuǵaaqagınsuq akuqturuamik misruktaqsımaruamik aunmun, suli taiyuǵaat
uumiña atıǵmıñ “Uqalha Agaayyutim.”

¹⁴ Suli anuyaktaıñ qılauım malıñnıǵaat usrıaqısqıhutıj qatıqtaani tuttuqpanı,
atnuǵaaqıqıqıñ ukıñhaagıksaamik qatıqtaanı salumaruanıñ.

¹⁵ İlaan qanǵanıñ annıuǵagınsuq ipıktuuaq savıpkak. Taavrumiña ipıǵaqtuǵıñıñıǵai
nunaaqıqıqıpaich iñunıch, suli anjalatkısgıai savıñhamıñ ayaupıamıñ. Tutmagısgıaa mıs-
rıqqıvia tatamnaqsııunı qınnautaa Sanjıpayaaqıtuuaq Agaayyutim.

¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumiǵmıñılu atıqagınsuq aglausımaruamik itna,

“Umialgat umialgıch,

suli Atanǵat Atanǵıch.”

¹⁷ Qıñılǵıchunǵa israǵılnımk qıchaqtuamik sıqıñıǵmıñ nıpitusrıllapıaqıhuni uqautıplıgıch
ıluqaisa tıñmiat tıñmiruat sılamı, “Qagǵısitıchı. Katıtıtıchı nıǵıyaǵısrı nullautchiqpagvıani
Agaayyutim.

¹⁸ Nıǵıyımagısrı tımınıch umialgıch, tımınıch anuyaktıt qaukıñısa, suli tımınıch kama-
naq-
tuat anıtıt, tuttuqpanısalu tımınıch tamatkualu tuttuqpaqatıt. Nıǵıyımagısrı tımınıch
ıluqaisa iñupayaurat, savaktaagruıñıñaanlu savaktaagruıñıñaanlu, suli kamanaiñıñaanlu
kamananñıñaanlu.”

¹⁹ Suli qiniġigiga niġrugaaqluk suli umialinġi nunam aṅuyaktituummaisa katiruat aṅuyaksaġumaaqġlugu taamna aquppiruaq tuttuqpaṅmi aṅuyaktinġilu.

²⁰ Aglaan niġrugaaqluk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqinġuaqti savaaqaqtuaq quviq-naqtuanik ilaan takkuani. Kinnitfinġinġisug tamatkuninġa akuqtuiruanik nalunaitmiutanġanik niġrugaaqġuum suli putqataqtuanik ilaan atrinġanun. Iluqatik taapkuak sinġitauruk iṅuunġaaknik narvanġanun ikniġum ikularuamun sulfur-mik.

²¹ Suli kisinġuqtat tuqqtaturat savikpaṅaġun taavruma aquppiruam tuttuqpaṅmi, an-niġuqaqtuakun qanġaniṅ; aasrii iluqaġminġ tinġmiat niġisuiġataġvigigaich timinġich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qiniġitunġa israġulinġmik atqaqtuamik qilaṅmiṅ, saagaqġuni argaṅmiṅi aṅmautaaniġ natiqsiṅaitchuam aṅmanġum kalimṅaqaṅniġlu.

²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaqġluk, taamna taimaknaqtaq nimigiġaq, tuunġauruaq Satan-ṅupluniġlu, qiliqsruqġlugu sivunniġuġu 1,000 ukiunik. Aasriiṅ sinġinnigaa natiqsiṅaitchuamun aṅmaniġmun umikġlugu umnġumnik piillakkumiṅaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiṅaiġlugich iṅuich taraknaṅiṅaglaan 1,000 ukiut naanniaṅhatnunaglaan. Aglaan taapku aqatigun pituisaallaktusraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiṅiqmiunġa aquppiutaqpaṅnik, suli iṅuich aquppiruat tamatkunani sanġiqutinġinġisut atanniġsuitquplugich. Aasriiṅ qiniġitka iṅuusrinġich tamatkua niaquikkauruat tuniġsimakaminġ Jesus-mun uqalhanunlu Agaayyutim suli payaṅaitṅaminġ ukpiqsriṅiġmikni. Tamatkua putqatangitchut niġrugaaqġumun atrinġanunlu unniiṅ akuqtunġitġlugu nalunaitmiutanġa qaumiktigun naaga argaṅmiktigun. Ilinġich iṅuutqinġisut atanġuqatauplutinġ Christ-mi 1,000-ni ukiuni.

⁵ Taamna tarra sivillicġ anġitqigviksraq. Kisinġuqtanġich tuqunġaruat anġitqiniġitchut 1,000 ukiut naanġaiṅniṅa.

⁶ Quvianamiururur ipqitġlutinġ taapku a piqatauruat sivillicġmi anġitqiliġmi. Tuglian tuqġlum sanġiġsraipiġai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ṅum, suli atanġuqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷ Tarraasriiṅ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiruq isiqtauvinġmiṅiṅ.

⁸ Aasrii anigisiruq kinnitfinġiaġuni iṅunġinġik nunam nanipayaaq ilaġilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniġai iluqaisa aṅuyyiaqulugich. Iṅugiaktutilaaqatut qavianġatun taġium siṅaan.

⁹ Aasriiṅ ilinġich siaminniġsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iṅuich Agaayyutim nunaaqqiġlu piqpagillapiakkaṅa. Tarraasriiṅ ikniq atqaqtuq qilaṅmiṅ aasrii suk-sraunġiġlugich.

¹⁰ Aasriiṅ tuunġaq kinnitfinġktuaq ilinġinġik sinġitauruq narvanġanun ikniġum sulfur-ṅumlu, sinġitauviaknun sivuani niġrugaaqġuum sivuniksriqinġuaqtimlu. Aasriiṅ ilinġich nagliksaaġisirit uvlumiġlu unnuamiġlu taimunġa isruitchuamun.

Aquilliq Atanniivik

¹¹ Suli qiniġitunġa anġiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaṅmik taavruminġalu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuġaaniṅ nunalu qilaġlu aullauruk, sumiunniṅ paqinnaġumiṅaiġhutik.

¹² Suli qiniġitka tuqunġaruat, kamanaiṅnaanlu kamananġaanlu, qichaqtuat sivuġaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiġaat aṅmakkaurut, sulipsuuq makpiġaṅich iṅuulġum. Taapku tuqunġaruat atannikkaaurut savaanġisigun aglaksimakkaṅisitun makpiġaani.

¹³ Taġium suli tuqġlum anjalatchivianlu utiqtitkai tuqunġaruapayaat. Ilinġich atannikkaaurut atausriuttaaqġlugich malġutlugu savaanġat.

¹⁴ Aasriiṅ tuquliġlu ilaan anjalatchivalu sinġitauruk narvanġanun ikniġum. Tarra taamna tugliġigaa tuqġlum.

¹⁵ Tarraasriiṅ kisupayaaq, atigikkaṅa aglaksimaitman makpiġaaniṅi iṅuulġum, sinġitaupmiuq narvanġanun ikniġum.

21

Nutaq Qilak Nutaqġlu Nuna

¹ Tarani uvana John qiniġitunġa nutaamik qilaṅmik nutaamiglu nunamik. Sivillicġ qilak sivillicġlu nuna piqsuk, taġiuq piiqmuituug.

² Suli qiniġigiga ipqitchuq nunaaqqiġ, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiṅ qilaṅmiṅ, itqanaiyaqsimapluni suli qiniyunaqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiṅun.

³ Aasrii tusraaruᅇa nipiᅇpaᅇmik aᅇuppiutaᅇpaᅇmiᅇ uᅇaᅇtuamik, “Uvva, ipᅇitchuaᅇ inaa Agaayyutim piᅇasriutirūᅇ iᅇuᅇnᅇn. Agaayyutim nayaᅇatiginiᅇᅇai, aasrii ilinᅇich iᅇuᅇginiᅇᅇai. Agaayyᅇn iᅇmiᅇiᅇik itᅇatauniaᅇtuᅇ ilinᅇiᅇiᅇi.

⁴ Agaayyutim allaᅇtiᅇisigai qulvipayaat irinᅇiᅇiᅇi. Ilinᅇich tuᅇᅇtuᅇqikkumiᅇiᅇaiᅇsᅇ. Alian- niᅇtuᅇᅇikkumiᅇiᅇaiᅇsᅇ kinᅇuvᅇlutiᅇn atniᅇᅇiᅇnautiᅇᅇuᅇtinᅇlu tarakᅇnaniᅇiᅇᅇlaᅇn, atakkii sut sivuani itᅇhuuruat piᅇiᅇiᅇiᅇsᅇ.”

⁵ Suli taamna aᅇuppiruaᅇ aᅇuppiutaᅇpaᅇmiᅇ uᅇaᅇtuᅇ, “Atanᅇi, pakmapak savakkitka supayaat nutaᅇᅇuᅇᅇuᅇᅇich.” Aasriiᅇn uᅇautipsaᅇᅇaᅇn, “Aᅇlakkich ukua, atakkii uᅇᅇᅇich uᅇautigikkatka ukpiᅇnaᅇtuᅇ ilumutuᅇplutiᅇlu.”

⁶ Sulipsuᅇᅇ uᅇautiᅇaᅇn, “Naanᅇanikuᅇ. Uvaᅇn Alpha-nᅇruᅇn suli Omega-nᅇruᅇnalu, aullaᅇniisaᅇᅇ suli isrukᅇitchaᅇᅇ. Kimunᅇiᅇᅇa imiᅇᅇuᅇiᅇsuamun aatchuᅇutiginiᅇᅇiᅇᅇa imiᅇ akiᅇlaᅇᅇuᅇᅇ suvliktuaᅇᅇuraᅇtuᅇnaniᅇ imᅇᅇm iᅇuᅇnaᅇtuam.

⁷ Kiᅇnayaᅇᅇ akimaruaᅇ paitchaktaᅇᅇaiᅇsiruᅇ taapᅇkuniᅇn. Suli ilaan Agaayyutigigisi- gaᅇn suli ilaa iᅇᅇiᅇiᅇisigai.

⁸ Aᅇlaali iᅇsisuruatlu, ukpiᅇsrisaitᅇuatu, naᅇᅇuᅇnaᅇtuamik savaᅇᅇaᅇtuatu, iᅇuᅇaᅇtuᅇtitlu, sayunaruatlu, anᅇtkuuruatlu, aᅇᅇuᅇaᅇtuᅇtuatu, iluᅇatiᅇnᅇlu sagluturuat, iniᅇᅇᅇiᅇaᅇtuᅇ narvami ikualaruami ikniᅇᅇmik sulfur-miᅇlu. Taamna tuᅇliᅇiᅇᅇa tuᅇᅇᅇum.”

Nutaᅇᅇ Jerusalem

⁹ Tarani ilaᅇata tallimat maᅇᅇuk israᅇᅇuᅇᅇich tikitchaᅇn piᅇaᅇtuᅇᅇ tallimat maᅇᅇuᅇᅇnik iluᅇiᅇᅇauranik immaukᅇaᅇtuamik tallimat maᅇᅇuᅇᅇnik aᅇulligᅇiᅇik iluᅇiᅇᅇuᅇtiᅇpauranik. Uᅇauti- gaᅇn, “Qaᅇᅇaiᅇ, qiᅇiᅇitinniᅇᅇiᅇpiᅇ katchuᅇutiᅇaᅇtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.”

¹⁰ Ilaan akiᅇᅇaᅇn Ipᅇitchuakun Irrutchikun iᅇᅇiᅇpaaramun qutchiksuaᅇm, aasriiᅇn qiᅇiᅇititkaᅇn ipᅇitchuamik nunaᅇᅇqimik Jerusalem-mik atᅇaᅇtuamik ᅇiᅇᅇniᅇiᅇ Agaayyut- miᅇ.

¹¹ Taamna nunaᅇᅇᅇiᅇ qauᅇaᅇᅇniᅇsuᅇ kamaᅇnautaanik Agaayyutim qauᅇ- maᅇᅇiᅇiᅇaᅇtuamik akisuruatun uyaᅇᅇaktun taiyuᅇtiᅇaᅇtuatun jasper-mik tapinniᅇᅇukun igaliᅇtun.

¹² Suli katchikpaᅇaᅇtuᅇ qutᅇᅇiᅇliᅇaᅇtuamik qulit maᅇᅇuᅇᅇnik paᅇaᅇᅇhuni, suli qulit maᅇᅇuk israᅇᅇuᅇᅇich qauᅇnaksrirut paanik. Paani aᅇlaᅇᅇniᅇsᅇ atinᅇich qulit maᅇᅇuk sivulliᅇnᅇ Israel-nᅇm.

¹³ Piᅇasrut paᅇpaᅇᅇniᅇsᅇ avatillaᅇnani, kivaknam tuᅇᅇani piᅇasrut paᅇpaᅇich, nigiq- paum tuᅇᅇani piᅇasrut paᅇpaᅇich, unᅇallam tuᅇᅇani piᅇasrut paᅇpaᅇich, suli kanaknam tuᅇᅇani piᅇasrut paᅇpaᅇich.

¹⁴ Suli katchiᅇiᅇ nunaᅇᅇqim turviᅇᅇniᅇsᅇ qulit maᅇᅇuᅇᅇnik uyaᅇᅇniᅇik aᅇlaᅇaᅇtuamik qulit maᅇᅇuᅇᅇnik atinᅇiᅇiᅇ uᅇqiᅇraᅇtiᅇiᅇiᅇik ipnaiyaam.

¹⁵ Taamna israᅇᅇuᅇᅇ uᅇaᅇtuᅇᅇ uvaᅇnᅇn piᅇᅇniᅇsᅇ uuktuᅇtmik piᅇiᅇamik manᅇiᅇmiᅇ kaviᅇsaamiᅇ uuktuᅇᅇuᅇᅇuᅇ nunaᅇᅇqim paanᅇlu katchiᅇiᅇlu. ¹⁶ Nunaᅇᅇᅇiᅇ sisamanik iᅇiᅇᅇuᅇᅇniᅇsᅇ suli taktiᅇlaᅇnalu iraᅇtᅇtilaᅇnalu atiᅇlutik. Israᅇᅇuᅇᅇ uuktuᅇᅇa nunaᅇᅇᅇiᅇ uuktuᅇtmᅇiᅇik, taktiᅇlaᅇnalu iraᅇtᅇtilaᅇnalu kinᅇiktᅇlaᅇnalu inniᅇsᅇ 1,500 mile-latun atunim.

¹⁷ Suli uuktuᅇᅇai katchiᅇiᅇ nunaᅇᅇqim. Qutchiksilaᅇᅇniᅇsᅇ 216 isigaᅇniᅇtun iᅇuum uuktuᅇᅇuᅇᅇatun, uuktuᅇn israᅇᅇuᅇᅇ atukᅇanᅇatuntuuᅇ.

¹⁸ Suli katchit piᅇiᅇaniᅇsᅇ qivᅇiᅇtaaniᅇ uyaᅇᅇniᅇiᅇ taiyuᅇtiᅇaᅇtuaniᅇ jasper-mik. Nunaᅇᅇᅇiᅇᅇiᅇ piᅇiᅇaniᅇsᅇᅇ manᅇiᅇmiᅇ kaviᅇsaamiᅇ, tapinniᅇᅇuᅇᅇuᅇ igaliᅇtun.

¹⁹ Suli turvii katchiᅇiᅇᅇiᅇ nunaᅇᅇqim qiᅇiᅇiyunaᅇsriᅇsuᅇsᅇmarut qanusripayaanik akisul- laᅇiᅇaᅇtuaniᅇlu qivᅇiᅇtaaniᅇlu uyaᅇᅇniᅇik taiyuᅇtiᅇaᅇtuaniᅇ jasper-miᅇlu, sapphire-miᅇlu, agate-miᅇlu, emerald-miᅇlu,

²⁰ onyx-miᅇlu, carnelian-miᅇlu, chrysolite-miᅇlu, beryl-miᅇlu, topaz-miᅇlu, chrysoprase-miᅇlu, jacinth-miᅇlu, suli amethyst-mik.

²¹ Aasriiᅇn qulit maᅇᅇuk paanᅇ qulit maᅇᅇuᅇᅇniᅇsᅇ qatiᅇtaat sunauraᅇpaich akisuruat. Paallaa piᅇiᅇaniᅇsᅇᅇ atautᅇhimiᅇᅇ qatiᅇtaamiᅇᅇ sunauraᅇpaᅇmiᅇᅇ akisuruamiᅇᅇ, suli apᅇtaa nunaᅇᅇqim inniᅇsᅇᅇ salumaruamiᅇᅇ manᅇiᅇmiᅇᅇ kaviᅇsaamiᅇᅇ, tapinniᅇᅇukhuni igaliᅇtun.

²² Uvaᅇn John ᅇiᅇiᅇᅇiᅇᅇuᅇᅇn agaayyuvikpaᅇmiᅇ nunaᅇᅇqimi, atakkii Ataniᅇ Agaayyᅇn Saᅇᅇipayaᅇaᅇtuᅇᅇ ipnaiyaᅇᅇuᅇ agaayyuvikpaᅇniᅇᅇ taavruma.

²³ Suli nunaᅇᅇᅇiᅇ inuᅇsraᅇᅇiᅇiᅇiᅇsᅇᅇ siᅇiᅇiᅇᅇmik naaga tatᅇimik qaummatiksraᅇmiᅇiᅇ, atakkii kamaᅇnautaan Agaayyutim qaumagiᅇᅇa suli ipnaiyaᅇᅇ nanᅇiᅇplugu taavruma.

²⁴ Iᅇuiᅇ nunapayaat pisrukᅇᅇiᅇsᅇirut nunaᅇᅇqim qauᅇanᅇni, suli umialᅇᅇ nunam tikiᅇt- rigisipmiᅇt suurapayaᅇᅇmikᅇ taruᅇn.

²⁵ Suli paanᅇ taavruma umiksimayumiᅇiᅇaᅇtᅇ uᅇluᅇtuᅇtilaᅇnᅇatun. Itᅇᅇiᅇsᅇuᅇ, unnuat- laiᅇiᅇaᅇtuᅇ tarani.

²⁶ Tikiᅇtᅇisigaiᅇ taruᅇn umialᅇᅇuᅇiᅇ suuraniᅇlu nunam nunaᅇᅇᅇiᅇpayaᅇnata.

²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqaqtuaq nağgunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruņa, aglaan kisimij tamatkua iñuich atinjich aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiņaaniñi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israğulgum qiniqitkaaña kuunjanik imğan iñuunaqtuam, tapinniluklugu igaligtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpananiñi Agaayyutim suli ipnaiyaam,

² sağvaqhuni qitqagun apqutaan nunaaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaagtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malğuiñik tatqigagipman ukiumi. Akutuqpalinjich napaagtut mamirrutiginigaich nunam iñunja.

³ Suapayaaq Agaayyutim nağğugikkaña piqutigiplugu killuqsauñ paqitqikkumiñaitchuq nunaaqqimi. Aquppiutaqpana Agaayyutim ipnaiyaam lu tarani itkisirurq, suli ilaan savaktinij purvigisigaat.

⁴ Ilinja qiniğisigaat kiiñña [kanjisiğluğ irrusripanja]. Suli ilaan atqa aglaqağniaqtuq qaunjitni.

⁵ Taavrumani unnuaaqtqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchuq qaumanjanik nangumlu siqinğumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagisigaat. Suli iñuich anjalatchiqatugisirut taimuņa isruitthuamun.

Jesus Christ-ñum Agğilħa

⁶ Suli israğulgum uqautigaaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiğnapiagtut suli ilumutuuplutinj. Suli Atanğuruam, Agaayyutaata irrusrinjich sivuniksriqirit, tiliñigaa israğuligikkani ilitchuğipkaqplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuunik.

⁷ Naalağnisitchi, uvaņa agğiluagisiruņa. Quvianamiuruq iñuk kamaksriuruq uqañitniñik sivuniksriqutinja ukua makpiņaat.”

⁸ Uvva John-ñuruņa tusraaruq qiniğlugu tamatkunija sunik. Tarraasriiñ tusraakap-kich qiniğluğil lu sitquqtuņa purvigisrukluğ sivuğaatanun isiganij israğulgum qiniqitçhirima tamatkunija sunik.

⁹ Aglaan ilaan uqautigaaña, “Taatnaqnak, uvaņa savaktauqatauruņa ilipni aniqatiup-ni lu sivuniksriqirinilu, suli piqatigiplugich tamatkua kamaksriuat uqautinjitniñik ukua makpiņaat. Purvigilugu nangagun Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaaña, “Triqsimaniaqnagich uqañinjich sivuniksriqutinja ukua makpiņaat, takku piviksraq qallirurq.

¹¹ Iñuk piğiitçhualiqirurq piğiitçhualiqituiñağli. Suli iñuk salumaitchuaq salumait-tuiñağli. Suli iñuk nalaunñaruq nalaunñatuiñağli. Suli iñuk ipqitçhuaq ipqisautuiñağli.

¹² Naalağnisitchi, agğiluagisiruņa. Saagağniaga aklititksrağa qaisaksrağa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqaqpan.

¹³ Uvaņa Alpha-ñuruņa suli Omega-ñupluñalu, sivulli q suli aqulli q, aullağniisaaq suli isrukhtçhaaq.”

¹⁴ Quvianamiurut [tamatkua kamaksriuat uuma tillisianik, suli] tamatkua igğuqtuat at-nuğaatin salummaqlugich. Ilinjich isitlasriñiaqtut paatigun nunaaqqimun suli nigitlasriplutin asrianik napaqtuaniñ iñuunaqtuam.

¹⁵ Nunaaqqim silataani ittut qipmich, anjatku lu, atlatuqtitlu, iñuauqtutitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaağlu piğpaksriuruğlu piğiqiruağlu saglutuligim.

¹⁶ “Uvva Jesus-ñuruņa, tuyuğigiga israğuliga uqautitquplusri ukpiqtuanñuruasri agaayyu-vinij tamatkunija sunik. Uvaņa kanjigaaña kiñuviagipluñalu David-ñum. Qaummagiksuaq uvlaam uvluğiağigaaña.”

¹⁷ Suli Ippitçhuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qağğisitchi.” Suli kiñapayaaq tus-raaruq taavrumiņa uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qağğisitchi.” Suli kiñapayaaq imiguliqsuaq utlautli. Kiñapayaaq imiguktuq akuqtuili imigim iñuunaqtuamik aatçhuusriagilugu.

Uqaliqsaağun

¹⁸ Uvaņa John, kilillapiaga iñupayaaq tusraaruq uqañitniñik sivuniksriqutinja ukua makpiņaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq ilatiqağisipmigaa ihuilliuğutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiņaani.

¹⁹ Suli kiñapayaaq piqsikpan uqautinjitniñi makpiņaanjat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piğniqmigaa ilanjitihksraña asrianijniñ napaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitçhuamiñ nunaaqqimiñ, aglausimaruanij ukunani makpiņaani.

²⁰ Taamna nipliğniqsuaq iluqaitniñ tamatkunija uqaqtuq, “Nalupqinaitçuamik ag-ğiluagisiruņa.” Amen. Agğiñ Ataniiq Jesus.

²¹ Ihuuqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiaq.